

بیره وه ریه کانم

فاروق مهلا مسته فا

به رگی یه که م

شوباتی ۲۰۱۷

بیرہوہرییہ کانم

فاروق مہلا مستہفا

بیره و هرییه کانم

فاروق مه لا مستهفا

چاپی یه کهم - ۲۰۱۷

له بلاوڪراوه ڪاني دهزگای دواڙوڙ
بؤ رووناڪبیری و راگه یاندن
زنجیره ی کتیب (۱۴)

بیره وه رییه کانم

فاروق مه لا مستهفا

| کتیبی بیره وه ری

- دیزاینی ناوه وه: سیروان خلیل
- دیزاینی بهرگ: تیکوشهر خالد
- زنجیره ی کتیب: ۱۴
- تیراژ: ۵۰۰۰ دانه

| چاپی یه که م ۲۰۱۷

| چاپ: لوبنان

له بهر یوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره (۱۱۲۲) ی سالی (۲۰۱۷) ی پی دراوه.

دەربارەى دەزگای دواپوژ بۆ رووناكییری و راگەیاندن

دەزگای دواپوژ بۆ رووناكییری و راگەیاندن كە بە فەرمانی وەزاریی ژمارە (۱۷۷۴۳) لە ۲۰۱۵/۸/۲۴ مۆلەتی كارکردنی لە حكومەتی هەریمی كوردستان وەرگرتوو، پڕۆژەیهکی درێژخایەنی كارێگەر، هەولێ دروستکردنی رای گشتی و بلاوکردنەوی هوشیاری و بەرزکردنەوی ئاستی تیگەیشتنی دەستەجەمی و بەهێزکردنی كەرتی تاییبەت دەدات لەناو ژيانى گشتى كۆمەلدا.

دواپوژ وەك پڕۆژەیهکی گشتگیری رووناكییری، خزمەتکردنی بییری پێشكەوتنخوازی مرقۇدۆستانەى كردوو تە ئامانج لە رێگەى نوسین و وەرگیران و تویژینەوی زانستیانەى بابەتە هزری و فەلسەفییەكان و كاری راگەیاندى هاوچەرخواه.

خوینەری بەرپز سلاو ..

زۆر دەمیکە پرۆژەیی وەرگیران و چاپکردن و بلاوکردنەوێ کتیبە
هەلبژاردەکان بە نرخیکی رەمزیی یەکیک بوو لە ئاواتە گەرەکانم بۆ
دەستەبەرکردنی سەرچاوەی رۆشنییری و فیکری و زانستی بۆ خوینەری
کورد. خۆشەختانە لە ماوەی یەک ساڵ تەمەنی دەزگای دواپۆژدا
زنجیرەیهک کتیبی دانسقه و بەنرخ خراونەتە بەردەست ئێوەی بەرپز که
دریژکراوەی هەولەکانی پیشوومانە لە سالانی نەو دەکاندا و پرۆژەیهکی
هیمن و دریژخایەن دەبیت بەو هیوایەکی که بە هاوکاری هەموو لایەک
بتوانین خزمەتیکی بچوکی کتیبخانەیی کوردی بکەین بە باشترین کتیب و
زۆرتەین بەرەمی وەرگیردراوی زمانە زیندووەکانی جیهان.

فاروق مەلا مستەفا

دامەزرینەری دەزگای رووناکییری دواپۆژ

۱۲ ی تشرینی دووهمی ۲۰۱۶

پیرست

- ۵ **سەرنج**
- لەبەری پېشەکی**
- فاروقی مەلا مستەفا: لە تیکۆشەریکی شۆرشگێری جەنگاوەرەوه
- ۷ بۆ سەرمایەدارێکی لیھاتووی نوێخواری خێرخواز
- ژیاننامەی مرقۆئیک کە ئامانجە پەرۆزەکانی لە ژياندا دیاری کرد و
- ۱۱ سەرکەوتوانەش شوینیان کەوت
- فاروقی مەلا مستەفا وەک دیاردەیهکی کۆمەلایەتی و ئابووری
- ۱۸ نەک تەنھا کەسایەتییهک...
- ۲۲ **تەبیینیهک**
- فاروقی مەلا مستەفا
- ۲۳ لە روانگەی هەندیک لە ھاوڕیکانییهوه
- بەشی یەكەم**
- قۆناغی منائی و ھەرزەکاری**
- ۴۵ خێزانەکەمان
- ۵۰ مائی باوکم
- ۵۲ سەرەتای خویندن
- ۵۵ گواستنەوهم بۆ قوتابخانەی خالیدییه
- ۶۰ خزم و کەسوکار
- ۶۷ دەرودراوسی
- ۷۱ قۆناغی ناوھندی
- ۷۷ شیخ مەحمودی نەمر .. ئەو دەنگ و رەنگەیی ھەمیشە لەبەرچاو و لە گویمدایە

- ۸۰ ناوهندیی دور له سیاست
- ۸۲ هاوړپیانې ته من له بیر ناچنه وه
- ۸۷ کۆمه لیک بیره وه ری کۆمه لایه تی
- ۹۳ شوړشی ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸
- ۹۵ نازادکردنی به نده سیاسیه کان و هاتنه وه یان بو سلیمان

به شی دووهم

بوته ی خه بات

- ۹۹ قوناعی نویی به ره و خویندن له به غدا
- ۱۱۰ سه ره تای کوده تای شوبات
- ۱۱۲ پارتی دیموکراتی کوردستان و کوده تاجیه کانی ۸ی شوباتی ۱۹۶۳
- ۱۱۳ چاوخشانده وه یه ک
- ۱۱۵ یادی هاوړپیی قاره مان شه هید سه لاج محمه د جه میل
- ۱۱۷ گه رانه وهم بو کوردستان

به شی سنیهم

پانورامای به سه رهات و رووداوه کان

- ۱۲۳ رووداوه ناخوشه کان
- نیوان پارتی و شیوعی / تاوانی کانی ماسی
- ۱۲۴ شه هید کردنی ره و فی حاجی قادر
- ۱۲۵ گه رانه وهم بو به غدا
- ۱۳۱ راپه پینی ۳ی ته موزی ۱۹۶۳
- دوای سه رنه که وتنی راپه پین
- ۱۴۸ چیرۆکی شه منده فه ری مه رگ (قطار الموت)
- ۱۵۵ هیلی ئاب (۱۹۶۴)
- ۱۶۱ سه رکرده سه ره کییه کانی ئابی ۱۹۶۴ کی بوون؟
- ۱۶۵ ریڅخسته کانی تیمیک له کادیره کانی حیزب (فریق من کوادر الحزب)
- ۱۶۷ چه ند راستیه کی دیکه ی مملانیی ناو حیزب

- ۱۷۱ راپه پینی پاکسازی
- ۱۷۳ کۆنفرانسی (فریق من کواذر الحزب - تیمیک له کادیره کانی حیزب)
- ۱۷۴ سه ره تاکان
- به بۆنه ی یادکردنه وه ی راپه پینی ژۆنگاوه کانی خوارووی
- ۱۸۰ عێراق له مانگی ئایاری ۱۹۶۸دا
- ورده کاری دیکه له سه ره کوده تاکه ی
- ۱۸۵ ۱۸ی تشرینی ۱۹۶۳ و رووخانی به عس
- خۆم له ناو ئه و مملانی و بۆچووانه دا هه لۆیست و
- ۱۸۷ تیگه یشتنم له کویدا گیرسابووه

به شی چواره م

ژیانی ناوخوا ی حیزب

- ۱۹۳ ریکخستنه کانی حیزب له سوپای عێراقدا
- ۱۹۶ مملانی سه ره کردایه تی و کاریگه ریه کانی
- ۲۰۰ په ره سه ندنی رووداوه کان به ئاراسته یه کی جیاوازا
- ۲۰۲ که شوه وا سیاسیه که
- قوولبۆونه وه ی قه برانه ریفیژنیسته که و
- ۲۱۳ تیزبۆونه وه ی مملانی هزرییه که
- ۲۲۱ چه ند به سه ره ها تیکی ژیا نی سه ربازی
- ۲۲۶ من و وه رزش
- ۲۲۷ ژیا نی به غدا و هاو پیکانم

به شی پینجه م

له به غدا وه بۆ کوردستان .. به ره و پێشه مرگایه تی

- ۲۳۳ سلیمانی ... گه رانه وه م بۆ سلیمانی
- ۲۳۸ به ره و گوندی گه ره زیل
- ۲۴۴ قۆناغی ده رکردنی موسلیح مسته فا له حیزب
- ۲۴۸ به ره و ناوکی له کان

- ۲۵۰ بېرە وەرپپه كانى رېكخستنه وهى رېكخراوه كانى حيزب
- ۲۵۲ دهنگوى گفنگوى شۆپش و حكومه تى به عس
- ۲۵۳ نامه يه كه له كاك ئيدريس بارزانيه وه و وه لامى من بۆيان
- ۲۵۴ چاوپيگه وتنى مه لا مسته فا بارزاني
- ۲۵۷ رېككه وتنى ۱۱ ى ئازارى ۱۹۷۰
- ۲۵۸ ئيران و شاي ئيران

بەشى شەشەم

هەتا دەستپيگەردنە وهى شۆپش

- ۲۶۱ هەندىك له پيلانه كانى به عس
- ۲۶۱ پيلانى ۲۹ ى ئەيلولى ۱۹۷۱
- ۲۶۲ گەرانە وهى سەرکرده كانى بالى (م.س) ى پدك بۆ ناو شۆپش
- ۲۶۴ ديسانە وه ناو کيله كان
- ۲۶۷ هەولدانىك بۆ كوشتنى من ۱۹۷۱/۱۲/۲۶
- ۲۶۸ مەشق له سەر چهكى جياواز
- ۲۷۶ سەرنجىكى سەرە پى.. له كاروانى بەرده وام
- ۲۷۷ چاپ و چاپخانه و يه كه م بينينى مام جه لال
- ۲۷۹ دەزگای چاپ و چاپخانه
- ۲۸۰ چاپ و چاپخانه ى نوئ
- ۲۸۲ كۆنفرانسە كانى ئەو سالانه ى حيزب
- ۲۸۳ ديمه نىكى له يادنه چووى ياداشتى چەند ساله ..
- ۲۸۹ سەفەرە كانم بۆ سوريا
- ۲۹۱ شام
- ۲۹۴ جارىكى تر بۆ سوريا و لوبنان - هاوینی ۱۹۷۳
- ۲۹۸ له سوريا وه بۆ ئەلبانيا

بەشى جەوتەم

سالانى شاخ

- ۳۰۵ چەند ويىستگە يەكى ھەمەرەنگ لە سالانى ژيانمدا لە ناوچەى بالەك
- ۳۰۶ شەپى سەرچيا
- ۳۰۸ كىتبخانەى ئازادى لە گەلە
- ۳۰۹ عەلى زەردەشتى: دياردە يەكى لە بىرنەچوو
- لە ۱۹۶۹ ۱۹۷۵ تا -
- ۳۱۲ زەردەشتى و كاك نورى ئەحمەد تەھا
- ۳۱۴ زەردەشتى و ماو تسيۇنگ
- ۳۱۴ زەردەشتى و عەزىز
- ۳۱۶ ديدارى ميديا و رۆژنامە نووسان
- ۳۱۸ چاوپىكە وتنىك لە گەل رۆژنامە نووسىكى سويدي
- ۳۲۳ بە رىگاۋە: ھەندىك دەمەتە قى لە گەل خۆم

بەشى ھەشتەم

دەربارەى ھەرەسى شۆرشى ئەيلول

- ۳۳۱ ھەرەسى شۆرشى ئەيلول لە سالى ۱۹۷۵دا
- ۳۳۴ خۆشباۋەرى بە گەت و پەيمانى ئىران
- ۳۳۵ بارى نيودەۋلەتتى ناوچەكە پىش رىككە وتنى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵
- ۳۳۸ شىكستى ئازارى ۱۹۷۵
- ۳۳۹ بلابوونە ۋەى ھەۋالى رىككە وتنى ۶ى ئازار
- ۳۴۰ ھەلۋىستى حيزبى شىۋىسى عىراق - قىيادەى مەركەزى
- ۳۴۲ كىشانە ۋەى ھىزەكانى ئىران
- ۳۴۲ بە يەكگە يىشتنە كان بۆ بەرھەلىستىكىردن
- ۳۴۴ پى راکە ياندنىكى چاۋە پرواننە كراۋ
- ۳۴۵ چاوپىكە وتنى بارزانى
- ۳۵۱ ھەلسەنگاندنى پەيوەندى پارتى و قىيادەى مەركەزى
- ۳۵۳ ھۆيەكانى شىكستى ۱۹۷۵

۳۵۴	هۆکاره ناوه کئیه کان
۳۵۹	هۆکاره دهره کئیه کان
۳۶۴	دوو هۆکار کاتی ده ستبه رداربوونه که یان یه کلا کرده وه

به شی ئویه م

قوناغی دوای ههره س

۳۶۹	دوای ههره س
۳۷۴	خانوه که ی مائی باو کم
۳۸۷	ژنه پئان و قوناغی کی نوئی له ژیانمدا
۳۹۰	راپه پینی ۱۹۹۱
۳۹۴	سه رنج و ره خنه دوای سه رکه وتنی راپه پین
۳۹۵	له رپه وی رۆژنامه نووسی و میدیا گهریدا
۴۰۴	ههنگاویکی نوئی له کاری راگه یانندن و رۆشن بیریمدا
۴۰۷	به نگه کان
۴۲۱	وینه کان

پیشکشه شه به:

- یه که مین ماموستا و رابه رم.. باوکی خوشه ویستم، مه لا مسته فای سه فوهت
- هاوژین و هاوسه رم، په خشانای مسته فای موفتی
- جگه رگوشه کانم، زینو، زهریا، زرنگ و زنویر

پڙائين

له نووسينه وه و ئاماده كارويه كاني ته م بيره وه رييانه دا هاوړي رووناكبيرم
د. شيركو عه بدوللا و پاساري كوري هه لكه وتووي هاو كار و يارمه تيدهرم
بوون.. پر به دل سوپاسيان ته كه م.

سەرئۆج

له وکاته وهی که فه یله سوف و فه رمانده ی سه ربازی، زهینه فۆن، له کۆتایی سه ده ی پینجه می پیش زایین ئه و دیمه ن و رووداوانه ی له کتیبه کهیدا (ئانا باسیس) تۆمار کرد که له کاتی گه رانه وه ی له شکره ده هه زار سه ربازییه که ی یۆناندا له خۆره لات بینینی و رووبه پروویان بووبووه وه، ئیتر ژیا ننامه و گه شتنامه بوونه ته لقیکی گرنگی سه رچاوه کانی میژوو که خۆشبه ختانه خه ریکه لای ئیمه ش بره و پهیدا ده کات.

دیاره له ته مه نیکی دیاریکراودا (بیره وه ربیه کان) ده بنه گه وره ترین و گرانبه هاترین سامانی ئه و مرۆقه، به تایبهت ئه گه ر ئه و بیره وه ربیانه ته نها هه ر ژیا نی تایبه تی نه بن و په یوه ندییا ن هه بیته به ژیا نی گه شتی کۆمه له وه له بواره سیاسی و کۆمه لایه تییه کاندایا.

خوینه ری هیژا ..

ئهو ی راستی بیته ده میکه هاوپی یان و دۆستان داوای نووسینی بیره وه ربیه کانم لی ده که ن و خۆیشم به ئه رککیکی گرنگی ده زانم نه که ته نیا له به ره وه ی یادگاریی به نرخ و خۆشه ویستن له ناخمدایا، به لکو له به ره وه ش که ده کریت ئه و بیره وه ربیانه وه که به لگه نامه ی میژووی سوودییا ن لی ببینریت به تایبهت بو روونکردنه وه ی زیاتری دۆخی سیاسی و ژیا نی ناوخۆی حیزبی شیوعی عیراق و مملانی گه رم و به هیزه کانی ئه و سالانه ی که خۆم رۆلکی به رچاوم تیا یاندا هه بووه و له نزیکه وه ئاگاداری زۆر بابهت و مه سه له م، هه م له سه ر ئاستی کوردستان و هه م له عیراقیشدا به گه شتی.

ههروهها بیره وه ریبیه هه مه پهنکه گه کانن سالانن ۱۹۶۸ - ۱۹۷۵ی ژیانن پېشمه رگایه تیبی کوردستان و خه باتن نهیبنی و خوشاردنه وهی ئه و سالانه به شیککی گرنکن له ئه زموونن خووشی و شاره زایی ژیانم که هه مووی جیگای سه ره رزبئی و شانازبمن.

خالیککی دیکه ی پالنه رم بو نووسینن ئه م بیره وه ریبیه رونه کردنه وهی چیرۆکه سه رکه و تووه کانن بواری بازرگانن خوومه که هیوادارم یارمه تیده ر و ری نیشانده ر بن بو نه وهی نوئی ولاته که م و ئه و په یامه یان له لا به رجه سته بکات که کۆلنه دان و پشوو دربژی و به رنامه ی راست و دروست زامنی سه رکه و تنن هه موو پرۆژه په که . له م بیره وه ریبیه دا، ئه وه نده ی زهین یارمه تیدابم هه ولم داوه به سه رهات و رووداوه کان به و په ری ئه مانهت و راستگویییه وه بگپرمه وه و له ناوهینانی که س و لایه نه کانیشدا دروشمی هه میشه بیم ئه وه په که هه تا ده کریت جهخت له خه سله ته جوان و باش و ئه ریبیه کان بکریتته وه .

خوینه ری ئازیز .. ئه مه ی به رده ستان به رگی په که می بیره وه ریبیه کانمه و عه مر باقی بیت له ئاینده په کی نزیکدا به رگی تریشی به دوا دا دیت .

هیوادارم ئه م کتیبه بتوانیت ئه و مه به ستانه به ده ست بهینیت که له پیناویاندا نوسراوه ..

فاروق مه لا مسته فا

له بری پیشه کی

فاروقی مه لا مسته فا

له تیځو شه ریځی شوږشگیږی جه نگا و ره وه

بو سه رمایه دار یځی لیها تووی نو یخوازی خیرخو از

حسین عارف

من ناسیاوی و هاوړییه تیم له گه ل کاک فاروقدا نه گه پیتته وه بو پتر له نیو سده،
و به دریژایی نه و ماوه یه په یوه ندیی هاوړییه تیمان له یه کتر دابرانسی تینه که وتوه،
به رده وام له یه کتره وه نزیك بووین و ناگامان له یه کتر بووه. فاروقی مه لا مسته فای
سه فوه تی حاجی مه لا ره سولی دلیژه، که سایه تیه کی سرکه وتوه له ژیانیدا،
سرکه وتووییه که شی دهره نجامی لیوه شاوه یی و به هره دارییه تی وه ک دوو سیفه تی
تایبه تی که سایه تیی خوی که له گه لیاندا په روه رده بووه و نه شونمای کردووه و
پیگه یشتووه، که من میژووه که ی نه که م به دوو که رته وه: که رتی یه که می

تیکۆشەریکی شۆرپشگێری جەنگاوەرە لە پیناوی نەهیشتنی چەوسانەوێ مەرۆق
لەلایەن مەرۆقەو، دابینکردنی خۆشی و بەختیاری و ئاسوودەیی بۆ ھەر مەرۆقیك
کە دیتە ژیانەو ھەتا ئەوکاتەئێ لە ژیان دەرئەچیت، بە یەكسانی و بەبێ
جیاوازیکردن لە نیوانیاندا. لە کەرتی دووھمیدا بە ژیری و زانایی و دیسان بە
کۆششی جەنگاوەرانەئێ خۆدی خۆی، ئەبیتتە سەرمايەداریکی لێھاتووی
نوێخواری خێرخوان.

لە کەرتی یەكەمدا، ئەوھتا ھەردووگمان قوتابی ناوھندی و دواناوەندی و
لەگەڵ قوتابیانی ئەندام لە یەكییتی قوتابیانی سەر بە حیزبی شیوعیدا، ئەچین بۆ
سەیران بۆ (چەقلاو) ئێو بەر تانجەرۆ، لەوئێ کۆماریک بەپێی بیروباوەرەكەئێ
خۆمان دائەمەزینین و، بە درێژایی ئەو رۆژە ھەم سەیرانکارین و ھەم ھوكمێرانی
کۆماریکین لەو بابەتەئێ بە ئاواتییەوین.

ئەوھتا لە بەغدا قوتابی زانکۆین و، ھەردووگمان ئەندامی لیژنەئێ بالایی ھەموو
ریكخستەکانی قوتابخانەکانی ناوھندی و دواناوەندی و زانکۆئێ بەغدا (مەھدی
ئەلحافز) ئێ پەرلەمانتار و ھەزیری پلاندانانی ھوكمەتی دواي رووخانی سەدام و
بەعس ئەندامی لیژنەئێ لەگەڵماندا.

ئەوھتا من لە کۆلیجی ئەفسەرانئێ ئیحتیاتم و، ئەو ئەندامیكی مەكتەبی
سەربازی حیزبە و، دیت و ئاگادارم ئەكات كە خۆم و ھاوڕێكانم لە ئامادەباشیدا
بین، بۆ ئەگەری روودانی راپەرینیكی چەكدارئێ، بەنیازی دەستگرتن بەسەر
دەسەلاتدا لە عێراق.

ئەوھتا بەھۆی لەیەكچوونی بیروباوەرمانەو، ھەردووگمان ھەك دوو كادری
چالاک، خۆمان لە ریزی حیزبی شیوعی (قیادەئێ مەركەزئێ) دا ئەبینینەو.

ئەوھتا دواي دەستپێكردنەوئێ شۆرشی ئەیلول لە ئازاری ۱۹۷۴دا، لە دۆلی
بالەكایەتی ئێو ھەك سەرکەدەئێكی (ق. م) و من ھەك ئەندامیكی دەستەئێ بەرپۆھەری
یەكییتی نووسەران، یەكتر ئەبینینەو ھاوڕێییەتیە دیرینەكەمان بەردەوامە.

ئەو تا كاتىك كە شۆرپى ئەيلول بەھۆى رىكەوتنەكەى ۶ى ئازارى جەزائىرەو شىكست ئەخوات، ئەو و حىزبەكەى و چەند كەس و لايەنىكىتر، بىرارى بەردەوامىدان بە شۆرپ ئەدەن، منىش بىرارى مانەو لەگەلدا لە چيا ئەدەم، بەلام ھەولەكە سەرنەگىت.

سەبارەت بە كەرتى دووھمىش، ھەر لەسەرەتاو رەنگدانەوھى كەرتى يەكەمى پىوھ دەرنەكەوئىت. ئەو كاتەى دەستبەردارى حىزبایەتى ئەبىت (حىزبایەتى نەك سىياسەت)، ئەو رىگای سەركەوتوويىەى لەم بوارەشدا گرتە بەر كە بوارى ئابوورىكارى بوو. لەمىشياندا بە لىزانى و بەھرەمەندى و بە شارەزایى و زىرەكى خۆى بە سەرىك و كورد و تەنى بە رەنجى شانى خۆى بە سەرىكى تر، پلە بە پلە ھەوران ئەبىت و ئەگاتە ئەو لوتكەى ھىز و توانايەى كە لە بوارەكەدا ھەيەتى. ئەو سامانەكەى ناكاتە نەختىنە (كاش) و، لە قاسەى تۆكمە و بانقەكاندا بىخەوئىت. ئەو ئەيخاتە قەبەلى پىرۆژەى خزمەتگوزارى سوودبەخشى مۆدېرنى ئەوتووھ، كە خەلكى شارەكەى بەتايىبەتى و گەل و ولاتەكەى بەگشتى پىويستىيان پىيان ھەيە. پىرۆژەكانىش بەبەر چاوەوھن و لە ھەشاردا نىن. نمونەى ئەو پىرۆژانە كە ھەنگاو بە ھەنگاو روو لە گەشەكردن و فراوانبوون ئەكەن، پىرۆژەى مرىشك بەخىوكردن و دانانى قەسابخانەى ئۆتوماتىكى سەربىرنى مرىشك و سەيرانگای گەشتوگوزار و بازار و تەلارى جوان و، تا ئەگاتە سى شاكارەكەى: مۆبایلى ئاسىياسىل و شارى پزىشكى و ئوتىلە پىنج ئەستىرەيىە نمونەيىەكەى. ئەمانە و چەندانىتر كە ھەم شارەكەى ھەك دياردەى شارستانى مۆدېرن پى ئەپازىنئىتەوھ و ھەم ھەلى كار بۆ ھەزاران كەس ئەپەخسىنئىت، كە ھەزاران خىزان بەخىو ئەكەن. بەم پىيە ئەكرىت بلىن شارى سلىمانى لە كات و ساتى خۆيدا بوو بە خاوەنى سەرمایەدار و ئابوورىناسىكى ھەك فاروقى مهلا مسته فا.

وھەكىتر فاروق سەرمایەدارىكى دەستكراوھ و خىرخوازە. ئەم، كەسان و كۆمەلانى خەلكى ھەزار و كەمدەرامەت و كۆمەلە و رىكخراو و لايەنە

خیرخوازه کانیش له سامانه که ی بیبهش ناکات. له خیزانی شه هیدانی حیزبه که ی پیشوو یه وه دهست پیئه کات که موچه یان بو ئه برپته وه و، ئینجا که سوکار و خزمانی هه ژاری خو ی و، ئینجا هاوړیکانی دوور و نزیک و قوتابییه هه ژاره کانی زانکو و کهسانی نه دیوو و نه ناسیاوی داخو ازانی یارمه تی و، دواچار که سوکاری شه هیدانی پیشمه رگه به گشتی، که ئه وه تا له کو بوونه وه یه کی ده وله مهن دانی خیرخوازی کوردستاندا که بو کو کردنه وه ی پیتاک بو یان سازکراوه و له ته له فزیو نه وه پیشانده ده ری ت، ئه بینین یه کی ئه لیت په نجا ملیون له منه وه و ئه ویت سهد ملیون و یه کیکی تر پینجسهد ملیون، به لام ئه وه تا ئه لیت: له منه وه (۳) ملیار دینار پیشکه شه.

به لئ فاروقی مه لا مسته فا چه نده تیکۆشه ریکی شوړشگپر و جه نگاوه ر بوو، هیندهش سه رمایه داریکی لیها تووی نو یخوازی خیرخوازه، مرۆقیکی سه غی ته بیعه تی ئه وتویه که سامانه که ی ئه خاته خزمه تی خو ی و خه لکه وه، نه ک به پیچه وانه وه. به م بو نه یه شه وه ئه مه ویت ئاماژه به حاله تیکی هاوشیوه بده م. له په نجاکان و شهسته کانی سه ده ی رابوردوودا، سه رمایه داریکی فرهنسای بوویوو ه ئه ندامی حیزی شیوعی فرهنسا و، ده زگا کانی راگه یانندن به ملیونه ره سووره که ناویان ئه برد. ئایا ئه شیت ئیمه ش فاروق به ملیونیره سووره که ی کوردستان ناوبه یین؟

ژياننامه‌ی مروفيك كه ناما نجه پيروزه‌كاني له ژياندا ديارى كرد و سه‌رکه و توانه‌ش شوينيان كه وت

فاروق مه‌لا مسته‌فا، ئەندازيار ماجيد عه‌لاوى

بیره‌وه‌رییه‌ك له نووسینی: ماجید عه‌لاوى

نامه‌وێت باسى فاروق وه‌ك تێكۆشه‌ریكى سیاسى بکه‌م كه جێ په‌نجه و رابوردووییه‌كى شه‌رافه‌تمه‌ندى له‌سه‌ر رێبازى حیزبه‌كه‌ى و ولاته‌كه‌ى به‌جێ هێشت. هه‌روه‌ها ناشمه‌وێت وه‌ك بزسمانیك باسى بکه‌م كه له سه‌رکه‌وتندا گه‌یشته‌ کۆمه‌له‌ لوتکه‌یه‌ك خه‌لکى دیکه‌ پێ‌یان نه‌گه‌یشت، چونکه‌ ئەمه‌ مه‌سه‌له‌یه‌که‌ زۆر که‌س دوور و نزیک بینویانه، به‌لام پێم خۆشه‌ ئاماژه‌ بۆ ئەوه‌کاره‌ بنه‌رته‌تیانه‌ بکه‌م كه ئەم سه‌رکه‌وتنانه‌یان دروست کرد دوور له‌ لیكدانه‌وه‌ سواوه‌کانى كه ئەلێن به‌خت و په‌یوه‌ندییه‌كان هۆکارن.

ئو هۆکارانهش بریتین له تیروانین و بههره‌ی نائاسایی له دیاریکردنی ئامانج و سووریوون له سهر شوینکه وتنی. مه به ستم له ئامانج ههر ئامانجیکی هه پره مه کی نییه، ئه وه سه ته ناسکه یه که له ناو رستیکی ئالۆزکاوی بژارده و ئاسۆکاندا ئامانجه ناوه ندییه که و ئاراسته بنه پره تییه که دیاری ده کات و له سیاسهت و بیرمه ندیدا پئی ده گو تریت دیاریکردنی ئامانجه ستراتیجییه که و ملکه چکردنی هه موو بژارده ته کتیکیه کان بو به دهینانی ..

ئهم بههره یه یه فاروق له چالاکیه سیاسیه کانیدا و له دنیای بازرگانیدا بهرجه سه ته بووه. لیره دا چه ند ئیستگه یه که به نمونه دههینمه وه.

ئیسنگه کان

ئیسنگه:

یه که مین دیدارم له گه لیدا سه ره تاکانی سالی ۱۹۶۷ بوو له گه ل (ئیبهرهیم عه لاوی) برامدا له نه خۆشخانه ی راهیبات له ژووریکدا که بیجگه له قه ره ویله یه که هیچی تری تیدا نه بوو. ئه و چوارمشقی له سه ره قه ره ویله که دانیشتبوو پاش ئه وه ی نه شته رگه ریبه کی بو کرابوو. پاش گفتوگو کردن له گه ل ئیبهرهیمدا له سه ره چه ند مه سه له یه کی تایبهت به دۆخی گرگرتوی حیزب و ململانیکانی ناوی له و قوناغه هه ستیاره دا یه که مین تیگه یشتنم له فاروق ئه وه بوو که هه ستم کرد له بهردهم که سیکدام که بپوای به کرده وه هه یه و خاوه نی بپیاره، متمانه ی به خۆی زۆره و له بهرامبه ره که شیدا متمانه دروست ده کات، به روونی ئامانجه که دیاری ده کات بی ئه وه ی له ورده کاری وینه که دا نوقم ببیت.

ئیسنگه:

دوای ئه وه به ماوه یه کی که م و له هه مان سالدا چه ند کۆبوونه وه یه کی کۆمه لیک کادیری حیزب من و فاروقیان پیکه وه کۆکرده وه که دواتر ئه و کۆمه له یه پئی گوترا تیمی کادیر (فریق الکادر). گفتوگو و مشتومره کان گهرم بوون ده رباره ی قهیرانی ناوخوای حیزب و ململانیکان و چۆنیتی رزگارکردنی حیزب له ئاراسته

راستېره وه پاكتاوخوازه كه و له خوگرتنى خه باتى چه كدارى و پيوستتپه كانى خوئاماده كردن بوى و پيگه ي ئه و خه باته له سياسه تى حيزبدا. قسه كه رى يه كه مى هه موو كزبوونه وه يه كه هاوړئ نه جم بوو (ئيبراهيم عه لاوى) سه ركردى ئه م كومه له، راسته وخو دواى ئه و شه هيد خاليد ئه حمه د زه كى بوو، له روونكردنه وه و كوئمننتاندا به هوئى كه سايه تى خوئى و سه رمايه هزرييه كه ي و په يوه ندييه ناوخوئى و دهره كييه كانى به لايه نه جياجيا كانى ناكوكييه كانى ئه و سه رده مه ي حيزبه وه - كه دهرگاي گفوتوگوش ده كرايه وه، هاوړئ صادق (ئه مين ئه لخه يون) هه ولى دها تيمه كه رابكيشيت بو كارى چه كدارى (به و پييه ي كه كارى چه كدارى) يه و له دهره وه ي چوارچيوه سياسيه كانى كه ده يخاته دهره وه ي بناغه كانى سيستمه هزرييه كه ي حيزبمان و چالاكيان. گريمانه ي ئه وه ي ده كرد كه هه ر خوئى كه له رووى تيورى و پراكتيكيه وه سه ركردايه تى ره هاى ئه و كاره بگريته ئه ستو به و پييه ي شاره زاي ژينگه ي هوږه كانه (زؤنگاوه كان) كه خوئى تيايدا په روهرده بووه .. هاوړئ فاروق يه كه مين وه لامده ره وه ي به هيژى ئه و بوو له پړئى رسواكردنى بپروكه سه ركيشه كاننيه وه .. و (ئه مين) ي ده شوبه اند به (خوله پيزه) كه ريگريكى به ناوبانگ بووه. فاروق پابه ندى ئامانجه بنه رپه تپيه كه بوو. له سه ر حيسابى سترايج نوقمى ته كتيك نه ده بوو، وه به راستى سيمبولى رووبه رووبوونه وه و دابپران بوو له گه ل ئه مين خه يون و هيئله سه ركيشه نه هليستتپه كه ي.

ئيستگه:

پاش ريككه وتنه كه ي جه زائير كه سه دام له گه ل شاي ئيراندا به ستى و ئه و هه ره سه ي كه به دوايدا هات، فاروق به وپييه ي كه به رپرسيارى مه يدانى قياده ي مه ركه زى بوو له وكاته دا ئه وپه رى هه ولى دا سه ركردايه تى شوږش رازى بكات كه له سه ر ئامانجه سه ره كييه كه ي خوئى رابگريت و دريژه بدات به شوږش له ريئى پشت به ستن به توانا ناوخوييه كان بى ئه وه ي گره و له سه ر هوكارى دهره كى بكات. كاتيكيش له هه وله كه يدا شكستى هيئا، ئامانجه روون و ئاشكراكه له لاي

فاروق ته نها رزگارکردنی ئه و شتانه بوو که ده توانریت رزگار بکرین و ئه مانه ته که بپاریزریت و ته واوی به رپرسیاریتیه که بگریته ئه ستو له بری هه موو هاوریکانی له گۆرپه پانه که دا ئه مه ش به سوود وه رگرتن له و بارودۆخه ی که هاتبووه پیشه وه و نه یده هیشته ده زگا ئه منیه کان زۆر زیاده په وی بکه ن له توندوتیژییدا. له مه دا فاروق له ئاست چاوه پوانیه کاندا بوو وه ئه مانه ته که ی پاراست، بۆیه دوژمن پیش دۆست ریزی ده گرت.

ئیسنگه:

بارودۆخی ژبانی رۆژانه ی ئاسایی له ناوه پاستی هفتاکاندا بهرجه سته بوونیکه دیکه ی رۆحیه تی دیاریکردنی ئامانج و سوور بوون له سه ر به دیهینانی ئه و ئامانجه ی ئاشکرا کرد ئه مجاره له سه ر ئاستی که سی و دوور له مه راقه گشتیه که ی سیاست. ئه وه بوو من و هاوڕیم فوئاد ئه لئه میر له ده وره به ری سالی ۱۹۷۶دا که سهردانی سلیمانان کرد، فاروقمان بینی (فاروقی عاشق) له شه ریکی سه ختدایه بۆ به ده ستهینانی ئه و ئافره ته ی که خۆشی ده ویت، سه ره پای هه موو کۆسپ و ئه گه ره کان سه رکه وتنی به ده ست هینا له کاتی کدا که ئه و ته گه ره و ریگریانه هه موو که سیکی دیکه یان سارد ده کرده وه ئه گه ر وه کو فاروق سوور نه بوایه له سه ر خه بات و کۆلنه دان بۆ به دیهینانی ئامانجه دیاریکراوه که.

ئیسنگه:

فاروق له ژبانی رۆژانه و کاری پیشه ییدا درێژه ی داوه به هه مان رۆحیه ته که بریتیه له روون و ئاشکرای ئامانجه سه ره کییه که و به دوا داچوونی. فاروق ئه و ئامانجه ئابوورییه گه ورانه ی ده بینی که ئیمه نه مانده بینی و هه ر ئه و پیداکری لی کردین و قه ناعه تی پیهینانین که بچینه کێرکی و هه رگرتنی مۆله تی یه کێک له سه ر پرینگا که ی مریشک که له ناوه پاستی سالانی هه شتاکاندا به شیوه یه کی سنووردار ئاشکرا کرا و ده ست و پیه ونده کانی رژیم له ریگه ی که سانی نزیکه ی ئه و رژیمه هه موویان ماشییه وه جگه له وه ی سلیمانی که دوور بوو له مه به سته کانی

ئەوان. فاروق ھىندە دورىين بوو كه به دەستى بەتالەوہ دانوستانى كرد لەگەل
 لايەنى بەرپرسى ناو حكومت بو ئەوہى ھەموو مۆلەتەكانى پىكەوہ وەكو
 پاكىجىك دەست بكەوئت و ئەگەر بەھاتايەتەدى دەستكەوتىكى زۆر گەورە دەبوو بە
 ھەموو پىوہرىك. ئەوہى فاروقى دەجولاند لەم مەسەلەيەدا بەرچا و روونى ئەو بوو
 كە ئاسۆكانى ئەو ئامانجە ئابوورىيە گەورەيەى دەبىنى و متمانەى ھەبوو بە
 ھەستى راستگۆى خۆى و بەوہى كە دەتوانئت سەرکەوتوانە مامەلە بكات لەگەل
 وردەكارىيەكانى دواتردا سەبارەت بە دابىنکردنى پارەى پىويست بو پڕۆژەكە.
 راستگۆيانە قسە بكەم دەبئت بلىم ئىمە ھاوڤى و ھاوبەشى ئەو ھىچمان متمانە و
 جورئەتى چوونە ناو سەركىشى وامان نەبوو. فاروق ھۆكارى بزوينەرى پڕۆژەى
 سەربىنگاى بازىان بوو لە سەرەتايەوہ ھەتا كۆتايى پڕۆژەكە كە بە ھەموو
 پىوہرىك سەرکەوتوتىين و باشترين پڕۆژەى لەو جۆرە بوو. شانەشانى ئەمەش
 فاروق دەستىكرد بە داپشتنى پلانى پىويست بو فراوانكرنى ئەو پڕۆژەيە كە
 پاشاھاتەكانى سەركىشىيەكەى سەدام لە كوھىت وەستاندى. ئەمانەش ھەمويان
 لە بارودۆخىكدا بوون كە دەستگا ئەمنىيەكان رۆژانە بە ناشرىنترين شىواز دوامان
 دەكەوتن و دەيانترساندىن.

ئىستگە:

فاروق لەو كەمايەتییە دەگمەنە بوو كە ژيانى خۆى خستە خراپترين
 مەترسىيەوہ كاتىك كە لە كۆڤرەوہ گەورەكەدا سلىمانى بەجى نەھىشت لە دژە
 ھىرشەكەى ھىزە ھاربووەكانى رژىم كە كرديانە سەر پارىزگا راپەريوہەكانى دژى
 سەدام پاش ئەوہى لە كوھىت دەركرا. فاروق بەرگەى ھەموو مەترسىيەكانى گرت
 لەكاتىكدا كە ژيان و مالەكەى وەكو دەلئىن لەسەر دەستى عىفرىتەكدا بوو، ئەمەش
 لە پىناو پاراستنى دارايیە ھاوبەشەكانى سەربىنگا كە ئەو متمانە پىكراو بوو وە
 لە شوپىنكى ئەمىندا كەل و پەلەكانى شار دەوہ و دوورا و دوور چاودىرى لى
 دەكردن و دەبىياراستن ھەتا مەترسىيەكان لە ئارادا نەمان.

ئیسنگه:

یه کیك له دوورینی یه سه رنجراکیشه کانی فاروق زوو هه سترکردن بوو به ئاسۆکانی ئابووریه تازه که، ئابووری په یوه ندیبه کان له کاتیکدا که ئه وه له رووی ئه کادیمی و ئه زمونی چالاکیه ئابووریه کانی پیشوویه وه زور دور بوو له م بواره. به لام به وهسته بلیمه تهی خوی توانی له ناوه راستی نه وه ده کانه وه یه کیك له پیکهینه ره کانی ئابووری تازهی دیجیتالی - کهرتی په یوه ندیکردن - ببینیت، ئه مه له کاتیکدا که عیراق نوقمی ئابلوقه یه کی کوشنده بوو بوو وه هیچ شتیک نهیده بهسته وه به شوپشی په یوه ندی کردن له جیهاندا! فاروق هه مو وه ول و توانایه کی ماددی و دانوستانییه کی خوی ته رخان کرد بو ئه م بواره و بنکه یه کی وردی دروست کرد - که هه رچه نده له کاتی خویدا زور گه وره نه بوو - که بتوانیت بیته گرنگترین شایسته کانی کیپرکیکردن کاتیک که عیراق دهستی کرد به وهی بچیته ناو ئابووری دیجیتاله وه پاش که وتنی رژیم له سالی ۲۰۰۳دا و سه رکه وتن له پاش سه رکه وتن به دهست بهینیت. فاروق به م تیروانینه مه حاله وه چوو ه شه په مه حاله که وه بو به دهسته هینانی مؤله تی کارکردن بو ئاسیاسیل که نرخه که ی گه یشته ۱,۲۵۰ ملیار دۆلار واته دوو هیندهی نرخه خه ملینراوه که ی. وه له م بواره دا زه به لایکی ئابووری و دارایی وه کۆمپانیای (ئوراسکۆم) به وه موو ئه زموننه ناوچه یی و جیهانییه وه نهیتوانی به رده وام بیت له کیپرکیکه دا. فاروق له وکاته دا به شیکی بچوکی ئه و پاره یه شی نه بوو، به لام به چاوی خوی ئاسۆکانی چالاکیه که ی ده بینی و دهیزانی که پاش به دهسته هینانی مؤله ته که ئیتر هیچ گیروگرفتیک ی وای نایه ته ری که بو دابینکردنی پاره نه توانیت زال بیت به سه ریدا، چونکه وه کو ده لاین (ئه وه ی مریشکی هه بیت خه لک هیلکه ی به قه رز ده داتی) .. وه کردیشی.

ئه م هه موو به هره یه هاوشان بوو له گه ل کۆمه له خه سلّات و تایبه ته ندیبه کی گه وه ریدا که کاریکیان کرد ئه م سه رکه وتنه به ره و کاملبوون بچیت و به ئاراسته یه کی بنیادنهر رییکات و کار بکاته سه ر ریپه وی ژیان به رابردوو و

ٹائندہیہ وہ .. سہ بارہت بہ رابردوو، فاروق سوور بوو لہ سہر ئہ وہی کہ لہ کاتی
 ہہ لگشان و سہرکہ و تنیدا ئاگای لہ ہاوری دوور و نزیکہ کان و خیزانہ کانیاں بیٹ و
 سہرسہختانہ ہہ ولیداوہ ژیانیاں دابین بکات وہک بہ شیک لہ خیزانہ گہورہ کہی
 خوئی و وہک ئہ مکیک بۆ قوربانییہ کانیاں . سہ بارہت بہ ٹائندہش فاروق پیدآگری
 کردووہ لہ سہر ئہ وہی سہرکہ و تنہ ئابووریہ کہی خوئی ئاراستہ بکات بۆ
 دروستکردنی ئابووری شارہ کہی و نیشتیمانہ کہی . ئہ مہش لہ ری کۆمہ لہ
 پروژہیہ کی گہورہی بہرہ مہینہ وہ کہ تیکرپی بوارہ پیشہ سازی و ئہ اندازیاری و
 پەروردهیی و کۆمہ لایہ تیہ کان و بوارہ کانی وزہ و ہاتوچویان گرتووہ تہ وہ و
 فاروقیان کردووہ بہ نمونہی بزسمانیکی دانہ برآو لہ ئازار و بہرژہ وہندیہ کانی
 ولاتہ کہی، بہ پیچہ وانہی مہرامی زۆرینہی زۆری پارہ دارہ کان لہ کۆکردنہ وہ و
 کہ لہ کہ کردنی پارہ و سہرمایہ گوزاریکردنیدا لہ ولاتان و بانکہ بیانیہ کاندا .
 بہ ہیوای سہرکہ و تنی زیاتر لہ ریبارہ کانی بنیادنان و چہ سپاندنی ناوت لہ
 میژووی ولاتہ کہ تدا وہک تیکۆشہریکی سیاسی لہ سہردہمی لاویتیدا و
 بنیاتنہریکی درہوشاوہ لہ سہردہمی پیگہ یشتنتدا... سلآویک لہ برا و برادرہ و
 ہاوری خہ بات .

فاروقی مه لا مسته فا وهك دیاردهیه کی کومه لایه تی و نابووری نهك ته نها كه سایه تییهك ...

دکتور دیار عهبدولقادر ئهحمهد

ناساندنی کاک فاروق وهك سهرمایه دارنیک هم هه له یه و هم ناحه قییه بهرامبه ر بهم که سایه تییه. ئه و له سفره وه و به قه رز دهستی به کار کردوو نهك سهرمایه ی بۆ به جیمابیت و وه به رهینانی پی کردبیت. سهرمایه ش قهت لای ئه م ئامانج نه بووه به لکو وهك پیشکه وتنخواریک به بهرده وامی له هه ولی ئه وه دابوو که بیر و کار و پرۆژه ی نوی بهینیتته کوردستان و عیراقه وه. وهك بیروباوه پیره قهت له گه ل سهرمایه داری دا نه بووه و ناشبیت. ئه و وهك پراگماتیسیتیک هه رچی له پیناوی پیشکه وتن و خو شگوزهرانی کومه لگا و تاکدا بیت له گه لیدا بووه و خه باتی بۆ کردوو. باشترین ناساندن بۆ کاک فاروق به رای من که به داخه وه له زمانی کوردیدا چه مکیک نییه به و مانایه، به ئینگلیزی پی ئه لاین Game Changer، واته ئه و که سه ی به شداری یارییه که ئه کات و دواتر هه موو یاساکان و بنه ماکانی یارییه که ئه و گوریت و یاسا و بنه ما ی نوی دروست ئه کات به مه بهستی پیشخستنی یارییه که. ئه و

له سياسهت و چالاكی كۆمه لایه تی و له بزنیسیدا هه رای كردهوه . هاته ناو كاری ده واجنه وه ، دواتر له سلیمانی یه كه مین و سه ركه وتووترین مه جزه ره ی ده واجنی دروستكرده سه ر ئاستی عێراق . هاته ناو په یوه ندی و ته له فۆناته وه به جانتایه کی VSAT هوه له ژێرزهمینی بینا كه ی عه لی نه مه لیدا و دواتر بۆ یه كه مین جار له میژووی عێراقدا گه و ره ترین كۆمپانیای مۆبایلی دامه زرانده . دواتر چووه ناو پیشه سازیه وه و كارگه ی چیمه نتۆی تاسلۆجه ی سه ره له نوێ دروستكرده وه و ٢ كارگه ی تری چیمه نتۆی دامه زرانده كه له باشترین كارگه كانی عێراقن ئیستا و چه نده ها كارگه ی تری پیشه سازیه ی له بواره جیاوازه كان دامه زرانده وه . دهستی دایه ئوتیل دروستكرده ، جوانترین و به رزترین ئوتیلی عێراقی دروستكرده له شاری سلیمانی و ناوی نا شاری جوان ، كه هه لبهت ئه و شاره جوانه لای ئه و هه ر سلیمانییه . له بواری خزمه تگوزاری پزیشكیدا گه و ره ترین و پزیشكه وتووترین نه خۆشخانه ی دروستكرده وه له عێراقدا و ئیستاش خه ریکه دامه زرانده ی زانكۆیه کی پزیشكیه كه هه موو بواره كانی فێركردنی پزیشكی ئه گرته خو . ئه گه ر به لۆجیکه سه رمایه داری ئه م پرۆژانه هه لبه سه نگی نین هه رگیز ناگه ی نه ئه و ئه نجامه ی كه ده بو له سلیمانی یاخود عێراق ئه م كارانه دابه زرانایه ، چونكه ئه گه ر له شوینی تر ئه نجام بداریه قازانجی چه نده ها جار زیاتر ئه بوو . بۆیه به رای من ئه و سه رمایه دار نییه به لكو پیشه وایه کی كۆمه لایه تی و سیاسیه کی پراگماتییه به پله ی یه كه م . پیشه وایه تی ئه و له بزنیسا Business Leadership ته و او كه ری به رنامه یه کی پزیشكه وتنخواریه لای ئه و . سه ركه وتنی پلانه كانی خو ی له هه موو شتێك به گه و ره تر ئه زانیت ، ته نانهت ئه گه ر پلانه كان زه ره ری داراییه ی پێبگه یه نن . هه ر بۆیه له كاره كانی خویدا به به رده وامی هه ولیداوه دهستی سه ده ها گه نج بگرت و به نمونه فێریان بكات چون توانا كانی خو یان په ره پێبده ن و چون به رۆحیه تی تیم كار بكه ن بۆ ئه وه ی ببنه رابه ری دوا پرۆژ هه ر یه كه له بواری خویدا . هه روه ها ئه و گرنگیدانه ی ئه و به ئافره تی ئه دات له بواری كاره كانیدا به ده گمه ن ئه ببنریت نه ك له عێراق به لكو له سه ر ئاستی ناوچه كه ش كه مه .

من له منالییه وه که مالمان له شاره بان بوو کاک فاروقم ناسیوه که ئەهات بۆ سهردانی ئیمه و مائی مامم. که ئەهات بۆ لامان به که سیکی تووره لئی تیگه یشتبووم و لئی ئەترسام. هه ندیک جار پیم ناخۆش بوو که هاتوو بۆ مالمان چونکه لئی ئەترسام! باوکم و مامم زۆریان ریز لئیه گرت و خۆشیان ئەویست و هه موو کات به فاروقی ئامۆزام لای ئیمه ناویان ئەبرد (له گهل باوکمدا ئامۆزان). ئەو شه وانیه ئەهات بۆ مالمان لای باوکم و مامم جه ژن بوو و دانیشتن ساز ئەکرا. کاک فاروق زۆری حه ز له دهنگی باوکم ئەکرد و باوکم گۆرانی بۆ ئەگوت. باوکم ئەیگوت مامه مسته فاش (مه لا مسته فای باوکی کاک فاروق) هه ر حه زی له دهنگی باوکم بووه و که بینوییه تی پئی گوتوو "ئادهی قاله گیان مه قامیکم بۆ بلی". دایکم ئەیگوت کاتی خۆی که باوکم له سالی شهسته کان له زیندان بووه به هۆی شیوعیه ته وه، کاک فاروق ته له به بووه له به غدا به لام هه ر هاتوو و سهردانی کردوون و یارمه تی ماددی داوون. دیاره له ته له بایه تیش دا وه ک دواتر زانیم دوی دهوامی زانکو کاری کردوو.

له دوی هاتنه وه مان بۆ سلیمانی له سالی ۱۹۸۴ هوه کاک فاروقم له بۆنه خیزانییه کاندا و جه ژنه کان هه ندیک جار ئەبینی. به لام له کوتایی سالی ۱۹۹۶ هوه که جه لته ی دل لئیدا زۆر نزیک بوومه وه لئی به حوکمی ئەوه ی من خویندکاری کۆلیجی پزشکی بووم زوربه ی کات له مائی ئەوان بووم و له ژورره که ی خۆی شه و و رۆژ به دیارییه وه بووم. له سالی ۲۰۰۲ هوه به هۆی که ریمی برا گه وره م که له گهل ئەو کاری ئەکرد منیش دهستم به کار کرد لای کاک فاروق. له و ساله وه به به رده وامی و له نزیکه وه له گهل کاک فاروق بووم و له زوربه ی سه فه ره کانی له گه لئیدا بووم. هه رچییه ک له دنیای بزئس فیتری بووم له وه وه وه رمگرتوو و کاریگه ریی ئەو له سه رم ژیانی گۆریم. هیچ کات به لاوازی نه مدیوه. قهت نه چوو ته ژیر کاریگه ریی نه خۆشی و کیشه ی تره وه. که سیکی یه کجار به هیزه به جهسته و به که سایه تییه وه. ئەگه ره یه ک خالی لاواز له ودا شک ببه م بۆ خوی چیشته وه ک

كورد ئۇلئيت، خۇشەويستىيەتى بۇ سلىمانى. بە رادەيەك سلىمانى خۇش ئۇويىت
ئەگەر بىت و لە يەك ھەفتە زياتر لە دەرەوہى سلىمانى بىت نەخۇش ئەكەويىت و
تا نەيەتەوہ سلىمانى چاك نابىتەوہ !

كارىگەرىيى باوكم لەسەر ژيانم لە ھەموو شتىك گەورەتر بووہ. لە ژيانى خۇيدا
ھەموو شتىك ئۇو فىرى كردووم، بەلام نزيك لە كۆچى دوايى و لەسەر جيگەي
مەرگ يەك وەسىيەتى بۇ كردم و گوتى "ئاگات لە فاروق و مال و منالى بىت و
دايمە لە خزمەتيا بە".

تېيىنىيەك

چەند سالىك لەمەوبەر، بەبى ئاگادارىي ئىمە، برادەرىك ھەولیدابوو ژياننامەى ئىمە كۆ بکاتەوہ و بۆ ئەومەبەستەش چاوپىكەوتنى لەگەل ھەندى ھاوپى و كەسى خۆشەويستماندا ئەنجام دابوو، ھەندىك لەو ھاوپىيانە ئىستا كۆچى دواييان كرددوہ، بەلام ھەموو چاوپىكەوتنەكان بە تۆمارى دەنگى ماونەتەوہ. وەك خۆشەويستى و ھەفایەك بۆ ئەوان و بۆ ھاوپىيانى دىكەش لەم بىرەوہرىيانەدا ئەو دەقانە بلأوتەكەمەوہ.

فاروقى مهلا مستهفا
له روانگه‌ى هه‌ندىك له هاورىكانىبه‌وه

د. عيزه‌دين مستهفا ره‌سوڤ

- فاروق له سالى يه‌كه‌مدا كه چوه به‌غدا من سه‌فهرم كرد بو يه‌كىتى سوڤىت. من يه‌ك سال له به‌غدا له‌گه‌لى بووم له مالىك ژوورى‌كمان به‌كرى گرت. نه‌و كاته‌ش هه‌تا حه‌زى له ئىشكردن بو. چوه وه‌زاره‌تى (ئىرشاد) له‌وى دامه‌زرا.
- كاتى كوده‌تاكه‌ى ۸ى شوباتى به‌عسىيه‌كان روويدا، نه‌و له چوارى كۆلچ بوو. هاته‌وه بو كوردستان و له‌دوايشدا به‌ سالىك له كۆلچ وه‌رگىرايه‌وه و ته‌واوى كرد.
- به‌گشتى من په‌يوه‌ندىيم له‌گه‌لدا زور باش بووه. سوپاسى نه‌وه‌ى نه‌كه‌م كه زياد له پىويست رىزى گرتووم. زورىشى پى خوش بووه كه من ئىشم تىى بكه‌ويت و بوم بكات. مه‌سه‌له‌يه‌كى كوردى هه‌يه نه‌لئيت (باوكم نابىته‌وه تا براهه‌كى ترم بو بىنىت).

• ئه گهر به كارى نووسينه وه خهريكبووايه ئىستا ئه بوو به نووسه ريكي باش چونكه ماوه يه كيش له هه نديك گوڤارى نهينيدا كارى كردووه. ئىستاش ئه گهر كاتى هه بيٽ ئه خوئينتته وه.

• له مناليدا عه جول بوو. چونكه ئه وه له زه تى له ژيانى منالى دى ... من خۆم خسته ناو كارى سياسيبه وه. ئه وه كاته ي له شه شى سه ره تاي بوو، بوو به ئه ندام له ناو يه كيتتى قوتابياندا.

• باوكم زۆر كه سيكي فيكر كراوه بوو، له مه لا كۆنه په رسته كان نه بوو. ئه وه هانى ئه دايه كه هه موو شت بخوئينه وه. له بيرمه باوكم كتيبيكي لينيني دامى له ناو مزگه وتدا. هه ر ئه وه هۆكاره ش بوو كه ئيمه چووينه ناو ريزه كانى حيزبى شيوعى عيراقه وه.

شيركو بيكهس

• يه كيك له وه منالانه ي هاو پيم (فاروق) بوو ... هه موو له يه كه ته مه ندا بووين مه گهر يه كه دووانيكمان نه بيٽ به سال و به دوو سال جياوازى ته مه نمان هه بوو بيٽ، دواى ته واو بوونى ده وامى قوتابخانه هه موو يه كمان ئه گرت و تا بانگى ئيواره خه ريكي يارى و شه ره شه قى خو مان ئه بووين هه موو شمان عه زى خه تخه تمان له بهر ئه كرد.

• بزئوييه كه ي فاروق له راده به دهر بوو. ياريبه كه هه بوو بو (شروب) شكاندنى سه ر سيني، فاروق ئه وه نده ي ئه برده وه منالى شروبفرۆشى لات و پوت ئه كرد.

- ههركاتيک بمانويستايه فاروق بيدهنگ بکهين ئەمانگوت ئەچين لای باوکت شکاتت لی ئەکهين، فاروق هه ر له باوکی ئەترسا و بهس.
- جووته پيلاوه مقهباکهی به منالیک فرۆشتهوه به دوو عانه، دوایی دوو فلسیشی دا به من. هه ر ئەو کاتهش فاروق ئەقلیکی بازرگانی و بازاری هه بوو. دوو هاوینیش که ترۆزی پی ئەگه یشت ترۆزیمان ئەکړی و له سه ر سینیهک ئەمانفرۆشت ... هه تا دوو قاشمان ئەفرۆشت، خۆمان سی قاشمان ئەخوارد به تاييه تی من.
- ئەنوه ر لاپه ريه کی کۆن و زه ردی روژنامه یه کی پی بوو، له لاپه ريه که دا وینه ی پیاویکی سمیل ره شی تیا بوو هه موو له شی به فیشهک پيچرابوو. پیمان گوت ئەمه کيیه؟ گوتی ئەوه شیخ مه حموده زۆر ئازايه، هه زار ئینگلیزی کوشتوو! هه مومان سه رمان به سه ر میزه که دا شوپ کردبووه وه. فاروق گوتی جاريکیان باوکم بۆی باس کردووين.
- به دريژایي ئەو ماوه یه و له و چهند ساله دا هه موو روژیک له گه ل فاروق دا بۆ یاری و شه ره شه ق یه کمان ئەگرت. عه زيه کانی به رمان زوو زوو ئەدپان و پيس ئەبوون، ئەم مه سروفه بۆ دایکم زۆر بوو، بۆ مالی فاروقیش. له یادمه چهند جاريکیش (گوايه) بۆ سه عی کردن ئەچومه مالی فاروق، وابزانم یه که مجارم بوو که به هه شتی باوکی فاروق، مه لا مسته فام دی، دهستی به سه رمدا هیئا و گوتی فايه ق بيکه س وه ته نیيه کی راست بوو، غه ل و غه شی نه بوو، توش بخوینه با وه کو باوکت ده رکه ویت.

فوناد قهره داغی

- یه سالی دیاریکراو نییه که بلیم فاروقم له و ساله دا ناسیوه .. من هر چاوم کردووه ته وه فاروقم ناسیوه، به حوکمی ئه وهی که ئیمه وه کو بنه ماله تیکه له بووین و تیکه لییه که شمان له باپرمانه وه یه .
- جار جار ئه هاتن بۆلای کاریزی دایکی پاشا له سهرکاریز. له وی کۆلانه که ی مامی کاک فاروق، مه لانه جمه دین، زۆر ته سک بوو. په تیگمان رایه له ئه کرد له ناوه راستی دیواره که دا ئه مبه ر و ئه وه برمان پی ئه گرت و تۆپتۆپینمان ئه کرد. به عزئی جاریش تۆپمان لا نه بوو به تۆپی په رۆ یاریمان ئه کرد.
- یادگارییم له گه له فاروقدا زۆر زۆره، به لام هه مووی یادگاریی سیاسییه ... زۆر جار که له گه لاله و چۆمانه وه به نه ینی ئه هاته وه بۆ سلیمانی شه وی وا هه بووه هه تا به یانی پیکه وه قسه و باس و راویژمان کردووه .
- دوا ی راپه رین پیی گوتین ئه گه ر ئیوه ئاماده بن پیکه وه گۆفاریک ده رئه که یین. من وه کو خۆم زۆرم پی خۆش بوو. ئیمکانیاتی مادی به کاک فاروق هه لئه سوورا، هه ر له به ر ئه وه ش خۆی خاوه ن ئیمتیازی گۆفاره که بوو.
- ئیمه دره گایه کی پۆلایینمان به روودا کرایه وه به تایبه تی ئه و سه رده مه سه رده می هه ره سی یه کیتی سوؤفیت بوو. ئه و هه ره سه کاریگه ریه کی زۆری له سه ر دنیا هه بوو. ئیمه وه کو کۆمه لیک مارکسی پیمان ناخۆش بوو که ئه م دونیا یه له پر هه لگه راپیه وه .
- فاروق پیاوویکی نیشتمانییه، پیاوویکه هه ز ئه کات خه زمه ت به شه ره که ی بکات. پیاوویکه دل سوژه به رامبه ر هاوړپیکانی. له رۆژی لیقه وماندا هاوړپیکانی له بیر ناکات. من

خۆم يەككىم لەوانەى كە لە رۆژگارێكدا پيويستم پيى بووه .. دەستی لی بەر نەداوم .
• لە سەردەمی نەهامەتى و برسیتیدا كە ماوهیەك كوردستانی گرتەوه، كاك
فاروق یارمەتى زۆر كەسى داوه و یارمەتیەكەشى بەخشنانە بووه .

حەمە رەشید غەریب

• بووین بە دوو بالی جیاوازهوه . لا زۆرهكەى كە زوربهى ئەندامە بالاکانی لەخۆ
گرتبوو بوونه بالی قیادهى مەركەزى . ئیتمەیش لەگەڵ ئەو بالەدا بووین و زوربهى
حیزیمان لەگەڵ بوو . كاك فاروقى مەلا مستەفا لەوكاتەدا دەورێكى بالای هەبوو ...
ئەو ئەندامى سەركردایەتى بوو، منیش ئەندامى لیژنەى ناوخۆى سلیمانى بووم .
• پیاویكى زۆر ئازا و جەریئە . حەزى لە گالته و قسەى خۆش و نوكتەیه .
سیحریكى سەیری تیدایە بۆ خەلك راکیشان بەلای خۆیدا . لەكاتى كۆبوونهوهى
حیزبیشدا كاتیكمان دانابوو بۆ قسە خۆشهكانى ئەو . خۆیشى ریز و ئیحتیرامیكى
باشى هەبوو لەناو خەلك و لەناو حیزبیشدا .
• كەس نەزانیت من باش ئەزانم كە فاروقى مەلا مستەفا خانووهكەى مالى
باوكى چەند خۆش ئەویست .

• فاروقى مەلا مستەفا ئەوهى كە لە مەزەب و بیر و فیکریدا نەبیئ
لەخۆباییبون و گۆرانه . هەر ئەو كۆرەى جارانه كە من دیومه ... چۆن دیوه هەتا
ئێستا هەر وهكو خۆى وایه و نەگۆراوه و هەر پێشمەرگەكەى ناو دیى (ناوكێلهكان) ه .

- وهختی خوی که قاله شیت مابوو ئەم ئەچوو به دوایدا و به سه یاره کهی ئەیرد نانی بۆ ئەکپی و پارهی ئەدایه و جل و پیللو و ههتا ئەیشیبرد بۆ چه مام و ئەیشیهینایه وه بۆ ناوبازار. من وینهی ئەوم دیوه که له گه ل زوربهی شیته کاندای وینهی گرتوه.
- ئەوهی من بزائم مانگانه به لیست ناوی لایه که یارمهتی خه لک ئەدات.

محهمهد نوری توفیق

- هه ندیكجار كاك فاروق له گه ل مندا ره ئی جیاوا زمان هه بوو. ئەو جیاوازیی بیروپایه مان نه بووه هوی دلئیشان و جیا بوونه وه مان. رۆژ به رۆژیش ههتا ئەهات په یوه ندییمان قول ئە بووه وه.
- له و سالانه دا که نووسینگه که مان له بینای عه لی نه مه لی بوو، خه لک زۆر رووی ئە کرده لامان.. پارهی ئە وه مان نه بوو (چا) بکپین و خزمه تی میوانه کانمان بکه ین. چونکه ئیمه یه که م نووسینگه بووین و خه لکیکی زۆریش هاتوچوی ئە کردین.. کاک فاروق که ئە وهی بینی رۆژیک به منی گوت: "ئوه برا بۆ (چا) ناکپن؟" منیش گوتم: "وه للاً نیمانه." گوتی: "من له مه ودوا چایچییه کم بۆ داناون باوک و کورپکن و له خزمه تی ئیوه دا ئە بن." ... ههتا ماوه یه کی زۆر (چای) نووسینگه ی کوردستانی نوی له سه ر گیرفانی کاک فاروق بوو. رۆژانه به قه د دوو چایخانه له نووسینگه (چا) ئە خورایه وه. بۆ میژوو باسی ئە که م.. ئە وهی که له سه ر چایخانه که بوو په یامنیری دهر به ندیخان بوو.

- ئەو ئەيگوت "مۆبايل ئەھيئەمە ئەم شارەوہ." لەكاتيکدا ئەو قەسەيەي ئەکرد کە دەبابەکانی سەدام لە بانى مەقان بوون. ھەر رۆژيک سەدام ئارەزويى بکردايە ئەھاتە سلیمانی.
- لەدوای راپەرینیشەوہ بوو بە خاوەن ئیمتیازی گۆڤاری (دواپۆژ) و نۆريک لە بابەت و نووسینی خۆی تیدا ئەنووسی.
- کاک فاروق بە ئەکادیمی بوو بە بازرگان نە لەناو گۆماوی بازارەوہ ھاتبیت.
- ئەوئەندەي مەن بزانم خەلکيکی نۆر یارمەتی لە کاک فاروق وەرئەگرن.. تەنانەت یارمەتی نۆر خويىندکاری داوہ بۆ تەواوکردنی خويىندن.. نۆر کەسى لە نەخۆشى و دەرد رزگار کردووە و بۆ چارەسەر ناردوونی بۆ دەرەوہي کوردستان.
- خۆی پيىم ئەلئیت: "لەويەپى سەرقالی و مەشغەلە تا بىم کە ژمارەکەت لەسەر مۆبايلەکەم ئەبينم دلەم نایەت جوابت نەدەمەوہ."

وەستا محەمەدی بەنا
(حەمەي حەپسە)

- لە سالی ۱۹۷۲ەوہ مەرحەبامان ھەبوو. لە سالی ۱۹۶۲ەوہ ئەمدی کە ھاتوچۆي مالمەن ئەکات و ئەھات بۆ لای شەھيد (ئەکرەم) ی بىرام کە پيکەوہ لە ريکخستەکانی (ح.ش.ع) کاریان ئەکرد. مالمەن لەسەر جادەي ئۆرزدی بوو کە ئیستا پيى ئەلئین جادەي گۆران، ئەو مالەي تياي ئەژباين خانويەکی نۆر ناخۆش

بوو که به قور دروست کرابوو. له ژیرخانه که دا کاک فاروق و هاوړیکانی کۆبوونه وه بیان تیا ئه کرد ... ئه وهی له بیرم مابیت که له و کۆبوونه وانده دا له گه لیان بوو مسته فا چاوپره ش بوو.

• دواى چهند سالیك بووین به شهریک له گه ل کاک فاروق له سالی ۱۹۷۶ دا، بیست و چوار سال شهریک بووین له ناو کاری معاوه لاتدا ... بیست و چوار سال شهریکی بووم نه درؤم لی دی و نه خیانه ت.

• فاروقی مه لا مسته فا که سیکی موغامه ره چیه . گوئی به هیچ نادات و له هیچیش ناترسیت.

• روژیکیان هاوړیه کی خؤم برد بو لای که نه خوشی دلی هه بوو، بری شه ش هه زار دؤلاری دایه .

• خوشترین ته بیعه تی هه یه و حه زی له نوکته و قسه ی خوشه ... که سیکی قورسه و خاوه نی شه خسییه ت و ئه خلاقیکی به رزه .

• له بیرمه له ئیشیکدا که به نو هه زار و چوارسه د و په نجا دینار بو مان ده رچوو پاره که مان ته واوی نه کرد. کاک فاروق داواى سی هه زار دیناری سویسری له کاک مسته فای زاواى کرد ... ئه وهی که کاک فاروقی مه لا مسته فای برده ناو ئیشی گه وره وه نزیکتیرین و خوشه ویستتیرین هاوړی خوی بوو که له به غدا بوو، ناوی (ماجید عه لاوی) بوو که یارمه تی دا کارگه ی بلوک دابنیت.

• من قه ناعه تم وایه فاروقی مه لا مسته فا له (چاوی زیاتر شاری سلیمانى خوش ئه ویت.

.....

عومه ر حسين

- له دواى نسكو گه پايه وه وه كو گه نجىكى به نه زمون و پر توانا و هيژ و جدى له ئيشكردندا دهستى كرد به وهرگرتنى مقاوه لاتی بچوك بچوك وه كو چوار هه زارى و ده هه زارى. هه تا له گه لّ خو شه ويستترين و ئازيزترين هاوړپي خویدا (ماجيد عه لاوى) كه نه و به پريزه تواناى ماددى زور باش بوو برابى به پريز (د. ئيبراهيم عه لاوى) بوو يارمه تى كاك فاروقى دا بو دامه زراندى كارگه يه كى بلوك و كه ساره يه كى به رد.
- داواى لى كردم له ده واجينه كه بيم به ژميريار. دلّم نه هات قسه ي بشكىنم و پيكه وه ئيشمان كرد و هه تا واى لى هات نه و پرپژه يه بوو به يه كيك له پرپژه هه ره سه ركه وتوو ه كان له كوردستاندا. له ناو هه موو پرپژه كانى عيراقدا له هه موويان باشتو بوو. هه ر نه مه يش واى كرد كه دواى نه و ماوه زوره ي كه به دهستى كوومه لىكى تره وه بوو ريژ و ته قديران بو ناردن. چونكه به دهستى نه وانه وه فه شه لى هيئابوو. له ئيشكردن به رده وام بوو هه تا رابه رين.
- كاك فاروق چوو ه سه ر قائيدى فيرقه ي هه شت پيى گوتبوو تو مالى حكومه ت داگير كردوو، ئيمه هيشتا قيستى حكومه تمان له لايه. به رپرسى جه يشه كه ترسابوو، چونكه ده واجينه كه يان كاو ل كردبوو، هه رچى مريشك بوو هه موويان خواردبوو و نه شيكاكى ناويان شكاندبوو.
- من يه كيكم له وانه ي فه خر و شانازى به هاوړپيه تى و دوستانه تى فاروقى مه لا مسته فاوه نه كه م. من به دريژاى ته مه نم شه هامت و پياوه تى كاك فاروقم قهت

له بیر ناچیتته وه. ئەگەر ئەو ریز و برایه تی و خۆشه ویستی و دلپاکییه ی ههردوو کمان نه بووایه که له بهرام بهر یه کتری هه مانه رهنگه ئیستا منیش وه کو ئەو خه لکه بچوومایه و سه ره م بگرتایه بۆ مووچه ی خانه نشینی.

• کاک فاروق که سیکی زۆر ئازا و چاونه ترس و جه ریئه و بریاری قورس و سهخت ئەدات که له میژووی ژیانیدا هه رچییه کی گو تبهت جیه جیه کردووه و سه ریشکه وتوو. یه کیك له موجازه فه هه ره گه وره کانی هینانی موبایل بوو.

• کاک فاروق نه گۆراوه، له منالییه وه چۆن دیوه هه تا ئیستا هه رایه ...

من خۆم شاهیدی ئەوه م که به دهیان کهسی له دۆست و هاوڕی خۆی بۆ چاره سه رکردنی نه خۆشی نار دووه ته ده ره وه. خانووی بۆ زۆریک له دۆسته کانی کپیوه .. یارمه تی سه دان کهسی داوه که موسته حه ق بوون و باری ژیانیا ن خراپ بووه .. به سه دان که سیش که نه یانتوانیوه کرپی خانوو بدن ئەو کرپکه ی بۆ داو ن، یان خانوو که ی بۆ کرپون ... دهستی کراوه یه بۆ هه مو هه ژار و لیقه و ماویک ئەگەر نه یشی ناسیت.

حه سه ن حه سین

• له سالی په نجا کانه وه له گه ل فاروقی مه لا مسته فا پیکه وه له ناوه ندی بووین و هاوړی بووین. له بیرمه کاتیك قوتابییه کان ژماره یان زۆر بوو له بهر خانه قاوه خانوو که ی (عومه ری سام ناغا) یان بۆ گرتین له سانه وی سلیمانیه وه چووینه ئەوی.

• رۆژئىكيان سه عىد قه زاز و فايه ق هۆشيار هاتن بۆ قوتابخانه كه مان ... كاك فاروق گوتى سه ىرى ئەم قوتابخانه يه بكن بزانن چيه و ئيمه چى تيا ئە كه ين، ئەمه ماله نهك قوتابخانه، مامۆستامان نيه، ئە وهى كه ئىنگليزىيمان پى ئە لئيت هر ئە و يشه كه وهرزشمان پى ئە لئيت. فريامان بكهون وه زعمان زۆر خراپه.

• ئىواره يه كيان لاي نادى مۆزه فينه وه سه ىر ئە كه م پياويكى بچكۆله ي خر پالتۆيه كى له بهردايه و دهموچاوى خۆى ئە شارئته وه. زۆرم لا سه ىر بوو هر ديقه تم ئە دا و ئە و يش له من خراپتر. له يهك رت بووين ... سه ىر ئە كه م فاروقه، به و پى پى تامه زرۆبويه وه باوه شم پيا كرد و ئە ملا و ئە ولاى يه كترمان ماچ كرد و چووينه وه بۆ مالى خۆمان. گوتم دانيشه ئىستا كئيت ئە وئيت ئە چم بۆت ئە هئىم ... كه مالى برام و فهره ج بابانم هئنا و من هه تا سه عات يه كى شه و له گه لئيان دانىشتم و چوم خه وتم. به يانى سه عات هه وت كه هه لئسام سه ىر ئە كه م ئە وان سى قۆلى دانىشتون و قسه ئە كه ن. له گه لئيان بهرچايى به يانيم خوارد و فاروقم ماچ كرد و پئىمگوت: ئيشه لالا مۆفه ق ئە بيت.

• من ئاگام لئيه تى مووچى هه زاران قوتابى ئە دات، مووچى بۆ ماله شه هيد و ئە نفاله كان بپيوه ته وه و رۆژانه يارمه تى هه زاران كه س ئە دات و ده ست نانئيت به روى كه سه وه. ئەمه بى له وهى به هه زاران هه زار كرئكار و كادرى زيرهك له بواره كانى كۆمپيوتهر و زمانى بيگانه و ده رچووى زوربه ي زانكۆكان له لاي ئە و دامه زراون.

• فاروقى مه لا مسته فا خاوه نى ئە خلاقىكى به رز و تۆكمه و پته وه، قسه ي له رووه، شه رم له كه س ناكات، ئازا و چاونه ترس و دلئيره و له كاتى خۆيشيدا شيوعيه كى در و توند بوو، هاوړپه رستئكى سه ىره و ئاماده يه گيان و خويئى خۆى بۆ هاوړپكانى به خت بكات.

نهوشیروان مستهفا

(له بیره وه ریبه کانیدا، کتیبی: له کهناری دانوبه وه بو خری ناوزهنگ)

- ئیبراهیم (عهلاوی) چووبوه سوریا و فاروق مهسئولی بنکه و پیشمه رگه و ریکهستنهکانی کوردستانیان بوو له (ناوکیلهکان) دانه نیشته.
- رۆژانی ئاشبه تال ئه مین له گه له سه رکردهکانی کۆمه له قسه ی کردبوو هاوکاری بکه ن بو مانه وه و بهرنگاری. پاشان بو یان ده رکهوت ئه م کاره یان پی ناکریت. ئه وانیش له گه له لیشاوی خه لکدا گه رابوونه وه بو عیراق. کاربه ده ستان، له وانه غانم عه بدولجه لیل، له گه له فاروق و هاوپیکانی قسه یان کردبوو که حیزبه که ی ئه وانیش له وه زارهت و به رده دا به شداری بکه ن.
- له گه له فوئاد (ی مه لا مه حمود) زۆری له گه له خه ریک بووین له قیه ننا بمینیته وه و نه چیته وه بهر چه قوی به عس، تا ئیمه ش ده ست پی ئه که ینه وه، ئه وسه پیکه وه ئه گه رپینه وه کوردستان. فاروق ملی نه دا و سوور بوو له سه ر گه رانه وه ی بو عیراق، بیانوه که شی ئه وه بوو که ئیلتیزامی هه یه و به ئینی داوه به هاوپیکانی بگه رپیته وه لایان. ئه گه ر نه گه رپیته وه له وانه یه به عس ئازاریان بدات. فاروق نه یه زانی چاره نووسی چی ئه بیته و به عس چۆن ره فتاری له گه له ئه کات. له گه له ئه وه شدا گه راپه وه بو عیراق، بیگومان ئه مه هه لویتیککی جوامیرانه و ئازایانه بوو.

.....

جەلالى عومەرى سام ئاغا

• رۆژى ۱۹۶۱/۱۱/۶ خۆپىشانانىڭ بۇ ھاۋكارى مانگرتنى كرىكارانى جگەرەى بەغدا سازكرا، فاروق ھەر شەۋى پىش خۆپىشانانىگە گىرا، چونكە لە گرۋپى ھاۋكارى مانگرتوۋەكان بوو، ۋەك سەرپەرشتىارىڭ ئەناسرا.

• پاش تەۋاۋكردنى ماۋەى ئىحتىيات فاروق لە بەغدا ماىەۋە ۋە لە بانكى بازىرگانى دامەزرا ۋە منىش ھاتمەۋە سلىمانى بۇ سەر ۋە زىفەكەى خۆم، فاروقىش بەھۆى ئەۋەى فەرمانى دەستگىركردنى زۆرى بۇ دەرچوۋبوۋ لە بەغدا ھاتەۋە سلىمانى، فاروق لە سىياسەت ۋە مل لە چەقۇ سوۋىن بەردەۋام بوو، چەند جارىڭ بە غىابى حوكمى لە سىدارەدانى بۇ دەرچوۋ، ئەۋ كاتانەى حوكمى لە سىدارەدانى لەسەر بوو، بەشەۋىيان بە نىۋەروانى گەرمى ھاۋىن بە شىۋەىەكى بەردەۋام ھاموشۆى يەكترمان ئەكرد.

• سالى ۱۹۷۴ - ۱۹۷۵، واتە سالى ھەلگىرسانەۋەى شۆپش، دىسان من ۋە فاروق يەكمان گرتەۋە، ئەۋە يەكك بوۋ لە بەرپرسە دىارەكانى قىادەى مەركەزى، منىش لە رىزى شۆپشدا بووم، من لە خوار گوندى (زىنۆى شىخى) لە نىۋان حاجى ھۆمەران ۋە بابەكراۋا، لە خانوۋىەكدا بووم لەگەل د. كەمال مەزھەر ۋە خوالىخۆشبوۋ د. كەمال خەبات ۋە كاك فەرھاد ەۋنى ۋە سىروان ەۋدوللا سەئىد كە بەرپۆۋەبەرى چاپخانەى شۆپش بوو. زۆربەى شەۋ فاروق ئەھاتە لام ۋە لەگەل مىۋانەكانمدا ئەكەۋتە قسە، زۆرچار بەھۆى بگىرە ۋە بەردەى سىياسىيەۋە دانىشتنەكانمان تىڭ ئەچوۋ، چونكە فاروق جىۋاۋزى بىروباۋەرى لەگەل شۆپشدا ھەبوو.

مستهفا صالح کهریم

- سالانی چه فتاکان به پاستی قیادهی فیعلی و عه مەلی قیادهی مەرکه زی کاک فاروق ئەیکرد که ئەوکاته باره گاکه یان له (گه لاله) بوو له (کێله کان).
- مه سه له ی مؤبایل له عیرا قدا هەر ناوی بیسترابوو. ئەو توانی کۆمپانیای ئاسیاسییل بهینیت که درێژترین ریگی بۆ خه لک کورت کرده وه.
- به هه زاران که س هه ن که ده وله مهن دن، به لام که میان تیا به که وه کو ئەو یارمه تی قوتابیان بده ن بۆ ته واو کردنی خویندن. له هەر شوینیک لیقه و ماویک هه بیته ئەو ئەچیت به هانا به وه. ره نگه به بی موباله غه ئەگه ر بچیت سه یری سجیلی حساباتی کاک فاروق بکه یت سالانه هه ر له به صره وه هه تا کوردستان ئەوه ی که ده نگ و ناله ی بگاته لای کاک فاروق دریغی لی ناکات. به تایبه تیش له رووی یارمه تی قوتابیان وه ده وریکی بالای هه یه له یارمه تیداناندا.
- ئەو کاته ی که له وه زاره تی ئیرشاد ئیشی ئەکرد له گه ل چه ند براده ری کیدا گۆفاری (ئه لعیراق) یان ده ره ئەکرد که زمانحالی وه زاره ت بوو.
- له دواییشدا که له قیاده ی مەرکه زیدا بوو، به زیره کی و لیها تووی خۆی و نازیی خۆی توانی له دوای (عه زیز ئەلحاج) له گه ل ئیبراهیم عه لاوی و هاوړیکانیدا حیزبی شیوعی ریک بخره وه و چه ندین کۆنفرانسیان له مه نتیقه ی قه راغ و باله ک گرت.

.....

مستهفا چاورهش

- بنه ماله‌ی كاك فاروق هه م وهك خۆی و پيش خۆی، وهكو بنه ماله‌یه‌كی تيكۆشه‌ر و بنه ماله‌یه‌كی ناودار بوون له شاری سلیمانیدا.
- ئەو كاته هه موومان (ح.ش.ع) بووین. سه‌رده‌مانی من زیاتر ئەگه‌پیتته‌وه بۆ جیابوونه‌وه‌ی حیزبی شیوعیی له ۱۷ی ۱۹۶۷.
- سالی ۶۸ ... حیزب من و كۆمه‌لێك له هاوڕێكانمی راسپارد كه بچین بۆ به‌غدا، له‌وانه‌ش زوربه‌یان نه‌مان، هه‌ر خۆم له‌ناویاندا زیندووم ... بۆ روژی دوایی گه‌یشتینه به‌غدا. ئیمه‌ چۆن حیزب بدۆزینه‌وه؟ ئەو كاته ئیمه‌ كاك فاروقمان ناسی هه‌روه‌كو پیشتر ئاگاداریان كردبووین كه ئەچنه به‌غدا ئەبیت په‌یوه‌ندی بکه‌ن به‌ فاروقی مه‌لا مسته‌فاوه‌ و نامه‌كه‌ش درا به‌ ئەو. ئەویش توانی په‌یوه‌ندی ئیمه‌ گری‌ بدات به‌ حیزب و رێكخستنه‌كانی به‌غداوه‌.
- جاریکی تر و به‌ نه‌ینی چه‌ندین جار له سلیمانی په‌كترمان دیه‌وه. وا رێكه‌وت باره‌گاكانمان گواسترایه‌وه بۆ مه‌نتیقه‌ی حاجی ئۆمه‌ران و دێی (كێله‌كان)، باره‌گای سه‌ره‌كییمان چوه‌ ئەوی و له‌وی بووین. دواي ئەوه‌ چووینه دێی (دارلسه‌لام) كه له پشته‌ی (كێله‌كان)ه‌وه‌ بوو. پاشان چووینه دێی (گوێزان).
- له‌ناو باره‌گاكاندا پێكه‌وه‌ بووین به‌تایبه‌ت له كێله‌كان و دارلسه‌لام، له یه‌ك ژوردا پێكه‌وه‌ ئەخه‌وتین. بۆ یادگاری باسی ئەكه‌م له ژووره‌كه‌ی من و كاك فاروقدا ماریکی تیا بوو ئەچووین بۆی بیکوژین خۆی ئەكرده‌وه به‌ناو كونه‌كه‌دا و دايمه سه‌ره‌تاتكیی له‌گه‌ل ئەكردین. نه‌مانتوانی بیکوژین.. هه‌ر له‌و ژووره‌ی ئیمه‌دا ئیبراهیم عه‌لاویشمان له‌گه‌لدا بوو.

- پیش ١١ی نازار کاک فاروق له ناو باره گاگان مایه وه و وه کو بهرپرسی حیزب له ناوکیله کان بوو.
- بریاریکی حیزب ده رچوو که ئه بیته کاک فاروق بچیت بو سوریا، من چاوساغه که ی بووم ... هر یه که ی ده دیناریشمان پی بوو که حیزب دابووی پیمان.
- چهند جاریک له سهر من دائیره ی ئه منی سلیمانی بانگیانکرد. سهر له وه دا بوو کاک فاروقیان به وه تاوانبار کردبوو له ئه منی سلیمانی که گوایه مسته فا چاوپهش شه ریکته.
- په یوه ندیی من له گه ل کاک فاروق په یوه ندیه کی توندوتول و به هیزه و تیکه لئی خیزانییشمان هیه. له سهر ئه ساسی ئه و ئه خلاق و مه بده ئه ی که نه ماندوړاندووه .. یه کیکه له کوره ههره به وه فا و دلسوژ و نازیزه کان له دلی مندا.
- کاک فاروق پیاویکی نازا و چاونه ترس بووه وه که هه موو کاته کانی تر له هه موو قوناغه کانی شوړشدا.

ئه حمه د میره

- ئه گهر مه لا مسته فای سه فوه ت حافزی شیرازی و سه عدی به ئیمه ناساندبیت، ئه گهر دکتور عیزه دین ئه حمه دی خانی به ئیمه ناساندبیت، ئه وا کاک فاروقی مه لا مسته فاش موبایلی پی ناساندین که پیموایه پیداویستترین ئامیری ته کنه لوجیایه .. کاک فاروقی مه لا مسته فا به ئاسیاسیل توانی ده رگای کوردستان به دیوی ده ره وه دا بکاته وه.

• نهگر په كيك بيه ویت له سهر گه شهی ئابووری له كوردستاندا توپژینه وه بكات به تايبه تی له دواى راپه رین، بیگومان ناتوانیت به بی له بهرچا وگرتنی كار و چالاكییه كانی كاك فاروقی مهلا مستهفا توپژینه وه بكات.. هه تا بو میژوونوسه كانیش هه ر وایه .. نووسینه وه ی میژووی ئابووری به بی فاروقی مهلا مستهفا میژوویه كی قه مووره .

ئازاد مستهفا

• من له بیرم نایه ت كه ی كاك فاروقم ناسیوه، چونكه ئیمه هه ر به خیزانی جوړیك له تیکه لیمان هه یه له گه ل بنه ماله كه یاندا. له سلیمانیدا كومه لیک خیزان هه بوون كه له ناو سیاسه تدا كاریان كردبیت، مالی كاك فاروقیش په كیكیان بوو.

• له بیرمه كاتیک قه راغ گیرا كاك فاروقیش له قه راغ بوو. هیزه كه یان كشایه وه، كاك فاروق هاته ته ویله، به و ناو نیشانه ی كه قاچی له جی چوو بوو.

• له دواى نسكۆ، به و پییه ی كاك فاروق په كیکبووه له ئەندامه هه ره بالاكانی قیاده ی مه ركه زی، حكومه تی به عس زوری پی خوشبوو كه كه سیکی وه كو فاروقی مهلا مستهفا بكاته بهرپرسیکی بالا و دیار هه ر بو ئه وه ی بلین ئه وه تا به پاره كریمان. كاك فاروق ئه مه ی نه كرد. له ناو بازار دوكانیكى به كری گرت و خه ریکی قونتهراتی پینج هه زار دیناری و ده هه زار دیناری بوو.

• من له له ندهن بووم كاك فاروق هاتوه ته ئه وئ و هه موو هاوړیكانی له

قیادهی مه رکه زی بینیه و بهوپه پی شانازی شه وه له گه لیان دانیشته وه .
• دوی راپه رین که هاته وه کاک فاروقیش وه کو ئه و خه لکه که وتبووه بهر
لیشاوی تالانکردن و هه رچییه کی هه بوو له ده ستیدا.

حسین شیخ عوسمان نیرگسه جاری

• رۆژگار رۆیشت و من و فاروق له ریکخراوه کانی پارتهی کۆمونیستی عیراقدایه یه که
گه یشتینه وه له سالانی شهسته کانی سه دهی بیستدا. کاک فاروقی مه لا مسته فا لیپرسراوی
شانیه کی پیشه وهی ریکخراوی (کاوه) ی قوتابیان بوو ... به ئینسافه وه باسی ئه کهم،
کاک فاروقی مه لا مسته فا زۆر شتی فیر کردین له بواری فیکری و چالاکیی ریکخراوه ییدا.
• له کاره ساتی کیمیا بارانی هه له بجه دا ژماره یه کی زۆر له قوتابیان خه لکی هه له بجه
و ده و روبه ری بی باوان و ماله باوک مانه وه. زۆریان یان تیاچوو بوون به کیمیاوی یان
په رته وازه ی ئیران بوون. به راس تهی رۆژگار یکی یه کجار تاریک و پر نائومیدی بوو.
به تاییه تی بۆ ئه و قوتابیانیه ی به شی ناوخوی که مابوونه وه بیلان و بانه، له کاتی کدا که
نزیک بوون له تاقیکردنه وه کانی سه ری سال و به که لۆری پۆلی سیی ناوه ندی و شه شی
ئاماده یی ... له و کاته جه رگ و دلته زینه دا دوو تروسکه و رۆشنا ییم شک ئه برد له
زه یندا، یه که میان کاک فاروقی مه لا مسته فا ی هاو پێی شیوعیم بوو ... که بارو دۆخه کهم
بۆ باس کرد زۆر مه ردا نه هاته پیشه وه و فه رمووی: حسین گیان هه موو سه ری مانگی ک
وه ره بۆ ئیره و لیستیک به ناوی قوتابییه کانه وه به ینه و ناوی چه ند فه راشیکیش
بنووسه با به شی ک له خزمه تگوزارییه کان پیشکه ش به قوتابییه کان بکه م.

سلیمانی قهساب

- من هاتمەوه بۆ كوردستان، له (كاولان) بووین له لای (كونه مشكان) هوه. ئەو كاته من حسك بووم. وه زعمان زۆر خراپ بوو. هیچمان نه بوو. جوابمان بۆ نارد هەندێك یارمەتی بۆ ناردین كه یارمەتی وا و له و كاته دا زۆر زهحمەت بوو.
- من ئەزانم كه رۆژانه یارمەتی هەزاران كەس ئەدات بەبێ موقابیل. نهخۆش و قوتابی بۆ دەرەوهی ولات ئەنێریت.. من ره فیقی خۆم هه بووه پێشمه رگه ی كۆن بووه پێویستی به یارمەتی هه بووه، چی ویستوو ه و داوای چی لی کردوو ه هه مووی بۆ جیبه جی کردوو ه.

ياسين قادر بهرزنجی

- ئەو وهك پیاویکی سیاسی و وهك رووناكبیر و كهسایه تییه کی كۆمه لایه تی، دهگمەن و هه میشه چالاک بوو، ئەو كاتانه ی به نهینی له شاخه وه دههاته شار، له ماله كه ی خۆیان و له چه ند مالێکی خزمه نزیكه كانی و چه ند هاو پرێیه کی خه باتی وهك سه رکرده یه کی هۆشیارو بویر کاره كانی ئە نجام ده دا.

- کاک فاروق لای هه رکه سیک له نزیکه وه ناسیییتی نمونه یه کی بهرزه بۆ دلسۆزی و دلپاکی و به خشندهیی.
- شانازم به کاک فاروقی خالّ و مامۆستا و هاوړپیی گه وره و خۆشه ویستم، ئه و پیاوه ی له میژووی سلیمانی و کوردستاندا ناویکی گه وره و به نرخ و خۆشه ویسته.

بەشى يەكەم

قۇناغى منائى و ھەرزەكارى

خيزانه كه مان

له رۆژى ٦ى ته موزى ١٩٤١ و وهك باوكم نووسيوويه تى له سه عات ١٠:٣٠ عه ره بى پاشنيوه پۆ كه ئه كاته سه عات ٦ى ئيواره له گه ره كى ده رگه زىنى سليمانى له دايك بووم. مه لا مسته فای باوكم كورى حاجى مه لا ره سولى ديليزه يه كه ئه ويش كورى مه لا محمه دى مه لا شه ريفه. كاتى خوى حاجى مه لا ره سول له ديليزه وه هاتوو ته سليمانى و مه لايه كى به ناوبانگ و واعيز و خه ليفه ي كاك ئه حمه دى شىخ بووه.

فاروق مه لا مسته فا، مه لا مسته فای سه فوه ت،

كانى خان، ١٣/٣/١٩٥٨

باوكم له ره عنای دايكيه وه
كچه زای شىخ عه زيزه و ئه ويش كورى
شىخ فه تاحه، شىخ فه تاح كورى
حه مه خانه و حه مه خان برأى مه ولانا
خاليدى نه قشبه ندى يه. گورى شىخ
عه زيز و شىخ فه تاح له خانه قای مه ولانا
خاليدايه له سليمانى.

باوكم كاريگه رى زورى هه بوو
له سه رم، هه ر له فامكردنمه وه به هوى
جورى په يوه ندى له گه لمدا به
نه سيحه تى جوان و ريگا پيشاندانم
به ره و خویندنه وه و گوڤگرتن له
خوى و له و كۆمه له خویندنه وار و
پياوه ئايينايه ي به ده ورى باوكمه وه

بوون ئه یویست به و په پیره وانه په روه رده م بکات و له ناو کۆر و کۆمه لئ زانستدا گویم به ئامۆژگاری و قسه ی جوان رابه ئینیت. ئه و پیاوه زانا و بهر په حمه، که هه موو ژیا نی به خویندن و نووسین و ری نیشان دانی راستی خه لکه وه برده سه ر، هینده ئازا و به ته گبیر بوو که رۆژانه شتی نوئی لیوه فیژ ئه بووم. له ئایینه که شیدا ئه مه نده کراوه بوو، که ئه وسا و ئیستاش په نجه ی پیشه وری بو رانه کیشن به وه ی باوه پری به دوعا و نوشته و جووری ته لاق و ته لاق چاککردنه وه ی دور له په پیره وه کانی ئایینی ئیسلام نه بوو. به و که می ده رامه ته وه سه غی و بهر چاوتیژ بوو، ئامۆژگاری ئه وه ی ئه کردین خه لکمان خو ش بوویت و له هه موو خزمه کانمانه وه دهستی پی ئه کرد.

دایکم جه میله سالج قادر، ژنیکی به کجار خاوه ن سۆز و خو شه ویستی زۆر بوو به رامبه رم. ئافره تیکی نه خوینده وار بوو، به لام به هو ی ژیا نی له گه ل باوکمدا له نه خوینده وار نه ئه چوو. باوکم زۆر به چاوی ریژ و خو شه ویستییه وه ته ماشای ئه کرد، ئه ویش ئه مه نده خه ریکی منیکی هاروهاج بوو به منالی، که هه رگیز بیرم ناچیت شه وانیکی زۆر ئه گه ر توژی ک له شم گه رم بووایه، تا به یانی به دیارمه وه ئیشکی ئه گرت و به خا ولی ته ر گه رمایی (تا) که ی ئه شکاندم.

دایکم خه لکی قه ره داغ بوو، تاقانه ی دایکی بوو، باوکی زوو کۆچی دوایی کردبوو. دوو خالی هه بوو سه عید و قادر که نه نکم پیکه وه وه ک خوشک و برا هه رسیکیانی گوش کردبوو. به کی ک له ئه رکه کانی دایکم جیاواز له ژنی گه ره ک ئه وه بوو، ئیمه مه ر و بزیمان هه بوو له گه ل رانی ماله ئاژه لداره کانی سه رکار یژ به پیوه ئه بران، به لام ئیواران دایکم خزی ئه یدوشین. له و ماله دا که خومی تیا له دایکبووم، مه شکه ی ئه ژه ند و شیره که ی ئه کردن به ماست و که ره و دۆ.

من که بچوو کترین منال بووم یا خود وه ک کورد ئه لیت، پاشه به ره بووم له گه ل سی خوشک و برایه کدا له گه ل باوک و دایکماندا ئه ژیا نی. خوشکیکی گه وره شمان هه بوو له دایکمان، ئه وسا و تا ئیستاش له هه ره خو شه ویسته کانمان بوو.

مريه م سالح (داده) (نه نكي فاروق مهلا
مستهفا له دايكه وه)، ۱۹۵۸

نابیت باسی دایکی دایکم، مریه م
سالح نه که م که پیمان نه گوت
(داده) و له منالیمه وه تا کۆچی
دواییه که ی بهرده وام نه مانبینی و
قسه خوشه کانی و پلاره کانی
که سی نه نه بوارد. نه نکم هه ریه که
ناویکی لی نابووین. داده له گه ل
مالی خالمدا که برای بوو وه کو
دایک ره فتاری له گه ل نه کرد، له و
ماله گه وره یه یاندا نه ژیا و روژانه ش
له گه ل دایکمددا و ئیمه ش به دوایدا
سهردانی یه کتریمان نه کرد.

روژی ۱۹۶۳/۱۲/۹ کاتیك باوكم
كۆچی دوایی کرد، داده به داخی
باوكمه وه که زور خوشی نه ویست

نه خوش که وت و سه ری نایه وه. نه وکاته نه یانگوت داده ته مهنی له ۱۰۰ سال پتره
و تا دوا شه وی ژیانی هیچ ده رمانیکی به کار نه هینا بوو. خوی سوور و سپی و چاوی
کالی مه یله و شین بوو، یه کی کمانی ناو نابوو شینی، نه ویتتر بو ره، یه کی کی تر
سه گه که، فلانه قه ره ج، فیساره هه له هل .. تاد.

مائی باوکم

من له خانوویه کی بچووی سی ژوو رییدا هاتمه دنیاوه، خانووه که نزیک مزگه وتی حاجی مه لا ره سوئی دئیلژه بوو که دواتر بهر جاده کهوت و ئیستا به شیکی فولکه ی نالی یه. باوکم (مه لا مسته فای سه فوهت) دوی کۆچی حاجی مه لا ره سوئی باپیرم له مزگه وته که ییدا بوو بوو به ئیمام و موده پریس.

له و گه ره کی ده رگه زینه، پیش نه وه ی بخریمه قوتابخانه، له بیرم دی زوربه ی کات له گه ل هاورپیکاندا خه ریکی یاریکردن بووین. له و کاته وه ی بیرم دیت هه تا گه یشتینه قوناغی دواناوه ندیش هه موو رۆژیک له بهردهم دوکانه که ی (کاک که ریمی وه ستا بسته) دا کۆئه بووینه وه. کاک که ریم، که سیکی خوشه ویست و پیاویکی قسه خوش بوو، چیرۆک و به سه رهاتی ژبانی خۆی بو ئه گپراینه وه و باسی قوناغی سه ربازی خۆی و پاله وانبازی نه کرد. هه ندیکیشمانی وه ک شاگرد به کار نه هیئا.

ده رگه زینی جارن وه کو ئیستا نه بوو، جاده یه کی باریک بوو که له هه له بجه وه نه هات و نه گه یشته سه رکاریز و له ویشه وه به ره و خواره وه بو نه سحابه سپی. بیگومان نه وکاته ئوتومبیل زور که م بوو، به و جاده یه دا، تاکه تاکه ئوتومبیل هاتووچۆی نه کرد. یه کی که له و شتانه ی منالی گه ره ک چیژمان لی نه بینی، نه وه بوو کاتی که له هه ورامانه وه پیکاب نه هات و پر بوو له گوین به ره و بازاری سلیمانی نه رۆیشت، ئیمه ش دوی نه که وتین و خۆمان پیدا هه لئه واسی و چند گوینیکمان لی نه خسته خواره وه.

بو ناو شار و هاتووچۆی نه م گه ره ک و نه و گه ره ک، له جباتی تاکسی، که ره سه ی هاتووچۆ ته نیا عه ره بانه ی دوو نه سپی بوو. که سی که یان چند که سی که یان خیزانی که سوار نه بوون و سوار بوونیش به شیوه یه کی گشتی به ۵۰ فلس بوو. منالانیش خۆیان به دواکه یدا هه لئه واسی، عه ره بانچیبه که قامچیبه کی دریزی به دهسته وه بوو بو پیشه وه له نه سپه کانی نه دا تا خیرا ره و بکن و بو دواشه وه ی نه هاویشت تا منالان دوربخاته وه له خۆ پیا هه لواسیندا.

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، كهريمى وهستا بسته، عهلى مهلا عهبدوللا،
دهرگه زین - فولكهى نالى - بهرامبهر دوكانى كهريمى وهستا بسته، ۱۹۶۱

منالانى گه پهك كه بهر له قوناغى سه ره تايى و دواى ئه وهش زور پيكه وه ئه بووين و هاوړپي نزيك بوون، بريتي بوون له فاروقى شيخ محمه دى مه حوى، سه باحى برايمى سنگه، عهلى كاكه حه مه، نازادى حه مهى مهلا توفيق، عومهرى حاجى حسين و ئه نوهرى وهستا ئه حمه دى حاجى سه يفوللا، جه لالى سنگه، عهلى صالح ناغا، ئه وړه حمانى حاجى برايم، نه وزادى جه لال ئه فهندي دواتریش ژماره دى هاوړپيكانمان زيادى ئه كرد و زوربه دى كات پيكه وه ئه بووين و وهك تاقميک وه ها بووين، هه لسان و دانيشتمان پيكه وه بوو.

له بيرمه كه منال بووين جاريكيان ئه نوهرى وهستا ئه حمه دى و عومهرى حاجى حسين بوو به شهريان و ئه نوهر خه نجه ريكي به دهسته وه بوو، ئيمهش ئه نوهرمان گرتبوو بؤ ئه وهى عومهر بريندار نه كات، كه چى عومهر ئه يگوت: بهرى بدن با خه نجه ريكي ته خته مان لى بدات!

سه ره تاي خویندن

به ره وهی ته مهنی چوونه قوتابخانه م هه بیئت، وهک گوئیگر برام بۆ قوتابخانهی (زه هرا)ی کچان و ماوهیه کی کهم له وی بوم، ئه و ماوهیه ش بیره وهری زۆری تیدایه. ماوهیه کی کهمیش برامه قوتابخانهی پینجویینییه کان که دواى بوومه له رزکهی

فاروق مهلا مستهفا
سه ره تاي چوونه قوتابخانه

پینجویین له سلیمانی بۆیان کرابوو وه و دواتر ناوی (عه بدولئیلاهی) لینرا. ئه و رۆژه خوشه م له بیر ناچیتته وه که ئه و کاتهی ته مهنم گهیشته ته مهنی قوتابخانه، کاکم منی برد بۆلای (ره فیقی مه حمود ئه فهندی ره سام)ی براده ری، وینه یان گرتم و له قوتابخانهی فهیسه لیه خرامه پۆلی یهک. تا ئیستاش زوریهی مامۆستایانی ئه و ساله و بهرپۆه بهر و ژمارهیه کی زۆر له قوتابیانی ئه و پۆله و پۆله کانی تری فهیسه لیه له بیره وه رییمدا ماونه ته وه و تا ئه مپۆش له گه ل زۆریاندا له نیوان ناسیای و براده ری تییی نزیکا ماوینه ته وه.

(فهیسه لیه) یه کی که له قوتابخانه سه ره تاییه هه ره کۆنه کانی شاری سلیمانی^۱. من له سالی ۱۹۴۷دا چوممه فهیسه لیه، ئه و ساله مامۆستا (جهلال محهمه د سه یفوللا) بهرپۆه بهری قوتابخانه که بوو. سالی پیشترا مامۆستا (فواد ره شید بهکر) بهرپۆه بهر بوو، به لام ئه و ساله له پهروه دهی سلیمانی (که مه عاریفیان پی ئه گوت) بوو بوو (موفه تیش).

^۱ ئه م قوتابخانه یه سه ره تا له ۱۹۲۳/۱۰/۱دا به ناوی قوتابخانهی (یه که م) وه وه دامه زرا و له سالی ۱۹۳۶ ناوه که ی گۆرپا بۆ فهیسه لیه، و به و ناوه وه مایه وه هه تا ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸.

به هۆی ئه و خزمایه تی و براده رایه تییه ی جه لال ئه فه ندیی به پڕۆ به ر له گه ل باوکم هه ییوو پیم ئه گوت (کاکه جه لال). به لام له به رام به ر بزۆی من و هه ندی براده ری

دیکه مدا سه د (کاکه جه لال) و (مامۆستا گیان) نه یئه خوارد. ئه و کاته ی زۆر توپه ئه بوو، لیدان و فه لاقه که ی هه ر ئه بوو ببیت، ئه م فه لاقه کردنه ش زیاتر من و ئه نوهری وه ستا ئه حمه دی حاجی سه یفوللای ئامۆزای ئه گرته وه، مه به سه ته که شی په روهر ده کردن و به ته نگه وه هاتنی جووتیک منالی هاروه اج بوو که خزمی خۆی بوون! رۆژیکیان کاکه جه لال زۆر له من و ئه نوهر توپه بوو، گوتی: ئه لئی بتانکه م به قوربانی یه ک فیشه ک. ئه نوهر گوتی: به و ده مانچه یه ی که په له پیتکه که ی شکاوه؟ تومه ز ئه نوهر ئه یزانی کاکه جه لال له ماله وه ده مانچه یه کی په له پیتکه شکاوی هه یه!

له پراسته وه: ره فیه ق مه حمود (ره فیه قی ره سام)،
فاروق مه لا مسته فا، عیزه دین مسته فا ره سول،
مزگه وتی حاجی مه لا ره سول، ۱۹۴۷

که چومه پۆلی دوو، مامۆستا محمه د توفیق وانه ی عه ره بی پی ئه گوتین. محمه د ئه فه ندی له به ر ئه وه ی تاقانه ی دایکی بوو به ناوی دایکیه وه به (حه مه ی حه لاو) ناسرابوو. ئه و پیاویکی هیمن و خوینده وار بوو، له خویندنه وه ی عه ره بیی من زۆر رازیوو، به لام هه رگیز نهره ی ۱۰ نه ئه یامی و هه ر ۹ ی بۆ دانه نام. دوا ی ده یان سال که ریکه وت کردینی به خزمی یه کتر، ئه و نهره یه بوو بووه مایه ی سوعبه ت و گالته کردنمان.

مامۆستایه کی دیکه ش، عوسمان ئه فهندی، واته عوسمانی سه عیدی مه لا
 عه باس بوو که له پۆلی سینه مده وانه ی میژووی پی ئه گوتین و چه ندین یادگاری
 ئه ویشم هه یه. یه کیکی تریش مامۆستا حسین سالح ئاغا که پیاویکی رووخۆش بوو
 هه ر بۆ هاندان پیی ئه گوتم (کورپی گه ره ک)، یادیان به خیر. ئه میش پیاویکی چاک
 و دیار بوو له قوتابخانه که دا. داود ئه فهنده ییش هه بوو که مامۆستای وهرزیمان بوو،
 به بی تاقیکردنه وه له یاری کورسی کورسیدا بۆ (ئیسیتیران) قوتابخانه سه ره تاییه کان
 منی هه لبارد و ئه وه بوو ئه و ساله یله ی یه که مم بۆ قوتابخانه که مان به ده سه ته ینا.

وا باوه زۆر که س به ستایشی منالیی خویان ده ست به بیره وهری تو مارکردن
 ئه که ن، به لام من قوناغه که وه ک خوی ئه گیرمه وه، چونکه تام و چیژیکی خوی هه یه.
 سالانی سه ره تاییه گه لیک بیره وهری خۆشی تیدا یه. (شیرکو بی که س) یه کیکی
 بوو له هاوپی خۆشه ویسته کانم. هه ر له پۆلی یه که می سه ره تاییه وه، وه ک خۆیشی
 له هه ندیک بیره وهرییدا ئه یگیرته وه، هاوپی و هاوگه ره ک بووین و له ترۆزی و
 محه له بی فرۆشته وه تا دواساتی ژیا نی ئه و شاعیره گه وره یه هه ر هاوپی بووین. له
 پشووی سالانه ی نیوان پۆلی سینه م و چواره مده که پیی ئه گوترا (ته عتیل)، من و
 بی که س چووینه حوجره که ی مامۆستا (نه جمه دین مه لا) که خانوویه کی دووقاتی
 زۆر کۆن بوو له بهرده رکی سه را له کۆلانی ته نیشته کاک حه مه سه عیدی خه یات
 که ئیستا کتیبخانه ی سلیمانیه که ی کاک عومه ری ره حمه تییه. به یانییه ک زوو،
 به ر له هاتنی قوتابییه کان گوتم "شیرکو با به و عه مووده دا سه رکه وین، بابزانین
 مامۆستا چی ئه کات، ئه لئین ژنی هه یه و که س نازانیت." به عه مووده که دا
 هه لگه راین و که گه یشتینه ئاستی هه یوانه که ی سه ره وه، له گه ل ژنه که یدا ده رکه وت
 که ناوی (فاتیمه) بوو، تازه له خه وه لسا بوون، که ئیمه ی بینی زۆر تو ره بوو لیمان
 و به جنیودان راوی ناینه کۆلان.

هه ر له حوجره که، مامۆستا نه جمه دین مه لا بۆ ئه وه ی قه ره بالگی له ده ستشۆر
 و ته نیا ته والیته که ی خواره وه که به بیست قالدیره ی زۆر کوو پیگه یشتینی،

دروست نەبىت، لەسەرەوھ پارچە مقەبايەكى بە پەتەك ھەلۋاسىبوو. ھەموومانى فېركردبوو ھەر كاتەك كە يەكەك بچىتە خوارەوھ بۆ سەرنائو ئەبىت دىوى (رۆيشت) ەكە دەربخات، كە ھاتىشەوھ ھەلېگىرپتەوھ بۆ دىوھكەى تىرى كە لىى نووسرابوو (ھات)، كە خۆى بە خەتى گەورە و جوان نووسىبوونى. رۆژىك قوتابىيەك چووھ خوارەوھ و دىوى (رۆيشت) ەكەى دەرخست، من و شىركۆ ھەلمانگىراپەوھ بۆ (ھات). يەكەكى تر رۆيشت و ھەمان كارمان كرد. ئىتر ھەر كە يەكە يەكە ئەچوونە خوارەوھ ھەمان شتمان دووبارە ئەكردەوھ، تا ئەو كاتەى لە خوارەوھ قەرەبالغى و دەنگە دەنگ دروست بوو. كاتەك مامۆستا زانى ئىمەين بە دەنگە گر و نىرەكەى نەپاندى بەسەرماندا و دەرىكردىن و جنىوى دنياى پىداين. ئىمەش بە دلخۆشىيەوھ گەراپنەوھ بۆ ناو منالان و بالە و فتبۆلئىن و راكردن و يارىيەكانى تر.

گواستنەوھم بۆ قوتابخانەى خالىدىيە

لە پۆلى پىنجەم بووين، رۆژىك ھەر لەگەل ئەوھى پىم خستە ناو دەرگای قوتابخانەوھ (ھەمە دىژى فەراش) پەلى گرتم و پىى گوتم "وەرە بەرپۆھ بەر بانگت ئەكات." كە چووھ بەردەمى جەلال ئەفەندى بەرپۆھ بەر، بىنم ھەرچەندە ھەول ئەدات ئارام و لەسەر خۆ بىت، بەلام چاوەكانى ئاگرىيان لى ئەبارىت. "دانىشە." منىش دانىشتم و پىلاو و گۆرەوييەكەم (كە پەنجە گەورەى قاچمى لىوھ ھاتبووھ دەرەوھ) داكەند، ئەوھش خۆئامادەكردن بوو بۆ فەلاقە. بەلام جەلال ئەفەندى زۆر لەسەر خۆ گوتى "لەپىيان بكەرەوھ." نووسراوئىكى داھە دەستم، تومەز نووسراوى گواستنەوھى بۆ قوتابخانەى خالىدىيە!

لەلایەكەوھ پىم خۆشبوو بچمە قوتابخانەيەكى تر، بەلام ھەندى شتى ناخۆشىش بە مېشكەدا ئەھاتن و ئەيان وروژاندم! گواستنەوھ ماناى ئەوھ بوو كە ئەبىت ھەموو ھاورپىيانى پىنج سالاكەى فەيسەلىيە، ئەنور و شىركۆ و ئىسماعىل و كامىلى حاجى سەعیدى ھەلواچى و ئەكرەمى حاجى ھەملانى ئامۆزىيان بەجى

بهیلم و بچه ناو قوتابیانی قوتابخانه یه کی نوپوه که نایاناسم.. باشه بچه خالیدییه نالین بچی گوئزراوه ته وه بۆ ئیره؟! ئه ی به باوکم بلیم چی! هاوپیانی فهیسه لییه و خۆشه ویستی نیوانمان و یاری ناو قوتابخانه به بهرچاومدا ئه هاتن و ئه چوون.

قوتابخانه ی خالیدییه له مائی خوالیخۆشبوو غه نی شالیدا بوو له خوار بهرخانه قاوه به ره و شیوی قازی، خانوویه کی گه وره بوو. که گه یستمه خالیدییه چوومه ژووری (یونس ئه فه ندی) ی به پپوه بهر و پپی گوتم "تۆ کوپی مه لا مسته فای خۆمانیت؟" تۆزیک ته سکینی به دلما هات و گوتم "به لی ئه فه ندی." پرسی "چۆنه گوئزراویته وه؟" وه لام دایه وه گوتم "باوکم ئه لیت هه موو سالیکی له به که لۆری شه شه کاندای خالیدییه یه که می قوتابخانه سه ره تاییه کانی سلیمانیه، منیش له پۆلی پینجه مدام و هه ره له ئیستاوه بۆ پۆلی شه شه م خۆم ناماده ئه که م." قسه که می زۆر پینخۆشبوو، به لام هه ره له دوی دوو رۆژ بانگی کردم گوتی "ئه مه تۆ له سه ره هاو هاجی نه قل کراویت؟ ده ی پیلاره کانت داکه نه بۆ فه لاقه."، گوتم "ئه فه ندی وانیه، کاکه جه لال خزمیشمانه به لام کوپه که ی شه ری پی ئه فرۆشتم و له یه کتریمان دا، بۆیه نه قلی کردوم. تۆ لیم بووه سته با دوو هه فته ده وام بکه م، ئه وسا بزانه زیره کم یان ته مه ل، ئاقلم یان بی حه یام." فه رموی "قسه که ت جوانه، برپوره وه پۆله که ی خۆت." یونس ئه فه ندی په روه رده کاریکی ناو داربوو، یه که م تاقیکردنه وه ی مانگانه وا ریکه وت (جوگرافیا) بوو، که مامۆستا شیخ محه مه د سه یید غه فوور پیی ئه گوتین، ۸۹م تیادا وه رگرت. مودیر ناردی به شوینمدا گوتی "راستت کرد ئافه رم."

یه که دوو رۆژ دوی ئه وه ده مه و عه سریک جه لال ئه فه ندی هات بۆلای باوکم، چایه کم بۆ دانا، دهستی گرتم و گوتی "به باوکت گوتوه نه قلم کردوویت؟" باوکم گوتی "بۆ کوئ و له سه رچی؟" من نه موپرابوو گواستنه وه که به باوکم بلیم. ئه فه ندی گوتی "ئه و رۆژه دوو جار له قوتابخانه و له پپی ماله وه له نه وزادی کوپمی داوه و سه ره شی شکاندوه، شه ویش به بهر د شووشه ی په نجه ره کانمانی به ساغی نه هیشتوه، بۆ ئه وه ی دلالت له من نه ئیشیت، ناردومه ته خالیدییه که باشتترین

قوتابخانه يه و خویشم یونس ئه فهندي ئاگادار ئه که م که کوپی جه نابته و خزمی خو مه، تاوه کو ئاگای لی بیّت".

له سه ره تادا که گواسترامه وه بو قوتابخانه ی خالی دییه زور دلته نگ بووم به دورکه وتنه وهم له هاوپی کانم، به لام له خالی دییه له پۆلی شه شه مدا له گه ل هاوپی تردا راهاتم. له وکاته دا و بهر له وهش له گه ره کدا له گه ل (سه ردارای غه نی شالی) هاوپی بووین، تانیستاش هه ر هاوپییه کی زور خو شه ویستمه . هه روه ها له گه ل (مه حمود که ریم) یشدا که کوپی کی زور باش و تی کو شه ر بوو، هاوپییه تیم په یدا کرد و وه ک دواتر باسی ئه که م، هه ر له پۆلی شه شه وه پیکه وه چووینه ریزی په کی تی قوتابیانه وه . له شوینی تردا باسی خوالی خوشبوو مه حمود که ریم ئه که م که چۆن له سالی ۱۹۶۲ دا شه هید بوو.

له خالی دییه زور گوپررام، له شه ره گه ره ک و بزوی دورکه وتمه وه و له گه ل مه حمود دا زوبه ی کاتمان پیکه وه به سه ر ئه بره . براکانیشمان که کاک ئه حمه د که ریم و کاک عیزه دینم بوون، هاوپی په کتری و هاوپی بزوتنه وه ی سیاسی بوون . له مامۆستا کانی خالی دییه که هه رگیز له بیرم ناچنه وه، په کیکیان مامۆستا عه لی شیخ ره شید بوو که لیپرسراوی حانووتیش بوو. هه ر رۆژه ی قوتابییه ک ئه کرایه چاودیژی حانووت و خواردن و خواردنه وه ی وه ک سو ده و سیفۆن و (عه سیری) پرته قال و سینیه پاقلاره ئه فرۆشرا، هه ر پاقلاره یه ک به عانه یه ک (چوار فلس) بوو. هه ر له حانووته که قه له م و قه له مداده ر و لاستیکی خه تکوژانه وهش ئه فرۆشرا. رۆژیک مامۆستا عه لی بانگی کردم و کردم به چاودیژی حانووت. له کۆتایی وانه ی شه شه مدا کاتی ک حسابی له گه ل کردم، له بیرم دی بایی ۸۱۱ فلسم فرۆشتبوو. دهستی گرتم و بردمی بۆلای یونس ئه فهندي به رپوه بهر، ئه ویش پرسی "چی کردووه؟" وه لامی دایه وه گوتی "هیچی نه کردووه. ئه مه یه که م جاره قوتابییه ک پاره که ی هاوتتا بیّت له گه ل فرۆشتنه کانیدا. هه تا دوا فلس ته واوه و سه ره پاقلاره کانیشی نه خواردووه!" ئه و سه رده مه چاودیژی حانووت مافی خواردنی سه ره پاقلاره کانی پی درابوو.

له راسته وه: فاروق مه لا مسته فا، شه مالّ حه کیم ناغا، مامۆستا شیخ محمه د
سهید غه فور، که مال غه فور شالی، باخچه ی مه کته بی خالییدییه، ۱۹۵۳

مامۆستایه کی دیکه مان مسته فای حاجی قادری عه ره بانچی بوو که پیاویکی زۆر چاک بوو. مامۆستا مسته فا منی کرد به چاودییری یاریی توپی سه رمیز (تینس). ئیستا له گه لّ جیاوازیی ته مه ندا مامۆستا مسته فا هاو پیمه و له م دوایانه دا بۆی گپرامه وه، گوئی "ئه و کاته یونس ئه فه ندی پیی گوئین (ئه م مناله له سه ر بزوی گواستراوه ته وه)، تۆش له و یارییه دا زۆر پیشکه وتوو بوویت، بۆیه کردمیت به چاودییر تاوه کو له پشووه کاندایه سه رقالم بیت و زیانت له هاروها جیبیه وه بگۆریت بۆ هیمنی و له سه رخۆیی".

له پۆلی شه شه مدا، به پیچه وانیه ی سالانی پیشووتره وه، یه کیک بووم له و قوتابییه تاکوته رایانه ی ئه و ساله ده رچووین. ئه و ساله له وانیه ی عه ره بیدا شه ش هوت که سه ده رچووین. ئه و کاته دارپشتن (ئینشای) عه ره بییان پی له بهرئه کردین و له تاقیکردنه وه ی به که لۆریدا دارپشتن ۴۰ نمره ی له سه ر بوو، ریزمان و ئیملا و ئه ده بیش ۶۰ نمره. ئیمه ۳۳ دارپشتنمان هه بوو که هه ره موویم له بهر کردبوو، به لام ئه وانیه ی له بهر کردبوون هیچیان له به که لۆریدا نه هاته وه له بهرئه وه که ممان له

دهورى يه كه مدا ده رچووين. من به هوى ئه و باره روژن بيرييهى له مالى ئيمه دا هه بوو، شتيك عه ره بى فير بوو بووم و توانبووم وه لام بده مه وه و نمره ي باشم هينا. قوناغى سه ره تايى ماوه يه كى خو شه بو منال. بيگومان ئيستا له رووى ژيان و په روه رده ييه وه خو شتره، چونكه ئه وسا زوربه ي خه لك ژيانى كى كه مده رامه تيان هه بوو. له سليمانى ئه و كاته چهند فه رمانگه يه كه هه بوون كه ناويان هه بوو، وه كو مه عاريف و (ئينحيسار)ى تووتن. كارگه و پيشه سازى له ولاندا پهيدا نه بوو بوون.

* * *

سليمانى ئه و سالانه بچوك بوو، له ماله وه به پى ئه چووين بو قوتابخانه. جلوبه رگى ئه و كاتانه زور ئاسايى بوو، زوربه ي خه لكه كه هه ژار بوون، ده وله مه ند زور كه م بوو. باوكى قوتابيه كان به زورى دوكاندار و به رگدروو و دارتاش و هه نديكى كه ميشيان ماموستا و فه رمانبه ر بوون، تاكه تاكه يه كيش وه كو خوالى خو شبوو غه نى شالى به لينده ر بوون. زوربه ي خه لك له نيوان هه ژار و مامناوه نديدا بوون. منالى ده وله مه نده كان جلوبه رگيان زور جياواز بوو له وهى قوتابيه كانى تر. كاتي ك له خاليديه بووين، قوتابخانه دوو ده وام بوو، له نيوان وانه ي دووهم بو سىيهم ماوه ي پشووه كه دريژتر بوو، تاييدا برىك خواردن، نان و تا عين يان هيلكه يان ئه دا به قوتابيه هه ژاره كان. خواردنه كان زور كه متر بوو له چاو ژماره ي قوتابيه كان و ده ستنيشان كردنى هه ژاره كانيش بوو بووه جيگاي ناربه زايى زوربه مان و ئه بووه مايه ي ناخوشى نيوان قوتابيان.

له قوناغى سه ره تاييدا له چهند نمايشى كى وه رزشيدا به شداربووم. هيشتا له فه يسه ليه بووم له كورسى كورسي دا به شداربووم. بو به شدارييكردن تاقييان ئه كردينه وه. له بىرم دي ت داود ئه فه ندى گوتى "بى تاقيكردنه وه فاروق ئه بي ت به هه لبري دراوى فه يسه ليه له كورسى كورسي دا." ئه وه بوو له ئه نجامدا يه كه م بووم. ئيمه و قوتابخانه ي گويزه بو يه كه مى مابووينه وه، و من و يادى به خير (جه مالى عه به ي نازى) كه قوتابى گويزه بوو هه ر دوو كمان پيكه وه گه يشتينه خالى كو تايى. جه مال ويستى له سه ر كورسييه كه دابنيشيت و من خيرا كورسييه كه م راكيشا و

دانیشتم. ئیتر بوو به مشتومری نیوان حه که مه کان که کاممان یه که مین و دواچار من کرامه یه کهم. ئەمەش بو من دەستکه وتیکی گه وه بوو چونکه قوتابییه وه رزشکاره کان دیار بوون و ریزیکی تایبه تیان هه بوو له ناو قوتابیان و له ناو خه لکی شاریشدا، چونکه سه دان کهس ئاماده ی به پیره چوونی نمایشه وه رزشییه کان ئەبوون.

خزم و که سوکار

من چوار مامم هه یه: مامه مه حمود و مامه مه لا ئەحمەد و مامه نه جمه دین و مامه محمه د. جگه له هاوپیکانی قوتابخانه م، بیره وه ریبه کی زۆری منالیم له گه ل خزمه کاندا هه یه. (مامه مه حمود) م پیاویکی زۆر قسه خو ش و شیعر له بهر بوو. له باوکم گه وره تر بوو، ئەبوو له جیاتی باوکم، ئەو جیگا که ی (حاجی مه لا ره سول) ی باپیرم بگریته وه، به لام ئەو ریگای بازرگانی و کاری نازادی گرتبووه بهر که به داخه وه تیایدا سه رنه که وت. له گه ل کوره کانیدا (نوری، فه وزی، فوئاد) و دواتر (فازیل) که له وان منالتر بوو، هاوپییه تییه کی زۆرمان هه بوو. من و فه وزی له پۆلیکدا بووین، فوئاد دوو سال دوا ی ئیمه بوو، فازیل چه ند سالیکی زیاتر له ویش له دوا ی ئیمه وه بوو. کاک نوری له ئیمه گه وره تر بوو. زوربه ی زۆری ته مه نی منالیمان له گه ل ئەم ئامۆزایانه دا له گه ره کیکدا بووین و پیکه وه گه وه بووین. ئەوان مالیان له دوو شوین بوو، له پیشدا له چوخمه که ی بهرخانه قاوه بو ی ئەچوویت، نزیکی مزگه وتی شیخ مارف، ئەو دیویان قوتابخانه ی (زه هرا) بوو، ته نیشتیان مالی کاک حه مه شه مه یی بوو - که ئەوانیش دوو کورپیان هه بوو و دۆستایه تی و دراوسیه تیمان له نیواندا بوو. له گه ل مناله کانی مامدا، هاموشوی زۆرمان هه بوو، به تایبه ت به هوی سهردانه کانی شه وه وه بو مالی یه کتری به خیزانه وه زۆر پیکه وه ئەبووین و براده رییتی زۆرمان هه بوو. له پۆلی پینجه میشه وه که چوممه قوتابخانه ی خالیدییه، له گه ل ئەم ئامۆزایانه م زیاتر پیکه وه ئەبووین و هه ندی نیوه پوانیش ئەچوممه وه مالی ئەوان و پاش نانخواردن له که لاهه که ی نزیکیان له گه ل چه ند براده ریکیاندا یاریی باله مان ئەکرد.

لهراستهوه: د. عيزهدين، مهلا مستهفا سهفوهت، حاجي مهلا نهحمدهد حاجي مهلا رهسول، فاروق مهلا مستهفا، قادري مهلا نهحمدهد حاجي مهلا رهسول، خانهقين

خوشهويستيهكي زورمان لهنيواندا بوو، له هه مووشيان زياتر و به دريژايي نهو سالانه ي منالي تا دوا كوچي له سالي ١٩٨٠د، نه توانم بليم (فوناد) ي مامم نزيكترين هاورپم بووه. مردني فوناد كاري زوري تيكردم و هه موو كاتيک هه ر له يادمه، هه ميشه له گهل يادي نه ودا خووشي و ناخوشييه كاني ژيان و روژگاري سياسي تکر دنمانم دينه وه ياد.

به كوچي دوايي فوناد و شه هيدبووني (فازيلي مهلا مه حمود) ي ناموزام كه له گهل د. قاسملودا چوونه ريزي شه هيدانه وه، دوو هاورپي زور خوشهويستم لي دووركه وتنه وه. فوناد چونكه لاويكي ديموكراتخواز و پيشكه وتنخواز بوو، هه تا دوا ساتي ژياني كه بوو بووه ليپرسراوي ريكخستني يه كيتي نيشتمانيي كوردستان له نه مسا، هه ر به و ساده ييه مايه وه. فوناد له بيركردنه وه ي سياسييدا پيشكه وتوو بوو، له ژياني كو مه لايه تيشدا كه سيكي رووخوش و قسه خووش و راستگو بوو.

ناموزاكانم كه هاتنه ناو سياسي ته وه، له دواي سالي ١٩٥٨ چوونه نيو پارتي ديموكراتي كوردستانه وه، خه بات و ريبازي سياسي جياوا زمان كاري نه نه كرده سه ر

دۆستایه تی و براده ریمان و تا ئه مپۆش له گه ل ئامۆزاکانی دیکه مدا که له ژياندا ماون ئه و په یوه نندییه توندوتۆله مان هه ر بهرده وامه . نوری و فهوزی، له دواتردا و له سالانی تیکۆشانی سیاسیدا دواى ١٩٦٨ که رامکرد و خۆم شارده وه، دواى هاتنه سه ر حوکمی رژیمی به عس که له شوینی تردا لی ئه دویم، ماله کانی ئه وان دوان له و مالانه بوون که خۆم تیاياندا ئه شارده وه . زیاتریش له مالى فهوزی ئه بووم و هه ندی کاتیش له مالى باوکیان دالده ئه درام و کاتم تیايدا ئه برده سه ر. حه شارگه یه کی دیکه شم مالى باجی سه بیجی ئامۆزام بوو که کچی مامه مه لا ئه حمه دم و خوشکیکی زۆر دلسۆز بوو بۆم و خۆشه ویستی من و باجی سه بیج له ناو بنه ماله که ماندا زۆر دیار و بهرچاو بوو .

مامه مه لا ئه حمه دم، که براگه وره ی مامه کانم بوو له خانه قین ئه ژیا و ئیمام و موده پریس و خه تیبی مزگه وتی گه وره ی خانه قین بوو . وا دیاره له سه رده می یه که می چوونیدا بۆ خانه قین بوو بووه موفتی خانه قین و هه تا وه فاتی له سالى ١٩٧٠ به مه رجه عی یه که می سوننه ی خانه قین ئه ژمیردرا . خانه قین به رده وام سوننه و شیعه ی تیدا بووه ، به لام مام و ئیمامی شیعه ی ئه و شاره ، واته حسینیه ی شیعه و مزگه وتی گه وره ی سوننه زۆر ریک و ته با بوون . ته نانه ت ئه و کاته ی مام کۆچی دواى کرد هه موو ناوداره ئاینیه کانی شیعه ش له گه ل ته رمه که یدا هاتن بۆ سلیمانی و له حسینیه ی خانه قینیش پرسه یان بۆ دانا .

مامه مه لا ئه حمه د دوو کوپ و یه ک کچی هه بوو، کوپیکیشی به منالی مردبوو که ناوی ره سول بوو . کاک قادر کوپه گه وره ی مامه مه لا ئه حمه د له منالیدا به ته قینه وه ی نارنجۆک یاخود فیشه کی گه وره ی نه ته قیوه ی بۆردومانی سلیمانی ئینگلیزه کان ده ستیکی قرتابوو . هه ر له و کاتی منالییه وه ریا و جه ربه زه بووه . به گه وره ییش یه کیک بوو له و خوینده واره گه ورانه ی به ده گمه ن هه لئه که ویّت، که هه رچه نده مانگیکیش به منالی له قوتا بخانه دا نه یخویندیّت به لام دواى ببیته خوینده واریکی گه وره ی بواره جیا جیاکانی وه ک فیزییا و فه لسه فه و ئابوری و ئه ده ب . کاک قادر شاعیر بوو، ده نگیشی زۆر خۆش بوو، به یه ک ده ست نه خشو

نیگاری جوان و شتی وای ئه کرد جیگای سه رسورمان بوو. کاک جه لالیش هر کورپی مامه مهلا ئه حمه دم بوو، چه ند سالیك له کاک قادر بچووکتتر بوو، ئه میش نموننه ی پیاوی دلپاک و دلسوژ و خو شه ویست بوو له بنه ماله ی حاجی مهلا ره سولی دئیلژه دا و له سالی ۲۰۰۶ دا کۆچی دوایی کرد.

هر دوو ئامۆزام کاک قادر و کاک جهلال له تیکۆشه رانی ئازای حیزبی شیوعیی عیراق بوون. هر دووکیان زیندانه کانی به غدا و حله و نوگره سه لمان، و کاک جهلال به پیشمه رگایه تی چپاکانی کوردستانی شی چه ند سالیك بینیبوو. کاک جهلال له سه رده می پیشمه رگایه تیدا له دئیلژه بوو، بارودۆخی ئه و کاته وابوو که زوربه ی کات له باره گاکه یان نان و دۆیان هه بوو، کاک جهلال گوتبوی: به نان و دۆ خواردن تیر نابین، به لکو هه تا ماندوو ئه بین ئه یخۆین. تاقه خوشکیان باجی سه بیح که خوشکی گهره ی هه موومان بوو، ئافره تیکی ئازا و نه فس به رز و خۆراگر بوو، (فریای کورپی به نه خو شیهه ک له ده ست دا و (هیوا)ی کورپشی له بۆردومانی قه لادزیدا که ئه و کاته خو یندکاری زانکۆی سلیمانی بوو شه هید بوو.

مامه که ی ترم، که ئه میش پیاویکی عه لمانی بوو مامه نه جمه دین، یا خود بلّیین (ن. ئاری)ی شاعیر بوو. ئه و ژمیاریار بوو له فه رمانگه ی کشتوکال، له نیوان سلیمانی و که رکوک و چه ند شارۆچکه یه کدا ژییانی فه رمانبه ریی برده سه ر. ئه و له هه شت منال ته نیا (ژیان) و (ئازاد)ی بۆ مابوو هه . ئازاد یه ک سال له من گهره تر بوو. سالانیکی دوو دریز هاورپییه تی به هیزمان هه بوو و خو شه ویستم بوو، به لام به داخوه ئازاد به گه نجی کۆچی دوایی کرد. (ژیان)یش دواتر به جیی هیشتین. که ئه چووم بۆ که رکوک به خو شه ویستی ئه وان هه و ماوه یه کی زۆر ئه مامه وه، به تایبه ت خو شه ویستی باوکیان که پیاویکی رۆشنبیر و شاعیر بوو. دایکیشیان بۆ ئیمه وه کو ئامۆژن نه بوو، به لکو وه کو پوریک سوژ و خو شه ویستی هه بوو بۆمان. ئیستاش که ئه چمه وه که رکوک ئه و گهره کانه دینه وه یادم که مالی ئه وانی تیا دا بوو. له به ری ئه مبه ر ئه و کاته (چایی)یان پیده گوت و (قۆریه) له و به ره وه بوو، سه رده میکیش

مالیان له (قه لآ) بوو. ئەوکاتانه له کهرکوک هه ندیک هاورپی تورکمانیشمان هه بوو که رۆژانی دوورودریژمان پیکه وه ئەبرده سه ر. مامیکی تریشم هه بووه به ناوی مامه محمه د، که به گه نجی کۆچی دوايي کردوه.

له هاورپیکانی دیکه م که به هۆی خزمایه تیه وه بووبونه هاورپیم، کورپه کانی کاکه رها (مه لا رها) و کاک ئەحمه دی برای بوون، که پورزازای باوكم بوون. ئیمه (کاکه رها) مان به مامی خۆمان ئەزانی و ئەم دوو برایه هه تا کۆچی دوايي باوكم و دواتریش هه تا له ژياندا بوون له نزیکتین که سه کانمان بوون. هه ندیک له کورپه کانی کاکه رها له ته مه نی منه وه نزیك بوون، تا ئیستا له گه ل حاجی فه تاحی کورپیدا هاورپییه تیمان هه یه. حاجی فه تاح، شیرکۆ و چه ند خوشک و برایه کی بچووکتی هه بوو، له چوارباخ به رامبه ر مالی فه قی ره شیدی قه شان ئەژیان. هه ر به هۆی نزیکی ئەوان و هاورپییه تی باوکمانه وه، من هاورپییه کی زۆرم له گه ل فاروق و فه ره دیدونی فه قی ره شید و دواتریش له گه ل فه می برایان دروست کردبوو. ئەوان هاورپی سه رده می ناوه ندی، دواناوه ندی و یاریی فته بۆلینم بوون. له دواناوه ندی تیپیکی تۆپی پیان هه بوو ئەوه ندی له یادم مابیت ناوی تیپی ئاکۆ بوو، منیش به هۆی ئەو براده ر و خزمانه وه یه کیك بووم له ئەندامه کانی ئەو تیپه. کاک ئەحمه دی برای کاکه رها که له م سالانه ی دوايیدا کۆچی دوايي کرد هه تا بلایی پیاویکی باش و ده ست و دل کراوه بوو. هه موو جاریک که له به غدا ئەهه رامه وه، ده عه تی مالی کاک ئەحمه د وه ک جۆره به رنامه یه کی لی هاتبوو بۆم. کاک ئەحمه د چه ند کورپیکی هه بوو که گه ره که یان (محه مه د) بوو، به گه نجی تووشی نه خۆشی هات و کۆچی دوايي کرد. محمه د که له ته مه نی مندا بوو هه تا بلایی کورپیکی باش و خۆشه ویست بوو. (ئه کره م) له و منالتر بوو، به داخه وه ئەویش له م سالانه ی دوايیدا کۆچی دوايي کرد.

هه رگیز هه لسه که وتی ئەو خزم و هاورپیانه م له یاد ناچیتته وه، به تاییه ت قسه وباسی دانیشتنی شه وانه.

له خزمه كانی دیکه م، نه مجاره یان له دایکمه وه، مالی خالم (حاجی قادر سالخ) ی باوکی كاك عه لی و كاك به كر و (كه مال) ی جوانه مهرگ بوو. دیسانه وه ئیره ش بو من مالیکی كراوه بوو. خانووه كه ی نه وان له فولكه ی نالی بوو كه پیشتر خانووی حاجی مهلا ره سوئی باپیرم بوو، خالم لیی كریبوو. خانووه كه گه وره بوو، هه زار مه تریک نه بوو، باخیکی پر له میوه ی تیدا بوو. بیره كه یان وه ك کاریز لیکردبوو، و پییان نه گوت (قه سره كه). له هه وشه وه به قالدرمه بوی نه چوویته خواره وه، جیی پالگه وتنی دوو كه سی تیا نه بووه و شوینیکی فینك بوو.

كوپه گه وره ی خالم كاك عه لی بوو كه له و سالانه ی پیشوودا له نه لمانیا كۆچی دوایی كرد. نه و به گه نجی وه رزشكار بوو. له بیرمه هه موو سالیك له راکردنی ١٥٠٠ مه تیدا له ئیستعرازا یه كه می سلیمانی نه بوو. دوا ی نه و (نه بوبه كر) بوو كه سالیك له من منالتر بوو، هاوړی بووین و له هه وشه كه ی مالی نه واندا فنبولیتی دوو كه س به دوو كه س نه كرا. له وان منالتر (كه مال) بوو كه گه نجیکی وه رزشكار بوو، و یاریی له شجوانی نه كرد. كه مال گه نجیکی زور جوان بوو، له و ته مه نه دا شیوعییه کی نازا بوو. هه ر سی برا هه موویان شیوعی بوون.

له سالانی خوشاردنه وه دا خال و خالوژنم خزمه تی زوری منیان كرد. له په نجه ره ی ژووره كه یانه وه كوژان و شه قامه كان دیار بوون. خالوژنم ژنیکی زور باش و قسه خووش بوو، له گه ل رووخووشییه كه ی خالم هانیان نه دام له لایان بمینمه وه. خالم به سه رهاتی سه ریازی خوی بو نه گپرامه وه كه چو ن له پاش جهنگی جیهانی چووته (باكو) و گه پراوه ته وه. بیگومان حاجی قادر خالی دایكم بوو، به لام له گه ل دایكیشمدا شیریان خواردبوو.

له گه ل به كری خالوژامدا هه ر له زووه وه له قوتابیاندا پیکه وه كارمان نه كرد و ماله كه شیان وه ك باره گایه کی حیزی شیوعی وابوو، هه میشه كۆبوونه وه ی تیدا نه كرا و كه سانی هه لاتوو له وی خو یان نه شارده وه، نه وه ش زیاتر به هوی كاك عه لییه وه بوو، كه كوپه گه وره ی مال بوو.

مالی خالم و مامه مه حمود له یه که وه نزیك بوون. که مال هاوته مه نی فوناد بوو. له کولانی نیوان مالی خالم و مالی عه بدوللا بهگ و مزگه وته که ی باوکم و باپیرمدا، له خواریشه وه له کولانه که ی لای مالی (حه مه بهگه کویره)، له ویدا په تمان هه لئه خست و یاریی باله مان ئه کرد. هه ر خزمه کان پینج شه ش که س ئه بووین، شه شی تریش له هاوړپیکانمان به شدارییان ئه کردین. له وانیه که له یادم ناچن، یه کیکیان (عه بدولی شیخ سالج) بوو که له ته مه نی که مالدا بوو، ئه ویش هاوړی و له یاریشدا له گه لمان بوو. شیخ عه ول هه تا وه فاتی کرد هه ر براده رم بوو.

له خزمه نزیکه کانمان که له به غدا جینشین بوون، یه کیکیان مالی کاک ئه دیب عارف بوو که کورپی پوری باوکمه. کاک ئه دیب ئه فسه ریکی کون بوو، و له شوپشی شیخ مه حمود دا به شداری کردبوو. ژنه که ی که ناوی به هی خان بوو له موسل ژیا بوو، هه تا بلیت ژنیکی خزم دوست و خزمه تگوزار بوو، له کاک ئه دیب زیاتر ویل و ماریفه تی به رامبه ر من ئه نواند. کاک ئه دیب دوو کوپ و دوو کچی هه بوو: حامید که ده رچووی کولجی حقوق بوو، د. رافید که دکتوریکی گه وره و ناودار بوو له به غدا، هه روه ها د. سه میره دکتوریکی پسیپو و خیزانی د. قوته یبه شیخ نوری بوو، دوا منالیان موبه جهل بوو که ده رچووی کولجی بازرگانی به غدا بوو. من یه که مجار که به غدام بینی ئه و ساله بوو که له پۆلی یه که می سه ره تای بووم و له گه ل باوکم و دایکم چوو بووینه به غدا و میوانی مالی کاک ئه دیب بووین.

له گه وره بیشمدا و تا ئیستاش له گه ل ئه وانیه ی ماون و کوپ و کچه کانیشیان په یوه ندی خزمایه تیم به تینه. هه ر چوار کوپ و کچه کانی کاک ئه دیب شیوعی بوون و له که سایه تیبه گه وره و ناوداره کانی به غدا بوون.

دکتور رافید و دکتور قوته یبه و دکتوره سه میره خزمه تی زوری نه خوشیان ئه کرد به شیوه یه کی مرفانه دوور له پاره په رستی نه شته رگه ریبه کی زوری نه خوشیان ئه کرد و هه ندیکیشی من بوم ئه بردن به خوړایی. د. رافید و د. قوته یبه دکتوری ناودار بوون، و هونه رمه ندی ناسراوی ئه و سالانه ش بوون. هه ردووکیان له و شیوعیانه بوون که به

شه مه نده فهري مهرگ (قطار الموت) له گه ل سهدان تیکۆشهري دیکه دا دوی کوده تاي به عسی سالی ١٩٦٣ برانه زیندانی نوگره سه لمان و له وی چهند سالیکیان برده سر.

دهرودراوسی

زه مانی ئیمه په یوه ندیی دراوسییه تی په یوه ندییه کی زۆر به هیژ و به پیز بوو. له سه رده می منالیدا، له گه ره کدا ئه مدیومان مالی (مه جید ئه فه ندی سه لیم ئاغا) بوو که نزیکتین که سیان بو ته مه نی من کاک نه ژاد بوو. کاک نه ژاد دوو سی سال له پیش منه وه بوو، گه نجیکی زۆر زیره ک بوو. دوی خویندنی دواناوه ندی بو خویندن چوو ه بریتانیا و له وی پروانامه ی له ئه ندازه ی نه وتدا وه رگرت. له کوره کانی مه جید ئه فه ندی ئیستا ته نیا نه ژاد له ژایندا ماوه که زۆر هاوپی بووین. ئه وسا دراوسی وه ک یه ک مال وابوون و تیکه لئی زۆرمان له گه لیاندا هه بوو، ته نیا دیواریک له نیوانماندا بوو، که ئه ویش په یژه ی پیوه بوو. مه جید ئه فه ندی له خه جاوه خان ئه ختر و له ژنیککی دیکه ش مه لیحه خانی هه بوو. خه جاوه خانی دایکیان ژنیککی باش و قسه خو ش بوو. کوره کانی مه جید ئه فه ندی کاک که مال و کاک نوری بوو که بوونه ئه فسه ر له سوپای عیراقدا و له پیاوه ناوداره نیشتمانپه روه ره کان بوون. هه روه ها کامیل و پاشان د. جوامیر که دواتر بووه سه رۆکی زانکۆی ته کنه لۆجی له به غدا، ئینجا کاک زولال که بووه فرۆکه وانی مه دهنی هاوپییه تیمان هه بوو.

له گه ل مالی مه جید ئه فه ندیدا بیره وه ریی خو شمان هه یه، ئه وان به گشتی، واته کوره کان شیوعی بوون، کاک جوامیر نزیکتین هاوپی کاکم بوو، هه روه ها کاک زولال، به هۆی نزیکیی مال ه وه زۆر یه کتریمان ئه بیینی، خه لکیکی رۆشنبیر و عه لمانی بوون. نه ژادیش هاوپی رۆژانه م بوو.

له دیوی ئه ویدیومانه وه مالی مه لا ره شنید بوو، که یه ک کوری هه بوو (کاک عه تا) و براده ر بووین، دواپی بوو به فه رمانبه ر له په روه رده .

ژیانی نیو گه ره کی نه و کاتانه تامی خووشی خوئی هه بوو. با سه ره تا باسی ژنان بکه م، مالی شیخ که ریمی باسنه یی که کاک عومەر و عوسمان و عه بدوللا و به کرو جه لالی هه بوو، دایکیان (خاتوو گولئی) بوو که من شیریم خواردبوو، وه ک دایک سهیری خاتوو گولیم نه کرد و تا له ژیاندا بوو هه روا بوو. تا نه م ساته (عه به) براده رمه و سوعه تی زورمان هه یه. له م سالانه دا به شیخ عه بدوللام گوت: عه به، توو گوپی خاتوو گولئی دایکمان، من که رترم یان تو؟ گوتی: له ... دایکی پاره به م، تو پاره ت هه یه نه گینا نه قلی منت به هه چ جوریک نییه! له گه ل شیخ عوسمانیش هه تا نه و کاته ی به نه خووشیه کی کتوپر کوچی دواپی کرد هه ر براده ر بووین. نه توانم بلیم نه وان ده وله مند بوون، مامه شیخ که ریم کوتالفرۆش بوو. خانووه که یانم ته واو له بهر چاوه، که نه چوویته ژوروه وه سه رته نووره که بوو. له بیرم ناچیت که خاتوو گولئی دایکمان کاتیک چیشتی تیته کرد، قاپ قاپ نه یدا به مناله کان و نه یگوت نه مه بو فلان و نه مه ش بو فلان و به و جوره، هه ر کوره ش ناویکی لینابوون به منیشه وه.

دیوی نه مدیویان مالی (حاجی مه حمود) بوو، واته مالی باوکی حه مه ره شید نه فه ندی نه فسه ری پۆلیس. مالیکی خووشه ویست بوون، به تاییه ت (ئامنه خان)ی خیزانی معاون حه مه ره شید که له م سالانه ی دواپییدا کوچی دواپی کرد. ئامنه خان ژنیکی زور جوان و قسه خووش بوو، له گه ل مالی ئیمه و خوشکه کانی مندا زور تیکه ل بوو. گه ره که کانی نه و سه رده مه و به تاییه ت گه ره کی ئیمه، خه لکه که ی زور تیکه ل بوون، بی مه وعید هه موو هاموشوی به کترین نه کرد و نان و چایان پیکه وه نه خوارد. کاک حه مه ره شید نه فه ندی له وه زیفه دا تا پله ی موقه ده می پۆلیس رویشت. له کوره کانی نه وه ی بیرم ماوه له ده ره وه له ولاتی جیا جیا نه ژین، بریتین له جه مال ره شید که هه ر له منالییه وه هونه رمه ندیکی پیشکه وتوو بوو، هه روه ها خالد ره شید که هونه رمه ندیکی ده نگ خووشه، به داخه وه ته نیا له بونه کاندانه یانینم. هه ر بو یادگاری، جاریکیان نه م کاک حه مه ره شیده بو ناو نووسینی جه مالی کورپی له

په یمانگای هونره جوانه کانی به غدا، له وی له که بابخانه یه ک بینیم و ده عوتم کردن. که گه پابووه بو سلیمانی، به ئامنه خانی گوتبوو: ئه زانیت فاروق له عیزه دین باشتره؟ مه به سستی کاک عیزه دینم بوو. گوتبووی چون؟ گوتبووی له که بابخانه که ئیمه ی بینووه و ده عوه تی کردووین. ئامنه خان گوتبووی ئاخر خو عیزه دین له وی نه بووه، چوزانیت؟ گوتبووی ئاخر ئه گه ر عیزه دین بووایه ده عوه تی نه ئه کردین.

به رامبه ر مائی ئیمه مائی (باجی مریمه) بوو که پیی ئه گوترا (مریمه می حه سه نه لی) که یه ک کورپی تاقانه ی هه بوو، ئه ویش (مه ولود) ئه فه ندی بوو که فه رمانبه ر بوو له په روه رده. یه کیك له شته خو شه کانی ئه وه بوو که نووسراویان بو ئه برد ئه یدراند. پییان ئه گوت "مه ولود ئه فه ندی ئه وه نووسراوی ره سمیه بو ئه یدری؟" ئه ویش ئه یگوت "ئه گه ر موهیم بیئ ئه وا ته ئکید مولحه قی به دوا دا دیئ، تاقه تم نییه ئه وه موو نووسراوه کو بکه مه وه!"

کو لانی به رامبه ریشمان، مائی (فاتمه ی نوری) و هه ردوو برا که ی کاک حه مه سه عید و کاکه حه مه ی لیبوو که له گه ل شه مسه خانی دایکیان پیکه وه ئه ژیان. ته نیشتیان مائی (کاک حه مه باقی) بوو، که ژماره یه ک کورپی ریکوپیکه هه بوو، کاک ئه حمه د و کاک مه حمود و له پاش ئه وان کاک حه مه ی حه مه باقی نووسه ر و شاعیری ناسراو، دوا ی ئه ویش عه بدول و نه جات. له گه ل ئه وانیشدا دو ستایه تیمان زوره و یادی ئه ورژانه شتیکی تایبه تی و ده گمه نه. ئیستا په یوه ندیه کومه لایه تییه که وه ک ئه وسا نه ماوه. ئه ولاتر مائی حاجی فه ره جی پلاو خو ر بوو، حاجی فه ره ج خو ی و شه مسه خانی ژنی که شارژنیک بوو له گه ره کدا هه موو روژنیک ئه مبین. له ولای ئه وانیشه وه مائی (سایبری کو یخا سه عید) بوو.

باوکم پایه یه کی ئایینی و کومه لایه تی هه بوو، که سیکی زور دیار بوو، بو یه خه لکی گه ره ک هه موو دو سستی بوون و هاموشو ی مائی ئیمه یان ئه کرد. ژن و پیایان هاموشویان ئه کرد، ئه وه ئامنه خانی ژنی حه مه ره شید ئه فه ندی، له ولاتر له علی خانی ژنی وه ستا حه سه ن، له و به ره وه باجی ئاسکه ی دایکی حه مه ی حه مه باقی،

ئینجا باجی شه مسه و فتمه ی نوری، له ولاتریشه وه مالی (حه مه ره شیدی مه لاهلی) که دلشادی کورپی له ئیمه منالتر بوو، وه له سه ره ده میکی گه وره بوونماندا یه کیکه له براده ره نزیکه کانم و به بادینانیش ئه بیته هاو لنگم، یه عنی ئاوه لزاوا. ئه مانه هه موو ناسیاوی یه کتری بووین، تیکه ل بووین و له خو شسی و ناخو شیدا به شداری یه کتر بووین.

کۆلانی پشت ئیمه (ئه حه شه شوپی) بوو، که حسین و خالید و بورهان کورپی بوون و دو ستایه تی زۆرمان له نیاواندا هه بوو. له مسه ر بۆ ئه وسه ری گه ره ک هه موو یه کترمان ئه ناسی، خو ار ئه وان مالی وه ستا محیدین (محه ی دگل) بوو که جه لالی کورپی له ته مه نی ئیمه دا بوو. سو عا د خان ژنی کاک قادری وه ستا محیدین خوا لیی خو شبیته له ژنه هه ره قسه خو شه کانی گه ره ک بوو. ئه ولاتر مالی (مامو ستا جه مال) بوو که کورپی مه جید ئه فه ندی سه لیم ئاغا بوو و (په خشان خان)ی ژنی خزیمان بوو. خو ار ئه وان مالی وه ستا (غه فووری سه عه ی چه مه) بوو، کاک عوسمان کورپی بوو که پیی ئه گو ترا عوسولی وه ستا غه فوور. ئه و له ته نیشت مالی دکتور جه مال و دکتور فونادی مه جید به گه وه بوو. به رامبه ر ئه وان مالی ئه حمه د فه می بوو، باوکی شه هید جه لال ئه حمه د فه می که ئه فسه ریکی شیوعی بوو له سالی ۱۹۶۳ شه هید کرا، کورپه کانی تریشیان کاک سه للاح و چالاک و لاوچاک بوون.

کاک عوسمانی وه ستا غه فوور نموونه ی سه رخو شسی ئه و سالانه بوو، ئیواران به سه رخو شسی ئه هاته وه و شه ری به مالی ئه حمه د فه می ئه فروشت، ئه وانیش هه موو ئه فسه ری سوپا و پۆلیس و به توانا بوون، به لام به ناو بیژکردنی دراوسیکانه وه هه ر زوو شه ره که ئه برایه وه. له مالی مه جید به گ، کاک فوناد نموونه یه کی گه وره بوو بۆ ئیمه، پیاویکی شیوعی و خوینده وار و به شه خسیه ت بوو. کاک سامالیش که سیکی دیار بوو، شه مال هاوته مه نی من و له وان منالتر بوو، ئیستا دکتورای هه یه. له مدیوه وه مالی ره شید ئه فه ندی باوکی دکتور جه مال بوو که له ئیستادا یه کیکه له هۆله کانی نه خو شخانه که ی خو م به ناوی (دکتور جه مال ره شید) وه ناو ناوه، چونکه

له سه رده ميکدا نه و کاته ی سلیمانی دوو سی دکتوری تیدابوو خزمه تیکی زوری خه لکی سلیمانی نه کرد و به شه و روژ نه چوو نه خوشخانه و نه شته رگری نه کرد. کاک نامیق و کاک فیکری و کاک بهرقی که فرۆکه وانیکی ناسراو بوو کوری نه و خیزانه بوون. سه رووتر مالی کاک هسه ن و له علی خان و مالی عه به ده لاک بوو. له مالی وهستا هسه ندا مالی بیکه سی تیا بوو که شیرکۆ وه ک گوتم له و ته مه نه دا براده ریکی خوشه ویستم بوو، له به ریکی مالی کاک هسه ندا کرچی بوون. له ولاتر مالی وهستا قادری چایچی بوو. ئیمه ی براده رانی گه ره ک تا ئیستاش نوکته و قسه ی خوشی نه و سه رده مانه نه گیزی نه وه که چیژیکی تایبه تیان هه یه و هه رگیزیش ته واو نابن. نه مه وینه یه کی بچوکی نه و گه ره که بوو که من تیایدا له دایک بووم. له پاش گه رانه وه مان له شکستی ١٩٧٥، نه و خانووه پر له یادگارم فرۆشت چووینه خانووی کرئ، چونکه وه ک دواتر باسی نه که م، بو ژیان و ده ستکردن به ئیشوکاری تازه پیویستم به ده ستمایه هه بوو.

قوانعی ناوهندی

له سالی ١٩٥٢ له پۆلی شه شه م ده رچووم و چوومه (سانه وی سلیمانی). نه و سالا هه ر سانه ویی سلیمانی هه بوو، که ناوهندی و دواناوهندی بوو. ماوه یه کی که م له وی له پۆلی یه که م ده واممان کرد، و ئینجا خویندنگه یه کی ناوهندی له به رخانه قا کرایه وه. ناوهندییه که له خانووی عومه ر نه فهندی سام ئاغادا بوو. ژماره یه ک له قوتابییه کان له سه ر داوی خۆمان و هه ندیکیان له سه ر خواستی ناوهندییه که گواستراینه وه بو نه م (ناوهندی سلیمانی)یه. من هه زم له م ناوهندییه کرد چونکه له مالی خۆمانه وه که له ده رگه زینی گه ره کی سه رکاریز بوو نزیکتر بوو. که چوومه ناوهندی، به ره سمی چوومه نیو یه کیتی قوتابیانی عیراقه وه که به شیک بوو له حیزبی شیوعی عیراق، یان له سه ر ریزه وی نه و بوو، چونکه نه ده بیاتی یه کیتی قوتابیان و نه ده بیاتی حیزبی شیوعیمان پیکه وه و له یه ککاتدا پنده گه یشت.

ئهو کاته دوو بلاو کراوه ی سه ره کی هه بوون: روژنامه ی (القاعدة) ی حیزبی شیوعی به زمانی عه ره بی و (روژنامه ی ئازادی) ی لقی کوردستانی حیزب به زمانی کوردی. وه ک پئیشتر باس مکرد له پۆلی شه شه می سه ره تاییدا من و مه حمود که ریم^۱ په یوه ندییمان به یه کیتی قوتابیان وه هه بوو. یه که مجار (عه باسی مه لا قادری نانه وا) که هاو پئی خو شه ویستم بوو لیپرسراوی من بوو له پۆلی یه که می ناوه ندی. له و پۆله دا لیژنه یه ک هه بوو منیش کرامه ئه ندای ئه و لیژنه یه، من دوو شانهم له لایبوو: یه که میان له ماجیدی ئه حمه دی عه زیز ئاغا، واته دکتور ماجید که هاو پئی خو شه ویستمه سه ردار به هادین که ئیستا فه ریق روکنی خانه نشینه و هه ر هاو پئی خو شه ویستمه، و عیزه ت ره شید که سالی ۱۹۶۳ له سه ر نیشتمان په روه ریئی له سیداره درا پیکه اتبوو. شانسه که ی دیکه ش بریتی بوون له به کر محمه د ئه مین کویره کانی که به داخه وه زور به گه نجیئی له پئی به غدا له لافاو یکی لای شاری (دوون) وه له گه ل ژماره یه ک سه رنشینی دیکه ی پاسیکدا گیانیان له ده ستدا، هه روه ها عیزه ت عه بدولفه تاح و حه یده ری سدیق نه قاش دوو ئه ندای دیکه ی شانسه که بوون.

شه هید مه حمود که ریم، فاروق مه لا مسته فا، باخی گشتی سلیمانی

^۱ له سالی ۱۹۶۳ دا مه حمود که ئه فسه ری ئیحتیات بوو به ده ستی ئه فسه ریکی به عسی شه هید کرا.

سالانی ۱۹۵۳-۱۹۵۴ بزووتنه وهی نیشتمانی به شیوه یه کی گشتی له فراوانبوون و پهره سهندندا بوو. له پۆلی یه که می ناوهندی، دوو یان سی که س هه بوون که له ریکخستنی یه کیتی قوتابیاندا نه بن. له و براده رانه ی دیکه ی له ناوهندی و له پۆله کانی تردا چالاکیان هه بوو، کاک ئه نوهر عه بدولپرهمان گورون که ئیستا دکتوره له و کاتدا لپرسراومان بوو. سه رده میک من و شه هید تاهیری عه لی والی به گ و حه مه لاری حاجی عه لی که بابچی لیژنه یه ک بووین و کاک ئه نوهر لپرسراومان بوو. ئه و سالانه گه لیک بیره وه ربی خویشیان تیدایه، به رده وامیش له مشتومری سیاسیدا بووین و رۆژانه ش له جمجولئی یه کیتی قوتابیاندا بووین.

ئه وانه ی زۆر دیاربوون، بیجگه له ئه نوهر عه بدولپرهمان و حسین عارف له ناوهندی سلیمانی، بریتی بوون له کاک عه لی حاجی قادر و ئه نوهری عیزهت نه جیب و که مال مستهفا قادر که دواتر بوو به حاکم. دواتریش کاتیک ئه وان له پۆلی سییه م ده رچوون، محهمه د فه تاح و فایه ق سالح جیگه یان گرتنه وه. سه روو ئه مانه هه موو کاک فه ره ج ئه حمه د بوو که له ناو قوتابیانی سلیمانیدا زۆر چالاک و زۆر خوشه ویست بوو.

کاتیک له پۆلی دووی ناوهندی بووم، فه رمانی گرتنی کاک حسین عارف ده رچوو که له لیژنه ی قوتابخانه دا بوو، ئه ویش رایکرد و خۆی شارده وه. رۆژیک ئه چووم بۆ خهسته خانه. کاتیک بمانویستایه له خویندنگه وه بۆ خهسته خانه بچین، له پشوو ی ده رسی دووه مدا بۆ ئه وه ی ته نیا یه ک ده رسمان له کیس بچیت، وه ره قه یه کیان بۆ ئه کردین و به پی ئه چووین بۆ مه لبه ندی ته ندروستی قوتابیان که پیمان ئه گوت خهسته خانه ی مه عاریف. منیش به شه قامی کاوه دا ئه رپویشتم، ته ماشام کرد له دوکانی ره وفی مه لا عه بدوللا که خزمیشمان بوو، پۆلیک پولیس و ئه منی لیبوو، به شوین کاک ره وفدا ئه گه پان. ئه منیکیان عه ره بیکی ناسراو بوو لای خه لک له سلیمانی. منیش ئیتر له جیاتی ئه وه ی بجمه ی لای دکتور له ئه سحابه سپیه وه به ره و قه زازه کان سه رکه وتم، مالی کاک ره وف له قه زازه کان بوو، چووم ئاگاداریان بکه م. حه سیبه خانی خوشکی کاک ره وف هاته ده ره وه، ئه وه م پی گوتن و

ته ماشام کرد کاک حسین عارف له وی خوی شار دووه ته وه، واته (مختفی) بوو، خیرا پیلاوه کانای له پی کرد و گوتی "برۆ به په له عه لیبی خاتم بو بدۆزه ره وه." مه بهستی عه لی حاجی قادر بوو، گوتم "ئه وی ناویتی با یه که مجار من بتبه م بو مالی خالم." ئه وه بوو بردم بو ئه وی و ئینجا چووم کاک عه لیشم بو دۆزییه وه.

کاک حسین ماوه یه ک له وی بوو، ئا له وکاتانه دا که سه یرانه ناو داره کانای (چه قلاوه) ئه کرا که سه یرانی ئه ندامانی قوتابیان بوو، ههروه ها سه یران و کۆبوونه وه ی حیزبی شیوعی له ویدا ئه کرا، کاک حسین له و کاتانه دا به له بهر وتاری درێژی ئه دا، وتاره کان سیاسی بوون و به رسته و وشه ی جوان ئه یرازاندنه وه. هه موو وتاره کانیمان پی خوش بوو، چه په له پیزانمان ئه کرد. کاک حسین ته نانته له و ته مه نه بچوو که یدا که سایه تیبه کی گه وره ی ناو قوتابیان و جولانه وه ی سیاسی بوو له شاری سلیمانی.

له پراسته وه (ئه وانه ی ناسراونه ته وه): عه بدولپه حمان حه کیم، حسین عارف، محمه د عه زیز، فاروق مه لا مسته فا، عوسمان ئاسنگه ر، فه ره ج ئه حمه د، جه مال خه میس، عه باس مه لا قادر، ئه نوهر عوسمان. سلیمانی - چه قلاوه ١٩٥٤

له سهردهمى ناوهنديى سليمانيدا سهيرانى زور ئهكران، سهيرانى سياسى، بو چه قلاوا لاي تانجه رو و ههروه ها بو موشيرئاوا. جاريكيان شه هيد روشدى ئه حمده بهگ^١ كه ئه وكاته خويندكارى زانكو بوو له بهغدا هاتبووه وه، قسهى بو خه لكه كه ئه كرد. من سهره تا نه مناسييه وه، دواتر زانيم ئه وه و ئيتير دوستايه تيمان به رده وام بوو. له وقوناغهى خويندندا به ياننامه كانمان به دهستخت ئه نووسييه وه، ئه وانهى ئيمه له (سانهوى سليمانى) بلاؤه كرانه وه و هه لئه واسران بو ئه وهى دهستوخه ته كانمان نه ناسريره وه و له لاي به رپوه به ريتى قوتابخانه و ئه من و پوليس ئاشكرا نه بين. من ئه نداميكي سه ره كى نووسينه وه كان بووم كه له مالى ئه نوهر عه بدولپه حمان گورون به رپوه ئه برا. باوكى ئه نوهر پياويكى زور چاك بوو، ريگه ي پيدا بوو ماله كه يان بو چالاكى حيزب به كار به نيئت. كارى نووسينه وه كه چه ندين سه عاتى ئه ويست، به ياننامه كانمان به قه له مى مور (قويى) ئه نووسى و چوار پينج كاربوئمان ئه خسته نيوان كاغه زه كان بوئه وهى ويئه زياترى لى بگرينه وه. كاتي ك له پولى سى بووين، كاك ئه نوهر دهستگير كرا و له به نديخانهى سليمانى به ندىكرا. حيزب له گه ل كه سوكاره كه يدا منيان نارده لاي و نامه يه كيان پيدا ناردم. هاوپرى ئه نوهر كه سيكى ئازا و خوڤراگر بوو. هه ندى هاوپرى ترى ئه و

^١ د. روشدى (توفيق روشدى ئه حمده بهگ) له دايكبووى سالى ١٩٢٧ له سليمانى، ئه وكاتهى هات بو سه ره پرشتيكردنى ئه م كزبوونه وهيه، قوتابى بوو له كولي جى ئاداب له بهغدا. له سه ره چالاكى شيوعيتى چه ند جاريك گرتن و راونانى حوكمى پاشايه تى به ركه وتبوو، و له به نديخانهى (كوت) به گولله ي ياساوله كانى به نديخانه بريندار كرابوو. دواى شوڤرشى ١٤ ته موز بو خويندن چوو ه موسكو و دكتوراى له فهلسه فه دا هينا و دواتر له زانكو كانى عيراق و ليبيا دا ماموستايى كردوه، دواچار له كولي زى په روره دهى زانكو عه دن وه كو ماموستا ده رسى گوتوه ته وه. روژى ١٩٧٩/٦/٢ له كرده وه يه كى تيروريسي تيدا له لايه ن خويندريزه كانى باليو زخانهى عيراق وه له عه دن شه هيد كرا. شه هيدبوونى دكتور روشدى وه كه هه واليكي گرينگ له روژنامه كانى يه مه نى ديموكراسى و لوبنان و روژنامه فهلسه تينييه كاندا دهنگى دايه وه و حكومه تى عه دنه يش تاوانباره كانى دهستگير كرد.

قوتابخانه یه م بریتی بوون له: محمه د فه تاح و فایه ق سالح و عه بدولپر ه حمان
 چه کیم و حه سه ن حسین، که هه موویان ئه ندای چالاک یه کیتی قوتابیان بوون.
 بیره وه ریه ئه و سالانه زۆرن، چونکه قوناغیکی گرنگ بوون له ژیان مندا، هه
 له به شداریکردن له مانگرتن و خۆپیشاندانه کاندای دژی حکومت، تا ئه گات به
 خۆیندنه وه ی کتیبی سیاسی.

له و سالانه دا له سلیمانی، بزوتنه وه ی قوتابیان به شیکی گرنگ و دیاری جولانه وه ی
 نیشتمانی بوو. به باشی له بیرمه له پۆلی یه که می ناوه ندی سلیمانی که من له لیژنه ی
 پۆلدا بووم، زۆرینه ی پۆله که له ناو (یه کیتی قوتابیان عیراق) دا ریکخرابوون، ئه و ساله
 هیشتا (یه کیتی قوتابیان کوردستان) لاواز بوو، هه ر ئه و دوو ریکخستنه ش له
 کوردستاندا هه بوون. هه روه ها هه ردوو حیزبی شیوعی عیراق و پارتی دیموکراتی
 کوردستان له گۆرپه پانه که دا بوون و په یوه ندیشیان زۆر باش بوو، ئه وه بوو له
 هه لبژاردنی ئه نجومه نی نوینه رانی عیراقدا شیوعی و پارتی هاوکار بوون و (به ره ی
 نیشتمانی) یان پیکه ینا بوو. که س نییه دروشمه کانی ئه و سه رده مه ی سه ر دیواره کانی
 سلیمانی فه رامۆش کردبیت که ئه نووسرا: هه لبژیرن ئیبراهیم ئه حمه د و مارف به رزنجی.
 جولانه وه ی سیاسی نیشتمانی ئه و سالانه له هه لچوون و داچووندا بوو،
 ئه ویش به هۆی بوونی بریک ئازادی له هه ندیک کاتدا و داپلۆسین و گرتن و ده رکردن
 له قوتابخانه کاندای له کاته کانی دیکه دا.

هه ر ئه و سالانه (به کری خه یات) که ئه ندای حیزبی شیوعی بوو له خۆپیشاندانیکی
 سلیمانی به گولله ی پۆلیس شه هید کرا، ئه مه له کاتیکدا بوو که جولانه وه ی سیاسی
 نه گه یشتبووه ئاستیکی ترسناک بۆ حکومت و خۆپیشاندانه کانیش بی چه ک و
 ئاشتیخوازانه بوون. هه روه ها مانگرتن له نئو ئه و به ندیخانانه دا به رپۆه ئه چوو که به رۆله
 نه به رده کانی کوردستان و عیراق پرکرا بوون و له وه ی ده ستریزیان ئه کرایه سه ر و
 زۆریان لی شه هید کرا. ئه م راستیه ئه خمه به ره چاوی هه ندیک له و نووسه ر و میژوونوسانه
 که به مه به سته جیاواز ستایشی سه رانی حکومتی پاشایه تی عیراق ئه که ن.

شیخ مه حمودی نه مر..

نه و دهنگ و رهنگهی هه میشه نه بهرچاو و نه گویمدایه

له ماوهی نیوان سالانی ۱۹۵۲ تاوه کو ۱۹۵۶، سالانه و هندی سال زیاتر له دوو جار له گه ل باوکمدا سهردانی شیخی نه مرمان نه کرد. من له پوله کانی ناوه ندییدا بووم. باوكم دوستی نزدیکی شیخ مه حمود بوو، په یوه ندیشیان له باوک و باپیریانه وه دهستی پی کردبوو. حاجی مهلا ره سولی باپیرم خه لیفه ی یه که می کاک نه حمودی شیخی باپیری شیخ مه حمود بوو. نه وهش باس نه کرا که کاتیک شیخ مه حمود بوو بوو به مه لیکي کوردستان، داوای له حاجی مهلا ره سول کردبوو بییت به وه زیری داد (عه دل)، به لام حاجی مهلا ره سول ره زامه ند نه بوو و نه یکرد. له میژوودا تو مار کراوه که بو یه که مجار له میژوودا حاجی مهلا ره سول ئالای داچه قیوی ئینگلیزی به سهر سهرای سلیمانیدا هه لکه ند و فری دایه سهر زهوی و ئالای کوردستانی له جیگایدا به رز کرده وه که ئالای حکومه تی کوردستان بوو به مه لیکي شیخ مه حمودی نه مر.

چهند جار له سلیمانیه وه له گه ل باوکمدا نه چووین بو داریکه لی، نه و گونده ی که وه ک پایته ختی شیخ مه حمود ته ماشا نه کرا. جارانیکی تریش له دیلیژه ی خو مانه وه به سواری نه چووین بو داریکه لی. ئیمه به خیزان هه موو سالیك له هاویندا بو ماوه یه که نه چووینه وه دیلیژه. خو شترین کات له لای باوكم نه و سهر دانانه ی دیلیژه بوو.

زوربه ی نه و چهند جاره ی له دیلیژه وه نه چووین بو داریکه لی، کاکه شیخ ره فیقی شیخ عارفی خوشکه زای باوكم و مامه شیخ که ریمی دیلیژه که مامی کاکه ره فیکیش بوو له گه ل باوکمدا نه هاتن. نه و کاته خو اردن له سهر سینی نه هینرا نه ک سفره راخستن. ههر سینییه که بو سی که س دائه نرا. نه و چهند جاره شیخ و باوكم و من له سهر سینییه کی مسی سپیکراوه ی جوان که قاپ و که وچک و چه تالی زیوی جوانی له سهر نه بوو، پیکه وه نانمان نه خو ارد.

شیخ پیاویکی خۆبه زلزان نه بوو، زۆر ساده بوو، ههروهها وهك هه موو كه س ئه یزانی شیخ شاعیریش بوو، قسه خۆش و رووخۆش بوو. باوکیشم زانا و شاعیر بوو. بهو سیفه تانه وه زۆر چه زیان به دانیشتنی یه کتر ئه کرد، به رۆژ و به شه و باس باسی کورد و میژوو و شیعر و ئه دهب و زانسته ئایینییه کان بوو.

شیخی نه مر زۆری پینخۆش بوو قسه له گه له من بکات و گوئی له پرسیاره کانم بگریت. منیش منالیککی چه ز به زانین و پرسیار کردن بووم له هه موو شتیك که زانیارییم نه بوو له سه ریان و بیرم لی ئه کردنه وه.

هه رگیز ئه وه هه لسه نگاندن و نه سیحه ته یم له بیر ناچیت گوتی: مه لا مسته فا.. فاروق ئاقله.. قهت درۆش ناکات. شیخ به وه ناسرابوو که له زانستی (فیراسهت) دا زۆر شاره زایه، که ئه مه شی به من گوت، له هه موو ژیاندا سوودم لی وه رگرت.

شمشیریککی نیشاندام که چه ند ئایه تیکی قورئانی به ئاوی ئالتون له سه ر هه لکه نرابوو. له یادما نه ماوه که فه رمووی ئه مه سولتان سه لیم یا سلیمانی قانونی سه ردانی ئه م ناوچه ی کوردستانه ی ئیمه یان کردوو. من گوتم دیاره ده ستاوده ست که وتۆته ده ست جه نابت. به لام شیخ زۆر چه زی له قسه ی خۆش ئه کرد گوتی ئه مه ت نه زانی، مه علوم له م ناوه لیان دزیوه!

به ردیککی گه وره ی نیشاندام که له خوار هه یوانه به رزه که ی میوانخانه که یدا دانرابوو، وینه ی مانگ و ئه ستیره ی له سه ر هه لکه نرا بوو، که هی چه رخیکی زۆر کۆن بوو. وهك باسی ئه کرد دیار بوو شیخی نه مر وهك شاعیر و رۆشنبیر، هه واداری که له پور و ئاساری کۆنیش بوو، ئه مه ش ئه وه ده رئه خات که شیخ مه حمود تیگه یشتنی له جیهان و له ژیان له راده ی پیاویکی گه وره و سه رکرده دا بوو.

من ئه وه کاته کامیرایه کی کۆداکم هه بوو که فیلمی هه شت وینه یی ئه گرت. چه زم ئه کرد ره سمیک له گه له ئه و پیاوه گه وره یه دا بگرم، بۆیه جاریکیان که چووین بۆ سه ردانی، کامیراکه م له گه له خۆم برد. لیم پرسی: ئه توانم ره سمیکت له گه له بگرم؟ گوتی ئه ی بۆ نا، به لام به مجۆره نا.. من رۆژیک له رۆژان مه لیککی کوردستان بووم،

شهروال و ستارخانیه کی جوانترم ههیه له بهری ئەکه م. ئینجا مه سینه و له گه نیان هیئا و شیخ مه حمود ده ستنوژی گرت و دواى نوژیکردن، به ستارخانیه که وه چه ند ره سمیکمان گرت. به داخه وه به هوی شوینگورین و خوشاردنه وه و رووداوه کانی سالانی دواتر، ئەو وینانه ون بوون و له ناوچوون.

هه موو جاریکیش شیخی نه مر چه ند پرسیاریکی له من ئەکرد، دیاره ئە یویست بزانیته وه ی نوژی چۆن بیر ئەکاته وه که من نموونه یه ک بم له و بۆچوونه ی. جاریکیان لیی پرسیم: فاروق هه والی عیزه دینی براتم پرسى گوتیان ئەویش له دیلیژه بوو که ئیوه هاتن، ئەوه بۆ نه هات بۆ لام؟.. به راستی نه مئه زانی چ وه لامیکی بده مه وه، توژیک وه ستام به لام ئەو یه کسه ره له سه ره قسه که ی خوی رویشته و گوتی: ئەو شیوعیه یه، ره نگه من به ده ره به گ بزانیته بۆیه نه هاتووه. گوتم: ئینجا خو ئە بیته شیوعیه کان تویان زۆر خو ش بویت چونکه هه ردوولا دژی زولم و حوکمی پاشایه تی عیراق و ئینگلیزن! شیخی گه وره پیکه نی و گوتی تو زۆر ئاقلیت، ئەو قسه یه ی خوتیان پی بلی.

که گه راپینه وه بۆ دیلیژه، بۆ کاکم (عیزه دین) م گێرپایه وه، زۆری پی ناخو ش بوو، چونکه ئەویش شیخی گه وره ی زۆر خو ش ئەویست. ئینجا جیی دلخو شی ئەوه بوو که له کۆنگره ی دووه می حیزبی شیوعیه ی عیراق له سالی ۱۹۵۶دا، شیخ مه حمود که هیشتا له ژياندا بوو وه ک قاره مانى نه ته وه یی هه لسه نگینرا. هه ر بۆ میژووش، داریکه لیه شیخ مه حمود پشت و په نای شیوعی و راونه راه نیشتمانپه روه ره کان بوو، وه خویشی زۆر دلی به هونه رمه ندانی وه ک هه مه سالح دیلان و هه مه ی به کر ئەکرایه وه و زوو زوو سه ردانیان ئەکرد، هه روه ها پیاوی وه ک مه حمود ئەحمه د که شیوعیه ی راونه راه بوو له حکومه ته وه هه میشه میوانی نزیکه شیخ بوو.

پاش ماوه یه ک شیخ مه حمود به نه خو شی برا بۆ به غدا و له وی له ۹ی تشرینی یه که می ۱۹۵۶دا ئەو دله پاک و گه وره یه ی له لیدان که وت و کۆچی دوا یی کرد. له کاتی هیئانه وه ی ته رمی شیخ مه حمودی نه مر دا جه ماوه ریکی زۆر له ده روزه ی ئەوسای سلیمانی به پیری ئەو سه رکرده گه وره و میژوویه ی گه له که یانه وه چوون.

خۆپیشاندانیکی گه وره به پۆه چوو بۆ ئه وهی ده رگای به ندیخانه ی سلیمانی بشکیتریت و شیخ له تیفی نه مر ئازاد بکریت که وه ک به هۆی زیندانه وه نه یتوانیبوو له نه خۆشی و گیانسپاردن و کۆچی دوا یی باوکیدا ئاماده بیّت، به لکو ئاماده ی ناشتنی ئه و شیره گه وریه ببیّت که رۆژگارێک مه لیکی کوردستان بوو. ئه وه بوو په لامار و کوشتن به رامبه ر خۆپیشاندهره کان ئه نجامدرا. له وکاته دا من قوتابی ناوه ندیی بووم و به شداریی ئه و خۆپیشاندانه م کرد و (ئه خته ری ره شۆل) م به بهرگی کوردی و سه روبه ستیکی جوانه وه بینی که به ده ستریزی پۆلیسه کانی سلیمانی شه هید کرا و چه ند فیشه کیکیش بهر ئه و ته رمه نازداره ی تیگۆشه ری میژوویی کورد شیخ مه حمودی نه مر که وت.

ئه و رۆژه عومه ر عه لی که ئه فسه ریکی گه وریه سوپای عیراق و خاوه نی بیروپای تورانیی دژی کورد، کرابوو به موته سه پیفی سلیمانی و راسته وخۆ ئاگاداری ئه م رووداوه بوو.

شه و درهنگ باوکم هاته وه بۆ ماله وه، گوته شیخ مه حمودمان ناشت. له سه ر تاته شه و ره که پیش کفنکردنی خوین له و جه سه ته جوان و پیروژه ی ئه هات. باوکم که ئه مه ی ئه گێرپایه وه، فرمیسک به بی راوه ستان به چاویدا ئه هاته خواره وه. ئه وانه ی بیرم ماون له خۆپیشاندانه که دا بوون، فه ره ج ئه حمه د و قادر و جه لالی میرزا که ریم و که مال سه لمان و ئه نوهر عوسمان بوون.

ناوه ندیی دوور له سیاست

له ناوه ندیی سلیمانی ژماره ی مامۆستامان که م بوو. مامۆستا عه زیز محمه د مامۆستایه کی دلسۆز بوو، خۆی له قوتابخانه یه کی سه ره تایی مامۆستای وهرزش بوو، به لام له بهر بی مامۆستایی ئیمه و به هۆی توانایه وه گواسترا بووه وه بۆ ناوه ندی. مامۆستا عه زیز ئه ییردین بۆ فته بۆلین بۆ گۆره پانه که ی هۆمه رمه ندان. ئه و بیجگه له وهرزش، وانه کانی میژوو و جوگرافیا و ئینگلیزیشی پی ئه گوته ی. له ئینگلیزییدا

مامۆستا عزیز وشەکانی (either or) و (neither nor)ی زۆر بەکارئەھێنا و وای لێھاتبوو ئەبووھ پیکەنین. حەسەن حسین چاودێریکی زۆر ھاروھاجی پۆلەکەمان بوو. کاتیک مامۆستا ئەھاتە پۆلەوھ بۆ ریزگرتن لێی ئەگوترا: "ھەلسن (قیام)". رۆژیک مامۆستا عزیز ھاتە ژوورەوھ، حەسەن گوتی: " (قیام) بۆ (either or) و (neither nor)", واتە (یان ئەم یان ئەو) و (نە ئەم و نە ئەو)! مامۆستا گوتی "ھەتیو تۆ زۆر لاساریت، چۆن بە مامۆستای خۆت وا ئەلییت".

لە پۆلی یەکەمدا رۆژیک پشکنەر (موفەتیش) ھات، عزیز ئەفەندی پێی گوتین ئەمرۆ بۆ وانە میژوو دەرسیکی ھەفتەکە ی پێشووتان پێ ئەلیمەوھ، چونکە باشترم لەبەرە، بەلام کەس قسە نەکات. ھەموو گوتمان بەلێ باشە ئوستاد – لە ناوھندیدا بە مامۆستامان نەئەگوت ئەفەندی، بەلکو ئەمانگوت ئوستاد. پشکنەر لەگەڵ بەرپۆھ بەردا کە خوالیخۆشبوو ئەحمەدی قازی بوو ھاتنە پۆلەوھ. عزیز ئەفەندی کەوتە گوتنەوھ ی وانەکە. لەناو ھەمووماندا حەسەن حسین دەستی ھەلپری و گوتی "ئوستاد، ئەمە دەرسی ھەفتە ی پێشووھ." موفەتیشەکە پیکەنی و چووھ دەروھ. بەرپۆھ بەریش زۆری پیناخۆش بوو. عزیز ئەفەندی گوتی "ھە ی سەرسەری، پارامەوھ لیتان، من لە تۆ پارامەوھ چونکە ئەزانم چەندە بێ نامووسیت، وەرزش عزیز محەمەد، میژوو عزیز محەمەد، جوگرافیا ھەروا، ھەموو بە خۆرپایی ئەلیمەوھ، تۆ لەبەرچاوی ئەم موفەتیشە بۆ وات کرد".

ئەوکاتانە پەیوھندی نیوان قوتابی و مامۆستا ریزیک زۆری تیا دا بوو، جاروبار نەبیٹ کە قوتابیھکی وەکو حەسەن چەتوونی ئەکرد، یاخود ھەندئ قوتابی بە قۆپیھوھ ئەگیران. بیجگە لە قوتابخانە لە کۆلاناندا یاریمان ئەکرد، ھەندئ جار لە کۆلانی پشت مزگەوتی خۆمان و ھەندئ جاری دیکەش ئەچووین بۆ سەر قەبران، لە لێژاییھکەدا کە تا ئیستا بەشیکی ماوھ لەوئ فبۆلئیمان ئەکرد. یاخود لەبەر مالی رەشید ئەفەندی و حاجی مەجید بەگی برابدا داری بالەمان ئەچەقاند و یارییمان ئەکرد. جاران وەك ئیستا جیگای تاییەت بۆ یاریکردن نەبوو.

سالانیکى پيش شوپشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸، که ریکخستنى نهینى هه بوو، به ته وای نه مئه زانى کى بهرپرسى به کهمه، چه ند جاریک نامه م نه نارد و پرسىارى زوريشم نه کرد. وه لامىکى سه یرم به ئیمزای (مه سئول) بۆ هاته وه تیايدا نووسرابوو "هاورپى تۆ زور پرسىار نه کههت، له سه هر هه نگاویک، یان هه لویستیک نامه به کهمان بۆ نه نیریت، له کاتیکدا تۆ نه سه لکی سیریت نه قنچکی پيازیت". نامه که زور ناخوش بوو له لام، دواى شوپشى تەموز که ریکخستن ئاشکرا بوو کاک فه ره ج پىى گوتم "نه و نامه به یى نه و ساله، من بۆم نووسیبوویت، واتکردبوو نه مئه زانى چۆن وه لامت بده مه وه، نه و نامه به م نارد گوتم با زوویر بیّت و چه ند مانگیك ئیسراحت بکه م!"

کاک فه ره ج تا دواساتی ژيانى دیارترین که س بوو له تیکه لکردنى سیاسهت و گالته و نوکته دا. گهر باسى نه و به دريژیى بکه ين، نه و نه توانم کتیبیکى له سه ر بنووسم، نه و پیاوه مه رد و ئازا و خاوه ن میژوو، به کیکه له ناوداره کانى سلیمانى، به داخوه زوو به جیى هیشتین.

هاورپىانى ته مه ن له بیر ناچه وه

هاورپى هه لکه وتوو و قسه خووش و رووناکبیر. که سايه تی سیاسى و کۆمه لایه تی.. کاکه فه ره ج: که به فه ره جى نه حمه د به گ ناو نه برا و له قوناغیکى تر دا خو ی کرد به فه ره ج بابان.

فه ره ج نه حمه دى برا و هاورپى له سه رده مى خویندى ناوه ندی و دواناوه نديدا له سه ره تاي هه رزه کاریبه وه په یوه ندی به حیزبى شیوعیبه وه کرد و به کیک بوو له و گه نجانەى شارى سلیمانى که له هه موو کۆر و کۆمه لیکدا گولئى مه جلیس بوو. کاک فه ره ج وه که له چه ند شوینى دیکه ی نه م بیره وه ریبانه مدا باسى هاتوو و دیت، هاورپیه کی وه ها نزیک و خوشه ویست بوو، که سالانیکى زورى ته مه نی کاریگه ریه کی زورى هه بوو له ژيانى سیاسى و کۆمه لایه تی و روژان و شه وانى

هەلسۆكە و تماندا. رۆژيک تىنە ئەپەرى قسە يەكى خۆش يان تەعليقكى پىرمانا ياخود سوعبەتى فەرەج ئەحمەد لەسەر زمانمان نەبىت. ئەويكى گەورە منى بە نزيكتىن و خۆشەويستىن ھاوپىي خۆي ئەزانى و لە ھەموو كۆپ و كۆمەلە زۆرە جياوازە كانيدا ئەو ھەستە بەرزەي بەرامبەر من دەرئەخست.

فەرەج ئەحمەد

يەكەمجار فەرەج ئەحمەد ھەك لىپرسراوى حيزبىم ناسى، لە دواي ئەو ھەك ھاوپىي سالانىكى زۆرى زانكۆي بەغدا، ئنجا من بووم بە لىپرسراوى ئەو. لە دانىشتن و سەيرانى زۆرى كەسانى جياجيا لەگەل برادەرە زۆرەكانماندا فەرەج ھەك پيشوو رابەرى سياسىيمان بوو، لەم ماوانەدا ريكخەر و بەرپۆبەرى دانىشتنە شەخسىيەكانمان بوو. لە شوينىكدا كە ھەك رۆشنىرپكى بە توانا و بە ئەزمونى سياسىي دوور و دريژى خەبات قسەي ئەكرد و زال بوو

بەسەر باسە سياسى و رۆشنىرپيەكاندا لە دانىشتنەكانى خۆي و ھاوپىيانى ئەو گروپەمان حسين عارف و شيركو بيكەس و رەوف بيگەرد و لەتيفى شىخ تەھا و ياسين خەليل و ئەنوەر عوسمان و كامەرانى تاپۆ بوون.

لە ديوپكى ترى كۆبوونەو ھە دەعوەتەكانى تىماندا لەگەل كامەرانى تاپۆ و ھەمەي بەكر و مستەفای سەيد مەجيدى بەرگدروو و جەمال شاداندا جيگاي خۆي ھەبوو. دانىشتنەكانمان لەگەل حسە دەبۆي خۆشەويست و ئارازى شىخ جەنگى و ئەنوەر عوسمان و دلشاد رەشىد و ھەستا مەمەدى ھەپسە و سەمىل و كامىلى حاجى سەعیدی ھەلواچيشدا بە جۆرپكى تر پىر بوو لە سوعبەتى سلیمانينانە و نوكتەي پىر لە پەند و پيگەنين. ھەر كاك فەرەج لەناو ھەمووماندا زۆر ديار بوو.

سه‌رده‌میک له به‌غدا بووین فه‌ره‌ج ئه‌حمه‌د کادی‌ریکی پیشکه‌وتووی حیزبی شیوعی بوو. سالیکیان لیپرسراوی کریکارانی چیشخانه‌کانی به‌غدا بوو. هه‌موو ستافه‌کان کاک فه‌ره‌جیان ئه‌ناسی: ئه‌و کاته زاروه‌ی "قۆزیی دفن"ی داهینا. برنج و شله به ۱۱۰ فلس بوو، قۆزی به ۱۸۰ فلس، به ناوی برنج و شله‌وه خواردنیان بۆ فه‌ره‌ج ئه‌هینا به‌لام گوشتی قۆزییه‌که‌یان ئه‌کرد به ژیر برنجه‌که‌وه. ئه‌مه‌ی بۆ چه‌ند براده‌ریکیش بانگ ئه‌کرد هه‌تا دوایی به‌هۆی زۆر وتنی ئه‌نوه‌ر عوسمانه‌وه، پی‌ی زانرا. کاک فه‌ره‌ج ناو و ناتۆره‌ی له زۆر براده‌ر ئه‌نا به ئه‌نوه‌ر عوسمانی ئه‌گوت: سه‌رسه‌ریی ته‌قه‌دومی.. واته سه‌رسه‌ریی پیشکه‌وتخواز. به‌یه‌کیکمانی ئه‌وت پاشا و به‌یه‌کیک پرۆفیسۆری فشه.

که نه‌خۆش ئه‌که‌وت یا مالیکی ئه‌گواسته‌وه براده‌رانی ئه‌کرد به‌چه‌ند به‌شیکه‌وه، ئه‌وه‌ی به ئه‌رکی سه‌رشان هه‌لسابیت یان ئه‌وه‌ی دره‌نگ بچوایه ناوی جیامان هه‌بوو له‌لای، دابه‌شکرابووین به‌سه‌ر: عظماء و شرفاء و حقراء.

مه‌زنه‌کان ئه‌وانه بوون شتی باشیان بۆ ئه‌برد. (شرفاء) دوای ئه‌وان، و ئه‌وه‌ش که دره‌نگ بچوایه و هیچی نه‌بردايه له لیستی (حقراء) دا بوو. براده‌ریکمان زۆر دواکه‌وتبوو له لیپرسینه‌وه‌یدا، گوتی کاک فه‌ره‌ج مه‌علوم من له لیستی (حقراء) دام، گوتی حه‌دده‌ت چییه! تو (أسفل السافلین)یت، هیچت نه‌هیناوه و شفته‌شت لی دزیوم. کاک فه‌ره‌ج زۆر حه‌زی له شفته ئه‌کرد.

مامۆستا جه‌مال عه‌زیزیش براده‌ریکی زۆر خۆشه‌ویستی کاک فه‌ره‌ج بوو. دوای راپه‌رین له سالی ۱۹۹۱ دا کاک جه‌مال یه‌کیک بوو له لیپرسراوه‌کانی ری‌کخستنی یه‌کیته‌ی نیشتمانی کوردستان و نزیکیش بوو له مام جه‌لاله‌وه. کاک فه‌ره‌جیش خاوه‌نی کتیب و کتیبخانه‌ی ده‌وله‌مه‌ندی خۆی بوو. جه‌مال پی‌ی گوت مام جه‌لال تازه هاتۆته‌وه و بی کتیب و کتیبخانه هه‌لناکات، بۆچی ئه‌م کتیبخانه‌یه‌ت نه‌فرۆشم به مام جه‌لال و پارهی‌کی باشت بۆ وه‌رگرم؟ ئه‌میش گوتی باشه. کتیب نێردرا بۆ قه‌لاچوالان و حه‌وت هه‌زار دیناریکی ئه‌وساش که که‌م نه‌بوو مامۆستا

جه مال هيناي بۆكك فهره ج. له خوښيدا پيى له عهرز نهئكهوت كه مام جهلال پيى گوتبوو مامؤستا جه مال ئه م ئيوارهيه ئه و كاك فهره جه و كاك فاروق و خوت دهعهوتن لام بفهرموون بۆقه لاجوالان. مامؤستا جه مال سهري له وهلامى مامؤستا فهره ج سوپما: "جه مال گيان زور سوپاسى ئه كه م. . ئه م ئيوارهيه دهعهوتم لاي برادهريك ئه م سهگبابه ئه مهنده رهزيله دوو سالة ئه بهينم و ئه بهيه م ئه مشهوى داناوه بۆ ئه م دهعهوته. بهخوا نايه م بۆقه لاجوالان ئه مه ئه خووم و جهنابى مام جهلال پياويكى نه جيب و خواردهيه جاريكى ترهه ربؤمان ئه كاته وه." نههات و كاك جهمالى خسته روودامانيكى ناخوشه وه بهرامبه ر مام جهلال.

رؤڤيئك له مالى كه مال شالى دهعهوت بووين. كاك فهره ج رووى كرده كاك نهوشيروان مسته فا و پيى گوت: كاك نهوشيروان خوت ئه زانيت من له سالى ۱۹۴۸ وه شيوعيم. گوتى راسته مامؤستا فهره ج. گوتى يهك جار گيراوم له ژياندا ئه ويش به هوى پارتيى ئيوه بوو كه توش و مام جهلاليش سالى ۱۹۶۲ پارتي بوون (به ريكهوت كاك فهره ج به يادداشتيكي پارتييه وه بۆ سه رۆك وه زيرانى عيراقه وه گيرا) كه چى وا تو ههلبژاردنى ئه نجومهنى شارى سليمانيت راپه راندوو دهوى ئه م راپه رينه ئه بوو به منت بگوتايه خو نه شم ئه كرد، كه چى چوون بيست كهستان ههلبژاردوو، دوانزه يان لاديين و شه شيان ناويان قاده ر و شه شيان ناويان عومه ره. ئه مه راسته توخوا؟ كاك نه شيروان گوتى وه لالا كاك فهره ج راست ئه كهى خوا عومه رى سه يد عه لى بگريئ ئه و ناوه كانى داناوه.

ديسانه وه ئه ليم بۆكك فهره ج ئه حمه د نووسينى كتيبيكى گوره پيوسته. كهس نه بوو سياسهت و كارى حيزبى و سوعهت و پيكه نين وهك كاك فهره ج تيكه ل بكات: سالى ۱۹۶۴-۱۹۶۵ من لپرسراوى ريكخستنى قوتابيانى حيزب (حيزبى شيوعى عيراق) بووم له بهغدا.

كاك فهره جيش چه ند ساليك له زيندانه كانى بهغدا و حله و نوگره سه لماندا له سه ر شيوعيتى حوكم درا بوو و تازه به ربوو بوو، ئه و له سالى ۱۹۶۲ له پولى

سییه می کۆلجی ئادابی زانکۆی به غدا بوو که گیرا. هه رچه نده سه ره تا له سه ر نامه یه کی سه رکردایه تی پارتی ده ستگیر کرا، به لام له زینداندا هیلرایه وه و دوا ی کوده تاکه ی ۱۹۶۳، به هۆی شیوعییه که ی چه ند سالیک هه پس کرا. دوا ی ئازادبوونی گه رایه وه و بوو به لیپرسراوی قوتابیانی شیوعی دواناوه ندییه کانی به غدا هه مووی. هه ر ئه و کاته من و حسین عارف له لیژنه ی قوتابیانی به غدادا بووین. هاوړپیی خوالیخۆشبوومان عومه ر فه خری له کۆلجی ئاداب بوو، و له گه ل کاک فه ره ج براده ر بوون، عومه ر له ریکخستنی حیزب و یه کیتی قوتابیانی عیراقدا له کۆلجی ئاداب بوو. دیاره ئه وه ی له یاد نه بوو فه ره ج سالانیک ی زۆر هه ر له لاویتییه وه تا ئه و رۆژه شیوعییه کی ناسراو بووه و چه ند سالیک له سه ر سیاسه ت له زینداندا توندکرا بوو.

کاک فه ره ج بۆی گیراینه وه که عومه ر تازه ئه یه ویته له ریکخستنی قوتابیانداندا وه ک لایه نگر بیخاته کاره وه. گوتی زۆرم پیخۆشه، ئه مه چه ند رۆژیکه له یانه ی کۆلیج چا و چای هه لیبم بۆ ئه کړپیت به هیوا ی راکیشانم بۆ ناو ریکخستنی یه کیتی قوتابیان. دوا ی چه ند رۆژیک کاک فه ره ج به عومه ر ئه لیت با نانیک بخۆین له یانه که مان و دوا ی ئه وه چه ند دۆستیکم ئاماده کردوو ه ئه چین من وه ک تۆ لئی نازانم وه ره قسه یان بۆ بکه. عومه ر که براده ریک ی دلسۆز بوو بۆ بیروباوه ر و بۆ حیزب دلی خوش ئه بیته و دوا ی، وه ک کاک فه ره ج گوتی، سه ندویچیک و چای هه لیبیک به سه ریا ئه چنه پۆلیکی چۆل که ده رسی تیدا نییه. عومه ر ته ماشا ئه کات چوار پینج قوتابی کۆلجی خۆیان که به جه لالییه چالاکه کان ناویان هه بوو دانیشتون. ئه لئ: فه ره ج ئه مانه چین؟ ئه لئ: به سه ری تۆ قه ناعه تم پیکردوون بیته ریکخستنه وه، ئه ی خۆ شیوعیت بۆ راناکیشم. ئه ری براده رینه یه کیتی قوتابیان باشه یا نا هه موو ئه لئین باشه.

کاک عومه ر نامه یه کی نووسی بۆ حیزب که گه یشته ده ست من داوا ی کرد فه ره ج ئه حمه د خائینه و ئه لئین له حیزبدا یه ئه بی ده ری بکه ن ئه گینا من ئیستیقاله ئه که م.

يادت بەخىر فەرەج ئەحمەدى تىكۆشەر و كەسايەتتى ديار و قسەخۆش و بەوفا. رۆلەيك لە رۆلە لەبىرنەچووەكانى ئەو قوناغەى شارى سلىمانى و هەتا هەتايە بە نەمرى ئەمىننەتەو و سلاو لە گيانى پاكى ھاوپرۆ فەرەج.

كۆمەلەك بىرەوهرىي كۆمەلەك لايەتى

بەو مەبەستەى لاوانى ئىستامان سوودى لى وەرېگرن، بە باشى ئەزانم جارچار هەندى بىرەوهرىي بچووك و سادەش بخەمە بەرچاو كە رەنگە لاي كەسانىك سوودبەخش بن.

لە ماوهى ۱۹۵۲-۱۹۵۸ (سەردەمى خویندى ناوهندى و دواناوهندى)، من لە دوو بەرى جياوازى بىروباوهردا ژيانم بەسەر ئەبرد: لە بەرىك كۆر و كۆمەلەك باوكم كە پىرى بوو لە ئەدەب و مېژوو و ئايىن و بەراوردكردنى زۆر فېكرى جياوازى مەزەبەكانى ناو ئىسلام، لەوبەريشەو ژيانى قوتابخانە و سىياسەت لەگەل ھاوپرېيانى شىوعى و خویندىنەوهرى مېژوو شۆرشەكان و سەرەتاي خویندىنەوهرى هەندىك نووسراوى ئابورى و فەلسەفەى ساكار.

باوكم حەزى ئەكرد نوێژ بکەين و بەرۆژوو بىن، ئەو كاتانە تازە (موكەبەرە) لە مزگەوتى ئىمەو و پيش مزگەوتەكانى دىكەى سلىمانى داهااتبوو، زۆر لام خۆشبوو كە جارچارە بە موكەبەرەكەدا بانگم ئەدا.

هەر لەو كاتانەدا، كاكەم كە لە دارولموعلەمىنى عالى لەسەر سىياسەت فەسل كرابوو، گەرپابوو وە بۆ سلىمانى و لە قوتابخانەى فەيسەلەى بووبوو بە مامۆستا. دواتر كە عومەر عەلى مۆتەسەرىفى ئەوكاتەى سلىمانى لەوى چاوى پىي كەوتبوو، گوتبووى ئەم كەسە لەسەر سىياسەت فەسلكراو و نابى لىرە بىت. ئەو بوو گواستىيەو بۆ قەلادزى.

لە مالى ئىمەدا بەهوى باوكم و هەر وها رۆشنىبرىي كاكەمەو، رەوشىكى رۆشنىبرىي هەبوو. باوكم باسى ئەدەب و ئايىن و كوردایەتى بۆ ئەكردم، چىژىكى

زۆرم له شیعره کانی و نووسین و وه رگیزانه کانی وه ره ئه گرت، ئه وه ندهش قسه خوش و رووخوش بوو چه زت ئه کرد هه میشه له گه لیدا بیت و گوپی لی بگریت.

سهره تای کاری سیاسیم، یاخود رووکردنه ئه و کاره به ساده بیه که ی ئه و ته مه نه م بوو. له سالی ۱۹۵۲ هه که له پۆلی شهشی سهره تای بووم و له گه ل مه حمود که ریمدا له قوتابخانه ی خالیدییه له یه ک پۆلدا ئه مانخویند، براگه وره که ی مه حمود و کاکم هاوته مه ن بوون و په یوه ندی سیاسیان هه بوو، هه ردووکیشیان ریخستنی ناو حیزبی شیوعی کردبوونیه برادره. هه ر له و کاته وه من و مه حمودیش نزیک بووینه وه و بیرمان له باری سیاسی ئه و رۆژانه ئه کرده وه.

له سهره تای سهرکه وتن به قالدیره کانی قوتابخانه که ماندا به لای دهستی راستدا تاقیکی تیدا بوو جیگای دوو که سی بو دانیشتن تیدا ئه بووه وه. زۆر جار له کاتی پشودا من و مه حمود پیکه وه له وی دائه نیشتهن. بیرم ناچیت مه حمود باسی خویندنی دوا ی قوناغی دوانا وهندی و زانکۆی ئه کرد و ئه یگوت تو بلای تا ئیمه له دوانا وهندی ده ره ئه چین ئه م حکومه ته برووخیت و پیکه وه بچین بو مؤسکو بو خویندن. منیش ئه مگوت ئه وه خه ونیکی خوشه، له و باوه رده دام بیته دی!

ئه و ساله ی له دوانا وهندی ده رچووین، مه حمود له (خویندنگای دارستانه کان) له ئه بوغریب وه رگرا و منیش له کۆلیجی بازرگانی و ئابووری و هه تا شه هید بوونیشی له سالی ۱۹۶۳ دا به دهستی ئه فسه ریکی به عس، نزیکترین هاوپی بووین و له سه ره هه مان ریگا بووین.

جگه له هۆکاری کاکم و هاوپیکانی، هۆیه کی دیکه ی ده ستپی کردنی کاری سیاسیم ئه وه بوو ئیمه له گه ل مالی مه جید ئه فه ندی سه لیم ئاگادا دراوسی ئه مدو ئه ویدیو بووین که جوامیر و زولال و نه ژادی کورپیان هه موو شیوعی بوون. ئیمه ئه وه نده تیکه ل بووین که وه ک ئه لین، وه ک یه ک ماله وابووین، بۆیه گویم له وانیش ئه گرت و هه موویان که سی زیره ک و خاوه ن را و بوچوونی خویمان بوون.

هه ر له پۆلی شهشی سهره تاییه وه هه نگاوی یه که می په یوه ندییم به یه کیتی قوتابیانی عیراقه وه نا، که گه یشتمه پۆلی یه که می ناوهندی، عه باسی مه لا قادری نانه وا

که له ژياندايه، هاته لامهوه گوتی هاوړی، يه کيټي قوتابيان و حيزب منيان نارډووه بيمه ريکخه رت (پيمان نه گوت "مونه زيم"). چونکه توله سهره تاييه وه لايه نگریت. کاک عه باس من و دوو که سي تری کرد به شانويه که يه کيکيان فايه ق غه ريب و نه وي دیکه يان عه تاي مهلا ره شيد بوو. له و کاته وه من که و تمه ژيانکي نوږي ريکخستنی سياسيه وه. له ولاشه وه کاکم کاريگه ريبی هه بوو له سهرم و شانازيم پيوه نه کرد که خوینده وار و چالاک بوو له سياسه تدا. کاکم له ماله وه هه موو خوشکه کانمانی فيری نووسين و خویندنه وه کرد.

مرگه وتيش بو نيمه قوتابخانه يه کی به نرخ بوو. هه موو روژنيک دوی نوږي عه سر ژماره يه که روژنير و شاعر، به تاييه ت ژماره يه که له مهلاکان و دوستی دیکه ی باوکم نه هاتنه مرگه وت و له ميوانخانه که ی خویدا دائه نيشتن. هه رچنده من حه زم نه کرد بچمه ناو هاوړيکاني خوّم بو ياری کردن، به لام باوکم ناموژگاری نه کردم له مرگه وت له گه ل نه وان دابنیشم تا سوود له و قسه و باسانه ی نه وان وه رگرم که زوربه ی باسی شيعر و نه دهب و باسی ئايینی و روژنبري بوون. زوربه ی بابه ته کان لای هه مووان نوږ بوون.

له ژيانی مرگه وتدا ژووری فه قيه کانم له هه موو پي خوشتر بوو، هه موو مرگه وتيک فه قی نه بوو، ته نيا نه وانه هه يانبوو که ماموستا که جگه له وه ی ئيمام و پيشنوږ، موده ريسيش بووايه. مرگه وتی نيمه يه کيک بوو له وانه ی به رده وام باوکم فه قی هه بوو، فه قی ناسراویشی تيا په روه رده کرابوو، بو نمونه ماموستا عه لادين سه جادی، مهلا نه حمه دی بانخيلائی، مهلا عه زيزی جوانپويی، ماموستا فاتح هه مه وه ندی، مهلا نوری عه بدوللا و مسته فا چاوجوان که نه مانه به شيکیان له (نه زهر) ده رچوو بوون و دواتر بوون به ماموستای سانه وی. پانزه - بيست فه قی له مرگه وت که کونه بوونه وه و شه وانه به موناقه شه و نوکته و کلاوکلاوينه وه کاتيان به سهر نه برد. به روژيش ياری دیکه يان هه بوو، وه کو سی باز و دايماسون و ياری تر که خوښيه کی زوری به نيمه نه به خشی.

باوکم هه زى ئه کرد جیگای خۆی و باوکی و باپیری کوپر نه بیته وه و یه کیک له کوره کانی خۆی، یان کوپری براکانی ببن به مه لا. کاتیک کاکم له پۆلی سییه می ناوه ندی ده رچوو من له سه ره تایی بووم. به هه زى باوکم و هه زى کاکیشم خۆی له کۆلیجی (شه ریه) له به غدا وه رگیرا و به جبه و میزه ره وه وینه ی خۆی بو ناردینه وه،

به لام سالی یه که می شه ریه ی ته وا و نه کرد به شیوعیتی هاته وه سلیمانی و چوو ه دوانا وه ندی. منیش ئه و کاته وانه کانی (عوامل و بناء) م له مرگه وت خویند و که لگی زۆرم له وه ده ورو به ره و میژووی ئیسلام وه رگرت، به تاییه ت له (فتوحاتی ئیسلامی)، زۆر سه رسام بووم به خالیدی کوپری وه لید و به زاری ئه زوهر (رووته ی پاله وان).

عیزه دین مسته فا ره سول
به جبه و میزه ره وه

هه ر له منالی و له پال سیاست و ژیانی ناو مرگه وتدا، ئاره زووی پوول کۆکردنه وه م هه بوو. هه زم له کۆکردنه وه ی پوولی پۆسته ئه کرد که پوولبازییان پی ئه گوت. له سلیمانی ژماره ی پوول کۆکه ره وه کان که م بوون، من یه کیکیان بووم، ئه وانی تر بریتی

بوون له وه ستا جه لال، کاک مه جید سوؤی، که مال عه بدوللا و عومه ر عه لی ئه مین (ژنبرای شیخه ی هه لواجی). به لام له به غدا کۆمه له ی ئاره زوومه ندانی کۆکردنه وه ی پوول هه بوو (جمعیه هواة الطوابع). ئیمه ی پوول کۆکه ره وه له سلیمانی دوو جیگامان هه بوو، یه کیکیان لای کاک مه جید سوؤی، به ره حمه ت بیته که فه رمانبه ری پۆسته ی سلیمانی بوو، ئه وه ی تر دوکانی وه ستا جه لالی دارتاش بوو، که دواجیگای دوکانه که ی له کاننيسکان بوو. له و شوینانه گۆرینه وه و کپین و فرۆشتنی پوول ئه کرا و تیرو پشک ئه کرا بو براوه کان، ئه مه ش فیلیک بوو بو ئه وه ی خاوه ن پووله کان هانبدرین پووله کانیان بفرۆشن. تا ئیستاش هه ندیک له پووله کانی ئه و کاته م له لا ماون.

بهراستی سهردهمی خویندنی سهرهتایی و ناوهندی سهردهمی خوشی ژیانمان بوو، چونکه بهردهوام لهگهله برادهرهکانمان له کولان خهریکی یاریکردن بووین. نهوانهه لهو سهردهمهدا زور برادهرهبووین: نهوههه وهستا نههمه، شیرکو فایهق بیکهس، جهلالی سنگهه، نهوزادی جهلال نهفهندی، فاروق و سهباح و نهوپهحمانی حاجی برایم و ههلی سالج ئاغا. دواتر جیابونهوه روویدا و شهپمان بوو، بهلام ناشتبونهوهشی تیدا بوو.

یهکیکی تر له بیرهوهرییهکانی منالییم نهوه بوو که جاریکیان گوتیان کاک سالجی کورپی مه لاهه بدولای دراوسییمان، که براکهشی هاوپیمان بوو، ژن نههینیت. ئیمه نهماننهزانی ژنهینان و زاویهتی چونه و قسهی زور لهسهه نهکرا. یهکیکی نهیگوت نویتز نهکهن، یهکیکی نهیگوت زوران نهگرن. وابزانم نهوکاته له چواری سهرهتایی بووین. مالی کاک سالج پهنجهرهیهکیان لهسهه دیواره قوورهکهه کولان هه بوو. نهوشهوهی گوتیان کاک سالج نه بیت به زاوا، من سهباحی سنگهه و فاروقی مهحوی و پینج شهش منالی دیکهه گهپهکم بانگکرد و گوتم وهرن پشتم بو دابنن و له شووشهه پهنجهرهکهوه سهیری ژوورهههه کرد. مالی مه لاهه بدولالا کارهبایان نه بوو چراهه لکرا بوو، سهیرم کرد کاک سالج نویتز نهکات، دواي نویتزه که ههندی جولانهوهی کرد، هاوارم لی کرد "کاک سالج نهکهه!" نهویش هاته دهرهوه و به کولاناندا راویناین، دواتریش لای باوکم شکاتی لی کردم. لهو سالانهه دوايیدا بوو بووینهوه به دوست و هه موو جار یادی به خیر بیت نهیگوت "تو نهوشهوهت له من تیکدا".

یاری کولانانی ناو شاری سلیمانی هه لهوکاته دا، قه لاقه لاهه هه یجو هه یجو و به رویش فتهولین بوو. له گهپهکی ئیمهش وهک پیشتر باسکرد کاک کهریمی وهستا بسته قسهه خوشی بو نهکردین، کاک کهریم چیروکی زوری بو نهگپراپینهوه بهتابیهتی لهبارهه نازایی و پالهوانیتیهکانی خوی. ئیمه به قسه خوشهکانیهوه مهشغول نه بووین و منالانیش به دزییهوه ناخونهکیان له میوهکانی بهردهمی

دوکانه که ی ئەدا. له ولاتره وه دوکانی کاک مسته فای کۆیی لی بوو که سهردانی ئەویشمان ئەکرد. ئەو سالانه له شاردای سینه مای سه لاهه دین و سینه مای گوێژه ی هاوینه تازه دامه زرابوون، پاشان سینه مای سیروان و سینه ما رهشید کرانه وه. میرزا برایی سنگه ر که هاوړپیی باوکم و باوکی هاوړپیکانم بوو، خاوه نی سینه مای رهشید بوو و به هۆی سه باح و جه لال و جه مالی کوړپیه وه، سینه ما بو من به خۆپایی بوو، ههفته ی جارێک دوو جار ئەچووین بو سینه ما، ئیستاش هه ندی له فیلمه کانی ئەو سالانه م له بیرماوه.

تیپیکی دیکه ی یاریمان هه بوو، فتبولێنمان ئەبرده دهره وه ی گه ره ک، ئەم تیپه من و سه باحی سنگه ر له لایه ک، سه ردار و هۆشیاری غه نی شالی و نه وزادی حسین ئەفه ندی سالح ئاغاش که پورزایانه له لاکه ی دیکه بوون. هه ر له و یاریی گه ره که دا و له سانه ویدا هاوړپییانم، که مالی هه مه که ریم و خوالیخۆشبوو سه لاهی هه مه که ریمی برای و فه وزی و فوئادی ئامۆزام تیپیکی تری گه ره کی سه رکاریز بووین.

شۆرشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸

سەر لە بەيانيى رۆژى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸ لە خەو ھەلساين و لەگەل باوكم و دايكم و خوشكەكانم خەرىكى بەرچايى خواردن و نانى بەياني بووين. لە ھەيوانەكەى نىوان ژوورى نووستن و ژوورى نازووقەكەماندا نان و ماستەكەمان لە بەردەمدا بوو، دايكم خەرىكى دانانى پيالە چاكان بوو. باوكم راديۆكەى كردهوہ و بەتەماى گوڭگرتن بوو لە قورئانى بەيانيى ئىستگەى بەغدا. دەنگىكى بەرزى پەرھەماسەتى راديۆكە ئىمەى ھەژاند و سەرسامى كردين، دەنگەكە ھاوارى رووخانى فەرمانپەرھايى پاشايەتیی ئەكرد و بەياننامەى ژمارە (يەك)ى شۆرشى ئەخويندەوہ (پرۋانە دەقى بەياننامەكە لە كۆتايى ئەم كۆتیبەدا).

ئەو رۆژە رەشەبايەكى بەھيز بوو لە سلیمانى.

من زۆر بەپەلە خۆم گۆپى و رووم كرده بەردەركى سەرا. پيش ئەوہى بگەمە ئەوى، لە نزيك مزگەوتى دوودەرگا و ئەسحابەسپى خەلك كۆبووبوونەوہ و ھەموو بەم رووداوہ گەورەيە دلخۆش بوون. سەعاتىكى پى نەچوو چەپلە و دروشم بەرزكردنەوہى خەلك دەستى پىكرد و بوو بە نمايشى پشتيوانيكردن لە شۆرش، منيش لە پيشى پيشەوہ بووم ھاوارمان ئەكرد (بژى شۆرش و بمریت خائىنان).

لە يەكەم سەعاتەوہ ئەو رۆژە رۆلى حيزبى شيوعى عىراق و پارتى ديموكراتى كوردستان ديار و ئاشكرا بوو، و خۆپيشاندانەكان بە ھاوكارىيە ھەردوو لا بوو. حكومەت لە سلیمانى جوولەى نەبوو.

ھەر لە پاشنىوہرۆى ۱۴ى تەموزەوہ، قەدەغەكردنى ھاتوچۆ بۆ ماوہيەكى كاتى لە ريگەى راديۆوہ بلاو كرايەوہ. لە سلیمانىش ئەوہ جيپەجى كرا، بەلام شيوعى و پارتى رايانگەياندا كە لە گەرھەكاندا بۆ پاراستنى ئاسايش، نيشتمانپەرۋەرەن پاسەوانى ئەكەن. لە گەرھەكى خۆمان من و برادەرئىكى دراوسيمان كە ناوى عوسمان ساپير بوو، ھەر يەكە بە دارىكەوہ وەك نيشانەى لىپرسىراوئىتى لە سەركارپزەوہ ھەتا گەراجى ئەسحابەسپى ئىشكمان ئەگرت.

سلیمانى (حامیه) یه کی تیدابوو عه قید نوری مه لا مارف فه رمانده ی بوو. کاک نوری له یه کهم ساته وه پشتیوانیى بۆ شوپش ئاشکرا کرد و له خوپیشانده کاندای و تارى خوینده وه. هه رگیز یه کهم هوتافى ئه و به یانییه م بیر ناچیتته وه که کاک عیزه ت ره شهید (ره شه کاو) به ده نگى به رز هاوارى ئه کرد: (بژى به ره ی نیشتمانیى.. بژى شوپش).

سالانىک بوو به ره ی نیشتمانى له عیراقدای له حیزبى شیوعى و حیزبى نیشتمانى دیموکراتى و حیزبى ئیستیقلاال و حیزبى به عس پیکهاتبوو، و له به ره به یانى شوپشه وه له به غدا سه دان هه زار که سیان بۆ پشتگیرى له شوپشى ۱۴ى ته موز رژانه شه قامه کانى پایته خته وه. له کوردستانیشدا له نیوان حیزبى شیوعى عیراق و پارتى دیموکراتى کوردستاندا په یمانى هاریکارى (میثاق التعاون) ئیمزا کرابوو.

ئیتیه هه موو رۆژیک خوپیشانده له به ره ره کى سه را دوو وتاریبژى پارتى و شیوعى له سه ره بیناکه ی به رامبه ره سه را، که پیمان ئه گوت بیناکه ی نوری عه لى خوتبه یان ئه دا و هه ندیک جارىش له فولکه ی به رخانه قا له سه ر ئوتیل شه میترانه وه وتار ئه خویندرايه وه. که سه دیاره کانى ئه و رۆژه میژوو ییانه، له حیزبى شیوعى ئه حمه د غه فور، فه ره ج ئه حمه د، حسین عارف، هه ر سى برا غه فور و قادر و جه لالی میرزا که ریم، که مال سه لمان، و ئه نوهر عوسمان بوون. له پارتیشدا وتاریبژى ناودار و شاعیر کامه ران موکرى له هه مووان دیارتر بوو. وتاریبژى ئه و رۆژانه ی حیزبى شیوعى حه سه نى عه لى غالب بوو که به هۆى ئه وه ی له سلیمانى نه ژیا بوو، زۆرجار وتاره کانى به عه ره بى ئه دا و ئه وه ش هه له یه کی گه وره ی حیزب بوو که له و کاته دا خوتبه به عه ره بى بدریت له سلیمانى.

ئازادکردنى بەندە سىياسىيەكان و ھاتتە ۋەيان بۇ سلىمانى

لە مانگى ئابى ۱۹۵۸ بلىندگۇ بەناۋشاردا ئەگەپا و داۋاي لە نىشتمانپەرورەران ئەكرد بچن بەپىر تىكۆشەرە زىندانىكراۋەكانەۋە كە بەپىرئارى شۆرش ئازاد كرابوون و بپىر بوو لە بەغداۋە بگەنە كەركوك. منىش يەككە بووم لە ۋە سەدان كەسەي بەرەۋ كەركوك كەوتىنە رى. لە تەككىيە تالەبانى كۆبوونەۋە كرا بۇ بەخىرەئىنانەۋەي ئەۋ تىكۆشەرەئەي سلىمانى و حىزبى شىۋەيى كە لە بەھادىن نورى و عەبدوللا گۆران و نائىب عەبدوللا و عومەرى مامە شىخە پىكھاتبوون. كۆبوونەۋەكە بەھۆي موكەرەم تالەبانى كە يەككە بوو لە سەر كەردەكانى حىزبى شىۋەيى لە تەككىيە بەسترا. لە ۋى مامۇستا گۆران ھەلبەستە بەناۋبانگەكەي خۆي بەناۋنىشانى (بت بەتەۋان) خويئدەۋە كە لەپاشدا بە جوانترىن ھەلبەست دانرا لەسەر شۆرشى ۱۴ى تەموز و مامۇستا گۆران لە بەيانىي رۆژى ۱۴ى تەموزدا لە بەندىخانە ئەۋ ھەلبەستە مېژۋويىيە دانابوو. ھەرۋەھا كاك بەھادىن و نائىب عەبدوللاش وتارىان خويئدەۋە.

داۋاي شۆرشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸، زوربەي كۆبوونەۋەي فراۋانى قوتابيان و حىزب لە مالى حاجى قادرى خالم، باۋكى ئەندازىار بەكرا قادر ئەكرا. خانۋەكەيان گەرەبوو. خالم پىاۋيكي باش بوو، ئازادىيشى بە كورپەكانى دابوو. داىكىشيان ژنىكى زۆر باش بوو، ميواندارىي ئەۋ ژمارە زۆرەي قوتابيانى ئەكرد.

لە ناۋەندىدا زۆرچار مانگرتن ئەكرا و دەرس ئەخويئرا، بۇ نمونە لە بۇنەكانى راپەرپىنەكانى كانونى ۱۹۴۸ و ۱۹۵۲ ئەۋ يادانە بە مانگرتن يادىان ئەكرايەۋە. مامۇستا ئەحمەدى قازى رۆژئىك منى بانگكرد و گوتى "تۆ بەم ئىتىحادى تەنەكەيەۋە ئەم دنيايەت تىكداۋە." مەبەستى لە (ئىتىحادى تەنەكە)، ئىتىحادى تەلەبە (يەككىتى قوتابيان) بوو. پاشان گوتى "تۆ منالىكى بچكۆلەيت، بەقەد زەرەزىرەيەكەيت، تۆ بۇ ۋائەكەيت؟" منىش گوتم "ئۇستاد، ئىمە ھاۋرپىكانمان لە بەغدا كوزراون، لەسەر نىشتمانپەرورەرى و بۇ بەدەئىنانى خويئدنى

باش زۆریان بهند کراون، ئەمەى ئیمەش گوزارشته له پشتگیری ئهوان." لێپرسینه وه کهى ئەحمەد ئەفەندى هەر ئهوهنده بوو.

باش شوپشى ۱۴ى تەموز ئەحمەد ئەفەندى بوو به بهرپه بهرى دواناوه ندى سلیمانى. ههلبژاردنى يه کيڤى قوتابیان به ئاشکرا و به رسمى ئەنجام درا، ديارترين قوتابى چالاک له پۆلى پینجهکان بریتى بووین له فههمى فهروج، سهلاح عەلى ئایشه خان، شههابى رهمزى مهلا مارف و من، دهورمان ههبوو له قوتابخانه کهدا. من سه رهپه رشتیاری لیسته کهى خۆمان بووم، له پۆلى يه که وه تا پۆلى پینج. کاتيک دهنگهکان له ناو سندووقه کاندایا جیا کرانه وه، له پۆلى سییه کان که (به کر قادر) و (قادر سالیح) پالیئوراوى ئیمه بوون، دهنگيک بۆ (سالیح قادر) نووسرابوو. مامۆستا شیوعى و پارتييه کان له سه ره يه کلار دنه وهى ئەم دهنگه ريک نه که وتن و مامۆستا پارتييه کان داوايان کرد ته له فون بکريت بۆ حاکم. منیش به ئەحمەد ئەفەندىم گوت "باشه ئوستان ئەم ئيتيحادى ته نه که يه ئەم هه موو به زم و ره زمه ی ئه ويٽ؟" دياره قسه که ی کاتى ناوه ندى خويم بيرخسته وه. من ئەمەم به پیکه نينه وه پى گوت، ئه ويش وه لامي دايه وه "ناماقوولى مه که، به لى ئەيه ويٽ و زياتريش".

له ماوه ی خویندى سانه ویدا يه کيڤى قوتابیانى عیراق و يه کيڤى قوتابیانى کوردستان هه بوون، له سالانى ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ له زوربه ی قوتابخانه کاندایا پالیئوراوانى ئیمه ده رچوون، ئەوکاته حيزبى شیوعى حيزبىکى زۆر به توانا و به هيژ بوو، پارتي تازه زياتر گه شه ی ئە کرد، پارتي و شیوعى له دواى ۱۹۵۴ هوه به هوى په يمانى هاريکارى (ميثاق التعاون) هوه په يوه ندىيان باش بوو، به لام له سالانى دوايدا مملانى وایکرد له هه ندى شوین به يه کدا بدهن و گرژى که وته نئوانيانه وه.

بەشى دووهم

بۆتەى خەبات

قوناغى نوئى بهرهو خوئندن له بهغدا

سهردهمى ئيمه، خوئندنى سانهوى پىنج سال بوو. له سالى ۱۹۵۹دا، كاتيك له پولى پىنجهم دهرجوم، له كۆليژى بازرگاني و ئابوورى له زانكۆى بهغدا وهرگيرام. چەند قوتابيهكى ديكەى سلیمانى لهوى وهرگيران، كه بریتىيووين له من و سهردار مستهفا مهزههر و ئهوهرى حاجى ئەمینی میسرى و جهلال عومهرى سام ئاغا و شهمال كهریم و ئەمین عارف.

كه چوومه بهغدا بههيو بووم كاكم هاوكاریم بكات، بهلام ههر ئه و ساله لهگهله چەند كهسيكى تر دا رۆيشتن بۆ يهكيتى سۆڤيت بۆ خوئندن كه يهكهم دهسته بوون به زهماله بۆ خوئندنى زمان و ميژوو و ئهدهبياتى كوردى بچنه دهرهوهى ولات. ئهوكاته كاكم له ئامادهيهكى بهغدا مامۆستا بوو. ژيانى قوتابى له بهغدا مانگانە ۱۵-۲۰ دیناریكى ئهويست، باوكم مووچهكهى ۴۰ دینار بوو، بهلام گوتى "هەرچۆنك بېت ئه بېت بخوئيت. من له دهمى خوئى ئهگيرمه وه بۆ تو"، ئيت ههولى كارکردنم دا. ئهوهبوو له ئيستگهى كوردى بهغدا وهزيفهيهكيان ههبوو به پلهى وهرگير (موتهرجيم). چووم و تاقیکردنه وهيان كردم و دهرچووم. ئهوانهى تاقیکردنه وهيان كردم بۆ وهرگيرانى عهره بى - كوردى ههروهها كوردى - عهره بى، بریتى بوون له كاك ئهحمەد حاميد و خوالیخۆشبوو كاك ته حسين بهروارى. گوتيشيان به ههقى خۆت و به ئاستىكى باش دهرچوويت.

به يانيان له وهزارهتى ئيرشاد (كه دواتر بوو به وهزارهتى راگه يانندن) دهوامم ئه كرد. عهسرانيش ئه چوومه كۆليژى بازرگاني بۆ خوئندن، ئه وسا چەند كۆليژيك هه بوون ههر دوو دهوامى به يانيان و پاش نيوه پوانيان هه بوو، بهلام تاقیکردنه وهكانيان پيکه وه ئه كرا، زوربهى كاتيش قوتابيانى پاشنيوه پوانيان يهكهم ئه بوون. ئه وكاته له گهله چەند براده ريكددا خانويه كمان گرتبوو. كاتيك له پولى يهكهم بووم، خانووه كه مان كاكم و حه مه كه ريم فه تحوللا و شيركو عه زيز و رهوف عارف پيکه وه گرتبوومان. خانووه كه له گه رهكى وه زيريه بوو كه زور نزيك

بوو له کۆلجی بازرگانیه وه. هر یه که مان خواردنی بۆ خۆی دروست ئه کرد، کۆششمان ئه کرد و چوونه دهره وه شمان هه بوو. خویندن و کارکردن و کاری سیاسی و دووری له که سوکار له و ته مه نه دا ژيانی قورس کرد بووین.

پاش ماوه یه کاک جه لال ره شید که هاوپی کاکم بوو هاته ماله که له گه لمان، کاک جه لال ئه فسه ری پۆلیس بوو. هه تا بلئی پیاوی چاک و خاوهن هه ل سوکه وتی برایانه و برا گه وه بوو.

که له وه زاره تی ئرشاد دامه زرام که و تمه ناو دنیا یه کی نوێ و ناو کۆمه لیک خه لکی گه وه ره و میژوویی هه مو عیراقه وه. نووسه ر و بیرمهندی هه ره گه وه ره (هادی ئه لعه له وی) لی بوو، یه که م که س ئه و لیم نزیك بووه وه و گرنگی پیدام، برایه کی باش و مامۆستایه کی بی وینه بوو بۆ من. زۆر شت له وه وه فیژیوم - هه ر بۆ میژووش، چه ند سالیك دواتر من ئه وم بۆ ئه ندامیتی حیزی شیوعی پالوت. هادی ئه لعه له وی نووسه ر و لیکۆله ریکی قوول و روشنبیریکی گه وه بوو، پیاویکی قسه خۆشیش بوو. هه ره ها جه میل ئه لجهوریم ناسی که نووسه ریکی دیار بوو و هیشتا له ژیاندا یه. نوری ئه لپراوی شیوه کاریکی گه وه ره و عه بدولحه مید ئه لعه له وه چی پسپۆری که له پوور و روشنبیری مه زنیشم ناسی. که سیکی دیکه ش کاریکاتی ریستیك بوو به ناوی غازی و بهرپرسی هه مو به شه کانیش دکتۆر ئه کره م فازیل بوو که بهرپوه به ری گشتی روشنبیری بوو له وه زاره ت.

هه رچه نه ده له سلیمانی خویندنمان به زمانی عه ره بی بوو، به لام له بهر ئه وه ی به زمانی کوردی وانه کان ئه گوترانه وه، که م قوتابی ئه یتوانی به عه ره بی قسه بکات. له و ته مه نی گه نجیتییه دا من به هۆی باوکه وه عه ره بییه کی باشم ئه زانی. یه که م کارم وه رگی پانی بابه تی عه ره بیی بلاوکراوه بوو بۆ زمانی کوردی، ئه و براده رانه م که له دهره وه کاره کانی منیان ئه خوینده وه زۆر له وه رگی پان و دارشتن و ریئوسه کوردییه که م رازی بوون.

وه ک گوتم له وی زۆر شت فیژیوم. گۆفاری (العراق جدید) دهرئه چوو، به زمانی عه ره بی و کوردی و ئینگلیزی و فرهنسی و ئه لمانی و تورکی و فارسی.

ئەوانەى بەرپىرسى زىمانەكانى ئەو گۆقارە بوون ھەموو ژوورى جىاجىيان ھەبوو، بەلام نىزىك بە يەكتەر بوون لە نھۆمىكدا. من لە (عىراقى نوئى) واتە گۆقارە كوردىزىمانەكە كارم ئەكرد. سەردەمىك كوردىيەكە كاك شەوكەت غەفور بابان و من بووين، و ھەتا ئەو كاتەى لەسەر سىياسەت گواسترايەو ھە بۆ وەزارەتى پەرورەدە، كاك شەوكەت بەرپىرسى من بوو و كارەكانمان پىكەو ھە رايى ئەكرد. زىمانى نووسىن و قسەكردنم باش بوو، بۆيە جگە لە وەرگىرپانى بابەتە ھەرەبىيەكان، جارجارىش رىپۆرتاژم لە گۆقارەكەدا بلۆدەكردەو ھە كە بەشىكىان لەبارەى سلىمانىيەو ھە بوو.

بۆ من ئەو ماو ھەى بۆ فىرپوونى زىمان، ھزر، سىياسەت و بوارى دىكەش زۆر گرنگ بوو. لەوئى پىاوى ھەك (ئەحمەد سووسە)م ناسى، كە پىكەو ھە بۆ بىنىنى شوئىنەوارەكانى سامەرا چوونە ئەو شارە، د. سووسە زانىيەكى گەرەى ھە لە مېژووى عىراقدا و بە زانىيەكى ناسراوى بوارى ئاودىرپىش دائەنرئەت. ھەرەو ھە د. مستهفا جوادم ناسى و سەفەرىكم لەگەل كەرد. مامۆستا جەلال ئەلھەنەفيم ناسى و پىكەو ھە بە مزگەوتەكانى بەغدادا ئەگەرپاين و ئەو لەسەر مېژوويانى ئەنووسى.

سى سال لە وەزارەتى ئىرشاد كارم كەرد و ھاوكات لە كۆلىجىش ئەمخوئىند، ھەتا گەشىتمە پۆلى چوارەم. لە زانكۆ چالاكىم زۆر بوو. چەند جارىك لەنىوان ئىمە و بەرەى بەعسى و قەومىيەكاندا شەپ رووى ئەدا و من چەند جارىك گىرام. لە كۆلىجى بازىرگانى ژمارەىەك برادەرى خۆشەوئىستم بۆ پەيدا بوو كە تا ئىستاش ھاورپىيەتىم ماو ھە لەگەلئاندا. ھەرچەندە ھاورپىكانى زانكۆم ھەموو لە كوردستان نىن و بەشىكىان لە شوئىنى جىاوازى ئەم جىھانە ئەژىن، بەلام ھاورپىيەتىمان ھەر ماو ھە ژمارەىەكى زۆريان ھەك ئەوسا خاوەنى فىكرى خۆيان.

يەكەمجار كە چوومە خوئىندى بەغدا، گواستەو ھە حىزىبىيەكەم گەشىتبوو ھە بەغدا، چاوپىكەوتنىكىان بۆ دانام و چاوم بە (زۆھىر ئەلتائى) ناوىك كەوت كە ھەرى گرتم. لەپاش ئەو (موسلىم عوئىنە)م ناسى كە لاوىكى تىكۆشەر و خوئىندەوار و شاعىر و براى شەھىدى قارەمان (ھەسەن عوئىنە) بوو. لەبەر ئەو ھەى ھەبدولكەرىم

قاسم بهره و داوه گه رابووه و دهستکرا بوو به لیدانی حیزبی شیوعی و جولانه وهی پیشکه وتنخوازی عیراق به گشتی، ئه و ماوه یه خویشاندانی زور روویده دا. به و ماوه یه ئه گوترا ماوهی (انتکاسه) و اتا پاشه کشه یا خود هه رهس.

له یه کیك له خویشاندانه کاندا من و یه کیك له برادره کانم که (شاکیر عیسا موسا) بوو، و که دواتر من بوومه لپرسراوی، له ته نیشتم منه وه بریندار بوو که وت، هه ره له ویدا (مونیب ئه لسکوئی) بریندار بوو، دواي په نجا سال له شوینیک چاوم پیی که وته وه بوو بوو به به رپوه بهری بانک. ئه کره م ئه لروییعی له برادره کاننی کولجی بازرگانی، هادی ئه لسوهیل، نه بیل یوسف یه کیك له برادره هه ره خوشه ویسته کانم بوو، که ئیستا له ئه مریکا ئه ژی و سالی ۲۰۱۱ له گه ل چهند برادره یکی تردا دهعه وتم کردن هاتن بۆ سلیمانی.

له کورده کاندا نزیکترین که سم سهردار مستهفا مهزه ره و جه لالی عومه ری سام ناغا بوون، که کاتمان پیکه وه ئه برده سه ره. سهردار له حیزبدا بوو، جه لالیش دۆستیکی نزیک حیزب بوو، له هه موو بۆنه کاندا له گه لماندا بوو.

هاورپیکانی دیکه م مونزر توبیا، نزار قستق و کوپه نازاکه شمان جواد حه یده ره هه روه ها زوهیر ئه لتائی و وائیل ئه لتائی. جواد وه رزشکار و کورپیکی قۆز بوو، شه رکه ریکی زور نازاش بوو، وه ک پاله وانی فیلم، به شه ره مست به ره نگاری چهند که سیك ئه بووه وه و سه ریش ئه که وت. نزیکترین هاورپیکانی دیکه ی ئه و سه رده مه م نه بیل یوسف، سامی عه نته ره، ئیبراهیم ئیسماعیل، جواد مه هدی، و مه هدی قاسم بوون که له ئه ندامه شیوعییه نازاکانی کولجی بوون.

یه کیك له و جارانه ی دهستگیر کراین له ۱۹۶۱/۱۱/۶ دا بوو، له میانه ی مانگرتنی کرپیکارانی جگه ره دا. ئه و کاته من له پۆلی دووه می کولجی بووم و چوو بووین بۆ هاوکاری کرپیکاره مانگرتووه کان. شه و تا به یانی دهوریان گرتین و ژماره یه کی زۆرمان دهستگیر کراین و له (سریه الخیاله) ی نیوان وه زیریبه و ئه عزه میبه خراینه به ندیخانه وه. نۆسه د که سیك ئه بووین. شتیکی سه یربوو، ۷۶ که سمان له ژووریکدا

بووین به شه‌ره‌شەق جیگامان ئەبووه‌وه و به‌باشی نه‌مانئه‌توانی پال بکه‌وین.
ماوه‌یه‌ک ریگه به بینین نه‌درا، له‌پەر ریگه‌یان دا و له‌په‌نجه‌ره‌ی چه‌پسخانه‌که‌وه باوکم
بینی له‌ریزدا راوه‌ستا بوو. ژۆر خه‌فه‌تم خوارد که به‌گیرانی منی زانیبوو و هاتبوو بمبینیت.

له‌پراسته‌وه: غه‌فور عه‌زیز، عه‌لی ئەحمەد چه‌مامچی، فه‌همی فه‌ره‌ج، فاروق مه‌لا مسته‌فا،
سه‌رداری مسته‌فا مه‌زه‌هر، نه‌ناسراوه‌ته‌وه، جه‌لالی ساماغا. نه‌ورۆز له‌زه‌غه‌فرانیه، ۱۹۶۰/۳/۲۰

یه‌کێک له‌زیندانییه‌کانی ناو ژووره‌که‌مان ناوی (فازیل) بوو، فازیل یه‌ک ده‌ستی
هه‌بوو، چایچی بوو له‌گه‌ره‌کی مه‌هدییه. که‌دائه‌نیشتین قسه‌ی خۆشی ئەکرد،
ئهیگوت "من هاوپی عه‌بدولکه‌ریم قاسم." که‌ده‌ستی پی ئەکرد ئاماژه‌مان بو
یه‌کتر ئەکرد و ئەمانگوت "فازیل ده‌ستی کرده‌وه به‌فشه." ماوه‌یه‌کی پی نه‌چوو،
له‌پەر لێپرسراوی به‌ندیخانه‌که‌که‌ناوی موقه‌ده‌م عه‌بدولپه‌زاق بوو هات و گوتی
"فازیل کییه؟"، به‌بی ئەوه‌ی له‌جیگه‌ی خۆی هه‌لسیت گوتی "منم." ئەویش پیی

گوت "هه لسه نوینه کانت بیچهره وه و وه ره له گه لمان بۆ دهره وه. " گوتی "جاری هیچ که سیک نوین و شتی پی نییه و ئیمه هه مو له سه ره ئه و حه سیرانه نووستوین. " هه ره نه جولاً، ئیتر موقه ده م عه بدولر ه زاق و چه ند یا وه ریکی به زۆر هه لیا نساند، ئه میش ئه یگوت "نارۆم و به ته نیا ناچه م دهره وه. " هه مو سه ره مان سووپما ! لپرسراوی به ندیخانه که گوتی "بی ئه قل تۆ نازانی کئی داوای کردوویت؟" ئه وه بوو قسه که ی فازیل راست دهرچوو. له ناو دهرگا که دا هاواری کرد "به زۆر ئه مبه ن، ئه گینا به جیتان ناهیلیم. " هه روه ها گوتی "وه عدی پیاو بیت ئه مشه و بچم بۆ لای زه عیم."

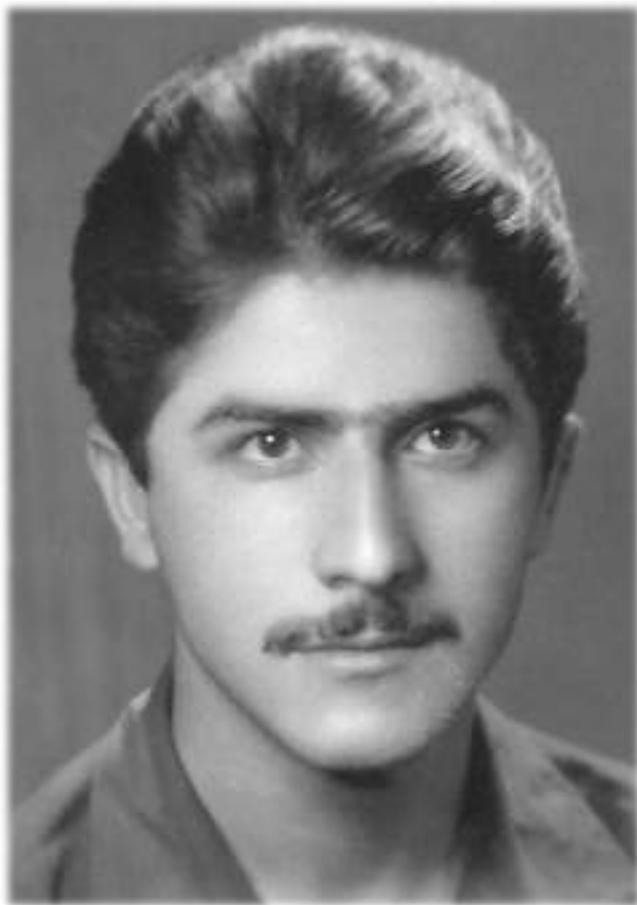
ریکه وتیکی سه یربوو. دوا ی دوو رۆژ فازیل هات بۆ لمان بۆ سه ردان (مواجهه)، بردیانی نه دهره وه. فازیل گوتی "هه ره که به ربووم شه و چوومه لای عه بدولکه ریم قاسم، یان ئه مرۆ یان سبه ینی به ره ئه بن. " هه ندی ئه یانگوت "وه فشه کانی تری وایه ". به لām من رام وابوو که راست ئه کات. بۆ سبه ینی ئه وه مو خه لکه یان به ره لاکرد، له بهر خاتری فازیل، ئه وه ش ئه گه پیته وه بۆ گه وره یی عه بدولکه ریم قاسم.

چه ند جاریکی تر له ماوه ی خویندنمدا له کۆلیژی بازرگانی ده ستگیراوم، جاریکیان له سه ره شه ری ناو کۆلیژ، که له نیوان شیوعی و قه ومییه کاندایا روویده دا. یه کیک له و شته سه یرانه ی له ژیانمدا دیومه شه ر له نیوان دوو به ره دا بوو. ده یان که س به رامبه ره ده یان که س وه ستا بووین. سوپا هات، به سه ره و کایه تیی یاریده ده ری سه رۆک ئه رکانی سوپا که ناوی (زه عیم شه ریف) بوو. من ئه و کاته ی له وه زاره تی ئیرشاد بووم و به شی ره قیبی چاپکراوه کان (رقابة المطبوعات) یشمان هه بوو. که ئه و هات ئه فسه ریکیان گوتی یه کیک له مبه ر و یه کیک له وه بهر با بینه پیشه وه، براده رانی ئیمه منیان هه لبارد، ئی ته ماشام کرد و گوتم باشه سبه ینی زه عیم شه ریف چۆن ئه هیلایت من له ره قابه بمینم، هه رچه نده پیاویکی باش بوو. لاشم عه یب بوو نه چم، ئه گه ره نه چووما یه ئه یانگوت ئه ترسیت! چوومه پیشه وه،

کاتیک زهعیم شهریف منی بینی گوتی "بۆ جه نابت نوینه ری شیوعیه کانیت؟"، گوتم "به لئی". یه کیکیش له ویه ر هات و قسه کرا. ریکی خستین که ئه و شه رپه بپریته وه و له پێشدا به شیک بچینه دهره وه به لام با سه رباز له گه لیان بچیته دهره وه تا له دهره وه شه ر روونه دات.

بۆ سبه یینی چوومه وه وه زاره ت، له وی خوالیخۆشبوو (لوتفی ئه لخورى) سکریتیری دهسته ی ره قابه بوو، پیاویکی زۆرباش بوو، به سه ر هاته که م بۆ گێرپایه وه، گوتی "زه عیم شهریف پیاویکی باشه .. به شکم به لابر دن، یان ده ست له کارکیشانه وه واژت لى بهینیت، چونکه ئه و نایه لیت تو لیره بمینیت." نامۆزگاری کردم گوتی "با که سی تر تئى نه که ویت، خۆت بچۆ بیبینه. خه لکی تئى بکه ون ئه ویش ناچار ئه بیّت توند بیّت له گه لت." ئه و سه رۆکی ره قابه بوو له وکاته دا، من و کاکه زیز خانه قا ره قیبی چاپکراوی کوردی بووین. به فه راشه که ی زه عیم شهریفم گوت که ناوی هه سه ن بوو، "ئه گه ر هات پیم بلئى." دواى که میکی تر هه سه ن هات و گوتی "ئه وه هاتوو وه له ژوو ره که ی خۆیه تی و کاسه یه ک ماست و سه مونیکم له هه یده رخانه بۆ هیناوه و خه ریکی خواردنه." چووم و له ده رگای ژوو ره که یم دا، به لام وه لامی نه دایه وه. فه راشه که ی گوتی "له وییه." به هیواشی چوومه ژوو ره وه، بینیم سه ری لار بووه ته وه و شه پقه که ی که وتوو ته خواره وه، هه روه ها که وچکه که ی ده ستیشی که وتبووه خواره وه.

گه رامه وه فه راشه که یم بانگ کرد و گوتم "وه ره، له وه ئه چیت بووراییته وه." ئه و گوتی هه یچ قسه مه که با تووشی گه روگرفت نه بین، چوومه وه لای لوتفی ئه لخورى و گوتی "چی بوو؟"، گوتم "به خوا لام وا بیّت کاره که چاره سه ر بوو، یان بووراوه ته وه یان مردوو ه." پاش ماوه یه ک بوو به ده نگه ده نگ، چه ند که سیک زه عیمیان برد بۆ خه سه ته خانه، ئه وه بوو به داخه وه کۆچی دوا یی کردبوو. له و سالانه ی کۆلیژی بازرگانی من چوار پینچ جار ده ستگیر کرام، و هه ر جاره چه ند رۆژیک تا دوو هه فته له زیندان ئه مامه وه.

فاروق مهلا مستهفا

قوناغی زانکو

هەر له سه ره تاي چوونه به غداوه، چوومه رۆژنامهى (ئازادى)ى حيزب و وهك ئىستا پيى ئه لىن خۆبه خشانه كه وتمه كار كردن تاييدا، سه ره تاي كاره كانم هه له پيى (ته صيخ)ى وتارى وتار نووسه كان بوو. كاتيك رۆژنامه كه م ئه برد بۆ چاپخانه و نوسخه ي يه كه مى چاپ ئه كرا ئه كه وتمه هه له بپيكردى.

رۆژنامهى ئازادى، ههفتانه بوو، وهك زمانحالى لقى كوردستانى حيزبى شيعيى عيراق به زمانى كوردى دهر ئه چوو. له هه مان باره گاي رۆژنامهى (ئيتيحاد ئه لشه عب)دا بوو كه باره گاي سه ركردايه تى حيزبىش بوو، كه وتبووه سه ره شقامى كيفاح - (فه زوه ت عه رب - فضوة عرب). به و هۆيه وه ژماره يه كى زۆرم له سه ركرده كانى حيزب ناسى وهك هاوړپييان: سه لام عادل، عه زيز محه مه د، به هادين نورى، عه بدولجه بار وه هبى (ئه بو سه عيد) و عامير عه بدوللا. هه روه ها ده يان كاديرى ترى رۆشنبيري و حيزبىم له وى ئه بينى بۆ نمونه حسيّن جواد گومهر و ماجيد ئه لعامل و روشدى ئه لعامل. هاوړپى ئيبراهيم عه لاويم له وى ناسى كه ئه و كاته نووسه رى سه ره كى گۆفارى (Iraq Review) بوو كه به زمانى ئينگليزى دهر ئه چوو.

به پۆه به ران و نووسه رانى (ئازادى) برىتى بوون له شه هيد نافع يونس كه ئه ندامى سه ركردايه تى و خاوه ن ئيمتيازى رۆژنامه كه بوو. نووسه ره كانيش عيزه دين مسته فا ره سول و محه مه دى مه لا كه ريم بوون و پاش ماويه ك محه مه د كه ريم فه تحوللاش هاته ريزى ئه وان. مامۆستا گۆران پاش ساليك له و سه ره تاي چوونه ي من هاته رۆژنامهى (ئازادى) و بيگومان هه موو وهك براگه و ره و مامۆستاي خۆيان لييان ئه پوانى.

كه وايبت، هه ر له رۆژانى يه كه مى چوونه به غداوه من قوتابيه كى ئاسايى نه بووم كه ته نيا خه ريكي ده وام و كۆشش كردنى وانه كان بم، به لكو كاته كانم دابه ش بوو بوون به سه ر: خويندن و كار كردن له وه زاره ت و سه ره راي ئه وه ش چالاكيه كى زۆرى سياسي.

په يامم بۆ نه وه ي نوئى ئه وه يه پييان ئه ليم با چاو له هه ول و هيلاكى ئه و سالانه ي من بكه ن. به يانيان سه عات شه ش له خه و هه لئه ستام به پاسي ك و هه ندى جار به دوو ئيستگه ي پاس ئه چوومه سه ر كار و ئه بوو پيش سه عات هه شتى به يانى

بگه مه دهوامی وه زاره تی ئیرشاد که وه ک فەرمان بهر کارم لی ئه کرد. هه تا سه عات دووی پاشنیوه پۆ دهوامم ئه کرد. ئه بوو پیش سه عات چواری پاشنیوه پۆ و پیش لیدانی زهنگی به کهم بگه مه کۆلیج و له فهیه کی خیراشم له یانه ی کۆلیج خوار دبیت.

سه عات ٧ ئیواره دهوامی کۆلیج ته و او ئه بوو، ئینجا به ره و بینین و کۆبوونه وه ی حیزب ئه چووم. شه و درهنگیش ئه گه پامه وه بو ژوره کهم یا هه ندی کات ئه و خانووه ی له گه ل چه ند براده ری کدا به کریمان ئه گرت و لانی که م شه وانه ١-٢ سه عات کۆشمان ئه کرد. خۆم جله کانی خۆم ئه شت و ئوتووم ئه کردن. مانگی جاریکیش بهرگه لی فه کهم که له هه موو کاریک ناخۆشتر بوو له لام له لی فه که ئه کرده وه و ئه مشت و دواتر له لی فه کهم ئه گرت هه. هه مووشیم ئه کرد و هه موو سه له کانیش ده رئه چووم و ناوبه ناویش له سه ر چالاکی سیاسی، شه ر و گرتنیشم تووش ئه بوو.

ئه و سه لانه تا کوده تای ٨ شوباتی ١٩٦٣ که له پۆلی چواره می کۆلیج بووم، سه لانیکی پر له هه لبه ز و دابه زی فیکری بوو له ناو حیزبی شیوعی و هه موو جولانه وه ی سیاسی عیراق و کوردستاندا.

حکومه تی عه بدولکه ریم قاسم ریازیکی شلوقی به رامبه ر به حیزبه سیاسییه کانی عیراق هه بوو. له گه ل هه موو ئه و ده سته و تانه ی گه لی عیراقدا که شۆرشی ١٤ ی ته موزی ١٩٥٨ به ده سستی هینابوو، تاکره وی و ریازی دیکتاتۆری ئالۆزییه کی گه وری له ژیا نی سیاسی عیراقدا دروست کرد بوو.

هه لبژاردنی ری کخرا وه کان و جوتیاران و نه قابه کانی کریکاران و مامۆستایان و قوتابیان بوو بووه زۆرانبازییه کی حیزبه کانی عیراق و پیکدا دانیکی زۆر رووی ئه دا حکومه تیش به زۆری لایه نی به ره ی به عس و نه ته وه ییه کانی عه ره بی ئه گرت. دوابه دوای هه ولی تیرۆرکردن و بریندارکردنی عه بدولکه ریم قاسم له ناوچه ی (ره ئس ئه لقه ریه) له ٧ ی تشرینی به که می ١٩٥٩ له لایه ن حیزبی به عسه وه که سه دام حسین به کی ک بوو له هیرشبه ره کان، وهرچه رخانه کی گه وره له سیاسی هه تی عه بدولکه ریم قاسمدا روویدا، سیاسی ته که هه تا کوده تای ١٩٦٣ دریزه ی کیشا.

له مانگی کانوونی دووهم، مانگرتنی قوتابیانی زانکۆی بهغدا به سه رکردایه تیی به عسییه کان و به شداری نه ته وه بییه عه ره به کان و ئیخوان موسلمین دهستی پیکرد. ئه و مانگرتنه سه ره تایه ک بوو بۆ شله قانی باری سیاسی نه ک ته نیا له زانکۆ به لکو له سه رانسه ری بهغدا و به شیک بوو له پلانی به عسییه کان بۆ کوده تای ۱۴ی رهمه زان (۸ی شوباتی ۱۹۶۳).

هه ره له گه ل گۆپانی ریپره وی عه بدولکه ریم قاسم به ره و ته سک کردنه وه ی په یوه ندیی خۆی به حیزبی شیوعیی عیراقه وه، سیاسه تی توند به رامبه ر حیزبی شیوعی په یپه و کرا و به گواستنه وه و ده رکردنی شیوعی و دیموکراتخو ازانی نزیکیان له سوپا و تیکرایی ناوه نده گرنگه کانی حکومه ت دهستی پی کرد وه ک وه زاره تی به رگری و ناوخۆ و ئیرشاد، هه روه ها به داخستنی رۆژنامه و ریگریکردن له زوربه ی چالاکییه جه ماوه رییه کانیان. ئه مه ش وایکرد داموده زگا حکومییه کان پڕ بهن له ده سه لاتداران و هه واداران ی به عسی و نه ته وه یی و کۆنه په رستان.

سه ره تای کوده تای شوبات

کاتیک مانگرتنی بهر هی به عس و نه ته وه بییه کان له زانکۆی به غدا له کانوونی دووه می ۱۹۶۳ دا دهستیپیکرد، داموده زگاگانی حکومت له جیاتی دژایه تیکردن و گرتنه بهری هه لۆیستی یاسایی بهرامبهریان، ئه یانپاراستن و هانیان ئه دان بۆ بهرده وامبوون. هه بۆ میژووش قوتابییه کورده کانی سه ر به پارتی دیموکراتی کوردستانی له کۆلیجه کانی زانکۆی به غدا ده وامیان نه کرد و له گه ل مانگرتنه که دا بوون.

سه ر له به یانی ۸ ی شوبات، کوده تاجییه کان دهستیان کرد به بۆردومانی وه زاره تی بهرگی. هه رچه نده هه زاران که س له گه رپه که جیا جیا کانی به غدا خۆپیشانسانی گه وره یان کرد و داوایان کرد عه بدولکه ریم قاسم چه کیان بداتی هه تا بتوانن بهرگی له خۆی و حکومت ته که ی بکه ن، به لام چه کی پی نه دان و خۆی و هاوپی نزیکه کانی له وه زاره تی بهرگریدا ماوه یه که بهرگریان له خۆیان کرد. دواچار دهستیگرکان و بۆ ئیستگه ی رادیۆی به غدا بران و له وی زۆر نامه رانه به بی هیه گۆیدانه یاسا و دابونه ریتی سیاسی و کۆمه لایه تی و بی هیه داد و دادگایه که له گه ل فازیله مه هادی و ته ها شیخ ئه حمه د و وه سفی تاهیر به ده م هوتافی مه ردانه یانه وه به (هه ر بژی گه لی عیراق) و (بژی حیزی شیوعی عیراق) شه هید کران.

به رووخانی حکومتی عه بدولکه ریم قاسم و سه رکه وتنی کوده تای ره شی ۸ ی شوبات (۱۴ ره مه زان) ی ۱۹۶۳ قۆناغیکی تازه له عیراقد هاته کایه وه که سیما سه ره کییه کانی پاشگه زبوونه وه له زوربه ی کاره گه وره نیشتمانی و نه ته وه بییه کانی حکومتی ۱۴ ی ته موز بوو. راگه یه نراوی ژماره ۱۳ ی کوده تاجییه کان بۆ (له ناوبردن شیوعییه کان) درنده یی و دژایه تی نامرۆقانه ی به عسییه کانی خسته روو، که له و کاته دا هه زاره ها شیوعی و دیموکرات و نیشتمانیه روه رانیان خلتانی خوین کرد. هه زاره ها که سیان خسته زیندانه وه و سه دانیان له ژیر لیدان و ئه شکه نجه دا له (قه سرولنیهایه) کوشت و جووری تازه ی ئه شکه نجه یان داهینا هه ر له پرینه وه ی ده ست و قاچ به مشار و چاوه لکۆلینه وه هه تا فیردانی تیکۆشه ران به زیندوویی بۆ ناو حه وزی تیزاب.

پارتی دیموکراتی کوردستان که له پیش روودانی کوده تاکه وه له گهل به عسدا له گفتوگودا بوون، له و رۆژه ره شه دا که وتنه پشتگیری کردنیان و خویان خسته هه له یه کی میژووویه وه. پشتگیری به بروسکه ی سالح یوسفی که نه ندای مه کته بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو ئاشکرا کرا که نه لیت:

لقد تلاحمت الثورتان^۱ ..

ئه وه لویسته ی پارتی دیموکراتی کوردستان به یه کیک له هه لویسته هه ره خراپه کانی پارتی نه ژمیردیت که بوونه هاوکاری به عسییه کان له رووخاندنی حوکمی نیشتمانی عه بدولکه ریم قاسم و به شداریی کردنیان له حکومه تی به عسدا. به لام نه م دۆستایه تییه چونکه له سه ر بناغه یه کی پته و دروست نه بوو بوو، دهره نجامی به باشی تینه گیشتنی پارتی بوو له به عس و به ره ی به عس، بویه به عسییه کان به گورجی روی راستی خویان دهرخت و پاش ماوه یه کی که م ده ستیان کرد به هیرشکردنه سه ر نه ندام و لایه نگرانی پارتی له به غدا و نه و په یوه ندییه به هه لگیرساندنه وه ی شه ر کۆتایی هات و له ۹ ی حوزه یرانی ۱۹۶۳ دا هیرشی فراوانی سوپا و حه ره س قهومی بست به بستی کوردستانی گرت ه وه.

له ناو شاره کانیشدا خه لکیکی زۆر به دهستی چه په لی دۆرتمانی گه له که مان گیانیان له ده ستدا و بو ترساندنی کورد به گشتی و شیوعی و پارتی به تایبه تی،

^۱ له به ره به یانی رۆژی ۸ ی شوبات کوده تاکه روویدا و رژی می عه بدولکه ریم قاسم له کار خرا، له هه مان ئیواره دا سالح یوسفی به هاوپییه تی فوئاد عارف و نه ندازیار شه و که ت عه قراوی چوونه باره گای ئیستگه ی رادیوی عیراق که له هه مان کاتدا باره گای نه نجومه نی نیشتمانی سه ر کردایه تی کوده تاکه بوو، بروسکه یه کیان راده ست کرد که له لایه ن پارتی دیموکراتی کوردستانه وه ره وانه کرابوو وه نه لیت: "لقد تلاحمت الثورتان، الثورة الكردية والثورة القومية العربية .. وقد تهاوت قوى الظلام والشعبوية تحت ضربات الثورة" و سالح یوسفی پی راگه یاندن که مهلا مستهفا بارزانی فه رمانی کردوو به وه ستاندنی هه موو کرده وه سه ربازییه کان دژی سوپای عیراق له هه موو به ره کانی شه ر له کوردستانی عیرا قدا.

پۆلیک تیکۆشه ری ناوداری کهرکوکیان له بهندیخانهکانی بهغداوه گه پانده وه کهرکوک و له وی له قه ناره یان دان. ئەم کاره له لایه ک بۆ تۆقاندنی ئەو دوو لایه نه بوو، له لایه کی تره وه بۆ رازیکردنی کۆنه په رست و توند په وهکانی کهرکوک بوو که له گه ل به ره ی به عس و نه ته وه ییه عه ره به شو قی ئی ییه کاندای بۆ ته عریبکردنی کهرکوک هاوکار و پیلانگێر بوون. پۆلیک له و شه هیدانه رۆ له قاره مانهکانی کهرکوک، شیخ مارف به رزنجی و شیخ حسین به رزنجی و جه بار پیروز خان و فاتیح مه لا داود جه باری بوون که له رۆژی ۱۹۶۳/۶/۲۳ له سیداره دران.

شالاهه دپندهکانی سوپای عیراق و هاوکارهکانیان له سوپای به عسی سوریا شه وه، زۆر ئازایانه له لایه ن پێشمه رگه قاره مانهکانی کوردستانه وه به ره له سستی کرا و سه دان داستانی نه به زییان به رامبه ر دوژمنانی گه ل تۆمار کرد.

پارتی دیموکراتی کوردستان و کوده تاجیبیهکانی ۸ شوپاتی ۱۹۶۳

کاک مه سعود بارزانی له به شی یه که می بهرگی سییه م له کتیبی (بارزانی و بزوتنه وه ی رزگار یخوازی کورد - شوپشی ئه یلول) له لاپه ریه ۱۰۳ دا ئه لیت:

"پیش ده سترکردن به کۆدیتاکه به ۴ رۆژ، سالح یوسفی نێردرا بۆ ئه وه ی له گه ل عه لی سالح سه عدی رازگری گشتی سه رکردایه تی قوتری به غدا کۆبیتته وه. له و کۆبوونه وه یه دا سه عدی بۆ نوینه ری ئیمه ی دووپات کرده وه که وا هه ر له گه ل سه رکه وتنی کۆدیتاکه دا جار ی ئۆتۆنۆمی بۆ گه لی کورد ده دریت.

له رۆژی یه که می کۆدیتاکه دا گۆتیار ی رادیوی به غدا داوا ی له عه مید فوئاد عارف و سالح یوسفی کرد به په له برۆن بۆ ئیستگه ی رادیۆ بۆ دابینکردنی په یوه ندییکردن له نیوان سه رکردایه تی پارتی و به غدا، به لام ئەو راگه یاندنه درێژه ژماره (۱) هکه ی به ناو ئەنجومه نی سه رکردایه تی شوپش که ده رچوو هیه چ باسیکی مافهکانی گه لی کوردی نه له نیزیك و نه له دووره وه تیدا نه بوو."

له راستیدا وه ک له زۆر سه رچاوه دا باس له هه لۆیستی پارتی کراوه به رامبه ر

كوده تاى ۸ى شوبات و ههولدان بو هاوكاريبيكردينك كه شوپرشى كورد بگه يه نيٽ به هه نديك ئامانجيان ليكدانه وه يه كي سه ريپيى بي بنه ما بووه له تيگه يشتن له حيزبى به عس، هه ر بوئه ئه و بروسكه يه ي سالف يوسفى له يه كه م روژى كوده تا خويئاوييه كه دا داى به حكومه تى نوپى به عس و به ناوى (لقد تلاحمت الثورتان..) ناسرا، بووه مايه ي ناره زايى هاوولاتيان له عيراقدا كه تيايدا خو شباوه ريبه كي يه كجار په له به دوژمنيكي سه رسه خت ئه كه ن. من چهند جار له م سالانه ي پيش نه خو شيبه كه ي ئيستاي مام جه لال خوم له مام جه لالم بيستوه كه ئه لئيت ئيمه عه بدولكه ريم قاسمان رووخاند به لام حسابى وردى به ديله كه يمان نه كردبوو، ئه وه بوو به عس هاته سه ر حوكم.

چاوخشان دنه وه يه ك

له ئيستادا كاريكي يه كجار پيوسته چاو به بارى حيزبى شيوعى و سياسه تى به رامبه ر حكومه تى قاسمدا بخشيزيته وه .

حيزبى شيوعى عيراق يه كيك بوو له حيزبه ناوداره كانى ئه وساي جيهان و پيش شوپرشى ۱۴ى ته موزى ۱۹۵۸ رولكي گه وره ي هه بوو له جولانه وه ي نيشتماني عيراقدا. له سالى ۱۹۳۴دا هاوپرى يوسف سه لمان (فه د) دامه زرينه ر و سكرتيري بوو. له سه ر بنه رپه تيكي چينايه تى و به تيگه يشتن له بارى سياسى عيراق و مه سه له ي كورده وه دامه زرابوو كه يه كيك له دروشمه كانى بريتي بوو له (قووا تنظيم الحركة الوطنية قووا تنظيم حزيم) واته: ريكخستنى جولانه وه ي نيشتماني به هيژ بكن، جولانه وه ي حيزبه كه تان به هيژ بكن. له به رنامه ي حيزبدا مافى گه لي كورد به روونى و ئاشكرا دياريكرابوو، ئه وه بوو له روژنامه ي (كفاح الشعب)ى زمانحالى حيزبدا دان به وه دا نرابوو كه كورد مافى جيا بوونه وه ي له عيراق هه يه .

ئه و باوه رپه پته وه ي فه د و حازم و صارم هه يان بوو به شيوعيتى وه ك روژى رووناك به شيوه يه ك هاته پيش چاو كه هه رگيز له وه وپيش له وجوره قاره مانيتيه نه بينرابوو.

پیشتر فهد و زهکی به سیم (حازم) و حسین شبیبی (صارم) حوکمی زیندانیان به سهردا درابوو. له گهلّ په ره سهندن و پیشکه وتنی توانا و فراوانبوونی جه ماوه ری حیزب له عیراق، حکومه تی (نوری سه عید) جاریکی دیکه به شیوه یه کی نایاسایی دادگایی کردنه وه و سزای مردنیان به سهردا سه پینرا و له به ره به یانی رۆژی ۱۴ شوباتی ۱۹۴۹ به دهم هوتافی شیرانه یانه وه ملیان کرا به پته تی سیداره دا:

فهد هاواری کرد: شیوعیتی له مردن به هیترتره و له داری قه ناره ش به رزتره. زهکی به سیم (حازم) هاواری کرد: به شیوعیتی ژيام، به شیوعیتی ش مردم، نه گهر بۆم ریک بکه ویت جاریکی دیکه زیندوو ببه وه هر شیوعی نه بم. حسین شبیبی (صارم) گوتی: مایه ی شانازیمه له شوینیکدا له سیداره نه دریم که خه لک خۆپیشاندانی تیدا کردوو دژی رژیمی کۆنه په رستی.

خنکاندنن نه و سئ سه رکرده یه به و قاره مانیتیه بی وینه یه تین و گوژمی زیاتری به خشی به شیوعیه کان و نیشتمان په روه ران و خواست و هه ولی گوپینی فه رمان په وایی پاشایه تی سه ر به ئیمپرالیزم و به ره ی دیموکراسیخوازی و نیشتمان په روه ری، چه ندین نه وه نده ی پیش نه و تاوانه ی به رامبه ر فهد و هه ردوو نه ندامی مه کته بی سیاسییه که ی حیزبی شیوعی کرا، گه وره تر و پته وتر بوو.

من لیبره دا نه مه ویت بلیم حیزبی شیوعی به و جوژه دامه زرا و به ره له ستیکه ری سه ره کی بوو دژ به حکومه ته یه ک له دوای یه که کانی عیراقی پاشایه تی و توانیبوو سه رکردایه تی رایه پینه کانی به غدا و عیراق بکات له ۱۹۴۸ و ۱۹۵۲ دا و لایه نی سه ره کی بوو له دامه زراندنی (به ره ی نیشتمانی) عیراقدا و هاوکات له هاوپه یمانیتیه حیزبی شیوعی و پارتی دیموکراتی کوردستاندا نزیکترین حیزب بوو له کۆمه له ی نه فسه ره ئازاده کانی عیراق به سه رۆکایه تی زه عیم عه بدولکه ریم قاسم له پیش شوپش و هر نه م حیزبه واده ی ده ستپکردنی شوپشی ۱۴ ته موزی نه زانی و لایه نگری هه ره گه وره ی شوپشه که بوو له عیراقدا.

ئەوہ بوو دواى سەرکەوتنى كودە تاكەى ۸ى شوبات ھەرچى بۆنىكى شىوعى لىبھاتايە يان دۆستيان بووايە تووشى گرتن و زىندان كرا. لە عىراقدا دەيان ھەزار كەس خراڭە زىندانەكانەوہ.

لە چەند شوپىنىكى بەغدا و بەتايبەتى لە گەرەكى كازىمىيە و بابولشىخ بەرگرييەكى زۆر لە شوپىشى ۱۴ى تەموز كرا و بەرگرييەكە تا دوو رۆژ بەردەوام بوو. سوپا بە ھەلەيەكى گەرە ھىزى زۆر لەناو وەزارەتى بەرگريدا لە دەورى عەبدولكەريم قاسم كۆكردەوہ. جگە لەمانە، بەلای منەوہ گرنگرتين بەرگرييكردن لە شوپىشكە ئەوہى سەربازگەى سەعد بوو لە بەعقوبە كە مولازم ئەوہل سەلاح محەمەد جەمىل سەركردايەتى كرد. سەلاح يەككە بوو لە ھاوړى خۆشەويست و نزيكەكانم.

يادى ھاوړى قارەمان شەھيد سەلاح محەمەد جەمىل

ويئەيەكى بەرز لە قوربانيدان:

كاتىك كودە تاى ۸ى شوباتى ۱۹۶۳ لە بەغدا روويدا و يەكەم بەياننامەيان لە ئىستگەى بەغداوہ بلاوكردەوہ، سەلاح محەمەد جەمىل بە رووتبەى مولازم ئەوہل ئەفسەر بوو لە مەعسكەر سەعد لە بەعقوبە كە نزيكترين شار بوو لە بەغداوہ.

سەلاح كە خاوەنى بيروباوہرى پتەوى خۆى بوو و ئەندام بوو لە حيزبى شىوعى عىراقدا بەبى راوہستان و دوودلى لەگەل ھاوړپىكانيدا دەستيان گرت بەسەر سەربازگەكاندا كە يەككە بوو لە مەلبەندە سوپاييە گرنگەكانى سوپاي عىراق و لە بەيەكدادانىكدا لەگەل بەعسىيەكانى ناو سەربازگەى سەعد سى ئەفسەرى گەرەى سەر بە كودە تاجىيەكان كوژران، سەلاح و مولازم محەمەد باباجان بە تەواوہتى بەسەر لايەنگرانى ۸ى شوباتدا سەرکەوتن.

ليرەدا نامەويت بگەومە ليكۆلئىنەوہ لە ھۆكار و ئەنجامەكان، تەنھا يادكردەوہى ئەم پالەوانەم مەبەستە وەك وەفاداريەك بۆ خۆبەختكەران لە پىناو نىشتيمان و گەلەكاندا.

فاروق مهلا مستهفا، شهید سه لآح محمد جهمیل، ۱۹۶۲

پاش سه رکه وتنی کوده تا و دواى ئه وه سه رکرده کانی شوپشى ۱۴ ته موز که عه بدولکه ریم قاسم و فازیل مه دواى و ته ها شیخ ئه حمده بون بهی دادگاییکردن شهید کران، سه لآح و چند هاورپییه کی له ناوچه ی بوهرزی دیاله ده ستگیرکران و برانه به غدا. چند ئه فسه ریک که له شوینانی دیکه دا زیندانی کرابوون بویان گپرامه وه که سه لآح وه ک شیر نه رهی ئه هات به رامبه ر ئه و جه لادانه ی ئه شکه نجه یان ئه دان. بو چاوشکاندنی خه لک نیوه ئاشکرا سه لآح و هاورپیکانیان دایه دادگایه کی سوپا و وینه که یان له ناو قه فه سی دادگادا له رۆژنامه کاندایا کرده وه که ده ست و پیمان کۆت و زنجیر کرابوو به لام له وینه که دا دیاربوو سه لآحی جوانه مرگ به و جوانییه ی خویه وه سه ربه رز و دهم به پیکه نین وه ک پاله وانیکى مەردی نه ترس له ئه شکه نجه و له مردن ئه دره وشایه وه. وه لامی سه رۆکی دادگای دابووه وه که: من کوردم و رۆله ی گه له که مم و ئه ندامی حیزبی شیوعیم و ئیوه سه رشوور و ناپاکن به رامبه ر گه لی عیراق. ئه مه به رامبه ر قسه ی ئه و جه لاده که گوتبووی (تۆ "هه جین"یت) مه به سستی له وه بووه باوک و دایکی یه کیکیان کورده و ئه ویدیکه عه ره به.

هەر كە حوكمى خنكاندنېان درا كە ماوهى پانزە دەقىقەى پېچوو، سەلاخ رووى كرده محەمەد باباجان و پىي گوت: تۆ پالئوراويت بۆ ئەندامىتى حيزب بە بۆنەى ئەم فەرمانەى حوكمى دىكتاتورەكانەوه شەرەفى ئەندامىتت ئەدەمى.

هەزار سلاو لە گيانى پاكىت سەلاخ گيان. ھاوپى منالى و هەتا شەھىدبوونت.

سلاو لە گيانى پاكى ھەردوو خوالئوخوئشبوو فەرەيدون عارف نەجىب و بەھزاد جەمىل سائىب كە دوو ئەفسەرى فرۆكەوانى ناسراوى سوپاى عىراق بوون و ھەردوو كيان بە شىكى ئەم مەرگە ساتەيان بۆ گىراومەتەوه لە كاتى خۆيدا و ھەردوو كيان لە ھاوپى خوئشەويست و نزيكەكانى من بوون لە ژياناندا و ئەوانىش چەند سالىك حوكم دران و لە بەنديخانەكانى عىراقدا زۆر مەردانە بە شىكى زۆر لە گەنجىتيان بەسەر برد.

گەرانەوھەم بۆ كوردستان

دوو رۆژ دواى كودەتاكە، واتە لە ۱۰/۲/۱۹۶۳دا، ژمارەيەك لە و قوتابيانە و ھەندى فەرمانبەريش كە دەستگىر نەكرابووين لە بەغدا بەرەو شارەكانى كوردستان گەراينەوھە. من لە دوا قۇناغى زانكۆ لە كۆلئىجى بازىرگانى و ئابورى بووم و يەكئىك بووم لەو كەسانەى ھەر ئەو يەكەم رۆژەى لە سلئمانى پەيوەندىم بە حيزبەوھە كرد ھىوام وابوو لە سوپاوە بزوتنەوھەيەكى گەورە رووبدات بۆ رووخاندنى حكومەتى بەعس، بەلام چاوەروانى درئژەى كئشا.

لە قوتابيانى زانكۆ، ھاوپىيان حسين عارف، لەتيف شئخ تەھا، حەمە سدىق مەحمود، فوناد شىمقار، كەمال كەرىم و تەھا خەلىل گەراينەوھە سلئمانى و پاش ماوھەيەكئش ھاوپى عەلى مەحمود گەراينەوھە كە لە حيزبدا لە ھەموومان پئشكەوتووتر بوو. دواى گەرانەوھەمان بۆ سلئمانى، سەرەتا من خرامە لئژنەى قوتابيانى سلئمانىيەوھە. ئەوئەندەى پئى نەچوو ھاوپى شئخ قادىرى شئخ رەزائى قادر كەرەمى كە لئپرسراوم بوو گەياندمىيە ھاوپى سەبرى يوسف.

ئای ژیان و تیگوشان و یادی سهبری یوسف!

هاورپئ سهبری مامۆستایه کی قوتابخانه ی سهره تایی بوو، و ئه ندامی لیژنه ی محلی سلیمانی بوو. هاورپئ سهبری مه سیحیه کی موسل بوو، کهم کهس له سلیمانی وه ک شیوعی ئه یاناسی. هر که بینیم ههستم به وه کرد که پیاویکی ئازا و چاونه ترس و خاوهن هه لوئستی مهردانه ی شیوعیه.

کاتی که بینیم، پئی گوتم: "هاورپئ تۆمان هه لبراردووه بو لیژنه یه کی تایه تی دهره وه ی ریخستنی شار، به لام په یوه ندییت به شاریشه وه ئه بییت." ئه مه م به لاهه چاوه روانکراو بوو، چونکه ئه و کاته ی هاورپئ شیخ قادر پئی گوتم هاورپیه کی سه روو من ئه تبینیت، زانیم کاریکی نویم پی ئه سپردریت.

هاورپئ سهبری گوتمی "ئیمه له م رۆژه سه ختانه دا ئه ژین، حکومه تی عیراق سیاسه تی له ناوبردنه ی گرتووه ته بهر و به کرده وه ش زۆر به توندی ئه و کاره جیبه جئ ئه کات، له کوردستانیشدا لایه نیکی پارتی دیموکراتی کوردستانیش له باتی هاوکاری و هه ره وه ز له گه لماندا توندوتیژییمان به رامبه ر ئه نوینن و هه ره شه ی لیدان و داپلۆسینمان لیته که ن." به داخه وه ئه و قسانه ی هاورپئ سهبری هه موو راست بوون.

براده رانی ئیمه ئه وه ی له ناو شاره کاندانا ناسرابوون به ره و لادی و شاخ کۆچیان کرد و له چه ند شوینیکدا باره گایان دانا. یه کیک له و شوینانه گوندی که لکه سماق بوو که شوینی کاکه حه مه ی مام ره زای حه قه، جینشینیی مامه ره زای سه رۆکی حه قه بوو. کاکه حه مه خزمه تی زۆری ئه و سه دان را کردووه ی کرد که له که لکه سماق نیشته جئ بوو بوون و خۆیان ئاماده ئه کرد بو دامه زراندنی هیژکی پیشمه رگه به مه به سستی به ره نگار بوونه وه ی هیژه کانی حکومه تی به عس. باره گاکانی دیکه ی حیزب له گونده کانی ئاوه گرد و داربه سه ر بوون.

ئه وه هه لوئسته ی مامه ره زاییه کان هه یانبوو یا خود به رامبه ر به شیوعیه هه لاتووه کانی شاره کانی کوردستان و عیراق گرتیانه بهر له یاد ناچنه وه و پیاوه تی و جوامیریان ئه بییت بهر ز و به نرخ راگیریت. چۆن وه ها نابن له کاتی که ئه زانن مامه

رهزای سه رۆکی حه قه په ندیکی گه وره ی به جیهیشتوووه و گوتوویه تی: "ئه گهر له دنیا دا دوانزه شیوعی بمینتیه وه و له و دوانزه یه ش یانزه یان بکوژزین ئه و تاکه که سه که ماوه ته وه شیوعیتی زیندوو ئه کاته وه!" ئه وه چ باوه ریکی پته و و جوانه لای ئه و که له پیاوه .

مه لا مستهفا بارزانی هه لویستی تاییه تی خۆی به رامبه ر براده رانی ئیمه هه بوو، به هه موو شیوه یه ک سیاسه تی پاراستن و دالده دان و هاوکاریانی گرت ه به ر. ئه مانه بوون به سه ره تای دامه زرانندی هیژی پیشمه رگه ی حیزبی شیوعی له کوردستاندا.

من تا ئه و کاته له ناو شار مابوو مه وه و له دوو جوړ ریکخستندا کارم ئه کرد: یه کیکیان لیژنه ی شاری سلیمانی حیزب بوو که له من و عوسمانی که ریم چاوشین و عارف ماری دارتاش پیکه اتبوو، و ماوه یه کی زۆر خدر شه و که تی ئه ندامی لیژنه ی محه لی سلیمانی لپرسراومان بوو. دوو میشیان لیژنه ی به رگری میلی بوو که هاوړی سه بری یوسف به پپوه به ری بوو و من به شیکی زۆری ئه و ریکخستنم له لا بوو. له ریکخستنی ناوشاردا من لپرسراوی جیهان سدیق شاوه یس و ته ها خه لیل بووم که زۆر براده ر بوون و زۆر کات به هۆی حه مه سدیقه وه له مالی خوالیخۆشبوو کاکه ره شه ی موختار خۆیان ئه شارده وه .

کاکه ره شه پیاویکی چاک و قسه خۆش بوو، چاکه ی به سه ر که سانیکدا هه بوو که فه رمانی گرتنیان بو ده ر ئه چوو. زۆر جار پیش پشکنینی مالان بو ده ستگیرکردنی داواکراوان جوابی بو ئه ناردن. شانبه شانی ئه و هه موو چیرۆک و به سه ر هاتانه ی ئه یگیرانه وه و زوربه یانی بو خۆشی و پیکه نین دروست کردبوو، ئه بیته ئه و پیاوه مان له یاد بیته و قسه کانیمان بیر نه چیت.

دوای ئه وه ی هاوړی جیهان و هاوړی ته ها نیردرانه ده ره وه، له بنکه ی که لکه سماق جیگیر بوون. ئه و کاته هه ردوکیان گه نچ و دلته ر بوون و سیاسه ت لپی تیکدا بوون خه یالکیان لای حیزب و چه ند قاتی ئه وه شیان لای ده ستگیرانه کانیا ن بوو. رۆژیک دوو نامه یان به ته ته ریکی حیزبدا ناردبوو بو ناوشار هه ریه که بو ده ستگیرانه که ی خۆی، به لام ئه م نامه ناردنه گرفتیکی گه وره ی لی که وته وه . تومزه ته ها به جیهانی گوتوووه

هاورپۆ تۆ قه له مت له من به هیژتره نامه یه کی جوانم بۆ بنووسه بۆ خۆشه ویسته کهم به و خهت و ئیملا و ئینشا جوانه ی خۆت، کاک جیهانیش به گوئی کردبوو و به دلی خۆی نامه یه کی بۆ ده ستگیرانه که ی خۆی و یه کیککی تری بۆ ئه وه ی ته ها نووسیوو، ئیتر تینه گه یشتیم ته ته ره که ی حیزب به ئه نقهست نامه کانێ گۆرپیوو هی ته های دابوو به خۆشه ویسته که ی جیهان و هی ئه ویشی دابوو به وه ی ته ها، یان هه ر به پراستی لیی تیکچوو بوو. ئیشه که ئالۆسکا: به په له هه ردووکیان هاتنه وه ناو شار و له مالی کاکه ره شه ی موختاره وه ناردیان به شوین مندا. خۆشه ویسته که ی جیهان کردبووی به هه لالا و زویر بوونیککی توند، ئه ببینیت خهت و قسه هی جیهانه به لام بۆ کچیککی تر نووسراوه!

جیهانی ره حمه تی که لایکی زۆر خوینده وار و ئازا بوو به سه ر ته ها خه لیلدا ئه ینه پاند: "هه ی تۆ ژیانته له من تیکدا.. که نازانیت نامه یه ک بنووسیت بۆ دلداری ئه که یته؟" به منیشی ئه گوت: "بۆیه هاتومه ته وه ناو شار تۆ لیپرسراوی هه ردووکیانیت ئه بیته ته ها له حیزب ده ربکریته .. ئه مه خیانه ته له من و له حیزب کردوو یه تی." یادیان به خیر هه ردووکیان تیکۆشه ر و دلپاک بوون به هه زار پارانه وه ی ته ها و تکای من دواچار هاورپۆ جیهان لیی خۆش بوو و ملی ریگیان رووه و بنکه که ی خۆیان گرته وه بهر. داخی گرانم هیچیان نه بوون به خاوه نی ئه وه ده ستگیرانانه یان! هه زار سلالو له گیانی پاکی هه ردووکیان.

ئو چه ند مانگه له سلیمانی به خۆشاردنه وه و کاری حیزبه وه خه ریک بووم، بیر و هۆشم له به غدا و لای ئه وه بوو بزانه له هاورپۆکانی زانکۆم کێ ده ستگیر کراوه و کێ کوژراوه و کێ هه له اتوووه.

له هاوینی ئه و ساله، خۆم داوام له لقی کوردستانی حیزب کرد که بچمه وه بۆ به غدا، ئه وانیش پییان خۆش بوو، ناو نیشانیکیان دامی که به لکو بتوانن سه رکردایه تی لقی کوردستان و مه رکه زی حیزب له به غدا به یه ک بگه یه ننه وه. له راستیدا ژماره یه ک له ئه ندامانی مه کته بی سیاسی حیزب و لیژنه ی مه رکه زی و له سه روو هه موویانه وه هاورپۆ عه زیز محمه د له کوردستان بوون.

به شی سیه م

پانورامای به سهرهات و رووداوهکان

رووداوه ناخوشهكان

نيوان پارتى و شيوعى / تاوانى كانى ماسى

له شويىنى تردا ئاماژەم بۆ توندوتىژى ھەندى لايەنى مەكتەبى سىياسىي پارتى کرد دژ بە حيزبى شيوعى، بيانووهكەشيان ئەوه بوو كە گوايه ئەمان نەتەوهيىن و دژى بىروبۆچوونى شيوعىن. له سالى ۱۹۶۲ و لەو كاتەدا كە حكومەتى بەعس كەوتە كوشتن و برينى درندانەى شيوعى و لايەنگرەكانيان، ئەم لايەنەى پارتى كەوتنە سىياسەتى راوانان و تۆقاندننىكى بەربلاو و تەنگ پيھەلچىننىكى زۆر تا گەيشتە ئەوهى بەبى روودانى ھىچ رووداو ياخود پيكدادانىك ئەندامىكى حيزبى شيوعىيان له سلىمانى تيرۆر کرد.

ھاوړى عوسمان سەيوانى كە خۆم لە نزيكەوه دۆستايەتيم لەگەلیدا ھەبوو، يەككە بوو لە برادەرە چالاكەكانمان. ناوبراو بى ئەوهى ھىچ كەردەوهيەكى بەرامبەر ھىچ لايەنىك جيبەجى كەردبىت بوو قوربانى ئەو سىياسەتە توندەى بەرامبەر شيوعىيەكان پيادە ئەكرا. لەمە زياتر رووداوى دلته زىنى گەرە رووداوى كانى ماسى بوو كە پارتى ديموكراتى كوردستان ئيدانەيان كەرد و دايان بەسەر كاژىك دا، بەلام ھىچ كاردانەوهيەكى حيزبى يا دادگايىەكيان بەرامبەر ئەو تاوانە گەرەيه نەكرد. ئەمە لەكاتىكدا بوو كە ھەموو تاوانبارەكان يەك بەيەكيان ناسراو بوون و بە ئاشكرا خۆيان بەو تاوانەوه ھەلئەكيشا. يەككە لە شەھيدەكانى كانى ماسى ئەورەحمانى سالى خەلە بوو كە تىكۆشەرىكى نەبەردى شارى سلىمانى و كەسايەتییەكى ناسراوى ناو كۆمەلانى خەلك بوو، درندانە كوشتيان و ئاگرىيان نا بە لاشەكەيهوه.

ئەمە چاولىكردننىكى رپرەوى بەعسىيەكانى بەغداى ۸ شوبات بوو. كاژىك كە بزوتنەوهيەكى نەتەوهيى بچوك بوو، ژمارەيهكى ديارى سەر كەردەكانيان كەسانى كۆنە شيوعى بوون، ئەوانە بوون كە يان ئىعتىرافيان كەردبوو ياخود پاكانەيان بلاوكەردبوووه و بەرەللا كرابوون.

من ليرەدا كە باسى كاژىك و كەردەوهكانيان ئەكەم، بۆ پەند وەرگرتنە لەو رووداوانە. تا ئىستا كە كاژىك گۆرا بە پاسۆك و پاسۆكيش چووھ ناو پارتى

دیموکراتی کوردستانه وه، هیشتا زوربهی کۆنه سهرکرده کانی کاژیک بۆ خۆپاککردنه وه له و تاوانه گه وره یه ی کانی ماسی له راگه یانندن و ته له فزیۆنه کاندایه ئه لێن ئه و تاوانه به بی ئاگا و فه رمانی ئه وان بووه به لام خه لکی سهر به وان کاره که یان ئه نجامدا بوو.

بۆ وه لامی ئه و قسانه به دهر فه تی ئه زانم لێ یان بپرسین ئه ی بۆچی ئه و کاته به یان نامه یه کتان دهر نه کرد ئه و تاوانه و پاله وانه کانی! ریسوا بکه ن.

ئه زموونی هه موو لایه ک دهر یخست که ریگای (تیرۆر) کردنی تیکۆشه رانی حیزبه کان، هه موو حیزبه کان له ناو خۆ یاندا، ریگایه کی زۆر چه وت بوو و ئه نجامه کانی به باشی نه گه رایه وه بۆ ئه وانه ی به و ریگایه دا رویشتن، چ تا که که س بووبن یا خود حیزب.

ئه و لێ پرسراوانه ی کاژیک که له ژیا ندا ماون، پێویسته دان به و هه له میژوو ییه دا بنێن که به ناوی ئه وانه وه کرا. پێویسته داوای لێ بواردن له حیزبی شیوعی و که سوکاری ئه و شه هیده سهر به رزانه بکه ن و شانازی به بوون و سهر کر دایه تی ئه و بزووتنه وه بچو و که وه نه که ن که هه یج رۆ لکی ئیجابییان له میژووی بزووتنه وه ی گه لی کورددا نه بوو.

شه هید کردنی ره وفی حاجی قادر

لێ ره دا جیی خۆ یه تی چه ند سالی ئیک بچه پێ شه وه و باسی سالی ۱۹۶۷ بکه م که کادری پێ شه که وتووی حیزب و تیکۆشه ری ناسراو ره وفی حاجی قادر له سلێمانی شه هید کرا. زۆر که س لای و ابوو لایه نی مه کته بی سیاسی پارتی (جه لالی ئه وسا) ئه و کاره یان کردووه. ئه و هه بوو مام جه لال به په له له پێی منه وه حیزبی شیوعی ناگا دار کرد که نه ک ئه وان له م کاره به رپرسیار نین، به لکو هه قی ئه و شه هیده گه وره یه له تاوانباره کان ئه سینینه وه. راستیشی کرد ئه وان به رپرسیار نه بوون، به لکو کاک ره وفی تیکۆشه ر به دهستی تا قمیکی تاوانباری سهر به ده زگا

شهید رهوفی حاجی قادر

ئەمینیەکانی حکومەت تیرۆر کرابوو. بێجگە لەوەی کاک رهوف تیکۆشەریکی ئازا و کۆلنەدەری دەیان سال بوو، بۆ منیش کارەساتییکی جەرگەر بوو، پێش شههید بوونی لە منەوه نزیک بوو، و لە بەغدا میوانی من بوو، وەک باسم کردوو لە شوینیکی تردا، چوونەوهی بۆ سلیمانی بۆ ئەوه بوو بگەریتەوه بۆ بەغدا و لەگەڵ هاوڕێ ئیبراهیم عەلاوی و منددا دابنیشیت بۆ را و تەکبیری تازەهی ئەو کاتەیی ناو حیزب.

گەرانەوهم بۆ بەغدا

"ئەگەر دەستگیر کرایت سەری خۆت و من شوێر مەگە. پیاویکی ئازا بە." لە مانگی ئابی ۱۹۶۳دا گەرامەوه بۆ بەغدا. ئەو شارەیی که خوشم ئەوێت و زیاتر لە چوار سال تیایدا ژیا بووم. بەغدا قەشەنگ که دەیان هاوڕێ و سەدان هەقالی حیزبم تیدا ئەبینی و لەگەڵیاندا ئەژیام و لە کەشوهه وایەکی زانکویی پەر لە بیرەوه ریبهکانی بۆنەیی خویندکاران و ئاهەنگە جۆراوجۆرەکانمان و مملانیکانمان لەگەڵ هیزه سیاسیەکانی دیکەدا و هەروەها بیرەوه ریبهکانی تەوقیفخانەکان لە گرتووخانەیی (سەرای) و (زیندانی خەیاڵه) و ناوەندی پۆلیس و ئەمنی (وەزیرییه) و (عیوازییه). ئەم وێنانە هەموویان وەکو فیلمی سینەما بە مێشکما ئەهاتن. ئەو هەتا وا من بەشیوازیکی دیکە ئەگەریمەوه بۆ بەغدا.

بە نەینیی دور لە چاوی خەلک گەرامەوه چونکە دەزگاکانی بەعس بە شوینمدا ئەگەران وەک یەکیک لەو ئەندامە چالاکانەیی که لە دەستی خویناوییی ئەوان رزگاری بووه، خویناوی بە خوینی هاوڕێکانم که کەوتنە چنگیان. که بیرم لە هەموو ئەمانە

ئه کرده وه وه سیتته که ی باوکه مهن و میهره بانه که م له گویمدا ئه زرنگایه وه کاتیک که له سلیمانی مالتاوا ایم لی کرد و به ره و به غدا رویشتم، ئه و پیی گوتم: "ئه زانم تو بو ئه وه ناگه ریپیتته وه به غدا که خویندن ته و او بکهیت، به لکو بو ئه رکه حیزبیه کانت ئه گه ریپیتته وه. من ریگری ئه وهت لی ناکه م به لام ئه گه ر ده ستگیر کرایت سه ری خوٚت و من شوٚر مه که. پیاویکی ئازا به".

من که ئه م قسانه ئه که م ئازار دلّم ئه گوشیت وه که سه ره تیک بو ئه و روژه شکو دارانه ی خه باتکردن بو دروستکردنه وه ی په یوه ندی و بنیادنانه وه ی ریخراوه حیزبیه کان له بارودوخیکدا که له هه موو هه نگاویک و له هه موو پیچیکدا مردن و ده ستگیرکردن هه ره شه ی لی ئه کردین. ئه وانه روژگاریکن که هه تا ئه مره هه میسه به یادیانه وه ئه ژیم و شانازیان پیوه ئه که م.

هه ر که له به غدا جیگیر بوم رووم کرده مالی یه کیک له هاوړپیکانم بو ئه وه ی له وپوه په یوه ندیه کانم ده ستپیکه م. ئه و روژگاره روژگاریکی زور قورس بوون له سه رده می سه ره س قه ومیدا که بیجگه له کوشتن و خوینښتنی هه موو ئوپوزسیونیک هیچی دیکه ی نه ئه زانی و هیچ پرنسیپیکی نه بوو. ترس خه سله تیکی زور ئاشکرا بوو به هه موو ئه و که سانه دا که ئه مبین و ئه یانزانی من به خوشاردوبیه وه هاتووم و به دوا ی هاوړی خوشاردووه کان و لانه نه پنییه کانیاندا ئه گه ریپیم، ئه و لانانه ی که ده ستی ره ش نه یگه یشتبوونی.

یه که مین هه ولّم سه ری نه گرت. هه رچه نده ئه و ناوونیشانه م دوزیه وه که پیّم درابوو، به لام خاوه ن ماله که له وئ نه مابوو، گواستبوویه وه بو شوینیک نادیار، دوا یی تیگه یشتم خاوه ن ماله که هاوړی خزیر عه باس بوو. زور گه پام به دوا ی هاوړپیاندا و له گه لیشیدا هه ولی دوزینه وه ی ئه ندامه پچراوه ده ستگیر نه کراوه کان ئه دا به تایبته ئه وانه ی سه ر به ریخستن حیزب له زانکوی به غدا بوون. پاش هه ول و سه رکیشیه کی زور و له ئاکامی گه رانمدا به دوا ی ناوه ندی حیزبدا پاش زه بره تونده کان هه ندیک هاوړپیم بینی.

رهنگه ئیستا هه ندىك كه س بايه خى ئه وشته نه زانیت كه من له و روژانه دا به دايدا ئه گه پام، به لام من پيم وابوو مه سه له ناوه ندىيه كه له ژياندا ئه وه يه بگه مه پاشماوه ی ناوه نده سه ركردايه تيه كه ی حيزب له به غداد. ئه وى راستى بىت من گه يشتمه ئه نجامگيريه كه ی گرنه ئه ویش ئه وه بوو كه پاشماوه ی ناوه نده كه هاوپرئ كازم سه فار (كاظم الصفار) بوو كه چه ند ژماره يه كه ی روژنامه ی حيزبى به ئاميريكى ئاسايى چاپ و بلاوكرد بووه وه. (كازم سه فار بووه ئه ندامى ليژنه ی مه ركه زى حيزب و دواچار بووه ئه ندامى مه كته بى سياسى قیاده ی مه ركه زى و كه سى دووه م تيايدا.) له ناوه نده وه نامه يه كم به ده سته ئينا بو ناوه ندى حيزب له كوردستان كه هاوپرئ عه زيز محه مه د سه روكى بوو. ئه و نامه يه بووه مايه ی خو شحالى هاوپرئ عه زيز محه مه د و نامه يه كه ی پيدا ناردمه وه و پييان گوتم ئه گه ر مه ترسیت له سه ر بوو ده ستگير بكرییت، نامه كه بخوینه ره وه و بيدرینه. هاوپرئ عه زيز تيگه يشتبوو كه نووسه رى نامه كه هاوپرئ كازم سه فاره، بویه له وه لامدا نووسیبوو "رفيقي العزيز اخ الشهيد بل اخ الشهداء" واته: هاوپرئ خو شه ويستم براى شه هيد به لكو براى شه هيدان، به وه ی براكه ی كازم كه شه هيد بوو له سالى ۱۹۵۶دا وه ك قاره مانىكى شيوعى مى كرابوو به په تى قه ناره دا.

* * *

له وه وه ولدانه دا، يه كه م په يوه ندى گرنه گى من به حيزبه وه، په يوه ندى كردنم بوو به هاوپرئ (ئىبراهيم عه لاوى) يه وه. له ئىستگه يه كه ی پاسدا يه كترمان بينى و نه ریت وابوو كه ليپرسراوه كه یان هاوپرئ په يوه ندىيه كه چه ند پرسيارىكى دژبه يه ك بكات و ئه ويديكه ش وه لامى سه يرو ناموى بداته وه هه تا په يوه ندىيه كه دروست بىت و متمانه به يه كترى بگه ن. كاتيك هاوپرئ ئىبراهيم عه لاويم له گه ره كه ی كه راده له ئىستگه ی پاسه كه دا بينى له جياتى پرسيار گوتم هاوپرئ پيوست به پرسيار و وه لام ناكات چونكه من ئه تناسم.. تو هاوپرئ ئىبراهيم عه لاويت. وه ك پيشتر باسم كرد، له باره گاكه ی حيزب له جاده ی كيفاح له (فضوة عرب) ئه وم ناسيبوو.

هاورپئ ئیبراهیم عه لاوی بوو به لئپرسراوم و دهستم کرد به کارکردن له گه لئیدا بۆ دروستکردنه وه ی ریکخراوی قوتابیان و شانبه شانی ئه وه ش ئه گه پام به شوین هاورپئ دابراوه کانی دیکه دا له ریکخستنه کانیان پاش زه بره گه وره که ی شوباتی ۱۹۶۳.

له ئاکامی بارودۆخی کاری نهینیی ئه و سه رده مه دا، که ته نانه ت دواتریش نه متوانی به لگه نامه کان گل بده مه وه و رووداو و میژوووه کان لای خۆم هه لبگرم، له به ره وه پشت به زهین و بیره وه ری ئه به ستم و ئه وانسه ی بیرم ئه که ونه وه تۆماریان بکه م به ره له وه ی ده رفه ته که له ده ست بچیت.

له ۱۸ تشرینی دووه می ۱۹۶۳ دا که من ئه وکاته له به غدا خۆم شار دبووه وه و کاری حیزیم ئه کرد، کوده تاکه ی عه بدولسه لام عارف به سه ر به عسیه کاندا روویدا و من به رپیکه وت له گه ره کی (به تاوین) له به غدا به کۆلانیکدا ره ت ئه بووم که گویم له هاواریک بوو ئه یگوت: "حازم جواد شیل ایدک شعب العراق ما یریدک" واته حازم جواد ده ست هه لگره گه لی عیراق تۆی ناویت. حازم جواد ئه وکاته سه کرتیری حیزبی به عس بوو. رۆژیککی یه کجار خۆش بوو که حه ره س قه ومییه کان جل و به رگیان فری ئه دا و به فانیله و ده رپیوه رایان ئه کرد. ئه و چه ند رۆژه له شوقه یه کی براده رانی خۆماندا بووم که ه ی هاورپییان له تیفی شیخ ته ها و فوئاد شمقار و حه مه سدیق و سه باح مه جید قه دوری بوو.

رۆژانه یا رۆژه نا رۆژیک هاورپئ ئیبراهیم ئه بینی. دهستم کرد به گه پان به دوای هاورپئ دابراوه کان له حیزب. له ماوه یه کی که مدا توانیم دهیان هاورپئ بدۆزمه وه و سه ره تا لیژنه ی زانکۆی به غدامان پیک هینا و به ره به ره ریکخستنه کانی کۆلیجه کانیش پیکهاتن.

من که له کوده تای ۸ شوبات وازم له خویندن هینا و چوو بوومه وه بۆ کوردستان له پۆلی چواری کۆلیجی بازرگانی وئابوویدا بووم، کاتیک به عس رووخا چووومه وه بۆ دهوام کردن. ژماره یه کی دیار له هاورپیانی کۆلیجی بازرگانی هاتنه وه ناو ریکخستنه وه. به باوه رپیک پته و و ئازایانه له ناو قوتابیان به غدا جموجۆلیکی گورج و گۆلمان هه بوو، ئه و رۆژه خۆشانه ی که چه ند که سیکی تازه مان

ئەھيئاپە ۋە ناۋ حېزبەۋە ھەستمان بە سەرکەۋتن ئەکرد و دلمان زۆر خۆشبوۋ بە دۋارپۇژىكى نوئى بۆگەلەكەمان. ھەرگىز ئەۋ ھاورپۇيانەى كۆلچى خۇمان نەبىل يوسف و سامى سەلىم عەنتەر و حسىن فەتھوللا و ئىبراھىم ئىسماعىل و جواد مەھدى و مەھدى قاسم و جەمىل ھەدىسى و سەباح مەجىد قەدورى و دەيان ھاورپۇ دىكە كە دەلىئى ئەمپۇيە و لە بىرم ناچن. ئەم برادەرانە ھەندىكىان دەرچوۋوبون و ھەندىكىان لە كۆلچىدا مابون و بەرەو رىكخستن ھاتنەۋە ناۋ كۆرى تىكۆشانەۋە.

لىژنەى قوتابيان دامەزرا. سەرەتا من و ھاورپۇ حسىن عارف و سەباح گۆرگىس بوۋىن. پاش ماۋەيەك ھاورپۇ مەھدى حافزىش بە نەپنى گەراپەۋە و ھاتە لىژنەكەۋە. پاش ئەۋىش ماجىد عەبدولرەزا ھات كە حسىن جواد گومەر ھيئاپە ناۋ لىژنەكەۋە.

لە لايەكەۋە خەرىكى رىكخستنەۋەى لىژنە و شانەكانى حېزب بوۋىن، لە ھەمان كاتدا موناقتەشەى زۆرى فىكرى و ھەلسەنگاندنى ھىلى گشتى حېزبان ئەكرد كە ئايا ئەم كارەساتەى كودەتاي ۸ى شوبات بۆچى روى دا؟ سىياسەتى يەمىنى و تەۋفىقى! سەرکردايەتى حېزب و نەبوۋنى رىبازى سەربەخۆى حېزب كە سالانى پىشوو بوۋوبىنە پاشكۆ (توتوتى)ى حېزبى شىۋىسى سۆڧىت. بۆچى حېزب بەۋ ھەموۋ ھىز و توانايەۋە نەبوىست دەسەلات بگىتتە دەست؟

جىاكردەنەۋەى دوۋ ھىلى يەمىنى و چەپ لە ناۋ حېزىدا بە ئاشكرا پەيدا بوۋ، بە خىرايى پەرەى ئەسەند. ۋا بە ھەموۋ توانايەكەۋە ھەۋلى بەھىزكردەنەۋەى حېزب ئەدەين بەلام ئەگەر سىياسەتى حېزب و رىرەۋى شۆرپشگىرانەى لەگەلدا نەبىت ماناى ئەۋەيە ئاسنى سارد ئەكوتىن و بە دەستى خۇمان كارەساتىكى دىكە بۆ حېزب و گەلەكەمان دروست ئەكەين.

دۋاى ئەم ھەموۋ قوربانىدانە و شەھىد بوۋنى سەدان ھاورپۇ كە ئىمە بە تەماى رىبازىكى شۆرپشگىرانەى تازە بوۋىن لە سەرکردايەتى حېزبەۋە و بەۋ ئازايەتى و باۋەرە پتەۋەۋە كە ھەمانبوۋ بۆ ھەلساندەنەۋەى حېزب، لە دەرەۋەى ۋلاتەۋە

به یاننامه‌ی رووره‌شی ئابی ۱۹۶۴ ده‌رچوو، که داوای نزیکبونه‌وه ئه‌کات له حکومه‌تی عه‌بدولسه‌لام عارف و ئاماده‌ش بوون حیزبی شیوعی له (ئیتیحادی ئیشتیراکیی عه‌ره‌بی) دا‌بتویننه‌وه. ئه‌م ریکخستنه‌ی هه‌ندیک له نه‌ته‌وه‌چییه عه‌ره‌به‌کان دایانمه‌زاندبوو خۆی له خۆیدا ریکخراویکی ئیفلیجی بی سهرویه‌ر بوو. سه‌رکرده‌ی مینییه‌کانی حیزمان بی لیکدانه‌وه و به‌بی گه‌رانه‌وه بو‌را و هه‌لوئستی قاعیده‌ی حیزب و له کاتی‌کدا هیشتا هه‌زاره‌ها شیوعی و دۆسته‌کانمان له زیندانه‌کانی حکومه‌تدا به کۆت و زنجیره‌وه ئه‌یاننا‌لاند، حکومه‌تیک که به‌شیکی گرنگی حکومه‌تی ۸ی شوباته و به‌رپرسه له شه‌هیدکردنی سه‌دان یاخود هه‌زاران ئه‌ندام و لایه‌نگرمان ئه‌م داوایه‌یان ئه‌کرد. به‌بی ئه‌وه‌ی ئه‌م ریکخراوه نه‌ته‌وه‌ییه پووچه‌ داوا له حیزبی شیوعی بکات بو‌ به‌ریه‌کی نیشتمانی یاخود په‌یمانیک دوو قۆلی، ته‌نیا به ئیشاره‌تیکی سوؤقیت ئه‌م هه‌لوئسته خراپه‌یان وه‌رگرت که دژی هه‌موو به‌رژه‌وه‌ندی و په‌یره‌وه‌کانی حیزب بوو.

راپه رینی ۳ ته موزی ۱۹۶۳

پاش ئه و شالآوه دپنده فاشستیانه ی حهره س قهومی و سوپا و هه موو هیزه کانی به عس له ۸ ی شویاتی ۱۹۶۳ بۆ سه ر هاوړپیان و به کوشتن و به له سیداره دان و له پارچه پارچه کردنی له ش و سه ری ئه و سه دان یا هه زاران شه هیدانه ی حیزب و ده رچوونی به یاننامه ی ژماره ۱۳ ی داموده زگای به عس بۆ له ناو بردنی شیوعیه کان له هه رکات و شوینیک به دی بکرین، به شیوه یه که گه وره ترین ژماره ی سه رکرده کانی حیزبیش بهر ئه م شالآوی له ناو بردنه به کومه له که وتن، کومه له قاره مانیک ی ئه ندام و لایه نگرانی حیزبی شیوعی له هه لمه تیک ی سه ربه رزی شورشگیړانه ی وه ها که که مجار میژوو له و بارودوخه دا دیبیتی، له به ره به یانی روژی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ دا هه ولی روخواندی ئه و رژی مه یان دا.

له کاتیکدا که به عسییه کان به وه یان زانی، ئه وه ی زانرا و ده ستیان پپی گه یشت له ئه ندام و لایه نگر و ریڅخسته کانی حیزب له نیوان له ناو بردن و زیندانی کردندا بالی ره شیان به سه رگشت شاره کانی عیراقدا، به تایبه تی به غدا، کیشا.

به قاره مانیتی و نه به زی و باوه رپوون به بیروباوه ری پولایینیانه وه، ته نیا له پاش چوار مانگ و ۲۳ روژ ده ستیان دایه چه ک و زوربه ی زوری گرنه گترین سه ربازگه ی عیراقیان کونترۆل کرد که (سه ربازگه ی ره شید) بوو، که ئه گه ر هه ندیک په له و هوی تری بچووک نه بوایه ئه و راپه رینه ئه بووه شورشیکی فراوان و هه موو عیراق له تاوان و تاوانباره فاشسته کان پاک ئه کرایه وه و نه ک هه ر میژووی عیراق ئه گورا، به لکو سه رده میکی نوی له ناوچه که شدا به رپا ئه بوو.

سه رکرده ی ئه م راپه رینه شه هیدی گه وره عه ریف حه سه ن سه ریع بوو له گه ل کومه لیک سه ربازی له خو بووردووی گیان به خش که بیجگه له هیزه که ی خو یان په یوه ندیان له گه ل چه ند که سان و ریڅخراوه نه گیراوه کانداهه بوو به سه رکرده یه تی هاوړی ئیبراهیم محه مه د عه لی که پیش راپه رینه که به ماوه یه کی که م له به غدا ده ستگیر کرا و له ژیر ئه شکه نه چه یه کی دپنده دا گیانی پاک ی به گه له که ی به خشی.

ئبراهیم محمەد عەلی ھاورپییەکی نزیك و خۆشەویستی من بوو، که من له وهزارهتی (ئیرشاد) کارم ئەکرد و مانگانە گۆقاری عیراقی نویمان دەرئەکرد، ئەو له چاپخانە ی رابیتە (الرابطة) کاری ئەکرد. بۆ چەند سالیك ھاورپییە تیمان زۆر بەتین بوو، و زۆرجار لەگەڵ ئەو و شەمران یاسیری شیوعیی رۆشنپیر و شاعیری میلی ناودار کۆئەبووینەو و باس یاسی حیزب و دواپۆژی رووناک بوو لەگەڵ رەخنە ی زۆر و رۆژانە مان بۆ سیاسەتی ناشۆرپشگیپیی حیزب. ھاورپیی محمەد عەلی ئەندامی لیژنە ی کریکاریی ھەموو حیزب بوو.

من ئەو رۆژانی راپەرینە دەست بە عس و خویئیرپێژەکانی نەکه وتبووم و له چەند شویندا باسی ئەو رۆژانەم کردوو که له سلیمانی که وتبوومە ناو ریکخستنی لیژنە ی شار ی سلیمانییەو. ھەوالی ئەو راپەرینەم بیست و خۆزگەم ئەخواست لەو ریکخستنە سەر بەرزەدا بوومایە.

سەرچاوی بەلگەیی تەواو له هیچ شوینیک بۆ نەکرایەو و بیجگە له لیکۆلینەو ی پچر پچر نەبیست، ھەندیکیان له زمانی ئەو ھاورپییانە ی له ئەنجامی سەرنەکهوتنی راپەرینە که دەستگیر نەکران و ھەندیکیشیان لهو ھاورپییانە ی له بەندیخانە ی ژمارە ۱ی مەعسکەر رەشید لە سەرەتای کودەتای ۸ی شوباتەو و گیرابوون و دوا ی سەرنەکهوتنی راپەرینە که به (شەمەندە فەری مەرگ) به پلانیک بۆ لەناوبردی بەکۆمەلێان خزانە شەمەندە فەریکی بارەلگری کون و کە لە بەرگیراو بۆ ئەو ی له ریگا ئەو ۵۰۰ - ۶۰۰ رۆلە دۆسۆزانە ی گە لە کەمان و حیزمان لەو گەرما ی ھاوینە دا گیان لە دەست بەن.

ئەوانە ی لەگەڵ پالەوانی یە که می راپەرینە که دا گیران، ژمارە یە ک سەرباز بوون به روتبە ی بچوک و دران به دادگایەکی عەسکەری و سەرجه میان حوکمی خنکاندنیان به سەردا درا. حەسەن سەریع له قەفەسی دادگا که دا به سەر تاوانبارەکاندا نەپانندی: "تەنیا من لێپرسراوی ئەم بزووتنەو یەم و من به فەرمانی عەسکەری فەرمانم بهم برادەرانی داوہ که لەم کارە دوا نەکهون و من و تەنیا من لێپرسراوم."

سٚیه م له راسته وه: حه سه ن سه ریع، له قه فه سی داد گادا

ئهم قاره مانانه به ته واوه تی وته میژوو ییه که ی مارکسیان بو ئه گونجیت که وه سفی قاره مانه کانی کومونه ی پارسی کرد پاش سه رنه که وتنیان که: پیاوانیک بوون سه ریان له هه ور ئه دا.

باشترین وه سفی دور و دریزی ئهم بزوتنه وه یه له باسکردنی (تالیب شیب) ئه ندامی سه رکردایه تیی حیزبی به عسی ئه و ساله و وه زیری دهره وه ی حکومه تی به عسی کوده تای ۸ شوبات ئه خوینینه وه که رۆله کانی راهپینه که خوی و حازم جواد که سکرتری حیزبی به عس بوو، هاوکات وه زیری ناوخوی حکومه ته که یان بوو، چۆن شوپشگیپان ده ستگیریان کردبوون:

کلاوه سه ربازییه چه کداره که

بزوتنه وه ی حه سه ن سه ریع (حسن السریع)

نووسینی: تالیب شیب

ناوبه ناو زانیارییمان له سه رکردایه تیی حه ره س قه ومی و ده زگای ئه مننه وه بو ئه ههات دهراره ی ریکخراویکی سه ربازیی شیوعی که ژماره یه ک سه رباز و پله داری تیدایه، جگه له ژماره یه کی که می شانه ی مه دهنی شیوعی که ده ستیان کردوه ته وه به چالاکی له هه ندیک له گه په که کانی به غدا و هه ندیک پارێزگا کانی ناوچه جیا جیا که نی ولاتدا،

زانباریه کان نه یانگوت که سهرکردایه تیی هر هس قهومی توانیویه تی هه ندیک لهو شانانه بدۆزیتته وه و نه ندامه کانیان ده ستگیربکات.

هه چه نده سهرکردایه تیی هر هس قهومی بایه خی دابوو به مه سه له که، به لام سهرکردایه تیی قوتری حیزب مه سه له که ی به جدی وه رنه گرت (۱) چونکه حیزبی به عس دهستی گرتبوو به سهر هه موو چه که کانی سوپای عیراقدا له به غدا و ده وروره ری. هه روه ها سهرکردایه تی هه ر چوار که تیه که به ده ست نه فسه رانی به عسییه وه بوون، پاش پاککردنه وه ی هیزه کانی له وانیه که گو مان له دل سو زیان هه بیت بۆ حیزب، یه که کانی هیژی پیادهش به ده ست نه فسه رانی به عسی و دۆسته کانه وه بوون.

به زامنکردنی سوپا که گرنگترین که رهسته کانی ده سه لاته، شتیکی سروشتی بوو که هه ست به ترس نه که یین، به لکو له که شوه وایه کدا نه ژیا یین که وامان نه زانی سه لامه ته پیش نه وه ی که غافلگیربکریین به بزوتنه وه که ی حه سه ن سه ریح.

من بهش به حالی خۆم له ریی په یوه ندیه که ی ته له فۆنییه وه به یاخیبونه که ی ناو سه ربا زگه ی ره شیدم زانی که گه یشته نووسینگه ی حازم جواد که به جلی سه ربا زییه وه هات بۆ مالی تیمه و هه والی یاخیبونه سه ربا زییه که ی پی گه یاندم. له مالی تیمه وه چه ند ته له فۆنیکی کرد بۆ وه زارته ی بهرگری و کۆشکی کۆماری و بییان راگه یاندم که مه سه له کان که وتونه ته ژیر کۆنترۆله وه. به لام تورهبی و بیزاری به ناشکرا له روخساریدا ده رکهوت که زانی عه بدولسه لام عارف خۆی که تیه ی چواره می ده بابه کان سهرکردایه تی نه کات که له دوای ۱۴ ره مه زان ناوی لیترا بوو که تیه ی ده بابه کانی کۆشکی کۆماری و خۆی سواری یه که مین ده بابه بووه و سهرکردایه تی دهسته یه که ده بابه ی کردوو به ره و سه ربا زگه ی ره شید.

پیموایه هه لسه که وتی عه بدولسه لام و پیشره ویکردنی پرۆسه که هۆکار بوون بۆ پیداگری حازم جواد که ده ستبه جی برۆین بۆ سه ربا زگه که بۆ نه وه ی مه سه له که به چاوی خۆمان ببینین و له وی بین کاتی که بریاری سه ربا زی نه دریت که رهنه ترسناک بن و به مهش ده رفهت بۆ عه بدولسه لام عارف نه هیلینه وه که وه کو رزگار که ره و پاریزه ری حوکی به عس ده ربکه ویت.

به لّام به داخه وه هه زوو بۆمان ده ركهوت ئەم بېروبوچونه ژیرانه نییه. باشتەر وابوو
 بۆئینه باره گاكاني سه ركردايه تي له وه زاره تي بهرگري ياخود كۆشكي كۆماری.
 من و خۆی و به هاء شیبی برام سواری ئوتومبیله كهی بووین كه حامید جوادى برای
 حازم جواد لیی ئەخوری، كه ئەفسەر بوو له هیژی ئاسمانی و لیپرسرای حیزبیش بوو.
 ئیمه تهنها ده مانچه كانی خۆمان و یهك كلاًشینكو فمان پی بوو. كاتیك كه چووینه
 سه ربازگه ی رهشید بۆ سه روبه ربیه کی ته واومان بینی. ئەو ده بابانه ی كه عه بدولسه لام
 عارف رابه رایه تی ئەكردن بهر له ئیمه به ماوه یه کی كه م هاتبوونه سه ربازگه كه وه. شه ر
 گه رم بوو، تۆپێکی زۆریش به چری ئەته قینرا. چەند یه كه یه کی هه رهس جههوری ئەبینران
 كه به ناویاندا كۆمه لێك سه رباز و كۆمه لێكیتر به جلوبه رگی هه رهس قه ومییه وه له
 جموولدا بوون. هه موو ئەم هیژانه زۆر بۆ سه روبه رانه تیكه لی یه ك بووبوون.
 هیچ نیشانه یه ك نه بوو كه به لگه بیّت بۆ هه بوونی سه ركردايه تییه ك یاخود رێكخستنی
 ناوه ندیی، بگه كهس نه یئەزانی ئەوه ی له ته نیشتییه وه یه تی كییه و سه ر به چ لایه نێكه.
 ئیمه پیشتەر ئەمانزانی كه هه رهس قه ومی به ره لایه، به لّام ئەوه ی ئیمه بینیمان له بی
 سه روبه ربیه کی ناما قولی چاوه روان نه كراودا مه سه له كه ی بۆ سه لماندین. (۲)
 ئیمه به ناو قه ره بالعییه ك له سه رباز و هه رهس قه ومیدا تیپه ر بووین و تا قمیك
 ئوتومبیله كه مانیان راوه ستاند كه جلوبه رگه كانیان وهك جلوبه رگی هه رهس قه ومی بوو.
 داوای هه وییان لی كردین ئیمه ش هه ویكافمان دانئ و به توندی سه رزه نشتمان كردن
 له سه ر هه لسوكه ت و نه بوونی گوپرایه لیی سه ربازی كه هیچ نیشانه یه کی رێكخستن و
 سیستمی سه ربازی تیدا نییه. به خه یالی خۆمان ئەمانه لاوانی هه رهس قه ومین، به لّام
 كتوپر تهنه گه كانیان ئاراسته ی سنگمان كران و داویان لی كردین له ئوتومبیله كه
 دابه زین. هه ر لهو چركه ساته هه ستیاره دا حامید جواد كه جلی سه ربازی له به ردا بوو
 دابه زی بوو له ئوتومبیله كه و توانی خۆی بدزیته وه. نازانم له بهر ریزی جله
 سه ربازییه كه ی رێگه یاندا بروات كه ئەویش وهكو ئەمان سه ربازه، یان له بهر ئەوه ی كه
 هه موو خه یالیان له سه ر ئیمه چر بووبه وه كه ئیچیرێکی به نرخ بووین (وه زیری ده ره وه و

وهزیری ناوخز)، چواردهوری ئوتومبیله کهیان دا و فهرمانیان پی کردین دابه زین پاش
 ئه وهی چهند گولله یه کیان ته قاند به لام ههر بۆ ترساندن بوو.

ئهوان ۸ کهس بوون ئیمه یان دایه پیش که ۳ کهس بووین- من و حازم و بههه - بۆ
 لای دیواریک له نزیک دهروازهی سهربازگه ی رهشید. دلنیا بووین که ئه کوژرین. من
 ئیستا ناتوانم ههستی خۆمت بۆ دهبرم چونکه ههستم به هیچ نهته کرد، نه به ترس و نه
 به هیچ شتیکی تر، مهسه له که هه مووی له چهند چرکه یه کدا کۆتایی هات.
 غافلگیریه که خۆی کاتی بۆ نه هیشتینه وه بترسین یان ههست به هیچی تر بکهین. ته نیا
 ئه وه له میشکماندا چه سپا که ئه کوژرین. رووبه رووی دیواره که وه ستاین و سهربازه کان
 له پشتمانه وه وهستان و پیشتر له لایه ن عه ریفیکه وه که که سیکی ئاشوری بوو به ناوی
 صه باح لیلیه فهرمانیان پی کرابوو تفهنگه کانیا ن بهیننه سه ر پی. هه موومان له و
 باوه رده دا بووین که پاش ماوه یه کی زۆر کورت فهرمانی ته قه کردنیا ن پی ئه دریت. ئا له و
 که شوه وا بی سه روه ر و شیوا وه دا هه موو داخ له دل و که سیکی سه رچل به بی هیچ
 لیپرسینه وه یه که ئه تانیت به په له پیتکه یه که له ناومان ببات.

کتوپر دهنگیکی سهربازی بهر زمان بیست که فهرمانی کرد به سهربازه کان بوهستن،
 ئه وانیش ئاورپاندا یه وه و بینیا ن چوارده وریان دراوه به فه سیلیکی ته واوی حه رهس
 جهه وری به سه رکرا یه تی ۲ ته فسه ر که بریتیبوون له حامید دلیمی که ئه ماناسی و
 له گه لیدا حامید جواد هه بوو (ئه و شو فیره ی که دابه زی)، به م جو ره زیاتر له ۴۰ تفهنگ
 ئاراسته ی سنگیا ن کرا.

له به ختی باشی ئیمه و به ختی خرابی ئه وانه ی دیلیان کردبووین ئه وه بوو که ئه وان
 که سانیکی ساده بوون و نه یانته زانی که دلیمی و سهربازه کانی ناتوانن ته قه بکه ن چونکه
 ئه گه ر ته قه یان بکرا یه ئیمه ش ئه کوژرین. ههروه ها، ئه و ۸ سهربازه ناسنامه کانی ئیمه یان
 خویندبووه وه و ئه یانزانی پۆستی بالامان هه یه که چی نه یان کردین به که رهسته ی مامه له کردن
 له گه لیاندا، که ئه مه زۆر یارمه تی ئه دان و بواری بۆ ئه ره خساندن داوای یارمه تی بکه ن
 یاخود هه لپین و تیکه لی ئه وه هه موو سهربازه بین که له ناو سهربازگه که و ده ره وه ی

سهربازگه که دا په رشوبلاو بو بوونه وه. پېده چیت گه مارو دانیان له لایه نه ژماره یه که سهربازوه که له ژماره ی نه وان زیاتره سه ری لی ټیکدابن و غافلگیری کردبن، بویه چه که کانیا ن فرپیدا و ته سلیم بوون، ده سته جی ټی می دلی می فرمانی ټی عدا مکردنی هر ۸ سهربازوه که ی ده رکرد. (۳)

دوایی زانیمان که مونزیر وه نداوی سه رکرده ی گشتی هر سه قهومی و جیگره که ی (نه جات ته لصفای) و چند که سیکی دیکه پیش ټی مه گه یشتوونه ته سهربازگه که و دیل کراون و ټیستا گراون. له م کاته دا دلنیا بووین به شیوه یه کی به لگه نه ویست که هر سه قهومی ناتوانیت هیچ ټه رکیتی راسته قینه و کرده وه یه کی سهربازی جیه جی بکات، به به لگه ی نه وه ی له پیش هم مو که س سه رکردایه ټی بیه که ی خو ی به دیل گراوه و خو ی خستو ته گپژاو پکی وه هاره که ناتوانیت دو ژمن له دژست و سهرباز له هر سه قهومی و له شوړشگری یاخی جیا بکه ټه وه. هه ستمان کرد جیاوازیه کی زور هه یه له نیوان ره فتاری هیزی نیزامی و هیزی غهیره نیزامی ټه ویش به به راورد کردنی ره فتاری سهربازوه کانی حامید دلی می له گه ل ټه و ده یان هر سه قهومی به دا که هپچیان نه کرد زیاتر له وه ی قوره که یان خه ستر کرده وه.

حامید جواد پپی راگه یان دین که پاش ټه وه ی له ټو تمبیله که خو ی دزیوه ته وه رویشته وه به دوا ی یارمه تیدا گه راوه بو رزگار کردنمان و حامید دلی می بینیه له گه ل سربیه کدا و باسی ټی مه ی بو گپژاوه ته وه که به دیل گراوین و رهنکه ده سته جی بکوژرین، ټه ویش زور به خیرایی له گه ل فه سیله یه کدا هاتوه پاش پشکنینی شو ټنه که رزگاری کردین. بارودوخی سهربازگه که هه تا چرکه ساتی رزگار کردنمان ناجیگر بوو. باش و خراب ټیکه ل بو بوون و شه رکه له گه رمیدا بوو و که س نه یته توانی به دلنیا ییه وه دژست له دو ژمن جیا بکاته وه و که س نه یته زانی کو نترولی دوخه که به ده ست کیوه یه. ههروه ها ټه و شمان زانی که له ناو یاخی بووه کاند ا هیچ ټه فسه ریکیان له گه لدا نییه، به لکو هه موویان سهرباز و پله دار و ټه ندای مه ده نیی حیزین و له پله ی یه که مدا مه به ستیانه زیندانی ژماره (یه که) دا گیر بکه ن بو رزگار کردنی ټه فسه ره کان، به لام سربیه ی پاریزه ری ټه و زیندانه به ره له ټستی به کی چاوه روا نکراویان کرد. (۴)

ههروهها زانیمان که سهرکردهی یاخیبوونه که پله داریکه به ناوی ههسه ن سهریج و توانیویه تی هه لیبیت و له ده وروبه ری کاتژمییر ۷ ی به یانیدا هیزه کانی حکومت توانیویانه یاخیبوونه که ئابلوقه بدهن و ئیستا سهرگره می وردوخاشکردن و خاموشکردن. ئه وهش هاته دی و زوربه ی یاخیبوان ده ستگیران.

یاخیبوونه که چند کاتژمییریکی خایاند، ئیمه له ده وروبه ری کاتژمییر ۶ ی به یانی چوینه سهربازگه که و به دیل گیراین، شه ره که له ده وروبه ری کاتژمییر ۸ ی هه مان به یانیدا ته و او بوو، بیرمه من ئه و رژه واده ی دیداریکم هه بوو له گه ل شاندیکی په رله مانی بریتانی که سهردانی عیراقیان کردبوو. دیداره که کاتژمییر ۸ ی به یانی ئه و رژه بوو له باره گای وهزاره تی ده ره وه. به په له خۆم گه یانده وهزاره ت و کۆبوونه وه که ئه نجامدرا و هه ر له کاتی کۆبوونه وه که دا له میوانه کانم پرسى ئایا هه یچ شتیکیان بیستوه ده ربه ری دۆخی ئاسایشی ولات و گوئیان له هه یچ ته قه یه ک بووه؟ وه لامیان دایه وه که گوئیان له هه یچ شتیکی نه بووه و دۆخه که له لایان باشه پیمراگه یانندن پاش که میکی دیکه له رادیوه گوئیان لی ئه بییت که یاخیبوونیکی ساده له یه کیک له سهربازگه کاندایا رویداوه و به ئاسانی و به خیرایی کۆنترۆلکراوه.

* * *

(۱) ئه جمه د عه زاوی (ئه ندامی سهرکردایه تی گشتییی هه ره س قه ومی) سالی ۱۹۷۱ له دیمه شق پیی گو تین کاتیکی که سهرکردایه تی هه ره س قه ومی زانیاری ده ستکه وت له سه ر هه ندیک شانه ی (ریکخواه تازه که) ی حیزبی شیوعی له به غدا و هه ندیک شاردا وه ک ئه لئین کیچ که وته که و لی و هه موو توانا کانی خۆی خسته کار بو دۆزینه وه و ده ستگیرکردنیان. عه زاوی ئه مه ی له و بابه ته دا باس کرد که په یوه ست بوو به و گیروگرفت و ئه و خه وزرانه ی که تووشی رژیمی به غداد بوو بوون له ئاکامی چالاکییه نه یینییه کانی هیزه ئۆپۆزسیۆنه کانی عیراق.

(۲) به ره به یانی رۆژی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ که هیشتا دنیا تاریک بوو، عه ریف هه سه ن سهریج و کۆمه لیک سهرباز و پله داری قوتابخانه ی پیشه یی سهربازی و هه ندیک

که سی مهدهنی به جلی سهربازییه وه له گه ل ژماره یهك سهربازی یه که سهربازییه کانی دیکه بهرو که تیبیهی ههندهسه بهرێ که وتن له ناو سهربازگهی رهشید دا. ههندیکیان جلوبه رگ و پلهی سهربازییان پژییبوو. پاش ئه وهی که به ئه ندهزه یه کی گونجاو له پاسه وانی دهروازهی که تیبیه که نزیکه بووه وه، به جولیه یه کی خیرا و زیره کانه کلاره سهربازییه که ی بهرز کرده وه و زۆر به متمانه وه و به دهنگیکی زولال داوای لی کردن چه که کانیان فری بدن، له مه شدا سوودی له تاریکی شه و سام و شکوی شه و خه لکانه وه رگرت که له گه لیدا بوون، که پاسه وانه کان وایانزانی ئه ویش و هاوړپکانیشی هه موویان چه کیان پییه و نه خشه یه کی ناماده کراوی پیش وهخت جیبه جی ئه کهن و ئه وهی که ئه نجامی ئه دهن زۆر گرنگه و به شیکه له چالاکیه کی فراوان بویه پاسه وانه ساویلکه کان چه که کانیان فریدا.

ئه مه سه ره تایی ده ستیپ کردنی بزوتنه وه که ی هه سه ن سه ربیع بو که توانی که تیبیهی ههندهسه و پاش ئه به شیککی زۆری سه ربازگه که داگیر بکات که گه وه ره تین هیزی به غدای تیدا بو به فرۆکه و تانک و زریپۆش و به شی ئه ندهازیاری و چه کی پیاده وه . . تاد. ههروه ها توانییان ژماره یهك ئه فسه ری لایه نگری حکومت ده ستگیر بکه ن و چه ند فرۆکه یه ك ناماده بکه ن تا ئه فسه ره فرۆکه وانه کان ده گهن پاش ده رکردنیان له زیندانی ژماره (یهك) که له هه مان سه ربازگه دا بوون و نزیکه ی ۵۰۰ ئه فسه ری شیوعی و لایه نگری قاسمی تیدا بو، بۆ ئه وهی دابه شبکرین به سه ر یه که کانی ئه و سه ربازگه یه دا و سه ربازگه کانی تاجی و ئه بو غریب و محویل و ههندیك یه که ی سه ربه خو له به غدا، جگه له بانگ کردنی ژماره یه کیان بۆ به شداریکردن له سه رکردایه تیکردن و به رپوه بردنی بزوتنه وه که دا. له راستیدا بزوتنه وه که کۆمه لێنک سه ربازی به سه ر هه موو یه که کاندایه شکرده بو که پییان راگه یه ندرا کاتژمیتری سفری ده ستیپ کردنی بزوتنه وه که ئه و کاته یه که ئه فه سه ره ئازاد کراوه که بیان ئه گاته ئه و یه که یه . بزوتنه وه که ههروه ها په یوه ندی کردبوو به شیوعیه کانی به غدا و ههندیك پارێزگا و ههروه ها به ریک خراوی فوراتی ناوه راستیشه وه که زۆر زیانی پینه گه یشتبوو چونکه ئه و ریک خراوه به

سهر کردایه تیی ئەندامی مه کته بی سیاسی، باقر ئیبراهیم موسهوی و به یارمه تی ئەندامی یه ده کی لیژنه ی ناوهندی سالح ئەهرازقی چوو بوونه گونده کانی ئەو ناوچه یه له گه ل ژماره یه کادری پیشکەوتوی دیکه دا. ههروهها بزوتنه وه که په یوهندی کردبوو به شاری ناصریه و به کۆمه لێک لایه نگر ی زۆره وه که دانیشتوی گه ره که میلییه کانی به غداد بوون و هاوئا هه نگیی له گه لدا کردبوون بو ئەوه ی له گه ل ده ستپیتیکی بزوتنه وه که دا ئەوانیش بکه ونه جو له له سه ربا زگه کانی خۆیاندا. تامانجی ئەم په یوه ندییه فراوانه ئەوه بوو بزوتنه وه که سه رکه وتن به ده ستبه یینیت له ریگه ی کاری جۆراوجۆری

زۆره وه که نیشانه ی بهر فراوانبوونی بزوتنه وه که بوون و بو ئەوه ی کاردانه وه کانی حکومه ت په رشوبلاو بکاته وه و وره ی دوود له کان لاواز بکات، ئەمه ماوه یه کی باش بو شو ر شکی ره کان دابین ئەکات که خه لکیکی زۆری لایه نگر په یوهندی پیوه بکه ن، ههروهها ده رفه تیش بو ئەفسه ره شیوعی و قاسمییه ئازاد کراوه کانی زیندانی ژماره (یهک) ئەره خسیتیت شوینی خۆیان بگرن و به هاوکاری سه ربازه کان کۆنترۆلی یه که کانیان بکه ن. هه سن سه ریع و هاو رپیکانی هیوای زۆریان هه بوو که سه ربازه کانی سوپا به ده نگیانه وه بچن چونکه زوربه یان له ناوهنده

هه سن سه ریع

کۆمه لایه تییه چه وساو ه کانه وه هاتوون و هاوسۆز بوون له گه ل قاسمدا که چه ندین پرۆژه ی له بهر ژه وهندی ئەواندا دروست کرد. ئەمانه زوربه یان به ئاشکرا په شیمانیا ن ده ره ته بری که له رۆژی ٨ ی شوپاتدا نه یان توانیوه بهرگری له قاسم بکه ن، وا ئیستا له م هه وله تازه یه دا ده رفه تی تۆ له سه ندنه وه یان بو ره خساوه. لیکۆلینه وه کان و زانیارییه دزه کردوو ه کان لیره و

لهوی دهریده خهن که حهسهن سه ریع و هاوړیکانی بیریان له ههستیارتیرین ورده کاری کردوه ته وه و نه خشه یه کی نازایانه یان ناماده کردبوو که ته گهر چند رووداویکی ساده نه بوونایه سه رکه وتنیان به دهسته هیئا، له وانه ترسنوکیی سه رکرده ی تهو تاقه تانکه ی که به شداری کردبوو له هیرشه که دا بو سه ر شوینی زیندانی کردنی ته فسه ره کان، هه روه ها دریتزه کیشانی پرۆسه ی گرتنی زیندانه که وای کرد حکومت کاتیکی باشی به دهسته وه بیت. به مهش شوړشگیره کان غافلگیری و دهستیپشخه رییان له کیسچوو. بزوتنه وه که یان له ناو سه ربازگه که دا نابلوقه درا به هوی چاوه روانکردنی یه کلایی کردنه وه ی شه رپه که ی زیندان و چاوه روانی هه لدانی فرۆکه بوړدومانکه ره کان و به کارهیئانی تانکه کان و جوړه کانی دیکه ی چهک. دیاره زانیاری و ورده کاری زور دهرباره ی تهو بزوتنه وه یه فوتاون به هوی کۆمه لیک هۆکاره وه له وانه له سیداره دانی که سایه تییه گرنکه کانی و راوانان و بیسه روشوینکردنی هاوکاره کانی له سالانی دواتردا بویه به وردی نازانین ناستی هاواناهنگی چون بووه له نیوان سه ربازه کانی تهو بزوتنه وه یه و ته فسه ره گیراوه کانی زیندانی ژماره (یهک) و ثایا ته فسه ره کان رازیوون هاوکاری بزوتنه وه که بکه ن.

(۳) سه ره تای بزوتنه وه که ی حهسهن سه ریع لهو هه وله تاکه که سیانه وه دهستی پیکرد بو دروستکردنه وه ریڅخستنه کان که شیوعییه کان ته نجامیان دا پاش ته وه ی له ۸۱ شوباتدا زهبری گورچکبری وه هایان به رکه وت که رایه لئ ریڅخستنه کانی پچراند. به لام شاننه و ریڅخستنه حیزبییه کانی خواره وه ی حیزب له هه موو که رته کۆمه لایه تی و سه ربازییه کان، زهبری وایان به رنه که وتبوو و هیشتا دهستی دهسه لات و دهزگاکانی دهسه لاتیان پی نه گه یشتبوو. له هه مانکاتیشدا کاره کانیان سر بوو بوون و نه یانته توانی په یوه ندی بکه ن به ناوه ندی سه رکرده یه تییه کانیا نه وه به هوی سه ختی بارودوخ و کوژران و زیندانی کردن و هه لته اتنی لیپرسراوه راسته وخوکانی حیزب. بویه بی سه روبه ری و کاری تاکه که سی تا ته ندازه یه کی و ا سه ریه لدا که ته نانه ت یه کیک له شیوعییه کان به یاننامه یه کی به دهستوخه تی خوی نووسی و به نهیئنی بلاوی کرده وه به ناوی (حیزبی شیوعی له ناو دوورییه کاند) - پی ته چیت کۆمه له که ی حهسهن سه رعییش یه کیک بوو بیت لهو ریڅخراوانه

به حوكمی نه وهی لیپرسراوانی زوربهی ریکخواه سهربازییه کانی حیزب له ناو کوژراوان و زیندانییکراواندا بوون و هندیکیشیان له پیش ١٤ ی ره مهزانی ١٩٦٣ وه له زیندانداندا بوون. بیرۆکهی بزوتنه وه که نه و کاته دروستبوو که ریکخواه کهی حه سه ن سه ریع له گه ر ریکخواویکی کرێکاری له خوۆی گه وره تر که ئیبراهیم محمه د عه لی سه ریه رشتی نه کرد و وره یه کی به رزی هه بوو و نه ندانی لیژنه ی کرێکاری بوو له به غداد که لیژنه یه کی گرنگه و راسته وخۆ په یوه ندی هه بوو به لیژنه ی ناوه ندی حیزی شیوعییه وه و به وه ناسراوه که نه م لیژنه یه پیش ٨ شوباتیش ره خنه ی هه بوو له سیاسه ته کانی حیزب. نه م لیژنه یه له ٣ لیژنه ی بچووک پیکهاتبوو که بریتین له لیژنه ی گه وره ی کرێکاری و نه و کرێکارانه له خوۆ نه گریت که له بواره گه وره کانی وه کو نه وت و کاره بادا کار نه که ن، لیژنه ی مامناوه ندیش کرێکارانی کارگه ناوه ندییه کان له خوۆ نه گریت وه ک رستن و چنن و خواردنه وه گازییه کان، لیژنه ی کرێکاری بچووکیش کرێکاره کانی چاپخانه و نانه واخانه و دامه زراوه بچووکه کان نه گریتنه وه. ئیبراهیم محمه د عه لی که کورد بوو نه ندانی سه رکرده یه تی بالای نه م لیژنانه بوو، له هه مان کاتیشدا سه رۆکی لیژنه بچووکه که بوو. کاتیک که په یوه ندییان پچرا، نه م نه ندانی ده سته ی ناگادار کرده وه له وه ی به سه ر حیزبدا هاتوو و پیشیناری کرد به رده وام بن له کار کردن و وای دابنن لیژنه که یان بریتیه له حیزب تا نه و کاته ده روویه ک نه گریتنه وه. جا له بهر نه وه ی که زۆر چست و چالاک بوو که وته ناگادار کرده وه ی لیژنه که ی خوۆی و نه وانه ی په یوه ندییان به لیژنه که وه هیه به و زانیارییه ی که له رادیۆکان و سه رچاوه کۆمه لایه تی و سیاسیه جیاوازه کانه وه نه بیستن هه مووشی له که شوهه وایه کی نه ینی و وریادا به جۆریک که چالاکیه نه یی حیزی به پته وی به یلته وه. به م جۆره نه م خه ته که وته چالاکیه گه وره و په یوه ندی کرد به خویندکاران و سه ربازان و ژماره یه ک له دابراوان به لام به وریایی زۆره وه چونکه نه گه نه ینیه که یان ناشکرا ببوایه نه نجامی خراپی لی نه که وته وه. پاشان له ناکامی گه وره بوونی ریکخسته نه که دا بریاریندا کاره کان دابه ش بکه ن، له و چوارچێوه یه دا سه ربازه کانیان خسته ریکخواویکی سه ربه خوۆه که نه بو سه لام (محمه د حه بیب) راسپێردرا سه ریه رشتی بکات و نه مپش به هوۆی نه رکه تازه که یه وه حه سه ن سه رعی ناسی. سه ره رپای

سه قامگيربوني نيشوكاري تهو ليژنه يه ي باسمان كرد به لام سه ركردا يه تيبه كه ي همر ته گه را به شوين ريگايه كدا بو په يوه ندي كردن به ليژنه ي ناوه ندي حيزبه وه (جه مال حه يده ري) و (عه به لي). پنده چيت ته م گه رانه يان به دواي ناوه ندا تيراهيم محمه د عه لي خستيتته داوه وه، چونكه شيوعيه يه كي هاوكاري رژيم به بيانوي ته وه ي كه ته توانيت بيگه يه نيته سه ركردا يه تي حيزب به گرتيدا و برديانه (قه سرولنيهايه) كه ته شكه نجه درا و له ناكامي ته شكه نجه اندا گياني له ده ستدا بي ته وه ي يهك وشه بلت. شياوي باسه له و كاته دا شيوعيه روخواوه كان ياخود ته وانه ي كه پشتريش هاوكاري رژيميان كرد بوو بوونه مايه ي هره شه يه كي گوره چونكه به هممو به عدادا ته گه ران بو دوزينه وه و به گرتداني ته و شيوعيه يانه ي كه هيشتا نه گيرابون و خويان شارد بووه وه. دواي گرتني تيراهيم محمه د عه لي، ريكخستنه كه له لايه ن محمه د حه يبه وه به رپوه ته برا و ده ستبه جي بيري له وه ته كرده وه كه بزوتنه وه يه كي گوره تر و كاريگه تر ته نجام بدات، نهك ته نيا همر خه ريكي كو كرده وه و ريكخستني ته ندامه كان بيت. له مه شدا ته ندامه سه ربازيه كاني حيزب هاني زوريان دا، بويه پيويستيه كاني ناماده كرد و له گه ل حه سه ن سه ريح دا كه وته هاونا هه نكي كردن كه كه سايه تيبه كي به هيژ و پته و بو و ته ي تواني به رامبه ره كه ي قايل بكات له سه ر ته و شته ي كه ته يه وي. ته وه بوو نه خشه ي بزوتنه وه كه ي و سه ركردا يه تيبه كه ي ناماده كرا له ژير ناو نيشاني (ته نجومه ني شوپشگير). ته ندامه مه ده نييه كانيش كه وته چالاكي بو په يوه ندي كردن و ره خساندي كه شوهه وا و سازداني ته وانه ي كه تواناي چه كه لگرتنيان هه يه بو چونه ناو سه ربازگه ي ره شيده وه به يارمه تي ته و سه ربازانه ي ديكه كه به شدارييان ته كرد له جي به جي كردني نه خشه كه دا.

(٤) سه ركردا يه تيبه ي بزوتنه وه كه له و باوه رده ا بوو كه زيندانه كه به ناساني خوي ته دات به ده سته وه، به لام دواكه وتني ته و پرؤسه يه كاتيكي زوري بو تانكه كاني كوشكي كوماري ره خساند كه بگه نه ته و سه ربازگه يه و ناتوانين به دلنيايه وه بلين ته گه ر زيندانه كه زوو نازاد بكرايه بزوتنه وه كه چاره نووسيك ديكي ته بوو يان نا چونكه ته نجامده راني بزوتنه وه كه كه سايتك بوون خويان ته و ريگه يه يان هه لبارد و زيندانه كه ش سه دان ته فسه ري پسپوري

چه که جزا و جوره کانی تیدا بوو که نه وه دهره تیکی نایاب بوو. شکسته پینانی بزوتنه وه که و نازادنه کردنی ته فسه ره کان وای کرد که سهر بازگه که و یه که سهر بازیه کانی دیکه نه یه نه ناو مه سه له که وه. ده سه لاتیس به هیچ شیوه یه که پیشبینی نه و رو داوه ی نه کرد بوو و هیچ نه خشه یه کی نااسایی ناماده نه کرد بوو بو روویه پروویونه وه. خاله سهر نجر اکتیسه که له وه دایه که چون نه و سهر بازه گه نجانه ی که تیکرای ته مه نیان له ۲۵ سال تیه ری نه نه کرد و هیشتا له قوتانجه نه ی ژیاندا نه زمونی ته وایان وه نه گرتبوو له حیزیشدا هیچیان نه گه یشتبوونه ناستی لیژنه ی محلی که چی له نه خشه یه کدا به شدارییان کرد بو گرتنی ده سه لاتی سیاسی ته مه ش مه سه له یه کی زور نالوز و ترسناکه، چونکه نه ریت وایه کریکاران مان له کار بگرن و تینجا سهر بازه کان له یه که سهر بازیه کانی خویان هه لیبین. له بهر نه وه رو داوه که ره نگدانه وه ی نه و ناسته سیاسییه پیشکه و توه یه که قوتانجه حیزیه که ی حیزی شیوعی پی گه یشتبوو که حه سن سهر یع نمونه که ی بوو. نه گه نجانه له روانگی هه لویست و هه ستیکی نه گوره وه نه م کاره یان کرد که ده سه لاته یه که له وای یه که کانی عیراق ناحه ز و دوژمنی ناوات و نامانجی نه م سهر بازانه و که سوکاره کان یانن بویه وه که دوژمن سهر یی ده ولته یان کرد وه. له بهر امبه ریشدا پیچه وانه که ی نه بینن که کادره سهر بازیه کانی ۸ ی شوبات له نه نجامدانی کاره کان یاندا هه موویان ته فسه ر بوون هیچ سهر بازیکیان به شدار نه کرد له کوده تاکه یاندا چونکه نه ترسان که سهر بازه کان دژی نه و کوده تایه بن ته مه ش دهریسه خات که بوشاییه که ی گه وره هه یه له نیوان سهر باز و به شیکی گه وره ی ته فسه راندا. مه سه له یه کی دیکه که مایه ی سهر نجه نه وه یه سهر بازه کان نه خشه یان کیشاوه بو به کاره یینانی سوپا وه که نامرزی راسته قینه ی ده سه لات و نه مه ش نیشانه ی هه ستیکی پیشکه و توه سه باره ت به چوئیتی به رپوه بردنی ولات که په رله مانیکی راسته قینه له نارادا نه بوو. لیکوئینه وه کان دهریا نخست که نه م کاره ی ته مان ۱۰۰٪ کاری خویان بووه و هیچ ده ستوهردان و یارمه تیه کی دهره کی تیدا نه بووه بویه له بزوتنه وه که یاندا کورد و عه ره ب و ناشوری و موسلمان و مه سیحی هه بوون. له بهر نه وه رو داوه که ی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ ته نیا هه ر ناگادار کردنه وه ی ده سه لات نه بوو، به لکو هؤشداریه کی گشتی بوو که پیویسته هه مووان بگه رینه وه بو گه ل و لپی دوور نه که ونه وه.

ئىنجا خوينەرى خۆشەويستى ئەم بىرەۋەرييانە.. ئەبىنيت كە يەككە لە سەر كرده گەرەكانى حىزبى بە عس پاش رووخانى حكومەتە كە يان، چۆن باسى ئەو ترس و لەرزەى سەر كرده كانى ئەو كودەتايە ئەكات و بەرامبەر ئەۋەش ئازايەتى و قارەمانىتى ئەو رۆلە نەبەزانەى پاش ئەو ھەموو كوشتن و بېرىنەى

بە سەر حىزب و گەلە كە ياندا ھات چەند باۋەرى پتەۋيان بە حىزبى خۆيان و گەلە كە يان ھەبوۋە. من لە لىكۆلىنەۋەى ئەم راپەرىنە مەزنىدا نىم، ئىستا، چونكە پىۋىستى بەۋە ھەيە چەند كە سىك ھەلسەنگاندىكى يەكگرتوۋى بۆكەن ۋەك راپەرىنكى مېژوۋى پىشەنگ لە مېژوۋى سەر بەرزى حىزبى شىۋەى عىراق، چونكە ۋ ھەرچەندە لە زۆر شوۋن و لای جىا جىاۋە ئەو ھەۋلە دراۋە بەلام ۋەك لىكۆلىنەۋەيەكى دارپىژراۋى فراۋان ھەقى خۆى نە دراۋەتى. ئەو لاپەرە زىپىنانەى ئەو قارەمانانە بە خوينى گەشيان تۆماریان كرد، بەشىكن لەو

شەھىد خالىد تەھمەد زەكى
(ھاۋرى زافر)

مېژوۋەى فەھد و زەكى بەسىم و حسىن شىبىبى رەنگيان بۆرشتن. فەھد لە سەر قەنارە كە گوتى: "شىۋەىتى بەرزترە لە كۆلەكەكانى لە سىدارەدان و بەھىزترە لە مردن." ھەرۋەھا ھاۋرىپىكانى بە ھەمان جۆرى نەبەزى بەرەۋ روۋى لە سىدارەدانىان خۆپراگرانە گىيانىان بە گەلەكەيان بەخشى. راپەرىنەكەى ۳ى تەموزى ۱۹۶۳ بە سەر كردايەتتى ھەسەن سەرىع و ھاۋرىپىكانى رىگا خۆشكەر و چرايەك بوو بۆ راپەرىنى زۆنگاۋەكانى خواروۋى عىراق بە سەر كردەى خالىد ئەھمەد زەكى. ئەۋەيان بە يەكەم ھەۋلدىنى شۆرشگىرانەى پۆلىك لە شۆرشگىرانى حىزب بۆ

دهسه لات وه رگرتن ئەژمیردریټ، راپه پینی دووه میس به جوریکی دیکه به هه ولدانی دووه م ئەژمیردریټ. من که شه ره فی هاوریه تی (شهید ئیبراهیم محمه د علی) م هه بوو که رابه ریکی راسته قینه ی چینی کریکار بوو بۆ راپه پینی ۳ ته موز - شه ره فی هاوریه تی یه ک لیژنه و یه ک ئەنجومه نیشم هه بوو له گه ل شهید خالد ئەحمه د زه کی دا و به شدار بووم له خوئاماده کردندا بۆ راپه پینه که ی ۱۹۶۸. ئەگه ر لادانی سه رکردایه تی حیزب نه بوایه له دوا ی هیلی ئابی دوژمن به ریبازی شوپشگیی حیزب و ریگرتنیان له هه ولی ئەو راپه پینه ی له سالانی ۱۹۶۵ - ۱۹۶۶ که روو نه دات، منیش سه ره رزی دیارم ئەبوو له جیبه جیکردنیدا به زیندویتی یان به شه هیدبوون له ریگای بیرو باوه ری مه ردانه ی دوژمن به فه رمانزه وای دیکتاتوری داپلۆسینه ری گه ل.

هه ندیک له ئاکامه کانی ئەو شه پۆلی توپه یی و رۆحی تۆله سه ندنه وه یه ی که له دوا ی کوده تاکه ی ۸ی شوبات هاتنه ئاراوه، پاش بزوتنه وه که ی حه سه ن سه ریع، دروستبوونی بزوتنه وه ی (لیژنه ی شوپشگی - اللجنة الثورية) و بزوتنه وه ی (خه باتی چه کداری میلی - الکفاح الشعبي المسلح) له هۆپه کانی عیراق دروستبوون. زوربه ی لایه نگران و هه لسه وپاوانی ئەم بزوتنه وانه بریتی بوون له و کادیرانه ی حیزب که له گرتووخانه کانی پاش ۱۸ی تشرینی دووه می سالی ۱۹۶۳ هاتبوونه ده ری و هه روه ها ئەوانه ش که رزگاریان بووبوو پاش ئەوه ی به چاوی خو یان مردنیان بینی و شاهیدی کوژرانی هاورپیکانیان بوون. ئەمه شه پۆلیکی ناره زایی توپه ی دروست کرد دژی سه رکردایه تی حیزب که زوربه ی ئەندامه کانی له ده ره وه ی ولات بوون. دامه زینه رانی (لیژنه ی شوپشگی) بریتی بوون له کۆمه لیک ئەفسه ر و پله دار و ژماره یه کی نۆری خه لکی مه ده نی، له ناویاندا مولازمی یه که م فرۆکه وان عه بدولنه بی جه میل و مولازمی فرۆکه وان سه لاه عه زاوی و مولازم شاکیر عه زاوی و مولازم جواد قرتاس و نایب زابت که ریم عه زیز و عه ریف مو تعیب خه میس (لیپرسراوی سه ربازی ناوچه ی دیاله) و چه ند که سیکی دیکه.

پاش پيڳهيشتنى ئەم ريڭخراوه نهينييه و دواى ئەوهى ژمارهيهكى زۆر خه‌لكى مه‌دهنى و سه‌ربازى په‌يوه‌ندييان پيۆه كرد، سه‌ركردايه‌تبييه‌كه‌ى هه‌والى بۆ ئەو ئەفسه‌ره‌ بالايانه‌ نارد كه‌ له‌لاى شوڤرشى كورد بووبوونه‌ په‌نابه‌ر و پيى راگه‌ياندن كه‌ له‌ توانادا هه‌يه‌ ده‌سه‌لات بگيرتته‌ ده‌ست. له‌م چوارچيۆه‌يه‌دا موعيب ره‌وانه‌ كرا بۆ كوردستان و له‌ناو ئەفسه‌ره‌كاندا كه‌ مه‌لا مسته‌فاى بارزاني ئەپياراستن، ته‌نيا عه‌قيد سه‌ليم فه‌خرى رازى بوو. شياوى باسه‌ ئەركى ريڭخراوى ليژنه‌كه‌ ته‌نيا هه‌ر رووخاندنى ده‌سه‌لاتى عه‌بدولسه‌لام عارف بوو.

سه‌ليم فه‌خرى به‌ نهينى و ناسنامه‌ى دروستكراوه‌وه‌ له‌ريڳه‌ى دياله‌وه‌ چووه‌ به‌غدا و له‌وى له‌گه‌ل سه‌ركردايه‌تبي ليژنه‌ى شوڤرشيگيڤدا به‌ياننامه‌ى ژماره‌ (يه‌ك)يان نووسى و ناوى سه‌ركۆمار و ئەنجومه‌نى وه‌زيران و سه‌ركرده‌كانى سوپايان ديارى كرد. به‌لام به‌هۆى ناپاكيى كه‌سيك يان چه‌ند كه‌سيكه‌وه‌، مالى سه‌ليم فه‌خرى و ژماره‌يه‌كى زۆرى هه‌شارگه‌ نهينييه‌كان په‌لامار دران و ئەم هه‌وله‌ و ريڭخراوه‌كه‌ش شكستيان هينا. شياوى باسه‌ راي گشتى نيوده‌وله‌تى و فيستيقاله‌ نيوده‌وله‌تى و ناوچه‌يه‌يه‌كان نه‌يانهينيشته‌ به‌شداره‌ سه‌ربازيه‌يه‌كان له‌سيڤاره‌ بدرين.

سه‌ركردايه‌تبييه‌ پيشنياركراوه‌كه‌:

- كاميل چادرجى يان ئيسماعيل سه‌فوه‌ت، سه‌ركۆمار
- مه‌لا مسته‌فاى بارزاني، جيڭرى سه‌ركۆمار
- سه‌ليم فه‌خرى، سه‌رۆك وه‌زيران
- ئيبراهيم كوبه‌، وه‌زيرى ئابوورى
- محمه‌د حه‌ديد، وه‌زيرى دارايى
- عه‌بدولوه‌هاب مه‌حمود، وه‌زيرى ده‌ره‌وه‌
- عه‌بدولوه‌هاب قه‌يسى، وه‌زيرى داد
- جه‌لال تاله‌باني، وه‌زيرى نيشته‌جيڭردن
- جه‌لال بالته‌، وه‌زيرى ناوخۆ
- مسته‌فا عه‌لى، وه‌زيرى ئەوقاف

- عهزیز شهریف، وهزیری کار
 - عهبدولفه تاح ئیبراهیم، وهزیری نهوت
 - رافید سوبجی ئه دیب، وهزیری پهروه ده
 - محمه د مه هدی ئه لجه واهیری، وهزیری روشنیری و ئیرشاد
 - عهباس بهلداوی، وهزیری شاره وانیه کان
 - محمه د سالج به حرلعلوم، وهزیری دهولت
 - وهزیریکی تری دهولت له پارتی دیموکراتی کوردستان
- قائید فیرقه کانیش بریتی بوون له: سه عید موتهر، عهبدولقادر مه حمود، ئه حمه د موحسین محمه د علی، و عهبدوللا سه عید. ههروه ها بریار بوو عه قید روکن عه بدولپرهمان قازی بکریت به حاکی گشتی سهریازی.

دوای سهرنه کهوتنی راپه رین

چیرۆکی شه مه نده فهری مهرگ (قطار الموت)

دوای ئه و کاره ساته دلته زینه ی سهرنه کهوتنی راپه رینی ۳ ته موز که به سه رکرده یی هه سه ن سه ریع ئه نجام درا و پئویسته بۆ میژوو بنووسریت که شه هید ئیبراهیم محمه د علی مه خموری و شه هید محمه د حه بیب له نه خشه کیشه کانی ئه و راپه رینه دا بوون، پاش سه رکه وتنی حکومه تی به عس به سه ر ئه م بزووتنه وه یه دا و کوشتن و گرتنی قاره مانه کانی راپه رینه که، چیتروویدا؟ سه رباژگی ره شید (مه عه سکه ره شید) وه ک باسم کرد، ئه و ساله گرنگترین سه رباژگی سوپای عیپراق بوو، به هۆی ئه و به شه جیا جیا یانه ی هیزه کانی سوپا تاییدا، وه ک بنکه ی هیزه ئاسمانیه کان، هیزی ده بابه، هیزی پیاده ی سوپا، کۆلیجی عه سکه ری و کۆلیجی ئیحتیات، عه مباری گه وره ی چه ک و ته قه مه نی، چه ند که تیه ی توپ و ههروه ها نه خۆشخانه ی عه سکه ری. له دوای کوده تاکه ی ۸ ی شوباتی ۱۹۶۳ به ندیخانه یه کی گه وره ش به ناوی (به ندیخانه ی ژماره ۱) له م شوینه دا دروستکرا بۆ زوربه ی پیاوه

ناسراوه كانی حكومه تی عه بدولكه ریم قاسم و ئەفسه ره گه وره كانی سوپای عێراق كه زوربه یان له ئەندامان و دۆستانی حیزبی شیوعی عێراق بوون. یه كێك له پلانه كانی شۆرشگێرانی راپه پینه كه شكاندنی ئەم به ندیخانه یه و ئازادکردنی زیندانییه كانی ناوی بوو كه ژماره یه کی زۆریشیان ئەگه ر پلانه كه سه ركه وتایه به شدارییان ئەكرد له و راپه پینه دا، به تاییه تی ئەم ئەفسه رانه: فرۆكه وانه كان، ئەفسه ری ده بابه و زرپۆشی دیکه كه ژماره یه کیان له م كاره ئاگادار بوون پیش روودانی. له چه ند سه رچاوه یه كدا باسی ئەوه ئەكرا كه ئەو سه ربازهی فه رمانی ئەوه ی پیدرابوو به ده بابه كه ی هیرش بکاته سه ر به ندیخانه كه، ترسنۆك ده رچوو بوو یان وه ك هه ندیک گوتیان به جوړیک شله ژابوو نه یه توانیبوو ئەو فه رمانه كه گرنگترین ئەلقه ی كاره شۆرشگێرییه كه بوو به جی بهینیت و ئەوه بووه هۆی سه ره کیی سه رنه كه وتنی راپه پینه كه. ئیتر میژوو هه ندیک روودای تیدا یه كه به ئازایه تی یان به ترسنۆکی تاكه كه سیك ئەنجامیکی ئەمدیو یا ئەودییو میژوویه کی جیا دروست ئەكات. ئەگه ر سه رباز (خه له ف شه لئاغ) ئازا بووایه و ترسنۆکی به رچاوی ره ش نه كرایه کاریکی ئەكرد یان ئەبووه پالئه وانێکی گه وره ی میژوویی یاخود وه ك نایب عه ریف هه سه ن سه ربیع و عه ریف كازم به نده ر قاره مانانه شه هید ئەبوو. پاش چه ند رۆژیک له كاره ساتی سه رنه كه وتن، به نده كانی به ندیخانه ی ره شید كه بی نان و ئاو كرابوون له گه ل خۆره لاتنی رۆژی عی ته موزی ١٩٦٣ ئەو سه دان رۆله دلسۆزه ی گه لی عێراق به كه له پچه كراوی هینرانه ده ره وه و به ره و (شه مه نده فه ری مه رگ) راپیچ كران. به عسییه فاشسته كان دوو رایان هه بوو له بریاردان به رامبه ر ئەم سه دان رۆله خاوه ن به هره و زانا و پزیشك و ئەندازیار و ئەفسه ری سوپایه. یه كێکیان ده سترپژکردن له هه موویان و كوشتنیان به كۆمه ل به مه به سته نه هیشته نی مه ترسی ئەوه ی جاریکی دیکه به شداری بکه ن له هیچ جوړه كرداریکی دوژمن به حیزبی فاشسته و هاوکاره كانیان. ئەو ویتریان: نه له ترسی رای گشتیی جیهان كه ئیستا هه مووی له هه ژاندایه دژی ئیمه و ئەمه یه كجاری دوژمنمان بو زیاد ئەكات و سومعه مان دینیتته

سه سفر، با به شه منده فه ریکی باره لگر هه موو کون و درزیکیشی به قیر بئاخنین و بهم گهرمای ته موزه بیاننیرین بو سه ماوه و له ویوه بو به ندیخانه ی نوگره سه لمان، که بیگومان هه موو له ریگادا ئه مرن و وه ک قه زاوقه در ئه چپته ناو ده نگو باسه وه . رای دووهم په سه ندکرا و به ئاگاداریی هه موو سه رکرده کانی به عس و حکومت به گشتی ده سترکا به جیبه جی کردنی ئه م پلانه چه په له ی له جیهاندا وینه ی کهم بووه . که "بار" بارکرا ئینجا شوفیری شه منده فه ره که یان هینابووه و رایانسپاردبوو که زور به هیواشی ریگای (سه ماوه) بگریته بهر . ژماره ی ئه و ئه فسه ره لیپرسراوانه نزیکه ی هه زار کهس بوو "به گویره ی راپورته زانستییه کانی ئه و کاته هه بوون"، له ناو ئه و جووره شه منده فه رانه دا و به و گهرمایه ی سه ر له به یانی ۱۹۶۳/۷/۷ هیچ که سیک له ۲-۳ سه عات زیاتر بهرگه ی ئه و گهرمایه ناگریت، له کاتی کدا زیندانییه کان هه ندیکیان به که له پچه کراوی و هه ندیکیان به زنجیر به یه که وه به سترابوونه وه .

د . رافید سوچی ئه دیب

خۆراگریی زیندانییه کان به شیکه ی به هوی ئه وه وه بوو که هه ندیکیان پزیشک بوون داویان له هاوړپیکانیان کرد په نجبه ی خویان و هه ر شوینیکی دیکه ی له شیان که ده میان بیگاتی بمژن تا هه ندی (خوی) بگریته وه بو له شیان که گهرما خوی تیدا کهم کردووه ته وه و به شیوه ی ئاره ق کردنه وه دپته دهره وه . ئه مه و هه ندیک ئامۆژگاریی پزیشکانه ی دیکه که دکتور رافید ئه دیب یه کیک بوو له به ندکراوه کان رۆلی دیاری هه بوو تیایدا . دوا ی سه عاتی ک له که وتنه ری

شهمه نده فهره که، زیندانییه کان بهر بهره توانای خورآگرییان که م بووه وه و توشی دل تیکه لہاتن و رشانه وه و نزمبوونه وهی فشاری خوین بوون. له شانسی ئه و قاره مانانه شهمه نده فهر له دوی (دوره) و له ئیستگهی (مه حاویل) راوه ستا. لیره دا شو فییره که که ناوی عه بد عه باس بوو پییان گوتبوو باری فارگونه کانت هه موو شیشی ئاسنه گوتبووی له م راوه ستانه دا له (مه حاویل) کورپیکی گه نج سه رکه وته سه ره وه بۆلام و پیی گوتم خاله گیان ئه و باره ی پیته ئاسن نییه، به لگو مروفن و چاکترین رۆلای گه له که مانن. عه بد عه باس یاریده دهره که ی خوئی نارد بۆ فارگونه کان. کاتی که راهیه وه لای وه ستای، رهنگی زهره هه لگه پابوو و هاواری کرد خیرا که وه ستا

قسه که راست ده رچوو. عه بد عه باس نه یه زانی داره مه ی تیکی پییه له شیوه ی شه مه نده فهریکدا که کون و که له به ره که شی به قیر گیراوه. کاتی که ئه مه ی زانی، شه ره ف و شه هامه تی ئینسانی کاری تی کرد و له بری ئه وه ی به خاوی و له سه رخویی لیخورین به و په ری توانای شه مه نده فهره که ی به خیرایی لیخوری و دوو سه عات پیش کاتی ئاسایش گه یشته سه ماوه. عه بد عه باس میفره جی بۆ مه زه ره ی کوری گیرابوو وه که: کاتی که یشتینه (هندییه) و

عه بد عه باس میفره جی

(دیوانیه) خه لکیکی زۆر له ئیستگه که راوه ستا بوون و ئاو پرشی نی فارگونه کانیا ن ئه کرد بۆ ئه وه ی تۆزیک له گه رما و گره که ی سارد بکه نه وه. "له و کاته شدا ژنیک به په له به ره وه پیرم هات و په لاماری دهستی دام و ماچی کردم و گوتی تکایه به په له بیانگه یه نه" نه م ئه زانی ئه و هه واله چۆن گه یشتوو ته ئه و خه لکه، به وه ش

نه وه ستابوون به لکو هه والیان گه یانده بووه سه ماوه که راوه ستاین و دهرگای فارگونه کان کرایه وه زیندانییه کان وهک لاشه ی کولاو و به سه ریبه کدا که وتوو دهریبه پینه دهره وه و هه ندیکیشیان بورابوونه وه یه کیکیشیان که دکتور یه حیا نادر بوو گیانی له دهست دابوو. یه کیک له بنده کانی ناو شه منده فهره که نه فسه ریکی دهرمانساز بوو و خه لکی سه ماوه بوو، باوکی که به (باوکی تالیب) ناو نه برا له به غداوه هه والی گه یانده بووه شاره که ی خویمان (سه ماوه) و وای کردبوو خه لکیکی زور به ناو و خواردنی زوره وه چاوه ری میوانه کانیاں بکه ن و بیجگه له وهش باری لوریبه کی گهره ی پر له برنج و روژ و شه کر و چا و خورمای نارده زیندانی نوگره سه لمان بویمان. له و کاته شدا دکتور رافید و دوو پزیشکی دیکه له ناو بنده کاندا بوون، قه له مباریاندا بو لای نه و جه ماوه ره ی نان و ناو و خواردنیان هینابوو و هاواریان کرد که س ناو و سارده مهنی نه خوات و تکایه مه یانده نی خیرا ناوی شله تین و خویمان بگه یه ننی، نه وه بوو به په له ته شتی گهره گهره و خوئیایان گه یانده نی و به مهش جاریکی تر له مردن رزگار بوون. یه کیک، له زیندانییه کان که هاوری حمده ی نه یوب بوو، نه و به پیره وه چوون و فریاکه وتنه ی ناو نا "راپه پینه بیده نگه که ی سه ماوه".

که بپروانیته هه زار که س: برسی و تینو و هه موو جل و بهرگی ته پر به ئاره قی له ش و چاو دهر پوقیو له هیلاکی و ترس و مردن و برسیتی و تینویتییدا، چ کاره ساتیکی مروقیایه تی وا جه رگپر، فاشستیته به عسییه کان له ناخ و دهر وونی هه موو که سیکدا له بیر نه باته وه؟ به م جوړه باسکردنی نه م تراژیدیایه - بو نه وه یه رو له کانی نه مپو و نه وه ی تازه ش نازایه تیی تیکوشه رانی گه له که مان و به سه رهاته گهره کانی و گیانی شوپشگیپی و خو به ختکردنیان له بهرچاو و له سه ر زمان بمینیت. نه وه ی زانرا له کاتی خویدا: شه هیده کانی راپه پینی سه ربازگه ی ره شید که له روژی یه که مده ۲۰۰ که س بوون و ۴۶ که سی دیکه یان فه رمانی خنکاندنیاں درا و گولله باران کران و ژماره یه کیش له ژپر ئازار و نه شکه نه جده گیانی پاکیان له ده ستدا و چوونه کاروانی شه هیدانی حیزبی شیوعی و گه لی عیراقه وه. له ناو نه م

زیندانیاندا زه عیم غه زبان سه عد و عه قید ئیبراهیم سه سن جبوری و عه قید سه سن عه بود و عه قید سه لمان عه بدولمه جید سه سان و موقه ده م عه دنان خه یال و ره ئیس ئه وه ل لوتفی تاهیر و همدی ئه یوب و دکتور رافید سوبجی ئه دیب و فرۆکه وان ئیبراهیم موسه نا و ئه ندازیاری کاره با و ئه فسه ر عه بدولقادر شیخ و ره ئیس ئه وه ل سه لآح سه زاز و ئه فسه ر یه حیا نادر و جه میل مونیر ئه لعانی و ئه ندازیار سه سن زیوه ر و سه دان که سایه تیی ئه م گه له یان له ناودا بوو.^١

هه رچه نده راپه رینه که ی ٣ی ته موز سه رنه که وت به لآم هیژ و ئازایه تیه کی بی وینه ی دا به شورشگیران به تایبه تی به شیوعی و جه ماوه ره فراوانه که یان. دوا ی ئه وه که عه بدولسه لام عارف و براده ره نه ته وه ییه عه ره به کانی کوده تایان به سه ر به عسدا کرد، ئاسۆیه کی گه شتر و فراوانتر هاته کایه وه و بپروای جه ماوه ر به سه رکه وتن پته وتر بوو که ئه و زه بروه نگ و کوشتن و برینه نه یوانی به عس له سه ر حوکم به ئیلتته وه و له چه ند سه عاتیکدا رووخان.

ئیمه ش که له به غدا به نه ئینی کارمان ئه کرد، چالاکیان ئاسانتر بوو بۆ ریکه ستنه وه ی ریزه کانمان و روژانه ده یان ئه ندامان ئه به سه ته وه به حیزبه وه و باوه رمان به سه رکه وتن روو له هه لگشان بوو. شانازیان ئه کرد به پالنه وانیتی و خورپاگری سه رکرده قاره مانه کانمانه وه که به درنده ترین شیوه ی ئازار و ئه شکه نجه شه هید ئه کران.

سه لام عادل و جه مال هه یده ری و ئه بو سه عید و سه سن عوینه و محمه د حسین ئه بولعیس و نافع یونس و ده یان سه رکرده و سه دان کادر و هه زاران لایه نگر و دۆستی حیزب، ئه وانه بوونه چرایه ک بۆ روونا کردنه وه ی ریگای شورشگیریتی و که س به خه یالیدا نه ئه هات که پاش ئه و هه موو رووداوانه سه رکرده تیی حیزب جاریکی دیکه بکه وینه هه له و به تایبه تی هه له ی گه وره ی کوشنده وه .

^١ ئه م زانیاریان له چه ند بیره وه ری و دیداری روژنامه وانیه وه سوودی لی وه رگپراوه وه ک: نامه ی مه زه ره عه بد عه باس کوپی شورفیری شه مه نده فره که، غه زبان ئه لسه عد ئه فسه ری شیوعیی به ناوبانگ، ئه حمه د عه زاوی، کاظم سه ماوی و چه ند که سیکی دیکه .

گەر وهک زنجیره یه که رووداو بگه رپینه وه سهر کوده تای ٨ی شوباتی ١٩٦٣، ئینجا پاش به یاننامی ژماره ١٣ی به عس بۆ له ناوبردن شیوعیه کهان، له ٣ی ته موزی هه مان سالدا رۆله کانی ئەم حیزبه هه ولی هاتنه سه رحوکم بدهن به رووخاندنی حیزبی به عسی درنده، ته نیا راپه رینی ٣ی ته موزی ١٩٦٣ ئە بوو میشکی سه رکرده چه قیوه کانی ناو قورپاوی پاشکۆیه تی بچولینیت و ریبازی شوپشگێرانه یان پێ بگریته بهر، که چی به ئیشاره تیکی دهره وهی ولات پاشه کشه یه کی یه کجار ناپه سه ندیان کرد و خوینی هه زاره ها هاورپیان کرد به قوربانیی ئافه رینیکی ریفیژنیزی سوڤیت.

قاعیده ی حیزب و جه ماوه ری حیزب نه که هه ر به م ئەم ریبازه چه وته رازی نه بوون، به لکو به هه موو شیوه یه که دژی وه ستان به لام ئە نجام ئە وه بوو سه دان ئە ندامی چالاک و تیکۆشه ر باوه ریان به حیزب نه ما و وازیان هینا.

من که لیپرسراوی زانکۆی به غدا و ریکخستنی یه کیتی قوتابیان نهینی عیراق بووم، کاتیک لیپرسراوه کهم حسین جواد گومه ر بوو داوای لی کردم به کۆمه ل بچین بۆ ساحه ی که شافه بۆ پشتیوانی له (ئیتیحادی ئیشتیراکی) و چه پله لیدان بۆ عه بدولسه لام عارفی خوینرپێژ، پیم گوت ئە مه گه ره ترین خیانه ته ئیوه له حیزب بگره له گه لی عیراقی ئە که ن. به هه یچ جوریک من ئەم فه رمانه ی ئیوه جیبه جی ناکه م و هه موو هاورپیان له م هه لویست و گۆرانه تان ئاگادار ئە که مه وه. گوتم ئەم کاره وهک ریبازی سیاسی له ١٠٠٪ هه له یه و ته سلیمبونه به حوکمیکی کۆنه په رستی خوینرپێژ و وهک کاریکی ئە خلاقیش بی وه فای و ناپاکییه له هه زاره ها شه هیدی دوینی و ئیسپاتی ئە وهش ئە کات سه رکرده کانی ئیستای حیزب به هه یچ جوریک سه ره خویان نییه له بریاردانی ناو ولات و گه لی خویان و ته نیا پاراستنی به رژه وه ندی ده وله تی سوڤیته که ئە مهش فره نییه به سه ر شیوعیتی و نیشتمانپه روه ریه وه.

کاتیک که قاعیده و جه ماوه ری حیزب به توندی دژی ئەم هیله چه وته راوه ستان، سه رکرده کانی ئەم ریبازه که وتنه پاشه کشه، بیگومان نه که به باوه ره وه به لکو بۆ پاراستنی پیگه حیزبییه کانیان و خۆکۆرندنه وه و ئاماده کاریی نوێ بۆ درێژه پیدان به هه مان هیلێ سیاسی خویان به جوریکی دیکه.

هیللی ئاب (۱۹۶۴)

رئیکخراوه کانی حیزب به بیژاری و ده ربړینی نارېزایی رووبه پړوی هیلله پاکتاوییه که ی ئاب بوونه وه و ژماره یه کی زوریان وازیان له حیزب هیلنا و سهره تاکانی ته که توله جیا جیاکان دهرکه وتن وه کاردانه وه دژئ سیاسته هه له کان و متمانه نه کردن به و سهرکردایه تییه ی که هه یه . منیش یه کی ک بووم له کادیره کانی حیزب و باوه پمان و ابوو که په پیره وکردنی هیللیکی شورشگړی حیزب و جه ماوهر سازنه کات بو گورپینی ولات و رزگارکردنی له حوکمه دیکتاتوریه درنده که و دامه زرانندی حکومتیکی نیشتمانیی دیموکراسی .

ئوه بوو یاداشتیکیمان پیشکه شکردن به ناوی (تیمیک له کادره کانی حیزب) ئه تمه ناوئرا کیتله ی (نه جم) که نه جم ناوی نهینیی هاوړی ئیبراهیم عه لاوی بوو له حیزبدا، بیجگه له خودی هاوړی ئیبراهیم عه لاوی و من، هه ریه ک له هاوړپیان شه هیدی نه مر خالید ئه حمه د زه کی و شه هید ره ئوفی حاجی قادر و شه هید ئه مین خه یون و فوناد ئه لئه میر و سه باح گورگیس و یوسف ره زین و ماجید عه لاوی و ئیبراهیم ئیسماعیل و نوری که مال و ئه بو ناجی له و کیتله یه دا بوون .

له یاداشته که دا باسی دؤخی حیزب و زه روره تی سوودوه رگرتنمان کردبوو له و نسکویه ی که حیزب توشی بوو، هه روه ها هؤکاره کان و چاره سهره که شیمان باس کردبوو . له و بارودؤخه ورد و هه ستیاره دا هیللی گشتیی رئیکخراوه کانی حیزب به ته واوی جیاواز بوون له یه کتری . له کاتیکدا که لایه نگرانی هیللی ئاب ئه یانویست هاوپه یمانی بکن به لکو ته نانه ت حیزب بتویننه وه له ناو رئیکخراویکی پان و پوری نه ته وه بییدا (ئیتحادی ئیشتراکی) و به ئاشکرا بانگه شه یان بو ئه مه ئه کرد و ئه یانگوت ئه وه ریگه راسته که ی گه شه کردنی ناسه رمایه داری و رؤخی سهرده مه . له به رامبه ر ئه وه دا چه ند ره وتیکی شورشگړی هه بوون که گرنگترینیان ئه وه بوو که دواتر بوو به کیتله یه ک له شیواز و ناوه رپوکدا جیاواز بوو له و کؤمیته ناوه ندییه ی که به نارپه وا بالی کیشابوو به سهر حیزبدا . ئیمه له

(تیمی کادر) دا هیچ مه به ستیک و ره وتیکی جیا بوونه وه مان نه بوو له حیذب به لکو له روانگه ی پیگه ریخراوه ییه که مانه وه له ناو حیذبدا هه لئه سوراین و له سه ر بناغه ی یه کیتی حیذب کارمان نه کرد بو هه لئاردنی سه رکردایه تییه کی شوپشگیپر که رابه رایه تی جه ماوه ری چه وساوه ی گه ل بکات بو بنیادنانی حوکمیکی دیموکراسی و نیشتمانی.

له راسته وه: ئیبراهیم عدلاوی، قه حتان نه لمه لاک، فوئاد نه لئه میر، ماجید عدلاوی، نه بو زهر، له سه ر مه زاری شهید خالد نه حمده زه کی، ۲۰۰۳/۱۲/۱۰

من ئەوکاتە، مەبەستم سالی ١٩٦٤هـ، وەك باسەم کرد بەرپرسیاری ریکخراوەکانی زانکۆی بەغدا بووم کاتیك که لیپرسراوەکەم حسین جەواد گومەر (وەلید) پێی راگەیاندم که ئەبێت بەشداری بکەین لە ئاھەنگەکانی دامەزراندنی ئیتحادی ئیشتراکیدا، من قبوڵم نەکردو گوتم: "ئەو ئەلێی چی؟" گوتی: "گالتهیان پێیکە و بلی بژی قارەمانی سی شۆرشەکە"، مەبەستیشی عەبدولسەلام عارف بوو. بەلێ هەندیک ئەندامی مەکتەبی سیاسی ئاوا بیریان ئەکردەووە که هەرە دیارەکەیان باقر ئیبراھیم و سەلام ناسری (ئەنوەر مستەفا) بوون، ئەم هیلە بلین و نەلین لە خزمەتی جەلادەکانی دوینیدا بوون - لە خزمەتی بکوژەکانی سەلام عادل و جەمال حەیدەری و حەسەن عوینە و ئەبوئەلعیس و محەمەد ئەلەبلی و نافع یونس و سەدان کادری سەرکردایەتی - (تاقمی شەمەندەفەری مەرگ و بەیاننامە ی ژمارە ١٣)^١ دا بوون. لەلایەکی دیکەووە ئیمە ریکخراوەکانمان بەو

^١ بەیاننامە ی ژمارە ١٣: لە یەکەمین رۆژی کودەتا رەشەکەدا حاکمی عەسکەری عەقید رەشید موسلیح ئەلتکریتی بەیاننامە یەکی خویناوی دەرکرد بە ژمارە ١٣، که تیایدا خوینی هەموو کەسیک لە هەر شوینیک بیت حەلال دەکات پشتیوانی نەکات لە کودەتا رەشەکەیان و رادیۆ و تەلەفزیۆنی بەغداش خویندیانەووە که ئەمە دەقەکە یەتی "لەبەرئەو ی شیوعیە بەکرێگراوەکان و هاوێشەکانی عەبدولکەریم قاسم هەولێ بی سەمەریان دا بو دروستکردنی ئاژاوە و ناآرامی لە ناو ریزەکانی گەلدا و ملکەچنە بوونیان بو فەرمان و رینماییه رەسمیەکان، بریار درا دەسەلات بدريت بە یەکە سەربازیەکان و هیژەکانی پۆلیس و حەرەس قەومی هەرکەسیک لە ناو بیەن که بیەویت ئاسایش تیکبەتات و ئیمە داوا ئەکەین لە هەموو رۆلە دلسۆزەکانی گەل هاوکاری دەسەلاتە نیشتمانییەکە بکەن بە رینماییکردنیان بو دۆزینەو ی ئەو تاوانبارانە و لەناوبردنیان، رەشید موسلیح ئەلتکریتی پاشان بە یانیککی تری بە دوادا دەرکرد که تیایدا هەرەشە ی لە هاوالاتیان کرد لە دال دەدان و شارندنەووە و ئاسانکاریکردن بو هەلەتانی هەرکەسیک که دەسەلات بە دوایدا دەگەرێ و ئیمە بەیاننامە ی دوو هەمیش دەنوسینەووە لەبەر ئەو ی که بەیاننامە یەکی مەترسیدار و خویناوی یە و ئەمەش دەقەکە یەتی "لەبەرئەو ی گەلی بەخشنەو ی عیراق بە راستی

په روه رده ئه کرد که پیویسته توژیینه وه له سهر رابردوو بکه ن له پیناو ئاینده دا له ریگی هیلیکی شۆرشگیری ئامانجدار و باوه رمان هه بوو به په یوه ندی له گه ل ئه وه هیزه نیشتمانیاندا که ئامانجگه لی هاوبه ش کۆمان ئه کاته وه له گه لیاندا نه که له گه ل ئیتحادی ئیشترایی عه ره بیدا. ناشیرینترین مه سه له له م سیاسه ت و له م هیله پاکتاوییه دا ئه وه بوو ئه وان به رده وام بانگه وازیان بو ئه کرد هه رچه نده رژیمی عارف ئه وانی قبول ئه ئه کرد و رازی نه بوو به کلکایه تییه که یان و دریژه ی ئه دا به جیه جیکردنی حوکمی ئیعدامی ناهه ق دژ به تیکۆشه ران.

مملانیکه له ناو حیزیدا په ره ی سه ند و ئیمه وه ک (تیمی کادر) بره ومان دا به کارکردن و قوتابیان وه کو زۆرینه یه کی ئاشکرا و رۆشنبیران و به تاییه ت ریکخواه کانی ئه ندازیاران له لای ئیمه بوون، ئه مه ش له وه له بژاردانه دا به رچه سه ت بوو که ئه نجامدران بو هه لبژاردنی نوینه رانی قوتابیان و له زانکۆکانی عیراقددا پالیئوراوه کانی ئیمه زۆرینه ی ده نگه کانیان به ده سه ته پنا و به هه مان شیوه ش هه لبژاردنه کانی سه ندیکای ئه ندازیاران له به رژه وه ندیی پالیئوراوه کانی ئیمه دا بوون.

تا ئه هات ئه وه ده نگانه به هیز ئه بوون که داوایان ئه کرد حیزب کۆنگره ببه سه تیت و ئه مه له هه موو ریکخواه کاندای په ره ی سه ند. من کاتی که بیره وه ریی هه ندیک سه رکرده ئه خوینمه وه پاش تیپه رپوونی ده یان سال و ئه ببنم پرن له بابته تی سه یر

پشتیوانی له شۆرش کردوه، ئه و شۆرشه ی که سه ریلندی و که رامه تی گه پانده وه بو عیراق و له به رئه وه ی ده مانه ویت هه موو ئه و تاوانبارانه ده سه تگیر بکه ین که هه ول ده دن ئاسایش بشیوینن، ده سه لاته کان رایده گه یه نن که توندترین سه زای یاسایی ده ره ه ق به وکه سه انه ده گرنه به ر که هه ول ده دن هه لاتی تاوانباران به شارنه وه یان یارمه تیان بدن یان ئاسانکاریان بو بکه ن یان ئاماده نه بن شوینی ئه و تاوانبارانه بدرکینن."

(تالب شهبیب)ی ئه ندامی قیاده ی قوتری حیزبی به عس و یه کیک له سه رکرده کانی کوده تا ره شه که له بیره وه ریه کانیدا له کتیبی (گفتوگۆی خوین) که سالی ١٩٩٩ له لوینان - به بیروت بلاوکرایه وه، ده لیت "ژماره ی کوژراوه کانی گه لی عیراق له رۆژانی کوده تا ره شه که ی ٨ی شوباتی ١٩٦٣دا له نیوان ٥٠٠٠ تا ١٢٠٠٠ که س بوو."

و سەمەرە و بە خێرایى بە رووداوەکاندا تێئەپەرن، ئەو رووداوانەى که کارى خراپیان کردە سەر رێبازى حیزب و لەبرى پەیره وکردنى سیاسەتێكى شۆرشگێرپانە بە قۆستنه وەى دەرفەتە گەورە که پاش رووخانى حەرەس قەومى و دواى ئەوێ جەماوەر جارێکیکە روویکردەو حیزب، بە ئاشکرا جیاوازییەکی زۆر فراوان ئەبینم لەنیوان توانای سەرکردایەتی و ئاستە تیۆرى و پراکتیکیەکی بە بەراورد بە قاعدەى حیزب که کۆلى نەدا و ملی نەدا بۆ هیڵە راستپەرەو خۆپادەستکەرەکه . لەئەنجامی ئەو شدا چەندین دابەشبوونی گەرە روویاندا که دواتر بوونە هۆی کەرتکردنى ریزەکانى حیزب بە شیۆهیهکی تەواو کاریگەر .

تەکه تولى لیژنەى ناوچەى بەغدا که گەرەترین رێکخراو بوو لە بەغدا رێگەى ئەوێ گرتەبەر که داواى راپەرینی میلیى بکات بۆ رووخاندنى حکومەت و وەرگرتنى دەسەلات . هەلسورپاوانى ئەم تەکهتولە تەواو یەکدەنگ نەبوون لە چۆنیتی راپەرین و میکانیزمەکانیدا، بەلکو سەرکردەى وایان تیدا بوو که لە باالى راستپەرەو بوون و بەو هیواى سوارى شەپۆلە شۆرشگێرپیه که بووبوون که کۆنترۆلى بکەن، لەوانە حسین جواد گومەر و پیتەر یوسف . بۆ نمونە خوالیخۆشبوو حسین جواد گومەر یەکیک بوو لە جیبەجیکارە هەرە دیارەکانى هیڵە بەدناو و بەد ناوەرپۆکه کهى ئاب . بەلام لە نووسینگەى رێکخراوى بەغدادا ئەندام و بگرە چالاکترین ئەندامیشیان بوو، عەزیز ئەلحاجیش لە ئەوروپاوه گەرپابوووه و بیروبۆچونى وای هەبوو جیاواز لە بیروبۆچونى مەکتەبى سیاسى لەبەرئەو سوارى شەپۆلە که بوو چونکە ئەندامى مەکتەبى سیاسى و نووسەرێکی بەناوبانگ و کۆنترین ئەندامیش بوو لەچا و هاورپێکانیدا لە ناوچەى بەغدا که سەرپەرشتى ئەکرد .

لەلایەکی دیکەو رەوتێکی دیکە دەرکەوت بانگەوازی ئەوێ ئەکرد که گۆرپانکاری تەنیا بە شۆرش دیتە دى لە رێگەى کودەتایەکی سەربازى پشتیوانیلێکراو بە راپەرینی میلیى . رێکخراوهکانى حیزب کهوتنە مشتومرپى گەرم سەبارەت بە هیلى راپەرینی میلیى و هیلى کارى یەکلاکەرەو (کودەتای سەربازى

و شوپرش) و لایه نگرانی ئەم بیروبۆچونه پێیان وابوو که ئەوه پێی ناگوتریت کوده تا به لکو شوپرشیکه له ریگه ی کرده وه ی سه ربازی هاوړی له گه ل راپه پینی میلی که پشتیوانی لی ئەکات.

هه ره وه ک باسیشم کرد، هیللی (تیمی کادر) یش وه ک ئاراسته یه کی دیکه ده رکه وت و بانگه وازی ئەکرد بۆ خه باتی چه کداری وه ک ریگه یه ک بۆ رووخاندنی ده سه لاته دیکتاتۆرییه که.

ئا له م کاته دا من په یوه ندیم کرد به ژماره یه ک هاوړپوه له ریخراوه کانی لقی کوردستان و ئەم ریخراوه تاراده یه ک شوپرشگێر بوو که حیزب سه دان چه کداری هه بوو هاوپه یمان بوون له گه ل پارتی دیموکراتی کوردستان له شوپرش کوردستاندا. جه نگا وه ره کانی حیزب له قوناغه جیا جیاکاندا گه لیک قاره مانیتییان تۆمار کردوه و ئەمه ش به لگه یه له سه ره ئەوه ی که شیوعیه کان خاوه نی وزه ی شوپرشگێرین. بیگومان پاش کوده تاکه ی ۸ی شوباتی ۱۹۶۲ و قه لاجۆکردنی شیوعیه کان له سه رده ستی کوده تاجییه کان، حیزبی شیوعی په یوه ندی کرد به شوپرش کوردستانه وه. ئەم بابته ش به شیکی دیکه ی هه یه که له بیره وه ریبه کانه دا تۆماری ئەکه م به لام پیویسته لی ره دا به په له ئامازه بکه م بۆ ئەوه ی که هه لۆیستی پارتی دیموکراتی کوردستان به سه روکایه تیی مه لا مسته فای بارزانی نه مر له میژوودا بیرناچیته وه چونکه سه دان و هه زاران شیوعی هه لاتووی ده ستی چه وساندنه وه ی به عسی له ئامیز گرت.

هاوړی ش هیدی سه رکرده ی هه لکه وتوو له کوردستان (ره وفی حاجی قادر) م رازی کرد په یوه ندی بکات به تیمه که ی ئیمه وه، ئەویش هاوړی ئیبراهیم عه لوی بینی و بوو به که سیکی زۆر نزیک له تیمی کادر بگره بوو به یه کیک له ئیمه.

ره وفی حاجی قادر ئەندامی لقی حیزبی شیوعی و کریکاریکی به توانای میکانیک و که سیکی کۆمه لایه تی و شیوعیه کی هه ره به ناوبانگ بوو. هه رچه نده له سه رده می (نوری سه عید) ه وه شیوعی و خاوه نی بیرى شوپرشگێرانه و

خۆشه ويستی لیژنه ی لق و شیوعییه کانی کوردستان بوو، به لام دواچار و دواى سالانیکى زۆر ژيانى موخته فیتى له سه رده ستى به کریگیراوانى ئەمن و ئیستخبارات له سلیمانی شه هید کرا و ئەگەر شه هید نه کرایه له بارییدا بوو رۆلکی گه وره ی بگپرایه له کوردستاندا. له و رۆژانه دا حیزب رۆله ی ئازا و نه به زی هه بوو له سلیمانی که به رهنگاری هیرشه کانی ئەمن و ئیستخبارات ئەبوونه وه و نموونه یه کی گه نجه شوپشگپره کان بوون له ریپازی راستی حیزیدا. ئەبیت ناوی شه هیدان ئەکره می چه پسه و جه مالی عه لی فایز و هه روه ها تیکۆشه ران مسته فا چاوپره ش و که مال شاکیر و حه مه ئەمینی به رید و تایه ر و عه لی و سه للاح له بیر نه که م. ئەمان و ده یان هاوړپیی ئازای تر.

سه رکرده سه ره کییه کانی ئابی ۱۹۶۴ کی بوون؟

لیره وه ئەبیت بگه ریمه وه سه ر میژووی دروستبوونی به ره ی یه مینی ناو سه رکرده یه تیی حیزب که به هیلی ریفیژنیزم ناومان ئەبردن که سه ره تای سه ره لسانی ئاشکرایان له ده رکه وتنی سیاسه تی خرۆشۆفه وه سه رچاوه ئەگریت. کوتله ی سی قۆلی به هادین نوری و زه کی خه یری و عامیر عه بدوللا که ئەندامی مه کته بی سیاسیی حیزب بوون، له و کاته وه رۆلی گه وره یان هه بوو له وه رچه رخانه ریپازی شوپشگپیری حیزبی شیوعی عیراقددا به ره و جیبه جی کردنی ریپازی نوێ خرۆشۆف. ئەم سی کوچکه یه بوونه گه وره ترین کۆسپ له پیی شوپشگپیری حیزب و جه ماوه ری عیراقیشدا و ئەم سیاسه ته مله ورییه ی ئەمان بۆ لاده ره ته حریفیه کانی سوڤنیت گورزی کوشنده ی له حیزب دا و هیلی ئابی ۱۹۶۴ ییش به ره مه می ئەو سیاسه ته بوو که سوارچاکانی دیکه یان هینایه کایه وه وه ک سه لام ناسری و باقر ئیبراهیم که دوو که سی سه ره کی بوون له م ریپازه کوشنده یه دا. هه رچه نده هیلی ریفیژنیزمی (ته حریفی) له ته موزی ۱۹۵۹-۱۹۶۱ هه وه ده ستپینئه کات، له و کاته وه که عه بدولکه ریم قاسم ده ستی کرد به شالاو بۆ سه ر

ریکخستنه کانی حیزبی شیوعی، به ریخوشکردن بۆ هیژه کۆنه په رسته شکاوه کان بۆ گه پانه وه سهر شانق و هیرشکردنیاں بۆ سهر حیزبی شیوعی و هیژه دیموکراتیه کان، له هه مانکاتدا قاسم په یوه ندیی هاوکاری ره سمیشی به حیزبی شیوعیه وه هیشتبووه وه بۆ مه رامی خۆی.

به رامبه بهم باره ئالۆزه، حیزب سیاسه تیکی شۆرشگێرانه ی نه گرت بهر و به هۆی جیاوازی بیروپای سهرکردایه تی و پارچه پارچه بوونیاں له نیوان هیلیکی شۆرشگێرانه بۆ دهسه لات وه رگرتن و هیلی دیکه ی به هیژتر که پێچه وانه ی نه مه بوون و هیلی خۆبه ستنه وه بوون به راویژکاری حیزبی شیوعی سوڤیت و بهرژه وه ندیه کانیه وه. ئه و کاته حکومه ت دهستی دایه لیدانی ریکخستنه کانی حیزب و دۆسته کانی له ناو سوپادا و به پهرش و بلاوکردنه وه و ده رکردنیاں گورژیکی کوشنده ی له و ریکخستنه پته وه وه شانده.

هه ر ناوه روکی ئه م سیاسه ت و فیکره بوو که هه مان تا قمی سی کوچکه ی عامیر و زه کی و به هادین پێشپه وه ی بوون و له سالی ۱۹۶۴ دا له هیلی ئابدا سه ری هه لدایه وه و بووه هه لدیژیکی گه و ره ی نوێ بۆ ئه و حیزبه تیکۆشه ره ی که دوا ی کوشتن و برین و له ناو بردنی ئه ندام ولایه نگره کانی، دوا ی شوباتی ۱۹۶۳، ئازایانه هه لسا یه وه و به هیوا ی ریبارژیکی شۆرشگێرانه ی نوێ ده ست به ریکخستنه وه ی ریزه کانی کرایه وه.

چه ند قورسه لام و چه ند ئازارم هه یه کاتیک که بیر له و روژانه ئه که مه وه که به ته مای هه له اتنی روژیکی نوێ بووین له میژووی بزوتنه وه ی نیشتمانی و شۆرشگێری عێراق، که ئه گه ر ئه و ریبارزه سه ربکه وتایه و ده سه لاتمان وه ربگرتایه، نه ک عێراق به لکو گۆرانکاری گه و ره له ناوچه که و جیهانیشدا رووی ئه دا.

کوتله سی قۆلییه که پێش سالی ۱۹۶۳، هه ولیان دا شه هید سه لام عادل له سکرته یی لابه دن و هادی هاشم بخه نه جیگای، ئه وه بوو هه ردوو رابه ری گه و ره ی میژووی حیزبی شیوعی له عێراقدا سه لام عادل و جه مال هه یده رییاں دوورخسته وه و ره وانه ی مۆسکۆیاں کردن بۆ ئه وه ی گۆره پانه که بۆ خۆیاں و رابه ره سوڤیتییه کانیشیاں ته خت ببیت.

هیللی ئابی ۱۹۶۴ وەرچەر خانیکی که مه رشکیئی گه وره بوو که ئه بیټ هه تاهه تایه ناوی نه خشه کی شه کان و جیبه جیکه ره کانی له لیستی ره شی جولانه وهی شیوعی و نیشتمانی عیراقدای بمینیت.

به رامبه به مه هیلله یه مینییه ئه لقه له گوئییه، ریکخسته کانی حیزب و جه ماوهر ملیان بو نه دا، به لکو به توندی به ره له ستیان کرد و به هه موو شیوه یه که دژی ئه مه لادانه راوه ستان.

له مه بارودوخه دا من زور چالاکانه و به توندی دژی ئه مه ریبازه چه وته کارم کرد و نه مه هیشت ته نیا یه که سیش له ئه ندامانی ئه و لیژنه و ریکخستنه ی به ریپوه مه ئه بردن له گه ل ئه مه ریپوه یه مینی و هه لپه رسته دا برۆن.

له ئه نجامی ئه مه سیاسه ته چه وته دا ریکخسته کانی حیزب له واقیعه دا پارچه پارچه بوو، له رووی تیگه یشتن له ئامانجه کانی حیزب، له هه لوئیس ته به رامبه به حوکمی عیراق، له شیوه ی کارکردن بو هینانه دی ئامانجه نزیك و دووره کانی حیزب، له ناسینی دۆست و دوژمندا، له تاکتیک و ستراتیدیا، له ناسین و هه لوئیس ته به رامبه به یه کیتی سوڤیت و حیزبی شیوعی سوڤیت و به گشتی جولانه وهی شیوعی له جیهاندا.

که واته به هه یچ جوړیک نه فیکری یه کگرتوو و نه ریکخستنی یه کگرتوو له حیزبدا نه ما. به ره لالیی و درکاندن و باسکردنی هه له کانی حیزب و ناوهینانی سه رکرده کان له هه موو شوینیکدا بوو بووه کاریکی ئاشکرای دوور له گشت په پیره وه لینینییه کان و بگه ره دوور له دابونه ریتی ئاسایی نیوان هاوړپیان. که سانی وه که ئیمه ش که شه و و روژ خه ریکی دامه زاننده وهی ریکخسته کانی حیزب بووین و ئاماده بووین بو قوربانیدان و خو به کوشتندان له ریگای حیزب و میلیله تدا، به خوینگه رمیه کی یه کجار ده گمه نه وه، هیوامان به و سه رکردایه تییه نه ما و ئه گه پراین بو چاره سه رکردنیک و هه ها که شو رشگیریتی و سه ره خوئی حیزب بپاریژین و کار و تیگوشانمان به ریگای راستدا به ره و به دیهینانی ئامانجه کانمان به بهین که رووخاندنی حوکمی کۆنه په رست و درنده کان و به کورتی و هه رگرتنی ده سه لات بوو له سه روو هه موویانه وه.

به و شیوه به چه ند بیروپایه که له ناو حیزبدا دروست بوو. هه ندیک باوه پریان به گرتنه بهری ریبازی کوده تایی سه ریبازی بوو که له گه لیدا راپه پینیکی میلی روو ئەدات و ئەبیتته شوپشیکێ راسته قینه ی گه لی عێراق. به رامبه ر ئەمه ش هه ندیک ریکخستنی دیکه ی ناو حیزب که ناوه نده که ی لیژنه ی ناوچه ی به غدا بوو و ریکخستنیکی زۆر فراوان بوو باوه پریان به راپه پینی میلی هه بوو، و بو ئەم ریبازه شیان په نایان ئەبرده بهر بیروباوه پ و ئەزمونی گه لان و حیزبه شیوعی وشوپشگێره کان له میژوودا.

لایه نی سییه میش له ناو حیزبدا دروستبوو، که به ناوی ئەو یادداشته وه ناو نراین که له ژێر ناوی (فریق من کوادر الحزب)^١ واته تیمیک له کادره کانی حیزب دامان به مه کته بی سیاسی. کادره کانی ئەم تاقمه کادره له زۆر شوینی جیا جیای ریکخستنه کاندایارمان هه بوو.

ریبازی ئەم پینگایه ی سییه م، خه باتی چه کدارانه بوو و له پینا و ئەو ئامانجه دا چه ندین شه هید و قوربانیی دیکه مان به خشی خه با ته که مان بووه به شیکیی دیار له میژووی جولانه وه ی شیوعی له عێراقدا. راپه پینی زۆنگا وه کانی خواریوی عێراق داستانیکه هه تا هه تابه ناوی ئازایه تی و له خو بووردنی تیکۆشه ره کانی ئەمینیت و ئەچیته پال راپه رینه میژووییه کانی دیکه ی حیزبی شیوعی عێراقه وه.

^١ د. علی که ریم سه عید، له کتیی (العراق البیریة المسلحة - حركة حسن السریع و قطار الموت ١٩٦٣) لاپه ره ٢٠٨ به م جو ره باس له گروپی (فریق ئەلکادر) ئەکات: "تیمی کادر کۆمه لیک بوون پیکه اتبوون له (٤٠-٥٠) تیکۆشه ری به ئەزمونی حیزبی که ئەندان یار و نووسه ر و دواتر بز نسما ن ئیبراهیم عه لای سه رکرایه تی ئەکردن. ئەندامه دیاره کانی ئەم گروپه بریتی بوون له ئەمین خه یون و مولازم فازیل عه باس و فاروق مه لا مسته فا. ئەم تیمه به ره له ستیی بزوتنه وه که ی ٨ شوباتی ١٩٦٣ یان کرد له ناوچه ی کارمییه، ئینجا پاشه کشه یان کرد به ره و باشوور. تیمی کادر پیش جیا بوونه وه ی قیاده ی مه رکه زی هه مان ره خنه و تیبینییه کانی قیاده یان هه بووه و له ژێر په رده ی نووسینگه یه کی ئەندان یاریدا که له گۆره پانی (نه صر) بوو له به غدا و ئیبراهیم عه لای و ماجید عه لای برای خاوه نی بوون، چالاکیان ئەنواند."

رېځخستننه کانی تيمپک له کاديره کانی حيزب (فريق من کوادرا الحزب)

رېځخستننه کانی (فريق) له ناو قوتابيان و روښن بيران و سوپا و کريکاران و جوتياراندا له به غدا و خوارووی عيراقدا هه بووین.

بۆ باسکردن له هه نديک راستی میژوویی ئه و کاره ساته ی به سه رگه وره ترين و تیکۆشه رترین حيزبدا هات، پيوسته زیاتر باسی ئه و بارودۆخه بکه م که تیايدا روويدا له ناو عيراق و له دهره وه ی ولاتيشدا که ده یان سال به سه ر ئه و رووداوانه دا تپیه پيوه به لام من و هه زارانی دیکه به ئازاری ئه و روژانه وه ئه تلپینه وه .

له مانگی مایسی ١٩٦٤دا خرۆشۆف سه ردانی قاهیره ی کرد و سیاسه تی نوپی سوڤیت رووی له سه ر هه لمالپا. له ناوه پاستی مانگی ئابی ١٩٦٤دا به یاننامه به دناوه که ی حيزب وه ک هاوتاییه ک له گه ل سیاسه تی سوڤیت به سه رکرده یی خرۆشۆف دهرچوو. له و روژه وه به رامبه ر به مانه به ره له ستیکردنی کۆمه له بچووکه کانی دژ به ريفیژنیزم و هیلی یه مینی له ناوچه جیا جیا کانی عیراقدا سه ری هه لدا و به ئاشکرا له ناو هاوپیانی ناو زیندانه کان و رېځخستننه کانی حيزب له کوردستان و به غدا و ناوه پاست و خوارووی عیراق و دهره وه ی عیراقیشدا و تیکۆشانیان گه شه ی سه ند.

له سه ره تادا، دژایه تیکردنی ريفیژنیزم شپۆازیکي نه رینی (سه لپی) وه رگرت که خوی له وازه یانی به کۆمه لدا دهرخست له ئه ندامیتی حيزب که له هه ندی جار و شویندا ئه و ده ستکیشانه وه یه گه یشته ریزه یه کی زۆر به رز، هه ر بۆ نمونه له بلاوکرایه وه یه کی لیژنه ی ناوه ندی رېځخستن (لتم) که له ١٠/٠٩/١٩٦٥دا ده ریکرد، ریزه که گه یشته ئاستیکی سه رسوپه ینه ر، به جۆرک که به یاننامه که ئه لیت:

"له هه ندیک ریکخراودا بۆ نمونه له به غدا (نه هره یین) ریزه ی وازه ییان گه یشتۆته ٥٠٪ و له ریکخراوی (ب) باشوردا گه یشتۆته ٢٥٪ و له ریکخراوی حه یده ریشدا (واته فورات) هه مان ریزه بوو."

حيزبی شیوعی عیراق له هه موو میژوویدا وازه یانی وای به خۆوه نه دیوو. ته نانه ت سته م و چه وساندنه وه درنده و بېبه زه ییه کانی دژی حيزبیش نه یاننوانیبوو

تا ئەو کاتە وەرە شیوعییه کانێ عێراق تێک بشکێنن و هەزاران بەندکراو مردنیان هەلته‌بژارد نەک وازهێنان لە حیزب یاخود راگه‌یانندی به‌رائه‌ له‌ حیزب و له‌ شیوعیته‌ی. که‌واته‌ نه‌هێنی ئەم جووره‌ وازهێنانه‌ چی بوو؟ به‌ دلناییه‌وه‌ نه‌ ئەنجامی سه‌رکوته‌کردنه‌ درپدانه‌کانی دوژمن و نه‌ ترسنوکیی ئەم ژماره‌ زۆره‌ی ئەندامان بوو، به‌لکو ناره‌زایی و ناوومێدی و نه‌مانی متمانه‌یان بوو به‌ سه‌رکردایه‌تییه‌ی کۆنترۆلی حیزبی کردبوو.

دژایه‌تیکردنی به‌مینییه‌کان و ریفیژنیزم به‌ گشتی له‌ هه‌ندیک شوێندا یاخیبوونی ریکخراوه‌یشیی وه‌رگرت، هه‌ر بۆ نموونه‌ ریکخراوه‌ کرێکارییه‌کانی چینی و خواردنه‌وه‌ گازییه‌کان و پیشه‌سازی پیلۆ له‌ حیزب جیاپوونه‌وه‌. هه‌روه‌ها له‌ سالی ۱۹۶۴ دا گروپیکی بچکۆله‌ له‌ کادیره‌ حیزبییه‌کانی ناو ریکخراوی قوتابیان و هه‌ندیک ریکخراوی دیکه‌ که‌ یاداشتیان دژی سه‌رکردایه‌تی حیزب بلاوکرده‌وه‌، هه‌مان گروپ و تاریکی مونیر ئەحمەد (واته‌ به‌هادین نوری)یان وه‌رگیرا و بلاویان کرده‌وه‌. ئەو وتاره‌ی به‌هادین نوری له‌ گوژاری (مه‌سه‌له‌کانی ناشتی و سوشیالیزم)دا نووسیبوو و سه‌رکردایه‌تییه‌ به‌مینییه‌که‌ی حیزب هه‌ولیدا ئەو وتاره‌ له‌ ریزه‌کانی خواره‌وه‌ی حیزب بشاریته‌وه‌، چونکه‌ وتاره‌که‌ روخساری راسته‌قینه‌ی سه‌رکردایه‌تییه‌ ریفیژنیسته‌که‌ی ده‌رخستبوو. له‌ پایزی ۱۹۶۴ دا خرۆشۆف دارپا و سه‌رکردایه‌تییه‌که‌ی حیزبیش که‌ به‌ ریی کلکایه‌تیکردنی حوکمی عه‌بدولسه‌لام عارفدا ملی رێگای گرتبوو، ورده‌ ورده‌ پاشه‌کشه‌ی له‌ هه‌لوێسته‌ پرسیواییه‌کانی کرد ئەوه‌ش به‌ هیوای پاراستنی پێگه‌ی خۆی و مانه‌وه‌ی له‌ سه‌رکردایه‌تیدا.

بێجگه‌ له‌وه‌، له‌ سالی ۱۹۶۵دا شه‌ر له‌ کوردستاندا به‌ریابوووه‌ که‌ ئەمه‌ش گورزیکی دیکه‌ بوو دژی درۆ و ده‌له‌سه‌کانی ریفیژنیسته‌کان که‌ باسی ۱۱ ئاسۆی دره‌وشاوه‌ی گۆرانی ناسه‌رمایه‌دارییان ئەکرد له‌ عێراقدا و خرۆشۆفیش پشتگیری ئەکرد. ئەو شه‌ره‌ی له‌ کوردستاندا به‌ فه‌رمانه‌روایی عه‌بدولسه‌لام عارف

دهستیپیکرده وه شکاندن و ژیرکه وتنی سه رکرده یه مینییه کانی (ح.ش.ع) بوو که هه موو سیاسته کانیان له م روانگه یه شدا شکستی هیئا و ئینجا که وتنه پیشبرکی کردن له گه ل یه کتریدا بو وازهینان له هه لوئیسته کانی پیشوویان و بو ئه وه ش ئه و دوخه له ناو حیزبدا نه ته قیته وه، ئه وه بوو له ئاکامی شه پوولی نارپه زایی به رفراوان و له ئه نجامی مایه پووچبونی ته وای هیلی ئابی ١٩٦٤ دا، سه رکردایه تییه ریفرینسته که ی حیزب که له مؤسکو نیشته جی بوو برپاریدا سواری شه پوله شورشگیره تازه که بییت و خوئی و انیشان بدات که وازی له و ریپازه چه وته ی هیلی ئابی ١٩٦٤ هیئاوه، بو ئه و مه بهسته ش ره شنووسی به یاننامه یه کیان ناماده کرد که هه ندیک ره خنه ی له ده سه لاتی عه بدولسه لام عارف گرتبوو به لام کرۆکی هیله ریفرینسته که ی له چند ده برینیکی لاستیکیدا هیشتبووه وه به مه بهستی سه رلیشتواندن.

ئه و سه رکردایه تییه هه موو ریگایه کی پیچاوی پیچیان ئه گرت به ر بو رازیکردنی قاهیره و ئیتحادی ئیشتراکی و رازی کردنی عه بدولسه لام عارف، به لام قاعیده ی حیزب به گشتی و به یه کده نگی هه موو ئه و هه ولانه یان پووچهل کرده وه و ئه و سه رکردایه تییه یان ناچار کرد که دروشمی رووخاندنی ده سه لاتی عه بدولسه لام عارف و ئوتونومی بو کوردستانی عیراق به رز بکاته وه.

چه ند راستیییه کی دیکه ی مه لانی ی ناو حیزب

له سه ره تای سالی ١٩٦٧ دا هیله گشتیییه کانی مملانی ناوخوییه کانی حیزب ئاشکرا بوون و هه لوئیستی هه ریه ک له کۆمیته ی هه لپه رستی به غدا و کۆمیته ی ناوه ندی (ریفرینست) ده رکه وت.

هه ر له م کاته دا عه زیز ئه لحاج دوا ی دوولیییه کی زۆر و پاش چه ندین ئاسانکاری که هاوری زافر (خالید ئه حمه د زه کی) پیشکه شی کرد له پیئاو به هیزکردنی لایه نه کانی دژ به هیلی ئابی ١٩٦٤، گه رایه وه بو عیراق، له به ره وه کۆمیته ی ناوه ندی پیی باش بوو گۆرانکاری بکات له پیکهاته ی دهسته کانی سه روکایه تیدا بو

دهربازبوون لهو ئیفلیجییهی که له سالی ١٩٦٥هه تیی که وتبوو، زهکی خهیری (جندهل) یش بۆ هه مان مه به ست گه رایه وه. له و روانگه یه وه بریار درا مه کته بیکی سیاسی سه ر به کۆمیته ی ناوه ندی پیک به ئیزیت که زهکی و عه زیز و به هادین نوری (مونیر ئه حمه د) بیجگه له سکرته ر عه زیز محه مه د (نازم عه لی) که له ده ره وه ی ولات بوو له خۆبگریت. ئه مه له و کۆبوونه وه یه ی کۆمیته ی ناوه ندیدا بریاری له سه ردرا که له مانگی شوباتی ١٩٦٧دا به ئاماده بوونی هه موو ئه ندامه کانی به ستر. شانبه شانی ئه مه ش لیپرسینه وه له گه ل هه ندیک ئه ندامی لیژنه ی به غدا کرا و به رپرسه سه ره کییه کان دوورخرانه وه، به لام ده سه لاتی سیاسیان هه ره ک خۆی مایه وه چونکه لایه نگریان له ناو ده سه ته کانی سه ر به کۆمیته ی به غادا مابوون.

کۆمیته ی ناوه ندی بۆ که مکردنه وه ی ناره زایی قاعیده ی حیزب بریاری دا (کوده تای سه ربازی وه ک سیاسه تیکی ره سمی حیزب رابگه یه نیت). هه ر له و ماوه یه شدا ریخراوه کان بۆیان ده رکه وت که ئاماده سازی ئه کریت بۆ به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب. ده ستپیکی کاره کانی ئه م مه کته به سیاسییه نوپیه ده رکردنی بلاوکراوه یه کی ناوخۆ بوو له ناوه راستی مانگی ئازاری ١٩٦٧دا ده رباره ی (مه سه له ی کۆمیته ی به غدا) و تیایدا ئاماژه ی کردبوو به و بارودۆخه تایبه ته ی که قه یرانه ناوخۆیییه که ی حیزبیان قول کردبووه وه و به ده ق ئه لیت:

"یه که مجاره له ژبانی حیزبیدا قاعیده ی حیزب رۆلکی کاریگه ر و ئه رینی بگریت له راستکردنه وه ی سیاسه ته پراکتیکیه هه له که ی حیزبدا، هه رچه نده نه یتوانبوو رۆبجیته ناو ره گوریشه فیکرییه قووله کانی ئه و سیاسه ته وه."

پاشان مه کته بی سیاسی له ناوه راستی مانگی ئازاری ١٩٦٧دا و به ناو نیشانی (له پیناو چالاککردن و ئاراسته کردنی مملانی فیکرییه کان) له ناو حیزبماندا بلاوکراوه یه کی ناوخۆی دیکه ی ده رکرد که ئه م بلاوکراوه یه ده نگدانه وه یه کی باشی هه بوو به تایبه ت پاش کۆبوونه وه که ی نیسانی ١٩٦٥ چونکه به ریژه یه ک له

ناشكرایی و به ناوی مه كته بی سیاسییه وه ره خنه ی له هیله ته حریفیه كه نه گرت، نه مه ش ریزه كانی خواره وه ی حیزی هاندا نه م ره خنه گرتنه فراوان بكنه و داوای دوورخستنه وه ی نه وانه بكنه كه له ده زگا سه ركردایه تییه كانی حیزبدا به پرسیارن له هیلی ئاب، شایه نی باسه بلاوكراره كه ی مه كته بی سیاسی هه رچه نده له پیشه كییه كه یدا به شیوه یه کی راست مه سه له كه ی باس كردبوو به لام له كۆتاییدا كه وته پاساو هیئانه وه بو هه لوئسته پر له هه له كه ی كۆمیته ی به غدا و نه لیت:

"دواكه وتن و هه لئه نگوته ی به رده وام له هه لسه نگانده ی سیاسه ته كانی پیشوودا و دارشتنی ریبازی حیزب، هۆكار بوون بو گوپینی وتی و نا ئارامیه كه بو قه یرانیکی قوولی ناوخوی. له راستیدا قه یرانه كه قولتربووه وه له ئاكامی نه و هه لانه ی كه روویاندا له كاتی هه لمه تی روشنبیركردنی هاوپیان به ته كتیكه ره سمیه كه وه (واته شیوازه كانی خه بات) و نه مه ش بووه هۆی دابران له خه باتی جه ماوهریی و له لایه کی دیکه شه وه بووه هۆی خولقاندنی كه شووه وایه کی تازه ی گونجاو بو بوژاندنه وه ی چه مكه راستره وه كان به بیانوی قه لاچۆكردنی هه پره شه ی (چه پره وی) و گشت نه م بارودۆخانه كیشه ی تیژ و قولیان دروستكرد له هه ندیک ریکخراوی گه وره دا."

دواچار بلاوكراره كه هیرشی كرده سه ر "فیکر و ریبازه هه له كان له مه سه له نیونه ته وه ییه كاندا" و نه لیت: "هه ندیک هاوپیمان له ریزه كانی خواره وه ی حیزب هه روه ها له ناو خودی نه و كادیرانه دا به خرۆشه وه كه وتنه برینداركردنی هه لوئستی هه ندیک ولاتی شو سیالیست له هه موو جیگایه ك."

نه م بلاوكراره یه كه شیوازی نوسینی (عه زین) و (زه کی) ی پیوه نه بینریت، ده ریئه خات كه نوسه ره كانی ده ستیان كردوو به پاشه كشی له هه لوئسته ره خنه ییه كانی پیشوویان سه باره ت به هه ندیک سیاسه تی سوؤیتی. پیشتر عه زین له ناملیكه یه كدا به ناو نیشانی (ده رباره ی گه شه كردنی ناسه رمایه داری له عیرقدا - شوباتی ۱۹۶۵) غه مباریی خو ی راگه یانده بوو له نووسینه كانی عه لی خانوفا و

هه لۆیسته کانی گۆفاری (نیوتایمزی) سۆقیتتی که ستایشی حوکمی عارف و داوای هه لوه شانندی حیزبی شیوعی عیراقییان کردبوو. هه روه ها ره خه نشی گرتبوو له رۆژنامه ی ئه لئه خباری بیروتی چونکه لایه نگری حوکمی عارف بوو له عیراقددا (بروانه نامیلکه ی: الاستعمار جدید ۱۹۶۶)، به لام پاش ۱۹۶۷ زه کی خه یری (جهندهل) پاشه کشیی کرد له هه لۆیسته کاتیبه کانی و دواتر عه زیز ئه لحاجیش شوینی کهوت، که ته نانهت پاش راپه رینه که ی پاکسازی دژی هه موو ره خه گرتنیکی ئاشکرا بوو له (ریقینیزی سۆقیتتی). هه لسوکه وت و ریپازی ئه م دوو که سه هه ولی رازیکردنی ئاراسته شوپرشگیپیبه که ی قاعیده ی حیزب و هه لۆیسته ریقینیزیبه کانی حیزب بوو له یه ککاتدا، باشترین به لگه ش له ره شنووسی (به رنامه ی حیزبی شیوعی عیراقی) دا دهرئه که ویت که هاوینی ۱۹۶۷ بلوکرایه وه و دروشمه سه ره کیبه که ی بریتی بوو له: "گۆماریکی دیموکراسیی شوپرشگیپر له ژیر سه رکردایه تیی چینی کرئکار بو ته و اوکردنی شوپرشه نیشتمانیه دیموکراسیه که و ده ستپیکردنی شوپرشه سۆشیا لیستیبه که ". دیاره ئه مه ش له ژیر کاریگری دروشمه که ی خرۆشو فدایه که له کۆتایی سالی ۱۹۶۳ دا رایگه یاند و ئه لیت حکومه ته بۆرجوازیبه کان له ئاسیا و ئه فریقادا (دیموکراسیی شوپرشگیپرن) و هه ول ئه دن به ریگه ی گه شه کردنی ناسه رمایه داریه وه بگه نه سۆشیا لیزم.

له داوای بلوکراوه ی (ململانییی فیکری)، مه کته بی سیاسی بلوکراوه یه کی دهرکرد دهرباره ی چه مکه کانی (ستراتیج و ته کتیک) که ئه مه داواین بلوکراوه ی حیزبیه له و ماوه یه دا و ئه مه ش له گه ل دوو بلوکراوه که ی پیش خۆیدا ئه یاننوانی قاعیده ی حیزب جۆش بدهن بۆ یه کلاییکردنه وه ی مه سه له که له گه ل چه مه سه ره کانی هیلی ئابی ۱۹۶۴، به رپرسیارانئو بلوکراوه یه خیرا هه ستیان به مه ترسیبه که کرد و له مانگی ئازاری ۱۹۶۷ دا ده ستیان کرد به دژه هیرش به ئه نجامدانی گۆرانکاری له هه ندیک ریخه ستندا و به دهرکردنی ئامۆژگاری دژ به هیلی ئاب ئه جوولایه وه، به مه ش کیشه ناوخۆیه کان له ته قینه وه نزیکبوونه وه.

راپه رینی پاکسازی

که دستدرژییه زایونیه که له ۵ی حوزهیرانی ۱۹۶۷دا دهستیپکرد بارودۆخی سیاسی له عیراقدا ئالۆزبوو، بۆیه جه ماوه ری عیراق دژی دهسه لاتی عارف که وته جووله چونکه ئەو دهسه لاتە نه چوو به دهنگ ههردوو گه لی میسری و سوریه وه و له هه مان کاتیشدا هیزه دیموکراسیه کانی ئە چه وسانده وه و سه رکوتی ئە کردن.

له م بارودۆخه روو له ته قینه وه یه دا سه رکردایه تی حیزبی شیوعی عیراقی نه یه توانی له پشت کۆمه له دروشمیکی شۆرشگیژی به تاله وه سیاسه تی کلکایه تی خۆی بشاریته وه یاخود داوا له ئە ندامانی خواره وه ی حیزب بکات چاوه پوان بن هه تا ئاماده سازیه کان ته واو ئە بن گوايه بۆ رووخاندنی دهسه لات چونکه ئە م سه رکردایه تییه به جدی داوا یی ئە کرا هه لۆیستی راسته قینه ی خۆی ئاشکرا بکات که یان له پیشه وه ی جه ماوه ری شۆرشگیژه وه بپوات بۆ روخاندنی حوکمی عارف یاخود ده مامکه شۆرشگیژی و کوده تاییه که ی دابکه نیّت. به لام ئە وه ی که ئە م سه رکردایه تییه ریفیژنیسته کردی مه سه له یه که ئە یسه لمینیّت که به شیوه یه کی کۆتایی له پووی سیاسیه وه نابوت بووه، چونکه به درژیایی شه ش رۆژه که ی جه نگ کۆمیته ی ناوه ندی خۆی شارده وه له ریکخواه کانی حیزب و به ناوی زنجیره یه ک کۆبوونه وه ی نه زۆکه وه گۆره پانه سیاسیه که ی بۆ هیزه کانی دیکه و بۆ بزوتنه وه ی خۆرسکی جه ماوه ر جیه یشت.

پاشان له کۆتایی جه نگه که دا کۆبوونه وه که بانگه وازیکی نامۆی لیکه وته وه که داوا یی ئە کرد پشتگیری دهسه لاتی عارف بکریّت و دروشمی رووخاندنی دهسه لات رهت بکریته وه، ئە و دروشمه ی که قاعیده ی حیزب له مانگی نیسانی ۱۹۶۵دا سه پاندنی، ئە مه قه یرانه ناوخۆیه که ی حیزب و ململانیی نیوان ئاراسته و ته که توله جیا جیا کانی گه یانده ئاستیکی هینده ترسناک که له میژووی حیزبدا بیوینه بوون. یه کێک له ئە نجامه کان هه ره سه هینانی هاوپه یمانیته که ی نیوان هه ریه ک له عه زیز ئە لحاج و زه کی خه یری بوو که به ته واوی کۆنترۆلی مه کته بی

سیاسی و سیاسی هه موو حیزبی کردبوو. زهکی به ته واوی روویکرده تا قمی هیلی ئاب که پیکهاتبوون له به هادین نوری و عامیر عه بدوللا و سه لام ئه لناسری و لایه نگره کانیا، له کاتیکدا که عه زیز ئه ل حاج چوو به باوه شی تا قمه که ی به غدا و هیله سیاسییه هه لپه رسته که ی ئه وانی گرته بهر و وازی هینا له هه موو ره خنه گرتنیک له ریفرینستی جیهانی.

له گه ل سه ره له دانه خیرا که ی ته که توله کۆنه کاندا یا خیبوونیکه ده سته جی له ناو ریزی کادیره ناوه ندیه کاندا ده رکه وت که هاو په یمان بوون له گه ل لپرسراوی هیله سه ربازییه که دا و له رۆژانی جه نکه که دا به یان نامه یه کیان ده رکرد ره خنه ی له کۆمیته ی ناوه ندی گرت و به ناوی (کۆنگره ی شیوعی عیراقی) ئیمزایان کرد، که ئه مه ریخراویکه له راستیدا بوونی نه بوو. به یان نامه که ناراسته وخۆ ره خنه ی له کلکایه تیکردنی یه کیتی سوؤقیت ئه گرت و داوای کرد پشت ببه ستریت به هیزه خودییه کانی گه لانی عه ره بی.

هه رچه نده ئه م به یان نامه یه کاریگه ریهه کی ئه وتۆی دروست نه کرد له سه ر ریخستننه کانی حیزب به لام رۆلی هه بوو له ته قاندنه وه ی مملانیکه ی نیوان باله جیا جیا کانی ناو کۆمیته ی ناوه ندی و هه روه ها له ته قاندنه وه ی مملانی له نیوان کۆمیته ی ناوه ندی و کۆمیته ی به غدادا. ئه وه بوو کۆمه لیک له کادری حیزب که دژ به ریفرینیزم و دواتر به ناوی (فه ریق ئه لکادر) ناسران ده سته پشخه ربیان کرد له ریخستننی ریزه نارازییه کانی ناو حیزب و کردیان به هیزکی ئه وتۆ که بتوانیت سه رکردایه تییه ریفرینسته که بهرکه نار بکات.

فه ریق ئه لکادر، که من رۆلیکی زۆر دیارم هه بوو تیایدا، هه ولی ریگرتنه بهری سیاسی تیکی شوپشگێرانه ی راسته قینه ی دا له ناو حیزبدا وه ک له شوینیکی تردا به دریزی باسی ئه که م.

كۆنفرانسى (فریق من كوادر الحزب - تیمیک له كادیرهكانى حیزب)

بۇ لىكۆلئىنەوۋە لە بارى نوپى حیزب و ناكۆكییەكانى، رىكخستنهكه مان بېرىارى دا كۆنفرانسىك بېهستتیت، ئەوۋە بوو لە سەرەتای سالى ۱۹۶۸دا لە گەرەكى عامل (حى العامل) لە بەغدا كۆنفرانس بەسترا. لە كۆنفرانسەكه دا ۳۰ ھاوپرى بەشدار بوون، ئىبراھىم عەلاوى، خالىد ئەحمەد زەكى، فاروق مەلا مستەفا، ماجىد عەلاوى، نورى كەمال ئەلغانى، ئەبو سەبرى، ئىبراھىم ئىسماعىل .تاد. ھەموو ئەندامانى كۆنفرانس لە شوپىنى جىياجىاى ناو بەغداوۋە بەھۆى ھاوپرى ماجىد عەلاوييەوۋە ئەگەيەنرانە شوپىنى كۆبوونەوۋەكە و چەند ھاوپرىيەكیش پاسەوانى چەكدارانەى كۆبوونەوۋەكەيان كرد.

پاش لىدوان لە بارى سياسىي عىراق و دەرەوۋى و لات بە درىژى، ئامادەبووان بەشدارىيەكى تىروتهسەلى گىروگرفتەكانى حىزبىيان كرد و بەگشتى و بە كۆى دەنگ ئىدانەى ھەلۆيسىتى يەمىنى سەركردايەتتى لىژنەى مەرکەزىيان كرد و ھەموو ئەگەرپاين بەدوای چارەسەرىكى وەھادا كە يەكئىتى ناو قاعىدەى حىزب و پەيوەندى توندوتۆل بە جەماوۋەرى گەلەوۋە بپارىژىن.

كۆنفرانسەكه لەبارەى بوونى دوو لايەن كە يەكئىكىيان بەناوى حىزبى شىوعىي عىراق - لىژنەى مەرکەزى و ئەويتريان بەناوى حىزبى شىوعىي عىراق - سەركردايەتتى كاتى كار ئەكەن، ئىمەش كە لە سالانى پىشووۋە ھەلۆيسىتمان بەرامبەر سياسەتى حىزب و ھىلى گشتى ئىستا و رەچاوكردنى ئەركەكانى ئەم حىزبە تىكۆشەرە ھەيە لە دواپۆژدا، ئەمانە ھەموويان گەياندىنە ئەوۋە كە راستترىن بپارى ئەوۋە بەكەوینە گفوتوگۆ لەگەل سەركردايەتتى كاتى بۇ يەكخستنى تىكۆشانمان بەرەو سياسەتتىكى شۆرشگىرپانەى پىشتبەستوۋ بە پەپرەوۋە ماركسىزم - لىنىنىزمەكان.

بۇ ئەو مەبەستە سى كەس ھەلپىژىردرا: ئىبراھىم عەلاوى، خالىد ئەحمەد زەكى، فاروق مەلا مستەفا. ئەوۋەبوو لە چەند رۆژىكدا دەستمان كرد بە گفوتوگۆ لەگەل: عەزىز ئەلھاج، حىسین جواد گومەر، مالىك مەنسور و ھەمىد ئەلسافى وە ئەنجام بەياننامەى (يەكگرتنى حىزب - وحدة الحزب) لەئىوان سەركردايەتتى كاتى و تىمى كادەرەكانى حىزبدا دەرچوو كە بووین بە يەك و كاروبارى رىكخستن دراىە دەست لىژنەيەكى ھاوبەش بۇ يەكخستنهوۋەى ناو رىكخراوۋەكان.

سه ره تاکان

ههنگاوه سه ره تاییه کانی ئەم کاره له سالی ۱۹۶۴دا به بلاوکردنه وهی یاداشتیک ده رکه وت که دابه شکرا به سه ر ریکخواوه کانی حیزیدا و ره خنه ی له ریپازه ریفیژنیسته که ئەگرت. پاشان ئەم کۆمه له کادیره له مانگی مایسی ۱۹۶۷دا ههنگاویکی تریان دهستیپکرد. ئەوه بوو له بارودۆخی پاش دهستیژیبیه که ی ۵۰ حوزه بیراندا هه ندیک کادری حیزب له مانگی ۳۰ی حوزه بیرانی ۱۹۶۷دا کۆبوونه وه و تیایدا بریار درا ئامانجه کانی ریزه کانی خواره وهی حیزب رابگه یه نریت که بریتیبه له دوورخستنه وهی سه رکردایه تیبه لاده ره که و به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب و هه لبراردنی سه رکردایه تیبه کی نوێ که قاعیده ی حیزب پشتیوانی لی بکات و حیزب به ئاراسته ی شوپشیک مارکسی لینینیدا ببات و ئەوه دهسته به ربکات که حیزب هه ر پێشهنگی چینی کریکاری عیراق بیته له رپی خه باتیکی جدی و راسته قینه وه بو رووخاندنی ده سه لاته عارفیه کۆنه په رسته که و دامه زراندنی کۆماره دیموکراسیه میلییه که. دوا ی چه ند روژیک کۆبوونه وه، ره شنووسی یاداشته پێشنیارکراوه کان ئاماده کرا و نیشانی هه ندیک کادری حیزب درا بو دهسته به رکردنی به شداربوونی زۆرتین ژماره یان. له هه مان کاتیشدا هاوپی زافر که هه مان خالید ئەحمه د زه کی که سی دووه می حیزب بوو یاداشتیک نووسی بو کۆمیته ی ناوه ندی (ته موزی ۱۹۶۷) که ئەو خالانه ی له خوگرتبوو که له کۆبوونه وه که ی ۳۰ی حوزه بیراندا په سه ندکرا بوو. جا له بهر گرنگی ئەم یاداشته و له بهر ئەوه ی یه کیکه له و به لگه نامه سه ره تایبانه ی که هه ولیان دا حیزب بگه رپته وه بو هیله مارکسی - لینینییه که و ئامانجه کانی جه ماوه ری حیزبی به شیوه یه کی راست و دروست داپرشت و یه کیک بوو له گولله ته قینراوه کان له جهنگی یه کلاکه ره وه دژی سه رکردایه تیبه ریفیژنیسته که، ئیمه لیژه دا چه ند برگه یه کی به نمونه ئەهینینه وه:

"له سه ره تای په نجاکانه وه، واته پاش قوناعی سه رکردایه تی هاوپی فه د، حیزبمان گیرۆده ی بیروبوچون و سیاسه ته راسته وه کان بووه و له ناوه راستی

۱۹۵۹-ئەم بېرۇبۇچۇن و سىياسەتتەن بەرجەستەتر بۇون، بەلام لە ماوەى نىۋان
 حوزەيران - ئابى ۱۹۶۴دا بەرەو كامالبۇن چوولە رەوتىكى رىفېزىستىدا كە
 رووخسار و سنوورىكى ئاشكرای هەبوو. ئەم ئاراستەيە نەك هەر لە مەسەلە
 تەكتىكىيەكاندا بەلكو لە ستراتىجىشدا لە ماركسىزىم و لىنىنىزىم لايدا. ئىمە لىرەدا
 كارمان تاوتۇيىكرىن و بەدروختنەوہى ئەم رەوتە پاكتاوخوازە نىيە بەلام پىمان
 خۆشە ئامازە بكەين بۇ ئەو راستىيەى كە سەربارى تىيەپبۇونى زياتر لە دوو سال
 و نىو بەسەر هەولى هەمواركردنەوہيدا كەچى تا ئىستا بە جدى رەگورپىشە
 ھزىيەكانى و ھۆكارە بابەتى و خودىيەكانى روون نەكرائونەتەوہ و بە ھىچ
 شىۋەيەك رەخنە لەخۆگرتن پەيپەو نەكرائە و ھىزب ئەندامەكانى ھوشيار
 نەكردووەتەوہ لەو ھەللە گەورانە. بەلام ئايا چۆن ئەتوانىن تەنانەت ھەر بىرىش لە
 كارى وا بكەينەوہ لەكاتىكدا كە زوربەى ھاوپى بەرپرسىيارەكان لەو دۆخە و لە
 جىبەجىكرىنى ئەورەوتە خۆيان لە پىگە بالاكانياندا ماونەتەوہ و دوورن لە
 لىپرسىنەوہ قورسەكەى كە شايستەيانە. ھەر ئەوہ نا بەلكو لەوہش خراپتر كە
 زوربەى ئەوانە و لە ئەنجامى سروشتە راپا و رەنگاوپرەنگ و بى پرنسىپەكەيان،
 دروشمى شۆرپىشان زۆر بەرز كردهوہ و خۆيان لەگەل بارودۆخە تازەكاندا
 گونجاند. پاش ھەموو ئەمانە ئايا شتىكى نامۆ نىيە كە ئاسەوارەكانى ھىلى ئابى
 ۱۹۶۴ تائىستا بىئىنەوہ و ھىزبان بېزىن بە ناوى جىاجيا و دىمەنى جۇراوجۆرەوہ؟
 ئايا ئەگەر تەنيا ھەر بە بىركردنەوہش باس لە رىفۇرمى رىشەيى بكەين بۇ قەيرانە
 ناوخۆيىەكانى ھىزب، نابىن بە شوينكەوتووى رامانە شۆرپىگىرپىيە
 ھەرزەكارىيەكان لەكاتىكدا كە پالەوانەكانى ھىلى ئاب ھىشتا، لە جەوھەردا و
 بەشىۋەيەكى گشتى، لەھەمان پىگەى سەركردايەتتىيەكانى جارائاندا بن؟"

ياداشتەكەى ھاوپى زافەر بە دىيارىكراوى ئەم ئەركانەى خوارەوہى رىزەندى كرد
 كە جىبەجىكرىنەيان پىويستەن بۇ رزگاركرىنى ھىزب لە قەيرانەكە و بۇ ئەوہى
 بىيئە پىشەنگىكى ماركسى - لىنىنى بۇ شۆرپىشە پىرۇلتارىيەكە لە عىراقدا، لەوانە

سپرکردن و ده رکردنی تیگرای ئه و ئەندامانهی که به شدار بوون له داپشتن و جیبه جیکردنی هیلی ئابی ۱۹۶۴ و چاوخشاندهوه به هه موو لیژنه و دامه زراوه حیزبیه کان و دروستکردنی ده سته یه کی چاودیی ناوه ندی بو سهرکردایه تیکردنی حیزب تا واده ی به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی و ئه وه ش که پیوسته کاری جدی بکریت له ماوه ی دوو مانگدا ئه و کۆنگره یه ببه ستریت. دیاره بارودۆخی ئه و سهرده مه هاوکار نه بوو بو جیبه جیکردنی نه خشه که به وشووه یه ی که بۆی دیاریکراوه. جگه له وه ش (تاقمه هه لپه رسته که ی لیژنه ی به غدا) هه سته کردبوو به چالاکیه کانی هاوپی مارکسی - لینینییه کان که ئه م تاقمه پیی وابوو هه ره شه ن بۆسه ر کورسیه سهرکردایه تییه کانی ناو حیزب بۆیه ده سته پی شخه رییان کرد و نه خشه تاییه ته که ی خۆیان جیبه جیکرد به بی ره چاواکردنی به رژه وه ندییه مه ده ئییه کانی دژی ریفیژنیزم. له ئه نجامی ئه مه شدا راپه رینی پاکسازی زیانی پیگه یشت و دواتریش په کیکه وت. کاتیکیش که کۆمیته ی به غدا هه سته به گوشه گیربوونی خۆی کرد و لایه نگره کانی لیی ته کینه وه، ده سته کرد به هاندانی سهرکردایه تییه ریفیژنیسته که دژی (فه ریق ئه لکادر) که له مانگی حوزه ییرانی ئه و ساله وه به شیوه یه کی فراوان گه شه ی ئه کرد. له ناوه راستی ته موزدا (تاقمه که ی به غدا) راپورتیکیان پیشکه شی کۆمیته ی ناوه ندی کرد، تیایدا داوایان کردبوو سزای (فه ریق ئه لکادر) بدات، که ئه و تاقمه له راپورته که یدا تۆمه تباری کردبوون به وه ی هه ولی (دابهبوون و تیگدان) ئه دن، راپورته که چالاکیه کانی فه ریق ئه لکادری بو کۆمیته ی ناوه ندی ده رخست و به هه ره شه ی له قه له مدا بۆسه ر ئه و سهرکردایه تییه ریفیژنیسته. راپورته که ئه لیت که بزوتنه وه دیموکراسییه که ی قوتابیان که وتوه ته ژیر کۆنترۆلی فه ریق ئه لکادره وه، پاش هه لبژاردنه قوتابیییه که که له ۳۱ی ئازاری ۱۹۶۷دا له هه موو زانکۆکانی عیراقدار یئکخران و لیسته دیموکراته کان ریژه ی نزیکه ی له ۸۰٪ی ده نکه کانی هه موو قوتابییانی زانکۆکانی عیراقیان به ده سته هینابوو. تاقمه که ی به غدا، فه ریق ئه لکادری به (توخمه جیا بووه وه کان - العناصر المنشقة)

ناوئەبرد، پاشان رووداویکی چاوه پواننە کراو روویدا کاتیک که کۆپییه که له یاداشتییکی نهینی (فهریق ئەلکادر) که وته دەست یه کیک له به شداربووانی کۆبوونه وه که ی ۳۰ حوزەیرانی ۱۹۶۷. ئەو یاداشته له ناو هەندیک کادیری حیزبی دژ به ریفیژنیزم دەستاودەستی پینە کرا. بەلام ئەمە به بۆچوونی لیژنە ی ناوبراو بە لگە یه ک بوو بۆ ئەو شتە ی که لێی ئە ترسان. لە بەر ئەو هە تا قمه که ی به غدا بریاری دا په له بکات له جیبه جیکردنی نه خشه کوده تاییه که ی به بی بە شداریی کردنی قاعیده ی حیزب. بەلام عەزیز ئە لحاج که به م دوایه په یوه ندی کردبوو به و تا قمه وه له ژیر گوشاری لپرسینه وه دا که لیژنە ی جه مسره کانی هیلی ئاب و (جەندەل) ی هاوپه یمانی نوێیان گرتبوویانە بهر، گومانی هە بوو له وه ی ئەو کرده وه کوده تاییه ی که بریاربوو جیبه جی بکریت، سه رکه وتن به دەست به ئینت، له بەر ئەو ه کتوپر بریاری دا له گە ل (فهریق ئە لکادر) دا دیدار بکات که له سه ره تای ۱۹۶۷ هه ئەم به رده وام خۆی به دوور ئە گرت لێیان. عەزیز ئە لحاج پێشنیاری بۆ (فهریق ئە لکادر) کرد که له گە ل کۆمیتە ی به غدادا هاوکاری بکن بۆ جیبه جیکردنی نه خشه یه ک که پیکهاتبیت له دەستگیرکردن و زیندانکردنی ئەو ئە ندامانە ی لیژنە ی ناوه ندی که له به غدان و دوای ئەو ه سه رکر دایه تیه کی تازه بۆ حیزب دروست بکریت. بەلام نوینه رانی (فهریق ئە لکادر) رازی نه بوون هیچ دیداریک بکن له گە ل کۆمه لێکدا که جیبه جیکه ری سه ره کی هیلی ئابی ۱۹۶۴ بوون و جه ختیان کرده وه که قهیرانه که ی حیزب به وه چاره سه رنابیت که سه رکر دایه تیه کی ریفیژنیست بخریته جیگه ی په کیکی دیکه ی ریفیژنیست، ههروه ها شیوازه کوده تاییه گوشه گیره که ی تا قمه که ی به غدایان ره تکرده وه و جه ختیان کرده وه له سه ر ئە وه ی که پێویسته قاعیده ی حیزب به شدار ی بکات له چاره سه کردنی قهیرانه که و له دوورخستنه وه ی شیوازه پیلانگیر پییه کان. بەلام عەزیز ئە لحاج ئەم بۆچونە ی قبول ئە نه کرد و پیی وابوو هەر ریگه چاره یه ک خیرا و یه کلاکه ره وه نه بیت ته واوی نه خشه که په ک ئە خات و کار ئە کاته سه ر به رده وامبوونی په یوه ندیه کان له گە ل ناوه ندە سو فیتییه کاندایه بۆیه

پیی باش بوو قهیرانه که به شیوه یه کی غافلگیر و به بی دهنگه دهنگ چاره سهر بکریت به شیوه یه که مه سه له که وه کیشه یه کی ناوخیی مامه له ی له گه لدا بکریت که ته نیا که سه کانی کۆمیته ی ناوه ندی بگریته وه . که نه مه ش نیشانه ی نه وه یه عه زیز نه لحاج و هاوپه یمانه کانی هیشتا دیلی نه قلییه ته ریفیژنیستییه کهن که به چاوی سوک نه پروانته خه باتی جه ماوهر و له پله ی یه که مدا په یوه ندییه دهره کییه کان به هه ند وه نه گریت . پاش شکسته یانی نه م دیدارانه له گه یشتن به ریکه وتندا کۆمیته ی به غدا پرۆزه کوده تاییه که ی جیبه جی کرد .

نه وه بوو رۆژی ۱۲ی نه یلولی ۱۹۶۷ تاقمه که ی به غدا به سه رۆکایه تی عه زیز نه لحاج هه ولیاندا خویان وه کو پۆلیس نیشان بدن و سه رجه م نه ندامانی مه کته بی سیاسی و کۆمیته ی ناوه ندی ده سنگیر بکه ن . به لام نه م هه وه سه ری نه گرت چونکه ته نیا توانا دوو که س له گه وه ریفیژنیسته کان ده سنگیر بکرین که نه وانیش (زه کی خهیری) و (به هادین نوری) بوون و دواتر نه وانیش به ناسانی هه له اتن . پاش شکسته یانی نه م شانۆگه رییه لاوازه ، ئیتر تاقمه که ی به غدا و عه زیز نه لحاج هه ر نه و ریگه یان بو مایه وه که رووبکه نه قاعیده ی حیزب و داوای پشتگیریان لی بکه ن بو لبردنی سه رکرده تاییه ریفیژنیسته که و گردبوونه وه له ده وری هیلکی شۆرشگری که کاربکات بو روخاندنی ده سه لاته کۆنه په رسته که و دامه زراندنی حکومه تیکی دیموکراسی به سه رکرده تاییه چینی کریکار ، شکسته یانی نه م پرۆزه یه بوو به سه ره تایی راسته قینه ی راپه رینی پاکسازی . نه وه بوو له ۱۷ی نه یلولی ۱۹۶۷ دا کۆبوونه وه یه کی ناسایی کادری پیشکه وتوو له به یاننامه یه کدا بریاری دا کۆمیته ی ناوه ندی هه لپه رست دهربکات و سه رکرده تاییه کی ناوه ندی کاتی (قیاده مرکزیه مؤقتة) پیک بهینیت بو حیزب .

راپه رینی پاکسازی سه رده میکی نوئی له میژووی حیزبدا دروست کرد و ئاراسته شۆرشگرییه پرۆلیتارییه که ی بو گه رانده وه و توانای پیبه خشی به ریازه خه باتکه ره که یه وه بیته وه مهیدانه وه .

به ناشکرا دهرئه کهوت که تاقمه هه لپه رسته که ی به غدا بیریان له م گۆرانکاریه گه ورا نه کردبووه وه، چونکه چاویان له وه بوو به پیلان و دهسیسه له پیگه ی خۆیاندایمینه وه و هاوکاریی دهره کی مسۆگه ر بیّت بۆیان. بۆیه چیت نه یانتوانی به رده وام بن له هه لۆیسته شاراوه کانیان و ناچار بوون مه به سته کانیان ناشکرا بکن. سه ره تا هه ولیندا بگه پینه وه بۆ باوه شی سه رکردایه تییه ریفیژنسته که.

له پاستیدا پیکهاته ی تایبه تی سه رکردایه تییه ناوه ندییه کاتییه که و بوونی زۆریک له ئەندامانی لیژنه کۆنه که ی به غدا تاییدا رهنگی دایه وه له وهیله سیاسییه ی که سه رکردایه تییه کاتی گرتییه بهر. ئەمه ش یه که مجار له وه دا دهر کهوت که راپۆرته سیاسییه که ی کۆبوونه وه نائاساییه که ئەو به شه ی پشتگۆی خستبوو که په یوه ست بوو به مه سه له نیونه ته وه ییه کانه وه. به شه بلآونه کراوه که ئەوه ی پشتگۆی خست که ریفیژنستی سۆفیتی ده ستنیشان بکات و ئەوه ی دیاری نه کرد که ریفیژنستی راستره و بووه ته ریباری بنه ره تی له بزوتنه وه ی شیوعی جیهانیدا. به لام هه وله کانی تاقمه که ی به غدا بۆ سه پاندنی ریباری تایبه تی خۆی به سه ر حیزبدا پاش راپه پینی پاکسازی له پپی نوینه ره کانییه وه له سه رکردایه تییه ناوه ندییه کاتییه که دا هیندیه ی پی نه چوو له به رده م هۆشیاریی ریزه کانی خواره وه ی حیزب و له به رده م ئەو مملانی فیکرییه ی که له جاران زیاتر په ره ی سه ندبوو شکستی هیئا.

* * *

پاش ئەوه ی به کرده وه دوو حیزب هاتنه ئاراوه که هه ردووکیان ناوی حیزبی شیوعی عیراقییان هه لگرتبوو، دهسته ی (فریق ئەلکادر) له روانگه ی ئەوه ی که یه کیک له ئامانجه سه رکییه کانی هاتوو ته دی و ته نها ئەوه ماوه تاقمه هه لپه رسته که ی به غدا بۆ قاعیده ی حیزب دهربخات و ریزه کانی حیزبی لی پاک بکاته وه، له به رئه وه ئەم دهسته یه له ۲۶ ی ئەیلولی ۱۹۶۷ دا له یاداشتیکی نهینیدا خۆی راگه یاند که کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزه ی رانی ۱۹۶۷ په سه ندی کردبوو. یاداشته که له شیوه ی به یاننامه یه ک بلآو کرایه وه به ناوی (فریق من کوادر الحزب)

جهختی کرده وه که کۆمیته ریفیژنیسته ناوه ندیبه که بهرپرسیاره له قولبونه وهی قهیرانه ناوخوییه که ی حیزب و هه ر ئه م رییاره ریفیژنیسته ش بووه که کۆمیته ی ناوه ندی وای لی کرد هیلی ئابی ۱۹۶۴ بسه پینتیت و دهست بکات به هه لوه شانندی حیزبی شیوعی عیراقی و هه ول بدات بیتوینتته وه له زه لکاوی ریکخواه کۆنه په رسته کاندایا. پاش ئه مه، یاداشته که دروشمه سیاسی و فیکریه بنه ره تیه کانی خوی ئاشکرا کرد که بریتین له خه باتی میلیی چه کدار بو رووخاندنی حوکمی کۆنه په رست و دامه زراندنی حکومه تیکی دیموکراتی میلی به سه رکردایه تی چینی کریکار و رووبه رووبونه وه ی به هیزی ریفیژنیستی جیهانی و ره خنه گرتن له هیزه سیاسییه جیهانییه که ی. به لام چالاکیه کانی فه ریق ئه لکادر ته نیا هه ر له مه سه له ی بانگه شه ی فیکرییدا کورت نه بووه وه چونکه بوونی تاومه که ی به غدا له دۆخیدا که کۆنترولی سه رکردایه تیه ناوه نده تازه که ی کردبوو ئه می ناچار کرد به رده وامی به خشیت به چالاکی سیاسی شۆرشگیر. بویه ده ستپیشخه ری کرد له ریکخستنی مه فره زه ی چه کدار له هۆره کانی باشووری عیراق و دیهاته کانی فوراتی ناوه راستدا. به لام چالاکیه کانی له کوردستاندا توشی قورتیکی گه وره ئه هات له ئاکامی تیرۆرکردنی تیکۆشه ری شیوعی ره وفی حاجی قادر که له کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزه یرانی ۱۹۶۷ دا راسپێردرابوو ئه ندامه شۆرشگیره کانی ئه وی ریکبخت.

به بۆنه ی یادکردنه وه ی را په رینی زۆنگاوه کانی خوارووی

عیراق له مانگی ئایاری ۱۹۶۸ دا

را په رینه کان که ئه لقه یه کی گرنگ بوون له سووربوون له سه رگیانی خۆبه خنکردنی شۆرشگیریی ئه و حیزبه ی ئیمه. له گه ل ئه وه شدا، سه ره تا هه ندیک سه رکه وتنی بینی به لام هیزه کانی حکومه ت به توانا و ژماره یه کی زۆر و چه کی سه ر زه وی و هیزی ئاسمانی به ره نگاری شۆرشگیره کانمان بوون. ئه م را په رینه بووه جیگای سه رنجی زۆر نووسه ر و چیرۆکنووس و شاعیر که ناوی پاله وانه کانیا ن

به هه لۆ و به شیر بردووه . راپه پینه که و ریڅخه ره کانی و قاره مانه کانی چوونه لاپه په یه کی رووناکی میژووی بزوتنه وه ی شورشگیږی چه وساوه کانی گه له که مانه وه . جوتیارانی ژونگاوه کانی غموگه و چه ممار تا ئیستا و نه وه له پاش نه وه نازایه تیی خالید ئه حمه د زه کی و هاوړیکانی بو یه که ده گږپنه وه ، که سه ره تای داستانیکی خویناوی بوو دژ به ده سه لاتی دیکتاتوری و فاشیستی کرا .

هاوړیکانم .. خالید ئه حمه د زه کی و شه له ش و موحسین چه واس و کازم مونه سیر سوادی ، ئیوه شه هیدی له یادنه چووی ئیمه و گشت چه ماوهری گه له که مانن که فیداکاریی ئیوه مان له یاده و له ویزدانماندا ئه میننه وه .

له و داستانه دا فرۆکه یه کی حکومت خرایه خواره وه و فرۆکه وانه که روتبه ی نه قیبی هه بوو له گه ل پینج پۆلیسدا کوژان . بیجگه له هاوړی شه هیده کان ، ژماره یه که هاوړی ده ستگیر کران ، زور نازایانه به رگه ی ئه شکه نجه و لیڅکولینه وه جوړبه جوړه کانی به عسیان گرت .

هاوړی عقیل چه به ش یه کیڅک بوو له و تیڅوشه رانه ی که فه رمانی له سیداره دانیان به سه ردا درا ، پاش ماوهریه که له ده رچوونی لیبورونی گشتی سالی ۱۹۶۹ نازاد کران . له نامیلکه یه کی تایبه ت به راپه پینه که دا که له بلاوکراره کانی (دار الغد) ده رچووه ، چیرۆکی راپه پینه که ی به درژی نویسیوه و له شوینیکیشدا باسی شه هید موته شه ر چه واس ئه کات . من له گوړه پانی سیاسیدا که ریم چه واس و موته شه ر چه واسم ئه ناسی که دوو برای تیڅوشه ر بوون له ریزه کانی حیزبدا و ئه نجامی له سیداره دانی موته شه ر به مجوره ئه گږپته وه : "موتته شه ر گوتوویه تی : کاتیڅک له کولېڅ ئه هاتمه ده ره وه تووشی به ریه که و تنیک بووم له گه ل چه ند قوتابیه کی به عسیدا ، له ئه نجامدا خوّم به ئو تومبیلکدا هه لواسی به لام ته قه یان لی کردم و منیش ته قه م لی کردنه وه و یه کیکیانم کوشت و ده ستگیر کرام ."

له روژی ۴۱ کانوونی دووه می ۱۹۶۹ دا به هاوړی موته شه ر راگه یه نرا که بریاری جیبه جیکردنی له سیداره دانی ده رچووه . به راستی موته شه ر پالنه وان بوو .

له کاتژمیر پینجی به ره به یاندا ئه و دلّه شۆرشگێره قاره مانه له جووله کهوت و مۆمیک له مۆمه کانی گه له خه باتکه ره که مان کورثایه وه .

ئیمهش به سرودى شۆرشگێرانه و سرودى ئومه ميههت له و کاتژمیره دا خواحافیزیمان لى کرد . هاوړی مۆتته شه ر حه واس سه عاته که ی دهستی به دیاری دا به من بۆ یادگار و نامه یه کیشی به خه تی خۆی دابوومی که له دهفته رى بیره وه ریبه کانمدا نووسراوه .

له چرکه ی له سیداره دانیدا ئه م لاوه قاره مانه هوتافى کیشا که : "قسه ی زیاترم نییه بیکه م بېجگه له وه ی هاوړی فه هد : (شیوعیتی به هیژتره له مردن و بهرژتره له کۆله که کانی له سیداره دان). " ئه مه یه کیک له و پۆلیسانه بۆی گێرپینه وه که له مه راسیمی له سیداره دانه که یدا به شدار بوو .

* * *

دوای راگه یاندى سه رکردایه تی ناوه ندى کاتییه وه له ۱۷ ی ئه یلولی ۱۹۶۷، هینده ی نه برد زیاتر له نیوه ی ریکخراوه کانی به غدا و زوربه ی ریکخراوه کانی لقی کوردستان و چه ندىن ریکخراوی گه وره ی به سره و کوت په یوه ندىیان کرد به قیاده ی موه قه ته وه . پاشان له ئاکامی ئه و مملانی فیکرییه دا تا ئه هات داخوازی قاعیده ی حیزب زیاد ئه بوو بۆ په پره وکردنى دروشمی خه باتی میلی چه کداری و داخوازی ده رکردنى وه لید (حسین جواد گومه ر) له قیاده ی موه قه ته . ئه م داخوازییه تا ئه ندازه یه ک رۆلى فه ریق ئه لکادری تیدابوو . له و ماوه یه شدا ده رفه ت ره خسا که سه رکردایه تیی کاتی نوینه رانی فه ریق ئه لکادر گفتوگو بکه ن بۆ دیاریکردنى ئه و خالانه ی که له سه رى ناکوکن . ئه و کۆبوونه وه یه ی که لایه نی یه که م : عه زیز ئه لحاج و حسین جواد گومه ر (وه لید) و حه مید سافى و مالیک مه نسوور و لایه نی ئیمهش : ئیبراهیم عه لاوی و خالید ئه حمه د زه کی و من بووین، و له مالى هاوړی (م . ج) له که پاده مه ریه م له به غدا به پێوه چوو . هه ردوولا ریککه وتین له سه ر دادگا یی کردنى حسین جواد گومه ر له دادگا یه کی هاوبه شدا بۆ

دياريکردنی به پرسياريتي ناوراو له جيبه جيکردنی هيلی ئابی ١٩٦٤. ئەم ریکه وتنه بوو به سه ره تاي رووخانی حسین جواد و تاقمه هه لپه رسته که ی. له سه ره تاي سالی ١٩٦٨ دا سه رکرايه تیی ناوه نندی کاتی به پشتیوانی فه ریق ئەلکادر کۆبوونه وه یه کی فراوانی ریکخست بۆ کادری پیشکه وتووی حیزب که تیایدا حسین جواد وهک سه رکرده ی تاقمه هه لپه رسته که ی به غذا ریسوا کرا و هه لپه ژاردن ئەنجامدرا بۆ سه رکرايه تیی ناوه نندی نو، ناوراو خو ی پالوت به لام هیچی به ده ست نه هینا. کۆبوونه وه که ریبازی خه باتی میلیی چه کدارانه ی په سهند کرد له روانگی به لگه نامه یه که وه که هاوړی زافر (خالید ئەحمده زه کی) ئاماده ی کردبوو. هه رچه نده عه زیز ئەلحاج ئەو به لگه نامه یه ی پیشکه ش کرد بی ئەوه ی ناوی سه رچاوه که ی ببات بۆ ئەوه ی به هی خو ی له قه له م بدریت.

له ئاکامی ده رکردنی ئەم به یاننامه یه دا ریکخواه کانی فه ریق ئەلکادر په یوه ندیان کرد به حیزبه وه و ده ستکرا به ئاماده سازی بۆ خه باتی چه کدارانه ی میلی، ئەوه بوو که هه مو ئاماده سازیه کانی هۆره کانی باشوور خرایه ژیر ده سه لاتی سه رکرايه تیی ناوه نده وه و هه ر له م کاته دا له ای حوزه یرانی ١٩٦٨ دا هه والی راپه رینی هۆره کان بلاو بووه وه وهک سه ره تاي سه رده میکی نو، له خه باتی حیزبی شیوعی عیراقد. راپه رینی هۆره کان که هاوړی شه هید خالید ئەحمده زه کی سه رکرايه تی ئەکرد له بارودۆخیکی دژوار و له کاتیکدا که کاروباری ریکخستن له ناو حیزیدا شیواو بوو، ئەم راپه رینه کۆتایی به و ململانی خۆپه رستانانه هینا که پیشتر بره ویان په یدا کردبوو. ئیتر خه باتی حیزبی شیوعی عیراق سنوری دروشمی رووتوقووتی تیپه پاند و چووه قۆناعی خه باتی شوپشگیپه وه. ئەم راپه رینه به به لگه ی مادیه وه سه لماندی که ئەو هیله شوپشگیپه چه ند راست و دروسته که قاعیده ی حیزب و کادیره هوشیاره کانی له میژوه داوای ئەکه ن.

هه رچه نده ئەو راپه رینه بزوتنه وه ی جه ماوه ریی له سه رتاسه ری عیراقد بووژانده وه، به لام مه رجه کانی به رده وامبوون و رووبه روو بوونه وه ی هیزه کانی رژیمی

له گه لدا نه بوو. به تایبته که هیشتا هه ندیک که سسی خۆپه رست له ناو ریزه کانی سه رکردایه تیی ناوه نددا مابوون و هه ولیان ئه دا یارمه تی له راپه رینه که بپن. هیزه کۆنه په رست و ئیمپریالییه کانیش له عیراقددا ئه وپه ری ترسیان لای نیشتبوو بۆیه راپه رینه که ی هۆپه کان ره نگدانه وه ی خیرای هه بوو له وه نه خشه یه دا که ناوه ندده ئیمپریالییه کان و توخمه به کریگیراوه کانی سوپای عیراق دایانرشت به وه ی که کورسی ده سه لات له کوده تایه کی سپیدا رادهستی تا قومه فاشییه که ی به عس بکه ن له ۱۷ی ته موزی ۱۹۶۸دا، واته ته نیا چه ند هه فته یه ک پاش ده ستپیکردنی راپه رینه که.

له ئاکامی ئه م بارودۆخانه دا حیزب رووبه پرووی کۆمه لیک ئه رکی گه لیک ئالۆز و دژوار بووه وه له کاتی کدا که هیشتا نه یه توانیبوو کیشه ناوخۆیه کانی چاره سه ر بکات و پاشماوه کانی تا قومه که ی به غدا دووربخاته وه. هینده ی پئی نه چوو هه لمه تیکی خویناوی له لایه ن رژیمه تازه که ی به عسه وه دهستی پئی کرد که ئه رکی یه که می بریتی بوو له سه رکوتکردنی بزوتنه وه شوپرشگێرپیه روو له هه لکشانه که.

له هه مان کاتیشدا توخمه هه لپه رسته کانی ناو سه رکردایه تیی ناوه ندی به دزیی حیزبه وه په یوه نندیان ئه کرد بۆ ئه وه ی بگه رپینه وه ناو حیزبه ری فیژنیسته که له کاتی کدا که عه زیز ئه لحاج وه که هه میشه دوودلی نیشان ئه دا و نه یئه توانی هه نگاویکی یه کلاکه ره وه بنیت. ئه وه بوو سه ره رای بریاری سه رکردایه تی بۆ کشانه وه ی کادیره پیشکه وتوووه کان به ره و دیهاته کان بۆ ئه وه ی دوورین له زه بره کانی دوژمن به لام ناوبراو ژیا نی ناوشاری به باشتر زانی له جیه جیکردنی بریاره کانی سه رکردایه تی و له ئاکامی هه موو ئه مانه دا له مانگی شوباتی ۱۹۶۹دا زوربه ی ئه ندنامه سه رکرده کان که وتنه ده ست پۆلیسی به عسه وه و ده یان که سیش له هه لمه ته که ی ئه و رژیمه فاشییه دا شه هید بوون. به عس هه ولی دا ئه م شکسته به کاربه ی نیت بۆ سه پاندنی که شوه وای راده ستبوون و مالییوونی جه ماوه ری گه ل به سووده رگرتن له پێخۆشبوونی حیزبه ری فیژنیسته کان له عیراق و دهره وه دا.

به لام سه ره رای هه موو دژواری و تۆقاندنی ک حیزب درپژه ی دا به ریبازه که ی خۆی

و ريکخواوه کانی حيزب و کاديره کانی که نه که وتبوونه دهست دوژمن دهستپيشخه ريبان کرد له دروستکردنی دهسته يه کی ليپرسراوی حيزبی بۆ سه رکردايه تیکردنی کاره کانی حيزب. له کۆتايی مانگی ئابی ۱۹۶۹ شدا له شاخه کانی کوردستان کۆبوونه وه يه کی فراوان ئه نجامدرا بۆ کادری پيشکه وتوی حيزب به مه به سستی هه لسه نگانندی ئه زمونه که ی حيزب و دیاریکردنی هۆکاره کانی ئه م شکسته ی دوایی و هه لبژاردنی سه رکردايه تيبه کی نوی. له ئاکامی ئه مه دا سه رکردايه تیبی ناوه ندی ره شنوسی به لگه نامه يه کی ئاماده کرد له کۆتايی ۱۹۷۰ دا و پاش گفتوگويه کی تيروته سه ل له سه ری له لایه ن ريکخواوه کانی حيزبه وه وه ک پرۆژه ی به لگه نامه يه کی نوی پيشکه ش کرا به کۆنفرانسی سيبه می حيزب که له سه ره تای ۱۹۷۴ دا ئه نجامدرا.

کۆنفرانسی ۱۹۷۴ له (کانی سپيندار)ی ناوچه ی باله ک گيرا، که باره گای سه رکردايه تیبی قیاده ی مه رکه زی سالانیک بوو له و ناوچه يه بووین. من له و کۆنگره يه دا به کۆی دهنگ بووم به ئه ندامی سه رکردايه تیبی قیاده ی مه رکه زی.

ورده کاری دیکه له سه رکوده تاکه ی

۱۸ تشرینی ۱۹۶۳ و رووخانی به عس

له پاش کوده تاکه هه ناسه يه کی ئیسراحه تم هه لکيشا و له خوشاردنه وه هاتمه ده ره وه و خوّم ئاشکرا کرد و چالاکیه کانم زیادیان کرد. له ماوه يه کی که مدا چه ند لیژنه يه کم له زانکۆی به غدا و لیژنه يه کم بۆ دواناوه ندیبه کانی به غدا دروست کرد و پاشان لیژنه يه کی بنه ره تیشم بۆ زانکۆ دروست کرد که هاوړپیان حکمه ت زیباری له کۆلیجی په روه رده و جه میل ئه لحه دیسی له کۆلیجی بازرگانی و محمه د سدیق له کۆلیجی حقوق تیايدا بوون. هه ر بۆ میژروش، له ناو هاوړپ چالاکه کاندای له کۆلیجی بازرگانی له ده ره وه ی لیژنه که شه هید زوهیتر عه لاوی بوو که سالی ۱۹۷۱ شه هید کرا و له وکاته دا به رپرسیاری ريکخواوه کانی فوراتی ناوه راست بوو.

لیژنه‌ی سه‌رکردایه‌تی قوتابیان‌ه که پیکهاتبو له من وه که بهرپرسیاری زانکۆ و هه‌ردوو هاوړی حسین عارف و سه‌باح گۆرگیس، دواتریش و پاش گه‌رانه‌وه‌ی له ده‌ره‌وه‌ی ولات هاوړی (مه‌هدی ئه‌لحافن)یش. هاوړی حسین جواد گومه‌ر بوو به لیپرسراوی ریکخراوه‌که، که من ئه‌وکاته و دواتریش به‌سه‌ره‌اتی زۆرم هه‌بوو له‌گه‌لیدا هه‌م له‌پرووی ریکخستن و هه‌م له‌پرووی فیکریشه‌وه.

ریکخراوه‌کانمان گه‌شه‌کردنیکی خیرایان به‌خۆوه بینی و هاوړپیان و لایه‌نگران به‌جۆش‌وخۆش بوون بۆ گه‌رانه‌وه‌ی چالاک‌ی و په‌ره‌پیدانی حیزب، جۆش‌وخۆشیکی وا که له‌میژووی حیزبدا وینه‌ی نه‌بووه، پاش ئه‌وه‌ی رووخانی به‌عسیان بینی له‌سه‌رده‌ستی هاوړپیکانی دوینیان بی هیچ به‌ره‌نگارییه‌ک.

من له‌گه‌ل کۆمه‌لیک کادری تردا داوامان له حیزب ئه‌کرد سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتی عه‌بدولکه‌ریم قاسم تاوتوی بکات و چۆنیتی رووخانی ئه‌و رژیمه و شکسته‌پینانی حیزب له‌رووبه‌پووبوونه‌وه‌ی کوده‌تاکه‌دا روون بکاته‌وه و بۆچی ئیمه پاش ۱۹۵۹ ده‌سه‌لاتمان نه‌گرته‌ده‌ست و ئیستا چی ئه‌که‌ین و له‌سه‌ر چ بناغه‌یه‌ک ریکخراوه‌کان دروست ئه‌که‌ینه‌وه و هیله گشتیه‌که‌ی حیزب چۆن ئه‌بیت. من ئه‌و رۆژگارانه‌م له‌بیره وه‌ک ئه‌وه‌ی دوینی بن و هه‌تا ئه‌مپۆش هه‌موو ورده‌کارییه‌کانم دینه‌وه یاد و له‌گه‌لیداندا ئه‌زیم سه‌ره‌پای تپه‌په‌پوونی ده‌یان سال به‌سه‌ریاندا.

له‌به‌هاری ۱۹۶۴دا بوو که له‌گه‌ل عه‌زیز محه‌مه‌دا له‌سلیمانیه‌وه گه‌پامه‌وه بۆ به‌غدا. له‌و ماوه‌یه‌دا و له‌چوارچیوه‌ی چالاکیه‌ جۆراوجۆره‌کانیشمدا له‌خه‌باتی نه‌پیندا له‌به‌غدا چه‌ندین هاوړپی مه‌کته‌بی سیاسی و سه‌رکردایه‌تی حیزب ناسی وه‌ک عومه‌ر عه‌لی ئه‌لشیخ که ئه‌ندامی مه‌کته‌ب سیاسی و سالح دوگله ئه‌ندامی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و عه‌زیز ئه‌لحاج و دواتر ئارا خاچادۆر ئه‌ندامی مه‌کته‌ب سیاسی و شه‌هید ستار خزه‌یر کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و توفیق ئه‌حمه‌د کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و وینایه‌کی فراوانم بۆ دروست بوو سه‌باره‌ت به‌بارودۆخی ئه‌وسای حیزب و تیگه‌یشتم بۆچی ئه‌وه روویدا که روویدا سه‌رباری ئه‌وه‌ی ژماره‌یه‌کی زۆر

ئەندام و سەدان ھەزار لایەنگەر و جەماوەریکی فراوان لەسەر حیزب حساب ئەکران. سەرباری ھەموو کارەساتەکان و شەھیدبوونی دەستەبەھکی پرشنگداری سەرکردایەتی حیزب کە پالەوانی راستەقینە بوون و سەلماندیان ئەوانە کۆمەڵە پیاویک بوون شەپەرەقۆچیان لەگەڵ ھەوردا کردوو ھەک مارکس وەسفی سەرکردەکانی کۆمۆنە پارسی پی ئەکات پاش رووخانی ئەو کۆمۆنەبەھ لە سالێ ۱۸۷۱د، بەلام ئەو قارمانانە یاخود زوربەیان دیلی فیکریکی راستەرەو بوون کە لە حیزبی شیوعیی سۆڤیەتیەو ھە پاندبو بەسەریاندا و ھەندیکیان پێیان وابوو نۆنەتەو ھیبوونی حیزب ئەو ھەیکەچی فەرمانەکانی حیزبی شیوعیی سۆڤیەتی بیت بە دەردی خوالیخۆشبوو زەکی خەیری ئەندامی مەکتەبی سیاسی بە ئاشکرا دەری ئەپری.

خۆم لەناو ئەو مەلانی و بۆچوونانەدا ھەئویست و

تیگەبشتنم ئەکویدا گیرسابوو ھە

کاتیکی کە ئەو ھەموو بەھەکداچوون و زۆرانبازییە ناو ریزەکانی حیزب بەرەوپووی ھەموو ئەندامان و لایەنگرانی حیزب بوونەو، ھەک بە دیرژی باس کردوون، ئەمەوئ کورتە ی رای خۆم لە ناخمدادەریپم کە رەنگە زۆر کادری دیکەش ھەمان بۆچوون یا نزیکی ئەو ھەمان ھەبووبیت.

ھەر لە سەرەتای بەشداربوونم ھە لە بزوتنەو ھە سیاسی و بێگومان ھەر لە یەکەم رۆژەو بە رێبازیکدا ملی رینگام گرت، باو ھەری تەواوم بە شۆرشگێری ھەبوو، رەنگە لە سەرەتای لاویتیدا تەبیر بە ئازایەتی و چوون بەگژ زۆلم و زۆر و لایەنگیری بزوتنەو ھە شۆرش بووبیت لەلام، دوا ئەو بە خویندنەو ھە تیگەبشتنی ناو ریکخراو ھەکان بە تیوری و بە کارکردنی ناو حیزب چەسپاوتر بووبیت.

کە حیزب لە سالێ ۱۹۵۸ بەدواو ھە بەتایبەتی دوا ۱۹۵۹ و ھەرچەرخانی ھەکو مەتی ھەبدولکەریم قاسم بەلایەنی تاکرەوی و رینگرتن لە چالاکیە دیموکراتییەکان، من زۆر بە ئاشکرا لەناو کۆبوونەو ھە شانە و ئینجا لیژنە

حیزبیه کانی تیایدابووم لایه نگیری هاتنه سهرحوکی حیزیم ئە کرد.

دیسانه وه هه لۆیستم له کوده تایی ۱۹۶۳ و ریگای بهرگریکردن له دهستکه وته کانی شۆرشی ۱۹۵۸ و بهرهنگار بوونه وهی ئەو کوده تاییه به چهك و تیكۆشانی بهرده وامی چهكداری تا رووخاندنی، ریگا و هه لۆیستم بوو.

لیروهه ئەمه ویت ئەوه بخه مه ناو لاپه ره کانی ئەم بیره وه ریبهانه م که هه لۆیستیکی نوئ و له ته مه نیکی گه وره بیتر و له پله یه کی حیزبیه پیشکه وتووی تازه دا تۆمار بکه م که هه لۆیستمه له ناکۆکییه کانی ناو حیزب له پاش سالی ۱۹۶۳ و به تاییه تی له دوای سه ره له دانی هیلی ئابی ۱۹۶۴ به دواوه .

من که به درژیی ئەو ناکۆکیانه م خسته روو و هه ندی هه لۆیستی خۆم تیدا ئاشکرا کرد ئەمه ویت پوخته یه کی روونتر بخه مه بهرده م خۆینده وارن که بیجگه له وهی چی و چه ند هه ول و تیكۆشانم هه بووه له و سالانه دا، له ناخدا چی ئە جوولا و کامه یانم به راسته ر و شۆرشگیرانه ئە بینی له و را جیا جیا یانه دا:

له نیوان هه ولی کوده تایی سه ربازی و راپه رینی تیكۆشانی چه كداریدا که به شیکی گرنگی تیكۆشانی چه كداری بوو له زۆنگا وه کانی خوارووی عیرا قدا: له گه ل زوربه ی خۆ به سته وه م به ئیلتیزامی حیزبیه لینییه وه به جیبه جی کردنی فه رمانه کانی حیزب، به لام له هه موو بواره کاندای شه خسیی خۆم ده ره ئه بری.

هه لۆیستی خۆم به کردار له گه ل بیر و پلانی کوده تایی سه ربازییدا بوو وهك به شیکی سه ره کی و ده ستی کردنی شۆرش، به داگیر کردنی سه ربازگه کان و پاش ده سته سه ردا گرتنیان، هیزشبرده سه ر کۆشکی کۆماری و هه ر شوینیکی تری سه ر به حکومت یا بهرگریکه ره له حکومت له هیزه کانی سوپا و پۆلیس و ئەمن و ئەوانی دیکه . ئەم هیزه ی هیزه شۆرشگیره سوپاییه که شانبه شان و به شدار بوون ئە بیته له گه ل چه كداره مه ده نییه کانی ئەندامان و دۆست و جه ماوه ری حیزب و گه ل به چهك و به خۆپیشان دانی گه وره و له سه رانسهری ولاندا که به مه مانای شۆرشه که، که شۆرشی گه له، جیگیر ئە کات و جه ماوه ره ئە بیته خاوه ن ده سه لات.

ئەمە بە پېچەوانەى يەك لايەنەى يەككەى لەو دوو چارەسەرە: كودە تا يان راپەرىنى مىللى - كە ئەو ماوہ يە بووبوو بە جيگەى ليدوان و ناکۆكى زۆر. رینگەى سىيەم كە وەك (تەكەتول) لەناو ريكخستنى (فريق من كوادر الحزب) كە بە (فريق) ناويان ئەبردين و من يەككەى بووم لە سەركرده كانى، هەرچىم پى كرا بۆ خۆئامادەكردن لە زۆنگاوه كانى خواروو كردم، بەلام لە موناقة شەى ناوخۆدا ئەوهم ئەگوت كە بەتەنيا بە راپەرىن لەويدا سەرکەوتن ناهيئىنە دى، بەلكو وەك بنكە يەكى شۆرشگىرى با هەبىت و تىكەل بە هەولدا نە شۆرشگىرىيە كە بىت و هيزىكى دامەزراویش بىت لە ناوچە يەكى فراواندا، خۆى وەك هيز و وەك ناوچە بە راگرى بهيئىتەوه.

ئەمەش لە مشتومرى ئەو وەهات كە من باوهرم بەو نەبوو كە ئەزمونى (گيفارا) و (دوبريە) جارىكى تر دووبارە بىتەوه لە ميژوودا، بەجووره (بوئرهى شۆرشگىرى) وەك چۆن بوو بە تاقىكردنەوه و سەرکەوتنى گەورەى شۆرشى مەزنى كوبا بە سەركردايە تى كاسترۆ و گيفارا، لە هەمانكاتدا بوو بە تاقىكردنەوه يەكى نوئى بۆ ئىمپىريالىزم و دەولەتە دىكتاتورى و كۆنەپەرستەكانىش كە نەهيئن لەو جووره و بەو شيوە يە گروپىكى شۆرشگىر بەو ژمارە يەوه بتوانن حيزب لەويوه دامەزرىنن و ولاتيش رزگار بكەن.

لەم گۆشە نىگايانەوه، لە ريكخستنى (فريق) تووشى مشتومر زۆر ئەبووين، بەتايەتى لەنيوان من، بەم تىگەيشتنە مەوه و شەهيد ئەمىن خەيون بەجوړىكى پېچەوانەى مەوه و بە هەلچوونىكى پر لە دەنگە دەنگەوه. ئەمىن خەيون لاوىكى شۆرشگىر بوو، زۆر ئازا بوو، لەگەل هەموو ئەو جياوازيانە ماندا خۆشەويستى ديار بوو لەنيوانماندا.

ئەمىن لە سەرەتاي دەستپىكردنى راپەرىنەكەوه لەگەل چەند هاوړپى تردا لە ئىمە جيا بوووه (سەباح گۆرگىس و يوسف رەزىن) و لە مەيدانى شەپ و شۆرشيشدا بنكەى خۆى لە شەهيدى نەمر خالىد ئەحمەد زەكى جيا كردهوه، خالىد لىپرسراو و سەركردهى راپەرىنەكە بوو، ئەوروپاي بەجى هيشتبوو وە لە ژيانىكى سياسى و زانستى بەرزەوه هاتەوه و گيانى پاكى بۆ گەلەكەى بەخت كرد.

به شی چوارهم

ژیانی ناوخوی حیزب

رېڭخستنه كانى حېزب له سوپاي عىراقدا

من به هۆى كوده تاكه ى شوباتى ۱۹۶۳ وه سالىكى خويندنه كه م فهوتا، بۆيه له ۲۵ ى حوزه يرانى ۱۹۶۴ ى خويندنى زانكۆم ته واو كرد. دواى قۇناغى خويندن، له پرووى حېزبايه تىيه وه گواسترامه وه بۆ رېڭخراوه كانى سوپا و به جۆشوخوښىكى زۆره وه دهستم به چالاكى كرد به هيواي به شداريكردن له خهباتى شوپشگيريدا و سالى ۱۹۶۵ چوومه كۆلجى ئىحتيات. خويندن و مه شقكردن له و كۆلجهدا ماوه ى شهش مانگ و سال و يان زياتر بوو كه ده رچووى ئه و كۆلجچه له سوپادا ئه بوو به مولازم. دواتر بووم به لىپرسراوى قوتابيانى كۆلجى ئىحتيات و كۆلجى سه ربازى و ژماره يه كى به رچا و هاوپرئ و لايه نگره كۆكرده وه، ئاى چهند خوښحال و ئاسوده ئه بووم و ويژدانم چهند ئيسراحتى ئه كرد هه موو روژيك كه ئه ندامىكى نوئى يان لايه نگرىكى تازهم ئه بينى بۆ ئه وه ى بيانخه مه ناو كاروانه شوپشگيره كه وه، به لام زوربه ى په يوه ندىيه كان له رېڭخستنى سوپادا له بهر ئاشكرانه بوون ئه بووايه يه ك يه ك بيانبينم و روژانه كاتىكى زۆرم له كارى حېزبىدا به سه ره ئه برد.

رېڭخستنه كانى (هاشم)، كه ناوى خوازراوى رېڭخستنه كانى سوپا و (حسين) كه ناوى خوازراوى رېڭخراوه شوپشگيره چه كداره مه ده ندىيه كان دوو ناو بوون روژانه له گوئما ئه زرنگانه وه و په يوه ندىم هه بوو به هه ردووكيانه وه.

شه هيد (ستار خزه ير) ئه ندامى كۆمىته ى ناوه ندى ماوه يه كى دوورودرئ بوو به لىپرسراوم و هاوپرئ ئارا خاچادۆر ئه ندامى مه كته بى سياسى ئه وىش له په يوه ندىدا بوو له گه لمد و ئارا خاچادۆر چه ندىن سال لىپرسراوى رېڭخستنه كانى (هاشم) بوو. ستار خزه ير، نمونه ى شىوعى ئازا و په روښى كاره كان و به دوا داچوونى چالاكويه كانم بوو. په يوه ندىشمان گه رم و لىوانلىو بوو له دلسوژى بى كۆتا بۆ فيكرمان و بۆ ئاينده ى بزوتنه وه كه له ولاتدا. به كرىگىراوانى ده سه لاته خوئناوييه كه تىرورىان كرد و كاتى خوئى ورده كارى شه هيدبوونه كه يم نه زانى چونكه له كاتى شه هيدبوونىدا ئيمه له يه ك رېڭخراودا كارمان نه ئه كرد.

گفتوگو جدی و گه رموگوره کان له هه موو ریخزواوه کانی حیزبدا له وپه پری توندیدا بوون و ئە کریت ئە و قوناغه له میژوی ژبانی حیزبدا به قوناغیکی دیار ئە ژمار بکریت چونکه مملانی فیگری تیدا بوو.

له ناو حیزبی شیوعیدا پیشکه وتم و گه یستمه ئاستی ئە ندای لیژنه ی محەلی و دواتر ئاستی لیژنه ی ناوچه، واته بهر له کۆمیتە ی ناوه ندی. هه رگیز په روش نه بووم بۆ وه رگرتنی پله، زیاتر له وه ی به باشترین شیوه ئەرکه که م جیبه جی بکه م به لام چالاکییه کان و پیزانی لیژنه پیشکه وتوووه کان پالنه ر بوون به ئاراسته ی پیشکه وتم له حیزبدا.

له سالی ۱۹۶۵ دا به پرسیاریتی ریخستنه کانی حیزم له سه ربازگی ئە بوغریب وه رگرت که گرنگترین ئوردوگی سوپا بوو له به غدا و عیرا قدا به هوی پیکهاته هه ره گرنگه کانی وه که هه موو به شه گرنگه کانی سوپای تیدا بوو (دوو که تیبه ی تۆپهاویژی ۱۷ و ۳۱ و که تیبه ی تانکه کان و پیاده و ئیستگه ی رادیو و ئەنباری چهک و ته قه مەنی و کارگه ی به تاربات).

یه کهک له ئە نجومه نه به ره تیبه کانم وه رگرت و له یه که مین کۆبوونه وه دا رووبه پرووی مشتومری توند بوومه وه له لایه ن تیکرای هاو پێانی لیژنه که وه و روونیا ن کرده وه که ئە وان باوه رپان به م سه رکرده یه تیبه ی ئیستای حیزب نییه چونکه سه رکرده یه تیبه کی ناشۆر شگێره و ته نانه ت باوه ری به وه ش نییه هه ر به قسه باسی کاری شۆر شگێری بکریت له ناو سوپادا و هه ول و چالاکییه کانی ته نیا هه ره له مژینی کار و جۆشوخروشه جدییه که ی ریخزواوه که مانه. چه ندین به لگه شیا ن له سه ر ئە وه هه بوو.

من هاو پێانم قه ناعه ت پێهینا که ئیمه له کاره که ماندا جدین لانی که م لیژنه حیزبیه که ی سوپا و بۆم ئاشکرا کردن که خۆم دژی هه موو ره وتیکی راسته و وه هه لپه رست و سازشکارم.

کاتیکیش به قسه و به کرده وه ئە وه م بۆ سه له ماندن ئیتر کاره که له نیوانماندا ره وتیکی شۆر شگێر و ریخزواوی وه رگرت و کاتیکیش که به جلی سه ربازییه وه وه که ئە فسه ر له گه ل هاو پێانی ئوردوگا که دا مامه وه بۆ ئە وه ی دلتیا بم له دۆخه

ئەمىنپىيەكە، پەرۆشى و جىدىيون زىيادىيان كرد لەناو ھاوپىياندا.

ئاي ئەو رۆژگارە چەند پىيون لەو خەونانەى كە ھىوامان بوو بىنە دى و من و ھاوپىيانى تىرى ئەو رىكخستەنە بىرمان لى ئەكردنەو و بە وردى نەخشەمان بۆ دانەپشتەن و بە ھەلۆپىستى گەرم و گورى ئەو گەنجانەو كە ئەيانووست خەونى ئەو قارەمانانە بەپىننە دى كە لەم رىگەيەدا شەھىد بوون. باسى بزوتنەو كەى شەھىد ھەسەن سەرىع و ئەو جورئەتە ناوازيەمان ئەكرد كە رىكخراوئىكى بچكۆلە لە سەربازگەى رەشىد ھەوللى بۆ دا لە ۳ تەموزى ۱۹۶۳ كاتىك كە دەسلەتلى بە عس لەوپەرى ملھورى و لەخۆبايىوندا بوو. قسەمان ئەكرد و ئازايەتىمان لە ھەسەن سەرىع و ھاوپى قارەمانەكانىيەو ئەكردە ئىلھام لە يەكەمىن ھەوللى جدى دا بۆ ئەو ھىزىبى شىوعىي عىراق دەسلەت بگىتە دەست.

لەم ماوہيەدا ئىمە خۇمان بە پىرۆژەى شەھىدبوون ئەژمار ئەكرد و بىروامان بە سەركەوتن بىروايەكى بەھىز بوو. نەخشەى ئەو كارەى كە دامانابوو ئەو بوو كە جوولەكەمان لە ئۆردوگەى ئەبوغرىبەو دەستپىكات بە كۆنترۆلكردنى ئۆردوگەى و خويىندەو ھى يەكەمىن بەياننامەى شۆپش لەناو ئۆردوگەى كە پەخشكەرەكانى رادىو لەوئى بوون و بەسترايونەو بە كۆشكى كۆمارىيەو.

ھاوپىيان زانىيان كە چەند كەرەستەيەكى تەكنىكى ھەيە كە ئەگەر بەدەستيان بەپىنن ئەتوانىن رىگرى بگەين لە بىدەنگ كردنى دەنگەكە لە كۆشكى كۆمارىيەو.

بە دەردى ھاوپى ئارا خاچادۆر گوتى "ئىمە ھەموو شتىكمان بۆ ئەو مەبەستە ئامادە كرد." ئىنجا پاش كۆنترۆلكردنى ئەبوغرىب رەتلىك تانك بەرەو ئۆردوگەى وەشاش ئەروات و لە ئۆردوگەى كەتیبەيەكى ئىستىمکانى لىيە. لەلایەكى دىكەو ژمارەيەك ھاوپى فپۆكەوانى دوورخراو ھەبوون كە ئەوئەندەى من بزائم گەپابوونەو بۆ كارى جدى، لەوانە ھاوپى و برادەرەم ھەردوو فپۆكەوان فەرەيدون عارف و بەھزاد صائب. نەخشەكە ئەو بوو كە پاش كۆنترۆلكردنى فپۆكەخانەى سەربازگەى رەشىد ئەلقەكان بىستىرئىن بە يەكتىيەو.

مەترسى ئەو لەئارادا بوو ئەو لىوا مىسرىيە بىتە ناو مەسەلەكەو كە لە

ئوردوگای تاجی جیگیر کرابوو. زانیاریم پیگه یشت که ریوشوینی باش گیراوه ته بهر بۆ ریگریکردن له جوولای لیوا میسرریبه که و گه یشتنی به ناوه نده گرنه گه کان. ههر حیزبیک یه ک ریز نه بیته ناوه ندیته نامینیت و دیسپلینی ئاسنین نامینیت و حیزبی شیوعییش له م یاسایه به دهر نییه چونکه یاسایه که هه موو حیزبیک نه گریته وه له هه موو شوینیک و هه موو کاتیکدا، نه مانی ناوه ندیته و دیسپلینیش نه بیته هوی نه وهی نه پینییه کان به شیوه یه کی فراوان له ناو حیزبدا بلاوبنه وه.

به داخوه نه یلیم که له گه ل نه م هه موو خو ئاماده کردنه دا بۆ سه رکه وتن، من نه مزانی که مه کته بی سیاسی و لانی که م لیپرسراوه گرنه گانی، دژی کرده وه که ن و هه موو هه ولکیان نه خه نه گه پ بۆ نه وهی نه م ده سته که وته گه وره یه نه هینینه دی.

ململانی سهر کردایه تی و کاریگه ریبه گانی

نه و ململانی تونده ی له سالی ۱۹۵۶ هوه و له دوا ی کۆنگره ی ۲۰ ی حیزبی شیوعی له یه کیتی سو فیته دروست بو بووو، له ناو سه رکرده گانی حیزبدا قولتر بو بووو وه و به ته وای گه یشتبووه ناو هه موو لیژنه گانی حیزب و بگره گشت شانه گانی ری کخسته نه کانه وه. هه روه ها گه یشتبووه راده یه کی نه وتو که بۆنی دوژمنایه تی لی نه هات. هه موو نه مانه ش ره نگدانه وهی جیا وازییه فیکری و هیله جیا جیا گانی ناو حیزب بوون چ له تیگه یشتن و چ له ریگای هه رلایه ک بۆ کۆنترۆل کردنی ده سه لاتی سه رکرده یه تی و له کۆتاییشدا ریگا گرتنه به ری نه و سیاسه ته ی نه یانه ویت حیزبی له سه ر بروت. سه لام عادل که دواتر بووه سکرتری حیزب و ئازایانه ش شه هید بوو، توانی حیزب کۆ بکاته وه. کوتله سی قۆللییه که ی زه کی خه یری و به هادین نوری و عامیر عه بدوللا له م قۆناغه دا گۆرانیکی به سه ردا هات و عامیر، زه کی و به هادین نوری به جی هیشت.

له و کاره ناپه سه نده دوور له باری سیاسییه وه له پڕ وه که هه وره تریشقه یه ک بدات به ته وقی سه رماندا، له مه کته بی سیاسییه وه فه رمانیک هاته ناو ری کخسته نه گانی

حيزب له سوپادا داواى (جهردى) ئه كرد له هه موو ريڭخستنه كاندا و له فۆرميڭ دا كه زانيارى زۆر و وردى ئه ويست له سهر هه موو ئه ندامه كان. ئه مه دوور بوو له هه موو په يره و دابونه ريتى حيزبى نهيى ته نانه ت له كاتى ئاسايدا چ جاي ئه وهى له كاتى چاوه رپى رۆژانهى به رپار كردنى شوڤشيك بيت كه پيشره وه كهى ريڭخستنه كانى سوپا بيت.

ئه مه له لايه كه وه بى باوه رپى ئه و سهر كردانه بوو به كار ه شوڤشگيريه كه وه ستراتيز و وه كه ته كتيكيش، كات بردنه سهر و دواخستنى ههر ئه گه رپكى ده ستپي كردنى پرۆسه كه بوو. ئه م فروفيله ئه كرا، كاريگه رپى به كجار كوشندهى هه بوو بۆ دوا باوه رپى هه نديك كادر و ئه ندام به و سهر كردايه تيه راستره وه كه هه مان ئه و كه سانه بوون كه ريڭخستنه كانى حيزبان له سوپادا په رش و بلاو كرده وه له كاتى فه رمانه وايى عه بدولكه ريم قاسمدا. هه مان تا قم و هه مان فيكرى باوه رنه بوو به ريبازى شوڤش. خاوه ن بيروباوه ربه به ستراره كان به سياسه تى حيزبى شيوعى سوڤيته وه كه له باتى شوڤش ريڭگاي ئاشتى و هاوكاريان گرتبووه بهر و باوه رپان وابوو كه به ريڭگاي به ره وپيشچوونى نا سه رمايه دارى (التطور اللارأسمالي) گه لان ئه گه نه ئامانجى خويان. وه كه تووتى خويندن و ئاوازه كانى نووسه ره سوڤيتيه كانيان ئه گوته وه و كۆپيان ئه كرد.

به مجۆره زۆرانبازيه كانى ناو حيزب به رده وام بوو. من ئه فسهر بووم له سوپادا و بيڭگه له په يوه نديم به ريڭخستنه كانى حيزبه وه له ئۆردوگاي ئه بوغريب، ژماره يه كيش له ئه فسهره كانى شوينه جياجياكانيش په يوه نديان به منه وه هه بوو، ههر بۆ يادگار و وه فا و باسى سه ره رزيان له وانه موقه ده م عه لى محه مه د شه ريف (عه لى خاله) كه له مه وقيعى شارى حله بوو و ره ئيس مسته فا حاجى عه بدوللا كه خانه نشين بوو و له به غدا بوو هه ريه كه شيان ليپرسراوى ژماره يه كه ئه فسهرى خاوه ن روتبه ي گه وره بوون. په يوه نديان به منه وه هه بوو. كاك عه لى خاله يه كيڭ بوو له ۱۱ كه سى سه ره كى ئه فسهرانى ئازادى خواز و سهر كرده كانى

فاروق مهلا مستهفا، ۱۹۶۵

شۆپرشى ۱۴ى تهموز و رۆژى ۱۴ى تهموزى ۱۹۵۸ يه كۆك له شوينه گرنهگه كانى ناو به غدا به سه ركردايه تى كاك عه لى ده ستى به سه ردا گيرا. كاك مسته فا حاجى عه بدوللا كه روتبه ي ره ئيسى هه بوو له ۱۴ى تهموزى ۱۹۵۸ دا له هيزشبردنه سه ركۆشكى مه ليك و عه بدولئىلاهى (وه صى) مه ليك، بريندار بوو و ئه م دوو گه و ره پياوه تىكۆشه ره جيگاي شانازى حيزبى شيوعى و كورديش بوون كه به شداريى راسته و خويان هه بوو له به ره به يانى رۆژى ۱۴ى تهموزدا.

له و بيره و هريپانه ي رۆژانى ئه بو غريب (ص) كه ده ركه وت جاسوسى حكومه ته له ناو ريكخستنى حيزبدا له گه ره كى (الثورة) كوژرا. به كسه ر فه رمانى گرتنى دوو هاوړپى ريكخستنى سوپا له ئه بو غريب، (قاسم) و (مونير) ده رچوو، ئه و كه سه ته نيا ئه و دوو براده ره ي ئه ناسى له ناو حيزبدا، كه ئه مه بوو به به لگه يه كى ديكه ي ئه و تاوانبار كردنه، و وه ك هاوړپيان گوتيان ئه و كه سه روتبه ي (ره ئيس عوره فای وه حده) ي هه بوو به لام به پله ي (مولازمى دووهم) خانه نشين كرا. ئينجا ئه و دوو براده ره م نارد بۆ سلیمانی له ویشه وه بۆ لقی (۱۰) ی پيشمه رگه ي حيزب كه هاوړپى مه لا عه لى (عه بدوللاى مه لا فه ره ج) سه رلقى بوو و فه رمانده ي هيزبى چالاكى (پ.م) ي حيزب بوو له و سالانه دا.

سه رده مى سه رپه رشتيكردى ريكخستنه كانى سوپا، ماوه يه كى گرنه گ بوو له ژياندا. پربوو له خوڤشى و خه م و خه يال. من كه شه رمم ئه كره لى پرسراوى

هاوړې موقه دهم علي محمهد شهریف بم و رهفتارم وهك لپرسراو نه ئه كړد بهلكو وهك قوتابيه كي ئه و قسم له گه ل ئه كړد، ئه ویش پیاوړی بیفیز بو، كه ئه چومو لای بو شاری حله به زه رده خه نه یه كي پر باوه ربه خووه ئه یگوت ئیمه نهك ته نها حله مسوگه ره بهلكو ئه توانین له كاتی پیوستدا هندی هیز و توانامان بگه یه نینه به غداش. من كه ئه ندای لیژنه ی سوپا بووم، راسته وخو په یوه ندیم به ریكخستنی سه ربازگه ی ره شیده وه نه بوو، بیجگه له راگه یاننده نه پینه كانی حیزب، به هوی هاوړې له یانده چوم موقه دهمی فرۆكه وان فه ریدون عارفیشه وه ئه مزانی كه ده سه لاتگرتن به سهر سه ربازگه ی ره شید و به تاییه تی بنكه ئاسمانیه كه ی كاریكه هه موو حسابیكي بو كراوه. فرۆكه وان ه ناسراوه كانی عیراق فه ریدون و به هزاد سائب و عه بدولنه بی جه میل و صه باح و نوری كه مال له و تیكو شه رانه بوون كه چاوه رپی رژی هه لمه ت و رووخاندنی حوكمی ناله بار و دوزمن به دیموكراسی و گه ل بوون.

هه ر بو به رزنرخاندنی هه ندیك براده ری ئه وسا، له بیرم ناچیت له گه ل هاوړې ئارا خاچا دورد زوربه ی كو بوونه وه كانمان له مالی خوالیخو شبوو (حافز مسته قا قازی) ئه كرا. كاك حافز شیوعیه كي كوون و كه سایه تییه كي دیاری كوومه لایه تی و ئه ده بییش بوو له ناو كورد دا، خاوه نی گوشاری روونا هی بوو كه له به غدا ده رته چوو، ئه شمبینی زور به ئومیدی سه ركه وتنی حیزبه وه یه .

به دريژایی سالی ۱۹۶۵ و تا حوزه يرانی سالی ۱۹۶۶ جموجولتيكي پر له هیوای رووداوه چاوه روانكراوه كه هه موو توانا و هوش و هه ستمانی داگیركردبوو. له بهر خوومه وه و به بی دهنگی له گوړه پانی مه شقكردنه كه ی نه جه ف كه له وئ ئه فسه ر بووم، به یاننامه ی ژماره یه كي شوپشم ئه خوینده وه و خوین به پاله په ستویه كي به ته وژم به له شه مدا ئه گه را. بیرم ئه كرده وه تو بلئی شه رفه ی ئه وه م پی بیه خشریت من ئه م ئیعلانه بكه م بو گه لی عیراق، یان من رولتيكي گونجاو ترم ئه دریتی ئه و روزه كه پاش ده سه لاتگرتنمان به سهر سه ربازگه ی ئه بوغریب دا له

ده بابیه یه کهمدا ئەبم بۆ هیرشبردنه سهر کۆشکی کۆماری. سهرکه وتن ئەبینم یاخود وهک پالەوانی میژوویی، حهسهن سهریج و سه لآحی حه مه جه میل ئەچمه کاروانی شه هیدانی ئەم گهله نه بهزه وه.

ئەمه ههستی سهدان و ههزاران تیکۆشه ری حیزب و دۆسته کانمان بوو که له ناخه وه ئاماده ی قوربانیدان بوون بۆ هینانه دیی ئامانجه کانمان.

حیزبی شیوعی کارگه یه کی گه وره ی پیگه یانندن و په روه رده کردنی کادری شۆرشگێر و رۆشنبیر بوو که له رێپه وی تیکۆشان بۆ به دیهینانی دروشمی نیشتمانیکی ئازاد و گه لیکی به ختیاردا ئاماده ی قوربانیدان بوون به هه موو خۆشییه کی ژیان و به ختکردنی گیانیشیان له م رێگایه دا.

په ره سه ندنی رووداوه کان به ئاراسته یه کی جیاوازا

رۆژ له دوای رۆژ و مانگ له دوای مانگ له چاوه پوانیه کی پر ئومید دا بووین بۆ فه رمانی حیزب.

له باتی ئیمه و له رۆژی ۳۰ی حوزه ییرانی ۱۹۶۶دا له هه مان سه رپازگه ی ئەبوغریبه وه بانگه وازی کوده تای نه ته وه ییه عه ره به کان له ئیستگه ی رادیۆی به غداوه بلأوکرایه وه که به سه رکرایه تی عارف عه بدولپه زاق بوو، و به دهنگی عه قید هادی خه ماس به یاننامه ی یه که میان خوینده وه.

بۆ من و هاوڕێکانم ئەمه گورزێکی کوشنده بوو دای به تهوقی سه رماندا و هیوا و ئاواتێکی گه وره ی دوورخستینه وه.

ئەم تاقمه هه مان پلانی ئیمه یان هه بوو. له ئەبو غریبه وه ده ستپیکردن، به ره و سه رپازگه ی وه شاش، گرتنی ئەمانه و به ره و داگیرکردنی کۆشکی کۆمار.

هێزه کانی عارف عه بدولپه زاق نه یانتوانی ده ستبگرن به سه ره مه خزنه کانی ته قه مه نی ئەبوغریب دا، چونکه هێزی پاسه وانان به ره به ستیان کرد، له به ره ئه وه به چه ند ده بابیه یه کی بی چه ک و ته قه مه نی به ره و (وه شاش) هیرشیان ده ستپیکرد،

لەو پۆلە كە بەرھەلستىيان كردن دەبابەكان بەرھە دواوە كشانەو، ئەو دەبابانە دەبابەى مەشكردن بوون، بۆيە بە بەتالى رۆيشتن و گەرانەو.

ھادى خەماس خۆى بەپۆلەبەرى ئىستىخباراتى سوپا بوو لە عىراقدا و بە ناوى لىواى ئاسمانى عارف عەبدولپەزاقەو بەيانەكانى ئەخويندەو كە سەرۆك وەزىرانى پيشووى عىراق بوو، پيش ئەمجارە لە ۱۹۶۵/۹/۱۵ دا سەرۆكى وەزىران و وەزىرى بەرگرى عىراق بوو، ھەولى كودەتاي دا بەسەر عەبدولسەلام عارفى ھاوپييدا كە سەرۆك كۆمارى عىراق بوو و لەو رۆژەدا لە سەردانى (مەغرىب) بوو بۆ بەشداریکردن لە كۆنگرەى لوتكەى عەرەبىدا لە شارى (دارلبەيزا). ھىزەكانى سوپا بە سەرکردايەتى سەعید سلېبى كە لايەنگرى سەرۆك كۆمار عەبدولسەلام عارف بوو ھەولەكانى عارف عەبدولپەزاقىيان لەبار برد و بەسەريدا سەرکەوتن. ئەو ھەبوو عارف عەبدولپەزاق و كۆمەلەكە لە ھاوكارەكانى لە ئەفسەرانى عىراق كە لە نەتەوھىيە عەرەبەكان و نزيك جەمال عەبدولناسر بوون رايانكرد بۆ ميسر و لە قاھىرە جيگىر بوون.

عەقيد ھادى خەماس كە لە سەرەككەكانى سەرکردايەتى ھەولى كودەتاكە بوو، دەستگىركرا و لەكاتى لىكۆلئىنەو لەگەلئيدا گوتبووى: "دلتان خۆش نەبىت كە سەرکەوتوون بەسەرماندا، بەرھەلستى شىوعىيەكان لە ئەبوغرىب پشتى ئىمەى شكاند."

ئەمە بەشيكى ژىركەوتنەكەيان بوو، بەشيكى گرنگى دىكەشى ئەو ھەبوو ھىزەكەيان زۆر سنوردار بوو، و جەماوەريان لەگەل نەبوو كە لەھەمان كاتدا بەشداری بكەن و بە خۆپيشاندانىكى گەورە لايەنگرييان دەربىرن.

پاش ئەم ژىركەوتنە و ھەلھاتن و گىرانى سەرکردەكانيان، حكومەتى عىراق كەوتە لىكۆلئىنەو لەبارەى ناو سەربازگەكەى ئەبو غرىب و لەسەر ئەو زانىارىيانەى دەستى كەوتبوو، گۆرانكارىيەكى گەورەى لە بەشە سەربازىيەكانى ئەبو غرىبدا كرد و بۆ رىگرتن لە ھەر جموجولئىكى داھاتووى حىزبى شىوعى تىايدا، گەلئىك حسابى خۆى كرد كە بوو ھۆى ھەلۆەشانەنەو و پچرپچرپوونى بەرنامەكانى ئىمە و ئەو گرنگىيەى سەربازگەى ئەبوغرىب ھەببوو وەك جاران نەما.

که شوهه وا سیاسیه که

کۆبوونه وه که ی کۆمیتە ی ناوه ندییش له ناوخۆی ولاتدا له مانگی نیسانی ۱۹۶۵ کرا و کۆبوونه وه که ناچار بوو ئەم دروشمانه په سه ند بکات، هه رچه نده سکرته ر نازم عه لی (واته عه زیز محهمه د) به کێک له هاوکاره کانی خۆی به تاییه ت نارده بوو بۆ ئەوه ی نه هیلێت دروشمی رووخاندنی حکومه ت به زبکرێته وه .

له ئاکامی ئەم ده ستیۆه ردا نانه دا به یاننامه که ی کۆمیتە ی ناوه ندی له مانگی نیسانی ۱۹۶۵ دا دروشمی شوپشگێر و لیکدانه وه ی ریفیژنیستی تیدا بوو، به لام له گه ل ئەوه شدا ناوه نده سوؤقیته یه کان پێیان وابوو ئەو به یاننامه یه ی که سه رده پره که ی دروشمی روخاندنی حوکمی عارفیه شکاندنی ئەو به لێنه نه یندیا نه یه که مۆسکۆ داو نی به حکومه تی میسر، به وه ی که حیزبه شیوعیه عه ره بیه کان ناچار بکات ملکه چی ئەو حکومه تانه بن که په یوه ستن به قاهیره وه . ئەوه بوو پاش ده رچوونی به یاننامه که و دابه شکردنی به سه ر ریکخواه کانی حیزبدا له ناوخۆی ولاتدا، رادیۆی (ده نگه ی گه لی عێراق) ده ستی کرد به په خشکردنی زنجیره یه کی درێژ له وتاری سوؤقیته ی وه رگێردراو که به ئاشکرا بانگه وازیان ئەکرد بۆ هیلێ ئابی ۱۹۶۴ سه باره ت به نکۆلیکردن له پره نسپی دیکتاتۆریی پرۆلیتاریا و وازه یان له رۆلی پێشه نگه ی چینی کرێکار له شوپشی دیموکراسیدا و ستایشی حکومه تی میسر و ئاراسته سوؤشیا لیسته کانی و ئەو هه لوێستانه ی ئەکرد که پشتیوانن بۆ حکومه تی عارف له عێراقدا. به لام به هه رحال، هیلێ ئاب هه یچ پێگه یه کی نه بوو له ناو حیزبدا به لکو به گوشاری ده ره کی و به ده ستپێشه خه ری توخمه هه له په رسته کان سه پێنرا و ئەو سه هر کردایه ته یه ی حیزب که له مۆسکۆ نیشته جی بوو هه ر گرنگی به وه ئەدا خۆی بگونجینی ت له گه ل بۆچوونه کانی ناوه نده سوؤقیته یه کاند، له کاتی کدا که ئەندامانی کۆمیتە ی ناوه ندی له ناوخۆی ولاتدا نه یاننه توانی بۆچوونه کانیان سه پێنن له ئاکامی شه پۆلی به هیزی نا په زایه تی قاعیده ی حیزب و جه ماوه ر به گشتی .

لەرستیدا ھەندىك ئەندامى سەرکردايەتى لەدەرەوھى ولات لەژىر گۆشارى بەردەوامى ناوھەندە سۆڧىتییەکاندا بۆ پاشگەزبونەوھە لە بەیاننامەى نىسان ناچاربوون ئەم راستییە ئاشکرا بکەن. بۆنمونە لە وتاریکدا بەناوى بەھادىن نورى (ناجى)یەوھە كە مانگى حوزەىرانى ۱۹۶۵ لە گۆڧارى (مەسەلەکانى ئاشتى و سۆڧىيالىزم)دا بلاوکرايەوھە نووسەرەكە پىي لىنا كە دەستپىشخەرى بۆ گۆڧىنى ھىلى حىزبى شىوعى عىراق لە قاعىدەى حىزبەوھە ھاتووھە نەك ئارەزوى كۆمىتەى ناوھەندى بىت و بە جۆرە داواى لىبوردنىكەوھە لە بەیاننامەى نىسانى ۱۹۶۵ دا ئەللىت (لەماوھى سالى رابردوودا بەردەوام گفئوگۆى توندوتىژ ھەبووھە سەبارەت بە ھىلى سىياسى حىزىمان، ئەمەش نەك تەنیا لەناو رىزى ئەندامەکانىدا بەلكو لەناو ئەو جەماوەرەشدا كە ئاراستەىەكى نىشتمانىيان ھەيە، لەبەر ئەوھە ئەتوانىن بللىن وىناکردنى ئەم ھىلە سىياسىيە تەنیا دەرەنجامى ھۆشيارى و درك پىکردنى كۆمىتەى ناوھەندى حىزب نىيە، بەلكو مولكى ھەموو شىوعىيە ھۆشيارەكان و جەماوەرى شۆڧشىگىڧرە كە لەماوھى شۆڧشى ۱۹۵۸ تا ۱۹۵۹دا دىكتاتورىيە سەربازىيەكەى قاسم و رژىمە بەعسىيەكەى دژ بە شۆڧش و ھەروھە لەژىر دەسەلاتى ئىستای عارف يەحىادا بە كۆمەللىك تاقىکردنەوھى سەختدا تىپەرى).

ھەروھە قاعىدەى حىزب و ئاراستە بالادەستەكە لەناو جەماوەرى گەلدا دژى رژىمە كۆنەپەرستەكەى عارف ھەلكشان بۆ ئاستىكى تازەى وا كە لەوھەوپىش نەيگە يشتبونى و بوونە ھىزىك كە كەس نەيئەتوانى روبەپوى بوەستىتەوھە. بۆيە لایەنگرانى خۆڧادەستکردن و پاكتاوکردن و پشتىوانانى ھىلى گەشەکردنى ناسەرمايەدارى ھەلگەرانەوھە و بوون بە (شۆڧشىگىڧر)!!

رىك لەم بارودۆخەدا بوو جەندەل (واتە زەكى خەيرى)، كە جەمسەرى كوتلە سى قولىيەكە بوو، لە ۲۲ى حوزەىرانى ۱۹۶۵دا نامە بەناوبانگەكەى نووسى بۆ كادىرە پىشكەوتووھەكانى حىزب بۆ ئەوھى رۆلى خۆى و ھاوڧىكانى لەو كوتلە ھەلپەرستەدا ئاشكرا بكات كە بالى كىشابوو بەسەر سەرکردايەتى حىزبى شىوعىيە

عیراقیدا له بارودخیکی کاره ساتباری بیۆینه دا و دهر فته میژوییه گه وره کانی شۆپرشى خه سار کرد و ریگه ی خوشکرد بۆ سه رکه وتنى دژه شۆپرش. به لام مه سه له که هه ر له وه دا نه وه ستا که هه ولّ بدن تۆبه له گونا هه کانیا ن بکه ن، به لکو جه مه سه ره کانی پاکتا وکاری که ترسنا کترین رۆلیا ن گپّرا له خا وکردنه وه ی مه سه له ی شۆپرش و ته سلیمبوون به دوژمنه چینایه تییه که، ده ستپیشخه ربیا ن کرد له وه ی خویان بکه نه پیشه نگی شه پۆله شۆپرشگپّره تازه که و ئەوانه ی که جاران داوا ی هه لوه شانده وه ی حیزبی شیوعییا ن ئە کرد و مژده به ری سۆشیا لیزمه که ی عه بدولسه لام عارف بوون هه لگه رانه وه و به ته کتیک بوون به فه یله سوفی کوده تای سه ربازی شۆپرشگپّری.

به م شیوه یه و له ئاکامی ناره زایی روو له هه لکشانی جه ماوهر و نابووتبوونی توندی هه مو هیله ریفیژنیسته که، له مانگی ئە یلولی ۱۹۶۵ دا کۆبوونه وه ی کۆمیته ی ناوه ندی ده ستپیشخه ری کرد له دهر کردنی بریاریکدا بۆ ریکخستنی کوده تیه کی سه ربازی به مه به ستی رووخاندنی ده سه لاتى عارف و هه رگرتنى کلیلی ده سه لات، ئە وان هه ر به م بریاره نه وه ستان که ئە گه ر به راستیا ن بووا یه پیویست بوو به نه ینى بیا نه یشتایه ته وه به لکو له سه ر لاپه ره کانی رۆژنامه کانی حیزبدا بلاویان کرده وه .

ئە وه بوو له به یاننامه ی تایبته به کۆبوونه وه ی کۆمیته ی ناوه ندی له ئە یلولی ۱۹۶۵ دا نووسراوه: "نیمه ش وه کو هیزه کۆمه لایه تییه کانی دیکه به و ئاراسته یه دا ئە رپۆین که توانا تایبته کانمان کۆبکه ینه وه و کاریکی شۆپرشگپّره یه یه کلاکه ره وه ئە نجام بدیه ن بۆ رووخاندنی ده سه لات به پشتیوانی ریکخراوه حیزبی و جه ماوهرییه کان".

گومانی تیدا نییه که حوکمی عارف لاواز و ته واو دابراو بوو له جه ماوهر، ده ستپیکردنه وه ی شه ر له کوردستاندا که له نیسانی ۱۹۶۵ وه هه لگه رسابووه وه که شوه وایه کی گونجاوی خولقاند بۆ زیادکردنی چالاکیی شۆپرشگپّره و ئە مه ش به ئاشکرا له گه شه کردنی ریکخراوه سه ربازییه کانی حیزب و کۆنترۆلکردنی پیگه ستراتیژییه کانی پایته ختدا ره نگی دایه وه، به لام ئە وه ی پیشوه خت نه خشه ی

كوده تايه كى سه ربازى رابگه يه نریت له لاپه ره كانى روژنامه تاييه ته كانى خویدا كه حيزبىكى شيوعى ئه نجامى بدات له راستیدا به مه به ستى ئاماده كارى نه بووه بو جیبه جيكردى نه خشه يه ك كه هيشتا پینه گه يشتبوو به لكو بو بیده ننگردنى قاعیده ی حيزب بووه كه داوايان ئه كرد هیلله ريشيرنيسته كه روتبكریته وه و لئپرسراوه كانى ئه و هیلله دووربخرینه وه .

موزايه ده كردن به دروشمه كه وه واكرد دوژمن وریا ببیته وه و دواتریش زه بریكى كوشنده بوه شینریت له ریکخواه سه ربازييه كانى حيزب .

به هه رحال كۆمیته ی ناوه ندی له ناوخوی ولاتدا (واته ئه و ئه ندامانه ی كۆمیته ی ناوه ندی كه له عیراقددا بوون و راسپێردرا بوون كاره كانى حيزب به رپوه بيه ن) وا خوی نیشان ئه دا كه په روژه بو جیبه جيكردى نه خشه ی كوده تاكه بویه له پایزی سالی ۱۹۶۵ دا له نامه يه كیدا بو مه كته بی سياسی حيزب كه له دهره وه ی ولات ئه ژیا، داواى لیکرد ره زامه ندی نیشان بدات بو جیبه جيكردى كوده تاكه و گوتی: "چاره نوسی ولات له م روژانه دا دیاری ئه كريت" و پيوسته كارى خیرا بكریت به رله وه ی "لايه نيك سه ركیشی بكات و به هیز و توانای كه متره وه ئه و كاره ئه نجام بدات كه كۆمیته ی ناوه ندی ئه توانیت دابینیان بكات و سه ركه وتن به ده ست به پینیت له هه وله كانیدا".

له پیناوی ئه وه دا كۆمیته ی ناوه ندی برپاری دا داواى كۆبوونه وه یه كى فراوان بكات بو تاوتوی كردنى سياسه تی حيزب پاش ئه وه ی كه بوى دهركه وت به ته واوی بیتوانایه له كۆنترۆلكردنى دۆخه ته قیوه كه ی ناوخۆدا.

ئهمه له مانگی ئه یلولی ۱۹۶۵ دا بوو كه كۆبوونه وه كه ی كۆمیته ی ناوه ندی برپاریكى دهرکرد له پینا و "به شداریکردنى ژماره یه كى گونجاوی كادیره سه رکرده تايه كانى حيزب له توژینه وه و دیاریکردنى ئه ركه هه نوکه ییه كانمان له دۆخى ئیستادا و له پینا و به دیه پینانی ئه م مه به سته برپاردرا كۆبوونه وه یه كى فراوان به ستریت كه بیجگه له هاوڕپینانی كۆمیته ی ناوه ندی ژماره یه كى به رچاوی سه رکرده ی ریکخواه كانى حيزبیش به شدارى تیدا بکه ن".

کۆبوونه وه فراوانه که وه کۆنفرانسیکی حیزبی وابوو له کۆتاییه کانی تشرینی یه که می ۱۹۶۵دا له گوندی داریه سهر له ناوچهی خوشناوه تی به ستر. ۲۵ کهس له بهرپرسیانی ریکخراوه حیزبییه کان به شداریان تیدا کرد به و ئەندامانهی کۆمیتە ی ناوه ندیشه وه که له عیراقددا بوون، دواتر کۆبوونه وه که به (کۆبوونه وه ی ۲۵) ناسرا. کۆمیتە ی ناوه ندی له م کۆبوونه وه یه دا ره چاوی ئە وه ی کرد هیچ که سیك له وانه به شدار نه کات که ههر له سهره تاوه رووبه پرووی هیلی ئاب بوونه وه و رۆلی گزنگیان هه بووه له دروستکردنه وه ی ریکخستنه کانی حیزب له دوا ی کوده تاکه ی ۸ ی شوبات. به شدار بوونه که ته نیا بهرپرسیانی ریکخراوه حیزبییه ههره گزنگه کانی گرتوه له وانه ی که به شی زۆریان بهرپرسیاریه تییه کانیا ن له لایه ن هه یئه ی ناوه ندییه وه وه رگرتبوو که سهرکردایه تی حیزبیا ن به پشتیوانی ناوه نده سوؤقیتییه کان گرتبووه ده ست. به لام له گه ل ئە وه شدا کۆبوونه وه که ئە وه ته بالاده سه ته تیایدا رهنگی دایه وه که له ریزه کانی خواره وه ی حیزبدا بالاده سه ته بوون ئە مه ش ئاماژه یه که بۆ ئاستی قوولی نا ره زایه تی قاعیده له سهرکردایه تی حیزب و هیله سیاسییه که ی. کۆبوونه وه که ده سه تله کارکیشانه وه ی ئە وه ئە ندامانه ی کۆمیتە ی ناوه ندی لیکه وته وه که له عیراقددا بوون و سهرکردایه تییه کی نو ی هه لبرژیدرا ناوی لینرا (قیاده ی مه رکه زی)^۱ که کۆبوونه وه که هه لبرژارد بۆ به ریکردنی کاره کانی حیزب به شیوه یه کی کاتی هه تا به سه تنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب که ئە رک ی یه کلاییکردنه وه ی مملانی هزرییه که ی ناو حیزب و دیاریکردنی هیلی روون و راشکاوی سیاسی رووبه پروو کرابوو وه به مه به سه تی کۆتاییه یان به و وتی وتی و ئە و نا ئارامییه زۆره ی که له ناو جه ماوه ر و گه لدا هه بوو. هه روه ها بۆئه وه ی حیزبیش بخاته سه ر ریگه ی سهرکردایه تیکردنی شو ریش.

هه روه ها بریار وابوو کۆنگره که له ماوه ی نو مانگی داها تودا له کوردستان

^۱ ئە م قیاده ی مه رکه زییه ناویک بوو بۆ ئە و پیشنیاره ی ئە و روژانه و (قیاده ی مه رکه زی) یه که ی پاش ئە یلولی ۱۹۶۷ نییه.

ببه ستریت، به لّام ههست کرا که ئەندامانی قیادهی مه رکەزی تازه ئەم نیازەیان پە کخست چونکه لێپرسراوه تازه کان دوودلییان نواند له گرتنه ئەستۆی ئەرکه کانیان و قەناعە تیان به به شداربووانی کۆبوونه وه که کرد ئەندامانی دەستله کارکیشاوهی کۆمیتە ی ناوهندی بگێرنه وه شوینی خۆیان.

ئەم بریاره و نیشانه کانی سه بارهت به لاوازی توخمه سه رکردایه تیه کان که له کۆبوونه وه که دا ده رکه وتن له یه که مجاردا ده رفه تی ره خساند بۆ توخمه نیشته جیکانی مۆسکۆ که دواتر گشت بریاره کانی ئەو کۆبوونه وه یه رابگرن و په کی بخن.

ئەم بریارانه سه ره پای ئەوهی که ره نگدانه وهی هه لۆیستی یه کلانه که ره وه و دوودلیی سیاسی تێدابوو به هاندانی ره وته ده سترۆیشتوو هه که ی حیزب له ناو عێراقدا، به لّام زیاتر رۆلی ئەو ره وته ی تێدابوو که له ناو ریزه کانی حیزب و له ناو خۆی عێراقدا بالاده ست بوو، ئەمه ش یارمه تیده ر بوو بۆ گه شه کردنی بزوتنه وهی دژ به ریفیژنیستی و ریکخستنه وهی له سه ر بناغه ی تازه .

یه کێک له و بریارانه بریتی بوو له (به هه له له قه له مدانی ئەو هیله سیاسییه گشتیه که حیزب له ناوه پراستی ۱۹۶۴ هه تا نیسانی ۱۹۶۵ گرتبوویه بهر).

ئەمه به پێی به یاننامه ی نهینی سه بارهت به کۆبوونه وه که به لّام له پراستیدا بریاره که جیبه جی نه کرا به هۆی هه ژمونی ئەو توخمه ریفیژنیسته ی که گه پینرایه وه بۆ سه رکردایه تی حیزب و هه روه ها به هۆی دوودلی و لاوازی توخمه ئەلته رناتیقه که ی سه رکردایه تی، چونکه به هه له ئە ژمارکردنی هیلی ئاب ته نیا به شیوه یه کی راگوزه ر راگه یه نرا بۆ قاعیده ی حیزب و جه ماوه ر ئەویش له به یاننامه یه کی کورتدا که ۳ مانگ پاش کۆبوونه وه که بلاوکرایه وه له (مناضل الحزب) دا. بلاوکردنه وه کورته که ش هیچ هه لمه تیکی هزیری تێدا نه بوو دژی هیلی ئاب هه روه ها ئەو هۆکارانه ش روون نه کراونه ته وه که ده رفه تیان خولقاند ریفیژنیزم کۆنترۆلی سه رکردایه تی حیزب بکات و رێگا خۆش بکات بۆ لادانه کۆنه په رستییه که .

کۆبوونه وهی ٢٥ و چالاکیه حیزبیه فراوانه کهی پاش ئه و کۆبوونه وه یه جهختیان نه کرده سهر پاکتاوکردنی میراتییه خراپه کهی رابردوو، به لکو بایه خیان به شتیکی دیکه ئه دا که ئه ویش نه خشه ی (کاری یه کلاکه ره وه) بوو، واته کارکردن بۆ ریکخستنی کوده تا سه ربازییه که، ئه م نه خشه یه ش زوربه ی هه ره زۆری لئیرسراوی ریکخراوه حیزبیه کانی سه رقالم کردبوو که به نیازپاکییه وه ده یانروانییه هه لسو پینه رانی ئه م بانگه وازه و به کرده وهش گه لیک گفتوگۆی دریز کرا بۆ تاوتوی کردنی توانا سه ربازی و سیاسیه که، به لام گه یشتنه بنه ست کاتیک به رپرسیارانی نه خشه که برپاری دواخستیان دا و تیگه یشتن له وهی که بارودۆخی ریکخراوه یی حیزب و ئاستی ئاماده کردنی جه ماوه ریزگه ناده ن به ده ستبه کار بوونی خه لک بۆ رووخاندنی رژیم هه رچه نده لاوازه و له میلله تیش دابراوه، له به ره ئه وه برپاردرا هه ولله کان چرپیکرینه وه له پیناو (ئاماده کردنی پیداو یستییه سه ره کییه کان). ریفیژنیسته کان هه ستیانکرد ئه زانن کات بکوژن به وهی وا خۆیان نیشان بدن که لایه نگری نه خشه ی کوده تا سه ربازییه که ن به مه به ستی ئه وهی ئۆپۆزیسیۆنه شو ریشگیزه که پارچه پارچه بکه ن، سه ره نجام برپاره که ی کۆبوونه وهی ٢٥ سه باره ت به (کاری یه کلاکه ره وه) بوو به بیانویه ک بۆ پوچه لکردنه وهی هه مو داخوازییه ک بۆ لئیرسینه وه له لئیرسراوانی هیلی ئاب و دوورخستنه وه یان له سه رکردایه تیی حیزب. من و زوربه ی کادر هه ستمان ئه کرد که سه رکردایه تیه یه مینییه که هه ر له بنه په ته وه دژی ئه و کاره ن.

زۆری پینه چوو ده ستی سه رکردایه تی له ده ره وهی عیراق ده رفه تی په کخستنی برپاری کوده تا که ی بۆ ره خسا و سه ره له نوئی کۆنترۆلی سیاسه تی حیزبی کرده وه له ناو عیراقدا به لام کۆبوونه وه که برپاریکی وای ده رکرد که هینده ی دیکه مملانیی هزی قول کرده وه که برپاری دا لیژنه یه کی یاریده ده ر دروست بکات بۆ قیاده مه رکه زی (ئه م قیاده ی مه رکه زییه برپاری کۆبوونه وهی ٢٥ که سییه نه ک قیاده ی مه رکه زیی دواپی) ئه رکه که ی بریتی بیته له ئاماده کردنی نووسراوه هزی و سیاسیه کان بۆ کۆنگره ی نیشتمانیی داها توی حیزب.

برپاری کۆبوونه وه که به دهق ئە یگوت " پوخته کردنی ئە زمونی قۆناغه کانی رابردوو به تایبەت قۆناغه کانی پاش شوپشی ته موزی ۱۹۵۸، به مه بهستی دابینکردنی پێداویستییه کانی به هیزکردن و گه شه پیدانی دیموکراسیی ناوخۆ. "

کۆبوونه وه ی ۲۵ هه ریه که له عه زیز ئە لحاج و زه کی خه یری هه لبژارد بۆ ئە ندامیتی لیژنه یاریده ده ره که ی قیاده ی مه رکه زی که راسپێردرا بۆ ئاماده کردنی نووسراوه بنه په تییه کانی کۆنگره .

گرنگترین کاری ئە م لیژنه یه که دواتر رۆلێکی گرنگی گێرا له و مملانی هزرییه ی که پاشان هاته ئاراهه ، ئاماده کردنی به یاننامه یه کی سیاسی بوو که دواتر له ژیر ناو نیشانی (هه ولێک بۆ هه لسه نگاندنی حیزیمان له ماوه ی نیوان ۱۹۵۸ هه تا نیسانی ۱۹۶۵) بلۆکرایه وه .

یه که مجار به لگه نامه که له کۆتایی سالی ۱۹۶۵ دا له ده ره وه ی عێراق بلۆکرایه وه و به شیوه یه کی ناره سمی دابه شکرا، هه رچه نده پیکهاته کانی سه رکردایه تی پێیان ناخۆش بوو.

ئهو به لگه نامه یه هه تا شوباتی ۱۹۶۷ به ره سمی بلۆنه کرایه وه، واته پاش دوو سال له نوینی بلۆ کرایه وه و ئە ویش کاتی که بوو که مملانی کانی ناوخۆی حیزب له ته قینه وه دا بوون، به لام له گه ل ئە وه شدا توخمه ری فیژنیسته کان توانیان سی به شی ته واوی لێ بسپرنه وه، ئە مه ش به ره زامه ندیی نووسه رانی به لگه نامه که بوو که مانای وایه عه زیز و زه کی پاشگه ز بوونه ته وه له هه لوێستی پێشوویان له کاتی که که ره وتی دژه ری فیژنیستی له ناو حیزیدا رووی له هه لکشان ئە کرد. ئە مه ش راستیه که دواتر به باشی روون ئە بیته وه کاتی که په یوه ندیه پێچه وانه که ئاشکرا ئە بیته له نیوان گه شه کردنی ئاراسته ی شوپشگێری له قاعیده ی حیزب و پاشه کشیکردنی سه رکردایه تییه کانی رێکخراو.

ئهو سی به شه ی که لادرا بوون ته رخان بوون بۆ چاره سه رکردنی شیوازه کانی جه نگی میلی و رێکخستنی تیمه شوپشگێره چه کداره کان له بهر رۆشنایی ئە زمونی به رگری چه کدار له گونده کانی عێراقدا دژی کوده تا فاشیه که ی سالی ۱۹۶۳.

من که به درژییی باس له م میژووه ئەکه م رهنکه بۆ خوینهری ئاسایی زیاد له پیویست بیّت، به لام بۆ ئەو شیوعی و دۆستانه ی حیزب به شیکه له میژوویه کی گرنگی حیزب و ئەو مملانی و زۆرانبازیانه ی ریزه کانی حیزب و بۆ شه خسی خویشم سالانیکی زۆر له م گیره و کیشه یه دا ژیانم برده سهر، و هه ندیک له م زانیاریانه له راپۆرتیکی حیزبه وه (قیاده ی مه رکه زی) وه رگیراوه که خویشم به شدار بووم له ئاماده کردنیدا.

گرنکه لیهره دا که میک رابوه ستین بۆ تاوتویکردنی نووسراوه که ی (هه ولی هه لسه نگاندن) و ریپازی سیاسی هه ر کام له نووسه ره کانیا ن له سالێ ۱۹۵۹ و هه ک زانراوه زه کی خه یری (جه نده ل) یه کیکه له جه مسه ره کانی ئەو کوتله سی قۆلییه ی که سه رکرایه تیکردنی حیزبی گرته ده ست له کۆبوونه وه فراوانه که ی مانگی ته موزی ۱۹۵۹ دا و له و کوتله یه دا به رپرسیاریتی یه که می گرته ده ست. جه نده ل تا ئەندازه یه ک خاوه نی میژوویه کی سیاسی درژیه به لام هه تا ئەو دوا ییه له ریزه کانی حیزبی شیوعیدا وه رنه گیرابوو، واته هه تا پیش قه له مباره نیشتمانییه که ی ۱۹۴۸ (وئبه ۱۹۴۸).

به لام عه زیز ئەلحاج که وه ک پالیئوراوی ئەندامی کۆمیته ی ناوه ندی به شدار ی کردبوو له و کۆبوونه وه فراوانه دا، یه کیک بوو له لایه نگره کانی هیلله خۆرا ده سته که ره کلکایه تیکه ره که بۆ قاسم و ئەرکی پاسا و هینانه وه ی ئەو هیلله خۆرا ده سته که ره ی کۆبوونه وه فراوانه که ی گرته ئەستۆ، نه ک هه ره وه به لکو راپۆرتی کۆنفرانسی دووه می سالێ ۱۹۵۶ ی کرد به پالپشت بۆ ئەو راپۆرتیه ی که حیزب ره خنه ی لیگرت و به فه رمی پاشه کشیی لیگرد.

له راستیدا ئەم ره گورپشه ریفیژنیستیانه ی عه زیز دواتر ده رکه وت له پێگه ی به شدار یکردنی له تییه پانندی هیللی ئابی ۱۹۶۴ دا، هه رچه نده ئەم راستییه هه ر شاردار بووه وه له قاعیده ی حیزب. ناوبرا و له کۆبوونه وه کانی حوزه یران و ئابی ۱۹۶۴ دا به شدار یکرد و یه کیک بوو له لایه نگره دیاره کانی هیلله ریفیژنیسته که ی ده ره نجامی ئەو کۆبوونه وانه .

لەم روووە عەزیز ئەلحاج ژمارە یەك وتاری نووسی كە پاساویان ئەهینا یەو ە بۆ هیڵەكەى خروښۆف، لەوانە وتاریك كە بە ھاوبەشى لەگەڵ (فوناد نەسار) دا لە ژمارەى سێیەمى گۆڤارى (مەسە لەكانى ئاشتى و سۆشیا لیزم) لە مانگى ئازارى ۱۹۶۴ دا بڵاویان كرده وە . لەو وتارە دا داواى تیۆرى (گواستەنە وەى ئاشتىخوازانە) بەرەو سۆشیا لیزم ئەكەن و هێرش ئەكەنە سەر حیزبەكانى دژى هیلى خروښۆف .

لە ژمارە چواری هەمان سالى گۆڤارى ناوبراودا بە نووسینیك پشتگیری ئەكات لە ريككەوتنى راگرتنى شەپ لە كوردستاندا كە مانگى شوباتى ۱۹۶۴ راگە یەنرا . عەزیز ئەلحاج لەو روووە نووسیویەتى ئەو ريككەوتنە دەتوانیت "مەسە لەى ئاشتى و ئاسایش لە هەردوو خۆرەلاتى دوور و ناوەرپاستدا بەهیزتر بكات" و ئەم قسە یەى لە خروښۆف وە رگرتبوو كاتیك خروښۆف لە بروسكە یەكدا بۆ عەبدولسەلام عارف پیرۆزبایى راگە یاندنى ريككەوتنەكەى كرد .

هەتا پاش كەوتنى خروښۆف، عەزیز ئەلحاج هەر دیلى هیڵە ریفیژنیستە خروښۆقییەكە بوو، ئەمەش بەپوونى لە نامیلكە یەكدا دەرئەكەویت كە لە مانگى شوباتى ۱۹۶۵ دا بڵاوى كرده وە بەناونیشانى (دەربارەى گەشە كردنى ناسەرما یەدارى لە عیراقد) كە تیایدا بیرۆكە بنەرپەتییهكەى ئارپاستە ریفیژنیستەكەى تاوتوی كردووە سەبارەت بەتوانای بەدیهینانى سۆشیا لیزم لە ولاتە تازە پیگە یشتوووەكاندا بەسەر كردایەتى چینی بۆرجوازی .

سەبارەت بە كۆمارى عەرەبى یەكگرتووش دۆخەكە جیاوازە، بۆنمونه حیزبى وەفد دواكەوت و حیزبەكانى دیکە كۆنەپەرست بوون . بزووتنە وەى شیوعى تیایدا پەرش و بڵاو بوو . عەزیز ئەلحاج ئەلئیت : " وەك زانراوە سەر كردهكانى كۆمارى عەرەبى یەكگرتوو و رده و رده سوودیان وەرگرت لەپینگەى (راست و هەلە)، هەتا وایان لئیهات بتوانن ریشوینى شوپشگێرپانەى قوول بگرنەبەر دژى بەرژە وەندییه ئیستیعمارى و سەرما یەداریهكان، ئینجا بریارى هەستپێكراویان وەرگرت بە ئارپاستەى دیموكراسى سیاسى، و بیر و باوەر و میتۆدەكەشیان بەرەو پێشەو ە رویشت و تائیسناش هەر گەشە ئەكات" .

عهزیز ئه حاج له زوربهی زۆری شته کانی په یوه ست به عیراقه وه هاوبه شی کرد له گه ل ریفیژنیسته عیراقیه کاندای و له گه ل ئه وه شدا تیبینی ئه که یین که به لگه نامه ی (هه ولێک بۆ هه لسه نگاندن) هه لگه پانه وه یه که له هه لوێستی خۆی و (جهندهل) دا، به لام نه که به واتایه ی که ئه مه گوزارشتیک بیت له ئاره زووی شوپشگێپانه و په یوه ندی چینایه تییان به ئاراسته شوپشگێپه پرۆلیتارییه که وه، به لکو دهره نجامی هه لکشانی ره وته دژه ریفیژنیسته که بوو که ورده ورده خۆی سه پاند به سه ر ژماره یه که له خودی لێپرسراوه ریفیژنیسته کاندای، هه رچه نده زۆریک له وانه جاریکی دی پاشگه زبوونه وه چونکه مه یله خۆپه رستییه که تیایاندا مه یلیکی ره سه ن و ریشه داربوو و کاتیک ره شه با ریفیژنیسته که به هیژبووایه ئه مان له گه لیدا ئه رۆیشتن، به لام ئه م به لگه نامه یه به ره مه یکی راسته وخۆی کۆبوونه وه ی ۲۵ بوو، هه ردوو نووسه ره که ش وازیان له هه لوێسته ریفیژنیسته که ی جارانیان هینا و په یوه ندییان کرد به ره وتی ئۆپۆزیسیۆنه شوپشگێپه که وه.

به لگه نامه که سه رباری ئه و شوین په نجانه ی هیله ریفیژنیسته که به سه ریه وه، به لام رۆلیکی گه وره ی گێپا له روونکردنه وه ی ئه م هیله و قوولکردنه وه ی هۆشیاریی هزری له ناو حیزیدا و دواتر بوو به چه کێکی گرنگ له مملانی کردن دژی ریفیژنیزم له سالی ۱۹۶۷. به لگه نامه که جه ختی کرده سه ر هۆکاره بنه په تییه که ی له ده ستدانی شوپشی ته موز: "ئه گه ر حیزیمان خاوه نی گۆشه نیگایه کی شوپشگێپیی راست بووایه له پاش ته موز به ئاراسته ی وه به ره هینانی توانا شوپشگێپیه کان بۆ وه رگرتنی جله وی ده سه لات له ولادت، ئه و ئه یه توانی له دۆخی کدا بیت له پۆزانی هه لسه نه وه ی ۱۹۵۹ دا ئه م ئامانجه به دی به یئیت و به گفتار و به کردار ببیته سه ر کرده ی ولات، ئه گه ر سیاسه تی حیزب نه که وتایه ژیر رکیفی ئه و ئه قلییه ته راسته وه ی که زهنده قی چووبوو له ئه گه ری به رپابوونی جه نگی ناوخۆ و ده ستیوه ردانی دهره کی هه رچه نده ئه وه ئه گه ریکی واقعی بوو".

ئەمەش دانپانانە بە بەرپرسیاریەتی هیئە ریفیژنیستە راسترەووەکە سەبارەت بە لە دەستدانی شۆرپش بە حوکمی ئەو هی کۆنترۆلی حیزبی کردبوو، هەرچەندە بە لگە نامەکە لێرەدا هەول دەدات برۆبیانوو و بەینیتەووە بۆ هەلۆیستی کلکایەتی لە ژێر پەردە ی سەلگەندەووە لە جەنگی ناوخوا و دەستتێوەردانی بیانی، کە ئەم ترسانە بەبیری پەیرەووەکە رانی سیاسەتی کلکایەتیدا نە دەهاتن، واتە ئەوانە ی کە شۆرشیان کرد بە قوریانی بۆرجوازی قاسمی.

قوولبوونەووەی قەیرانە ریفیژنیستەکە و

تیزبوونەووەی مەملانی هزرییەکە

کۆبوونەووەی ۲۵ خالی وەرچەرخان بوو لە گەشەکردنی ناکۆکییەکاندا لە ناو ریزەکانی حیزبی شیوعی عێراقیدا و لەبری ئەو هی وەک سەرکردایەتی ریفیژنیستەکە ئاواتی بۆ ئەخواست ئەو قەیرانە کە لە کەبووانە چارەسەر بکات کە هەموو ئاستەکانی حیزبی گرتبوووە، کەچی لە راستیدا ناکۆکییەکە قولتربوووە چونکە لە ناو کۆبوونەووەکەدا هیئە ریفیژنیستەکە گۆشەگیر کرا و پاش ئەو هەش یە کسەر دوو تەوەر دەرکەوتن کە یەکیکیان لیژنە ی ناوچە ی بەغدا و ئەو ویتریان قیادە ی مەرکەزی بوو کە لەو کۆبوونەووە یە دروست بوون.

سەرکردایەتی ناوچە ی بەغدا پیکهاتبوو لە چەند توخمیکی هەلپەرسەت کە لەرووی ریکخراو ییەووە لە پلە ی دوو مەدا بوون و سالی ۱۹۶۴ لە دەرهووە نێردرا بوونەووە بۆ عێراق پاش ئەو هی لە قوتابخانە ریفیژنیستەکاندا پڕکرا بوون لە چەمکی خروشۆفی سەبارەت بە (سروشتی سەردەم) و (سۆشیالیستی) بۆرجوازی ناسری و (پیشکەوتنخوازی) عەبدولسەلام عارف و یەکیتی یە سۆشیالیستەکە ی. ئەمانە بە چاوی سوک ئەیانروانییە حیزبی شیوعی عێراقی و بە سەرسامییەکی زۆرەووە تەماشای (زانا سۆفیتی یەکان) و لیکدانەووە تازەکانیان ئەکرد. بەلام زۆری پینە چوو ئەم توخمانە رووبەرۆوی هەلۆیستی ریکخراوەکانی ژێر دەستیان بوونەووە

که په یوه ندى همیشه بیان هه بوو له گه ل جه ماوهرى به غدادا، نه و جه ماوهرى که رقى له رژیمی کونه په رست و خویناوی عارف بوو.

له ژیر کاریگه رى نه مه دا، نه و توخمانه هه لویستی خوین گوری و بوون به توندترین ناحه زى هیله ریفرینسته که له کوبونه وهى ١٢٥ د و مه به ستیان نه وه بوو سواری شه پوله شوپشگیره هه لکش او که بېن پاش نه وهى که نه ستیره هیله ریفرینسته که ناو بوو. کاتیک که مه سه له ی هه لبراردنی قیاده یه کی مه رکه زى تازه له کوبونه وهى ١٢٥ د باسکرا نه م سه رکرده خوین بو نه ندامیتی سه رکرده تیه نوییه که پالوت به لام هه موویان شکستیان خوارد و هه ندیکیان له دهنگی خوین زیاتر هیچ دهنگی دیکه یان نه هیئا.

نه مان هه ولینا د پاساو بو نه و شکسته بهیننه وه و وایان راگه یاند که نه ندامانی کومیتى ناوه ندی سه ره رشتیاری کوبونه وه که پیلانیان لی گیراون، واته نه و نه ندامانه ی که کتوپر دروشمی (کارى یه کلاکه ره وه) واته کوده تى سه ربازیان راگه یاند.

سروشتی نه ندامه به زیوه کانی سه رکرده تیه ریخراوی به غدا نه وه نه بوو دیفاکتو که قبول بکات و به و پیگه حیزببیانه ی خوین رازی بېن، بویه بریارینا د هیرشیکى فراوان بکه نه سه ر قیاده ی مه رکه زى، به پشتبه ستن به و ره و ته بالاده سته ی که له ریخراوه کانیاندا هه بوو له پیناو رووخاندنی سه رکرده تیه تازه که و سه رکه وتنى خوین بو ناوه نده کانی به پرسیاریتی له حیزیدا. جا له بهر نه وهى ئاسان نه بوو ململانیه کی ئاشکرا بکریت له پیناو نه م ئامانجه خو په رستانانه، لیژنه ی به غدا رایگه یاند دروشمی (کارى یه کلاکه ره وه) که کوبونه وهى ٢٥ له مانگی تشرینی یه که مى ١٩٦٥ د په سندی کرد (دروشمیکى هه لپه رستانه یه) و له به رامبه ر نه وه دا دروشمی تاییه تی خوین راگه یاند: (راپه رینی چه کداری میلی).

به م شیوه یه نه ببنین په پیره و که ره عیراقیه کانی سیاسه تی کلکایه تی له شه و و روژیکدا بوون به بانگه وازخوای توندوتیژی شوپشگیرانه و فه یله سوفی کوده تا سه ربازییه شوپشگیریه کان. هه روه ها ململانئ هزرییه که ش بوو به شه پیک له نیوان

لايەنگرانى (كودەتا) و ھەلگرانى دروشمى (راپەپىنى چەكدار) بەلام مەملانى تازەكە ھەر لە چوارچۆھە ئەقلىيەتە رىفئىتىستەكەدا دەخولايەو، ھەرچەندە بانگەوازی گەورە و پەرقوبرىقى بۆ ئەكرد لە راستىدا پىويستى بەو ھەبو توپزىنەو ھەيەكى جدى بكرىت بۆ بارودۆخى تازەى عىراق و ئەو گۆرانكارىيە گەورانەى كە بەسەر نەخشەى ناكۆكى چىنايەتيدا ھاتون.

تاقمەكەى بەغدا پىي وابوو (راپەپىنە مىللىيە چەكدارەكە) برىتتىيە لەكارىكى سىياسى كە تەنيا پىويستى بە رىكخستنى چەند خۆپىشاندانىكى بچووكە و ئەركەكەى ھەلگردنى (ئەو پزىسكەيە كە ئاگرەكە دروست ئەكات) بەو حسابەى كە راپەپىنەكە بەبۆچوونى ئەوان لەچەند كارىكى بچووكەو ھەشە ئەكات بەبى گۆيدانە ئاستى گەشەكردنى دۆخە سىياسىيەكە و ئامادەيى جەماوەر و ھىوايان لەسەر چەند نمونەيەك ھەلچىبوو كە لە يەككە لە راپۆرتەكانياندا باسيان كەردبوون:

- مانگرتنىكى ئابورى گەشەبكات بۆ مانگرتنىكى سىياسى و بىتتە يەكەم پزىسكى راپەپىنەكە.

- خۆپىشاندانىك كە گەشەبكات بۆ بەريەككەوتنى چەكدارى و شەھىدى لى بکەوئتەو ھە جەماوەر بخۆشئىت.

- ياخيبوونى جوتياران و گەشەكردنى ياخيبوونەكە و پەلھاويشتنى بۆ شارەكان. خاوەنى ئەم راپۆرتانە خۆيان گۆل كەرد لە پەند و دەرسى راپەپىنە نىشتمانىيەكان لە عىراقدا و ھەر ھە گۆرانى دۆخە سىياسىيەكانىشيان لەپاش شۆرشى تەموزى ۱۹۵۸ ھەو ھەرامۆش كەرد و چەمكى راپەپىنى چەكدارىيان شىواند.

ئەمە پىچەوانەى بىروبوچوونى مامۆستايانى چىنى كرىكارى جىھانى بوو. بۆنمونه لىنىن پىي وايە لەسەدەى بىستەمدا شەرى كۆتايى يەكلاكەر ھەيە واتە دوايىن قۇناغى (جەنگە درىزخايەنەكەى نىوان چىنەكانە و چەكە بنەرەتتىيەكانى ئەم راپەپىنە برىتىن لە سوپاي شۆرشگىر و حكومەتى كاتى).^۱

^۱ كۆى بەرھەمەكان بەرگى ۱۱ / لاپەرە ۲۲۲

به هر حال مه به سستی تا قمه که ی به غدا نه وه نه بوو ستراتیژ و تاکتیکی مارکسی تاوتوی بکن به لگو هه ولیک بوو بۆ ئیحر اچکردنی رکا به ره کانیا ن له سه رکردایه تیی حیزبدا. له راستیدا تا قمه که ی به غدا له به یان نامه یه کدا له دهره نجامی کۆبوونه وه یه کدا له مانگی حوزه یرانی ۱۹۶۶ که لیژنه ی ناوچه ی به غدا نه نجامیدا به ئاشکرا ره خنه ی گرت له کۆمیته ی ناوه ندی و پاشان چه ند ریوشوینییکی گرت بهر بۆ پته و کردنی پیگه ی خۆی و ناساندنی ناوچه ی به غدا وه ک ناوه ندییکی تازهی حیزب شان به شانی کۆمیته ی ناوه ندی.

له پیناوی ئەمه دا لیژنه ی ناوچه ی به غدا ژماره یه ک خۆپیشاندانی بچووی ریخست که کادیره حیزبیه کانی خۆی تیکرد چونکه جه ماوه ر به شداری تیدا نه کرد. تا قمه که ی به غدا ئەم خۆپیشاندانه گۆشه گیرانه یان وه ک چه کیک به کارهینا له مملانیی ناوخوا دا دژی کۆمیته ی ناوه ندی که نه یئه توانی هیچ کاریکی دیسپلینی ئەنجام بدات و ئەرکه ناوه ندیه کانی بچه سپینیت و لیپرسراویتی خۆی دهر برپریت، هه رچه نده له مانگی ئابی ۱۹۶۶ دا به لاغییکی دهر کرد تیایدا ره خنه ی گرتبوو له لیژنه ی به غدا و وه لامی تۆمه ته کانی دابوو وه.

به ئاشکرا دهر که وت که قه یرانه که ی حیزب مه ترسیی ته قینه وه ی لی ئە کریت و چیدی که کۆمیته ی ناوه ندی هیچ ده سه لات و ریژی نه ماوه له ناو قاعیده ی حیزب و ته نانه ت له لای ریخراوه سه ره کییه کانیشی.

جا بۆئه وه ی ئەم سه رکردایه تییه ریفیژنیسته قاعیده که ی خۆی پاریژیت دروشمی (کوده تای سه ربازی) به کارهینا بۆ خه له تاندنی ریزه کانی خواره وه ی حیزب و له گه لیشیدا لیژنه ی به غدادی تۆمه تبار کرد به په کخستنی (کاری یه کلاکه ره وه) و سه رقاکردنی حیزب و دوورخستنه وه ی له ئەرکه شوپشگێرییه کانی.

له راستیدا داخوازی کوده تای سه ربازی هه ندیک پشتیوانی لیده کرا له لایه ن ریخراوه حیزبیه کانه وه به و پییه ی که نه خشه یه کی دیاریکراوه بۆ رووخاندنی رژیمی عارف و رزگار کردنی گه ل له چه وساندنه وه کۆنه په رستییه که. قاعیده ی

حيزب هيشتا به باشى نه ئىنه زانى كين ئه و كه سانهى ئه م بانگه وازه ئه كه ن و چ مه به ستيكى نهينيان هه يه له پشتى ئه م بانگه وازه وه .

ريفيزنيسته كان سووديان له بارودوخى خه باتى نهينى بينى به وهى كه ده مامكيك زياتريان ئه كرد به بهر رووخسارى راسته قينهى خوياندا و به شيويه كه ده ركه وتن زور دوور و جياواز له ئامانجه راسته قينه كانيان ئه مه ش به مه به ستي سوودوه رگرتن له كات و چه واشه كردنى جه ماوه ر .

رهنگه ئه م خاله مايه ي پيكه نين بيت كه نووسه رى راپورته كه ي مانگى ئابى ۱۹۶۴ هه رخوى نووسه رى (كوده تا سه ربازيه كه) بوو كه دواتر له حكومه تى به عسدا بوو به وه زير و قه له مه كه ي وهك عه ريزه نوس و پاريزه ر خسته خزمه تى ئه وهى پارهى زياتر بدات . ئه م كه سه ده ريخست كه توانايه كى زورى هه يه رهنگه كانى بگورپيت و له بانگه وازى هه لوه شانده وهى حيزبى شيوعيه وه پاش چه ند مانگيك خوى له ژير فه لسه فه ي كوده تا سه ربازيه كاندا بشاريته وه .

به لگه نامه ي (كوده تاى سه ربازي له راپه رپينيكي ميليدا ته واو ئه گونجيت به سه ر بارودوخى ولاتماندا) كه سالى ۱۹۶۷ به سه ر ريكرخواه كانى حيزبماندا دابه شكرا ئه لئيت: "كوده تاى سه ربازي راپه رپينيكي ميلليه و ئه كريت ببينه ده ستيپيكي سه رده مى شوپشه كوومه لايه تيبه كه . " هه روه ها ئه لئيت " بارودوخى ولاته كه مان پيوستى به ده ستيپيشخه ريبه كى سه ربازيه و مه رج نيه ده ستيپيشخه ريبه كى جه ماوه رى بيت " .

نووسه ره كه بىرى چووبوه وه كه چه ند مانگيك له وه وبه ر نووسيبووى كه سووشيا ليزمه ناسريه كه " شه پوليكي ميژووييه عىراق له گه ل خويدا راپيچ ده كات " به م جووره و پاش ئه وهى ته پليان به ئه زمونى يه كييتى سووشيا ليتى عه ره بى ليذا، گوورپان و بوون به مژده به رى ئه وهى كه سوپاي حكومه ت كه ره سه يه كى سه ره كييه بو شوپشه كوومه لايه تيبه كه له عىراقدا و هه وليان ئه دا له رى ئه وه وه هه مو رينمايه كانى ماركسيزم - لينينيزم ده رباره ي شوپش و ده ولت له ناوبه ن .

مارکس و ئهنگلس جهختیان ئهکرده وه که سوپا (کۆله که یه کی بنه پره تی دهوله ته)، لینینیش ئه لیت: "یه که مین ئامۆژگاری هه موو شوپرشیکی سه رکه وتوو، وه ک مارکس و ئهنگلس جهختی له سه ر ئه که نه وه، له ناوبردنی سوپا کۆنه که و گۆرینیتی به سوپایه کی نوئ".^۱

به پیچه وانه ی ئه م رینماییه بنه پره تی یانه ی مارکسیزم - لینینیزمه وه، خاوه نی گوتاری (کوده تای سه ربازی...) نووسیویه تی: "له راستیدا سوپا بووه ته ئامرازیکی سه ره کی له مملانیی گه یشتنه ده سه لاتدا ... و هیه چینیك ناتوانیت بگاته ده سه لات ئه گه ر پشت به سوپا نه به ستیت وه ک ئامرازیکی بنه پره تی".

به م شیویه ئه بینین که مملانیی نیوان دوو لایه نه که، تا قمه که ی به غدا که دروشمی (راپه پین) ی به رزکردبو وه و کۆمیته ی ناوه ندی خاوه نی دروشمی (کوده تا) له بنه پره تا بریتییه له کۆمه لیک پاساوی ده ستکرد بو داپوشینی ئامانجه راسته قینه که یان که به ده سه ته ی نانی کورسی سه رکردایه تی حیزبه و دووره له پره نسپه کانی مارکسیزم - لینینیزمه وه.

له به رده م ئه و دوو ئاراسته هه لپه رستانه یه دا ئاراسته شوپرشگی پره مارکسییه که ده رکه وت به خه باتکردن دژی هه ردووکیان و دژی ئه و دوو تا قمه ی نوینه رایه تی یان ئه که ن. له م که شه وه وا پر له ژاوه ژاوه هزری و موزایه ده ی دروی شوپرشگی پره یه دا، هاوپی شه هید خالید ئه حمه د زه کی (زافر) هه لکه وت وه که به رگریکاریک له ئاراسته شوپرشگی پره مارکسی - لینینییه که ی که ئیراده ی راسته قینه ی قاعیده ی حیزبی ده رئه پری.

هاوپی زافر بانگه وازی تا قمه که ی به غدا ی سه باره ت به (راپه پین) پوچه لکرده وه و ده ریخت که ئه م بیروکه یه بیروکه یه کی لاوازه و ئه وانه ش که بانگه وازی بو ئه که ن به راستیان نییه، به لام هاوپی خالید ره خنه کانی چرکده وه دژی بیروکه ی (کوده تای سه ربازی) به وپییه ی که ئه مه بیروکه ی تا قمه ده سه ترپویشته که ی ناو سه رکردایه تی حیزبه، ئه و تا قمه ی که توانیویتی هه ندیک له قاعیده کانی حیزب و هه ندیک له

^۱ کۆبه ندی به ره مه کانی بهرگی ۲۸ لایه پره ۲۸۴

رېځخواه زه بروه شيننه كان بڅه له تيننيت به دروشمه دروكانى و داوايان ليښكات واز له مملانئ هزريه كه بهينن و جهخت بكنه سهر ناماده كاريه سهربازيه كان گوايه بؤ كوده تا چاوه پروانكراوه كه . له م باره يوه هاوړئ زافر له ياداشتېكا له سالى ۱۹۶۷ كه وه لامى راپورتېكى پئ دابووه ده رباره ي (كوده تاي سهربازى) نه لئيت:

"راپورته كه به پوونى مه سه له ي (كوده تاي سهربازى شوږشگيرپى) چاره سهر كړدوه و به شيويه كي سهره كي راپورتى (رپه پينى چه كدارى تاوتوى) كړدوه وه كه نه وه له راپورتى هه ر سئ هاوړيكا دا هاتووه، به لام به شيويه كي جدى بيروا گرنگه كه ي ديكه ي تاوتوى نه كړدوه سه باره ت به جهنگى ناوخؤ. " نه و ليردا نامازه نه كات بؤ نه و ناراسته شوږشگيرپه ي كه پيوست بوو حيزب جه ماوهرى پئ روښنير بكات و ناماده ي بكات بؤ جهنگيكي چه كدارانه ي دريژخايه ن كه شيوازي جهنگيكي ناوخؤ وه رېگريټ و گه شه بكات هه تا ده سه لاتي ولات ده گريته ده ست.

هاوړئ زافر له وه لامى بانگه وازه كه ي (كوده تاي سهربازى) دا نه لئيت: "كوده تا سهربازيه كان ديارده يه كي تازه نين وه كه نه وه ي خاوه نه كانى راپورتى (كوده تا) رايته گه يه نن به لكو بيروكه يه كي كونه و ه ي پيش سه رده مى ماركس و نه نگلس و لينينه " و نامازه نه كات بؤ نه وه ي كه "لينين ره خنه ي گرتووه له شيوازي كوده تا (بلانكيه كان). " جه ختى كړدوه ته وه كه "كوده تاي سهربازى شيوازيكه توخمه بؤرجوازيه جياوازه كان به كارى نه هينن بؤ توله سه ندنه وه و پاك تا وكړدى هه قى سه ر يه كتر بيان و شيوازيك نيه له شيوازه كانى بزووتنه وه ي شوږشگيرپانه ي پرؤليتارى"، بؤ نه مه ش دووخالى بنه رته ي باس نه كات: "يه كه م. كوده تاي سهربازى پشتگيري فراوانى گه لى له گه لدا نيه . دووه م. هه موو فه مانده گه وره كانى سوپا و نه فسه ره كانى ديكه سه ر به باله جياجياكانى ئوردوگاي دوژمن به شيوعى و چينى كريكار و نه ته وه ي كوردن". پاشان به رده وام نه بيت له بانگه واز كړدن بؤ پشتبه ستن به سوپاى حكومه ت وه كه نامرازيكى سه ره كيى شوږشه كؤمه لايه تيبه كه و نه لئيت: "سوپا وه كه ناميريك له بنه رته تا ناتوانيت له

دهوله تیکی سه رمایه داریی دهره به گدا سیسته میکی بیلایه ن بیّت، به لکو ئامرازئیکی چینایه تی سه ره کی ئه بیّت بو چه وساندنه وهی چینی کریکار و بزوتنه وه شوپرشگیپر که. "هاورئی زافر له کۆتاییدا ئه لیت: "چاره سه ری کۆتایی هه ربه وه دیتته دی که سوپا وه کو سیسته م هه لّبو ه شینریتته وه و سه ره له نوئی له سه ر کۆمه لیک بناغه ی شوپرشگیپری نوئی دروست بکریته وه."

بو ئیستا و دواپوژی بزوتنه وهی چه پ به گشتی له کوردستان و عیراقداد... په ندوهرگرتن و لیکۆلینه وه له میژووی ئه م ململانیه ی ناو ریزه کانی حیزی شیوعی کاریکی به کجار پیویست و گرنگه بو تیگه یشتن له ئامانجه سه ره کییه کانی حیزب و رهنگ رشتن بو ریگای راست بو گه یشتن به ئامانجه نزیك و دووره کان، روونی له ره چاوکردن و دهستنیشانکردنی تاکتیک و ستراتیک داد... له ریپه وهی ئه م کارکردنه دوورکه وتنه وه له ریگای دووبه ره کی و تیکدر که گیانی هاوپرپیه تی و بینینی راستیه کان له بهرچاو و میشکی تیکۆشه ران ئه شیوینیت و به کگرتووی ریزه کانی په رش و بلاو ئه کاته وه. بو حیزب و ریخراوه مارکسییه کان، خو به ستنه وه یه کی پرنسیپانه ی دوور له وشکی به په یه وه لینینه کان مه رجی گه وره ی به ره و پیچچوونه، به ره لّایی له ریخستن و له ده ربپینی را و بوچووندا نه خریته جیگای ریخستنی توندوتۆل ئه گه ر نه لیم پۆلایین... ئیمه له قیاده ی مه رکه زیدا و پیش ئه وه له لیژنه ی مه رکه زیدا به و که موکوپریانه وه ئه ماننالاند و ئه نجامیسی ئه وه یه که جیگای داخ و هه ولدانه بو چاره سه ر... هه روه ها له و کاروانه دریزه ی تیکۆشانماندا ئه وه ده رکه وت که نه بوونی سه رکرده و سه رکرده یه تی به توانا و خاوه ن تیگه یشتن و له پاش ئه وه خاوه ن بریار رۆلی زۆر گه وره ی هه یه له سه رکه وتن یا پیچه وانه که ی که دۆپان و ژیرکه وتنه .

له و ئه زموونه ی مندا له وه گه یشتم که رۆشنبیریتی کادر و سه رکرده به هه موو مانا کانیانه وه فاکته ریکی گه وره ی ئه و هۆ و ئه نجامه شه . نه بوونی زانیاری و رووناکبیری و زیره کییه کی ته واو سه رکرده ی هه ر دهسته یا حیزب ده کات به ئامانجی خوار خوئی

که هەرچی را و برپاری راست هه یه لئی تیکدهن و یاری به ئه قلی بکهن. ئیمه له و گرفته گه وره یه ی له قیاده ی مه رکه زیدا به سه رمانهات، موسلیح مسته فا که به ههچ جوریک مه رچی سه رکرده ی تیدا نه بوو وه ئه یویست ئه و مه رجانه به که سانیک پرپکاته وه که له خو ی پیشکه وتووتر نه بوون. قه یرانی سه رکرده و سه رکرده یه تی کاریکی کوشنده ئه کاته سه ر ئه و ریکخراوه و سه ر هه موو لایه نه کانی تری ژیان. سیاسی بیته یا ئابووری. نه بوونی سه رکرده ی خاوه ن توانا ئه بیته هوی هه لوه شانده وه ی په پره وه راسته کانی ریکخستن وه دوا ی ئه وه به سه رنه که وتنی حه تمیی ئه و ریکخراو یا خود حیزیه .

چه ند به سه رهاتیکی ژیانی سه ربازی

سال و نیویک له ته مه نم له سوپای عیراقددا برده سه ر. شه ش مانگ به قوتابیته و سه ربازی له کۆلجی ئیحتیات و نزیکه ی سالیکیش وه کو ئه فسه ر له سوپادا. له شوباتی ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۶/۷/۲۰ له به غدا و ده وره یه که له سه لآحه دین و هه شت مانگ له نه جه ف و چوار مانگ له عه ماره ژیانم برده سه ر. له کۆلجی ئیحتیات که له ناو سه ربازگه ی ره شهیدا بوو، مه شقی ته واوی سه ربازیان پی کردین، ئه و مه شقکرده سوودی زۆری هه بوو بۆ په روه رده کردنی توانا و به رگه گرتنی مرؤف به برسیتی و به تینویتی له گه رما و سه رمادا و فیربوونی زه بت و ره بت و به گو یکردنی فه رمانی فه رمانده کان، هه روه ها فیربوونی به کارهینانی هه موو جو ره چه کیک. لیره دا گرنگی سه ربازیتی ئیلزامی ده رئه که ویت که زۆر پیویسته بۆ هه موو گه نجیک له هه موو جیهاندا. ئیمه له کوردستاندا راستر وایه حکومه تی هه ریمی کوردستان په پره وی ئه م پیویستی و ئه رکه گه وره یه بکات که له رووی نیشتمانی و به ره وپیشچوونی کۆمه لگادا رۆلکی گه وره ی هه یه. ئیستاش له هه موو کات زیاتر پیویسته ئه و نه ریه به که لکه له مه زیاتر نه خریته پشت گو ی.

دوا ی ده وره ی سه لآحه دین ئه فسه ره کانیان دابه ش کرد به سه ریه که سه ربازییه کاند. ئیمه هه شت ئه فسه ر بووین دانراین بۆ ناوه ندی مه شقکردنی

نه جەف. پێش چوونمان بۆ نه جەف بیستبوومان فه مانده ی ناوه ند و مه وقیعی نه جەف عەقید (عه بدولئه میر نایف ئه له دیب) ه که پیاویکی توپه و شیتۆکه یه و گونجاندن له گه لیدا زۆر زه حمه ته. ئه م هه شت ئه فسه ره پاسیکمان گرت، خۆمان و جانتا و هه ندیک پێویستی تایبه تیمان تیکرد و به ره و نه جەف که وتینه پری. که گه یشتینه سه ربا زگه که بردینیانه ژووری فه مانده .

سلاومان لیکرد، به توپه بیه وه گوته: "ئیه چین؟" گوتمان "ئه فسه رین و گواستراوینه ته وه بۆ ئیره". شیراندی به سه ماندا: "درۆ ئه کهن. هه شت ئه فسه ره به جاریک! من دوو ساله داوای دوو ئه فسه رم کردوو ئه م وه زاره تی بهرگریه هه چو پووجه ی به غدا نایاننیریت، ده ی ئیه له حاله تی (ئیسیتعداد) دا بوه ستن با بزانه ئیه چین؟ کی ئیه ی ناردوو؟" ده رکه وت ئه وه ی بیستبوومان له سه ر عەقید عه بدولئه میر شتیکی زۆر که مه. ته له فۆنی کرد بۆ زه عیم نه جم ئه لعانی که فه مانده ی لیوای ۹ بوو له حله و ناوه ندی نه جەف سه ره به و لیوایه بوو پێی گوته ئایا ئاگا داریت هه شت که س به روتبه ی مولازم به جاریک هاتوون بۆ ئیره؟ ئه مانه چین و چییان لی بکه م؟ گویمان له زه عیم نه جم نه بوو، به لام دیار بوو زۆر خراپ توپه بوو بوو لئی. ئه مه یه که م رۆژمان بوو له نه جەف.

له رووداوه خۆش و ناخۆشه کانی عەقید عه بدولئه میر، یه کیکیان ئه وه بوو منی هه لبژارد مه شق به فه سیلیک بکه م و فلان رۆژ خۆم و فه سیله که که ۳۰ سه رباز بوون بچین له قایمقامیه تی نه جەف ئه وانیه ی ئه و ساله داواکراون بۆ سه ربازی به یه س یه م و ته پل و موسیقاوه به ینم بۆ بنکه سه ربازییه که ی نه جەف.

که گه یشته لای قایمقام، ئه و لیسته م بینی که سه روو دوانزه هه زار که سی داواکراو بوون بۆ سه ربازیی له دانیشتوانی نه جەف و کوفه. قایمقام گوته مولازم فاروق ره نگه نه زانیت که نه جەف و کوفه عه سه که ری ناکهن، ئه مرۆ ته نیا ۹ که س هاتوون له و دوانزه هه زاره. ئه وه بوو به م ده هۆل و زورنایه وه هینامن بۆ ناوه ندی مه شقکردنی سوپا له نه جەف. جه نابی فه مانده و ئه فسه ره کان له سه ر سه کۆ

دروستکراوه که بۆ ئەم ئاھەنگە راوہ ستابوون، کاتیک گە یشتینە بەردە میان وە ک نەریتی سوپا ھاوارم کرد "یمیناً انظر" واتە براوننە لای راست، بەرە و سە کۆکە . کاتیک فەرماندە ئەم نۆ کەسە ی بینی بە پێچە وانە ی دابونەریت ھاواری کرد بوەستن . منیش ئیعازم دا بوەستن . گوتی وەرە پێشە وە مولازم . چووم . گوتی ئەمە چییە ؟ پیم گوت گەرەم قایمقام ئەمە ندە کەسی داوہ بە من و ئە لیت ھەموو کەس ئە زانیت نە جە ف و کوفە عەسکەری ناکەن و ھەموویان عەسکەری فیرارن ! قیژاندی بەسەرمدا گوتی : تۆ نا، من بی ئە قلم تۆ ئە نیرم بۆ ئەم ئەرکە و لە .. دایکی ھەمووتان .. قایمقام، حکومەت، عەبدولسەلام و ئینجا بە تورپییە وە چووہ ژووہ کە ی خۆ ی !

پاش سەعاتیک گوتیان لە تۆ سەربازە کەش پینجیان پریان کرد ! منیش ھەر بۆ بەزم و خۆشی بە پە لە خۆم گە یاندە فەرماندە، گۆت قوربان لە و نۆیە ش پینجیان پریان کردووہ . گوتی چوارە کەم بۆ بینە . چوار کەسە کەم بۆ برد بە داریکی زۆر ئەستوور تییان کەوت و سەرگوئیلاکی ھەموویانی شکاند کە دەستمان گرت و پیمان گوت جە نابی فەرماندە ھەر ئەم چوارە ئەرکی نیشتمانیان بە جی ھیناوە بۆچی لییان ئە دەیت ؟ ! گوتی ئەم سەگبابانە یەکی دە ریش دریزی ریش پانی ھینیان بە دواوہ یە بۆ واسیتە با ئەمانیش راکەن .

چیرۆکە کانی ئەو ھەشت مانگە ی نە جە ف لە گە ل عە قید عەبدولئەمیردا ھەر یە کە یان شانۆگەرییە کی پیکە نیناوی ھە لئە گریت کە حە یفە ھە ندیکیان تۆمار نە کە م . لە سالی ۱۹۶۵دا شەر لە کوردستان دەستی پئی کردە وە، رۆژیک عە قید عەبدولئەمیر بە مولازم محە مە د عە لی عەبدولحسینی گوت خۆت ئامادە بکە سبە یینی زوو وەرە ھە تا فەرمانی دەستە لگرتن (امر انفکاک) ت لێرە بۆ بنووسم و تۆ گواسترایتە وە بۆ (شیمال) .

رۆژی دوایی و پاش راھینانی بە یانیان من ئەو رۆژە ئەفسەری ئیشکەر بووم بانگی کردم و گوتی مائی مولازم محە مە د عە لی ئە زانیت ؟ گۆت نە خیر، گوتی ئەو

ئوتومبیله کهم ئاماده کردووہ دوو سی سہریاز بهرہ له گهل خۆت و به بهندکراوی بیهینه، دلّم خه بهری داوه را ئه کات و ناچیت بۆ (شیمال).. شوؤفیره که مالیان ئه زانیت له کوفه یه.

به په له سی سہریازی دوو خهت و سی خهتم له گهل خۆم سوار کرد و چووم بۆ مالی مولازم محمه د عهلی که له راستیدا خۆم شاره زای بووم، ته ماشام کرد خه ریکی خۆکۆکردنه وه یه و پیم گوت فه رمانده نار دوومی به حه پسی بته مه لای، تۆ چی ئه کهیت؟ گوتی کاک فاروق من خۆم ته به عیبه تی ئیرانیم و ئایینیش پریگام نادات شه ر له گهل کورد بکه م، وا خۆم ئاماده کردووہ رائه که م بۆ ئیران. پیم گوت ده په له بکه من ئه لیم له مال نه بوو.

نیو سه عات تا سه عاتیکی پی چو لای فه رمانده گوتم وه لّلا تۆ زۆر زیره کیت و پیشبینی شت باش ئه کهیت. محمه د عهلی له مال نه ماوه. گوتی: نه و انیه من سه گ و سه گباب و شیت و کهرم که کوردیکی شیوعی ئه نیرم ئه فسه ریکم بۆ بگریت که نایه ویت بجیت بۆ شه ر له گهل کورد. گوتی ئه زانم درۆ ئه کهیت، وه ره مولازم ئوسامه تۆ بجۆ بیگره، ئوسامه ش سه ر به شیوعی بوو، تیم گه یاند که ئه گه ر تا تۆ ئه چیت رای نه کردبوو، نه یگریت و وه ره وه بلّی رای کردووہ!

کاتیك زانی رای کردووہ گوتی وه ره مولازم فاروق، ئه و سه گبابه به دار و ته خته و چادر حسینییه ی دروست کردووہ له ناو مه عه سه که ردا و ئاوی بۆ پاکیشاوه برۆ به په له تیکی بده. عه قید عه بدولئه میر خه لکی حله بوو و خۆشی وه ک مولازم محمه د عه لی شیعه بوو به لام به دین نه بوو، پیم گوت قوربان من ئه وه ناکه م. گوتی نه خیر ئه یکهیت ئه گینا ئه تده م به دادگای سوپا. گوتم که یفی خۆته من کورپه مه لا و عالمی دینی ئیسلامم چۆن کاری وا ئه که م!! تا قیمیکی دیکه ی نارد و له یه ک دوو سه عاتدا حسینییه که ی له گهل زه ویدا ته خت کرد و هه زار جنیوی به شیخ و مه شایخی ئه و ناوه دا.

له هاو پریانی نه جه ف، عوسمان دزه بی و کامیل ئه حمه د مه عروفم له گهل بوو. هه شت مانگی خۆش و ناخۆشمان برده سه ر.

ئىنجا ھەر بۇ تەواوكردنى ئەم باسەى عەقید عەبدولئەمىر ئەلھەدىب، ئەم پىاوه لە دەورەى عەبدولسەلام عارفدا بووه و برادەرى نزیكى بووه، لە سوپا دەرکراوه لەسەر دوو شت: جارێك لە حەلە لەگەل ئەفسەرىكى لە خۆى بەرزتردا شەر ئەكات و تەقەى لىئەكات، ھۆكارەكەى دىكەش ئەو بوو كە گەشتبووه رادەى شىتتى و بە ھۆى ناتەندروستىیەوہ خانەنشەن بوو بوو، لەسەر تەقەكان سال و نیویك بەند كرابوو، پاش كودەتای ۸ى شوبات، عەبدولسەلام گىراپوویەوہ بۆ سوپا .

ئەو ھەشت مانگەى لە نەجەف بووم، تىكە لاویيەكى زۆرم ھەبوو لەگەل خەلكى نەجەفدا، كەسانىكى زۆر رۆشنبەر و زىرەك لەم شارەدا ھەبوون، تا ئەو كاتەش حىزبى شىوعى لە نەجەفدا جەماوهرىكى زۆرى ھەبوو.

بەھۆى ئەو ھەوہ كە مەرقەدى ئىمام عەلى لە نەجەفدايە، ھەندىك تايبەتمەندىي لەم شارەدا دروست بووه . سەرۆكى ئاینى مەزھەبى شىعەى تىدايە . ھەموو شىعەيەك لە عىراقدا ئەگەر كەسوكارى دەرمامەتەن باش بىت كە ئەمرىت ئەبىرەت بۆ ئەو گۆرستانە گەورەيەى نەجەف و لەوى ئەنیزرىت و ئەو ھەوہ تەپىشە بۆ ژمارەيەكى زۆر لە دانىشتوان، ھەر لە ئۆتۆمبىل بۆ گواستەوہیان تا قەبر ھەلكەن و پرسە بەرپۆھەردنەوہ . بۆ منىش دوو مالى دوو خۆشەويستى سلىمانى لەوى بوون، مامۆستا حەمە ئەمىن حەسەن كە مامۆستا بوو لە قۆناغى ناوھەندىدا و لە پاش ئەو ھەتا كۆچى دوايىيەكەى لە نزیكترین ھاوپىكانم بوو، ھەرچەندە ھاوپىم بوو بەلام ھەر ھەك مامۆستا و براگەورەش سەبىرم ئەكرد .

ھاوپى خۆشەويستەم فەخرى حاجى عەبدوللای بۆسكانىش مالى لە نەجەف بوو، ئەمىش مامۆستای قوتابخانە بوو، ھەتا ھەتايە قسە خۆشەكانىم لە يادە، ئنجا بە ھۆى ئەو دوو مالى خانەدانەوہ خۆم و ھەندى لە ئەفسەرەكانىش كە لەگەلما بوون، مالىان ھەك مالى خۆم وابوو . دانىشتنى زۆرى عوسمان دزەبى خۆشەويست، لە نوكتە و باسى سىياسەت، ئەو دانىشتنەى لەو دوو مالى و لەگەل ئەو خاوەن مالانە خۆشتر ئەكرد و خۆمان بە غەرىب و دوور لە سلىمانى نەئەزانى . يادى ھەرسىكان بە بەرزى لە وىژدانىيە .

پاش ههشت مانگ له نهجهف گواسترامه وه بۆ شارى عه ماره، بۆ ناوه ندى مه شقکردنى عه ماره. چوار مانگیکیش له عه ماره بووم هه تا ۱۹۶۶/۷/۲۰ له وى ته سربح بووم. هیشتا له عه ماره بووم، عه قید سه لآحه دین که فه رمانده ی ناوه ندى عه ماره بوو پیی راگه یان دین که سه رۆک کۆمار سبه ینى ئەگاته عه ماره، ئیمه ش چاوه پری بووین بۆ رۆژی داها توو سه رۆک کۆمار عه بدولسه لام عارف له گه رانه کهیدا به سه ر ناوچه ی خوارووی عیراق بگاته عه ماره و سه ردانی مه عه سه که ره که ی ئیمه بکات. ئەوه بوو له پر ده نگوباس گه یشته ئیمه و هه موو دنیا ش که فرۆکه که ی که وتوو ته خواره وه و خۆی و چه ند لیپرسراویکی عیراق له و روودا وه دا سووتان و گیانیان له ده ست دا. ئەمه ش له عیراقدا بۆ گالته پیکردن به سه رۆک کۆمار، گوترا: "صعد لحم نزل فحم" واته: (که سه رکه وت بۆ ناو فرۆکه که گۆشت بوو، له دابه زیندا به خه لۆزی هاته خواره وه)! له راستیدا ئەمه ده نگوباسیکی زۆر دل فیئککه ره وه ی ئەو رۆژانه بوو له لام. له ئەنجامی ئەمه دا عه بدولر ه حمان عارفی برای که وه زیری به رگری بوو کرا به سه رۆک کۆمار و قوناغیکی تازه له میژووی فه رمانر ه وایی عیراقدا هاته کایه وه. حکومه تیکی لاوازتر له وه ی عه بدولسه لام هاته سه رکرا.

من و وهرزش

هه ر له منالییه وه چه زم به وهرزش ئەکرد و هه واداری بووم. له تۆپی په پۆوه تا باله و فته بۆلینی کۆلان و گه ره ک و تا هه ندیک جۆری پیشکه وتووی وهرزش. له قوناغی سه ره تاییدا له ئیستیعرازی قوتا بخانه سه ره تاییه کاندایه دالیای به که میی کورسی کورسییم وه رگرت. له ناوه ندىدا له یاری یاخود نمایشی (هه ره م) به شدار ئەبووم، و له بهر ئەوه ی من له هه موویان بچوو کتر بووم، بۆیه له سه ری سه ره وه ی هه ره مدا ئەبووم. له سه ره تایى و ناوه ندىدا یاریکه ریکی پیشکه وتوو بووم له تیئسی سه ر میز و له قوناغی زانگۆشدا هه ر له یاریکه ره دیاره کانی ئەم یارییه بووم، ئیستاش هه ر به رده وامم تیایدا.

دروستکردنی ههرهه، (سهروههه ههرههه ناوهراست: فاروق مهلا مستهفا)، ۱۹۵۴

له فتهبۆلئینیشدا له منالییهوه تپیی گهړهك و له دواناوهندیدا له تپیی (ئاكۆ) یارییم ئهكرد. دواى ئهوه له كۆلیجی ئیحتیات لهم یارییهدا پیشكهوتم و بووم به ئهندامی تپیی سریهكهمان. له بهر ئهوهی له ئیحتیات و پاشانیش كه بووم به ئهفسهركاتی زۆرمان ههبوو، و منیش ئارهزووم تیدا بوو، بۆیه رۆژانه یان ههفتانه چهند رۆژێك له بهغدا و نهجهف و عهماره له تپیهکانیادا بووم و چهند جارێك مهدالیا و جامی سهركهوتنی تپیهكهمان من وهرمئهگرت.

ژیانی بهغدا و هاوړیکانم

له ناوکیشی بیرهوهرییه سیاسییهکانیشدا ئهبیته چهند لاپهړیهك له ژیانی كهسیتی خۆیشم بنووسم. پاش تهواوکردنی ماوهی ناو سوپا، له بانکی بازرگانیی عیراق له بهغدا به فهزمانبهردامه زرام، ئهوماوهیه زۆر سوووم له کاری بانق وهرگرت، به تاییهتی كه من له ناوهندی گشتیی بانقدا بووم و لهو سێ سال و نیوهی خزمهت تیایدا زۆر شت فێربووم چونكه بهرپوههرایهتی گشتیی بانقهكه ئهویست پیم بگهیهنیت بۆ بهرپوهبردنی لقی سلیمانی كه له پلانیدا ههبوو بیکاتهوه.

ئەو چەند سالەى زۆر بەى کاتم له شوقه ياخود خانوو له گەل ھاو پێيانم خەسرهو شالى و سەردارى برى و حەسەن زىوهر به سەر برد، به زۆر پيش که له گەل سەرداردا ئەبووم، سەردار ئەندام بوو له پارتى ديموکراتى کوردستان، به لام هيج ريگرى يا ناخوشى دەر نه برى له به کارهينانى ماله که مان و چەندين سەر کردەى حيزب و چەکم ئەهينايه ماله وه، زۆر گونجاو بوو له گەلمدا. هەر بۆ بيره وه رى و وه فادارى، له سالى ۱۹۶۳دا که به خوشاراوه يى گه پامه وه به غدا، هەر ئەمان بوون باشترين ھاو پى که به بى ترس ميوانداريان کردم و له پاش ماوه يه کى که م له گه رە کى (کۆشکى سپى) له به غدا ژوور يکيان له هەمان ئەو ماله دا بۆ گرتم که خۆيان تيايدا ئەريان، ژوور يکيان بۆ کۆشش و خواردن و خواردنه وه مان دانابوو، ئەويتەر بۆ نووستنى هەرسىکمان. دکتۆر خەسرهو شالى بىروبوا وه رى له ئيمه وه نزيک بوو يا راستر وايه بلیم دۆستىکى ريکخراوى حيزب بوو. مرقىکى دەر وونپاک و راستگو و قسه خو ش، ئەو چەند سالک له من و له سەردارى برى گه وره تر بوو. ئەو سالانهى هەرسىکمان پیکه وه ئەريان يه که مەسره ف و يه ک گىرفانىش بووین، خەسرهوى کۆچکردوو ئەو ساله له کۆلجى کشتوکال دەر سى ئەگوته وه و پاش ماوه يه ک چوو بۆ برىتانيا و دکتۆراى وه رگرت، له و خانووه و چەند خانووى تر دا که ئەو چەند براده ره پیکه وه ئەريان، من و خەسره و له ژوور يکدا ئەنووستين و به قسهى خو ش و باسى سياسهت و دلداريه وه دوا ساته کانى شه و مان به رى ئەکرد. دوا فه رمانيشى کاکه خەسره و سەرۆکى زانکۆى سه لاهه دين بوو له هه ولير. پياويکى ژير و زانا بوو. حەسەنیش که خۆى سەر به حيزب بوو ئەو کاتانهى سەردار له که رکوک دامه زرا من و حەسەن پیکه وه ئەريان هەر له و جۆره بوو له گەلمدا. من هه موو ژيانم و تا ئیستا خو شيم له په يوه ندىى خو م به براده ره کانمه وه ئەبينى، ئەو سالانهى به غدا له براده ره نزيکه کانم بيجگه له و که سانهى ناوم هينان کاکه عه به (عەبدوللاى ميرزا مارف) و ئەرجومه ن قه ره داغى و دکتۆر ماجيد ئەحمەد عەزیز و به هزاد سائيب و فه ره يدون عارف کاتى زۆر مان پیکه وه ئەبرده سه ر.

له پراسته وه، وه ستاوه كان: فاروق مه لا مسته فا، خه سره و شالي
 دانېشتووه كان له پراسته وه: سه فوه ت ره شيد، نه فراسياب عه بدولخه ميد، سه ردار غه نې شالي
 ريزي پېشه وه: كه مال ئيبراهيم، غه فور نه مين، عه لي نه حمه د حه مامچي
 سه يراني حه بانېه، ۱۹۶۲/۱۱/۳

* * *

سالانتيك وهك نه ندامي (كۆمه له ي ئابووريناساني عيراق - جمعية الاقتصاديين
 العراقيين) هاتوچۆي ئابووريناسانم نه كرد و له هه لېژاردنه كاندا جموجۆلي زۆرم
 هه بوو. دواچار كه من له به غدا بووم له هه لېژاردني ئابووريناساندا له سالي ۱۹۶۷
 من له ليژنه ي هاوبه شي لېستي ديموكراسييه كاندا بووم كه نوينه ري حيزبي
 شيوععي عيراق - قياده مه ركه زي بووم و د. سه باح دوره نوينه ري ليژنه ي
 مه ركه زي بوو تيايدا. سنان شبيبي و ئيسماعيل نه لراشد له گه لمان بوون، سه رۆكي
 ليسته كه ي ئيمه زاناي گه وره دكتور محمه د سه لمان حه سه ن بوو، كه به و هۆيه وه

زۆر جار چەند سەعات لە سەریهك له مالى خۆيان من سەردانم ئەکرد. ئەو زانا گەورهیه لیکۆلینه وه کانی ئۆسکار لانکه ی گۆرپیوو بو عەرهبی و له کۆچی دوایی زانای گەوره ئۆسکاردا خۆی لیکۆلینه وه کانی تهواو کرد، یه کیک له کتێبه به نرخه کانی دکتۆر محەمەد سەلمان حەسەن (دراسات في الاقتصاد العراقي) یه که تا ئیستا نرخ و بهرزیهی خۆی ههیه. دکتۆر محەمەد سەلمان حەسەن که له سالی ١٩٦٨دا کوده تاجیهی کان داوایان لیکرد بییت به وهزیری نهوت، رهتی کرده وه. پاش ماوه یهك له زیندانی به عسدا باری دهروونیان تیکدا و کۆچی دوایی کرد.

بەشى پىنچەم

ئە بە خداوہ بو کوردستان .. بەرہو پىشمەرگایەتى

سليمانی... گه رانه وهه بۆ سليمانی

له كۆتايی ۱۹۶۸ و سه ره تاي شالاوی به عس بۆ سه ره حيزمان، له سه ره داواي حيزب به غدام به جيّهيشت بۆ نه وهی ريکخستنی حيزب له سليمانی وه ريگرم. کازم سه فار که شه خسی دووه م بوو له حيزبدا داواي عه زيز نه لحاجی سكرتيری حيزبی پيگه ياندم که پيويسته واز له ژيانی به غدا بهينم و بچم بۆ سليمانی. نه و رۆژانه شالاوی به عس بۆ سه ره ريکخستنه کانی حيزب له سه ره تايدا بوو، ريکخراوی سليمانی به هيز و توانا بوو، نه وه ليکدرايه وه که کاتيک له به غدا لييدريين نه بيت روو بکهينه کوردستان و خۆمان بۆ قوناغيکی نوئی ئاماده بکهين. به لام گيروگرفتی سليمانی خوی چاره سه ريکی مه بده ئيانه ی نه ويّت وه ک هاوړی کازم گوتی: موسليح مسته فا نه ندای سه رکدرایه تیی حيزبه و له گه ل ليژنه ی محالیی سليمانی زۆر نارپکه و په يوه ندييان گه يشتووه ته بنه ست و تۆمه ت گۆرپنه وه به شتی ناشيرين بۆ يه کتر. هه روه ها گوتی: تۆ بيه به مه سئولی سليمانی و نه توانيت رۆليکی باش ببينيت له م گيروگرفته دا و به ره و مه سئوليه تی گه وره تر هه نگاو بنیيت.

بۆ نه م کاره چهنده هه نگاويکی په له مان پيويست بوو، من هيشتا فه رمانبه رم له به غدا و که سيکی ئاشکرام له ژيانیکی ئاساييدا و تا نه و کاته جيگري ليپرسراوی ليژنه ی سوپای حيزبم.

هه ولی گواستنه وهی کاری وه زيفیي خۆم دا و له سليمانی جيگام بۆ دابين بوو. ريکخستنه کانی حيزبم له به غدا هيشته وه و به هاوړپيانی ليژنه که م گوت با لای خۆم بمينيّت له بهر نه م سه ره تاي شالاوه ی به عس بۆ سه رمان. له سه ره نه وه ريککه وتين و به ره و سليمانی هاتمه وه.

شه شه م رۆژی ده وامم بوو له کارگه ی جگه ره ليپرسراوی ئيستخباراتی عه سه کهری که ناوی عه قيد عه بدولکه ريم حه مدانی بوو له گه ل چهنده سه ربازنيکيدا هاتن ده ستگيرم بکه ن، به لام ده رباز بووم و ئيتر که وتمه قوناغيکی تری ژيانه وه که خۆشاردنه وه و خه باتی پيشمه رگايه تی بوو.

وهك بیره وه ریبه كه، رۆژك پيش ئه وه هاوړيم حه سه ن زيوهر كه له به غدا له شوققه يه ك پيكه وه ئه ژباين هه واليكی به عوسمانی حاجی ئه وړه حماني خزمیدا بۆ ناردم كه (ئه من) هاتونه ته سه رمان و بۆ من گه راون، ئه و رۆژه ی هاتنه سه رم بۆ كارگه ی جگه ره، به فریكی زۆر باریبوو، و شهوی پيشوو له مالى خوالیخوشبوو غه نی شالی ده عوه ت بووم لای هاوړی خۆشه ویستم سه ردار. تا درهنگ قسه ی خۆشمان كرد له گه ل غه نی ئه فهندی و خوالیخوشبوو عه تی خانی دایكی سه ردار كه ژنیكی به كچار قسه خۆش بوو و منیشی وهكو كوپه كانی سه یر ئه كرد.

ئه وه دوا شهوی ئاشكرام بوو له و قوناغه ی ژباندا و ئه وه بوو بۆ چه ند سالی داهاتوو ژبانم گوړپا به ژبانیکى خۆشاردنه وه له شاره كان و ناو باره گاكانی حیزب له شاخ و لادیكانی كوردستاندا. له سه ره تای به كبینیماندا له گه ل موسلیح بۆم ده ركه وت كه زۆر دوورین له یه ك له تیگه یشتنی هیلی سیاسی حیزبه وه. ئیتر زۆر زوو كه وته پیلانگپران و هه ولدان بۆ جیبه جی نه كردنی فه رمانی سكرتیر و جیگری سكرتیری حیزب كه پيش گه یشتنه وه ی من نامه ی سكرتیری حیزبی پیگه یشتبوو ده رباره ی هاتنه وه ی من بۆ سلیمانی و لپرسراویتی من له سلیمانی و كوردستاندا. باسی ناكوکی موسلیح و تاقمه كه ی كه وتبووه سه ر زمانى هه موو براده رانی ریکخستن و لایه نگرانی حیزب. ئه م به هاوکاری یه ك دوو براده رى خوی ویستی رووبه رووی زۆرینه ی كادره كانی سلیمانی ببیته وه كه هاوړپیان حسین عارف و خوالیخوشبوو شیخ عه لی به رزنجی سه ركرده بیان ئه كرد و له راستیدا نوینه رى راستگۆی ریکخستن و سیاسه تی شۆرشگپرانه ی حیزب بوون.

ئه مه له كاتیكدا بوو من فه رمانی گرتنم له چه ند لایه كی ده زگا ئه منیه كانی به عسه وه بۆ ده رچوووه و توانای جوولانی ئاشكرام نه ما بوو.

موسلیح گوتی من ئه زانم له به غدا له مه ركه زیکى گه وره تر له لقى كوردستانیشدا بوویت، به لام ماوه یه كه براده ریکم له هه ولپه ره وه هیناوه و با تاقی بكه ینه وه بۆ لپرسراوی سلیمانی، پاش ئه وه قسه له رى و شوینی حیزبی تو ئه كه ین. پیم گوت

پلهی حیزبی له لای من گرنګ نییه، به لّام پېش هیڼانی ئه و براده ره، ۱۴ نه ندامی لیژنه ی محلی له سلیمانی هه ن هه موو یه کیکیان له و براده ره به توانا ترن. ئه مه ی تو ئه یکه یت تیګدانه نه ک چاره سه رکردن و به ره و پېش بردنی ریکخواه کانی حیزب.

پاش چه ند دانیشتنیک له سلیمانی، مه ترسیی ئه وه م هه بوو تووشی گرتن بجم چونکه له لایه ک ئه من و له لایه کی ترئیستیخباراتی سوپا به دوامدا ئه گه پان و له ملاشه وه موسلیح که هه زار فروقیل و پیلانم له چاوه خیل و خواره کانیدا ئه بینی، برپارمدا شار به جی بهیلم و به ره و لادی مالئاوایی له شاره خو شه ویسته که م بکه م. بنکه ی پېشمه رگه ی حیزب له گوندی گه ره زیل بوو، برپار درا بجمه ئه وی، گه ره زیل نزیك گوندی جافه ران و قه ره داغه .

ئهمه قوناغیکی نوی بوو له ژیانمدا ..

له پایته خت له دوو شوین: یه که م ئیشی خو م له بانکیکی خو ش و پېشکه و تووه وه و له رووی حیزبایه تیشه وه له لیژنه یه کی هه ره به رزی حیزبه وه گه رابوموه وه بو سلیمانی بوو باریکی تری ژیان، بو یه کسه ر فه رمانی گرتن و خو شار دنه وه و ئینجا له و په یوه ندییه حیزبیا نه ی له به غدا هه مانبوو که بریتی بوو له گیانی پاکی هاوریپه تی و تیکو شانی فیداکارییه وه، بو به رده م کار له گه ل که سیکی نارو شنبیر و پیلانگیر له هاوریپکانی خو ی. به راستی روژانکی یه کجار ناخو ش بوو، به لّام من ئیراده ی تیکو شان و هه سترکردنم به پپویستی به ره نگاریکردنی هه له و هه لپه رستان له ناخمدایه ره ی ئه سه ند و دلم قرچه ی ئه هات بوو قوربانیه کانی ژیر نازار و ئه شکه نجه ی به عسی فاشیست له به غدا. ئه مه م ئه دی و وینه ی تیکو شه رانی وه ک کارم سه فار و سامی ئه حمه د و ئه حمه دی ده لاک و مه تی هیندو و سالح عه سکه ری به به رچاومدا ئه هاتن و ئه چوون که ئه بیئت ئیستا له ژیر چ باریکی نازار و و ئه شکه نجه دا بن.

په یوه ندییم به هاوریپکانی دیکه ی سلیمانییه وه کرد که موسلیح یان ته جمیدی کردبوون یاخود پله یانی هینا بووه خواره وه و تو مه تی دروی بو هه ندیکیشیان

دروستکردبوو. ئەمانه‌ه‌مووی له‌کاتی‌کدا بوون که هێرشی دپندانە‌ی به‌عس بۆ سه‌ر هاورپییانمان ده‌ستی پێ‌کردبوو و زوربه‌ی سه‌رکرده‌کانی حیزب له‌به‌غدا ده‌ستگیر کرابوون. له‌ئەنجامی ئەو ناکۆکیه‌ی موسڵیح و تاومه‌که‌ی که دوور له‌بنه‌رته‌ و په‌یره‌ و پرۆگرام و نه‌ریتی ناوخۆیی حیزب دروستیان کردبوو، زوربه‌ی کاده‌ر پێشکه‌وتوو و تیکۆشه‌ره‌کان به‌و شیوه‌یه‌ دوور له‌هه‌موو پێوه‌ره‌ حیزبیه‌کان دوورخرابوونه‌وه‌.

له‌و بارودۆخه‌دا ناچار بووم که په‌یوه‌ندیان پێوه‌ بکه‌م و هه‌ولێ ئەوه‌ بده‌م په‌رشوبالو نه‌بنه‌وه‌ و پێکه‌وه‌ کار بۆ چاره‌سه‌رکردنی ئەو گیروگرفتانه‌ بکه‌ین، ئەوه‌ بوو گشت توانای خۆمان بۆ ئەو مه‌به‌سته‌ خسته‌ گه‌ر. هاورپییان شیخ‌عه‌لی به‌رزنجی و حسین عارف و حامیدی شیخ‌حه‌مه‌ نوری و حه‌مه‌ غه‌ریب ره‌شید و حه‌مه‌ ئەمین ره‌شید (حه‌مه‌ ئەمینی به‌رید) و مامۆستا عومه‌ر مسته‌فا و لیژنه‌ی هه‌ورامان که بریتی بوون له‌ هاورپییان فاتح و حه‌مه‌ که‌ریم و مامۆستا زاھیر و ئەحمه‌دی حاجی‌عه‌لی و یاسین له‌ ریزه‌کانی پێشه‌وه‌ی ئەم چالاکیانه‌دا بوون.

تا ئەو کاته‌، بێجگه‌ له‌ حسین عارف و شیخ‌عه‌لی به‌رزنجی، هاورپێ چالاکه‌کانی دیکه‌ی سلیمانی بریتی بوون له‌ ئەکه‌رمی عیزه‌ت نه‌جیب و حه‌مه‌ سدیق و عه‌لی حامید و عه‌لی باراوی و سه‌دان ئەندامی حیزبێ.

به‌ دیوه‌ ره‌سمیه‌که‌شدا شه‌ویک هه‌تا به‌یانی به‌ ئاماده‌بوونی هاورپێ سابیر عه‌زیز (سامی) که موسڵیح کردبووی به‌ لێپرسراوی سلیمانی له‌گه‌ڵ چواره‌ ئەندام و پالیئوراوی لیژنه‌ی محه‌لیی سلیمانی له‌ مالی هاورپێ ئەکه‌رم عیزه‌ت نه‌جیب کۆبووینه‌وه‌ به‌بێ ئەوه‌ی بگه‌ینه‌ ئەنجامی‌کی ره‌وا بۆ چاره‌سه‌ری گرفته‌کانی رێکخستن که موسڵیح بۆ پاکتاوکردنی ئەو رێکخستنه‌ تیکۆشه‌ره‌ کاری بۆ کردبوو. په‌کێک له‌و ناخۆشیانه‌ی بوو بووه‌ جێی قسه‌وباس و هۆیه‌ک بۆ دوودلی خستنه‌ ناو هاورپییانه‌وه‌ ئەو تومه‌تبارکردنه‌ بوو که موسڵیح دابوو په‌ پال چه‌ند تیکۆشه‌ریکیان که گواپه‌ له‌و کرده‌وه‌ حیزبیه‌ی بۆ ده‌سته‌به‌سه‌راگرتنی پاره‌که‌ی په‌روه‌رده‌ی سلیمانی برپیکێ لێ دزراوه‌. ئەو کرده‌وه‌یه‌ی که وه‌ک تێگه‌یشتم به‌ به‌رنامه‌ی شیخ

عەلى و حسين عارف و شەھىد ھەمە كۆلەبال دانرابوو و دەستەيەك لە ھاوړى ئازاكاني ئەو رۆژانه جيبه جيبان كړدبوو له عيراقدا دەنگيكي زۆرى دايه وه وهك كړدەوه يه كى شوپشگيرانه ي قياده ي مەرکه زى.

ھاوړى ھەمە كۆلەبال پاش سەرکەوتنى كارەكە بە دەستى حكومت و ھاوكارەكانى ئەو رۆژانه يان شەھىد كرا. ئەو پارەيه گەيه نرابوو بەغدا و درابوو دەست سكرتاريەتى حيزب، وهك بۆمان دەرکەوت ئەو تومەتە بى بنەما بوو و موسليح و تاقمەكەى ئەيانويست بۆ زړاندنى ناوى ئەو ھاوړپيانه بەكارى بهينن. جيبى دلخوشى زۆرى من بوو كە بە ھاوكارىي ئەو ھاوړپيانه توانيم ريگا لە دارووخانى ئەو ريكخستنانه ي سلیماني بگرم و قەوارەى ليژنه ي محەلى و ليژنه ي شار و ليژنه ي كريكاران و ليژنه ي گەرەكەكان و ليژنه ي ريكخستنى دەر بەنديخان و بەمۆ و .. تاد بهيلينه وه.

ئەو رۆژانه بيچگە لەو ناوانه، يادى تيكوشەرانى وهك ھەمە فەرەجى بانيبى و عەلى پەش و دەرويش و لە ناو شاريش ئەو لاوه ئازا و چاونه ترسانه ي وهك شەھىد ئەكرەمى وەستا ھەمە ئەمىن (ئەكرەمى ھەپسە) و شەھىد جەمالى عەلى فايز و مستەفا چاوپەش و كەمال شاكير و شەھىد لەتيفى ھەمە مراد و شەھىد بەكر ھەورامى و شەھىد عوسمانى نانەوا و شەھىد كەمال جەمال (بەختيار) لە ميشك و ويژداندا ماون و ئەمىن و بەشيكن لە ھەزارەها رۆلە نەبەزەكانى حيزبى شيوعى عيراق - قياده ي مەرکه زى.

ھەر لەو دەوروبەردا پەيوەنديم كړد بە ريكخستنى خانەقینەوه كە شەھىد زۆران عەبدولعەزىز پشتيوان سەرکړدایه تى ئەكړدن و ئەو كاتە تا ئەو رووداوه دلته زینانەى روويدا وهك بەشيكى كاريگەر و نمونەى قارەمانيتى ناو شارى خانەقین و دەوروشتى و تا بنكەى پيشمەرگەمان لە نزيك گوندى خەركنپى نزيك دەر بەندى بيلوولە روويه كى گەشى حيزب بوون و ھەلمەتە شيرانه كانيان بۆ سەر دوژمن ھاندەر بوو بۆ جەماوهرى ناوچەكە بۆ نزيكبوونە وەيان لە ئيمه و دوژمنايەت بيان بۆ حكومتى بەعس.

کاتیك سهردانی ئه و بنکه یه م ئه کرد له پال شاخی به مۆی سهرکه شدا وه ک گه شتیکی خۆش و پپر له بیرهوه ریبه ئه و ناوچانه و قۆناغ به قۆناغی ئه و ریگا دووره تا خه رکنی، زیاتر له ههفته یه ک ریبرینی پیاده ی ئه ویست که رۆژی ههشت نۆ سهعات زیاتر ریمان ئه کرد، شهوان وامان ریکنه خست له و گوندانه بمینینه وه که هاوپیانی خۆمانی تیدا بوون.

بهره و گوندی گه ره زیل

گوندی گه ره زیل بنکه یه کی (پ.م) ی حیزب و ژماره یه ک هاوپی هه لاتوو له شاره کانه وه ی لی بوو. سهرلقه که مان که رکوی بوو ناوی ئه بو عه لی بوو، که سیکی چالاک و رۆح سووک بوو. له و پیشمه رگانه ی بیرم ناچن مه حمود فه ره ج و حه مه شکور شوانی و ئه حمه د هه ورامی بوون که هه ر یه که یان سه ره پهلک بوون له لقه که . هه ندیک ئه ندامی لیژنه ی محه لی سلیمانیش له وی بوون. باره گاکه مان مزگه وته که ی گه ره زیل بوو، که به هۆی میوانداریی ئیمه وه له مزگه وتی که وتبوو و ئیمه له ژوره گه ره که ی نوێژکردندا بووین.

له گه ل گه یشتندا بۆ گه ره زیل، موسلیح بریاریدا ته جمیدم بکات. ته جمید له حیزبدا ئه وه بوو که هه ر ئه ندامی حیزبیت به لام له ریکشستندا هیچ فه رمانیکت پی ناسپیژدرییت. سه ره پای ئه و باره، رۆژ دوا ی رۆژ هه والی ناخۆش و جه رگه بری به غدا و شاره کانی دیکه مان پی ئه گه یشت. بۆ من که سالانیکی زۆر له ریکشستنه کانی به غدا کارم کردبوو و سه دان هاوپی له پایتهخت به جیهیشتبوو، زۆر سهخت بوو. له باریکی یه کجار ناخۆشی دهروونیدا بووم و زۆر نیگه رانبووم به نه زانیی هه والی هاوپیکانم.

دوا ی دهستکردن به شالای به عس بۆ سه ره قیاده ی مه رکه زی له سالی ۱۹۶۸ دا، موسلیح داموده زگایه کی چه ند که سیی هه له په رست و بیتوانا و نه خۆینده واری به دهوری خۆیدا دروستکردبوو، لیژنه ی محه لی سلیمانی و لیژنه ی

شار و لیژنه‌ی هه‌ورامان و هه‌له‌بجه پشت گوی خرابوون و زۆر دل‌ی به‌وه خۆش بوو که هاوپیانی سه‌رکردایه‌تی ده‌ستگیر کراون و ته‌نیا ئەم له سه‌رکردایه‌تی له کوردستانه و به هه‌لی زانی بانگی سکرته‌یری به گویی خۆیدا بدات.

فاروق مهلا مستهفا، سه‌ره‌تای چوونه ده‌ره‌وه ۱۹۶۸

له ناو ری‌کخراوه‌کانی حیزبدا ته‌که‌تولیکی بو خۆی دروستکردبوو، و زوربه‌ی کادیره‌کانی به کرده‌وه له کارخستبوو. یه‌ک روژ نه‌مدی موسلیح کتیبیکی به ده‌سته‌وه بیت. روژانه خه‌ریکی پاککردنه‌وه و ئالیکی ئەسپه‌که‌ی بوو. ئەسپه‌که‌ی موسلیح زۆر به‌خته‌وه‌ر بوو، له کاتی‌کدا له بنکه‌که‌دا که‌مترین و هه‌رزانتین خواردنمان هه‌بوو که نیسکینه به نانی تیگوشراوه‌وه ژه‌می هه‌ره دلخۆشکه‌ره‌مان بوو، جار جارێک ساوه‌ر و زۆر جاریش نان و چا. . موسلیح جۆی ئەکری، ئەیشه‌وه و خویی پپوه ئەکرد و چکلێتی ئەهینا و ئەیکرد به‌ده‌م ئەسپه‌که‌وه، تاقه‌که‌س که هاوکاریی ئەکرد له‌م کاره قیزه‌وه‌نه‌دا هاوپییه‌ک بوو ناوی نادر بوو، نادر له‌گه‌ل موسلیحدا له هاوپیی یه‌که‌تر نه‌ئەچوون، به‌لکو وه‌ک خزمه‌تکار و ئاغا وابوون.

هەر له باسی نادردا، شه وێکیان له بنکه که مان دوور که وتبووه و له بهر ئه وهی ره بیهی جاشه کان زۆر نزیک بوون لیمانه وه له گه رانه ویدا هاوړی حه رهس هاواری لیکردبوو "بوهسته .. تو کیت؟" هاوړی نادر گوئی به هاواره که نه دا و حه رهس ته قه ی لیکرد و فیشه کیکی تفهنگه برنه وه که ی دابووی له پانی و هه لئ ته کاندبوو. موسلیح رووی کرده من گوئی "ئه مه له ئیشی ریکه وت ناچیت!"

بۆ تیمارکردنی برینه که ی نادر، هاوار بۆ دکتۆر سلیمان (هاوړی عه لی که ریم) برا که فریای بکه ویت، به لام دکتۆرم دکتۆر نیمچه بوورانه وه یه ک بوورایه وه و ناچار هاوړی مسته فا چاوپهش به یاریده دانی من دهستان کرد به تیمارکردنی برینارییه که ی. بیجگه له م لایه نه، هاوړییانی دیکه زۆر ئیراده یان به هیز و نازایانه بوو له گه ل هاوړییان مسته فا چاوپهش و عه لی که ریم و شه هید جه مالی عه لی فایز و یوسف که پ. م بوو له گه ره زیل، زۆر کاتمان به قسه ی خووشی خوالیخووشبوو یوسف قادر ناسراو به (یوسفه لچه) وه ئه برده سه ر.

رۆژیک براده ریک هات گوئی: کتیب ئه گرین به دهسته وه حه مه شکور گالته مان پی ئه کات ئه لیت ئه مه حوجره یه .. مه کته به مردووتان مرئ یان هاتووین پیشمه رگایه تی بکه ین، بانگم کرد گوتم هاوړی حه مه شکور وه ره. مه سئولییه تیشم نه بوو به لام به راستی مه سئولی راسته قینه من بووم، گوتم بۆچی سه ر ئه که یته سه ر ئه م براده رانه؟ شیوعیتی به شیکی گه وره ی خویندنه وه و خوینده وارییه و تیگه یشتنه له کۆن و له ئیستا و له دواوړژ، بۆچی گالته یان پی ئه که یته که کتیبیان به دهسته وه یه؟ خو له شه ردا نین ئیستا. گوئی راستیه که ت پی بلیم هاوړی فاروق (شایانی باسه کاتیک که من چوومه گه ره زیل ناویان نام ئه مین، رۆژیک ئه م حه مه شکوره هات گوئی هاوړی ئه م بنکه یه هه مووی ئه زانیت تو ناوت فاروقی مه لا مسته فایه و ناویان ناویت ئه مین، هەر من نه م ئه زانی منیش تیگه یشتم تو فاروقی مه لا مسته فایه. زۆر پیکه نیم گوتم حه مه شکور باوه رت بیت نه هاتووم خو م بشارمه وه و ناوی خو م بگۆرم و هه تا هه تایه خو م به ستووه ته وه به

حيزبه وه، ئيتر بوومه وه به فاروق) گوتم بۆچى ئىستيفزاسى براده ران ئەكەيت؟ ئەى تۆ نازانيت وه كو بۆم باس كرديت خوئندنه وه چەند گرنگه؟ گوتى هاوپرئ هه مووى ئە زانم، من نه خوئنده وارم و به راستى به سه رى تۆ له رووم نايه ت لاي ئەوانى ديكه بيليم، به غيليان پئ ئە به م هه ريه كه يان كتيبيكى به دهسته وه يه و ئيواره موناقه شهى ئەكات و من نايانم، جه مالى عه لى فايز ديت به ئەنقه ست پرسيارى زۆرم لئ ئەكات نازانم جوابى بده مه وه . زوربه ي هاوپريان به په يوه ندى چاك و قسه ي خو ش كاتيان به سه ر ئەبرد، گوتم ئەبيت له به يانيه وه كه كتيبيان به دهسته وه بوو بليت ئەرى هاوپرئ باسى چى ئەكەن شتيكىم لئى فير بكن . دوايى براده ريكم كرد به مه سئولى حه مه شكور بۆ ئە وهى خوئندنه وه و نووسىنى فير بكات . پاش مانگيك حه مه شكور هه موو پيت و ژماره ي به دهستى خوئى ئەنووسى و زۆر دلئ خو ش ئەبوو كاتيك شتيكى ئەخوئنده وه .

هه ر به م بۆنه يه وه له يه كه م رۆژى چوونه دهره وه مه وه بۆ بنكه ي گه ره زيل هه ستم كرد ئاستى رۆشن بيريى ناو هاوپريكانى بنكه كه به سياسى و پيشمه رگه وه زۆر لاوازه و هيج گرنگيه كى پئ نه دراوه . به موسليم گوتم : باشه تۆ بۆچى هه فته ي جاريك يان خو ت ياخود ئەم سوارچاكانه ي قوتت كر دوونه وه وه ك لپرسراو هه ر جاره ي دهر باره ي لايه نيكى رووناك بيريى سياسى ياخود فيكرى ياخود موناقه شهى هئلى سياسى حيزب موخازه ريه ك ناده ن به م هاوپريانه ؟ زۆر به پيشنياره كه م بئ تا قه ت بوو و ته نيا به گالته پيكردى زانى و هيجى تر .

له و بنكه يه له گه ره زيل ماوه يه كى زۆر مائنه وه تا رۆژيك موسليح ليژنه يه كى هئنا و به ئاره زووى خوئى ناوى ليژنه ي سلئمانى و ليژنه ي فه رعى لئنا بوون . به راستى كه سه يرى ليژنه كه م ئەكرد كه ئەمان سه ركرده ي ريخستنئى فراوانى حيزب بن به رچاوم تاريك ئەبوو و دواروژئى پئ له ناومئيدم ئەهاته به رچاو .

ئەم چوار قولييه له سه ر سه ربانى به رده م مزگه وته كه كه به شيك بوو له ته واليت و حه وزى ده ست نويز گرتن، دانيشتبوون، گوتى هاوپرئ من ئيعتيزار بۆ تۆ

ئەهینمەوه له بەردەمی ئەم لیژنەییە فەرعدا گوتم فەرەح یان سلیمانی؟ درێژەیی پێدا و گوتی: که ئەم ماوێه ته جمید بوویت به هه‌له، تیگه‌یشتنه که مان هه‌له بوو. گوتم من چه‌ز ئە کهم به‌کێک مه‌حزه‌ر بنووسیت، ئیستا تۆ چیت ئەو‌یت؟ گوتی ئیمه‌ هه‌له‌ بووین، ئەتکه‌ین به‌ مه‌سئولی گه‌وره‌ترین ریکخراوی حیزب که‌ حیزبی شیوعی عێراقی - قیاده‌ی مه‌رکه‌زی ماوێه‌تی ریکخراوی (کوت)ه، بچۆ بۆ ئەو‌ی، کوت چه‌ند ئەوه‌نده‌ی کوردستان ئەندامی تیا‌یه، ئەمه‌ی هه‌یه و ئەوه‌ی هه‌یه. من ئەمزانی وایه به‌لام گوتم من له ژیاندا هه‌چ شتیکی حیزبیم پێ نه‌گوتراوه نه‌یکه‌م، بۆ نمونه‌ وازم له ژیان‌ی به‌غدا هه‌یناوه، فه‌رمانبه‌ریکی مامناوه‌ندیی بووم له ژیان‌یکی خۆشدا بووم، له بانقیک بووم شوین‌یکی گه‌وره‌م هه‌بوو، هاتمه‌وه بۆ سلیمانی له‌سه‌ر فه‌رمان‌ی حیزب و بۆ یه‌که‌م جار له ژیاندا ره‌فزی قسه‌ی تۆ ئە که‌م چونکه تۆ پیاویکی خائینیت. گوتی من خائینم؟ گوتم به‌لێ تۆ خائینیت محاو‌له‌ی هه‌چ شتی که‌ نه‌کیت چونکه ئەم بنکه‌یه له‌ژێر ده‌سه‌لاتی تۆدا نییه! ئیستا ئەم سی براده‌ره که‌ داتناون له‌لای من له‌ داشی دامه‌ بچووکتزن. به‌یه‌کیکیانم گوت مه‌حزه‌ره‌که‌ جوان بنووسه، چونکه‌ خه‌تی زۆر ناخۆش بوو، ئەمه‌ ئەم‌ینیت بۆ می‌ژوو. گوتم به‌قسه‌ت ناکه‌م چونکه تۆ ئەته‌و‌یت من له‌و‌ی بکوژریم یا نیازیکی ترت هه‌یه. له‌سه‌ر باب‌ه‌ته‌که‌ رویشتم و گوتم تۆ به‌ مه‌سئول نازانم و هه‌تا مردن ئەلیم خائین‌یکی گه‌وره‌یت. گوتم تۆ له‌ ناو ئەم هه‌موو خه‌لکانه‌ نان نییه‌ بیخۆین جۆ ئەشو‌یته‌وه‌ خو‌بی پێوه ئەکه‌یت چوکل‌یت‌یکی تی ئەخه‌یت و ئەیده‌یت به‌ ئەسه‌په‌که‌ت، بوویت به‌ گالته‌چی ئەم بنکه‌یه و بوویت به‌ گالته‌چی هه‌موو خه‌لک و براده‌ره‌ سیاسی و پێشمه‌رگه‌کان له‌م گونده‌دا که‌ خه‌لکی زۆر زۆر ئاساین، که‌س نییه‌ جۆ به‌و شیوه‌یه‌ بدات به‌ مایین یاخود ئەسه‌په‌که‌ی. که‌ تیگه‌یشت هه‌چی بۆ ناکریت گوتی کۆبوونه‌وه‌ ته‌واو. له‌و کاته‌وه‌ کۆمه‌لێک شت روویدا و دوا‌ی ئەوه‌ی بار‌یکی تازه‌ دروست بوو له‌ ناو حیزبدا، هاو‌پێ ئیبراهیم عه‌لاوی له‌ سه‌ره‌تای سا‌لی ١٩٦٩دا به‌ره‌و کوردستان هات. له‌و رۆژه‌ی ئیبراهیم عه‌لاوی هات قیاده‌ی ئیبراهیم عه‌لاوی بوو به‌ ئەساس،

موسلیح هه ولی ئەدا ئیبراهیمیش لابه ریّت. کاتیك کۆنفرانس به ستره له قهره داغ منیان بانگ نه کرد. چەند کەسیك موسلیحیان شکاند به رامبه ر به وهی ته جمیدی کردبووم. له کۆتایی سالی ۱۹۶۹دا، ناوچهی قهره داغ که وته ئالۆزانی گیروگرفتی شه ری حکومت و چه کداره کانی به رامبه ر پیشمه رگه ی کوردستان. ئەوه بوو ئەو هیزه بچووکه ی ئیمه ش به ره و ناوچه ی شارباژێر کشایه دواوه. من ئەو رۆژانه له دیلیژه بووم. کاتیك هیرش به ره و ناوچه که هات ئەویم به جی هیشت و نزیک شاری سلیمانی له گه ل هاورپی شیخ عه لی به رزنجی یه کمان گرته وه و به و ئومیده ی له و ناوچه یه دا بگه ینه وه به براده ران که هاورپی ئیبراهیم عه لایشی لی بوو، به شاخی گۆیژه دا هه لگه راین و به ره و گوندی کاژاو، له ویوه بۆ به رزنجه. پاش یه ک دوو رۆژ گه یشتینه حاجی مامه ند. شه ویک له حاجی مامه ند ماینه وه و رۆژی دوایی چووینه گوندی قوله گیسکی که (ئارۆزه ر) یشیان پی ئەگوت، له مالی خوالیخۆشبوو شیخ عه بدوللای خزمی شیخ عه لی ماینه وه که تاقه مالی ئەو گونده جوانه بوو.

هاورپی ئیبراهیم عه لای، فاروق مه لا مسته فا
 باره گای حیزب له کانی سپیندار، ۱۹۷۲

بۆ گه یشتن به هاوړیکانمان له ری بړین بهرده وام بووین و به هه موو گونده کانی سرۆچکدا تیپه پړین، به لّام وهك بۆمان دهرکهوت ئه وان ریگایه کی تریان گرتبووه بهر و به یهك نه گه یشتن، بویه به ناچارى به موخته فیتی گه راینه وه سلیمانى .
 براده رانیش گه یشتبوونه (ناوکیله کان)، ئه و گونده میژووییه ی چه ند سالیك دواى بنکه که ی ئیمه له ناوچه ی بالهك، باره گای حیزبى تیدا دروستکرا بوو .
 بهرده وام په یوه ندى و نامه گۆرینه وه م به هاوړی ئیبراهیمه وه هه بوو و پا و بۆچوونمان سه بارهت به دواړوژى حیزب ده گۆرپیه وه .

قوئاغی دهرکردنى موسلیح مستهفا له حیزب

هاوړی ئیبراهیم به هاوړی که مال شاکردا نامه یه کی بۆ ناردم، نووسیبووی:

هاوړی دلیر (که ئه وکاته ناوی خوازراوی حیزبى من بوو):

بۆچوونه کانی تو له سه ر بارودۆخى حیزب و به تايه تی له سه ر موسلیح مستهفا هه مووی راست بوون. پاش گه یشتنمان بۆ ئه م ناوچه یه و بۆ باره گای حیزب له ناوکیله کان، بړیارماندا سه ردانى سه رۆکی پارتى و شوړش، مه لا مستهفاى بارزانى بکه یین.
 من و موسلیح و ئه بو ئه نیس له پیش بهرپیکه وتنماندا بۆ لای بارزانى دانیشتنی کمان کرد بۆ ده ستنیشانکردنى ئه و خالانه ی له گه ل بارزانیدا باسى ئه که یین، که بریتى بوون له بارى سیاسى کوردستان و عیراق و هه لۆیستمان له به رامبه ر حیزبى به عس و حکومه ته که ی. هه لۆیستمان له شوړشى کوردستان و بهرده وامبوون له هاوبه شیکردن تیایدا له ناوه وى ولات و دهره وى ولاتدا و له ئه نجامدا ریکخستنى په یوه ندى ئیمه و پارتى دیموکراتى کوردستان و داوا کردنى چه ک لییان بۆ به شداریکردنى فراوان له شوړش دا.
 موسلیح له پیش دانیشتنه که دا گوتى: ئه گه ر بارزانى داوا له ئیمه بکات له به غدا و شاره کانی دیکه ی که توانامان هه یه له جه لالییه کان بدین و به تايه تی له ئیبراهیم ئه حمده و جه لال تاله بانى ئیمه هه لۆیستمان چی ئه بیته؟ ئیمه ش واته من و هاوړی ئه بو ئه نیس پیمان گوت: ده لئین ئه وه ئیشى ئیمه نییه و به وه رازى نابین. به لّام که چووینه

لاى بارزانى و هه ندىك قسه مان كرد، يه كسه ر موسليح پيى گوت: ئيمه داوا ئه كه ين چه كمان بده يتى بۆ ئه وهى هاوكارىي شۆرش بكه ين.
 بارزانى قسه كه ي پيى برى و گوتى: ئه وه ئاسانه به لام من داوايه كم له ئيوه هه يه ..
 بۆم بكه ن.

موسليح بى قه يد و شه رت و به پيچه وانه ي بريارى پيش سه ردانه كه و دوور له سياسه تى حيزب و بى ئه وهى روو بكاته ئيمه ره زامه ندىي نيشاندا.
 منيش (هاورپى ئيبراهيم) گوتم: جه نابى بارزانى ئه گه ر راى ئيمه وه رئه گريت وه ك حيزبى شيوعىي عيراق - قياده ي مه ركه زى، يه كه م ئه م قسانه ي ئه م براده ره راى شه خسىي خوئيه تى و هى حيزب نيه. دووهم، ئيوه له گه ل ئه و لايه نه ي ديكه ي جولانه وه ي كورددا جياوازييه كتان هه يه ئه گه ر به شيوه ي گفتوگو چاره سه رى ئه م شه رده ي نيوانتتان بكه ن قازانجى شۆرشى كورد و هه موو گه لى كورد و عيراقيشه .

* * *

پاش ليكدانه وه ي ته واوى هه لوئسته كانى موسليح له سه ره تاي شالاوه فراوانه كه ي به عس بۆ سه ر قياده ي مه ركه زى و گرتن و كوشتنى زۆر له سه ركرده كان و به بى هيج بريارىك، موسليح مسته فا خوئى ناو نا سكرتيرى حيزب و كه وته ته جميد كردن و سه ركوتكردنى هه موو را و خاوه ن رايه ك له لايه ن كاده ركه كانى حيزبه وه كه به گشتى بووبوووه جيگاي گومانى سه ركرده و كادري پيشكه وتووى حيزب و به هوى ناسكىي بارى سياسى و ئالوزانى ريكخستنه كانى پاش ئه و گورزه كوشنده يه ي به ر حيزب كه وت و له سه ر ئه و را و هه لوئستانه ي ئه و ماوه يه زوربه مان كه من رۆليكى سه ره كيم هه بوو تيايدا و داواى ته جميدى موسليحمان كردبوو.
 كه هه رسيكيان گه رابوونه وه باره گاي حيزب هاورپى ئيبراهيم له گه ل هاورپيكانى ئه ويدا كۆبووبوونه وه و برياريان دابوو موسليح چه ك بكه ن و ته جميدى بكه ن تا كونفرانسيكى داهاتووى حيزب.

* * *

لقیکی پیشمه رگه ی حیزب له ناوکیله کان بوو، به کره رهش سه رلق و عهزه رهش جیگری بوو. عهزه رهش ناوی عهزیز ئه نوهر بوو خه لکی گه ره کی کانئسکانی سلیمانی بوو، به عهزه ی به هیش ناوئه برا، باجی به هیی دایکی ژنیکی تیگۆشه ره بوو که هه تا کۆچی دواپیشی هه ره له گه ل حیزبدا بوو. عهزیز خۆپیشی له سه ره تای لاویتییه وه رۆله ی حیزب و پیشمه رگه ی بوو.

ئه و هاوړپیانه ی دیکه ش که له ناوکیله کان بوون بریتی بوون له مسته فا چاوپره ش، که مال شاکر، ئه کره می چه پسه، جه مالی عه لی فایز، به کره ه ورامی و مام برابیم. ئه م تیگۆشه رانه رۆلیکی مهردانه یان هه بوو له بهرگری کردن له بهرامبه ره دوژمنه کانی حیزب و قاره مانانه و گیانفیدایانه چالاکیان ئه نواند. هه روه ها هاوړپړی به ختیار (که مال جه مال) و چه یدهر قه ساب، تارق حاجی سه عید، سه عدون فه یلی، سامی فه یلی و ئه بو سه میره و ژماره یه ک پیشمه رگه ی حیزبیشمان له گه لدا بوون. هاوړپړی ئیبراهیم داوی له من کرد لیژنه کانی سلیمانی ریگبخه مه وه و زۆر به په له بجم بۆ ناوکیله کان و له چه ند رۆژیکدا کاروباره په له کانمان پیکخته وه.

* * *

له جیا بوونه وه کانی ناو ریگخسته کانی حیزب و هه ره حیزبیک کۆمه لئی پرا و هه لویستی جیا جیا په یدا ئه بیته که هه ندیکیان له سه ر به نه په تی مه بده ئی نابن. هه ره چه نده ئه وانه ی له گه ل موسلیح و تاومه که یدا مانه وه ژماره یان که م بوو، به لام هه ندیك هاوړپړی تیدا بوو دلسۆزی حیزب بوون که من هه ولمدا یه که یه که ئه و براده رانه ببینم و هه لویستی ئه و تاومه یان بۆ روون بکه مه وه که چه ند دوورن له بهرژه ونه ندی حیزبه وه و چۆن کرده وه کانیشیان به تایبه تی ئه وه ی دوو که سی یه که میان جیگای گومانن.

له و کاتانه دا که حیزب لئی ئه دریت و به تایبه تی له لایهن حکومت و حیزبیک فاشستی وه ک حیزبی به عس، ته نیا کوشتن و برینی ئه وان نییه که حیزب لاواز بکات به لکو ئه و کاتانه که سانی لاواز له فیکر و له باوه ر نه بوون یا خود هه ندیکیان

بہ ہوی بہرچا و روون نہ بوون بہ دواپوڑی حیزبہ وہ کاریگہ ریبہ کی توندیان ئہ بیٹ
لہ سہر یہ کگرتووی حیزب و پتہ وی ریخستنہ کانی.

ہہ ندیک ہہ لپہ رستیش ئہ کہ ونہ ملہ قوتی بۆ وەرگرتنی پایہ و لپرسراوی
سہ رووتر لہ توانا و لہ شارہ زایی حیزبایہ تییان. ئہ مہی دواپیشیان یہ کیک بوو لہ و
گرفتانهی رووی دا، بۆ نمونہ ہاوپتیہ کہ ئہ ندامی لیژنہی گہرہ ک بوو ئہ وان سہریان
خستہ لیژنہی لقی کوردستان! بہ لام کام لق!

ہہ ندیک گپوگرفت و ہہ لوئستی سہیرمان ہاتہ بہردہم. ئہ و کادرانہی بہ توندی دژی
موسلیح و تیگہ یشتنی و ہہ لوئستہ کانی بوون لہ و زۆرانبازیہی ئیمہ کردمان لہ گہل
موسلیحدا و زۆر بچووکمان کردنہ وہ، ژمارہ یہ کی ناسراوی ئہ و ہاوپتیانہ بہردہ وام نہ بوون
لہ گہ لمان و ہہ ندیکیان ہہ لوئستی گۆشہ گیریان ہہ لبارد و چہ ند کہ سیکیشیان سہرتاپا
ریباز و بیروباوہریان گۆرپا. ئہ مانہ ش ہہ مووی چاوہر پوانکراوہ لہ ئہ نجامی جیا بوونہ وہ کاندہ
لہ ہہ موو حیزبیکدا کہ ژمارہ یہ کی زۆر لہ نیوان دانیشتن و سہنگہر گواستنہ وہ دا
یان میژووی خویان ئہ دۆرینن یا خود لہ بہردہ وامبوونی تیکۆشانیاندا بیہیوا ئہ بن.

بہ پیچہ وانہی ئہ مانہ شہ وہ کہ سانیک کی خاوەن بیروباوہر کہ لہ سہرہ تاوہ بۆ
قوربانیدان ملی ئہ و ریگہ یہ یان گرتوہ، توندوتۆلتر ئہ بن و بیروپایان پتہ وتر ئہ بیٹ
وہ ک لہ زوربہی ئہ ندامہ کان و کادرہ کانی سلیمانی و کہ رکوک و ہہ ولپردا روویدا.

ہہ تا ہہ تایہ نہ بہ زین و قارہ مانیتی دەیان ہاوپری لہ کادرہ پیشکە وتوہ کان لہ
یاد ناچیت و لہ خوار ئہ مانیشہ وہ ئہ و ریخستنہ پەرشوبلاو پی کراوہی دەستی
ئہ و کہ سہ ہہ لپہ رست و دواتر (ناپاک) انہی کہ بہ چالاکی و ہہ ول و تہ قہ لای شہ و و
رۆژی کارکردن توانیمان ریخستنہ کانیان لی پاک بکہینہ وہ، پتہ ویان بکہین لہ سہر
بنہرہ تی ریخستن و فیکری مارکیسیزم - لینینیزمدا ریخراوہ کان دابمہ زرینینہ وہ.

ئہ گہر ریخستن بہ بی فیکر و فہلسفہی باوہر پیپیکراوی حیزب بہ تیوری و بہ
کردہ وہ دانہ مزیت لہ ہہر شلہ قان یا خود ہیرشیک کی دوزمندا ہہ لئہ وہ شیتہ وہ یان
تووشی پچر یچری و ئالۆسکانیک کی کوشندہ ئہ بیٹ.

بهره و ناوکیله کان

پینچ رۆژ هر له بهیانی زوهوه ئەکه وتینه ری هه تا ئیواره و شهوان له نزیکتین دی لامان ئەدا. هه موو دێههک لیپرسراویکی هه لێژیردراو یاخود دامه زراوی له لایهن هیژی پیشمه رگه و پارتییه وه تیدا بوو. ئەو پیشمه رگانه ی له گونده که لایان ئەدا لیپرسراوه که به سه ر ماله کانی ئاوایدا دابه شی ئەکردن. به گویره ی توانای ئەو ماله که خانه خوویی ئەو شهوه ئەبوو خواردنیان پیشکەش به میوانه کان ئەکرد. به گشتی دیهاتی کوردستان ئەرکی زۆر گه وری ژیانی پیشمه رگه یان له سه ر بوو. سالانێکی زۆر مال بی میوان نه ئەبوو.

که گه یه شتمه ناوکیله کان و هاوپیانم بینی، هه سستیکی خوشم له لا پهیدا بوو، قوناغیکی نویی پاککردنه وه ی حیزب بوو له و تا قمه ی که هه رچی بوون، ئەوه نه بوون له پینگه ی سه ر کردایه تیی ریکخستنێکی بچووکى ئاساییشدا بن چ جای پیشهنگی و ریبه رایه تیی حیزبێکی شۆرشگێری نازای وه کو قیاده ی مه رکه زی بکه ن. ناوکیله کان ئەکه ویته سه ر ریگای گه لاله و بالهک، گونده که به مبه ر و ئەوبه ری ریگا قیرتاوه که دا بنیاد نراوه و هه ر چوارده وری به چیای به رزی په رکه نده لان و به رده لان و داربه روو گیراوه و له به ری خوارووی ناوکیله کاندایا ئەو رووباره ی پیدا دیته خواره وه که له هه ر شوینیک ناویکی جیاوازی لێنراوه. رووبار زۆر به خوڤ و توندوتیژی ئەهاته خواره وه و له هه ندی شوینیشدا گۆمی بچووک بچووکى له پاش خۆی به جی ئەهیشته. دهنگی خوڤه ی ئاوی رووباره که له دووری دهیان مه تره وه ئەبیسترا و خوشیبه کی په ر جوولان و چالاکیی به گیانمان ئەبه خشی.

سالانێکی ژیا نمان له گه ل هاوپیاندا له م باره گایه ی حیزب برده سه ر و بۆ هه ر لایه کی دیکه ی کوردستان یاخود ده ره وه ی ولات بچوومایه دوا جار ئەگه پامه وه بۆ ئەم مه له بنده خوشه ویسته.

له ناوکیله کان و له خوار باره گا که مانه وه که بریتی بوو له چه ند خانوویه که له دانیشته وانی ئاوایمان به کرێ گرتبوون، پارچه یه ک زه ویی گه و ره شمان به و

شيوهيه لى گرتبون به كرى كه له وه رزى خويدا كشتوكالى پيوستمان تيدا
 ئەكرد. بامى و باينجان و تهماته و خهيار و كالهك. ئەمانه به رهه مى به كه لكى ئەو
 كاتانه بوو كه به شىكى زورى خواردنى روژانه مانى مسوگەر ئەكرد. نزيك رووباريش
 تهنورى نان و سه موونمان هه بوو كه سى ژمه برسيتى ئەپه وانده وه و تيرى ئەكردين.
 جار جاريش چه ند بزنيكمان ئەبوو، هاوړپيان ئەياندوشين و له شيره كه يان
 ماستمان دروست ئەكرد. كاتيک قهره بالغ بووينايه به يانيان بو به رچايى يه كى يه ك
 كه وچكى چيشتمان له و ماسته به رته كه وت، هه بوو به يه ك جار ئەيخوارد و
 هه نديكيشمان ئەمانسوو به پارچه يه ك نانى (ته نور) هكه ي خوماندا و توزه توزه به
 (چا) وه تام و له زه تىكى يه ك جار خو شمان لى ئەبينى.

* * *

ماوه يه ك به سه ر دهر كردنى موسليحدا تپه پى، به لام ناوبراو له هه ولداندا بو
 گه رانه وه و كوكردنه وهى ئەوهى ئەيتوانى له هاوړپيان و هه ندى پيشمه رگه ي حيزب
 وازى نه ئەهينا و پارتى ديموكراتى كوردستان به چه ند شيوه يه ك هاوكار بيان ئەكرد.
 روژنيك هاوړى عه له ره ش گه يشته ناوكيله كان و هيلاكى ريگابرينىكى دوور و
 به پى رويشتنىكى خيزاي چه ند شه وورپوژى پيوه ديار بوو. پى گوتين بويه وا به په له
 هاتووم ناگادارم موسليح هيزىكى كوكردوه ته وه و هيرش ئەكاته سه رتان. بو ناگادار كردنه وه
 و هاوكاريتان ريگاي شه ش هه وت روژم به سى روژ بريوه و خوم گه ياندوته لاتان.

هاوړى عه له ره ش ئەندامىكى كۆنى حيزب و پيشمه رگه يه كى ئازا و قاره مان بوو.
 چه ند روژنيكى پيوو هه واليكمان بو هات كه شه و موسليح و هيزه كه ي و به
 هاوكارىيه كى نهينى پارتى هيرش ئەهينن و هه رچييان پى بكرىت له دژمان
 ئەيكه ن. ئيمه ش خومان بو ئاماده كردن و ئاموژگارىي ئەوه ش درا به هه موو
 هاوړپيكانمان كه ته نيا مه به ستمان به رگرييه له خومان و له باره گاي سه ركردايه تىي
 حيزب و ئەو هاوړپيانه به موسليح خه له تاون نابيت به هيچ جوړيك ببنه نيشانه ي
 گولله كانمان، ته نيا ئامانجمان له م شه رهدا راونا نيانه و ره نغه موسليح واى

تیگه یاندبن که ده پانزه که سیکی و به ئاسانی ده ستگیرمان ئه کات. هاوړی ئیبراهیم و من، یه که به یه کی پیشمه رگه کانی خۆمان له و باره ئاگادار کرد و ئه مانزانی ئه و هاوړپیانه زور زوو راستیان بۆ ده رئه که ویت و واز له و ناپاکه ئه هینن. شه و له گه لاله وه به چهند ئوتومبیلک به ره و ناوکیله کان هاتن. که نزیك بوونه وه ته قه یه کی زورمان به سه ریاندا کرد و به پی دویان که وتین، هه موویان به ره و ژور رایانکرد و هیچیان پی نه کرا.

زور چاوم بۆ موسلیح خوی ئه گپرا، به لام له بهر تاریکی و راکه راکه ی هه موویان که راومانئنان نه که وته بهرچاوم.

ئه مه سه ره تای کۆتایی موسلیح مسته فا بوو، ئه و کۆمه له بچوکه ی له گه لیدا بوون په رشوبلاو بوونه وه و ژماره یه کیشیان هاتنه وه ریزه کانی حیزبه وه. وه ک چاوه پروانمان ئه کرد، موسلیح خوی و حه مه ئه مین چوونه لای حکومه ت و هه ریبه که یان له شویتیک وه ک فه رمانبه ری حکومه ت دامه زران!

بیره وه ریبه کانی ریکخستنه وه ی ریکخراوه کانی حیزب

هیچ شتیک له وه خۆشتر نه بوو له لام که پاش ئه و زه بپروزه نگه گه ورانه ی بهر حیزبمان که وت، بتوانین هاوړپیان پیچراو له حیزب و ریکخراوه لیدراو یا خود په رشوبلاو پیکراو یا لاوازه کان بگه رینینه وه باریکی ئاسایی نزیك له حیزب و دامه زرانده وه ی لیژنه کان و شاننه کان.

ئه و کاته ی باسی ئه که م، له حیزیکیدا تیکۆشانمان ئه کرد که فاشسته کانی به غذا هه رچی له توانایاندا بوو له کوشتن و بپین و قه ناره و گرتنی هه زاران ئه ندام و دۆستی قیاده ی مه رکه زیدا ده سته چه په له کانیا ن خویناوی بووبوو، ئه توانم بلیم هیچ ده نگیکی پاراستنی مافی مروق به رامبه ر ئه م شالاوه درپدانه ی بهر زه نه بووه وه. جولانه وه ی شیوعی جیهان که ریفیژنیسته کانی سوؤیت سه رکرده بیان ئه کرد و ده نگیان بۆ بچووکتین تاوانی ولاتانی دیکه بهر زه ئه کرده وه نه ک نوزه یه کیان لی

نه هات به لكو به هۆي ريبازي چه وتي حيزبي شيوعى عيراق (ليژنهى مه ركه زى) پيخوشحالبون به م خلتانى خويناوردنهى هاوپپياني ئيمه . سه ركردايه تىي (ليژنهى مه ركه زى) ئه م شالاوه خويناوييه يان به ئه نجامى چه پره ويى ئيمه هه لئه سه نگانده و چاويان به رامبه ر ئه م تاوانه گه و رانه نوقانده و خه ريكي ريككه وتن بوون له گه ل حوكمى فاشستى به غدا و ئه وه بوو ئه م ريگا پر سه رشوپپيه يان به ره و (به ره ي نيشتمانى) برد له گه ل حيزبي به عسدا و دواچار چوونه حكومه تى به عسىي عيراقه وه . به عسىيه كان بو ئه وه ي زياتر سه رشوپريان بكن يه كيك له وه زاره ته كانى دايان به ليژنهى مه ركه زى (وه زاره تى داد) بوو !! كه به هه له له ليدان قبوليان كرد و ئه مانيش بوونه به شيك له و شالاوه درندانه يه له درى ئيمه . وه ك باسيشم كرد له ناوخوشدا موسليح مسته فائى ناپاك پهيدا بوو كه زياني زورى ليدان و ماوه يه كى زور خه ريكي كردين به كيشمه كيشى زوره وه و تا به و جوړه ي باسم كرد كو تايى هات .

له م باره ئالوزاو و سه خته دا و به نه بوونى هيچ سه رچاوه يه كى ده ره وه ي دارايى ژياني كوله مه رگى به لام سه ره به رزييمان ئه برده سه ر . ئه گه ر ئابوونه و هاوكارىي هاوپپيانمان نه بوايه له شاره كانى كوردستان و زياتر يش له به غداوه برسيتر ئه بووين و له په لوپوى جووله ي حيزبي ئه كه وتن بو ريكخستنه وه ي ريكخراوه كانمان له كوردستان و عيراقيشدا ، چونكه هيچ به رپوه بردنيكى ئاوا پر زه حمه ت و ريگيرى ليكراو به بى پاره هه لئه سه سوپا .

له و بارودوخه سياسى و ئابورى و ناكوكيانه ي خرابووه به ر ريگامان نه ياران و دوژمنانمان هه رچى له تواناياندا بوو بو ته نگه له چيني زياتر پيمان گه مارويانداين . بو كوژانده وه ي ئه و بليسه يه ي له ناو حيزبي شيوعى و جولانه وه ي نيشتمانيى كوردستان و عيراق هه موو كرداريكى دوژمنانه ي نامرؤفانه و دوور له ره وشتى سياسيان به ئه ركى سه ر شانيان دائه نا ، هه ر له مملانى و دروستكردن و چاندنى خه لگى خويان له ناو ريكخستنه كان و بنكه كانمانه وه هه تا دوا شالاوى چه په لى ناردنى ژه هر و ئه لغام و هه ولدان بو ئه نجامدانى ته قينه وه له باره گاي سه ركردايه تيمانه وه كه له شوپينيكى

دیکه ی ئەم بیره وه بریانه باسیان ئە کهم، گشت ئەمانه مان بهرام بهر کرا به بی ئەوهی بتوانن له پێگای نازایه تی و شورشگێری لامان بهن. من که به درێژی ئەم بیره وه بریانه تۆمار ئە کهم ته نیا بۆ یادگار نییه به لکو به شیکه له و میژووهی روویدا و به پێویستی ئەزانم نه وهی ئیستا و دواڕۆژ سوود له م ئەزمونه بینن و بزائن دوژمانی چینایه تی و فیکری هه موو چه کێک بۆ ئامانجی خۆیان به کارئه هیئن و سل له هیچ په پیره وی دادپهروه ری و مرقایه تی ناکه نه وه که له به پره تدا دوژمنی گشت ئەو په پیره وانه ن.

دهنگۆی گفتوگۆی شۆرش و حکومه تی به عس

له سه ره تای سالی ۱۹۷۰دا، دهنگوباسی په یوه ندی پارتی دیموکراسی کوردستان له گه ل حکومه تی به غدا له په ره سه نندا بوو به وهی که سه ره تای گفتوگۆیه کی ئاستبه رز له نیواناندا دهستی پیکردوه. وا دیاره رووداوه کان به په له به ره و پێشه وه ئەرۆن. ئیمه ش به راسته وخۆیی هه ست به م باره نوێیه ئە که یه ن. چه ند جاریکه ئوتۆمبیلی لپرسراوی عێراقی به به رده مماندا تیئه په ریته، وا له م رۆژانه دا سه دام حسین و هه ردان تکریتیشمان بینن. من براده رانی خۆمانم راسپاردبوو که بازگه یه کی کاتی له به رده م گوندی ناوکیله کاندا دابنن و هه رچی له و جۆره که سانه دین رۆژنامه و به یاننامه کانی حیزبی خۆمانیان به نهی بۆ ئەوهی بزائن ئیمه هه یه ن و ئۆپۆزیسیونین و حیزبی به عس به حیزبکی خوینریژی دوژمن به گه لی کورد و کوردستان و هه موو گه لی عێراقیش ئەزانن.

ئیمه هه ستمان ئە کرد که حکومه تی به عس به ره و لاوازیوون رویشتوه. له رووی سوپایی و له شکرکێشی بۆ سه ر کوردستان ته واو هیلاک بووه و له رووی سیاسیه وه دوژمنی زۆری ناوخۆیی و ده ره کی هه یه و له باره ی داراییه وه شورشی کوردستان باری سه رشانی قورس کردوه بۆیه هه ولی گفتوگۆ ئەدات و به ئامانجی سوود وه رگرتن له کات و ریکخستنه وهی خۆی له هه موو لایه نه سوپایی و سیاسی و داراییه کاندا، ئەمه شی به بی راوه ستانی شه ر له کوردستاندا به هیچ جۆرێک بۆ ناچێته سه ر.

نامه يهك له كاك ئيدريس بارزانييه وه و وهلامى من بويان

پيش گه يشتنى ههردوولا، به عس و پارتى، به ريككوتن و راگه ياندنى به ياننامه ي نازارى ۱۹۷۰، روژي ك نامه يه كمان له كاك ئيدريس بارزانييه وه پيگه يشت كه بو منى ناردبوو، تيايدا فه رمانى نه وه ي دابوو كه ناوكيله كان چولبكه ين و له ماوه ي ۴۸ سه عاتدا بگويزينه وه بو دولي شه هيدان.

ماناي فه رمانه كه نه وه بوو كه له و ناوچه يه دووربكه وينه وه و بچينه دولي شه هيدان كه شوينيكي سه خته و هاتوچومان به خه لكه وه زور زه حمه ت نه بيت و به كورتى نه م گواستنه وه يه جوړه دوورخستنه وه يه كه نه بوو بو ئيمه .

من وهلامى نامه كه م دايه وه كه ئيمه حيزبيكي سه ربه خوين و به هيچ جوړي ك ناماده نين فه رمانى ئيوه جي به جى بكه ين. نه گه ر نه تانه وي ت ئيمه نازاد نه بين له ناوچه رزگار كراوه كانى كوردستاندا كه خو مان به روله ي دل سو ز و تي كو شه رى نه م ني شتمانه نه زانين، نه وا راگه ياندين ك بلاو نه كه ينه وه كه له مه ولا له كوردستانيشدا وه كه هه موو ناوچه كانى ديكه ي عيراق به نه ينى له ري كخستندا و له چالاكيي پيشمه رگايه تيدا كار نه كه ين.

نه و سالانه ئيمه و پارتى له هاوكارييه كي ئاشكرادا بووين دژى حكومه ت له پيش ۱۱ى نازاردا و من لي پرسراوى په يوه ندى نيوان قياده ي مه ركه زى و پارتى و شوړش بووم.

هه ر هه مان روژ ده مه ويئواره كاك عيزه تى سليمان به گى ده رگه له كه دو ستايه تى له گه ل ئيمه دا هه بوو و خو ي كه سايه تيه كي ناسراو و گه وره ي ناوچه كه بوو، هات بو باره گاي ئيمه و گوتى بارزاني نه يه وي ت نه مشه و خو ت و يه كيكي تر به ني ت له سه ركرد ه كانتان و له باره گاي سه رو ك له گوندى ديلمان بتان بي ني ت. شه و من و خدر سه يد سه لمان (نه بو جه عفه ر) كه نه ندامى سه ركردايه تى حيزب بوو چوو ين بو ديلمان. له وي كاك ئيدريس پيشوازيى لي كريدن و پيگه وه چوو ينه لاي بارزاني.

چاوپیکه وتنی مه لا مسته فا بارزانی

یه کهم جار بوو به ته نیا یاخود به دانیشتنی دوو سی که سی مه لا مسته فای بارزانی بینم. زۆر شتم به میشکدا ئەهات که چۆن پیشوازیم ئەکات، به تایبه تی که ئەم دانیشتنه دوابه دواى نامه که ی کاک ئیدریسی کورپی بوو بۆم. ئایا به فه رمان کردن و تورپه بوون ده ست پی ئەکات یاخود نارده که ی به شوینماندا بۆ هیواش کردنه وه ی ئەو گرژیه یه .

بارزانی پیاویکی به شه خسییه ت و به هه بییه ت بوو، سه روسیمای سه رکرده یه کی خاوه ن ئەزموونی پیوه دیار بوو، له و ژوو ره ئاساییه ی دیلمانی پایته ختی شۆرشدا میژ و کورسی و ئەو چه ند کورسییه ی بۆ میوان دانرابوو به گویره ی ئەوسا نه ک ئیستا زۆر ئاسایی و دوور له فه نتازی بوو. من له نزیك میزه که وه دانیشتم که ئەو هه ندیک کاغز و قه له می له به رده ستدا بوو. زۆر به په له که وته پرسیار کردن له من. گوتی: تۆ کورپی مه لا مسته فای خو مانیت؟^۱ گوتی ئە ی بۆ وا ئە که یه ت؟ گوتم قوربان چیم کردووه؟ گوتی: چیت نه کردووه؟ تۆ بۆچی سه یته ره ت داناوه بۆ چه ردان و سه دام که هاتوون بۆ لای من؟ تۆ چیه ت؟ هه ر ده مم کرده وه وه لام بده مه وه به تورپه بوونیکه هیواشه وه گوتی: جار ی قسه مه که با لی بیمه وه . گوتم: فه رموو. گوتی: تۆ بۆچی ته لی ته له فۆن ئە پچرینیت که له ره وانده وه حکومت رایکیشاوه بۆ من و ئیمه له گف توگۆداین؟ تۆ چیه ت وا ئە که یه ت؟

- جه نابی بارزانی وه لام بده مه وه؟

- نه .. پیم نالییت تۆ پارهی شه کر و چا له من وه رئه گریت پار هت له کو ی بوو ۱۵۰۰ کلاشینکۆفتمان گرتووه له سه ر سنووری سو ریا به چی کپیوته و له کو ی؟ (هه موو جار یکیش به گرژیه وه ئە یگوت تۆ چیه ت) ئینجا ده ی وه لام بده ره وه .

^۱ (مه لا مسته فای سه فوه ت) ی باو کم یه کی ک بوو له و سی که سه ی که له سالی ۱۹۴۳دا له سلیمانی ده رسیان به مه لا مسته فا بارزانی گوتووه . (بووانه فرانسۆ هه ریری، گو فاری مه تین، ژماره ۱۰۰)

من ئەو كاته گەنجیكى ٢٩ سال و بارزانى پیاویكى ٦٧ سال بوو. گوتم ئەزبەنى راستە ئیমে سەیتەرمان داناو و بەیاننامە و رۆژنامەى خوشمان داوونەتى بە زمانى عەرەبى بۆ ئەوەى تىبگەن. ئینجا من پرسىارى ئەو لە جەنابت ئەكەم، لەباتى تورەبوون لەو بۆ سوود لەو كارەى ئیمة وەرناگرن. بارزانى گوتى: چۆن؟ گوتم: پىيان بلین خەلك و حیزبى بىجگە لە ئیمة نارازین بە رىكەوتن لەگەل ئیوهدا و هەول بەدەن دەستكەوتى زیاتریان لى بسینن!

بەم قسەیه دەموچاوى بارزانى گۆرپا و گوتى: ئەى تەلى تەلەفۆن بۆ ئەپچرینن؟ لە وەلامدا بۆم باس كرد كه ئەو ئىشى ئیمة نییه و شوان و مەر و گورگ و هەموو شتىك بەو چیا سەختانە و تەلەفونیان بەسەر ئەرز و هەندى داردا و بەم مەسافە درىژەدا بۆ راکىشاوون بزانه چى پچراندویهتى. ئەگەر ئیمة بمانەوئى ئەم گفتوگۆیانە لە ئیو تىك بەدەین لەو رىگا دوور درىژەى رەواندزەو بۆ ئێرە كه ئەمانە بە ئۆتومبیل دین ئەتوانین رىگیان لى بگرین یا تەقەیان لى بكەین. باوەر بكە ئەو ئیمة نین.

ئەم وەلامەشى بە دل بوو و هەندىكى تریش رووى خوش بوو و گوتى: ئەى ئەم چەكانەى گرتوویمانە لەسەر سنوورى سوریا؟ من زۆر بە دلته نگیهەو گوتم: گرتتان؟ بارزانى بە پىكەنینهو گوتى: بەلى گرتمان دە پىم بللى لە كوێو هیناوتانە؟ گوتم: جەنابى بارزانى پىش ئەوئەم وەلامەت بەدەمەو بە پرسىارىك لە جەنابت بكەم.. هەموو جارىك بە من ئەلئیت تۆ چىیت و واتە من بە هیچ نازانىت، ئەى ئەگەر من بتوانم سەیتەرە بۆ حەردان و سەدام دابنیم و تەلى تەلەفونى تۆ بپچرینم و ١٥٠٠ كلاسینكۆف لە دەرەوئەى و لات بەینم هەلبەتە من شتم و شتىك هەم! كه ئەم قسەیه م كرد بارزانى چەند چركەیهك مات بوو و بى چاوتروكاندن چاوى تىپریم و لە پر دایە پرەمەى پىكەنن.

گوتى: دەباشە ئینجا پىم بللى لە كوێو هیناوتە. گوتم دەیان هەزار كلاسینكۆف بە دەست پىشمەرگە و هاوولاتیانەوئەیه ئایا ئیوە كرىوتانە؟ كى ئەم

هه موو چه که ی پی ئه کپری؟ ئیوه ده رگایه کی گه وره تان بۆ کراوه ته وه ئیمه ش په نجه ریه کی بچوک، که به سوریدا هاتووه، ئه م په نجه ریه دامه خه ن ره نکه روژیک بیّت پیوستان پی بیّت.

بارزانی ئه م قسانه ی منی پی خوش بوو و به ته وای شیوه ی قسه کانی گۆرپا له گه لمدا. گوتم: ئینجا قوربان با راستیه کیشته بۆ باس بکه م. ئیمه له ده رکردنی موسلیح مسته فاوه په یوه ندیی پاره وه رگرتنمان له گه ل ئیوه نه ماوه، بزانه له چ لیسته یه کدا ناوی ئیمه ی تیداماوه لییان بکۆله ره وه !

دوای ئه م قسانه ده ستمانکرد به باسی بارودۆخی سیاسی و ئه وه شم به بارزانی گوت که تکایه کم هه یه لیّت.. له م مفاوه زاته ی هه تانه خۆت تا ره واندریش نه رۆیت بۆ دانیشتن له گه ل حکومه تدا. لئی پرسیم بۆچی؟ گوتم چونکه به عس غه داره و له وانیه ئه مه هه مووی پلان بیّت بۆ کوشتنی جه نابت! زۆر پیکه نی و پاش ماوه یه ک ده ستی کرده ملم و ماچی کردم و گوتی: له شوینی خۆتان نه جولین ئیوه پیاون. دلّسۆزی منن. دلّسۆزی کوردستانن. به دوا داواکردنی من بۆ چه که کانمان دانیشتنه که برپایه وه و په یوه ندیه کانمان وه ک جارانی لی هاته وه.

* * *

لیّره دا به پیوستی ئه زانم باسی ئه و چه که گیراوانه بکه م که ئیمه له (یه مه نی خواروو) ه وه ئه مانه ئینا کاتیکی فه رمانه وایی یه مه نی خواروو دیموکراسی به ده ست حیزبی ئیشتیراکییه وه بوو که په یوه ندیه کی باشیان له گه ل ئیمه دا هه بوو، ئه و باره ی ده ستی به سه ردا گیرا، له سوریا وه هاوپی مسته فا چاوپه رش که کادریکی سیاسی و پیشمه رگه یه کی چالاکی حیزب بوو، هیّنا بووی.

* * *

رێککه وتنی ١١ ی ئازاری ١٩٧٠

ئەم رێککه وتنه به رووداویکی گرنگ ئەژمیرریت له میژووی شۆرشى ئەیلول و کوردیشدا به گشتى. بۆ گفتوگۆکان و پیش ١١ ی ئازار چەند جارێک وه فەدەکانی حکومهت به فرۆکه ئەهاتنه رهواندز و له وێوه به ئوتوموبیل به بهردهم ئیمه دا به ناوکیله کاندایه رویشتن بۆ باره گاکانی پارتنی له ناوپردان و حاجی هۆمه ران.

ئەم هاتوچۆیانەى به سه روکایه تیى سه دام حسین ئەکران که ئەوکاته جیگری سه روکی کۆمار ئەحمەد حەسەن به کر بوو، رێککه وتنی ١١ ی ئازاری به دوا دا هات.

ئەم رێککه وتنه له لایه ن شۆرشه وه به سه رکه وتنیکی گه وره دانرا و له هه مان کاتیشدا لای حکومه تی عێراق و حیزبی به عسی ده سه لاتداره وه سه رکه وتن بوو بۆ خۆیان که به شه ر نه ئەگه یشتنه ئەنجامی له ناو بردنی شۆرش و توانای دارایی و سوپاییان له په ککه وتندا بوو. ئەم رێگایه یان گرتە به ر نه ک له باوه رپانه وه به مافی گه لی کورد به لکو وه ک تاکتیکیکی نه خشه بۆکیشر او بۆ کۆتایی هینان به شۆرش و ده سه لات چه سپاندنی خۆیان به سه ر کوردستاندا که به سالانیکی دوور و درێژ نه یانتوانی له ناوی ببه ن. بۆ یه که مجار له میژووی عێراق و کوردستانی عێراقدا دانرا به مافی کورد به حوکمی زاتییه ک که کورد به پێوه ی ببات و هاوکاریش بێت له گه ل حکومه تی به غدا و به و گوێره یه چه ند وه زیریک له پارتنی دیموکراتی کوردستان خرا نه وه زاره تی عێراقه و سی پارێزگاریش بۆ سلێمانی و هه ولێر و دهوک له ئەندامانی پارتنی یاخود که سانی باوه ر پێکراوی شۆرش دامه زران و گه لیک قایمقام و مودیری ناحیه و پۆستی ئیداری و پۆلیسیش رێککه وتنی له سه ر کرا.

له گه ل ئەم هه نگاوانه دا حیزبی به عس داموده زگا حیزبییه کانی خۆی له کوردستاندا بلاوتر و پته وتر کرد و بوونه مه لبه ندی وێژدان کپین و خۆئاماده کردن بۆ قوناغیکی دیکه ی جاش دروستکردنه وه به شیوه یه کی به رفراوان.

ئیران و شای ئیران

ئیران و شای ئیران به ته وای تووشی سه رسورمان و راجله کینیکی زور بوون و چاره پوانی کاری وایان له شوپش و به تایبته تی له بارزانی نهئه کرد.

ئینجا خوینهری خوشه ویستی ئه م بیره وهریانه ی من، زور به پیویستی ئه زانم کورته یه ک را و بوچوون و زانیارییتان له سه ر ئه م به یاننامه و ریکه وتنه ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ بخرمه بهرچاو که له هه ندیک به لگه نامه دا تو مارکراون.

به شی شه شه م

هه تا ده سته یکردنه وهی شورش

هه نديك له پيلانه كاني به عس

ئامانجى حكومه تى به عس وهك باس م كرد ليدان و برانه وهى شوڤشى كورد بوو نهك له باوه رپه وه دان به مافه كاني گهلى كورددا بنيت. له مانگى كانونى يه كه مى ۱۹۷۰دا له سه ردانىكى وه فديكى شوڤشدا بو به غدا كه خوالىخوشبوو كاك ئيدريس بارزانى سه روكى بوو پيلانتيكان گيڤا بو كوشتنيان. كاك ئيدريس به رنه كه وت به لام عه ريف حه ميد كه تيكوشه ر و قاره مانىكى ناسراوى پيشمه رگه بوو به خه ستى بريندار كرا.

پيلانى ۲۹ى ئه يلولى ۱۹۷۱

ئهم پيلانه به (پيلانى خو ته قاننده وهى مه لاكان) ناوبانگى ده ركرد. هه ر له سه ره تاي ريككه وتنه كه وه ليڤه و له وي گيروگرفت و گرڤى زور له ناوچه جياوازه كاني كوردستاندا رووى ئه دا، بو داپوشينى ده سترىڤييه كاني به رى حكومه ت له سه ره تاوه هه نديك وه فدى ناره سمبيان ئه نارد بو ده رپرينى راي حكومه ت و پاكانه كردن كه ئهم رووداوانه به فه رمان و ئاگاداريى خويان نيه. پاش ئه وهى دوو مه لا له رۆڤى ۱۵ى ئه يلودا كه يه كيكيان عه بدولجه بار ئه عزه مى بوو پيشنيارى حكومه تيان هينا بوو بو بارزانى و ئه ويش به گوڤره ي راي خوڤى وه لامى دابوونه وه و دواى ئه وهى مه لاكان گه رابوونه وه به غدا، ئه مجاره وه فديكى هه شت نو كه سيان گه رانه وه بو ناوچه رزگار كراوه كان و له گه يشتنياندا بو حاجى هومهران، وهك ئه و كاته گوڤرا له كاتى عه سردا مه لا مسته فا گه يشته لايان بو ميوانخانه كه ي حاجى هومهران. عه بدولجه بار ئه عزه مى ده ستيكردبوو به باسكردن له را و راسپارده كاني حكومه ت بو چاره سه ركردنى ئه و گيڤه وكيڤشانه ي له نيوان هه ردوولادا په يدا بووبوون. هه ر كه بارزانى ده مى كردبووه وه ته قينه وه كه روويدا بوو. له و كاته دا چايچيى ميوانخانه كه كه ناوى شه ريف بوو، چووبووه ژووره وه و له كاتى ته قينه وه كه دا به ركه وت و كوڤرا و به ريكه وت بووه سوپه ريك بو بارزانى. له ئه نجامدا ده ركه وت كه يه كيك له و مه لايانه كه ناوى ئيبراهيم خوزاعى بوو ته قيبووه وه.

له سه ره تا و له لیكۆلینه وه کانیشدا ده ركه وت خوزاعیش نه یزانیوه ئه م ئامیری ریکۆردەر (مسجله) یه ی پیوه ی به ستراره، بۆمپریژ کراوه .
 من که به ده نگ رووداوه که وه چووم بۆ حاجی هۆمه ران، له دانیشتنیکدا بارزانی چه ند جاریک به زه رده خه نه وه ته ماشای منی ئه کرد که بیرکه وتنه وه ی ئه و قسه یه ی من بوو که پیم گوتبوو به عس غه داره و هه ولای کوشتنی جه نابت ئه ده ن.
 له ئه نجامی ته قینه وه که دا پارچه یه ک به ر ناوچه وانی که وتبوو و به پلاسته ریکی راست و چه پ شوینی زامه که دا پۆشرا بوو.
 رۆژ له دوا ی رۆژ ده رئه که وت که به عس به باوه ره وه مافی ره وای گه لی کوردی ناویت و له کاتی لاوازیی خۆیدا ئه م ریککه وتنه ی کرد و له گه ل به هیزبوونه وه یدا ئه وه بوو که رووی دا، به لام بۆ کوردیش سه رکه وتنیک بوو که ئه و دوژمنه سه رسه خته دان به مافی حوکمی زاتیدا بنییت و بووه قۆناغیکی نوئ له پیشکه وتنی خه باتی گه لی کورد دا.

گه رانه وه ی سه رکرده کانی بالی (م. س) ی پدک بۆ ناو شوورش

ئه و دووبه رکی و کوشتاره ی له نیوان پارتی دیموکراتی کوردستاندا هه بوو که سه ره تاکه ی له جیا بوونه وه ی مه کته بی سیاسی ئه وسا بوو له پارتی و هه تا ماوه یه ک پیش راگه یانندی ١١ ی ئازار ئه و به ره ره کانیه خویناویه به رده وام بوو.
 ئه م دوو لایه نه ریککه وتنه وه و بالی مه کته بی سیاسی ریگای ئاشتبوونه وه یان هه لبژارد له گه ل پارتیدا و به گویره ی ریککه وتنه که یان سه رکرده ناسراوه کانیان هاتنه وه بۆ ناوچه ی سه رکرده یه تی شوورش.
 له گه ل هاتنه وه یاندا که له گوندی قه سرئ و له ناوچه ی بابه کراوای رایات دامه زرابوون و من رۆر زوو سه ردانم کردن و مامۆستا ئیبراهیم ئه حمه د و مام جه لال و عه لی عه سکه ری و عومه ر ده بابه و نه وشيروان مسته فا بوون و کاک حامید قادر ناسراو به حامید قه ره شیان له گه لدا هاتبووه ده ره وه .

كاك نهوشيروان مستهفا له ناوه مووياندا، نزيكتر بوو به من و له قوناغى خویندنى ناوه ندى و دواناوه ندييه وه له سليمانى دوستايه تيمان هه بوو. باسى نهوشيروان له بيره وه رييه كانمدا له مه و دوا زور دیتته پیشه وه. ماموستا ئيبراهيم نه حمدم چهند جاريك له به غدا بينيبوو و دوستايه تيبى له گهل باوكمدا هه بوو و چهند جاريك باسى كوردايه تيبى باوكمى به خوشييه وه بو نه كردم.

على عهسكهرى و عومهر ده بابهم كه متر دييوو، دواى نه و سالانه به تاييه تى له گهل كاك عهليدا دوستايه تيمان زور زيادى كرد.

سه بارهت به مام جهلال، كه له سالى ۱۹۶۸دا فه رمانى گرتم له لايهن حكومهت وه بو دهر كرا، مام جهلال له ناوچهى سليمانى بوو. به هوى فونادى مهلا مه حمودى ئاموزامه وه كه كادريكى پيشكه وتووى بالى م.س بوو و زور نزيكى مام جهلال بوو، داواى بينينى كردم و نهويست كه نه گهر له توانايى داييت هاوكاريم بكات. من سوپاسم بو نارد و نه مزانى تومه تى من گهره يه و نه وه بوو كه وتمه ژيانى خوشاردنه وه و پيشمه رگايه تى. پاش نه وه له بيروت يه كترمان بينى و ههر له يه كه م دانيشتمانه وه سه ره تاي هاوړپيه تيبه كى گهرم و خوشه ويستى له نيوانماندا پهيدا بوو.

* * *

ههر له روژانى يه كه مى هاتنه وه يانه وه له قهسرى سهردانم كردن، ده عوه تم كردن بو ناوكيله كان. روژيك له به يانييه وه هه تا ئيواره له گوئى رووبار و چه مه كه ي به رده م باره گاكه مانه وه كه كه پر و ساباتيكى جوانمان دروست كرد بوو نانى نيوه پويمان له وئى خوارد و چهند سه عاتيك له گهل هاوړئ ئيبراهيم عهلاوى و چهند هاوړپيه كى ديكه كاتمان به باسى سياسه ت له گهل ياندا برده سه ر.

پاش ماوه يه كه كاك نهوشيروان سه فه رى كرد و له قيه ننا جيگير بوو. روژ له دواى روژ له گهل مام جهلالدا په يوه نديمان په ره ي نه سه ند و زور جار كه من نه چووم بو لاي نه و كه به تاييه تى نزيك (ناوپردان) جيگير بوو بوو، شه وانيش له وئى

ئه مامه وه و ههردووکیشمان چه زمان له قسه بوو. من زور له زه تم له قسه خو شه کان و باسی میژووی ژینانی سیاسی و روشنبیری ئه و پیاوه هه لکه وتوو ه ئه بینی. له شوینی تردا ده رباره ی هاوړییه تی مام جه لال و خو م باس ئه که م له کاتی جیا جیا و له شوینانی جیا وازدا. هه تا ئه مړۆ که ئه م چه ند دیره ئه نووسم ئه و خو شه ویستییه هه ر قوولتر بووه ته وه و ئه و سیفه ته شه خسیانه ی به مام جه لاله وه هه یه و به دریزیی سالانیك که تا ئه مړۆ ئه گاته نزیک ٤٩ سال، که کو ی ئه که مه وه به که سه وه نه مدیومه له ژیا نمدا.

هه ر له و کاته شه وه له گه ل شه هید علی عه سکه ریش بووینه دوستی نزیک. روژیک پیی گوتم: فاروق ئه مه ویت به راشکاوی باسیك هه یه بو ت بکه م... پیش چوونه ناو باسه که چه ز ئه که م به دلکی پاک و راستگو یانه له من بگه یه، نه من ئه مه نده زه عیقم و نه ئیوه ش ئه وه نده ده سه لاتدارن لی تان بترسم. قسه یه که له سه ر من هه یه بو میژوو بو ت ئه گه یه مه وه: گو ترابوو من له شه پیک له گه ل شیوعیه یه کاندایه سالی ١٩٦٣ له ناوچه ی به مو شیوعیه کی ده ستگیرکراوم هی ناوه و فیشه کی کم ناوه به ناو ده مییه وه، ئه م چیرۆکه هه لبه ستراوه و به هیچ جوړیک راست نییه، ئه وه شت پی بلیم من قه ت کۆنه په رست نه بووم و ئه و سالانه ی له به غداش بووین چه ند وتار و وتاری وهرگیروای ری بازی مارکسی و سوشیالیزم له روژنامه ی هاوکاریدا به ناوی خوازاوی (شالو) هوه بلاو کردوو ته وه.

دیسانه وه ناوکیله کان

که باسی ناوکیله کان ئه که یه وه که گوندیکی بچکۆله ی ده ور گیراو له هه ر چوار لاره به چیا ی به رز و سه خته وه، ئه گه ر باره گای ئی مه نه بووایه له و ی و ئه و فه رمانانه ی نه دیبایه و ئه و رووداوانه ی له ناو خو ی و به هوی ئه وه ی بوو بووه بنکه یه کی شو رپشگیری له کوردستان و عیرا قدا به سه ر نه هاتایه، ئه مه نده ناو و ناوبانگی نه ئه بوو و وه که هه رگوندیکی ئاسایی ئه و ناوچه یه ئه بوو. له

ناوکیله کانه وه دهستان کرده وه به جموجۆلیکی فراوان بۆ به یه کبه ستنه وه ی ریکخراوه کانی حیزب له کوردستاندا و چالاکى نویش بۆ گه شه پیدانى حیزب له هه موو پوو یه که وه ئه نجام ئه درا. هه روه ها ئه و گونده بووه بنکه ی ریکخستنه وه ی حیزب له عیراقیشدا و په یوه ندیه ه کانمان به گشت شاره کانی به غدا و فوراتی ناوه راست و خوارووی عیراقه وه له وپوه ئه نجام ئه درا.

حکومه تی به عس کاتیک توانی (ح.ش.ع - لیژنه ی مه رکه زی) بخاته ناو به ره ی نیشتمانی! و حکومه تیشه وه، و به ئاگر و ئاسن به ره وپوو یه هیزه نه یاره کانی ئوپۆرسیۆن ببیته وه له عیراقدا بارودۆخیکی وه های به رپا کرد که بیجگه له شۆرشى کورد و پارتی دیموکراتی کوردستان ته نیا ئیمه وه ک حیزب و هیژیکی دیار له عیراقدا مابووینه وه که به ره نگاری ئه و ده سه لاته ببیته وه و به هیچ جۆریک سازشی له گه لدا نه که یین.

یه کیک له هه ولدانه کانی به عس بۆ نزیکبوونه وه ی ئیمه لییان راسپاردنی چه ند که سایه تیه کی عیراقی بوو که په یوه ندیمان پیوه بکه ن بۆ گفتوگۆ له گه لیاندا و هه وله کان گه یشته راده یه کی وا که شه ویکی دره نگ که سایه تیه کی گه وره و ناودار هاته لامان بۆ ناوکیله کان و په یامیکی زاره کیی سه دام حسینی پی گه یاندین که ئیمه ته نیا هیژین له عیراق و کوردستاندا رازی نابین به ته نانه ت گفتوگۆش له گه لیاندا. ئه مه له کاتیکدا بوو لیژنه ی مه رکه زی چوو بووه حکومه ته وه له گه لیاندا و پارتی دیموکراتی کوردستانیش ریکه وتنی ١١ ی ئازاری ١٩٧٠ ی له گه لدا مۆر کردبوون. راسپارده که ئه وه بوو قیاده ی مه رکه زی بجیته به ره ی نیشتمانییه وه و دوو وه زیریشمان هه بیته له وه زاره تی به عسدا، وه زاره تی پلاندانانیش یه کیک ئه بیته له و دووانه. هاوړی ئیبراهیم عه لاوی و من له م دانیشته نا بووین و به بی لیکدانه وه و تاوتوی کردن ئه و داوا یه مان ره تکرده وه.

هه ر له و کۆششه ی به عس بۆ راکیشانی قیاده ی مه رکه زی، جاریکی تر که سیکی دیکه یان له لایه ن نازم گزاره وه نارد بۆ لامان که یان ئه وه تا قبوولی به شداریکردنی حوکم بکه یین له گه لیان یاخود چاوه رپی بین هه موومان له ناو ئه به ن. ئه مجاره یان من

له باره گای حیزب بووم و هاوری ئیبراهیم بهره و دهره وهی ولات بهرپیوه بوو. بهه مان شیوه وه لایمی ئه و براده رهم دایه وه.

پاش ئه مانه زنجیره یه ک شالاوی چه په لی توند کرایه سه رمان. بۆ نمونه چه ند جارێک توانییان خوارده مه نیی ژه هراویمان بۆ بنیرنه ناوکیله کان و ژه هر خواردمان بکه ن. ژه هر خواردن و نه خوۆشکه وتنی هه ندی هاوپیوشمان باوه پری لاواز نه کردین، به لکو رق و کینه ی به رامبه ر فاشسته کانی له ناوماندا قوولتر کرده وه. به ناوی دیارییه وه چه ند جارێک لوغمیان بۆ ناردین که له کردنه وه یدا هه رچی له ویدا بیته بیکوژیت.

له سه ر ئه و ریگایه ی له ناوکیله کانه وه به ره و گه لاله و هه موو بنکه و باره گاکانی پارتی و سه رکردایه تی شۆرش ئه چوو چایخانه یه ک هه بوو خاوه نه که ی ناوی قادر بیکه س بوو. کاک قادر کوردی کوردستانی ئیران بوو، له گه ل خیزانه که یدا له ناوکیله کان دانه نیشته. ئه م پیاوه هه ندی شیوه و ریکردن و جموجۆلی له شارلی شاپلن ئه چوو. پیاویکی روو خوۆش و قسه خوۆش بوو.

گومانی ئه وه مان هه بوو که په یوه ندیی به ده زگای پاراستنی پارتیشه وه هه بیته. زۆر جار وه ک دیاریی به تاییه تی له هه ولیره وه خوارده مه نی و برنج و رۆن و شه کر و چاشمان به ناوونیشانی قادر بیکه سه وه بۆ ئه هات.

ئه مه له کاتی کدا بوو به عس چه ند جارێک جاسوس یا خود ئه ندامی شیوعیی رووخاوی له ژیر ئازار و ئه شکه نه جده ئه نارد بۆ ناومان بۆ چه ند مه رامی جیاواز - په کیکیان ئه وه بوو که بنه ی پته و دروستبکات له ناو بنکه و ریکخستنی حیزبدا. ئیمه ش که گومانمان هه بوایه له م جۆر که سانه لیکۆلینه وه مان له گه لدا ئه کردن بۆ وه رگرتنی زانیاریی دوژمن و جۆری جولانه وه یان به رامبه رمان.

رۆژیک به قادر بیکه سم گوت، کاک قادر دوژمن لوغمی چینه راومان به ناوی دیارییه وه بۆ ئه نیریت، ئاگادار به و ده ست له هه یچانه وه نه ده یت، من ئاگادار بکه تا براده رانی شاره زامان هه یه لی و رده بنه وه نه ک بته قیته وه.

هەولدانىك بۆكۈشتىن ۱۹۷۱/۱۲/۲۶

ھەر لەو چەند رۆژەدا بوو برادەرىكىمان ھات گوتى قادر بېكەس ئەلئىت بە ھاورپى فاروق بلېن ديارى بۆ ھاتوۋە، ھەر بەو برادەرى خۆمانم گوت بە راكردن بگەرەو ھەلە كاك قادر بلې دەست لە ھىچ نەدات وا خۆيشم دېم. نىوان من و چاىخانەكە ھەر سەد يان سەد و پەنجا مەترىك ئەبوو، خۆيشم بەپەلە بەرەو چاىخانەكە رۆيشتم، لە نىوہى رېگادا بووم گرمەيەكى گەورە و ئاگر و دوکەل لە چاىخانەكەو بەرز بووہوہ. پاش ماوہيەك زانىمان ئەو ھەولە بۆكۈشتىن من بوو. چەند كەسك كوزان و چەند كەس نابينا و چەند كەس سىكى ديكە بريندار بوون. قادر بېكەس گوتبووى ئا بابزانم ئەو ديارىيە چىيە ھاتوۋە بۆ ھاورپى فاروق. لەبەر ئەوہى خۆى نزيكترين كەس بوو لە تەقىنەوہكەوہ، سەرى لە گيانى بوو بووہوہ. ئەوئيش بوو بە شەھيدىكى رېگاي ئازادىخوازىي ئەم گەلە. ھاورپى سامى فەيلى لەو رپووداوہدا چاويكى لە دەست دا.

ھەر لەو رۆژانەدا لە بازگەى بەرزىوہ كە يەكەم بازگەى پېشمەرگە بوو لەسەر رېگاي رەواندن بەرەو ناوچەى كوردستانى ئازادكراو ئوتومبىليك ئەپشكنن كە پىناسەى خاوەنەكەى لە دوایدا گەيشتە دەست ئېمە، جانتايەك لە سنووقى ئوتومبىلەكەدا ئەبىت، پېشمەرگە لىي ئەپرسىت بۆ كوئى ئەچىت؟ گوتبووى شىوعىم و ئەچم بۆ ناوكىلەكان. پىئى گوتبوو وەرە ئەم جانتايەت بگەرەوہ، كابرا بە قسەى نەكردبوو، خۆى كرددبووہوہ و بە داخوہ پىايدا تەقىبووہوہ و يەكسەر شەھيد بوو، نۆكەرەكەى حكومەتئيش راىكردبوو، بەلام پېشمەرگەكانى ديكە تەقەيان لى كرد و بەسزايان گەياند.

بوونى ئېمە لە ناوكىلەكان ئەبووہ ھۆى دروستكردنى گىرگرفتى جىاجيا بۆ خۆمان و بۆ شۆرشىش.

بۆ خۆمان بەھۆى ئەوہى تاقە رېگاي گەلالە و حاجى ھۆمەران و ھەموو شاروچكە و گوندەكانى ناوچەكە بوو كە زوربەيان بارەگاي سىياسى و پېشمەرگايەتئى شۆرشى

تیدا بوو و ئه و سالانه ی ریککه وتنی ١١ ی نازار بهری ناوچه که به ره لالا بوو بۆ هاتووچۆی هه موو کهس، بۆ ئیمه هاورپییانی خۆمان به ئاسانی ئه گه یشتنه لامان به لام له هه مان کاتدا دوژمنیش ئه ی توانی به ئاسانی بگاته ناومان.

بۆ شوڤریشیش گرفتی ئه وه هه بوو که ئه وان له گه لّ حکومه تدا له ئاشتیدان و بگره هاوکارن له حوکمدا و چه ند وه زیریکیان له حکومه تی به غدا و ئیداره ی شاره کانی کوردستانیشدا هه یه . بوونی باره گای ئیمه ش له چه قی ئه و تاقه ریگایه دا که دوژمنی حکومه تین و چالاکیان هه یه دژی به عس له کوردستان و عیراقیشدا، ئه مه ناوکۆکیه کی دروست کردبوو له هه لۆیسته کاندای بۆ به ریۆه به رانی شوڤرش، حکومه تیش پارتییی ئاگادار ئه کرده وه له و بارودۆخه و بیگومان داوای لی ئه کردن که هه یچ نه بیّت سنووریک دابنن بۆ چالاکی و جموجۆلی ئیمه .

به رامبه ر به و ژه هر و ئه لغامانه ی بۆیان ئه ناردين ئیمه ش ئه وه نده ی له تواناماندا بوو به چه نده ها کرده وه ی شوڤرشگێرانه به رپه رچی شالاوه کانی حکومه تمان ئه دایه وه، به تایبه تی له به غدا که چه ند بنکه ی نه ینی و ئاشکرایانمان ئه دایه به ر ده سترپژ و نارنجۆک و زیانی زۆرمان پی ئه گه یانندن و هه ولمان ئه دا به تایبه تی له ناوچه ی لادیکانی ناوه رپاست و خوارووی عیراقدا په ره به تیکۆشانی خۆمان بده یین و خۆ ئاماده بکه یین بۆ تیکۆشانی چه کدار. ئه وه بوو چه نده ها به یه کدادانی چه کدارانه مان بوو له گه لّ هیزه کانی حکومه تدا به تایبه تی له لادیکانی حله و دیوانیه و به سره .

مه شق له سه ر چه کی جیاواز

له بنکه ی ناوکێله کاندای پۆل پۆل هاورپییانی (پ.م) به تایبه تی و هاورپییانی حیزبیش به گشتی له سه ر به کاره ییانی چه کی جیا جیا مه شقمان پی ئه کردن. له هه مان کاتدا ئه و هاورپییانه ی له و خولانه دا به شدار ئه بوون موحازه ره بیان له سه ر بابته جیا جیاکانی سیاسه ت و ئابووری و میژووی بزوتنه وه ی نیشتمانیی کوردستان و عیراق وه ره ئه گرت. خۆم یه کێک بووم له به ریۆه به رانی ئه م خولانه، به

تایبه تی به کارهینانی ئار پی جی (RPG) له بهر ئه وهی پيشتر ئه فسهر بووم له سوپادا په یوه ندیی به منه وه هه بوو.

کاری دروستکردنی ئه لغام و به کارهینانی و پووچه ل کردنه وهی له لای هاوړپیی شهید ئه بو سه میره بوو. ئه و هاوړپییانه ی له ریکخستنه کانی به غدا و ناوه پاست و خوارووی عیراقه وه ئه هاتن، له گه ل هاوړپییانی ریکخستنه کانی سلیمانی و هه ولیر و که رکوک و خانه قین به یه که ئه گه یشتن و سوودیان له ئه زموونی یه کتریش وه رنه گرت له هه موو روویه که وه.

هه میشه له یادمه و بیرم ناچیت چوار هاوړپیی که له ناوچه ی شوانه وه ئاماده ی دوو خولی فیترکردن بوون په یوه ندییان به خوالیخوشبوو سه روکی لایه نی دووه می (حه قه) حه مه سووره وه هه بوو، و دوو سال له سه ر یه که جه نابی حه مه سوور ته زیحی قه زوانی تایبه تی به واندا بو ئه ناردم له گه ل سالو و خوشه ویستی ئه و پیاوه مه زنه بو قیاده ی مه رکه زی.

فه خری (خه لیل ئه لغه زالی) هاوړپییه کی خوینده وار و ئازا بو له ناوه پاستی خویندنی پزیشکی به غداوه له دهستی به عس هه لات و لپرسراوی عه سکه ری بنکه ی ناوکیله کان و دوا ی ئه ویش هه ر لپرسراو بوو که زوربه ی بنکه که مان له ناوکیله کان گواسته وه بو کانی سپیندار. فه خری هه موو کاره کانی خو ی ئازایانه جیبه جی ئه کرد و یه کی که بوو له ماموستاکانی خوله کانی مه شق پیکردن.

هاوړپییه که مان به ناوی خوازراوی مه هدییه وه، له ریکخراوی جه له ولا (قه ره غان) هوه بو مه شقکردن بو ماوه ی مانگی که هاتبوو بو لامان. ئیواره یه که له کاتی ناخواردندا دیار نه بوو له سه ر سفره به کومه له که مان، دوا ی پرسین بو م ده رکه وت مانی گرتووه له خواردن، له بهر ئه وه ی هاوړپیی فه خری سزای داوه به هینانی سی بار دار که له چیاکانی نزی که باره گاکه مانه وه ئه هینرا. هاوړپییان گوتیان فه خری له سه ر زور خواردن سزای داوه. به و رووداوه زور دلگیر بووم و هاوړپیی فه خرییم بانگ کرد پیم گوت خواردنی ئیمه چییه تا سزای هاوړپییه که بد هیت له سه ر

زۆر خواردن؟ مه هدی ئاماده ی هه موو وانه و مه شقه کانه و بو ماوه ی مانگیك لییره میوانه. به پیکه نینه وه گوتی: هاوړی به شی چوار پینچ کهس سه مومن و نیسکیڼه ی خواردوو و ئه مه یه که مجاری نییه، ئه بیټ خوی به جوړیکی تر رابهینیت!

پاش ئه وه دوو سی رۆژ له سه ر یه که مه هدی له کاتی ناخواردنی نیوه پړو دیار نه ئه ما. که پرسیم باشه ئه م هاوړییه به قه لافه تیشه چۆن به بی خواردن هه لئه کات و بزاندن تا که ی ئه م مانگرتنه ی بهرده وام ئه بیټ؟ چه ند هاوړییه کی ئه و خوله به پیکه نینه وه پییان گوتم هیچ خه می مه خو، له کاتی حه وانه وه ی نیوه پړودا مه هدی له گوی روبرو قه ژال ئه کوژیت و گوژسته که ی ده رئه هیڼیت و ئه یخوات. یه که مجار بوو بیستم که سیك قه ژال بخوات.

هاوړی مه هدی کاری خوی ته واو کرد و گه رایه وه شوینی خوی، ده رکه وت له روی داراییه وه وه زعی زۆر باشه، بۆیه پیاوانه په نجا جووت پیلاوی تایبه تی نارد بو ناوکیله کان وه که ده ربړینی سوپاس و خوشه ویستی بو هاوړیکانی.

هه ر ده رباره ی ژیاڼی ناو بنکه کانی حیزب. ئیمه به که مترین و هه رزانترین خواردن و زۆر به خوشییه وه ژیاڼمان ئه برده سه ر. راوه ماسیش له سه ر روبرو یاری بهرده ممان هه ندی کات سه رچاوه یه کی دیکه ی خورا کمان بوو. راوه ماسییه که له هاویندا ئاسان بوو به لام ئه و راوه ماسییه ی له زستاندا ئه کرا جیی سه رسورمان بوو.

به و سه رما و به سه له کی سه هۆله، چه ند هاوړییه کمان نارنجوکی ده ستردی خو مانیان هه لئه دایه ئاوه که وه و به مه له وانی له و ئاوه سارده دا ماسییان ئه گرت و له گوی ئاوه که ئه یان برژاند. پاله وانی ئه م چالاکییه هاوړییه کی عه ره بی خوارووی عیراق بوو که ناوی (جاسم) بوو.

هه رچه ندیش باسی ئه و فرنی سه مومن و نانه بکه م که هاوړی مسته فا چاوپه ش وه که وه ستای (به نا) دروستی کرد هیشتا که مه. چونکه ئه و نان و سه مونه ی ئه و فرنه به گه رمی ئه مانخوارد تامیکی یه کجار خوشی هه بوو، به تایبه تی له هاویندا که به باینجان و ته ماته ی تازه به تازه ی هاوړی عه زه ره شه وه ئه مانخوارد.

ژماره يه كه له هاوړپښاني هه لاتوو يا خود نه وانه ي هاتبوون بۆ باره گاي حيزب بۆ كاروباري ريځخستن وپيشمه رگايه تي له به غدا و شاره كاني ديكه ي عيراقه وه په يتا په يتا نه گه يشتنه ناوكيله كان، هه نديكيان نه و نه دامانه ي حيزب بوون كه به هوي شالوي به رده وامي به عس له سه رمان په يوه ندييان به ريځخستن كاني خو يانه وه نه مابوو، چونكه زوربه ي ريځخستن كاني ليدرا بوون و زوريش له هاوړپښكان له زيندانه كاني به عسدا بوون.

نه م هاتوانه، ژماره يه كي زوربان لاي نيمه و هاوړپښاني پيشكه وتووي ديكه وه نه ناسرابوون، بويه ده زگا كاني به عس له زور شوينه وه هه ولي ناردني جاسوسيان نه دا بۆ جيگير كړدنيان، هه نديكيش روخواو بوون و له ترسا هاتبوون و نه مانه ش دوو جوړ بوون: به شيكيان راستيه كانيان پي نه گه ياندين و هه نديكيش هه بوون خو يان مه لاس دابوو بۆ داهاتوويه كه رولتيكي دورثمانه مان به رامبه ر بيبنن.

له و بارودوخه پر گرييه دا به چاوديري خدر سه يد سه لمان كه نه ندامي سه ر كړد ايه تي بوو و به (نه بو جه عفر) ناو نه برا قسه وقسه لوك و جموجولتيكي دوور له په يره وي حيزب و په يوه نديي هاوړپښانه يان دروست كړد كه گوايه سه ر كړد ايه تي لقي كوردستان په يوه ندي به پارتی ديموكراتي كوردستانه وه هه يه. چه ند جاريك من و هاوړپښاني ديكه ي كورد و عه ره ب كو بوونه وه ي گشتيي ناشكرامان له گه ل كړدن بۆ وازه ينان له و بۆ چوونه چه و ته يان به لام هه نديكيان گوييان گران بوو و به هيج جوړيك راي خو يان نه نه گوړي. نه بو جه عفر كه به رپرسياريتي خوي هه بوو له ريځخستن كاني به غدا و ناوه راستدا رولتيكي تيكد ه رانه ي ناشكراي هه بوو. هه رچه نده نه بو جه عفر كورد بوو و خه لكي زاخو بوو و ژيانتيكي دوور و دريژي حيزبايه تي و تيگوشاني هه بوو، به لام هه موو كرداره كاني جيگاي گوماني زورمان بوو كه په يوه نديي به ده زگا كاني حكومه ته وه هه بيت. له به ر نه وه ي به يناو به ينيش ون نه بوو، كه خوي نه يگوت خه ريكي ريځخستن كاني حيزب له به غدا. له و كاتانه دا، هاوړي نيراهيم عه لاوي له دهره وه ي

ولآت بوو، سهردانی چین و یه مهن و سوریا یی ئه کرد بۆ پته و کردنی په یوه ندیی سیاسی و ئینته رناسیۆنالیزمی حیزب.

ئهو هاوړپییانه داوایان کرد له باره گای ناوکیله کان بچنه دهره وه و له نزیك گونده که و له سهر رووبار چهنه که پریکیان دروستکرد. به ناردنی ئارۆخه و چهك توانیمان په یوه ندییان له گه لدا بهیئینه وه و ههندیکیان رابکیشینه وه، به لام ئهو جیابوونه وه یه یان هه تا گه پانه وهی هاوړپئ ئیبراهیم بهرده وام بوو.

ئهو وهی سهرنجی رانه کیشاین ئهو بوو له و کاتی هه ولئ که رتکردنه دا چهنه هاوړپییه کی پیشکه وتوومان له فوراتی ناوه راست شه هید بوون.

له دانیشتنی کدا که من وهك لیپرسراوی په یوه ندییه کانی حیزب له گه ل پارتی و شوپرشدا ئاماده ی بووم، کاک مه سعود بارزانی پیی راگه یاندم که که سیکی پیشکه وتووتان له ناودایه، زانیاری ته واومان هه یه بووه به پیایوی حکومت!

کاتیك هاوړپئ ئیبراهیم هاته وه ئهو هم پیی راگه یاند و لئی پرسیم خۆت رات چییه؟ گوتم به بیئ ئهو زانیارییه ی کاک مه سعود خۆم ده میکه گومانی ته واوم هه یه له و پیایوه.

یه کیك له ناوکییه کانی ئیمه له گه لیدا، ئهو بوو که به و شه ره شه ق و هه ولدانه زۆره ی بۆ په یدا کردنی چهك ئه ماندا، ئهو به جه عفر بیئ هیچ بوونی پیلان و نه خشه یهك بریکی زۆر له و چه کانه ی ناردنه فوراتی ناوه راست و له ئه نجامدا چهنه هاوړپییه کی تیكۆشه ر و ئازا و چه که کانیشمان له دهست ئه چوو.

له لایه کی دیکه شه وه، پیلان و شالاوی حکومت بۆ سه رمان بۆ ئهم باره گایه ی ناوکیله کان په ره ی سه ند و که وتینه بهرده م مه ترسیی زۆری ناردنی خه لکی گومانلیکراو. بۆیه بریارماندا ناوکیله کان وهك بنکه یه کی بچووک بهیئینه وه و له باریکی زۆر ناخۆشدا باره گامان گواسته وه بۆ گوندی گوپزان، که گوندیک بوو له سهر ریگه خۆله که ی نیوان گه لاله و شیرکاوه و به ره و بارزان.

له گوپزان چهنه خانوو و گه وپ و ته ویله یه کمان ده سته که وت، له گه ل هه ول و ته قه لای زۆردا بۆ پاککردنه وه یان، زووره کان هیشتا پر بوون له کیچ و پرشک و

ئەسپى و بۆنى ريخ و پاشماوھى تەپالە و پاشەپۇي ئازەلانى خانەخويى ئەو شوپناھ بۆ ئيمەى ميوانى تازەيان مابووه.

كە چووينە (گويزان) دوو بەرەككى ئەو بارەى ناوكيلەكان چارەسەر كرا. لە سەررو گوندى (دارلسەلام) و خوار گوندى گويزان لە ناو ئەو چيايانەدا دەستمان كرد بە دروستكردى گوندىكى بچكۆلە بۆ خۆمان و بە ماوھىەكى كەم بە كرئكارى و وەستايى و ئەندازيارى ھاوپرئيان بارەگاي نويمان دوور لە ھەموو گوندىكان دروستكرد. تەنيا مام ئەحمەدى جووتيار لە سەررو ئيمە كە تەنيا خۆى و خيزانەكەى و تاقە كچەكەى خانوويەكيان لە ناو مولكى خوياندا ھەبوو، دراوسپى گوندىكەى ئيمە بوون.

بارەگاھەمان بيجگە لە چەند ھۆل و ژوورئىكى گەرە و بچوك، ژوورى چاپخانە و گەرماو و چەند تەواليتىك و فرين و جيگاي چيشت لئنان و چا لئنانى ھەبوو. زەوييەكى گەرەشمان ھەبوو لەسەر ھەمان رى و شوپنى ناوكيلەكان بەلام زۆر بە فراوانى ھاوپرئى عەزە رەش كە لئپرسراوى ئيدارىي بارەگا بوو، بە ھاوكارىي ھاوپرئيانى ديكە سەرقالى كشتوكالى ھەمە چەشنە بوو لە ھەوارى نويماندا.

بارى ژيان و شوپنى ئيسراھەتمان گۆرپا و كەوتينەوہ چالاكىي زۆر و ريكخستنەوہى كاروبارمان. بەھۆى ئەوہى لە ريگەى گشتيپەوہ دوور بووين و تەنيا ريگايەكى خۆل بە سەرروى بارەگاي ئيمەوہ لە گەلالەوہ ئەچوو بۆ بارزان، پۆل پۆل ھاوپرئيانى ريكخراوہكان پيشوازبيان لى ئەكرا و ھەموو وەك كوورەھەنگ لە چالاكيدا گفەمان ئەھات.

ليژنە محەليپەكانى ھەولپەر و بادينان و كەرڪوك و سليمانى و خانەقين بە شيۆھىەكى دامەزراوتر لە پيشوو كەوتنە جيپەجى كردنى فەرمانە حيزبى و جەماوهرىپەكان. لە ھەمان كاتدا ھاوپرئيانى ناوچەكانى بەغدا و ناوھەرەست و خوارووى بەغدا پيشكەوتنيان بە خۆوہ دى.

بوونى سكرتيرى حيزب لە بارەگاھەدا و پئىداچوونەوہى ناكۆكىي دروستكارووى ماوھى پيشوو ئيمەى خستەوہ بەردەم لئپرسراوئيتى زۆرەوہ. پاش ليكۆلئينەوہى

ورد و له سهر بنه رته تی به لگه و شایهت و دانپیانانی چهند ناپاکیک توانیمان نه و گومانانهای هه مانبووه بخینه بهر رۆشنایی ته و او. به گشتی و تایبه تیش بۆ وه لامدانه وهی هه ندیک له سهر کرده کانی (لیژنه ی مەرکه زی) به پڕوپاگهنده ی زۆر و به قسه و به نووسین بوو بوون به پاریزهر و فرمیسکرپژئی نه بو جه عفر. لیژندا نه م راستییه ی نه نووسم: ههر که یه کیک له جاسوسه گرنگه کانی حکومه تی به عسمان گرت، نه بو جه عفر خۆی ون کرد و دهرکه وت که رایکردووه ته لای پارتی و په نای بۆ بردوون که بیپاریزن. کاتیک داوامان کرد راده ستمان بکه نه وه که هه ندیک لیکوئینه وه مان هه یه له گه لیدا و خۆتان به ئیمه تان گوتووه نه م پیاوه په یوه نندی به حکومه ته وه هه یه، براده رانی پارتی گوتیان نه وه راسته، به لام په نای بۆ ئیمه هیناوه و ئیوه نه توانن لای ئیمه لیکوئینه وه ی له گه ل بکه ن. ئیمه به وه رازی نه بووین و هۆیه کی سهره کیشمان نه وه بوو که به و هۆیه وه پاراستن نه چیته بنج و بناوانی نهینییه کی زۆری ناو حیزبی ئیمه وه. ماوه یه که ده سته سه ر بوو لای پارتی، ئیمه به هیچ جۆرک نه نیازمان هه بوو نه بریارمان دابوو دژی نه بو جه عفر شتیک بکه ین و بگاته راده ی کوشتنی.

له و رۆژانه دا لیژنه ی مەرکه زی له گروگالی گفتوگۆ و چوونه ناو وه زارهت و به ره ی نیشتمانی به عسدا بوون، وه که دوایی دهرکه وت نه بو جه عفر په یوه نندی به وانه وه کردووه له به رسیرین به و شیوه یه ی کاک که ریم نه حمه د له بیره وه ریبه کانیدا باسی نه کات، ئیتر بۆ لای نه وان یا حکومه ت به دزیه وه له پیشی پیکابیک گواسته نه وه ی به ردی مەر مه پدا له ری گه لاله وه به ره و خوار هاتبوو و تاقه ریگاش ههر نه وه بوو که به بهر بنکه که ی ئیمه دا نه رۆیشت له ناوکیله کان. دیبوویان به جامانه که ی لای ده موچاوی داپۆشیبوو که نه و هاوړپیانه نه یبینن، به لام چاویان پی که وتبوو وه دوای که وتبوون و له گوندی به رسیرین له نرک بنکه ی لیژنه ی مەرکه زیه وه ته قه یان لیکردبوو. بی نه وه ی هیچ فه رمانیکیان پی بیت بۆ نه و کاره، ته نیا دلگه رمییان له وه ی نه و به ینه چهند هاوړپیه کمان له

به غدا و ناوچه كانی حله و دیوانیه شهید بووبوون و گومان هه بوو كه ئه بو جه عفر دهستی هه بیته تیایدا بویه كه ئه و جاسوسه گیرا یه كسهر ئه م رایكرده لای پارتی وهك دهسه لاتداری ره سمی له ناوچه كه دا.

به م دووردریژییه ئه م باسه م نووسی وهك وه لامیك بۆ ئه و كه سانهی كه زوربه بیان له سه ركرده كانی لیژنه ی مه ركه زی بوون و تا ئیستاش ئه و باسه به جۆریکی دیکه بلاو ئه كه نه وه. ئه مه له كاتیكدا دهیان هاوپییان كه به دهستی به عس و داموده زگاكانیان شهید کران ئه مه ندهی ئه م رووداوه باسیان نه كرد چونكه له شایبولوغانی ریككه وتیاندا بوون له گه ل به عسدا.

هه ر بۆ میژوو: هاوپی ئیبراهیم عه لوی له هه موومان زیاتر به داخ بوو بۆ ئه و كوشتنه بی پریاره، هه تا سالی ٢٠٠٣ و كه وتنی سه دام، كاتیك فایله كانی ئاسایش كه وته به رده ست و به داخه وه ئه و گومانه ی له سه ر ئه بو جه عفر هه بوو، راست ده رچوو.

پارتیش وهك دهسه لات دوو هاوپی ئیمه یان گرت و له جیاتی ئه بو جه عفر ئیعدامیان كردن و هه ر دیسانه وه بۆ میژوو یه كیكیان ئاگاداری هیچ نه بوو و بووه قوربانی حوكمیكی سه ر پییی پارتی كه بگوتریت دهسه لاتیان له ده ست ناده ن و ئه م كاره یان به بی گویدانه ئه و هه موو په یوه ندییه ی هه مانبوو له گه لیاندا ئه نجام دا. سلوو له گیانی پاکی هاوپی ره شید مه خموری و هاوپی حسین (عه بدولر زاق) كه كادریکی پیشكه وتووی حیزب بوو.

ئه وه ی پارتی كرده دوور بوو له دادپه روه ری و دوور بوو له په یوه ندیی دوو حیزبی هاوکار به یه كتر، ئه مه نده په له یان بوو بۆ ئه وه ی دهسه لاتداری خویان رابگه یه نن، به بی لیکۆلینه وه له گیراوه كان و به بی پرسیک له ئیمه ئه و دوو هاوپییه یان كوشت كه یه كیكیان هیچ په یوه ندیی به و كاره وه نه بوو.

سهرنجیکی سهره ری. له کاروانی بهردهوام

هه مووکات من باوه پرم وابوو که په یوه ندیی شه خسی و سیاسی له گهل خه لکدا یاخود به مانای فراوانتر له گهل جه ماوهردا به شیکی گرنکه له ژیان و رۆلی گه وره شی هه یه بۆ ریپه وی سیاسی ئه و که سه. مرۆفی گۆشه گیر و دوور له جه ماوهر، دوور له براده رانی خویندن یاخود ئیشوکار ناتوانیت خزمه تی دیار و پیشکه وتوی هه بیته بۆ حیزیه که ی و بۆ گه له که شی به گشتی. هه ر وه که ئه زموونی خۆم یه کیک له سیفه ته چاکه کانی ئه ندام یا کادر ئه وه یه خۆی ده ستپیشکه ر بیته بۆ ئه و جوړه په یوه ندییانه نه که به فه رمانی لپرسراو یا حیزیه که ی. ئه گه ر تاکه که سه ئه و سیفه تانه ی له سروشتیدا یا سهره تای په روه رده بوونی له ته مه نی منالییدا تیدا نه بیته، که که وته به رده م ئه و جوړه ژیا نه یاخود په یوه ندییه سیاسییه، ئه رکیکی هه ره پیو یستی سهرشانیتی هه ولبدات به ره و گوړان، گوړانی کۆمه لایه تی خۆی له ریگای په یوه ندیکردنی فراوانه وه به خه لک و ریخراوه جیا جیا کۆمه لایه تی و رۆشنبرییه کان، بیته به هاوړی به رده وامی (کتیب) که بیجگه له م سیفه ته ی باسی ئه که م، خۆی به شیوه یه کی گشتی بنیاد بنیت له گشت روویه که وه. وه که له ژیا نماندا ئه بینین، که سانیک هه ن گه یشتوونه ته پایه و پله ی به رزی سهرکردایه تی جیاوازی فه رمانه وایی، حیزبی، حکومه تی.. به چه ند پیوانه یه که هه لیانه سه نگیین: ئایا شایسته ی ئه و شوینه ن یا نا؟ به لی فلان که رۆشنبرییه و سوودی له ئه زموونی خۆی و خه لک بینیه له رووی په یوه ندی کۆمه لایه تییه وه، هه ر له به ته نگ خه لک هاتنه وه له خو شی و ناخو شیدا که بووه ته هۆی ئه وه ی خه لک خو شی بویت و شتی لیوه فی ر بیته، هه ر له زانیارییه کانیه وه هه تا ئه گاته بیفیزی و ده ستپاکی و ده م و زمان پاکی به رامبه ر هاوړی و دراوسی و کارمه ندانی و ده وروپشتی و سه روو خۆی و خوارووی خۆی.

من له م ته مه نه درێژدا هه موو جوړه کانم دیوه و یه که یه که ئه زانم و ئیوه ی خوینه ری ئه م چه ند دیپه راستی و دروستی ئه م قسانه لیک بده نه وه. هه یه گه یشتووه ته ئه و پله به رزه که چی چوار براده ری شه خسی خۆی نییه، نه له

شه کراو و نه له ته عزیی دراوسی و ناسیاوه کانیدا نابینیت، له شه ش وشه دا سی چواریکی زه م و تانووته له هه موو کهس، ئه وهی باری ئابووریشی باشه له م جوړه که سانه دا، به هیچ راده یه ک هاوکاری کهس نین. ئه م جوړه که سانه نابنه پیشپه و یا سه رکرده ی لیّهاتوو، یا خود ته نیا ئه ندای به که لک له ناو کوّمه لدا.

پېچه وانه کانی ئه مانه ش بیگومان جوړه که ی تر ئه بن، خاوه ن چاکه و له پیشکه و تن و سه رکه و تندا ئه بن و برادر و هاوولاتی و گهل و نیشتمان که لکیان لی و ده رئه گرن.

هه ندیک هاوړپم له حیزیدا دیوه و ئه بیبنین ئه مه نده وشک و گوښه گیر بوون نه یان توانی و ناتوان چه ند ئه ندایک به ره و پیشپه په روه رده بکه ن و خویشیان له قاوغیکی زور سنووردادا مانه وه و نه بوونه ئه و پیشپه وهی که به هو ی پله ی حیزی و ته مانی دريژیشیان له ناو ریزه کانی حیزیدا لییان چاوه پروان ئه کرا. من باوه ری ته اوام به و په یوه ندییه فراوانه هه بوو که باسی ئه که م، له قوناغه کانی خویندنی ناوه ندی و دوا ناوه ندی و زانکوشدا ده یان هاوړپي نزیکم هه بوون و سه دان دوست و ناسیاوی روزه نه ی ترم هه بوو. ئیستاش که له زیانکی کار و ئابووری و دارایی و سیاسیشدا ئه ژیم ئه و په یوه ندییه نام ده یان ئه وه نده یه.

چاپ و چاپخانه و یه که م بینینی مام جه لال

په یوه ندی من به مام جه لاله وه هه ر له یه که م بینین و دانیشتندا که له سالی ۱۹۶۸ دا بوو، ئاسویه کی کراوه و جوانی پیوه دیار بوو. که سیکی خوینده وار و ئه دهب دوست به لکو ئه دیب و نو سه ریکی هه لکه و توو، سیاسییه کی خاکی و بی فیز. مام جه لال بوو بووه هاوړپي نزیک کی که سایه تیی فیکری و سیاسی کوّمه له تیگوشه ریکی ئیرانی که له ژیر ناوی ریگخستنیکی مارکسی لینینیدا و باوه رپوون به هیلی فیکری و سیاسی ماو تسیتونگدا کاریان ئه کرد.

به هو ی مام جه لاله وه منیش بوومه دوستی ئه م هاوړپیانه و ریگخستنه که یان: سازمانی ئینقیلابی توده ی ئیران که دکتور جه لال و دکتور ئیبراهیم و ئیسماعیل

له سه رکرده سه ره کییه کانیاں بوون. دکتور جه لال که پزیشک بوو ناوی کورش لاشایی بوو. رۆژنامه که یان ناوی (ستاره ی سورخ) بوو، راده ی تیگه یشتن و پله ی بهرزی تیگه یشتنی بیر و باوه پی مارکسیزم - لینینیزی پیوه دیار بوو.

هه رچه نده نه نجامی ناخۆش له ژیا نی هه ندیک له م تیگۆشه ره نازایانه روویدا به لام پیوانه ی سه رکه وتن یا خود هاتنه سه ر حوکم ته نیا پیوانه نییه بو هه لسه نگانندیکی پر ویزدانی هه ر بزوتنه وه یه ک، به لکو رۆلیان له و ماوه و سالانی کارکردنیاں له به ره و پیشبردنی راده ی هۆشیاری و رووناکبیری چینایه تی و میللیدا چۆن و چه ند بووه، پیوانه یه کی ریالیستی راست و ره وانه. چه ند توانیوانه له و قۆناغه دا ریگخستن و ریگخراوه کانیاں به ره و پیشه وه ببه ن و رۆلی میژووییان تیایدا دیار و ئاشکرا بیّت و خزمه تی کاروانی خه باتی گه له که یان کرد بیّت.

فه هد خۆی و سه رکردایه تییه که ی وه ک دامه زینهر و بزوتنه وه ی فیکری و کارکردن له جوولانه وه ی چینایه تی و نیشتمانی له هه موو میژووی عیراقدا به جیاواز له هه موو که س و که سان و تا قمیکی سه رکردایه تی هه موو عیراق جیگای بهرزی خۆی گرت له سه راپای میژووی عیراق و جوولانه وه ی شیوعی ناوچه که و جیهاندا.

* * *

بو یه که مجار کۆبوونه وه ی من به ره سمی له گه لّ نه و هاوړپیانه دا وه ک نوینه ری حیزبی شیوعی عیراق - قیاده ی مه رکه زی له که رکوک له مالی هاوړپی شه هیدمان پاریزه ره فه تحوّللا عیزه ت بوو که چه ند شه و رۆژیکی خایاند. مالی فه تحوّللا له نیمام قاسم بوو، خانووه که یان دوو ده رگای هه بوو هه ر ده رگایه کی له سه ر کۆلانیکی جیاوازا بوو. هاوړپییانی سازمانی ئینقیلابی دکتور جه لال و دکتور ئیبراهیم و ئیسماعیل بوون. له و دانیشتنه دا به درێژی باسما ن له په یوه ندیی هه ردوو حیزب و جوولانه وه ی شیوعی له عیراق و ئیراندا کرد.

بیرو پای هه ردوولاما ن زۆر نزیک بوو له باره ی مه ترسیی گه وره ی ریفیژنیزی جیهانی بو سه ر بزوتنه وه ی شیوعی و سۆشیالیزی جیهان و نه هیشتنی

سه ربه خوئی حیزب و ریخراوه شیوعیه کان له جیهاندا و به ستنه وهی به ناوه نده وه که حیزبی شیوعی سؤقیّت بوو، که ئەم جوّره په یوه ندییهی (ح.ش.ع) ویستیان و حیزبه کانی بووبوون به پاشکوی دووربوون له په ییره وه (مارکسی - لینینی) په کانه وه و له بواری جیبه جی کردنی ئەو ئامۆژگاری و فه رمانانهی له ناوه نده وه دهرئه چوو گه وره ترین زیانی به ریپره وی بزوتنه وهی شیوعی جیهان گه یاند و دیارترینیان دارووخانی رژیمه کانی خو ره لاتی ئەو وروپا بوون به یه کیتی سؤقیّت خویشیه وه.

هه روه ها کاریگه ریّتی ئەو ریبازه چه وته له لای ئیمه ش له کۆتاییدا وه ک ئەنجامی حیزبی شیوعی عیراق و حیزبی توده ی ئیران خو ی نواند.

سازمانی ئینقلابی زۆر دۆستی مام جه لال بوون زۆریش خو شیان ئەویست و سوپاسیان ئەکرد بۆ ئەو هه موو هه ره وه ز و هاوکارییانه ی ئەیکردن. باسمان له چاپ و چاپه منیه کانی خو مان کرد، ئەوان ده زگای چاپی چاکیان هه بوو دهره ق به و زه مانه.

وه ک بۆم دهرکه وت ئەو هاوپیانه و پاش ئەو کۆبوونه وه یه ی که رکوک پیخوشا لّبوونی خو یان بۆ مام جه لال دهربریوو به و ناسینه هه روه ها پیکه وه باسی چاپخانه یه کیان کردبوو بۆ ئیمه.

ده زگای چاپ و چاپخانه

تیکۆشانی ئیمه له ریزه کانی قیاده ی مه رکه زیدا به گه روگرفت و که ندو کۆسپ و نه بوونی و نا کۆکی هه مه جوّره ی زۆردا تیپه ری. له گه ل ئەو کوشتن و برینه ی به سه ر سه رکردایه تی حیزبدا هات به تایبه تی له به غدا و له دوا ی کوده تا خوینا و ییه که ی دووه می به عسه وه له سالی ۱۹۶۸، شالاوی به عس هه موو داموده زگا کانی چاپخانه و راگه یاندنه کانیشی گرته وه.

له کوردستانیشدا ته نیا چه ند ئامیژیکی رو نیۆ هه بوو که ئەوانیش له گی ره و کیشه کاندا له گه ل موسلیح مسته فا بهر تیکچوون و له ناو بردن که وتن به

جۆرّیک ئه و کاته ی به یاننامه ی ده رکردنی موسلیحمان ده رکرد له سلیمانی به ئامیرّیکی ده سترکد چاپمان کرد. ئامیرّه که! بریتی بوو له چوارچیویه کی ته خته و پارچه یه که قوماشی کریشه ی پیوه قایم ئه کرا که تۆزّیک له په ره ی نووسینی A4 گه وره تر بوو، له سه ر کاغه زی ستینسلّ نووسینه که مان ئه نووسی و ستینسلّ که مان ئه نووساند به چوارچیویه که وه، مه ره که به که مان ئه رشت به سه ریدا و به رۆله یه کی به قه در پانایی ده زگا که مان پیماندا ئه هیئا و لاپه ره یه که چاپ ئه کرا و به و جۆره لاپه ره له دوای لاپه ره .

چه ند ژماره یه کی ریگای کوردستان به و جۆره چاپکرا. یاریده ده ری من له و کارانه دا هاوړپیان حامید شیخ حه مه نوری و مه لا عه زیز و عه لی که ریم بوون. دوای ئه وه چه ند رۆنیویه که مان په یدا کرد و کارمان به چوارچیویه که نه ما!

چاپ و چاپخانه ی نوی

له یه که م دیدارم له گه لّ مام جه لالدا پاش ئه و کۆبوونه وه یه ی من و براده رانی سازمانی ئینقیلابی، مام جه لال گوتی: ده زگایه کی چاپی جۆری کۆنمان هه یه پیّم خوشه به دیاری بتانده می. بیگومان سوپاسیم کرد.

چیرۆکی ئه و چاپخانه یه و وه رگرتنی و گه یاندنی بۆ باره گای حیزب ئه وه ئه هیئیت به شیوه یه کی دریژ تۆماری بکه م.

بۆ راپه راندنی ئه و کاره سه ردانیکی نه یّینیم کرد بۆ سلیمانی. وه که چه ند جاری تر شه و گه یشتمه سه رچنار و له ده رگای پشته وه ی مالی هاوړپیم سه رددار مسته فاوه خۆم کرد به مالدا. سه رددار ئه ندامی حیزبمان بوو و زۆر به دلّسۆزی کاری ئه کرد و بۆ منیش که له پۆلی یه که می سه ره تاییه وه له قوتابخانه ی فه یسه لیه براده ربووین، خۆی و خیزانه که ی، ئه لوه ن خانی خوشکی به رزم زۆر خزمه تیان ئه کردم بۆ هیچ ترسیک له کاتیکدا که ئه یانزانی من فه رمانی گرتنم له سه ره و حوکمی ئیعدامی غیابییشم له ولوه بوه ستیت.

هه موو قوناغه كانى خویندن من و سهردار پیکه وه بووین هه تا ده رچوونمان له کۆلیجی بازرگانی و ئابووری به غدا. سهردار له دواى شۆرشى ته موزى ۱۹۵۸ه وه بووه ئەندامى حیزبى شیوعى عێراق.

شه و باسى چاپخانه یه کم کرد که ئەبیت و هریبگرم و له مایکدا بو چه ند رۆژیک خه ریکی پێچانه وه یه کی گونجاو بین که به بارى ئیستر بیگویمزه وه بو ده ره وه . سهردار گوتى باشتین شوین مالى دایکمه له گه ره کی عه قارى .

ئایشه خانى دایکی و نه سرین خانى خوشکی پیکه وه ئەژیان و پاش ئەوه ی نه سرین خانمان تیگه یاند، شه ویک ئوتومبیله که ی سهردارم و هرگرت که ئۆپلیکی تازه بوو، بى ئەوه ی بزانیته ئەو چاپخانه یه له کوپوه ئەهینم، له مالى دایکی چاوه رپیی ئەکردم .

چاپخانه که له مالى کۆچکردوی خوشه و یستمان کاکه حه مه چاوشین بوو: بریتى بو له ده زگایه کی قورسى چاپ و دوو قالبی گه وه که ئەوه ی بیرم بیته هه ریه که یان ۶۰ × ۸۰ سانتیمه تریک ئەبوون، هه ر ته به قه ی زیاتر له سه د خانه ی پچوکی تیدا دروستکراوو، پیته کانى تیدا جیاکرا بووه وه زوربه ی پیته کانى سی جۆرى هه بوو: بو نمونه پیتی ب: (ب ، ب ، ب) بیی سهره تا و ناوه راست و کۆتایی وشه . به خۆم و کاکه حه مه و کاک ته های برای پارچه پارچه ی ئەو چاپخانه یه مان خسته سنووقی دواوه و سهر کوشنى دواوه ی ئۆپله که ی سهرداره وه و لیم خوړی بو مالى سهردار .

حه مه چاوشین له قوناغى ناوه ندیدا شیوعى بوو و له و کاته وه ئەمناسى و دوايش تا کۆچى دواى کرد هاوړپیه کی خوشه و یستم بوو، پاش ماوه یه ک چووه ریزه کانى پارتى و ئینجا یه کیتی نیشتمانی کوردستانه وه .

چاپخانه مان له مالى نه سرین خانى مسته فا مه زه هر داگرت. ئەویش و سهرداریش زۆر هاوکارییان کردم هه ر له داگرتنه وه و له پاشدا پیته کانمان له قالب و خانه کاندا ده رهینا و کیسه ی قوماشمان بو دروست کرد و هه ر جۆریکمان ئەخسته کیسه یه که وه .

پاش چه ند رۆژیک خۆم و هاوړی ئەحمه دی حه مه سالیح که ئەندامى لیژنه ی

کرێکارانی حیزب بوو و سالانی دواییش گه یشته لیژنه ی شار ی سلیمانی به ئوتومبیلیکی فۆکسولێ کۆن که هاوړی ئه حمه د لێی ئه خوړی ئه م چاپخانه یه مان گه یانده ده ره وه ی شار. له ویدا له گه ل هاوړی جه مالی عه لی فایز و هاوړیه کی پیشمه رگه ی دیکه ی خۆمان نامانه سه ر پشتی ئه و دوو ئیستره ی ئاماده کرابوون. به پی ریگامان گرته بهر به پینج شه و و پینج رۆژ به و شاخانه دا گه یاندمانه باره گای حیزب له گوندی گوێزان.

* * *

گه یشتنی چاپخانه که شادمانیه کی خسته ناو هاوړیه یانه وه له باره گامان له گوندی گوێزان. ده سته جی ده ستمان کرد به ئاماده کردنی شوینێکی کاتی بو ده سته کاربوون و فیڕکردنی چه ند هاوړیه ک وه ک کرێکاری چاپخانه بو چینی پیت و کردنی به وشه و جیگیرکردنی له سه ره ئه و قالبه ئاسنانه بو چاپکردنی لاپه ره له دوا ی لاپه ره. ئه لیم شوینێک به (کاتی) چونکه له هه مان کاتدا هاوړیه یان خه ریکی بینا کردنی باره گاکه بوون له کانی سپیندار نزیک گوندی گوێزان.

کۆنفرانسه کانێ ئه و سالانه ی حیزب

کۆنفرانسی ریخراوی پارێزگای سلیمانی

پاش ده رکردنی موسلیح له حیزب و وه ک ئه رکێکی ئاسایی بو په ره پیدانی ریخستننه کانی حیزب، بریارماندا کۆنفرانسیک بو ریخراوی سلیمانی بگرین. له مانگی تشرینی یه که می ١٩٧٠ دا له ناو گرده کانی توونی بابای دیوی ده ریاچه ی ده ره بندیخان نزیک ئاوه که شه ویک و دوو رۆژ کۆنفرانسمان به ست، تیایدا نه خشه ی داها تووی لیژنه ی محه لیه ی سلیمانی و فراوانکردن و به ره و پیئشبردنی حیزمان له پارێزگای سلیمانیدا دارشت. باسی رۆر له یه کگرتووی حیزب و گرنگیدان به په ره پیدانی فیکریی شانه و لیژنه کان به گشتی و هیلی شوڕشگیڕی حیزب له کوردستان و عێراقدا کرا. کۆنفرانسه که به سه ره رشتیاریی من وه ک لێپرسراوی لقی کوردستان و شیخ

عەلى بەرزنجى ئەندامى لىق بەرپۆه چوو. رەنگە لە بەر ئەوھى نووسىنەوھى ئەم
بىرەوھىرەبىيانە پاش تىپەپوونى دەیان سالە و تەنیا پشتبەستەم بە
يادەوھىرەبىيەكانە، ھەندى لایەن و بەشنىك لە ناوھكانم لە ياد نەبىت.

ھەندىك لە ئامادە بووان برىتى بوون لە ھاوړپيان: ھامىد شىخ ھەمە نورى،
ھەمە غەرىب رەشىد، ئەھمەد ھەمە سالىح، شىخ مەھدەين، مەلا عەزىز، ئەكرەم
مەھمەد ئەمىن (ئەكرەمى ھەپسە)، مەلا رەوف، فاتىح، مامۇستا زاھىر، ھەمە
كەرىم، ياسىن ھەمە فەرەج بانىبى، ئەھمەد ھاجى عەلى، عەلە رەش، دەرويش و
ھەمە ئەمىن رەشىد (بەرىد).

لە كۆتايىدا لىژنەيەكى مەھلىيە نووى ھەلبژێردرا كە برىتى بوون لە ھامىد شىخ
مەھمەد نورى و ھەمە غەرىب رەشىد و شىخ باقىر بەرزنجى چەند ھاوړپىيەكى تر.
لەوھەدوا كاروبارى رىكخستەن لە پارىزگاى سلیمانیدا زۆر بەرەو پىشكەوتەن ئەرۆشەت.

دەبەنەيەكى لە يادنە چووى ياداشتى چەند سالە..

من لە كاتى خۆيدا وەسفىكى ئەو بىرەوھىرەبىيەم كردبوو وە بە ناوى (زەريا) وە و
لە گۆفارىكىشدا بلالوم كردبووھە. ھەر بەو يادەوھە بەو شىوھ ئەدەبىيە تۆمارى
ئەكەمە وە لە گەل ھەندىك گۆرپىنى ناوھكاندا بۆ ناوى راستەقىنەى خاوەنەكانيان.

لە بارەگاى سەرکردايەتەى حىزب بووين، ھەوالىكمان پىگەيشت كە موسلىح
مستەفاى ھەپشەى زۆر ئەنیرىت بۆ چەند برادەرىكمان. ئەوھى ناوى ھەبوو لەو
ھەپشەشەدا ناوى من و فەتھوللا عىزەت بوو. من دوور بووم لە تواناى
دەستگەيشتنى ئەو، كە ئەو كاتە لە دەزگاى ھەيئەى فاشسىتى بەعسدا بوو لە
كەركوك، بەلام ھاوړپى فەتھوللا عىزەت پارىزەرىكى ناسراو بوو لە شارى كەركوك،
لە ھەمان كاتدا بە نەھىنى لىپرسراوى لىژنەى مەھلىيە حىزبان بوو لە كەركوك و
ئەندامى لىقى كوردستان بوو. لە گەل بىستەنى ئەو ھەوالەدا بە باشم زانى خۆم بە
پەلە بگەيەنمە سلیمانى و بنىرم بە دواى ھاوړپى فەتھوللادا. بەيانى زوو لە

باره گای حیزبه وه له کانئ سپینداری نزیك گوندی گوێزان له گه‌ل هاورئ ئه‌کره‌م
 حه‌مه ئه‌مین (شه‌هید ئه‌کره‌می حه‌پسه) دا به‌رئکه‌وتین و به‌ره‌و گه‌لاله‌ و ئینجا بۆ
 گوندی وه‌رتئ، له‌و رۆژه‌ سارد و سه‌رمایه‌دا که به‌فرئه‌باری و تۆزه‌ تۆزه‌ ره‌شایی
 به‌ شاخه‌کان و ریگاکانیشمانه‌وه نه‌ئه‌هیشت و ئه‌بووه تابلۆیه‌کی گه‌وره‌ی سپی،
 پاش چوار سه‌عاتیک یا که‌میک زیاتر به‌پئ رویشتن نزیك نیوه‌رۆ له‌ مائی کوێخا
 عه‌بدوللا موختاری وه‌رتئ لامان دا.

چوار سه‌عات به‌ رپیدا رویشتبووین، له‌ نزیك ئه‌و گونده‌ گه‌یشتن به‌ چه‌ند براده‌ریک
 و هه‌ندیك پیکه‌وه راوه‌ستاین. ئیمه‌ ریگای زینۆی ئه‌ستیره‌کانمان له‌ به‌ره‌ و ئه‌وان
 به‌ویدا هاتوون. هه‌ر که من و ئه‌کره‌می براده‌رمیان دی به‌ره‌و ئه‌و رپییه‌ ئه‌پۆین، پیش
 هه‌وال پرسینی خۆمان و ئه‌و براده‌رانه‌ی له‌ لایانه‌وه هاتووین و ئه‌وانه‌ی ئه‌چین بۆ
 دیده‌نیان، یه‌کسه‌ر به‌ سه‌رسوورمانیکه‌وه پووین تئ کردین و هه‌ر چواریان ویستیان
 پیکه‌وه هه‌مان پرسیار بکه‌ن، هاورئ تاریق حاجی سه‌عید گوتی: "ئوه‌ به‌م به‌فره‌ بۆ
 کوئ ئه‌چن؟! به‌م پاشنیوه‌رۆ دره‌نگه‌؟! قه‌ت ناهیلین به‌ره‌و زینۆ و پلنگان برۆن
 چونکه‌ مردن نه‌بیئت نه‌ هیچی تر ئه‌بینن و نه‌ ئه‌گه‌نه‌ که‌س، با بگه‌رپینه‌وه بۆ ئه‌م
 گونده‌ نزیکه‌ و ئه‌مشه‌و له‌وئ بن هه‌تا سه‌به‌ینی بزائن چۆن ئه‌بیئت."

رۆژه‌که‌ رۆژیکی زستانی زۆر تووش بوو. به‌فر کلۆ کلۆ ئه‌هاته‌ خواره‌وه، ده‌می
 سال بوو سه‌رمای و امان نه‌دیوو، به‌فره‌که‌ به‌ جۆریک دای ئه‌کرد که ئه‌و دۆل و
 چیا گه‌ردن که‌ش و بلندانه‌یان وا سپی کردبوو که هیچی دیکه‌ت نه‌ ئه‌دی. ئه‌و
 چیا به‌رز و سه‌ختانه‌ی ئه‌و ناوچه‌یه‌، رووبه‌ریکی گه‌وره‌ی دارستان قه‌دپال و
 لوتکه‌یانی داپۆشیوه‌، که‌چی نه‌ ئه‌و دارستانه‌ چپه‌ و نه‌ ده‌یان دۆلی گه‌وره
 گه‌وره‌ی نیوانیان له‌ به‌ر به‌فر خالیکی ره‌شییان پپوه دیار نه‌ماوو، و زوربه‌ی دۆله‌کان
 به‌ هه‌ره‌سی به‌فر پپ بووبوونه‌وه.

گوئیمان نه‌دایه‌ قسه‌ی براده‌ره‌کانمان. ملی رپگامان گرته‌ به‌ر و به‌ هیوای ئه‌وه‌ی
 سوود له‌ جئ پئی ئه‌وان وه‌ریگرین له‌ هاتنه‌ خواره‌وه‌یان دا، به‌ره‌و ژوور بووینه‌وه.

به فره كه به ره به ره زيادي نه كرد و هه تا سه ريش نه كه وتين هه واي سارد زياتر سه ري لووت وده موچاوماني نه ته زاندا، جامانه كانمان كرد به له چك و هه ر به ره وژوور نه بووينه وه .

نه كره م گوتي: من له هه موو ژيانمدا له هيچ نه ترساوم، به لام زور له م به فره نه ترسم. ترسي نه وه شم زوره ريگا ون بكه ين، باوه پيشم نيينه به م عه سره دره ننگه كه سي تره بيته به م ريگه سامناكه دا پروات.

من نه ك بليم له نه كره م نازاتر يا شاره زاتر بوويم، به لام من خوم نه مزاني بوچي به و روژه ناخوشه نه بي نه و ريگايه بپر ين. بويه به بيكه نينيكي دروست كراوه وه پيم گوت: كاكه برا من و تو هه ر هيچ نه بيته ده يان جار به م پرييه دا هاتووچومان كردووه و شاره زاي دار و به ردي نه م شاخانه ين، نه ي هه موو جاريك ناليين چاويشمان بيه ستنه وه و به ره لاي نه و ريگايه مان بكه ن ون نابين؟ نه مه له كاتيكا گوت كه نيتر به ره به ره جي پي براده ره كانمان له ژير به فري تازه تر دا ون نه بوون و نه نه دوزرانه وه . به فري زور په يتا په يتا هه موو جي پي و ريچكه و ريگاكاني بي شوينه وار كردبوو.

ناخوشتر له سه رما و ترسي ري ون كردن، نه و ته مه زوره بوو كه واي كردبوو چه ند مه تريك زياتر له به رده م خومانه وه نه بينين.

هه رچه ند هه نگاويكي ش نه پويشتين قاچمان به ناو قوولاي نه و به فره زوره دا رو نه چوون تاكيك له و پيالوه لاستيكه بي ناوكه ف و بي به رگي ناوه وه يه مان له ناو به فره كه دا له بي دا نه كه نرا و ناچار نه بووين نه ژنو داده ين و قول دريژبكه ين بو ده رهيئانه وه ي و له بي كردنه وه ي بو چه ند هه نگاويكي تر. له و كاتانه شدا كه دانه نه كه نران پر نه بوون له به فر و توژه توژه به هوي جوولاني پيوه به فره كه له ناويا نه توايه وه و نه بووه به فراويكي سارد و سه ري په نجه كاني نه ته زان، هه تا به ره به ره گه رمي قاچ به فراوه كه ي له ناو پيالوه لاستيكه كه دا شيله تن نه كرد و نه گه ر به فري تازه خوي نه كردايه وه به ناويا، كه ميك له ناخوشي ريگاكه به و گه رماييه كه م نه بووه وه .

هه‌رچۆنێك بوو به‌سه‌ر سه‌ختی و به‌رزیی رێگا‌كه‌دا زال بووین و نزیك لووتكه‌ی (زینق) بووینه‌وه. لام وابی‌ت هه‌ر سه‌د مه‌تری‌كمان مابوو بگه‌ینه سه‌ره‌وه كه له‌به‌ر ده‌ممانه‌وه شتیك په‌شی ئه‌كرده‌وه، هه‌ر یه‌كه‌مان گومانی شتیکی لی ئه‌كرد، به‌په‌له و بێ‌ده‌نگی گه‌یشتی‌نه سه‌ری، ته‌ماشای ئه‌كه‌ین لای‌كه راست له‌سه‌ر پشت كه‌وتوو، شه‌روالیك و كراسیك و قه‌مه‌سه‌له‌یه‌کی له‌به‌ردایه و ئه‌ویش سه‌رمای ئه‌ودیی شاخه‌كه‌ی كه پێیدا هاتبوو جامانه‌كه‌ی پێ كرده‌بوو له‌چك، ده‌ستی راستی خستبوو سه‌ر دلێ و هه‌ناسه‌ی لی برا بوو. هه‌ر چه‌ند جولانماند بێ سوود بوو. دیاربوو ماندوویی زۆر و سه‌رما له‌و دیوه‌وه ته‌نگیان پێ هه‌لچنیوه و كه گه‌یشتۆته سه‌ر لووتكه‌ی زینۆش (زینۆی ئه‌ستیره‌كان) ئه‌و با تونده هه‌میشه‌ییه‌ی له‌ویدا هه‌یه داویتی له‌ گیانی ئاره‌ق كرده‌وی و په‌قی كرده‌وه‌ته‌وه و له‌گه‌ل ئازاری دلیدا دوا هه‌ناسه‌ی له‌سه‌ر ئه‌و چیا مه‌زنه دا‌بوو.

ئه‌كره‌م به‌ چاویکی پر له‌ به‌زه‌ییه‌وه سه‌یری ئه‌كرد و سه‌ری بۆ من هه‌لپری و له‌ چاویدا دیار بوو پرسیار له‌ من ئه‌كات كه چی بکه‌ین؟ منیش به‌و هه‌سته‌ی ئه‌وه‌وه دوا ته‌ماشای ئه‌و به‌سته‌زمانه‌م كرد كه گیانی سپارد‌بوو، به‌ ناچاری به‌جیمان هیشت و به‌ ئه‌كره‌م گوت به‌لكو ئیتر پێ هه‌لگرین چونكه وا شه‌و داها‌ت و رێگه‌ی دوو سه‌عات زیاترمان له‌به‌رده‌مدا ماوه بۆ گه‌یشتن به‌ گوندی پلنگان.

شه‌و داها‌ت به‌لام دنیا هه‌مووی سپی ئه‌كرده‌وه، قسه‌وباسی ئه‌م به‌شه‌ی لای رێگاشمان زوربه‌ی هه‌ر باسی ئه‌و كۆرپه‌ بوو كه په‌ق بوو‌بووه‌وه. نزیك پلنگان بووینه‌وه سه‌گۆرپه‌ره‌و پیرمان ها‌ت، خۆمان گه‌یانده ناو دی و بانگمان له‌ كاكه‌وپه‌حمانی خانه‌خوپی هاوین و زستانی ئه‌و گونده‌مان كرد و به‌ رووخۆشی و قسه‌ خۆشه‌كانییه‌وه كر‌دینی به‌ ژووردا و له‌به‌ر ئه‌و زۆپا گه‌وره‌ی دا‌رده‌دا دانیشتی‌ن كه هه‌موو لایه‌کی وه‌ك پشكۆی ئاگر سوور هه‌لگه‌پا‌بوو، ده‌ستمان كرد به‌ خۆ گه‌رم كرده‌وه و جل‌وبه‌رگ وشك كرده‌وه و ئه‌وسا به‌ده‌م خواردنی له‌په‌ ساوه‌ره به‌تاموله‌زه‌ته‌كه‌وه باسی رێگامان بۆ كاكه‌وپه‌حمان ئه‌كرد. پێش ئیمه ئه‌و هه‌والی

زه لامیکی له و حاله و له و رهنګه ی لی پرسین که نیمه یه که م دوو که س بووین به مردوویی دیبوومان.

ګوتی: زورم هه ول له ګه ل دا که نه پروات که چی نه یوت خاله پیاو پیاو بیت چوڼ له به فر نه ترسیت. که به کاکه وره حمانمان ګوت نه و کورپه ی تو نه لیت به مردوویی له و دیو لووتکه ی چیاکه وه بینیومانه، قاقا دهستی کرد به پیکه نین. پیکه نینکی به کول و سهیر. دیاره قسه ی هاتبووه دی که به و جوانه مه رګه ی ګوتبوو ره ق نه بیته وه و ناګه یته جی و نه و به قسه ی نه کردبوو!

منیش به نه کرهم ګوت: تو بلئی نه و براده رانه ی هه ولیان له ګه ل نیمه ش دا که به م روژه نه م ریګایه نه گرینه به ر با ره ق نه بینه وه به مردنمان قاقای وه کاکه وره حمانیان لی بدایه؟

* * *

روژی دواپی به یانی زوو له پلنگانه وه به ره و ګوندی (کانی ماران) به ناو به فردا چوار سه عاتیګ ریګامان بری و پاش نه وه پچر پچر شه ش هوت سه عاتیکی تر ریګه مان به ره و سلیمانی بری.

شه و ګه یشتینه نزیك شار و به ریګای دوور له بازګه کاندا خو مان کرد به شارد. بو سبه نی زوو هاو ریګه م نارد بو که رکوک، بو لای شه هید فه تحولا عیزهت و نه ویش به په له هات بو سلیمانی.

پیم ګوت هه والیکمان پی ګه یشتووه که موسلیح مستهفا هه ره شه یه کی وه های کردووه، له بهر نه وه خو م هاتمه ناو شاره وه، پیویسته لی ره بمینیته وه و نه ګه رییته وه بو که رکوک.

ګوتی من فرمانه که تان به جی نه هینم به لام با چه ند روژیکی پی بجیت نه چمه وه که رکوک و ده عوای زوری دادګا کانم له لایه که زوربه یان خه لکی هه ژارن، پاکتاوی کاره کان نه که م و به یه کجاری دیمه شاخ یا هه رشوینیک حیزب بریاری نه دات.

فه تحوللا له خیزانیکی دهوله مهندي خاوهن مولکی زور و گه وره بوو به هیچ جوریک بیری له پاره و ژيانی پر له خوشی و دهوله مهندي نهئه کرده وه. ئەندامی

شهید فهحوللا عیزهت

حیزب بوو له پیش شۆرشى ١٤ تهموزى ١٩٥٨ هه موو ژيانى له قوتابیتى که رکوک و ئینجا له کۆلجى حقوق له به غدا و دواى ده رچوونیش له زانکو، هه مووی وه ک تیگۆشه ریکی مه رد و ئازا برده سه ر. چه ند رۆژیک دواى ئه وه ئیواره یه ک له نووسینگه ی پارێزه ریتیه که ی خو ی هاتبووه خواره وه، چه ند درنده یه کی نوکهری حکومه تی به عس په لاماریان دابوو و فراندبوویان. هاواری کردبوو خه لکینه ئاگادار بن من پارێزه ر فه تحوللا عیزه تم وا ئه مانه ئه مرفینن.

شه هید فه تحوللا هیچ هه والیکى نه گه یشته ده ره وه و بیگومان له ژیر ئه شکه نه جا گیانی پاکی به حیزب و گه له که ی به خشیبوو، تا ئیستاش که س نه یزانی چۆن کوژراوه و له کو ی نیژراوه ئه گه ر گۆری هه بیّت. من که ماوه یه کی زور لیپرسراوی ریکخستنه کانی لقی کوردستانی حیزمان بووم کاتیک ئه چوومه که رکوک له یه کیک له خانووه کانی حاجی عیزه ت ئاغای باوکی فه تحوللا خۆم ئه شارده وه و ئه بووه مه لبه ندىکی نه ینى کۆبوونه وه کانی لیژنه ی محه لى که رکوک و لیژنه کانی دیکه ی حیزب که بو سه رپه رشتییان کۆئه بووینه وه.

* * *

له و لیپرسراویتیه مه دا وه ک به رپرسی لقی کوردستانی حیزب، سه ردانی هه ولیریشم ئه کرد و زوربه ی جار له مالى ئیسماعیل خو شناو یاخود حاجی تاهیر که ئه میان بادینانی و خزمی خو شیمان بوو، ئه مامه وه و خزمه تیکی زور ئه کرام.

جاريكيان كه چوومه مالى هاوپرئ ئيسماعيل، دايكى لئى پرسيم چهند رۆژ ئه مينيتيه وه؟ گوتم ده رۆژ. گوتى له چيداييت له گهلا ساوهر خواردنى پيشمه رگه بيدا؟ منيش كه به نان و ماست و نيسكى مهقه ر راهاتبووم، ساوهرم به لاوه خوش بوو و گوتم پورى ساوهر زور خوشه. ئيوارهى يه كه م دوو برنج و شله و مريشكيان ريز كرد. ئيوارهى دووهم له سه ر داواى خوم بوو به برنج و شله يه ك. ئيوارهى سئيه م بوو به ساوهر. بۆ سبه ينى خوم كو كرده وه برؤم، دايكى هاوپرئ ئيسماعيل گوتى: بؤچى ئه پؤيت، خو گوتم ده رۆژ ئه مينيه وه؟ به پيكه نينه وه گوتم: له دوو برنجه وه هاتووه ته سه ر ساوهر، هه تا نه بووه به نان و ماست ئه پؤم. دايكى هاوپرئ ئيسماعيل گوتى خوت گوتم حه زت له ساوهره بؤيه ليم ناوه. منيش تيم گه ياند كه ئه و قسه يه هه ر گالته بووه و له وه ده رۆژه دا ئه بيت سه ردانى شوينى تريش بكه م بؤيه ئه پؤم. ئيسماعيل خوشناوى هاوپرئ و دايكه پر سؤز و چا كه كه ي زور خزمه تيان كردم.

سه فه ره كانم بؤ سوريا

چهند سه فه ريكم بؤ سوريا كرد. يه كه مجاريان له گهلا كاك مستهفا چاوپه شدا بوو وه كو خوى ئه لئيت چاوساغم بوو بؤ ريگاوبان. حه ز ئه كه م و بؤ وردى و بؤ بيره وه ريبى ئه ويش له گه لمد له وه سه فه ره دا ئه وهى كاك مستهفا نووسيوه تى وه ك خوى بينووسمه وه. پاش ئه وه چهند تيبينيه ك هه يه له و باره يه وه و ئينجا باسى مانه وه و كاره حيزبويه كانم بكه م له سوريا و لوبنان. كاك مستهفا له لاپه ره ۹۳ (ياده وه ريبه كان)يدا نووسيوه تى:

ديسان سه فه ر بؤ سوريا

پاش ريككه وتنى ۱۱ى بازار هاتوچؤم ئاسان بوو بوو. بازگه كان كه متر زه ختيان ئه كرد و كه متر رايانته گرتيت. ئه مجاره هاوپرئ (فاروق مهلا مستهفا) هاوپرئ سه فه رمه، به لام چاوساغ منم كه بچين بؤ سوريا بؤ ئه وهى هاوپرئ فاروق كاره كانى ئه وهى جيبه جى

بکات. دووقۆلی بۆ سه فهری سوریا کهوتینه ری. هاتینه هولپیر، ههر دوو کمان جامانهی سوورمان بهست. ئاسان بوو، خه لکی سیاسیش هه میسه ته گهرپت فیل له دوژمنه کهی بکات به ههر ریگه یه که بیته. له هه هولپیره وه چووینه موسل و چووینه نه وه گه راجه ی ئوتومبیل که خه تی دپی (تاوس) دیت و ته گهرپته وه. به یانیان ته هات و دوا ی نیوه پوان ته گه راپیه وه. له ناو موسل له سه ر شه قامه که ی ته چووین بۆ گه راج، چاومان به (به هادین ته همد) کهوت، که له مه جلیسی ته شرعی بوو. کاک فاروقی ته ناسی، به لام منی نه ته ناسی. خۆمان لی لا دا چونکه له گه لا ده و له ت بوو. تاکسییه کمان گرت بۆ دپی تاوس، نه و رۆژه سه یاره ی خه ته که یان نه هاتبوو. زۆر شاره زای ته و ریگه یه نه بووین، که ته کسییه که لیوه ی رۆشیت. تاکسییه که به ره و ره بیعه رۆشیت، ئیمه ش زۆر ترساین، کاک فاروق گوتی ته گه ر زانیمان مه به ستیکی هه یه سایه قی تاکسییه که ته کوژین. پیش ته وه ی بگه یه ره بیعه، به لای راستدا لای دا بۆ دپی تاوس. گه یشتینه مالی کاک هه مید و هات به پیرمانه وه. مالی هه مید خانه خویمان بوون، ده مه ده می ئیواره بوو چووینه ژوو ره وه. پاش هه والپرسی کاک فاروقم پیناساندن، ژنه که ی کاک هه مید هات زۆپاکه ی به پشقل داخست. له وی دار نییه. به ده ستی پشقلی کرده زۆپاکه وه، به هه مان ده ستیش بی ته وه ی بیشوات چای کرده قۆرییه که وه. که چای تیکرد کاک فاروق نه یخواره وه، گوتم کاکه ته وه شتیکی ناساییه، به لام من چایه که م خواره وه. دوا ی ناخواردنی ئیواره یه کیک تا کو دپی (قۆلدمان) که دپی کی سوریا یه، له گه لماندا هات. به پشتی مه خفه ره که ی تاوسدا بردیانین. به که متر له سه عاتیک گه یشتینه ته وی، له ویش پیشوازییه کی گه رمیان لی کردین و ریژیکی زۆریان لیگرتین. شه ومان رۆژ کرده وه، به یانییه که ی سواری جیب بووین به ره و قامشلۆ. ئیتر وه ک جاران قۆناغ به قۆناغ بۆ هه لب و دیه شق. که گه یشتینه دیه شق ژه مبرده بوو بووین. پیکه وه دووقۆلی چووینه ریستورانتیک و ناغان خوارد. دوا یی هاو ریکانی خۆمان دۆزییه وه. ته و ماوه یه سوریا ههر پیکه وه بووین. کاک فاروق ئیشه کانی حیزی جیبه جی ته کرد و من ریتمایم ته کرد بۆ شوینه کان. جا لییره دا هه قه بوهستم: له گه لاله ی حاجی هۆمه رانه وه حیزب ده دیناری

داینی، حساب کرابوو. له موسل بایی دینار و نیونیک گۆشتم کری بۆ مالی کاک همید که خانه خویمان بوو و هاوکاری پهرینه وهی ته کردین. رهنکه کاک فاروق شتیکی زیاتر پی بووبیت، دۆخی دارایی مالیان باشر بوو. ئیمه ئاوا دهرویشی حیزب بووین، به ده دینار بۆ دیمه شق، رهنکه هه بیت پروا نه کات.

سه رنجیک له نووسینه که ی کاک مسته فا:

له گه راجه که ی موسل: (یه حیا ره شید جاف) مان له دووره وه دی نه ک (به هادین مه لا نه حمه د). یه حیا ئه و کاته قایمقامی قه زای شیخان بوو، دوا ی ئه وه بوو به پاریزگاری دهۆک و.. یه حیام له رۆژانی زانکۆی به غدا و پیش ئه وه ش له خانه قینه وه ئه ناسی. نه مانه ئیشت بمانبینی.

له گوندی تاوس و له مالی کاک همید زۆپا نه بوو، ئاگردانیک بوو ژنه که به پشقل ئاگری کرده وه و ئینجا چاکه ی به هه مان ده ست کرده قۆری چاکه وه. رۆر به پووی خۆشه وه میواندارییان کردین.

* * *

شام

ئیشوکاره کانم له شام و بیروت په یوه ندیکردن بوو به چه ند لایه نکیکی سیاسییه وه و بینین و کۆبوونه وه ش بوو له گه ل هاوپیانی ریکخواوه کانی حیزبی خۆمانه وه له شام به تایه تی و هه ندیک ولاتی دیکه وه.

له شام دوو خانوومان هه بوو حیزب به کریی گرتبوون، یه کیکیان (موزه فه ر نه واب) ی شاعیری تیدا بوو، ئه وی دیکه یان ژماره یه ک هاوپی تر، یه کیکیان هاوپی حه سه ن بوو که قوتابی کۆلجی پزیشکی به غدا بوو، بۆ کاری حیزب وازی له خۆیندن هینابوو.

مونیر چه له بی لپرسراوی سوریا بوو. مونیر ئه ندازیار و برای شه هید محه مه د چه له بی بوو.

عەلی شیبیی و عادل وه سفی که له سالانیککی دواییترا به ناوی عادل عیراقی ناوبانگی پهیدا کردبوو، و له شاری بیروت به دهستی به عس شههید کرا له وی بوون. رۆژانیککی زۆر عادل که قوتایی کۆلجی بازرگانی بوو له زانکۆی شام و ئەندامی لیژنه‌ی سوریا ی قیاده‌ی مه‌رکه‌زی بوو میوانداریی ئەکردم.

له شام خزمه‌کانمان دۆزییه‌وه، هه‌ندیکیانم له سلیمانیه‌وه به ناو ئەناسی که کوپ و کچ و نه‌وه‌کانی دکتۆر (مه‌حمود ساحیب)ن، من منال بووم دکتۆر مه‌حمود سالانیک له سلیمانی به دکتۆری ژیا و بی‌ری خالید و هه‌سانم مابوو. نزیکتیرینیان له منه‌وه (یه‌سار فه‌خره‌دین ساحیب) بوو که خۆی و ژن و باوک و خوشکان و دایکی زۆر هه‌زیان به بینیم ئەکرد و زۆر خزمه‌تیان کردم.

یه‌سار ئەفسه‌ر بوو، به هۆی سیاسه‌ته‌وه له سوپاوه گواسترا بووه‌وه بۆ فه‌رمانیککی مه‌ده‌نی. ئەو خزمانه‌مان ئەگه‌ر من بمتوانیا به رۆژانه ده‌عه‌تیان ئەکردم و هه‌ستی خزمایه‌تیان زۆر به‌رز بوو پیمان‌ه‌وه.

یه‌کێک له که‌سه نزیکه‌کانی مالی دکتۆر فه‌خره‌دین ژنیککی قسه‌ خوش بوو به‌ناوی (ئوم ئەحمه‌د)، زۆر نوکته و به‌سه‌ر هاتی سه‌یری له‌لابوو. شه‌ویک له بلودان که خانویه‌کی هاوینه‌ی مالی د. فه‌خره‌دینی تیدا بوو ئەیگوت ئەبی‌ت گۆرانی کوردم بۆ بلاییت. منیش به‌وه‌ده‌نگه ناخۆشه‌م هه‌ولێ جیبه‌جی کردنی داواکه‌یم دا. ده‌ستی کرد به‌گریان. کچ و کوپه‌کانی د. فه‌خره‌دین سه‌ریان سوپما کاتیک ئوم ئەحمه‌دیان بینی ئەگری. گوتیان چی قه‌وماوه؟ گوتی: "به‌م فاروقه‌دا ئەو کوپه‌م دیته‌وه یاد که ناوی فاروق بوو، که سوکارم نه‌یان‌ه‌یشت شووی پی بکه‌م و به‌ زۆر منیاندا به‌ ئەبو ئەحمه‌د خوا لێی خوش نه‌بی‌ت. هه‌ر له‌به‌ر ئەوه‌ی ده‌وله‌مه‌ند بوو. پیاویکی پیر بوو، بیانوی پی ئەگرتم. که جلوه‌رگی ئاساییم له‌به‌ر ئەکرد ئەیوت تۆ هه‌ز له من ناکه‌یت و خۆتم بۆ ناگۆریت. کاتیکیش به‌رگی ته‌نکم بۆ ئەپۆشی و ماکیاجی جوانم ئەکرد، ئەیوت ئەمه‌ بۆ کێ خۆت له‌ ته‌ل داوه! خوا عافوی نه‌کات و له‌وه‌لاتر چیت."

له گهل مسته فا دا سهردانى مه رقه دى مه ولانا خاليدم كرد كه له گه ره كى كوردانى شامدايه و ئىستاش به ئاواته وه م بارى سياسى ريگا بدات بچمه شام و ئه وه مه رقه ده گه وره و قه شهنگ بكم و مناره يه كى تيدا دروستبكم له هه موو شارى شامه وه ديار بيت، به تايبه تى كه مه زاره كه خوى به قه دپالى شاخيكه وه يه .

ئه وه ئه بيته ره مزىكى ديارترى گه وره يى مه ولانا خاليد كه بيرمه ندىكى گه وره يى كورده له هه موو ميژوودا و روله يه كى سليمانيش بوو له زور ولاتانى ئيسلاميدا ناوبانگى ده ركرد و ئىستا زياتر له هه موو كات له دنيا دا باسى خوى و ته ريقه تى نه قشبه ندى مه ولانا په ره ي سه ندوه .

فاروق مهلا مسته فا
بيروت، ١٩٧٢

له بيروت چه ند لايه نيكى سياسى فه له ستينى و لوبنانيم دى، بو ئه وه ي په يوه ندىه كانمان به ره و پيش بچيت له گه لياندا. له چه ند بنكه يه كى فيدايى فه له ستينيدا روليكى باشمان هه بوو به تايبه تى له گه ل به ره ي ديموكراسى نايف حواتمه و له بنكه ي (بيئرلحه سه ن) روليكى سه ره كيما ن هه بوو.

په يوه ندىمان هه بوو به (به ره ي ديموكراسى ميللى) جورج حه به ش و هه روه ها به (فه تح) وه كه گه وره ترين ريكرراوى فه له ستينى بوو وه تا ئىستاش فه تح هه ر گه وره ترين ريكرراويى. من به پيناسه يه كى (فه تح) هاتووچوم ئه كرد و روتبه ي نه قيبى لئىنوسرابوو به ناويكى خوازاه وه .

جاریک که به ته کسی له شامه وه ئه چوو مه بیروت، شۆفیره که فه له ستینی بوو. لئی پرسیم ئه ری تۆ به پیناسه که ت که ئه یه دته ده ست بازگه کان فه له ستینیت که چی له هجه ی قسه کردنت ته واو عیراقیه ؟ گوتم: براهه م.. ئه ی ئیمه ی فه له ستینی ده رکراو له نیشتمانی داگیرکراوی خۆمان په رته وازه ی دنیا نه کراوین؟ من له دایکبووی سالی ١٩٤٨ ی شاری یافام و هه ر له منالییه وه باوکم و دایکم رایانکرده عیراق وا من هاتوو مه ته وه وه ک پيشمه رگه یه که به شداری ئه که م بو مافی گه له که م. کابرای شۆفیر ئاو به چاویدا ئه هاته خواره وه و به راستی منیش چاوم پر بوو له ئاو، ئه و بو فه له ستین و منیش بو سلیمانی.

* * *

ئه مجاره و جارانی داهاتووش که ئه چوو مه بیروت کۆچکردوو ی له یاد نه چوو (مسته فا جاف) م ئه بینی. کاک مسته فا ئه ندازیاریکی به توانا بوو و له ریکخراوی UN کاری ئه کرد و ناسینی من بو ی به هۆی هاوړی ئیبراهیم عه لاییه وه بوو که هه ردووکیان له له ندن خویندبوویان و هاوړی زۆر نزیک یه که تر بوون. میوانداری و کورد و ته نیش ماریفه ت له نازه نین قه فتانی خیزانی ئه هات که شارژنیکی رووخۆش و به خزمه ت بوو، و ماله که یان بوو بووه میوانخانه ی تیکۆشه رانی کورد و عه ره ب.

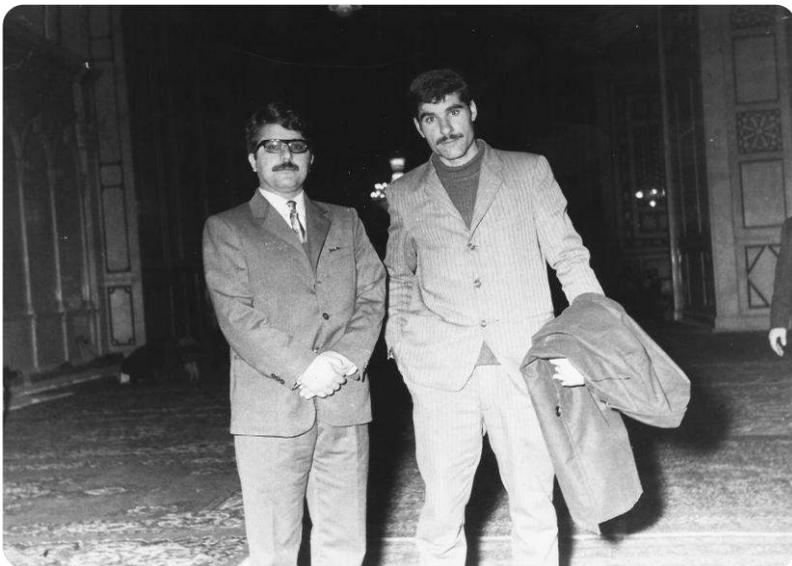
جاریکی تر بو سوریا و لوبنان - هاوینی ١٩٧٣

ئه مجاره له گه ل هاوړی عه زه ره شدا به پی رۆیشتین. به چه ند رۆژیک گه یشتینه زاخۆ. کاک ئیدریس نامه ی دابوومی بو (عیسا سوار) له زاخۆ که له په رینه وه دا بو به ری سوریا هاوکاریمان بکات. عیسا سوار ته نیا هاوکارییه کی بچووکی کردین، بانگی (به هجه ت) ی کرد که یه کیک بوو له ستافه کانی (پ.م) ی لای خۆی و گوته ئوتومبیلیکیان بو بگره به پارهی خۆیان بیانگه یه نیته سه ر ئاوی فیشخابور ئه چن بو سوریا، به لام با شۆفیره که ناسراو بیته له لات. شه و به جیبه شه که وتینه ری، ئه بوو پیش رۆژ هه لاتن بگه یه ئه وه ره و ئه و مه خفه ره نزیکه ی عیراق نه مانبینیت که ئه په رینه وه.

له رینگا تایه یه کی جیبه که په نچه ر بوو، که دابه زین بو گورینی، سهیری کرد ویل ئیسپانه ی پی نییه ته نیا پلایسیکی گوره ی پی بوو، به عه زیت و هیلاک بوونیکي زور به ههرسیکمان به پلایس هه پینج برغوه کانمان کرده وه و تایه که مان گوری. که گه یشتینه سه ر ئاوی فیشخابور دنیا له تاریکی و روونیدا بوو. به و شیوه یه به که له ک په رینه وه ئه و به روه بو گوندی (خانک).

له ویوه بو قامیشلو و دوا ی روژیکي تر گه یشتینه شام.

ئه مجاره بیجگه له بینینی هاوړیکانمان و کارکردن بو هه لباردنی چه ند که سیک که ئاماده ی کونفرانسی هه موو عیراقی حیزب ببن، هاوړییان هه ولی ده رهینانی پاسپورت بوون بوم بو سه فه ریکي حیزبی بو ئه لبانیا. داویان له هه ردوو (به ره ی دیموکراتی بو رزگارکردنی فه له ستین) و (به ره ی میلی بو رزگارکردنی فه له ستین) واته: (الجهة الديمقراطية لتحرير فلسطين) و (الجهة الشعبية لتحرير فلسطين) کردبوو. بو ئاماده کردنی پاسپورتیش ماوه یه کی پی ئه چوو، له به رئه وه ئه مجاره زیاتر له جاری پیشوو له شام و له بیروت کاتم برده سه ر.

مستهفا چاوپرهش، فاروق مهلا مستهفا، له مزگهوتی ئه مهوی له شام ۱۹۷۲

نیوان بیروت و شام به ته وای به قه دهر نیوان سلیمانی و کهرکوک بوو (١١٠ کم) و هاتووچۆمان بو بیروت زۆر دووباره ئه بووه وه .

هاورپی ئیبراهیم عه لای له دهره وهی ولات بوو بوو کاری حیزب. ئیمه په یوه ندیه کی باشمان هه بوو له گه ل هاورپیانی (یه مهنی خواروو) که شاری عه دن پایته خته کهی و حکومه ته کهی ناوی (حکومه تی یه مهنی دیموکراسیی میلی) بوو و حیزبی ئیشتراکی که عه بدولفه تاح ئیسماعیل و سالم ره بیع عه لی ناسراو به (سالمین) و عه لی ناسر سه رکرده سه ره کییه کانی ئه و حیزب و حکومه ته بوون. به چه کی جۆراوجۆر هاوکاری ئیمه یان ئه کرد و به هۆی برا فه له ستینییه کانه وه ئه مانگه یانده کوردستان بوو پیشمه رگه کانی خۆمان له کوردستان و به شیکی زۆریشی ئه چوو بو ناوه راست و خوارووی عیراق. حیزبی به ره ی دیموکراسی یه مهن حیزبیک بوو باوه رپان به سۆشیا لیزم و بیروباوه ری مارکسیزم - لینینیزم هه بوو.

دوو گۆرانکاری که له سوریا و یه مهن روویاندا گه وره ترین زیان بوو له ئیمه کهوت، رووخانی کۆماری یه مهنی دیموکراسیی میلی یاخود یه مهنی خواروو، ئه وی دیکه گۆرانی حکومه تی نوره دین ئه تاسی و یوسف زه عه ین بوو له سوریا، ئه م رووداوانه کاریگه ریه کی نه رینییان هه بوو له سه ر ئیمه، چونکه ئه و دوو لایه نه ی که وتن زۆر هاوکاری ئیمه یان ئه کرد له هاتووچۆ و مه شقی سه ربازی و له گه ل یه مهنی خواروو وه ک حیزب و حکومه ت بیروپاشیان نزیک بوو له سۆشیا لیزم و دیموکراسیه وه هه لسه نگاندنیان بوو هاوکاری له گه ل قیاده ی مه رکه زیدا له قازانجی ئیمه، واته له قازانجی بزووتنه وه ی شوۆرشگێری عیراق بوو.

* * *

روۆژیک له بیروت له گه ل موزه فه ر نه واب که ئه ندامیکی ناسراوی ئیمه بوو، سه ردانی قه یس سامه رائیمان کرد که که سایه تی دووه می به ره ی دیموکراسیی فه له ستین بوو له پاش نایف حه واتمه . من له وه پیش له به غدا قه یسم دیبوو، ئه م سه ردانه به شیک بوو له به سه رکردنه وه ی حیزب و ریکخواه جیا جیاکان له گۆره پانه که دا.

من به قهيس سامه رائييم گوت من و تو يهك جارى ديكه له به غدا يهك ترمان له
 كۆبونه وه يهكى حيزب ورئىكخراوه كاندا بينيوه . گوتى بۆچى بوو ئه
 كۆبونه وه يه؟ پييم گوت له دواى شه رى عه رهب و ئيسرائيل بوو له سالى
 ۱۹۶۷دا له پيئاوى پشتگيرىي كردنى شوپرشى فهلهستيندا بوو، كۆبونه وه كه
 بيچگه له من هه موو راتان وابوو كه به ناوى چهند كه سايه تيبه كى شيوعى و
 سؤشيا ليست و نه ته وه يى عه ره به وه مؤله تى ريكخراو يا خود كۆمه له يهك
 وه ربگرين بؤ پشتگيرىي بزوتنه وه ي شوپرشگيرىي فهلهستينيه كان و ناوى د.
 سه فا حافز و ئيبراهيم عه لوى و خه يره دين حه سيب برا، ته نيا من گوتم ئه وه به
 هيچ جورئىك جيبه جى ناييت و حكومهت به ناوى ئيمه و ئه و ناوه ناسراوانه مؤلهت
 نابه خشيت. به سه رسورمانئىكه وه گوتى يه عنى من ئه قليبته م وابوو كه مؤلهت له
 حكومه تى عيراق وه ربگرين! ئه وه من نه بووم! به پييكه نينه وه پييم گوت من و
 فايه ق به تى و د. سه باح دوره، ئه مانه بووين. كۆبونه وه كه ش له مالى ئيوه
 بوو!! كه هاتينه دهره وه به هاوپرئ موزه فهرم گوت: به ته ماى وه عد و په يمانى
 پياوى وا نه بين باشه!

له بيروت (موحسين ئيبراهيم) مان بينى كه سكرتيرى پارتنى كارى لوبنان و له
 گؤقاره كه ياندا (ئه لحوپيه) وتاريكم له سه ر مافى گه لى كورد نووسى.
 ئه و ماويه چاوه روانى پاسپورتن بووين ده ستمان بكه ويئت، شه هيد شه هابى
 شيخ نورى و من به دوو ريگاي جياوازه وه، رۇژئىك له نزيك ناوچه ي ره وشه له
 بيروت له سه ر مه وعيدئىك كه بؤمان دانرابوو، كاك شه هاب و من چاوه رييمان كرد.
 مارسيدسيكى كؤن بؤمان راوه ستا و هه ردووكمانى سوار كرد. شه هيد دكتور
 وه ديع حه داد بووكه ئه و كاته كه سايه تيبى دووه مى به ره ي ميللى بؤ رزگار كردنى
 فهلهستين بوو، پاش نيو سه عاتئىك گه پان به ئوتؤمبيل، دكتور وه ديع دوو
 پاسپورتنى داينى.

له شام و بیروت نزیکه ی مانگیك له گه ل کاک شه هابدا کاتی زۆر خۆشمان برده سهر به باسی سیاسهت و باسی زۆرتی یادگارییه کانمان له سلیمانی. کاک شه هاب زۆر قسه خۆش و خۆشه ویست بوو. له دل و ناخه وه پیشکه وتنخواز بوو، بزوتنه وه ی کۆمۆنیزمی خۆش ئه ویست.

مام جه لال هات بۆ شام. نیوه پۆیه که دهعههتی کردین بۆ ناخواردن. له وی زۆر به دلگرانییه وه به منی گوت که له شوینیك دانیشتبووین له گه ل ده پانزه که سدا موزه فەر نه واب درهنگ منی ناسیوه ته وه ! گوتم مام جه لال ئه وه شاعیره و بزانه خه یالی له کوئی بووه. ئه مشه و دهعههتتان بۆ ئه که م و وا ئه که م ئیعتیزارت بۆ بهینیته وه چونکه من ئه زانم هاوپی موزه فەر جه نابتی زۆر خۆش ئه ویست.

له مالی یه کیك له هاوپیکانی مندا ئه و شه وه تا به ره به بیان موزه فەر به شیعری خوی و به دهنگه خۆشه که ی گۆرانیی گوت و شه ویکی یه کجار خۆش و به تام بوو. بیجگه له من و کاک شه هاب، کاک شاسواری شیخ جه لالیش (شه هید ئارام) که له میهره جانی لاوان له ئه لمانیا وه هاتبووه وه له گه لماندا بوو. ئه وه گه پرایه وه بۆ به غدا و له شام لایدا بوو ههروه ها له هاوپیانی ئیمهش دکتۆر سلیمان ئه للوس و دکتۆر فهخری غه زالیمان له گه لدا بوو.

له سوریا وه بۆ ئه لبانیا

له (شام) هوه به فرۆکه گه یشتمه قیه ننا.

(فوئادی مه لا مه حمودی) ئامۆزا و هاوپی منالی و هه موو ته مه ن، له تشرینی یه که می ١٩٧٣ دا له قیه ننا هات به ره و پیرم بۆ فرۆکه خانه ی قیه ننا. ئه وه به یه که گه یشتنه مان له قیه ننا تام و چیژیکی خۆشی هه بوو چونکه دوو سالیك زیاتر بوو یه کمان نه دیبوو.

چه ند پۆژ و شه ویکی خۆشمان برده سهر به تایبه تی که کاک نه وشيروان مسته فاش له وی بوو و ئه و کاته دهستی کردبوو به خویندنی دکتۆرا. من و کاک

نهوشیروانیش له قوئانی ناوهندی و دواناوهندییه وه هاوړپیه تیمان هه بوو، ئه و فوئاد ریباریکی جیا یان هه بوو له من به لام فیکر و نیشتمانیه روه ریبی و دلسوژی هاوړپیه تی وای کردبوو زور نزیك بین له یه کتری.

که له فرۆکه خانه دابه زیم فوئاد به دوو شت زور پیکه نی و هه روه ها خویشم. گوتی با برۆین جانته که ت وهرگرین. پیکه نیم و گوتم ئه وه تا به دهستمه وه یه. گوتی جانتای جلوبه رگه کانت ئه لیم. گوتم هه ر ئه مه م پییه ! به دهستمه وه بوو له فرۆکه که دا و بیجامه یه و تاقمی تهراش و دوو کراس و پانتوئلیکی تیدایه. گوتی تو هاتویت بو گه لاله یان فیه ننا !! ئه و جانتا بچوکه ش هه ر ئه وه بوو که به کوئ هه لم ئه گرت له هاتوچۆی کاری سیاسی دهره وه ی شار و پیشمه رگایه تی ئه و سالانه دا.

دووهم، گوتی ئه ی پاره ت چه ند پییه ؟ گوتم فوئاد گیان به شی خووم پاره م پییه و دوو سی شه و لای تو ئه بیم حسابی نووستنی مالی ئیوه و خواردن و خواردنه وه شم کردوو که ئاموزا و هاوړپیه کی نه جیبی وه ک تو ناهیلایت ده ست بکه م به گیرفاندا. ئه وه تا ۱۰۰ دۆلاریه کم پییه و بلیتی ته یاره ی به لگرا دیشم پییه بو تیرانا. زور لای سهیر بوو و بیگومان ئه و بلیتی شه مه نده فه ری له (قیه ننا شه وه) بو بریم و تا ناو شه مه نده فه ره که خوا حافیزی لی کردم و به ره و به لگرا دی پایته ختی یوگوسلا فیا که وتمه ری.

بو سبه ینی له به لگرا د په یوه ندیم به کونسولخانه ی ئه لبانیا وه کرد و بلیتی فرۆکه یان دامی و به ری یان کردم بو تیرانا.

چه ند رووداوکی خو ش و میژووی بوو لام که وا له تیرانا دائه به زم و بو یه که مجار له ژیاندا به ره سمی حیزبکی شیوعی ئه وروپا ئه بینم که ئیمه ی قیاده ی مه رکه زی به هوی دژایه تی کردنی ری فیژنیسته کانه وه په یوه ندی حیزبایه تی ئومه میمان زور که م بوو.

بیروبا وه ر و هیلی سیاسی جولانه وه ی شیوعی له جیهاندا چه ند ریباریکی دیاری تیدا جیا بو بووه وه. بیجگه له ریباری سو فییتی که ئیمه به ریباریکی

یه مینی و ریفیژنیستمان (تحریفی) هه لسه نگانده بوو و میژووش ئه و پا و بۆچوونه ی ئیمه و زۆر حیزبی دیکه ی جیهانی سه لماند. ریپازی ماو تسیتۆنگ که به ماویم یان به زمانی خۆمان به ماوی ناسراو بوو، له سه رانسهری جیهاندا په ره ی سه ندبوو.

ریپازی شۆرشگێپی ئه لبانیای ئه نوهر خواجه ش پۆلیکی دیار و نیمچه جیاوازی له پیره وی ماو تسیتۆنگ هه بوو، گیفارا و به دوا ی ئه ویشدا (دوبریه) بوو بوونه ره مزکی گه ره ی کۆمۆنیزم و شۆرشگێپی له جیهاندا.

ئیمه ی قیاده ی مه رکه زی نزیك بووین له هیللی ماو و له ئه لبانیاه. ئه مه نده مان له کلکایه تی (ح.ش.ع) چه شتبوو، ئه لبانیای ئه نوهر خواجه که سه ره خۆبی هه بوو له ریپازی چینی ماو تسیتۆنگیشه وه، نمونه و بلێسه یه کی نوێ بوو بۆ بزوتنه وه ی کۆمۆنیزمی جیهان. یه کیک له هه لسه نگانده کان بۆ مه زنی شۆرش و فیکری حیزبی کاری ئه لبانی ئه وه بوو که به شۆرش و به ره له ستیکردنی داگیرکه ره ئه لمانی و ئیتالیه کان خۆیان ولاته که یان رزگار کرد نه ک به هۆی سوپای سووری سوڤیته وه وه ک زوربه ی ولاته کانی خۆره لاتی ئه وروپا.

من که هه شت سالیك له ژیا نی خۆشاردنه وه و شاخدا ئه ژیا م، هه لیکی زۆر خۆش و گرنگ ده سته که به شیوه یه کی ره سمی له لایه ن حیزبی خۆمانه وه نێردرام یا خود بانگکرام بۆ سه ردانیکی یه ک مانگی ئه لبانی و کۆبوونه وه له گه ل سه رکردایه تی حیزبی کاری ئه لبانی.

له فرۆکه خانه هاوړپیان (پیرو) و (ئاکیمی) که ئه ندامی مه کته بی سیاسی حیزبی کاری ئه لبانی بوون پێشوازیان لیکردم. پیرو پێش چه ند مانگیك وه زیری دهره وه ی ئه لبانی بوو و ئیستاش له وه زاره ت هاتبووه دهره وه و گه رابوو وه بۆ کاری حیزبی. حیزبی کاری ئه لبانی به سه رکرده یی ئه نوهر خواجه سیستمیکی تابه ته تی خۆیان هه بوو. هه موو کادریك ئه بوو سالی مانگیك بگه رپته وه بۆ سه ر کاری پێشوو ی پێش هاتنه سه ر حوکمیان. محمه د شیخۆ که سه رۆکی ئه نجومه نی وه زیران بوو سالی مانگیك ئه گه رپه وه بۆ کاری پێشوو ی خۆی که له کیلگه یه کی کشتوکالدا کاری کردبوو.

ئەلبانیا تاقە دەولەت بوو کە ئاینی تیدا قەدەغە کرابوو. لەو پێش زۆریە ی خەلکی ولاتە کە موسولمان بوون و کە مایە تییه کی مەسیحی تیدا بوو. زۆریە ی مزگەوت و کلێساکانیان کردبوو بە قوتابخانە و نەخۆشخانە و مۆزەخانە. لەم رووه وه هەلەیه کی میژوو بیان کرد چونکه ریگرتن له ئاین به زۆره ملی کاریه ری پێچه وانە ی ئەبیت وهك روویدا.

له جیاتی ئوتیل له میوانخانە یه کی حیزبیدا دابه زینرابووم کە گوتیان ماوه یه ک له مه و بهر ئە و حیزبه ئیرانییه لیڤه بوون کە هه موویان دکتۆر بوون، تیگه ی شتم کە برادرانی (سازمانی ئینقیلابی توده ی ئیران) بوون کە یادیان هه ر زیندوو ه له لام، دکتۆر جه لال و دکتۆر ئیبراهیم و کاک ئیسماعیل .. تاد.

ئەلبانییه کان زۆر شانازیان به پالەوانی کی نیشتمانی پەروەری خۆیانە وه ئە کرد کە له جوانترین گۆرپه پانی تیرانادا په یکه ریکیان بو کردبوو به سواری ئەسپ و شمشیری کی به رزه وه به دهستییه وه. عوسمانییه کان چوارسه د سال ئەلبانیایان داگیر کردبوو، به لام دوا جار ئەسکه ندهر بیگ بو ماوه ی ۲۵ سال دەریه پاندبوون و یه کگرتنی ئەلبانیای هینابوو ه دی.

من له ئەلبانیا بووم کاتی ک شەپری عەرەب و ئیسرائیل له ۵/۶ / ۱۹۷۳دا هه لگرسا و له کۆتای ی ئە و سه فه رده دا بووم کە سوودی زۆری فیکری و سیاسیم لی وه رگرت، له و ماوه یه دا گویم له چه ند وتار و مو حازه ره ی هاو پری ئاکیمی گرت کە پێیان ئەگوت فه یله سو فی حیزب. سه ردانی چه ند شار ی کی وه ک (شکو درا) و (دۆریس) م کرد هه روه ها چه ند گون دیکم بینی کە ئە وه یان نیشان ئە دا جیاوازیی لادی و شار نا هی لری ت له رووی شوینی خویندن و ته ندروستی و ئیشوکاروه و له هه موو رووه کانی دیکه ی خزمه تگوزاریی وه ک پرۆژه کانی ئاوو ئاوهرۆ و کاره باوه، ئەمه وه ک په ی ره ویکی سۆشیا لیزی بیروبا وه ری مارکسیزم - لینینیزم بوو. پاش ته واو بوونی ماوه ی سه فه ره که م به ریگای بولگاریادا به ره و تورکیا گه رامه وه بو سوریا و گه ی شتمه وه شام.

هه ر بۆ بیره وه ریبیش له سۆفیا ی پایته ختی بولگاریا به ریکه وت جه لال مه زهرم
بینی، پاش یه کترناسینه وه پیم گوت گرفتیکه گه وره م هه یه له سه فاره تی تورکیا
له سۆفیا، من ئەمه ویت به تورکیادا برۆمه وه بۆ شام به لام قیزه م ناده نی و ئەلین
ئیمه په یوه ندیمان نییه به ولاتی ئیوه وه. جه لال گوتی چۆن په یوه ندیمان نییه
گوتم ناخر من پاسپۆرتی یه مه نی خوارووم هه یه نه ک عیراقی. کاک جه لال زۆر به
ئاسانی کاره که ی بۆ چاره سه رکردم، له گه لمد هاته وه بۆ کونسولخانه ی تورکیا،
گوتی من زۆر شاره زام تۆ کابرا به قسه وه خه ریک بکه و مۆری قیزه که یان له سه ر
میژیکه له ته نیشتییه وه. من مۆره که ی لی ئەده م و ئیمزاکانیشیان ئەزانم. به وجۆره
جیبه جیی کرد بۆم و خزمه تیکه گه وره ی کردم.

له م سه ردانه دا بۆم ده رکه وت که من یه که م کوردی سیاسیم ئەلبانیا بینم و
ئهمه شم له ده فته ری بیره وه ریبه کانن یه کیک له مۆزه خانه کانن تیرانادا نووسی.

بهشی جهوتهم

سالانی شاخ

چەند وېستگە يەكى ھەمەرەنگ ئە سالانى ژيانەدا ئە ناوچەى بەلەك

رۆژيەك ھەردوو شيركۆ، ھاورپم شيركۆ بيكەس لەگەل شيركۆى ھەژار مۆكريانى لە بىنكەى حيزيمان لە ناوچەى بەلەك سەردانىان كردم. من بىرم كەوتەو كە كاك شيركۆى ھەژارم چەند جارتيك لە بەغدا ديوە، بەلام شيركۆ بيكەس ھاورپمى زۆر نزيكم بوو.

شيركۆى ھەژار بەياننامە يەكى (كازيك)ى دامى، و ھەردووكيان داوايان كرد بيخوينمەو ھە و راى خۆميان پى بلیم، بۆ راستيش شيركۆى ھەژار بە رەسمى بە ناوى كازيك و خواھندارتيى ئەو بەياننامە يە قسەى ئەكرد و شيركۆ بيكەس يش لايەنگرى ناوھەرۆكەكەى بوو. كە خویندمەو بەبى راوھستان پيم گوتن ئەم بەياننامە يە لە رووى ھيلى سياسىيەو ھە ژۆر باشە و گۆرانكارىيەكى بەرھەتتى تىدايە لەگەل ئەو پەپرەو و بيروباوھرانەى من بيستبووم لەسەر كازيك.

بەياننامەكە چەند خالتيكى سەرھەكى تىدا بوو كە سەرنجى منيان راکيشا:

– تاوانباركردنى ئەو كەسانەى تاوانەكانى كانى ماسييان ئەنجامدبوو لە كوشتنى ئەو پۆلە شيوعىيەى شەھيدكران ھەروھە تاوانباركردنى ئەو كەسانەشى تىدا بوو كە لە پشت كردهوھەكەو بوون.

– بەياننامەكە بە روونى داواى بەرھەى نيشتمانيى كردبوو لە نيوان كازيك و پارتى ديموكراتى كوردستان و حيزبى شيوعىيى عىراق – قيادەى مەرکەزىدا.

– باسى براىھەتتى كورد و ھەرھەبى تىدا بوو.

دەربارەى ناوخواى كازيك، ژمارە يەكى زۆريان دەرکردبوو لە ئەندامىتيى كازيك كە زوربەيان لە سەر كرده ناوھەرەكانيان بوون بە تۆمەتى ترسنۆكى و خيانەتكارىيى جۆراوجۆر. ئيمە ھيلى سياسىيەكەيمان لەلا باش بوو و بە رەزەمەندى و پيخۆشبوونى خويان ژمارە يەكى زۆرمان لە بەياننامەكە چاپكردەوھە.

جەمال نەبەز لە نووسينيكا لەم باسە دوواوھە و من بە بەشدار ئەزانيت لە كارەكەدا. ھەرچەندە خۆى ئەلتي شيركۆى ھەژارم لە ئەلمانيا دى و گوتى فاروق

به شدار نه بووه له نووسینی به یاننامه که دا به لّام قسه کانی جه مال نه به ز جوریکی تر نه گه یه نیت. من به پاشکاو بی جه مال نه به ز نه لیم من هیلی سیاسی نه به یاننامه یه م پی خوش بوو و ژماره یه کی زۆرم لی بلاو کرده وه.

هر له و رۆژانه دا بوو کاک مه سعود بارزانی پرسپاری نه و به یاننامه یه ی لیکردم، به هه مان شیوه وه لّام دایه وه.

* * *

شهری سهرچیا

پیکدادانیک له نیوان پیشمه رگه و جاشه کانی سهرچیا رووی دا. پاش نه وه ی پیشمه رگه به سه ریاندا سه رکه وت، جاشه کان پاشگه ز بوونه وه و بهر برپاری لیبوردنی شورش که وتن و گه پانه وه ریزی شورش. جاریکیان له لای کاک ئیدریس بووم خه ریکی پاره و ئازۆخه پیدانی به پرسپاری نه و تاقمه بوو. پاش رویشتنی کابرا گوتم کاک ئیدریس من پیشنیاریکم هه یه ! گوتمی چییه ؟

گوتم بۆچی پاره و چهک و هه موو په یوه ندیبه کانتان له گه لّ نه م جوره که سانه راسته وخۆ ناکه ن له گه لّ چه کداره کانیان که هه موویان فه لاحن و دووریان بخنه وه له سه رۆکه کانیان. چونکه که لای حکومت بوون و ئیستا و نه وساش نه م سه رۆکه جاشانه به رازقی رزقی خویان نه بینن و ئیتر لییان جیانا بنه وه !!

* * *

بیره وه ریبه نه و سالانه م نه مهنده زۆره به خوشی و ناخوشییه وه هه موو کات له یادما دین و نه چن و نه لئی ئیستاش له بنکه که ی کانی سپینداردا له گه لّ نه و هاوپی خوشه ویستانه دا نه ژیم. له کۆبوونه وه کان و موناقه شه و کتیب خویندنه وه و مه شقی هه مه جوره و گالته و گه پی ناو هاوپییان له هۆله گه وره که ی باره گادا و چینی پیته کان له ژووری چاپخانه و لیگۆلینه وه له جاسوسه کان و به رپکردنی دهسته دهسته پیشمه رگه کانی حیزب بۆ به ره کانی شه، دیمه نی نه و چادره بچوکه ی خۆم له سه رووی

باره گاکه که کانیه کی جوان و ده ورگراو به سه وزایی و داری زور و دیمه نی میزه تخته
 پچوکه که م که تایپ رایته ریکی له سه ر بوو له گهل هندی کتیب و کاغز و قه له م.
 روژیک بوردومانیک خه ست کراین و ئیمه ش ته قه مان له فرۆکه کان ئه کرد.
 موشه کیک دای له و ته لاره جوانه خنجیلانه یه ی منیش. دوی بوردومانه که ته ماشامان
 کرد چادر و میز و تایپ رایته ر پارچه پارچه بوون و گر و دوکه لیان لی هه لئه ستا.
 هه ر له و یادانه ی شه رو بوردومان، ئیمه نزیك چپای زۆک بووین و له هیرشیکی
 دوژمندا، فرۆکه کان بوردومانیان ئه کرد و ئه مه نده نزم ئه بوونه وه وامان ئه زانی به
 ئه رزه وه نووساون. سامی شورش ئه و کاته ئه ندام بوو له حیزیدا و تازه هاتبووه
 دهره وه له هه موو براده رانی دیکه بیتاقه تتر بوو، له و کاته دا مسته فا چاوپه ش
 هاواری لیکرد که بچپته ناو کونه ته یاره که ی من و مسته فاوه، که سه ری پیاکرد
 گوتم به س ئاگادار به ماریکی تیدایه، به پاستی وه هاش بوو. ئه گه ر بوردومانه که
 ته واو نه بووایه سامی گیانی دهر ئه چوو. ئیتر بۆ روژی دواپی ناردمان بۆ باره گای
 یه کیتی ئه دیدبانی کورد له ناوچه ی دهر به ندی رایات که هاوپی حسین عارف
 ئه یبرد به پیوه و دوور بوو له شه ر و بوردومانی روژانه ی فرۆکه جه نگیه کان.
 هه ر له باسی (کونه ته یاره) و له نزیك ئه و شوینانه ی ئیمه وه که هه لمان
 ئه که ند، دهر که وت ئه و شوینه ئاساری زوری کۆنی تیدایه: که وتینه گه ران به دواپی
 ئه و پارچه زورانه ی هه ندیکیان له قولایی خاکدا بوون و نزیکه ی په نجا پارچه یه ک
 له هه ردوو جووری دروستکراو له کانزا و له گل دۆزرانه وه.
 هه موو ئه مانه مان دا به کاک دارا توفیق چونکه چ وه ک شته کان و چ وه ک ئه و
 شوینه ی که تا ئه و کاته له ریزی شوینه وار و ئاساردا ناوی نه هاتبوو گرنگیان
 هه بوو، پاش به دوا داگه رانی زوری هاوپی ئیبراهیم عه لوی که سالانیکی زور
 خه ریکی ئه م لیکۆلینه وه یه بوو بۆ پشکنین به دواپی زمانیکی نه زانراودا که له
 هیلکی نیوان هیند و کوردستانی هه زاره ها سال له مه و به ر له سه ر ئه م هیله
 بازرگانی و هاتووچویه به کار هینراوه.

ره شنووسی ئەم لیکۆلینه وه گه وره یه ی ماوه و برا و هاوړپییانی هاوړپ
ئیبراهیمی کۆچکردوومان هه ول ئەدهین به هۆی چه ند شاره زایه کی گه وره وه
لیکۆلینه وه کان بخه ینه روو.

که ئەو دۆزراوانه مان دا به کاک دارا که ئەمینی گشتیی روژنبری و راگه یاندنی
شۆرش بوو و خه ریکی ریکخستنی پیشانگایه کی گه وره بوون بۆ ده رخستنی رووی
گه شی کوردستان، ئەوه بوو پیشانگاکه له چه ند مانگی پیش ریکه وتنی شوومی
جه زائیری ۱۹۷۵دا کرایه وه و منیش بانگ کرابووم بۆ ئاهه نگی کردنه وه که ی،
ته ماشام کرد ئەو ئاسارانه ی من دابووم به شه هید دارا توفیق هه مووی دانراوه له
پیشانگاکه دا که ده یان خه لکی بیگانه له سیاسی و روژنامه نووسیان تیدابوو،
سه یریان ئەکرد و وینه یان ئەگرتن، یه که یه که لییان نووسرابوو: دیاریی ماموستا
فاروق مه لا مسته فا بۆ مۆزه خانه ی شۆرش.

هه ره له ویدا به کاک دارام گوت من پازیم به وه به لām له جیاندنا چه کمان بده نی
چونکه به دیاریی نه مداونه تی و مولکی شه خسیی من نین.
هه زار سلّو له گیانی پاکی شه هید دارا توفیق.

کتیبخانه ی نازادی له گه لاله

له سالانی دوا ی ۱۱ی نازاری ۱۹۷۰دا بۆ یه که مجار له میژووی ناوچه ی گه لاله و
باله کایه تی کتیبخانه یه کمان له گه لاله کرده وه، کتیب و گوژاری مارکسی و
پیشکه وتنخوازمان تیدا ئەفرۆشت و بلاو ئەکرده وه، کتیب و نامیلکه کانی ماو
تسیتونگ به شی سه ره کیی ئەو کتیبخانه یه بوو، زوربه یمان له به غداوه ئەکړی له
کتیبخانه ی (بیری نوی) ی شه هید شه هابی شیخ نوری، به هه رزان و هه ندی جاریش
نامه ی ئەنارد، من بۆم ئەنووسییه وه که ئیمه ئەو بیروباوه رپه له م ناوچه یه دا
بلاوئه که ینه وه به هاوړپ چینییه کان بلّی ئەمانه له حسابه که ی ئیوه داشکینیت.
له گه ل شه هید شه هابدا سوعبه ت و قسه ی خوژمان له نیواندا هه بوو.

له چاپخانه که ی خوښمان هندی نامیلکه مان چاپ نه کرد، له گه ل ژماره کانی (ریځای کوردستان) که زمانحالی لقی کوردستانی حیزبی شیوعی ئیمه، واته قیاده ی مه رکه زی بوو، هه روه ها ژماره کانی (طریق الشعب) یش زمانحالی سه رکر دایه تی حیزب بوو به ژماره ی زور له کتیبخانه که دا بلاو ئه کرانه وه و روژ له دوا ی روژ سه ردانکردنی خه لک بو ئه م سه رچاوه گه شه داره روو له زیاد بوون بوو. ئه و سالانه گه لاله وه ک پایته ختی شوړشی ئه یلول وابوو.

عەلی زەردەشتی: دیاردهیه کی له بیرنه چوو

- له ۱۹۶۹ و ۱۹۷۵ تا -

له که سایه تیه ناسراو و ده گمه نه کانی ئه و سالانه ی ناوچه ی باله ک ... (عەلی زەردەشتی) هه ر له روژانی یه که مه وه که گه یشتمه ناوچه ی باله ک له زور که س ناوی عەلی زه رده شتیم ئه بیست وه ک پیاویکی به هه مه جوړه خاوه ن باسوخواس. هه ندیک به قسه خوښ و هه ندیک به ته علیقدر و شیّت و هیرشبهره سه ر هه موو که س ناویان ئه برد. هه ر کامیکیان به ته نیا نابیت به وه سفیکی ته واو بو ئه م پیاوه که ئه توانم بلیم له م جوړه پیاوه هه ر عەلی زه رده شتیم دیوو تا ئه و روژه. پیاویکی به ته مه نی تیکه ل له راستی و راستگویی و زمانزان و دنیا دیده، خو هه لگیښ و جنیو فروش، شیّت و دانا.

که سانیک ی دیکه ش به خاوه ن ئه زمون و خوینده وار و زمانزان باسیان ئه کرد. زور به په له بووم بو گه یشتن به م پیاوه به ته مه نه ی که ئه وانیه ی باسیان ئه کرد که سیان نه یان ئه زانی عەلی زه رده شتی خه لکی کوپیه ! ناوکیله کان و گه لاله به ئوتومبیل نیو سه عات ری بوو. که چومه خزمه تی خوم پی ناساند زوری پیخوښ بوو، منیش له یه که م چرکه وه خوښه ویستی ماموستا زه رده شتیم تیدا دروستبوو. پیاویکی به ته مه ن و رووخوښ. بیجگه له زمانی خو مان، عه ره بی و تورکی و فارسی و ئینگلیزی و هیندی ئه زانی. ئه وه ی پیش هه موو شتیک سه رنجی راکیشام

دوکانه کهی بوو، که له سهر شه قامه سه ره کییه که ی گه لاله دوکانیکی گه وره ی هه بوو. دوکان جیگای کاسیبی زهرده شتی بوو و به شیکیشی به پرده یه ک جیا کردبووه و کردبووی به مال و تیدا ئه ژیا. دوو جوړه بابته له دوکانه که دا هه بوو: کاغز و قه لاهم و ده فتهر و لاستیکی خهت کوژاندنه وه، و بابته تی دووه م: وایه ر و تیپ و پلاک و پلایس - هه موو پیداو یستییه کی کاره با.

زهرده شتی تاقه که س بوو له گه لاله چاکهت و پانتولی له بهر ئه کرد، چه ند کورسییه کی بچوک له م دیوه خانه دا هه بوو له سه ریان دانه نیشتین، که میوان زور ئه بوو، له بهر ده م دوکان و شوسته که ی بهر ده میدا کوئه بوونه وه و ماموستا قسه ی بو ئه کردن. قسه کانی تیکه ل بوون له ئاموژگاری و میژوو، سیاست، ره خنه له خه لک و له کاربه ده ستان و به سه ره اته کانی خو ی. هه ر له دامه زران دنیه وه وه ک کریکاری نهوت له که رکوک هه تا کارکردنی له هندستان. به شداربوونی له کو ماری مه هاباد و هه ندیک جاریش قسه کانی به شیعیکی خو ی کو تایی ئه هات.

گه لاله پایته ختی شوړش بوو. هه موو سه ره کرده سیاسی و سه ریازییه کانی پیشمه رگه و که سانی ناسراوی ئه و روژانه سه ریان له ماموستا علی زهرده شتی ئه دا. هه ر له سه ره تاوه لی م پرسی ئه م ناوی (زهرده شتی) یه له کو یوه و له چییه وه هاتووه؟ گوتی یه که م زهرته شتی یه نه ک زهرده شتی، دووه م هه موو ئه دیانم تاقی کرده وه هیچیانم به دل نه بوو، ئه سلنه من باوه ریم به هیچ دینیکیش نییه!

زوری پی نه چوو من بوومه قوتابییه کی گو یرایه لی زهرده شتی و پاش ماوه یه ک روتبه ی (خه لیفه) ی خو ی پی به خشیم و ئه یگوت میللهت له سه دا پینج له ئه فکاری من تیئه گات، فاروق له سه دا نه وه د و پینج. کاک حه مه علی موفه تیشی په روه رده بوو له گه لاله و خه لکی هه ولیر بوو، گوتی ئه دی من چه ند له ئه فکاری جه نابت تی ئه گه م؟ زهرده شتی گوتی تو له سه دا (سفر) چونکه تو له گه لاله له گه ل رانکوچو غه دا بو ینباغ ئه به ستیت، ئیتر چی له من تیئه گه یت بی ئه قل!!

رۆڭك له گه لاله خوالیخۆش بوو ره فیهق چالاکم دی، تۆزیک قسه مان کرد و پیاسه یه کی کورت. گوتم کاک ره فیهق تۆ عه لی زه رده شتی ئه ناسیت؟ گوتی به لئی قوربان. گوتم ده با سه ریکی بدهین. گوتی نایه م! گوتم بۆچی؟ کاک ره فیهق گوتی عاله م له زمانی من خۆی ئه پاریزیت که چی من له م سه گبابه ئه ترسم. ره فیهق چالاک گوتی ده با بۆت بگیڕمه وه: ئه وا من له ئیستگه ی شوڕشم و نه ڕه م ئه گاته عاسمان، ئه مبیست کابرایه کی دوکاندار له گه لاله یه ناوی عه لی زه رده شتییه و باسی من ئه کات و ئه لیت ئه و ساله ره فیهق چالاک هاتووه ته سه رم بۆ ماله وه بمگریت له ده رگا که ی تره وه رامکردووه. منیش چه ند پیشمه رگه یه کم له گه ل خۆم برد به به رگی پیشمه رگه وه و پوزه وانه و کلیته وه. چووم بۆ لای، ده پانزه که سی له لا بوو، هه ر ده رکه وتم هاواری کرد (ئای ره فیهق به سه ر باسی خۆتدا هاتیت، بیرت دی هاتیت بمگریت له ده رگا که ی تره وه رامکرد؟) باوه رت هه بیئت ئه مه نده م قسه حازر کردبوو پئی بلیم: کام ده رگا و کام کۆلان و کام شار هه ی بی ویزدان! که ئه و ئاوا ده ستی پیکرد ده مم وشک بوو، زمانم لال بوو، وه لامم بۆ نه درایه وه!! تۆش ئه ته ویت بمبهیت بۆ لای ئه م شیته!

زۆرم له کاک ره فیهق کرد و بردم.

که گه یشتینه به ر دوکانه که ی پر بوو له خه لکی گوئیگر و موریدی زه رده شتی. کاتیک که ئیمه ی دی سلاویکمان لیکرد یه کسه ر گوتی باشه براده رینه ئه مه ره فیهق چالاکه. با پرسیاریکی لیکه م. کاک ره فیهق گوتی فه رموو. پرسی ره فیهق، حیزبی شیوعی عیراق کی دایمه زانند؟ ئه میش گوتی هاوری فه هد. عه لی زه رده شتی گوتی نه تزانی، حسین که ره لایی بوو. چالاک گوتی مامۆستا زه رده شتی ئه مه میژوو و ناتوانم بلیم وایه. ئیتر زه رده شتی دنیا یه ک قسه ی له سه ره فیهق چالاک کرد هه ر له باسی فه ده وه بۆ چه نده ها تۆمهت بۆ کاک ره فیهق. ره فیهق چالاکیش گوتی مامۆستا راست ئه که یهت به زاتی خوا بیرم چوو ئه و که ره لاییه بوو که تۆ ئه یلیت و سه یری منی کرد، گوتی ئه مه باشه جه نابی کاک فاروق؟!

زهردهشتی و کاک نوری نه حمهد تهها

کاک نوری نه حمهد تهها تیکۆشه ری دیرین و ناسراوی گه لی کورد نه و سالانه له گه لاله نه ژیا. نه و که به کیک بوو له نه فسه ره کانی سوپای عیراق، له سالی ١٩٤٦ هه سوپای عیراقی به جیهیشت و چوه ریزه کانی سوپا و کۆماری مه هاباده وه. دواي نه وه چه ند سالی ک له عیراق له زینداندا وه ک رۆله به کی ئازا ژیا نی برده سهر و له پاشدا به کیک بوو له سه رکرده کانی پارتنی دیموکراتی کوردستان. لیره دا نامه ویت له میژووی کاک نوری بدویم چونکه باس باسی عه لی زهردهشتیه، به لام نه م پیشه کیم نووسی بو نه وه ی تازه که کاک نوری نانا سن. نه و سالانه ی دواي ١١ ئازاری ١٩٧١ کاک نوری له کاری سیاسی راسته وخوی پارتنیدا نه مابوو، له گه لاله و ناوچه ی باله ک ژیا نی نه برده سهر. به کیک بوو له هاتووچۆکه رانی دوکان یا خود بلین یا نه که ی عه لی زهردهشتی و دوستانه یه بیان خو ش بوو.

له پر تیکچوون!!!

رۆژیک له گه لاله کاک نوریم دی زۆر بیتاقهت بوو. به پیچه وانه ی رووخوشی و قسه خو شه کانی و ته علیقی زۆر له خه لک و رووداوی زۆر، گو تی فاروق یارمه تی تۆم نه ویت و فریام که وه. من وام زانی له گه ل یه کیک له سه رکرده کانی شو پش یا زیاتر له وه له گه ل باره گای سه ره کیی شو پش تیکچوونیک تازهی هه یه. گو تم چی بووه کاک نوری؟ گو تی له سه ره نه وه ی کورد (بزن) ه یا (که وه) له گه ل نه م عه لی زهردهشتی به سه گبابه تیکچووم!!! ئی کاک نوری هاتووچۆی مه که و برایه وه. گو تی کاکه له وه دا نه ماوه هه موو رۆژیک تا قم تا قم خه لک کۆ نه کاته وه و شیعیری له هه جووی مندا دانا وه و له وسهر جاده یه بۆیان نه خوینیته وه.

باشه کاک نوری بۆچی نه م تیکچوونه روویدا؟ گو تی: نه و نه لیت کورد له ته بیعه تی بزنده یه، ریشی بگرن بو کوی به رن نه پوات، من گو تم نه خیر وه ک که و وایه، له سه ره کانی به کان نه خوینیت هه تا که وی تر بین و راوچی راویان بکات!!! نه م سو عبه ته ی لی بووه به راست و هه زار شیعیری قۆری پر جنیوی له سه ره دانا وم.

به په له خۆم گه یانده مامۆستام! عه لی زه رده شتی و پرسبیاری ئه م به زمه م لیکرد و باسی میژووی کاک نوریم هیئایه وه بیری، به لام قسه ی لی وهرنه گرتم و گوتی جاری با پیت بلیم من گوتوومه تو خه لیفه ی منیت، خو نه مگوتووه ته داخل له کاروباری عائیلی ئیمه دا بکه ییت. زور سه رم سوپما و گوتم عائیلی چی؟! گوتی ئه ی نازانیت نوری ئه حمه دی ته ها میژدی نه جیبه ی کچی عه بده ی ئوتومیلچییه؟ گوتم ئینجا تو هه قی ئه وانته چییه؟ گوتی عه بده کوپی پووری منه!! له ویوه زانیم که ئه م مامۆستا زه رده شتییه خه لکی سلیمانیه و له گه ره کی پیرمه سوور هاتووه ته دنیاوه. هه رچۆنیک بوو شیعره کانم لیسهند که ۱۲۰ به ییت بوو و هه جووی خراب و دوور له راستی کاک نوری تیدا بوو.

* * *

زه رده شتی له گه لاله وه گواسته وه یان راستر بلیم گواسترایه وه بو چۆمان. ئه و کاته چۆمان بووه ناوه ندیکی گه وره ی بازرگانی و سیاسی و کۆمه لایه تی. روژیک حه بیب محمه د که ریم هات بو لای ویستی به گالته پیکردنه وه له گه ل زه رده شتی بدویت، زه رده شتی گوتی تو واز له م قسانه بهینه جاری با من کۆمه لیک پیشنیارم هه یه بته می. حه بیب سوچه تچی بوو و هه رچه نده سکرتری پارتی بوو و له کورده فه یلییه کانی به غدا بوو، کوردی ئه زانی به لام له و پایه به رزه شدا بوو، هه ر به عه ره بی قسه ی ئه کرد. به زه رده شتی گوت: هسه مو وکته هذا.. خلیلیا بتنکه و دزلیا للمکتب السیاسی: واته ئیستا کاتی ئه وه نییه و هه موو قسه کانتم بو بکه ره ته نه که یه که وه و بۆم بنیره بو مه کته بی سیاسی.

زه رده شتی پی گوت ده باشه ته نیا گوی له م توژه قسه یه بگه که هی منالیی ئیمه یه.. منالانی گه ره کی پیرمه سوور له سلیمانی کۆنه بووینه وه و چیشته قوولیمان ئه کرد. حه بیب گوتی شنو هذا؟ گوتی منالان هه رییه که له ماله وه شتیکیان ئه هیئا.. یه کیک مه نجه ل، یه کیک تر توژیک برنج، ئه ویتر نه وت و چیلکه.. ئه ویتریان نان و خوئی و منالیکی دیکه توژیک روئی ئه هیئا.. به منیان

گوت ئه ی عه لی تو چی ئه هینیت؟ گوتم من فووم له سه ره . گوتیان فوو؟! گوتم به لی که ئاگره که ئه که یه وه خو ئه بیته یه کیك فووی لی بکات تا دائه گیرسیته و ئه که شیتته وه .. ئه ی چۆن! ئینجا جه نابی کاک حه بیب تو ش له م پله و پایه یه تدا، له م شو پشه گه وره یه دا وا دیاره هر فووت له سه ره و هیچی تر!!

زه رده شتی و ماو تسیتۆنگ

عه لی زه رده شتی سه ردانی باره گا سیاسی و عه سه که ریبه کانی نه ئه کرد، به لام بنکه و باره گا کانی ئیمه له و ناوچه یه دا شانسی میوانداریتی مامۆستا زه رده شتیان هه بوو. بیگومان هۆی سه ره کی په یوه ندبی به دۆستایه تیبی منه وه بوو. رۆژیک هات بو ناوکیله کان. هاوری سه بری که سه ر لقی هیزه که ی ئیمه بوو له ناوچه ی شوان له ویبوو، گوتی مامۆستا زه رده شتی رات چییه له هاوری ماو تسیتۆنگ؟ له وه لامدا گوتی من پرسیاریکت لی ئه که م، ئه گه ر چل سه ر مه ر و بزنت له ره واندن بده می ئه توانیت به ته نیا هه موویان بگه یینته ئه م باره گایه له ناوکیله کان؟ سه بری عه رب بوو به لام به باشی فییری کوردی بوو بوو، گوتی نه وه لالا به م هه مو شاخ و داخ و شیو و دارستانه به یه کاجووه دا زۆر زه حمه ته ! زه رده شتی گوتی ماو تسیتۆنگ ملیاریک به رپۆه ئه بات و هیچیشیانی لی ون نابیت، ئه وه یه رای من، من و ماو تسیتۆنگ یه ک جیاوازییمان هه یه : ئه و خو ی ئاقله و میلله ته که شی ئاقله و به قسه ی ئه کات.. من خو م ئاقلم به لام میلله ته که م به قسه م ناکات.

زه رده شتی و عه زیز

عه زیزی حاجی ئه حمه دی جۆلا.. هاوری و قسه خو ش و نوکته بازی کوچکردوو مان عه زیز یه کیك بوو له که سه هه ره قسه خو ش و سوعبه تچییه کانی تا ئه مرۆی سلیمانی، هاوری و دۆستی زۆر بوو، نزیکترینیان کاک مولازم عومه ر و به نده بووین. به پیشمه رگایه تی ها تبوو ه دهره وه، رۆژیک له دوکانه که ی زه رده شتی که

هاتبووه چۆمان ئەم حيواره له نۆوان عەزیز و زەرە شتیدا رووی دا. عەزیز کۆرپکی قۆز بوو، رانکوچۆغە و جامانە و پشتینی ئەستووری ئەبەست، کلاشینکۆف و دەمانچە و دووربینیکیش لە ملیدا بوو، بەم شیۆهیه هاتە خزمەت! عەلی زەرە شتی. زەرە شتی باسی تیکۆشان و کوردایه تی خۆی ئەکرد که تووشی گرتن و راوانان و لیدان بووه و تۆرانییه کانیش له که رکوک تیزابیان کردووه به دەموچاوی دایکیدا و شههید بووه. عەزیز گوتی: ئینجا ئەوانه چی یه له چاوه وهی به سه ر منداهات! گوتی: چیت لی به سه ر هاتووه؟ عەزیز: تۆ نازانیت چیم لی به سه ر هات و هەر بیژیشم نایه ت باسی بکه م و فشه ی پیوه بکه م.

- ده بلی بزانه چیت لی به سه ر هات.

× بی قه زایه بیت پیاو له ری کوردایه تیدا هه رچی لی بی ت نابی ت باسی بکات.. عه ییه بو تۆ!

- ده بلی چی بووه هه تیو.. دل م شه قی برد!

عەزیز گوتی: من له حیزیدا بووم.

- چاوت دهر بی ت، حیزب چی یه !!

× نه له پرۆگرام و نه له نیزام داخلی حیزبیدا ئەوهی که باس نه کرابوو له ریگای تیکۆشاندا به سه رت دی ت، من نازایانه شانم دایه به ری.. تۆ چیت کردووه هه ر له خۆ ته وه خۆ ته هه لئه کیشیت؟

- ده بلی کورم چیت لی کرا؟

عەزیز گوتی: له ئینزیبا تخانه که ی سلیمانی گرتیانم، پاش ئەوهی هه موو نازایان شکاندم به شه ق و به لیدان.. شه ش عه سه کهری چه ته ولی زرته بو ز یه کی شه ش

جاریان (گ..م). تۆ شتی وات لی به سه ر هاتووه فشه که ر؟

زەرە شتی واقعی و پرما و ئەبلەق بوو.. گوتی: نه وه لالا.

پاش ئەوه که عەزیز دیار نه ئەبوو، مامۆستا زەرە شتی به پیکه نینه وه ئەیگوت: حیزه که دیار نییه !!

له گۆتاییدا ئه بیئت وه سیتته که ی به و شیوه یه ی خۆی بۆی کردم بنووسمه وه:
 "که مردم ده بار دار له زه ویدا رابخه ن.. ته رمه که ی منی بخه نه سه ر، ئینجا
 ده بار داری تر به سه ر ته رمه که مدا بلاوبکه نه وه و ناگری تی به ربه ن." دوا جاریش
 که عه لی زه رده شتیم بینی له رۆژانی شکسته که ی ئازاری ۱۹۷۵ دا بوو، له چۆمان،
 خواحافیزی له من کرد و گوتی به ره و سه رده شتی ئیران ئه پۆم. فرمیسک به خور
 به چاویدا ئه هاته خواره وه و منیشی هینایه گریان.

دیداری میدیا و رۆژنامه نووسان

سالانی ۱۹۷۳-۱۹۷۵ رۆژنامه نووس و نووسه ر و که سانی سیاسی سه ردانى ناوچه
 ئازادکراوه کانی شۆرشیان ئه کرد بۆ کوردستان، بیگومان زوربه یاخود هه موویان
 ئه هاتنه ناوچه ی سه رکرده یه تیی شۆرش بۆ بینین و نووسینی وتار و رییۆرتاج.
 باره گای ئیمه ش یه کیک بوو له و شوینانه ی ئه م که سانه سه ردانیان ئه کرد و به
 حوکمی لئیسراوی من له حیزبدا، زوربه ی ئه و دیدارانه له گه ل مندا ئه نجام ئه دران.
 ئه وانه ی له ریگای پارتیه وه ئه هاتنه لای ئیمه یان یاوه ر یاخود وه رگێریکیان
 له گه لدا ئه هات.

جاریک له کانی سپیندار خه ریکی قوربه کاریی بینا دروستکردن بووین.
 رۆژنامه نووسیکی ئه وروپایی له گه ل کاک چیای عه باس به گی ساحیبقهراند هاتن بۆ
 لامان. چیا کورپکی رۆشنبری چه پخوان بوو. زۆر لایان سه یر بوو که ئیمه به بی
 جیاوازی له بینا دروستکردنه که دا به شدارین، که یه کیکیان من بووم و لئیسراوی
 یه که می ئه و باره گایه ی سه رکرده یه تیی حیزبی خۆمان بووم.

جاریکی دیکه رۆژنامه نووسیکی فره نسی هات بۆ بینیمان. ته ماشام کرد وه ک
 وه رگێر دکتۆر ئه حمه د عوسمانی له گه لدا یه . دکتۆر ئه حمه د عوسمان سه رده میک
 له پاش شۆرشى ۱۴ ته موزى ۱۹۵۸ کرابوه لئیسراوی ئیستگه ی رادیوی
 کوردی به غدا وه ک که سیکی سه ر به حیزبی شیوعی. پاش ئه وه له سوؤقیت

دكتوراى له ميژوى كورددا وهرگرتبوو و بووه ماموستا له كۆلچى ئادابى زانكۆى به غدا. ته بيهه تيكي تايبه تى هه بوو له په يوه ندييه كانيدا كه حه زى نه ئه كرد خه لكى له خۆى بچووكتر له ته مه ن و له خویندنندا سه لامى لى بکه ن چ جاي ئه وهى له گه ليدا دانیشن و گفتوگوى له گه ل بکه ن.

جاريك كه هيشتا له به غدا بووين لايان پرسىبوو بۆچى فاروق سه لامى لى كردوویت وه لامت نه داوه ته وه؟ گوتبووى ئه وه "طه له بهى طه له بهى منه .. ئه وه چيه سه لام له من بکات."

كاتيك دانيشتين له باره گا و من لئپرسراوى حيزيېكم و ئه ویش ته نيا وه رگيڤه له گه ل رۆژنامه نووسىكى فره نسيدا، زۆر سه رى سوپما، منيش پيم گوت ماموستا له لات سه ير نه بيٽ و هيج گرژ مه به كه ئيستا ناچاريت نه ك ته نيا قسه م له گه ل بکه يت به لكو ئه بيٽ موته رجيمى من بيت. ئه گه ر طه له بهى تو پيشكه ويٽ بو تو عه يب نيه به لكو سه ربه رزيه !

گوتى له سه رى مه پۆ و ئه م قسانه بو ئه م پياوه ش مه كه. دواى تۆزنيك له باس و خواس و ده مه ته قىي سياسه ت كابر تىگه يشت فره نسيه كهى د. ئه حمه د زۆر باش نيه، لىي پرسى ئينگليزيه كه ت چۆنه؟ گوتى زۆر باشتره. ئيتر ده ستكرا به قسه كردن به زمانى ئينگليزى. رۆژنامه نووسه كه پرسىارى راي حيزىي ئيمه ي له من ئه پرسى ده رباره ي جياوازيه كانى نيوان يه كيتىي سوڤيٽ و چينى ميللى، منيش له گه ل بۆچوونه كانى چيندا بووم و باوه رى زۆرم به بيروباوه ر و هيلى سياسىي حيزىي شيوعىي چين هه بوو به رابه رايه تىي هاوړى ماو تسيتونگ و دژى هيلى سياسىي حيزىي شيوعىي سوڤيٽ بووم. به دريژى له و باسه ئه دوام. دكتور ئه حمه د عوسمان هه نديكى وه ك خۆى و زوربه ي به پيچه وانه وه وه رئه گيڤا.

پيم گوت ماموستا بو وا ئه كه يت؟ من ئينگليزى ئه زانم تو وه رگيڤيت ليڤه دا نابيٽ را و بۆچوونى خۆت ئاوه ها ده ربريٽ. گوتى به سه رى برات قسه كانى من له وهى تو راستتره !

که ئەم کهینوبهینه م بۆ رۆژنامه نووسه فرهنسییه که گێرایه وه زۆر پیکه نی و گوتی ده فهرموو پیویستمان به م براده ره نییه با خۆمان به ئینگلیزی قسه بکهین. ئەم گێرانه وه یه بۆ ناسیاوانی دکتۆر ئەحمه د عوسمان له مامۆستایانی هاوڕیی و قوتابییهکانی تامی خۆی هه یه .

چاوپیکه وتنیك له گه ل رۆژنامه نووسیکی سویدی

به سوپاسییکی زۆره وه له برای خۆشه ویستم دکتۆر ئەحمه د بامه رنییه وه کاتیك سه فیری عیراق بوو له سوید و زووتریش به شداری کاری سیاسی و شوپشیش بوو ئەم چاوپیکه وتنه م پیکه یشت که له مانگی کانونی یه که می ۱۹۷۵ د له رۆژنامه یه کی سویدییه وه بۆی پاراستبووم.

ئهمه نووسینه که یه به وینه یه کی منه وه له گه ل وه رگێرانی بۆ سه ر زمانی خۆمان:

جینگای سوپای عیراق (جۆلان) ه نه ك كوردستان

فاروق نه لیت:

یه کیتی سۆقیت کار بۆ به رژه وه ندییهکانی خۆی ئەکات له سه ر حسابی میلیله تانی تر. فاروق سه رۆکی لقی کوردی حیزبی شیوعیی مارکسی - لینینی، قیاده ی مه رکه زییه . یۆران لوندین چاوپیکه وتنیکی کردوه له گه ل هاوڕی فاروق ده رباره ی بۆچی لیژنه ی مه رکه زی حیزبی شیوعی جیا بونه وه ی تیا دا دروست بوو و له نیوان گۆراڤخوازان ده رباره ی تۆیژینه وه ی بارودۆخی عیراقه وه تیروانین بۆ سۆشیال ئیمپریالیزم. - بۆچی له سالێ ۱۹۶۷ د له حیزبه که تان حیزبی شیوعی جیا بونه وه؟

ئه رکی سه ره کیی هه موو پارتیکی کۆمۆنیست هه لگه رساندنێ شوپشه و ده سته به سه ردا گرتنی ده سه لاته بۆ کریکاران و جووتیاران.

ئیمه شانازی به پارته که مانه وه ته که یین که له سالانی ۴۰ - ۵۰ کاندایه و کات ئیمه گه وره ترین قه واره ی سیاسی بووین و گه وره ترین ده رفه تمان هه بوو ده سه لات بگرینه ده ست له

رېنگه‌ی هه‌لېژاردنی نازاده‌وه، به‌لام سه‌رکردایه‌تیی حیزبی شیوعی له‌لای وابوو هه‌ندیك تیگه‌یشتنی جودایان هه‌یه بۆ گۆرانکارییه‌کان. ئه‌وان نوینه‌رایه‌تیی هیلېکیان گرتبووه‌به‌ر که پشتگیری ئه‌و ده‌سه‌لاتانه بکریت که له لایهن بۆرجواکانه‌وه دانه‌نران بۆ نمونه رژیمی قاسم له سالی ۱۹۵۸ تا ۱۹۶۳ و ئیستاش حیزبی به‌عس، حیزبی شیوعیی عیراق له‌گه‌ل ئه‌وه‌دایه و به شیوه‌یه‌کی ناشکرا لای داوه له بۆچوونی زۆرینه و بیروباوهری مارکسی - لینینی.

ئه‌مپۆ ئه‌جیندای حیزبه‌که وهك نوینه‌رایه‌تیه‌کی یه‌کیتی سوڤیت کار ئه‌که‌ن نه‌ک بۆ خه‌لك، بۆ نمونه تیروانیی حیزبی شیوعی (ل. م) له‌سه‌ر پرسی کورد پشتگیری کردنی ده‌سه‌لاته بۆ له‌ناو بردنی کورد. ئه‌وه‌ش به پێی به‌رنامه‌ی یه‌کیتی سوڤیته و پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیته.

- به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی یه‌کیتی سوڤیت چییه له عیراق؟

ئه‌و بزوتنه‌وه نیشتمانییه‌ی که له هه‌موو جیهاندا سه‌ری هه‌لداوه پېشبرکییه. سوڤیت به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی خۆی ئه‌پاریزیت له‌سه‌ر حسابی میلیله‌تانی تر، به رپونتر مانای ئه‌وه‌یه سوڤیت ئه‌یه‌ویت کۆنترۆلی نه‌وتی عیراق بکات له‌رېنگه‌ی که‌نداوی عه‌ره‌بی / فارسییه‌وه.

- چ ناره‌زاییه‌ک هه‌یه له عیراق؟

حیزبی به‌عس ده‌سه‌لاتی ته‌واوی خۆی هه‌یه و نوینه‌رایه‌تی چینی بۆرجوازییه‌کان ئه‌کات له عیراقدا. بۆرجوازییه‌کان خالی هاوبه‌شیان هه‌یه له‌گه‌ل سۆشیال ئیمپریالیزم و ئیمپریالیزمی ئه‌مریکا. ناره‌زایی و ناکۆکی سه‌ره‌کی له ولاتی ئیمه‌دا له نیوان بۆرجوازه بیروکراته‌کان و هاوکاره‌کانیاندایه به‌رامبه‌ر میلیله‌ت. خه‌لك به گشتی ریکخراو نین، به‌لام ئۆیۆزیسیون هه‌یه، ئه‌ویش پارتی دیموکراتی کوردستان له ئیستادا سه‌ره‌زاکایه‌تی ئه‌کات. جگه له‌و پارتیه، ئیمه‌ش لی‌ره‌ین که پیکه‌وه چالاکانه کاری خه‌باتی چه‌کداری ئه‌که‌ین له‌گه‌ل سی تا چوار گروپی نیشتمانی و حیزبه سۆشیالیسته‌کان. زۆرداری و خراپه‌کاری حیزبی به‌عس وای کردوه خه‌لك به گشتی له عیراق نه‌توانن سه‌ره‌ه‌ل‌دان بکه‌ن. به‌عسییه‌کان نوینه‌رایه‌تیی به‌رژه‌وه‌ندیی بۆرجوازییه‌کان ئه‌که‌ن له‌سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌دا، ئه‌مه‌ش به سه‌یروسه‌مه‌ره ئه‌بیریت کاتیک عیراق به ناشکرا پشتگیری خۆشی بۆ پرسی فه‌له‌ستین نیشان داوه.

ئەبیت له بیرمان نەچیت بەعسییبه کان سیاسی کورت خایەن پەپرەو ئەکەن بۆ ئەوەی
هەمیشە کیتشە ی گەورە له ئارادا بیت.

ئیمە با بچینه وە بۆ چەند سالتیک لەمەوبەر کاتیک سوپای ئەردەنی قەساجانە یه کی
دروستکرد له دژی چە کدارە فەلەستینییه کان، له ئەردەن لە وکاتەدا سوپای عێراقی
هەبوو فەلەستینییه کان پەنایان برده بەر سوپای عێراقی بەلام سوپاکە ی عێراق بەهیچ
شیوەیه ک فەلەستینییه کانێ نەپاراست و هیچ گرنگیان پێ نەدان. ئەگەر عێراق بیه ویت
پەپرەوی سیاسی بکات نابیت سوپاکە ی بەکاربهێنیت له دژی برا کورده کان بەلکو
بیاننیریت بۆ جۆلان و سینا.

- تیگەیشتنی تۆ چیه دەربارە ی ناکۆکیه کانێ عێراق و ئێران لەسەر کەنداوی عەرەبی /
فارسی؟

بەرنامە ی ئێران ئاشکرایه، شای ئێران ئەیه ویت کۆنترۆلی دەرۆزە ی هەناردە ی نەوت
زامن بکات.

- بە چ شیوەیه ک بەعس ئەپروخینریت؟

تەنها بە شۆرشێ چە کداری له هەموو عێراقدا، ئیستا ئەم شۆرشه تەنها له کوردستان
هەیه و بۆیه ئەبیت پالپشتی لی بکهین.

هەردوو لایان دژی بەعسی فاشستین و هەول ئەدەین دەسه لاتیکی دیموکراتی پیک
بهینین له رینگای هەلبژاردنەوه له لایەن خەلکەوه، که ئۆتۆنۆمی بۆ کورده کان دابین
بکات. ئەو پارتە سیاسیانه ی که له گەلماندان دژی بەعس بیجگه له پارتی دیموکراتی
کوردستان، ئەمانەن: بەعسییه چەپە کان، سۆشیالیستی عەرەبی، کۆنگرە ی نیشتیمانیی
عەرەبی، حیزبی یه کیتی عەرەبی، و حیزبی سۆشیالیست.

دەسه لاتی سەربازی عێراق یه کیکه له دیارترین هیژەکان له عێراقدا هەتا ئیستا بۆ
مەرامی تاییه تی بەکاره هیئریت بەلام ئەبیت ئەوەمان له بیر نەچیت سەربازە کان بە زۆر
ئەو کارەیان پێ ئەکریت و هەموویان کورپی جووتیار و کریکارن و ئەفسەرە کانیش
نۆینه رایه تی بۆرجوازه کان ئەکەن.

به عسييه كان هميشه ئه نالين به دهست نه خوڭشى گومان كرده وه له به شيك له سوپاي عيراق و بژاردهيان ته كهن، ئه فسره كان ته خه نه به نديخانه بيان له سيډارهيان ئه دن، ئه وهش كاري كردو وه ته سهريان و هاندره بۆ ته قينه وهى شهر له ناو سوپادا. به لام خه لكى به توانا له وى نييه.

- ئايا جهنراڻ بارزاني سهر كردهى به هيزى شوڭشه كهيه؟

به لى. ئه مرڧو ئيمه پيكه وه خه بات ته كهين بۆ هه مان مه بهست چونكه بهرزه وه ندىي هاوبه شان ههيه، خه بات ته كهين بۆ دهسه لاتيكي ديموكراتى له عيراق ئيمه ئاور له دواوه ناديهينه وه كه چى پرووى داوه.

ئهمه ويته نمونه به كت پيبليم، كاتيك ريكه وتنى ۱۱ى ئازارى ۱۹۷۰ بوو، ناكوك بووين، ئيمه باوه رمان وابوو خه باتى چه كدارى ئه بوو بهرده وام بيت، هه ليكى زيڭرين هه بوو بۆ له ناوبردى به عسييه كان، سهر كه وتنى ته واو هه بوو به سه ر سوپاي عيراق دا و زيانى زوريان پيگه يشتبوو له چيا كاندا، به لام ريكه وتنه كه هه ليكى دا به به عسييه كان بۆ ئه وهى خوڭيان كوڭكه نه وه بۆ ده ستپي كرده وهى شهر. تيگه يشتمان بۆ ئه م باه ته وه ك خوڭى ماوه. ريكه وتن له گه ل به عسييه فاشسته كان ناكريت و هه موو هه وليك له گه ل ئه وان شكست دى نيته.

له ناو به عسييه كاندا ئيستا بيروراى جياواز ههيه، ئه گه ر شهر بهرده وام بيت ته بيتته هوڭى ته نجامدانى كوده تا له ناو سهر كرده كانى به عسدا و له بهر ئه وه به عسييه كان بۆ ئه وهى دۆخه كه ئارام بكه نه وه و له و كيشانه ده رباز بن گف تو گوڭيان له گه ل پارتى ديموكراتى كوردستان ده ست پي كرده وه، ئه وهش وا ئه كات بزوتنه وه كه مان له مه ترسي دا بيت بۆيه ئه بيت زۆر به ئاگا بين.

"Irakarméns plats är på Golan Inte i Kurdistan"

—Sovjetunionen förtädrer sine egna intressen på andra nationers bekostnad, säger Faruk, ordförande för den kurdiska grenen av det marxist-leninistiska kommunistpartiet — Centralkommendat.

Göran Lundin har intervjuat kurdisk Faruk om varför Centralkommendat bröt med revisionismen, om partiets analys av kriget i Irak och synen på socialismen.

• Varför bröt ni parti med kurdiska kommunistpartiet 1967?

—Vårt kommunistpartis ideologiska grund är att göra revolution och förre makten åt arbetarna och bönderna. Vi är väldigt starka över vårt partiprogram under 40 och 50-talet då vi var det största partiet i landet och hade stora möjligheter att vinna makten i Irak.

Men i partiet hade utvecklat sig personar med revisionistisk uppfattning. Detta följande i målet om krig som gick ut på att strida utika inget av sovjetiska fide-kommunism, liksom Sovjet 1968 och nu sommar. Bland partiet, till exempel har IKP på ett tydligt sätt utvecklat sig till revisionistiska och fide-kommunistiska idéer.

Krig av sovjetkommunistar att uppfatta för Sovjet unionen, liksom Kuba. Detta var på partiets stållinjeuppgifterna i den kurdiska tilliga. IKP kollektivet öppna med en nyga som kurdisk inbörkrig som kurderna. Det går man i den sovjetiska revisionismens riktning.

• Vilka intressen har Sovjet unionen?

—Den nationella kampen i hela världen är en del av klasskampen. Sovjetunionen försöker vara egna intressen på andra nationer, kolonialistiska kriget, inbörkrig och Sovjet vill kontrollera olier i Irak och Afrika i Arabiska halvöarna.

• Vilka är motståndarna till Irak?

—Marxistpartiet, som kämpar för en annan värld, är representanter för klassopparbetsvillkoren i Irak. Det är inte bara sovjetiska ideologer som med utskickade sovjetiska ideologer till Irak, utan också med USA-representanterna.

Revisionsintresserna i vår kamp gör oss till klassopparbetsvillkor — med vilka övervakningen av landet — och det är inte felaktigt.

Folket är till stora delar ovetande om att vi som sovjetiska arbetare. KDP — Kurdiska Demokratiska Partiet — går in i striden för detta mål. Under KDP finns vi som parti, som har skild, och det gäller i den kurdiska stridskampen, och vi — för att utveckla och utveckla partiet. Fyra kurdiska stridskamperna i Irak och i Irakiska Kurdistan.

Kurdiska representanter klassificeras utveckla som i klasskampen. Detta kan utveckla kriget som vi har. Det är inte det som kurderna söker. Men vi söker kurderna för att de har ett stort politiskt mål, som är att utveckla kurderna. Vi behövs bara på ett sätt som är till nytta för kurderna.

Det är inte det som kurderna söker. Men vi söker kurderna för att de har ett stort politiskt mål, som är att utveckla kurderna. Vi behövs bara på ett sätt som är till nytta för kurderna.

Om Irak försöker praktiskt utveckla kurderna som vi har. Det är inte det som kurderna söker.

omni planera över på Golan Golan och i Irak.

• Vilken upplösning har ni beslutat om kurdiska kurderna i Arabiska halvöarna?

—Irak synen är klass. Detta vill kurderna utveckla för att utveckla som egna egna part. Samtidigt kurderna bara kurderna i Irak och Golan.

Men det står naturligt klass utveckla kurderna i Irak. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

• På vilket sätt kan kurderna utveckla Irak?

—Kurderna utveckla kurderna i Irak. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

Vi är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

De partier som jagar i vår kamp har Irak. De partier som jagar i vår kamp har Irak. De partier som jagar i vår kamp har Irak.

Det är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

ofta är. Världskommendatet och vilka andra till kurderna och arbetarna, och affären, som representanter klassoppar.

Bash lidit dock av upprepade kurderna. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

• Har general Barzani alltid följt ett progressivt krig i kampen?

—Idag utveckla kurderna kurderna utveckla kurderna i Irak. Detta är inte det som kurderna söker.

Men som kurderna har jag utveckla kurderna i Irak. Detta är inte det som kurderna söker.

Vår upplösning har Irak. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

Det är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

Det är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker. Detta är inte det som kurderna söker.

دقی چاویکه وتنه که به زمانی سویدی

به ریگاوہ: ھەندیک دەمەتەقی لەگەڵ خۆم

شیوعی ئەبێت شۆرشگێڕ بێت. شۆرشگێڕیش تەنیا چەك و راپەڕینەکان نییە بەلکو تیگەیشتنیشە لە ھەلۆیستی سیاسی و لەوہی بە چ جۆریك بەشداری لە ھەلبژاردنە جیاجیاکاندا بکات، ھەر لە نەقابەکانی کریکارانەوہ تا نەقابە پیشەییەکان و ریکخراوە سیاسییەکان، لەسەر چ پڕۆگرامیک لەگەڵ لایەنەکانی دیکەدا ریک ئەکەوێت کە ئەبێت بە ھەموو حالیک ریگای بەرەو پیشچوون بێت و روون و ئاشکرا و دوور لە تەمومژ و سەرلێشیواوی.

ئەبێت ئەوہ بڵم کە من لە ھەموو ژیانێ حیزبیدا ھەر لە رۆژانی یەكەمی چوونە ناو یەكیتی قوتابیانەوہ کە لە نیوان پۆلی شەشەمی سەرەتاییەوہ تا پۆلی یەکی ناوەندی کە زۆر بە تەمەنی منالییەوہ چوومە ناو ریکخستەکانیانەوہ و ھەر لە قۆناغی ناوەندیدا چالاکیی حیزبیم دەستپیکرد، ھەر لە و کاتانەوہ ھستی راستەقینەیی چەپرەوی و شۆرشگێڕیم تیدا بوو. لەو تەمەنەوہ بیجگە لە ھەلسوکەوتی رۆژانەیی سیاسی لە سنوریکی کەمیشدا بێت دەستم کرد بە خویندەنەوہ بە گوێرەیی ئەو توانا و زانینە سەرەتاییە و ئەو نامیلکانەش کە لە بەر دەستدا بوون. بە مانایەکی تر ئەوہم ئەزانی و باوەرم وابوو کە ئەبێت شیوعی و حیزبی شیوعی پیش ھەموو کەس و گشت حیزبیکی دیکە ئازاتر و شۆرشگێڕتر بن. من زۆر درژی ئەو تیگەیشتنە بووم کە زوربەیی جار حیزب یاخود کادەرەکان دوو شتیان تیکەل ئەکرد: ناشتی لە جیھاندا و ریگرتنەبەری ناشتی لە تیکۆشاندا.

ھەر لەو تەمەنەشەوہ ھەستم ئەکرد کە حیزبی شیوعی یاخود راستتر وایە بڵین ھیلی خاوەن دەسەلاتی ناو حیزب لە ھەلەدایە بەرامبەر ئەم تیگەیشتنە. ھەر وہا من ئەگەر ئەو کاتانە بە سادەیی لە رێرەوی حیزب و لە کەمترین ئاستدا بووم لە تیگەیشتن لە تیوری مارکسیزم – لینینیزمدا، پاش ماوہیەك زۆر بەرپوونی بەوردی لەو گەیشتم کە ھەلەیی ھەرە گەرە ئەوہیە حیزبی شیوعی لە مەسەلە نەتەوہییەکانی کورد بە ریبازیکی راستدا ناپوات.

ئه بوو به گویره ی زانستی ئه م ریگایه خوئی مه سه له ی چه وساندنه وه ی نه ته وه یی به به شیك دابنریت له چه وساندنه وه ی چینایه تی و سه رکردایه تی مه سه له ی نه ته وه یی نه داته ده ست حیزبه ورده بۆرچواکان و به پیچه وانه ی ئه وه وه ئه بوو به رگریکاری و رابه ریکردنی ئه م بواره گرنگه به ده ست حیزبیکه وه بیت که دژی چه وساندنه وه ی مرۆقه بۆ مرۆقه و له هه موو چین و توپزه کانی ناو کۆمه ل زیاتر به تنگ مافی مرۆقه و مافی گه لانه وه بن له چاره نووسی خویندا.

هه لگرتنی دروشمی به رگریکردن له مافه ره واکانی گه لی کورد ئه بوو به ده ست شیوعیه کانه وه بیت پیش نه ته وه ییه کان، نه ک وه ک تاکتیکی رۆژانه یا خود قوناغیک به لکو ئه بوو به باوه ریکی پته وه وه ئه وه پینمایی بکرایه و له ستراتیژی حیزیدا بوایه . من لیڤه دا مه به ستم ئه وه نییه حیزب ده سته ردار ی مه سه له ی کورد و مافه ره واکانی گه لی کورد بووه له عیراقداه لکو بۆ ئه وه ی خوینه ری ئه م رایانه ی من لییان تیک نه چیت مه به ستم له سه رکردایه تییه به هه له چه وه کانی حیزبه .

ئه گینا حیزبی شیوعی که له سالی ۱۹۳۴ دا دامه زراوه ، له سالی ۱۹۳۵ دا دامه زرینه ری حیزب هاوړی فهد له رۆژنامه ی (کیفاح ئه لشه عب) دا دانی ناوه به مافی گه لی کورد له سه ربه خویدا و دوا به دوای ئه وه ش به هه لویت و به په یره ی دیار ئه وه ی ده رپروه . من مه به ستم سه رکردایه تیکردنی مه سه له ی نه ته وه ییه تا گه یاندنی به ئامانجه ره واکه ی له سه ربه خوئی و دامه زراندنی حوکمی دیموکراسیی میللییه وه و به ره و سۆشیالیزم .

لیڤه دا ئه مه ویت ئه وه ده ربخه م که من هه موو کاتیک پیم وابوو که شیوعیه کان ئه بوو له تیکۆشانیاندا باوه رپیان به به رپه چدانه وه ی توندوتیژ بوایه به رامبه ره موو ده سترتییه ک بۆ سه ر هاوړیکانیا و ریکه سته کانیان که ئه مه به شیکه له تیگه یشتن و له سه ر رۆیشتنی بیروباوه رپه سۆرشگرییه کانیان .

له کوردستان ده سترتیژی لیڤان و کوشتنی نارپه وا روویدا، له به غداد و ناوه رپاست و خوارووی عیراقیشدا هه ر به و شیوه یه بوو، ئه مه شالاوئیکی دارپژراوی

دوژمنه کانی حیزب بوو. به بی هیچ روودانیک یاخود کرده وه یه کی ناٹاسایی له سالی ۱۹۵۹ دا چەند که سیکی ناسراو په لاماری (ئه حمەد غەفور) ی لیپرسراوی ریکخستنه کانی حیزبی شیوعیی سلیمانیان دا که تیکۆشه ریک بوو پتر له ده سال له ژیر ئه شکه نجه دا له ناو زیندانه کانی فه رمانپه وایی پاشایه تیی عیراقددا خوڤراگر و سه ره رز بوو.

ئه م زنجیره ده سترژییه یان گه یانده ئه وه ی که چەند تاوانباریک بتوانن به ئاشکرا چەند رۆله یه کی تیکۆشه ری کورد و شیوعیی سلیمانی له کانی ماسیی سلیمانیدا بکوژن و سه رکرده یه کی کریکاری و هک ئه وپه حمانی سالی خله بکوژن و ته رمه که شی بسوتینن.

هه روه ها له به غدا به عسی و نه ته وه چییبه عه ره به کان به لیدانی خه لک و کوشتنی هه ندیکی دیکه چەند گه په کیکی به غدا پاکتاو بکن له دۆسته کانی حیزبی شیوعی بۆ ئه وه ی ئه و گه په کانه ی وه ک ئه عزمیه و جعیفر له که رخ له ناو به غدا قۆرخ بکن بۆ ته راتیننی سیاسی خویان. به لی، بالیکی گه وره و به توانا له ناو حکومه تدا پشتگیری ئه کردن به لام حیزبیش ئه و سالانه زۆر له وه به هیزتر بوو که نه توانیت ئه م شالاوه درنده کۆنه په رستییا نه بشکینیت و راویان بنیت به هه مان شیوه ی توندوتیژی ئه وان.

ئه م نمونه بچوکانه ره نگدانه وه ی سیاسه تیکی ترسنۆکانه و مه یدان چۆلکردن بوو بۆ هیزه کانی دیکه ی ئه و مه یدانه. تا گه یشته ئه وه ی له و قوناغه دا شیوعی به ناسک و ترسنۆک بناسریت و هه موو ده سترژییه ک قبۆل بکات، به وه ش جه ماوه ریکی زۆریان لی دوورکه وته وه و ئه مه هۆیه کیش بوو له لاواز بوونی حیزب و که مبه ونه وه ی ئه ندامه کانیشی.

هه ر له و رۆژانه وه دوو ریبازی جیاواز له یه ک له ناو حیزبدا دروست بوو که له دوایدا وه ک بینیمان بوو به دوو رینگای جیاواز: شۆرشگێر و ناشۆرشگێر که جوانترین ناو له ناو کوردستاندا ناوبرا به شۆرشگێره کان و سیلمیه کان، به و

مانایه‌ی لایه‌نی یه‌که‌م ئه‌یویست به‌ ریگای شوپرشدا کاروانی خو‌ی به‌ره‌و پیش‌ببات به‌ره‌و وه‌رگرتنی ده‌سه‌لاتی سیاسی و لایه‌نی دووه‌میش به‌ ریگای ناشتی و سیلمی و سه‌لامه‌تیدا و به‌ رازیوون به‌ سه‌رکرده‌یی حیزبه‌ نه‌ته‌وه‌یییه‌ بو‌رژوازییه‌کان و تا گه‌یشته‌ ئه‌وه‌ی هیلی یه‌مینیی ریفیژنیست هه‌ول‌ بدات حیزب هه‌لبو‌ه‌شینتیه‌وه‌ و بیخاته‌ ناو ری‌کخستنیک‌ی نه‌ته‌وه‌یی عه‌ره‌بی عه‌بدولسه‌لام عارفی ئه‌و کاته‌دا که‌ ناوی (ئیتی‌حادی ئیشتیراکی) بو‌و.

ئاوه‌ها ئه‌و حیزبه‌ فراوانه‌ تیک‌وشه‌ره‌یان گه‌یانده‌ ئه‌م ئه‌نجامه‌ی ئیستا که‌ به‌ شه‌ره‌ش‌ه‌ق و سه‌وال‌کردنی ده‌نگ‌ له‌ هیزه‌کانی دیکه‌ ئینجا بتوانیت‌ له‌ هه‌لبژاردنه‌کانی کوردستان و عیراقدا یه‌ک نوینه‌ری هه‌بیت‌ له‌ ئه‌نجومه‌نی نوینه‌رانی عیراقدا که‌ کاکه‌ی سه‌رکرتیریش خو‌ی حه‌زی لییه‌تی و خو‌ی پیش‌ ئه‌م ده‌وره‌یه‌ چوو‌ه‌ ئه‌و پۆسته‌وه‌ و له‌ کوردستانیشدا ته‌نیا یه‌ک نوینه‌ری هه‌یه‌!!

* * *

پاش ئه‌م ماوه‌یه‌ کۆششی من هه‌ول‌دان بو‌و بو‌ ریگرتنه‌ به‌ری پته‌وه‌کردنی ئه‌و ری‌کخستنه‌ی منی تیدابووم و له‌و ری‌په‌وشدا هه‌ولی په‌ره‌پیدانی گیان و هه‌ستی شو‌رپه‌شگێرپیم دا له‌ ناو ئه‌و ری‌کخستنه‌ و له‌ ناو جه‌ماوه‌ردا.

به‌ نووسینه‌کانمه‌وه‌ دیاره‌ که‌ من له‌ هه‌موو ژبانی حیزبیدا له‌ به‌ره‌ی چه‌پ و شو‌رپه‌شگێرپیدا بووم، دژی ملکه‌چی و هه‌لاتن و ترسنۆکی بووم. هه‌ر بۆیه‌ له‌و چه‌ند ری‌گایه‌ی که‌ له‌ ناو ری‌کخستنه‌کانی حیزبیدا هه‌بوو، له‌ سالانی دوا‌ی ۱۹۶۳ و کوده‌تا خویناوییه‌که‌ی به‌عسدا، من به‌ هه‌موو توانایه‌که‌مه‌وه‌ له‌ گه‌ل به‌ره‌ی شو‌رپه‌شگێرپیدا مامه‌وه‌ و گویشم نه‌ئه‌دایه‌ ئه‌و شه‌یکردنه‌وه‌ و لی‌کۆلینه‌وه‌ تیوریانه‌ی هاو‌په‌ری پیش‌که‌وتوو و سه‌رکرده‌کان ئه‌یانکردن، بو‌ سه‌لماندنی ئه‌م قسانه‌م کاتیک‌ له‌ سالانی دوا‌ی ۱۹۶۳دا که‌ وه‌ک له‌ لاپه‌ره‌کانی پیشووی ئه‌م یاده‌وه‌ریانه‌مدا باس‌م کردوو‌ه‌ پا و بو‌چوونی ناو حیزب‌ سه‌ی ری‌چکه‌ی جیا‌وازیان گرتبوو، له‌ نیوان راپه‌رینی میلی و کوده‌تای سه‌ربازی و تیک‌وشانی چه‌ک‌داردا، من که‌ ئه‌ندامی

ليژنهى سوپاي عيراقى حيزب بووم و پيش نهوهى بشگه مه نهو پله حيزبببه كه هه ره له ريزه كانى نهو هيله دا كادريك بووم، به هه موو توانايه كمه وه له گهل نهو رايه دا بووم و بپواشم به سه ركه وتنى هه بوو، له هه مان كاتيشدا كه من يه كيك بووم له سه ركده كانى (تيمى كادر) و باوه رپى نهو كوتله يه ش تيكوشانى چه كدار بوو به ده ستيپكردن له زونگاوه كانى خوارووى عيراقه وه، كه دوو بوچوونى جياوازن، بى دوو دلى كارم بو نهو ريگايه ش كرد له سه ر بنه رتهى نهو باوه رپه م كه شوپش و شوپشگيريتى له كويدا و له چ كاتيكدا بيت من له گهلدا بووم.

هه روه ها لهو شالاوانه ي كرايه سه رمان به ليدان و كوشتن هه ره له سالى ۱۹۶۳ هه م به توندى له گهل به رپه رچدانه وهى نهو تاوانانه بووم كه به رامبه ر هاو رپيانى نيمه نهو كرا. هه ره له سليمانيه وه تا كه ركوك و تا به غدا له هه موو سه رده مه كاندا و خويشم نهك به راده ربرين به لكو به به شداري كردن له هه موو چالاكيه كانى به رگرى له خويمان و ياخود هيرش بردنه سه ر دوژمن و نه ياره كانمان، بهو تيگه يشتنه وه كه شيوعى نه بيت شوپشگير بيت نهك به ناوى ناشيخوازيه وه ريگاي ترسنوكى و سه رشوپى به رامبه ر نه ياره چينا يه تيه كان و سياسييه كانيش به گشتى بگريت.

به داخه وه و پاش نهو هه موو قوربانويه گه وره و گرانا نهى شيوعويه كان دايان هه ره له سه ره تاى دامه زرانديه وه تا نيستا، رولى حيزبى شيوعى و بوونى له ناو كومه لگاي كوردستان و عيراقدا زور بچووكه، به لام دنيا ئاخو نه بووه و به تيگه يشتنى شوپشگيرانه له هه موو بار و لايه نه كاندا دوارپوژى سوشيا ليزم هه رووناكه و من گومانم نييه له وه نه گه ره وهى نيستا و دوارپوژ له مملانيى چينا يه تى و نه ته وه يى به باشى تيگه ن و زورانبازيى سياسى له بهر رووناكيى زانستى پيشكه وتووى نيستا و به ستنه وهى به ميژووى پيشووه وه به ستن، هه زاران كادر و سه ركرده ي نووى پهيدا نه بن و نه توانن دوارپوژى پر به ختيارى و شارستانيتى له نيشتمانىكى ئازاددا فه راهه م بكه ن و چه وساندنه وهى مروژ بو مروژ نه بيته ميژوويه كى كون.

بەشى ھەشتەم

دەربارەى ھەرەسى شۆرشى ئەيلول

ھەرەسى شۆرشى ئەيلول ئە سالى ۱۹۷۵^۱

لە كۆتايى سالى ۱۹۶۸ ھوۋە تا سەرھەتاي بەھارى سالى ۱۹۷۵، لەنيوان خۆشاردەنەھە و كارى نەيىنى حيزبىيەتە، لەناو شارەكانى سەيئەمانى و كەركوك ھەولپىردا و لەنيوان ئىشكردن لە ناوچە رزگاركر اوھەكانى كوردستاندا ژيانم بىردەسەر.

ئەو بىرەھەرييە پىرشانازىيانەھى قەرەداغ و گەرميان و قەد پالى بەمۆ و بنارى كۆپەكاژاۋ و دۆلى شەھيدان و سەفرە و زەرۋون و شاخەپەش و ناوكىلەكان و گويزان و ناوپردان و قەسرى و دىلمان، ھەريەكەھىيان شايەنى ئەوھن چەند يادگار و چەند چىرۆكىكىيان لەسەر بنووسم.

ئەو سالانەھى لە ناوچەھى بالەكدا ئەژيام، زوربەھى بنكە و بارەگاكانى سەركردايەتتى شۆرشى ئەيلول و سىياسىيە كوردەكان لەو نزيكانەدا بوون منيش زۆر كاتى ئەو سالانە لىپرسراوى پەيوەندىيى حيزبى شىوعى عىراق - قيادەھى مەركەزى بووم لەگەل پارتى ديموكراتى كوردستاندا، بەھو ھۆيەھە زوربەھى سىياسىيەكانى ئەو رۆژانەم ئەناسى و لە نزيكەھە ناگادارى رووداۋەكان بووم.

ئەو كاتانە شۆرشى كورد بە قۇناغىكى يەكجار ناسكدا تىئەپەرى. ھەلسەنگاندن و ھەلۆيستوھەرگرتن لىي زۆر كەس و حيزب و دەولەتتى خستبووھە گىژاۋەھە و سەريان لەھو ھاوكىشانە دەرئەئەكرد كە بارى سىياسىيە ئەوكاتەيان پىك ھىتابوو.

شۆرش رىيازىكى روونى نەبوو، يان راستر وايە بلىين ئاسۆيەكى روونى لەبەردەمدا نەبوو، كۆمەلئىك ھۆكارى جىاجيا ھەبوون كە نەھىلان سەركردايەتتى شۆرش دەسەلاتيان بشكىت بەسەر لىكدانەھە و شىكردەنەھە ئەو بارودۆخە سىياسىيە ئالۆز و ناوخۆييانەھى تىبى كەوتبوون.

ھەندىك مىژوونووس و چەندەھا نووسەر يەكئىك لە ھۆكارە كارىگەرەكانى سەرنەكەوتنى بزوتنەھە نەتەھەبى كوردىيان بە نەزانىنى دىبلۆماسىيەت داننا و

^۱ پىشتەر ئەم نووسىنە شىكارىيەم لە ژمارە (۳) ى مانگى ئازارى ۱۹۹۵ ى (گۆڧارى دوارۆژ) دا بلاوكردبووھەتە.

به دهنگه وه نه هاتنی کیشهی کوردیان له لایهن هیزه گه وره کانی جیهانه وه
 ئەگێرایه وه بۆ نه فامیی و نه زانینی سیاسییه کانی کورد له چۆنییتی په یوه ندی له گه ل
 هیزه گه وره جۆراوجۆره کانی جیهاندا و هه موو ئه و را و بۆچوونا نه شیان له
 سه ره ئه نجامی کیشه که بنیاد ئه نا و سه ره نه که وتن و نه هاتنه دیی ئاماچه کانی
 شوپشیان به به لگهی ئه وه دا ئه نا.

لیره دا هه ندیک بیره وه ریبی ئەگێر مه وه و هه ندیک تیشک ئەخه مه سه ر چه ند
 لایه نیکی شوپشی ئه یلول به تاییه تی ده رباره ی ئه و شکسته گه وره یه ی له نازاری
 ۱۹۷۵ دا به سه ریدا هات، له و باوه رپه وه که لیکۆلینه وه له میژووی هه ر
 جولانه وه یه ک یان شوپشیک نه گه یشتبیته ئاکامی خۆی، سوودبه خستر و پیوستتره
 له وه ی به ئه نجام گه یشتبیت، توێژینه وه و لیکۆلینه وه ی پله به پله ی سه ره که وتنه کان،
 هه نگاوه راسته کان و هه نگاوه چه وته کان هه ندیک راستی و رووناکی ئەخه نه سه ر
 رینگای ئاینده و درز و که لینی کاره ناته واوه کان پرئه که نه وه . توێژینه وه ی
 ره خنه گرانه یارمه تی ئه و که س و بزوتنه وانه ئەدات و له کاتی دروستبوونی باروڤوخی
 سیاسی هاوچۆری ئه وانه ی پیشوودا سوودی خۆی ئەگه یه نیت، به تاییه تی بۆ
 ئه وانه ی بیانه ویت په ند له تاقیکردنه وه ی خۆیان و گه لانی تریش وه ربیگرن.

* * *

پاش یه کهم جهنگی جیهانی، دهوله ته ئیمپریالیسته کان له سه ر بنچینه ی
 دابینکردنی بهرژه وه ندیی هه وه شه کانی خۆیان و دهوله ته هه ریمییه کانی ناوچه که،
 کوردستانیان به سه ر عێراق و تورکیا و ئێران و سووریا دا دابه شکرد. سیستمی
 سه رمایه داریی جیهانی ئه و سه رده مه داوای گه لی کوردیان بۆ دامه زراندنی
 قه واره یه کی نه ته وه یی له گه ل به ره له ستیکردنی ئه م داوایانه له لایهن حکومه ته کانی
 عێراق و تورکیا و ئێران و سووریا وه خسته ته رازووه وه و گه یشته ئه و ئه نجامه ی که
 بهرژه وه ندییان له گه ل ئه و دهوله تانه دا به های زیاتره بۆ خۆیان له مافی ره وای
 گه لی کورد بۆیه دابه شکردنیان به سه ر کوردستاندا سه پاند.

هەر له وکاته دا ئه و چوار دهوله ته ی که کوردستانیان به سهردا دابه شکرا کیشه ی کوردیان به گرفت و مه ترسیی هاوبه ش دانا و هه موویان له سهر ریگه گرتن له سه ره لدان و سه رکه وتنی شوپشی کورد له گه ل یه کدا گونجاون و ئه گه ر به گویره ی بارودوخی تایبه تی یه ک یا دوو دهوله تیان ئاوپتیکیان له کیشه ی کورد دابیته وه، تائیتا هه ر بۆ به کارهینانی گه لی کورد و بزوتنه وه کانی بووه دژی دوژمنه کانی خویان و له ئه نجامدا سازشیان له سهر گهروگرفته که کردووه و بزوتنه وه ی کوردیش قوچی قوربانیی ئه و مملانییه بووه، بۆ ئه مه ش نمونه زۆره و پێویست به ئاماژه بۆکردنیان ناکات.

تۆکه ره کانی ئه وسای ئینگلیز و هه ندیک خوینده وار و میژوونوسی ساکار، شیخ مه حمودی نه مریان به وه تاوانبار ئه کرد که نه یزانیوه مامه له له گه ل ئینگلیزدا بکات بۆیه (حکومه تی کوردستانی باشوور) له ژیر سیبه ری ئالای ئینگلیزدا نه چه سپا و رووخینرا. ئه مه زولمیک ی بیویژدانانه یه نه ک را و ره خنه ی هه له له قه واره ی حکومه ته که ی به لکو هاواری بۆ حکومه تی شوره ویش برد، که هیشتا دوو سالی ته واو به سهر شوپشی ئوکتۆبه ردا تینه په ریبوو، تا یارمه تی گه لی کورد بدات. به لام ئینگلیز له سیاسه تیدا نه بوو ده وله تیک بۆ کورد دروست بکات ده نا ئه ی توانی یه کیک له ئینگلیزخواهه کان به ینیته پیشه وه و حوکمی کوردستانی بداته ده ست وه کو چۆن له پله و پایه ی به رزی حکومه تی عیراقدای جیی بۆ کردنه وه.

قازی محمه د دوا ی ئه و گه یژاوه ی پاش دووه م جهنگی جیهانی هاته ئاراوه، ویستی سوود له و باره نیوده وله تییه وه ربگریت و کۆماری مه هاباد به رده وام بییت، به لام له یه ک ئالۆزانی باری ئه وسا و به رژه وه ندیه کانی هیزه گه وره کانی جیهان، کۆماره که یان خلتانی خوین کرد و خویشی ریگای سیداره ی هه لبژارد.

مهلا مسته فای بارزانی، به دریزی هه موو ئه و سالانه ی سه رکردایه تی شوپشی کوردی کرد، بۆ په یدا کردنی پشت و په نایه کی به هیز بۆ شوپشه که ی، بۆ وه رگرتنی یارمه تی و هاوکاری سیاسی و دارایی، ده رگا نه ما لی نه دا و حکومه تیک نه ما په یوه ندیی پێوه نه کات.

راسته هۆکاره ناوخییه کان بۆ دامه زراندن و پته وکردن و پاشان سه رخستنی هه ر بزوتنه وه یه ک یان شۆرشیک کۆله که ی سه ره کییه، به لام هه ندیک جار هۆکاره ده ره کییه کان رۆلی زۆر کاریگه ر ئه بینن.

کوردستانیش وه ک خاکیک ی زه و تکره و دابه شکره و به سه ر چه ند ده وله تیکدا و له و باره جوگرافییه ئالۆزه دا که تیایدا یه، تا ئه مپۆ له به رژه وه ندی هیزه گه وره کاندانه بووه، سه ره خۆیی یان شیوه یه ک له هوکمرانی خۆیی، ته نانته له چوارچۆیه ی هه ریبه کیک له و ده وله تانه ی پێیانه وه لکیندراوه بۆ سه لمینن.

لیدوان و شیکردنه وه ی لاپه ره کانی میژووی شۆرش ی کورد و سه ره جه م جولانه وه ی سیاسی کورد له هه موو کوردستاندا و به تایبه تی له م کاته ناسکه دا و به راوردکردنی هه ندیک ئه زموونی سیاسی و هه لسه نگانن و تیگه یشتن و ده رکردنی ئه و هۆکارانه ی ئه بنه مایه ی توندوتۆلی و پته وی له به ره ورپووبونه وه ی ئه م تاقیکردنه وه نوپیه ی کوردی تیدا یه و ئه نجامی زانراو نییه، ئه رکیک ی دلسۆزانه یه و کاریکی یه کجار پێویسته.

خۆشباوهری به گفتم و په یمانی ئێران

له زستانی ۱۹۷۴ دا پرسیاریکم له دکتۆر مه حمود عه لی عوسمان، ئه ندامی مه کته بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان کرد، ده رباره ی ئه گه ری ریککه وتنی عێراق و ئێران و چی رووته دات و ئایا پارتی چی ئه کات؟
له وه لامدا گوتی: ئه وه قه ت روونادات!

منیش بۆ جه ختکردنه وه له پرسیاره که م هه والیک ی رۆژنامه یه کی له نده نیم پێ گه یاند که نووسیبووی (وه زیرانی ده ره وه ی عێراق و ئێران به نهینی له جنیف کۆبوونه ته وه).
به لام دکتۆر مه حمود گوتی: هه رچییه ک رووبدات ئێرانییه کان بۆمان ئه گێرنه وه و به بی ئاگاداری ئیمه هه یچ ریککه وتنیک روونادات!

ئه م قسانه ره نگدانه وه ی ئه و خۆشباوه رییه بی بنه مایه بوو که سه رکردایه تی شۆرش ی کورد له و کاته دا به ئێرانی هه بوو، به لام رووداوه کانی دواتر هه مووی به باکرد.

بارى نيوڤه و ئه تىي ناوچه كه پيش ريڭكه وتتى ۶ى نازارى ۱۹۷۵

حيزبى به عس بۆ جارى دووهه م له ۱۷ى ته موزى ۱۹۶۸دا فرمانه وايى عىراقى گرته دهست. كوده تاى ۱۷ى ته موز، وهك خويان ئاشكرايان كرد، به هاوكارىيى حيزبى به عس و گوره ئه فسه رانى سه رده مى عارفى ئه نجام درا. له ۲۰ى ته موزى ۱۹۶۸دا، حيزبى به عس كوده تايه كى ديكه ي كرد و ئه فسه ره كانى وهك سه رۆك وه زيران عه بدولر ه زاق نايف و وه زيرى به رگرى (ئىبراهيم داود) يان له حوكم دوورخسته وه و گوتيان ئه مانه ئۆكهرى ئه مريكان. كوده تاكان هه ردووكيان برياينه و بى ته قه و بى خويىن رشتن براهه وه.

وهك له دواييدا په رده له سه ر نه ئىنييه كانى كوده تاكه هه لمارا، هۆى سه ره كى بۆ به رپاكردى كوده تاكه ترس و له رزى ئه مريكا و برىتانىا له لاوازىيى حوكومه تى عه بدولر ه حمان عارف و په ره سه ندى تىڭكۆشانى شىوعىيه كان بوو به تايبه تى له پاش راپه رپىنى ۱۷ى ئه يلولى ۱۹۶۷ و سه ره ه لدانى يه كه م راپه رپىنى چه كدارىيى (قىاده ي مه ركه زى) له زۆنگا وه كانى خوارووى عىراق، ئه و راپه رپىنه ي كه چه ند ئىمپرياليزم و كۆنه په رستانى عىراقى ترساند، ئه وه نده ش دلى سه ركرده كانى يه كىتى شوره وىي ئه وسا و حيزبى شىوعى ليژنه ي مه ركه زى (ل. م) ي باوه رپىڭراويانى له عىراق خسته مه راقه وه و هه ر له و كاته ي حوكومه تى به عس ده ستى به كوشتن و برپىنى قىاده ي مه ركه زى كرد و زياتر له ۵۰ سه ركرده و كادرى پىشكه وتووى له چه ند رۆژيڭدا، له ژىر زه برى ئازاردان و ئه شكه نجه دا پارچه پارچه كرد، سوڤىت رۆژ له دوای رۆژ له حوكومه ته نىشتمانىيه روو ره شه كه ي! به عس نزيكتر ئه بووه وه، حيزبى شىوعىي (ل. م) يش، به په له هه نگاوى هاوكارىيى له گه ل ئه م رژىمه دا هه لئه نا.

له و هه لچوون و داچوونانه ي په يوه ندىيه كانى عىراق به خۆرئاوا و خۆره لاته وه و له ئه نجامى سياسه تى به عس بۆ سازشى گه وره و ئه مبه ر و ئه و به رى نىوان هه ردوولادا، له پىنا و مانه وه و به هىز كردنى خۆيدا، دانى به حوكومه تى ئه لمانىايى خۆره لاتدا نا و ئه م دانپىدانانه ده هۆل و زورنالىدانىكى زۆرى بۆ به عس تىدابوو،

سه بارهت به وهی به کهم حکومتی دهره وهی حکومته ته (سۆشیالیسته کان) بوو که ئەو (ههنگاوه میژوویییه) بنیّت. دواتریش عیراق په یمانی هاوکاری و دۆستایه تی و بهرگیی هاوبه شی له گه لّ یه کیتی سۆفیتدا مۆر کرد. ههروه ها له حوزه ییرانی ۱۹۷۲یشدا حکومتی عیراق بریاری خۆمالیکردنی نه وتی دا.

ئەم هه لۆیست و گۆرانکاریانیه سیاسه تی عیراق له مهیدانی سازشکردنه نیوده وه له تیهکاندا وه های له خۆرئاوا کرد، په یوه ندی به دۆسته دیرینه کانیه وه پته و بکات و نه هیلّیت ته رازووی ته وه ری به رامبه ربوونی ئەم دۆستایه تیه به ره و پینشچوو به لای سۆفیتدا سهنگینتر بیّت. ناوچه ی کهنداو، که زوربه ی زۆری یه ده کی نه وتی جیهانی تیدایه، ئەوساش و ئیستاش ناوه ندی ناکۆکی گه وره و گۆره پانی به یه کدادانی مۆتۆپۆله سه رمایه دارییه کان بووه.

ئیرانیش وه ک هیژیکی هه رییمی گه وره له ناوچه کهدا و له سایه ی (شاهنشاهی ئاریامیهر) دا به سه ره رمی خۆرئاوا و سه گی پاسه وانی کهنداو ناوئه برا بو خۆیشی که وتبووه هه وای ئەوه وه بییّت به ئیمپراتۆری ناوچه که و ئیران به ره و په ره سه ندنکی سه رمایه داریی بالا به ریّت و ته لاری ئیمپراتۆرییه تیکی گه وره بنیاد بنیّت که له ناو ده وه له ته هه ره گه وره کانی جیهاندا دیار بیّت.

خۆرئاوا به سه رکردایه تی ئه مریکا، له و روانگه یه وه که ئیران پاشکۆی سیسته مه جیهانییه که ی خۆیه تی، خۆیشی هاوکار و ری نیشانده ری سیاسه تی ئیران بوو له رهنگرپشتنی سیاسه تی هه رییمی و نیوده وه له تیدا.

ناکۆکی نیوان عیراق و ئیران له سه ر (شه تۆل عه ره ب) و هه ندیک شوینی سنووره کان به شیکی دیکه ی ئەو ناکۆکی و نارپکییه میژوویییه نیوان ئەم دوو ده وه له ته بوو که له گه لّ شه ری سارد و داگیرکردنی سی دورگه که ی کهنداو ئالۆزاوتر و کلپه دارتر بوو.

له م بارودۆخه تازه یه دا ئیران زیاتر له سه رکردایه تی بزوتنه وه ی کورد نزیک ئەبووه وه و له و کاته دا که هه ندیک درۆ و ده له سه ی نه ژادی ئاریایه تی کورد و فارسیش ئەخرایه سه رخوان، له ناو ئیراندا داپلۆسیینی بزوتنه وه ی کورد له

گەرمەیدا بوو، مافەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا بە توندی پێشیل کرابوو، بەلام رییازی بەکارهێنانی کێشەیی کورد بۆ مەرام و بەرژەوهندی خۆیان بوو. سیاسەتی شای ئێران و لەپشت ئەویشەوه سیاسەتی ئەمریکا و ھەموو خۆرئاوا. شۆرشی کوردیش ھەک بزوتنەو ھەیکە مێژوویی گەلیکی چەوساوە و زۆرلیکراو، کەوتبوو نێوان ئەم بەرداشە ھەریمی و جیھانیانەو. ئاسۆی دۆستایەتی ھیچ لایەکی تری بەدی نەئەکرد و مەترسیی پلێشاندنەو ھە لەلایەن حکومەتی بەعسەو مەترسیەکی گەرەبوو.

لەنێوان دان پێدانان بەو پلانەیی بەعس داینابوو بۆ جیبەجۆی کردنی رێککەوتننامەیی ۱۱ ئازاری ۱۹۷۰، کە لەراستیدا ئەویش پلان نەبوو بەلکو پیلانیکی دووربینانە بوو بۆ ئیحتیواي مەسەلەیی کورد و پوکاندنەو ھە ناوھەرۆکە نەتەو ھەیی و دیموکراسییەکی و لەنێوان گەفت و پەیمانانی ئێران و ئەمریکا بۆ پشتگیری مافەکانی گەلی کورد، ئەو گەفت و پەیمانانەیی بەدەم ئەدران و نەئەچوونە سەر کاغەز. ئەو دووئەلی و راراییەیی لەناو ریزەکانی سەرکردایەتی شۆرشی کورددا ھەبوو، پاش گەفتوگۆیەکی نەھێنی و پاشان ئاشکرا لەگەڵ حکومەتی بەغدادا بە پێداگرتن لەسەر جیبەجۆی کردنی مەرجەکانی شۆرش بۆ ھەو و بە پستی پەیمانەکانی ئێران و ئەمریکا، پابەندی گەفتەکانی حکومەتی بەعس نەبوو. حکومەتی بەغداد بە ھۆی چاکبوونی ئابووری خۆی لەپاش خۆمالی کردنی بەرھەمھێنانی نەوت و پڕچەک کردنی نوویی سوپاکەیی کە دوای پەیمانانی دۆستایەتی و ھاوکاری کردنی عێراقی - سۆفیتیدا ھاتە ئەنجام، زۆر لە جاران سەرچۆلتر و سەرکیشتر بوو. ئەو مل نەدانەیی شۆرشی کوردی کرد بە ھەلیکی مێژوویی و لەبار بۆ ھەلگیرساندنەو ھە شەر و پاکتاو کردنی شۆرشەکی. بێگومان بەعسییەکان بۆ پلان نەھاتنە مەیدانی جەنگەو، بەلکو لەگەڵ شەردا، دوو چەکی کاریگەری تریان بەدەستەو بوو، یەکەمیان: ھەول و کۆششی جەمسەریی دیپلۆماسی و سازشکردنی نێودەوڵەتی. دووھەمیان: سیاسەتی چەواشەکردن و دیماگۆگی (تضلیل) سەبارەت

به (گوایه) دانپینان به مافی گه لی کورد دا به دامه زانندی دوو ئه نجومه نی راپه راندن و یاسادانان (ته نفیزی و ته شریعی) و شانبه شانیشیان پروپاگه نده یه کی سیاسی گه وره و فراوان، بۆ ئه م سیاسه ته ی له ناوه وه و دهره وه ی عیراقدان.

شکستی نازاری ۱۹۷۵

شۆپرشى ئه یلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵) به یه کیک له شۆپرشه گه وره و درێژخایه نه کانی کورد ئه ژمێردریت له سه رانسه ری میژووی کورد دا.

ئه م شۆپرشه به شیکی زۆری کوردستانی عیراقی له ژیر ده سه لاتی حکومت ده رهینا و زرگاری کرد و چوارده سال ده سه لاتی خۆی به سه ر لادیکان و چه ند شارۆچکه یه کی ئه و ناوچانه دا گرت که ژماره ی دانیشتوانیان له ملیۆنیک تیئه په ری. تائه وکاته هیه شۆپرشیکی کورد نه ئه وه نده چه کداری له ریزه کاندان هه بووه و نه ئه وه نده ش پشتگیری و به شدار بوونی جه ماوه ری گه لی به خۆوه دیوه.

شۆپرشى ئه یلول له سالی ۱۹۶۱ هوه تا سالی ۱۹۶۹ توانی به ره به ستی پینج شالای سوپای حکومت بکات، دواى کوده تاکه ی به عس له سالی ۱۹۶۳ دا توانی هیرشی دپندانه ی هیزه هاوبه شه کانی عیراق و سوریا بشکینیت.

له سه رده می شۆپرشى ئه یلولدا و پاش چه ندین شه ر و گفتوگو له ۱۱ نازاری ۱۹۷۰ دا، حکومتی عیراق شیوه ی ئوتۆنۆمی (حوکمی زاتی) بۆ کوردستانی عیراق سه لماند. هه رچه نده ئه م سه لماندنه له چوارچیوه ی پلانیکى به عسدا بوو بۆ کیکردنی دهنگی بزوتنه وه ی کورد و بچووک کردنه وه ی ئامانجه کانی و له دوا ییدا هینانه وه ی بۆ ژیر رکیفی خۆی، به لام ریککه وتننامه ی ۱۱ نازار هه ر به قوناغیکى نوێ له به ره و پیشچوونی یاسایی مه سه له ی کورد له عیراق ئه ژمێردریت.

ئه م شۆپرشه فراوانه ی که هه لگری ئامانجی ره وای نه ته وه یی گه لی کورد بوو، بۆچی له پیر له کاتیکی چاوه پوان نه کراودا شکستی هینا و ئه و کاره ساته گه وره یه ی له نازاری ۱۹۷۵ دا به سه رداها ت؟

زوربەى نەتەۋەبىيە كوردەكان ھەموو ھۆكارەكانى ئەو كارەساتەى بەسەر شۆپشى كورددا ھات بۆ ھۆكارە دەرەككەكان ئەگىپنەۋە و ھۆكارەكانى دىكە ئەخەنە پىشت گوى.

راستە پىلانەكەى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵، لەنيوان عىراق و ئىراندا، دەمىك بوو رەنگى بۆ رىژرابوو، رىشەى ھەبوو، فراوان بوو، چەند دەۋلەتتەك لە نەخشەكەيشانىيان بەشداربوون، بەلام ئەۋە يەكەم پىلان نەبوو دژى ئەو شۆپشە بكرىت و لەبەردەم پتەۋىي جولانەۋەى كورددا چەندىن پىلان و شالائى ناوخۆ و نۆدەۋلەتى خۆيان نەگرت.

ئەمجارە ھۆكارە ناۋەكەكان بوونە درز و قلىشى گەرە لە رىزەكانى شۆپشدا و لەگەل توندىي گورزى رىككەوتنى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵ دا، سەركرەكانى شۆپش توشى ھەژانىكى گەرە بوون و ھەردوو ھۆكە يەكيان گرت و ئەو كارەساتە جەرگەرەيان لىكەوتەۋە.

بلاۋبوونەۋەى ھەۋائى رىككەوتنى ۶ى ئازار

دەنگوباسى رىككەوتنى جەزائىر لە ئىستگەكانى رادىۋى جىھانەۋە بلاۋكرايەۋە، ئەو رىككەوتنەى شاي ئىران و سەدام حسين بە دەلالىي سەرۆكى جەزائىر ھوارى بۆمدىن، مۇريان كرد و بوو بە مۆركىك بە تەۋىلى دوژمنان و پىلانگىپرە ھەرىمى و جىھانىيەكانەۋە، ئەو پىلانگىپرەنى بۆ بەرژەۋەندىي ئابوورى خۆيان مليۋنەھا ئادەمىزادى ولاتانى ژىردەست ئەخەنە ژىر پى و ژىر خاكەۋە.

كاتى بلاۋبوونەۋەى ھەۋالەكە لە بنكەى سەركرەدائەتى حىزب بووم لە بنارى شاخى رەشى نىك دىي گوزان و دراوسىي لوتكەى چىاي سەرى ھەسەن بەگ. ھەر بە بىستنى، زۆر بەپەلە بەرەۋ بارەگاي مەكتەبى سىياسىي پارتى دىموكراتى كوردستان كەوتمەرى.

كە گەيشتمە (م. س) پارتى نە كاك ھەبىب مەمەد كەرىم - سكرتيرى پارتى و نە دكتور مەحمود عەلى عوسمان كە كارگىرى مەكتەبى سىياسى بوون و بە

جووته کاریان به پیره ئه برد، له وی نه بوون، خوالیخوشبوو نوری شاوه یس له جیگای ئه وان دانیشتبوو.

کاک نوریش مه ترسی له ریککه وتنه که هه بوو، ئه ترسا ئیران نه هیلتیت بارزانی به ئاسانی بگه پیره وه بو کوردستان. له قسه کانی ئه و تیگه یستم که بارزانی پیش ئاشکرکردنی ریککه وتنه که ی جه زائیر بانگراوه بو ئیران و دکتور مه حمودیشی له گه لدایه. ئه و روزه ژماره یه کی زور کادر و لیپرسراوانی پیشمه رگه م دی، زوربه ی خه لکه که سه ریان له و رووداوه سوورمابوو، به ترس و گومانه وه ئه یانروانییه هه لویستی ئاینده ی (دۆسته کان) و هه ریه که چه ند ئه گه ریک له به رده میدا بوو^١.

هه لویستی حیزبی شیوعیی عیراق - قیاده ی مه رکه زی

حیزبی شیوعیی عیراق (قیاده ی مه رکه زی) یه کیک بوو له هیزه به ره لستکاره کانی به عس و له ناوچه رزگارکراوه کاندایه بکه و چه کداری خوی هه بوو. له یه که م چرکه ی بیستنی هه والی ریککه وتنامه ی جه زائیره وه، هه لویستی روون و ئاشکرای وه رگرت و به نووسین و شیوه ی جوراوجوری تر بلاوی کرده وه، هه لویستی به رده وامبوونی شوپش و به ره لستکردنی شالای حکومه ت و ره تکرده وه ی ریککه وتنامه ی ٦ ی نازاری وه ک ریگای راستی شوپشگیرانه راگه یاند. شوپشی کورد پیوستی به به خۆدا چونه وه یه کی قوول و فراوان هه بوو بو ئه وه ی گۆرانکاری بنه په تی له ریپاز و فیکر و ریکخستنیدا به دیبه ی نیت. له و کاته دا قیاده ی مه رکه زی جاری بو هه لویستی خوی به هه موو لایه کدا ئه دا و ده ستنیشانی که موکوورپییه کانی ئه کرد و پیشنیاری بو چاره سه رکردنیان ئه خسته روو، ده نگوباسی قاره مانیتی پیشمه رگه له چه ند به ره یه کی شه ردا ئه وه ی ئه چه سپاند که به ره لستکردنی سوپای به عس له بارودۆخی کشانه وه ی هیزه کانی ئیراندا و

^١ ئه و سالانه، به تاییه تی دوا ی ١١ ی نازاری ١٩٧٠، زاراوه ی (دۆست) یان له بری ناوه ی نانی ئیران به کاره هیتنا.

پشت به خۆبهستن، گیانی نیشتمانپهروه‌ری و ته‌وژمی شوپرشگيريتی، ده‌ماری پيشمه‌رگه ئه‌بزوينيت و فيداكارييان زياتر جوش ئه‌دات.

ح. ش. ع - قياده‌ی مه‌رکه‌زی هه‌ر له‌یه‌که‌م رۆژی جياپوونه‌وه‌ی له‌ هيلی راسته‌وه‌ی ته‌حريفی حيزب له‌ ئه‌یلولی ۱۹۶۷دا، که‌وتبووه‌ به‌ر شالاویکی چه‌ند چه‌مه‌سه‌ری جۆراوجۆره‌وه، حکومه‌تی به‌عس به‌کوشتن و برین و راوانان و (ل. م) یش به‌ پروپاگه‌نده‌ی سه‌رکيشی و سه‌رچلی و چه‌په‌وه‌یی مه‌ترسیلیکراوی هه‌لۆیستی قياده‌ی مه‌رکه‌زی، بۆ پال پپوه‌نانی به‌عس بۆ خه‌ستکردنه‌وه‌ی شالاوه‌که‌ی، هيرشی به‌رده‌وامی حيزب و حکومه‌ته‌ به‌ناو سۆشیاالیسته‌کانی خۆره‌لاتی ئه‌وروپا و له‌سه‌روو هه‌موویانه‌وه‌ یه‌کيتی سۆفیت، به‌ چه‌ند شیوه‌ی جياجيا.

له‌و کاتانه‌دا قياده‌ی مه‌رکه‌زی که‌ ريگای تیکۆشانی سه‌ختی خویناوی چه‌کداری هه‌لبژاردبوو بۆ به‌ره‌نگاریوونه‌وه‌ی فاشيزم، له‌ کوردستاندا ريگای راستی به‌رده‌وامبوونی له‌ هاوکاريی پارتی ديموکراتی کوردستاندا گرتبووه‌به‌ر، ريگای به‌شداریکردن له‌ شوپرشی کورد دا نه‌ک دوژمنایه‌تیکردنی. ئه‌لیم له‌و سالانه‌دا قياده‌ی مه‌رکه‌زی بيجگه‌ له‌ یارمه‌تی ئه‌ندام و لایه‌نگرانی خۆی هه‌چ سه‌رچاوه‌یه‌کی تری دارایی نه‌بوو، له‌ کوردستانیشدا له‌و رۆژه‌وه‌ (موسلیح مسته‌فا)ی ناپاک له‌ حيزب ده‌رکرا، بۆ ئه‌و یارمه‌تییه‌ بچوکه‌ی چه‌کداره‌کانی حيزب، ئه‌وانه‌ی له‌ ریزی پيشمه‌رگه‌دا بوون، مانگانه‌یان بۆ ژيانی خۆیان هه‌بوو، هه‌چ جۆره‌ په‌یوه‌ندییه‌کی دارايیمان به‌ پارتی و ده‌زگاکانی شوپرشه‌وه‌ نه‌مابوو.

ئه‌و رۆژه‌ی ريککه‌وتننامه‌ی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵ی تیدا بلاو کرایه‌وه، قياده‌ی مه‌رکه‌زی له‌ کوردستاندا خاوه‌نی که‌مه‌تر له‌ دوو هه‌زار دینار بوو! کاتیک ویستی چه‌که‌کان و کتیبخانه‌ی حيزب بگويزيته‌وه، ئه‌م پارهییه‌ ئه‌مه‌نده‌ی ئیستر، که‌ تاقه‌ هۆی گواسته‌وه‌ بوو، پێ نه‌ده‌کردرا که‌ ئه‌و مه‌به‌سته‌ی پێ مه‌یسه‌ر بیٔت.

من وه‌ک لپرسراوی قياده‌ی مه‌رکه‌زی له‌ کوردستان، له‌سه‌ره‌تادا له‌گه‌ل کاک ئیدریس بارزانیدا له‌و رووداو و باره‌ سیاسیه‌ تازیه‌ داوین و داوامان لیکرد سه‌رۆک

بارزانی ببینین. ئەو رۆژه قسه کانی کاک ئیدریس جیی دلخۆشی بوون، بۆ بهر هه لستیکردنی دوزمنانی گه له که مان، هیوا به کی زۆری تیدابوو. هه ر ئەو رۆژه له زمانی یه کێک له لپرسراوه کانی پێشمه رگه، که کاک عیزه ت سلیمان به گی ده رگه له بوو بیستم که سه رۆک بارزانی له ئیران گه راوه ته وه و رای وایه که (ئیمه شوپشمان به ۳۰ که سه وه ده ست پیکردوه، ئیستا به م هه موو هیزو توانایه وه چۆن واز له شوپش دینین).

کشانه وهی هیزه کانی ئیران

ئه وهی ئیمه ناگاداری بووین و ئەمانبینی، ئیرانییه کان چه ند که تیه به یه کی دژه ئاسمانیان هینابوو هه مدیوی حاجی هۆمه رانه وه، هه روه ها توپخانه کانیان له ناوچه کانی نزیک به ره ی شه ردا بلاوکردبووه وه، بوونی سوپای ئیرانی و موخابه راتی ئیرانی له زۆر شوینی کوردستاندا شتیکی ئاشکرا بوون، له گه ل بلاوکردنه وه ی ریککه وتننامه ی جه زائیردا ئەم هیزانه ی ئیران به بی خواحافیزی! خۆیان و توپ و توپخانه کانیان پێچایه وه و به ره و ئیران گه رانه دواوه.

ئەم شیوه کشانه وه یه ی ئەوان بوو به هۆی ترس و له رز و ره شبینی بۆ ئەوانه ی باوه رپیان به دۆستایه تی شای ئیران هه بوو. رق و کینه شی له دلای ئەوانه دا زیاتر ئەکرد که باوه رپیان وابوو ئیرانی کۆنه په رست و دوزمنی دیموکراسی و مافی گه لی کورد، ته نیا بۆ به رژه وه ندیی خۆی، به ناوی یارمه تیه وه ده ستی یارمه تی بۆ شوپشی کورد دریزکردوه.

به یه گه یشتنه کان بۆ به ره هه لستیکردن

بیجگه له ئیمه که پێشهنگی بانگدانی به ره هه لستیکه ر بووین، شه هیدان عه لی عه سه که ری و تاهیر عه لی والی به گ له ریزی پێشه وه ی ئەو تیکۆشه رانه دا بوون، که هه ولای به ره هه لستی (مقاومه) یان ئەدا. ناسیاویتی ئینجا براده ریتی کاک عه لی و من له سالی ۱۹۷۰ هه وه ده ستی پیکرد، ئەو چه ند ساله براده ریتییه کی به تینمان

هه بوو، به لام له گه ل كاك تاهير هاورپي منالي بووين و له سالي ۱۹۵۵ دا شانته يه كي يه كي تي قوتاياني سهر به حيزبي شيوعي له خوئندنگه ي ناوه نديي سليماني كو ي كرد بووينه وه و هه ميشه هاورپي يه ك بووين.

من هه لوئستي حيزم بو ئه وان روونكرده وه و كه وتينه هه لسه نگاندي هه موو رووداوه كان و ئه و هيژ و توانايانه ي پشتيان پيئه به سترت له به ره له ستيكردندا. هاوكات له گه ل ئه و بينيانه دا، له گه ل هاورپياني كو مه له ي ماركسي - لينيني كوردستان كه به نه يني كاريان ئه كرد، يه كترمان دي و راوبوچوون و پيشبيني ئه و روژه و داهاتوومان ئه گوږييه وه. شه هيد شه هاب شيخ نوري و كاك فهره يدون عه بدولقادر هه لوئستي كو مه له يان بو ئيمه ده ربري و ريككه وتين روژانه يه ك بينين و كار بو به ره له ستي و شوږش بكه ين.

له گه ل هه ردوو شه هيد تاهير و شه هاب دا چه ند جاريك له مالي كاك بابا تاهيري شيخ جه لالي حه فيد له ناوپردان كو بووينه وه كه ئه ويش لايه نگر ي به ره له ستي ئه كرد. يه كي كي تر له و كه سه ناسراوانه ي هه لوئستي دياريان هه بوو بو هه ولداني به ره له ستيكردني شالوي حكومت و به رده وامبووني شوږش و ئيمه په يوه نديمان پيوه ي هه بوو، شه هيد نوري حه مه عه لي بوو، شه هيد نوري كو مه ليك ليپرسراو و پيشمه رگه ي له گه لدا بوو كه ناماده بوون بو به شداربوون له و شيوه شوږشه ي داهاتوو كه لي ئه دواين.

هه ر له به سه راچوونه وه ي ئه م بيره وه رييانه دا ئه بيت هه لوئستي جواميرانه ي كاك نوري مه لا مارف له ياد نه كر يت كه به په رو شه وه هاني هه مووماني ئه دا و ناماده يي خو ي بو به ره له ستيكردن نيشان ئه دا.

كاك نوري يه كي ك بوو له ئه فسه ره سه ربازيه كاني شوږشي ئه لول و ئه ويش وه ك زور ئه فسه ر و كادري ديكه له شاخ پي ي وابوو رو لي پيوستي پي نه دراوه. روژيكيان كاك نوري پي ي گوتم: "چوومه ته لاي بارزاني و پيم گو توه ئيمه كو مه ليك ئه فسه رين كه هيج رو ليكمان پي نه دراوه و به دلنيايي شه وه ئه گه ر ريگه ي

کارمان پی بدریت، کوده تا ناکهین! " دواتر کاک نوری گوتی: " بارزانی فهرمانیکی بو ئیمزا کردم و منی کرد به (فهرماندهی هیزی بهرگری میلی). .. ئه وهش یه عنی هیچ! " له بادینانیش په یوه ندیمان به کاک ره شهید دۆسکییه وه کرد زۆر به گهرمییه وه په یمانی هاوکاریکردنی پیداین.

پی راگه یاندنیکى چاوه روانه کراو

له تاریک و لیلی ئیواره یه کی ئه و رۆژانه ی ئازادا، له گه ل چه ند هاوپییه کدا گه رابووینه وه بنکه که ی خۆمان، دلمان به بهرهمی چالاکیی ئه و رۆژه خوش بوو. فرۆکه کانی حکومهت بۆردومانیان ئه کرد و تۆپه کانیان زه و بییه کی زۆریان ئه کیلا و گرمه و زرمه ی هه موویان بۆ ساتیک بیده نگ نه ئه بوون، به لام ئه و گیانه شوپشگێرییه مهردانه یه ی له زۆر که سدا به دی ئه کرا، به سه ره موو ترس و مالویرانی و خوینرژاندا زال بوو، هیواى ئه وه مان هه بوو که پاش کشانه وه ی ئیران له کوردستان شوپش به به ژنیکى بهرتر و بهرگیکی جوانتر و ناوه پۆکیکی نویتره وه ههنگاو به ره و سهرکه وتن هه لئه هیئت.

ئه و ئیواره یه له پر شه هید دارا توفیق سه ری لیداین و راسپارده یه کی کاک ئیدریس بارزانی پی راگه یاندین که ئه وه ی له بینینه کانی پیشوودا له سه ری ریککه و تبهوین، نایه ته دی و پارتی بریاری کشانه وه ی داوه بۆ ئیران، با قیاده ی مهرکه زیش هه ول بدات خۆی بگه یه نیته سوریا.

له و چرکه میژووپییه پر ناسۆرده دا، شه هید دارا به خه م و په ژاره یه کی زۆره وه ئامازه ی بۆ ئه وه کرد که ئه مه یه که م شوپش نییه و دوا شوپشیش نابیت که ئیمپریالیزم بۆ بهرژه و نه دییه کانی خۆی ئه یکاته قوریانی. هیزه نیوده وه له تییه کان ئه مه پیشه یانه. هه ره شه هید دارا کاتی خۆی مامه له ی سۆفیتی بۆ باس کردبووم که چۆن له سالی ۱۹۶۳ دا پۆناماریۆف، که ئه و کاته پالیئوروی مه کته بی سیاسیی حیزبی شیوعی سۆفیتی و لیپرسراوی په یوه ندییه کانی دهره وه ی حیزب بوو، به مدا

راسپارده يه كى بۆ بارزانی ناردبوو كه دژى به عس شه ر بكات و يه كى تى سو قى ت هه موو پشتيوانى يه كى لى نه كات تا راده ي چه ك و به رگ و خواردن فر پى دان به هوى فر و كه وه، به لام كاتى ك له گه ل به عسا د رى ك كه وتن له به لى نه كانيان پاشگه ز بوونه وه و هاوپه يمانى تى به عسيان له هاوپه يمانى تى گه لى عىراق و بزووتنه وه ي كورد به لاوه په سهندتر بوو.

چاوپى كه وتنى بارزانی

مه لا مسته فای بارزانی سه ركرده ي هه ره ديارى رزگارى نه ته وايه تى كورد بوو له نيو سه ده ي رابردوودا. له سه رده مى بارزانيدا بزووتنه وه ي كورد و شو رشى كوردى به پاره يه ك گه يشت له هيچ سه رده مي كى پيشووتردا پى نه گه يشتبوو، بارزانی نه مر پياو ي كى به هه يبه ت و خاوه ن كه سايه تيه كى به هيزيش بوو، له رووخساريدا سالانى كى دوور و دريژ خه بات و ماندو ي تى ت به دى نه كرد. نه وشه وه من بۆ چاوپى كه وتنى چووم و چه ند سه عاتى ك به ئاماده بوونى زوربه ي نه نامه كانى ليژنه ي ناوه ندى پارتى له گه ليدا دانيشتم، ئيش و ئازار و سه سه ره تى كى زور له رهنگ و دهنگ و چاويدا دياربوو. هه رچه ند نه يو يست به ئازاى و زالى كى كه سايه تى خوى، له و ته نگوچه له مه و كاره ساته گه وره يه دا، نه وه سه ته ي ناخى داپوشى ت، به لام يه كى كه وه كو من كه چه ند جار له كاتى خو شى و ناخوشيدا ديبووم، هه ستم به و ئازار و سه سه ره ته قووله ي ناو دل و ده روونى نه كرد.

بارزانی رووى تى كردم و داواى بيروپاى ده رباره ي رووداوه كان لى كردم. منيش بيروپاى حيزم پى راگه ياند به وه ي كه رى كه وتن نامه ي جه زائى رووداوى كى زور سه ير نيه به لمانه وه، سه ير هه لو ي ستى ئيوه ي (قسه كه رووى له بارزانيه) خاوه ن ميژووى ئازا يه تى و تى كو شانن واز له به رده وام بوونى شو رش به ينن و بكشينه وه بۆ ناو ئىران، بۆ ژىر ده سه لاتى پيلانگى ره كه !

بارزانی گوتى: راست نه كه ن نه مه پيلانى كى گه وره يه، به لام هه رچونى كى لى ك نه ده ينه وه، ناتوانين ئىستا به ره له ستى شالاوى عىراق و دوژمنا يه تى ئىران

بکهین. ئەم شەپه له مه ودا زۆر ئەکه ویت له سه زمان. من له م باره ی دیته پیشه وه به مه سه له حه تی نازانم له مه زیاتر کوپی کورد به کوشه ت بدهین. دنیا ش زۆری به به ره وه یه، ئیران که که وه ته به ری دوژمنا یه تییه وه، وه زعی کورد زۆر تر سناک ئەبیت، ئەم هه موو به ره ی شه پانه .. دابین کردنی چهک و ته قه مه نی و خواردن بۆیان، به ریۆه چوونیان مه حال ئەبیت.

من به درییی له سه مه ترسیی وازه یان و چوونه ناو ئیران دوام و به شیوه یه کی تر باری داها تووم بۆ شی ئەکرده وه، ئیمه باوه پیمان وابوو سه ره له نوێ به شوپرشدا بچینه وه و له سه ره بنه مایه کی تر ناوه پۆکه که ی بگۆر دیریت و له سه ره بنچینه یه کی شوپرش گێرانه تر و پشت به ستووتر به جه ماوه ری چه وساوه و زه حمه تکیشی کوردستان دابه زریته وه و له سه ره تاوه له شیوه ی شه پی به ره یی (جههوی) یه وه بگۆریت به شه پی پارتیزانی، ئەوا مه ترسیی ئەو گه مارۆدانه تر سناکه ی که ئیمپریالیزم و نوکه ره کانی و عیراق ئەیکه نه سه ره شوپرش کورد، کهم ئەبیته وه و شیوان و پیشوییه کی به ربلاو ئەکه ویته ناو ئیرانه وه، به تایبه تی ئەوکاته، دوو مانگ ئەبوو زانکۆی تاران مانگرتنیکی گشتی و سه رکه وتووی دژی حکومه تی شای تیدابوو، بزوتنه وه ی دژ به شا و فه رمانپه واییه که ی له په ره سه ندندا بوو.

ئیمه راما ن وابوو که دامرکانده وه ی گپی ئەم شوپرشه کاریکی گه وه ئەکاته سه ره گه لی کورد و پلانی ته عریب و ته بعیسه هه موو کوردستان ئەگریته وه.

کاک ره شید سندی یه کیێک بوو له سه ره کرده ناو داره کانی پارتی و پیشمه رگه، به شداری کرد له مشتومره کاندا و بۆچوونه کانی منی به ره شبینی له قه له م دا و وه های مه سه له که خسته پوو که بارزانی کاتی خۆی به ناو سی دهوله تدا کشایه وه و رووی له یه کییتی سوؤفیت کرد و شوپرش هه لگه یه رسانده وه. له وه لامدا من ئەوه م گوت که کات و شوپین جیاوازه و نابیت به هیوای دواپۆژ، هه لی ئەمپۆ له ده ست بدهین و قوربانیی زیاتر بدهین.

پاشان و دوا ی به شدار بوونی چه ند که سیێک له و باسانه دا، سالح یوسفی و کاک سامی عه بدولپه حمان و دکتۆر مه حمود، من به ناوی حیزبمانه وه ئەم به رنامه یه م پیشکه ش کرد:

- ۱- ئیعلانکردنی بهرده و امبوونی شوڤرش.
- ۲- تاوانبارکردنی هه لوئستی ئیران و ئەمریکا و جه زائیر.
- ۳- دامه زانندنی بهرەیه کی نیشتمانی له کوردستاندا.
- ۴- پارتی دیموکراتی کوردستان بیته ناو (التجمع الوطني العراقي) یه وه، که ههوت حیزبی عێراقی تیدا کۆبوو بوونه وه و قیاده ی مه رکه زی لایه کی سه ره کی بوو تیایدا.
- ۵- ده ست به سه راگرتن و شارندنه وه و گوێزانه وه و دابه شکردنی چه ک و ته قه مه نی به سه ر ئه و ناوچانه دا که ئه بنه بنکه ی سه ره کی له ئاینده ی شوڤرشدا.
- ۶- زۆر به په له و سه ره له نوێ، هیزه کانی پیشمه رگه به و شیوه و پیکهاته یه ی بۆ شه ری چه ته گه ری بگونجین، دابه زرینه وه و ئه و حیزب و گروپانه ی له به ره ی داهاتوودا ئه بن، له هه موو کاروباره کانیدا به شدار بن.
- پاش ئه وه ی هه ندیک مشتومر و بیروپا گوڤینه وه ی ساده له سه ر بهرنامه که کرا، داوام له بارزانی کرد له حاله تی مانه وه و بهرده و امبوونمان له سه ر شوڤرش، پیوستی مانه وه و بهرده و امبوونمان بۆ دابین بکه ن.
- بارزانی له و پیوستیانه ی پرسی، منیش به پاره و چه ک دیارییم کرد. رووی کرده شه هید سالح یوسفی و سامی عه بدولپه حمان و داوای ره ئیانی کرد له سه ر داواکانی ئیمه، ئه وانیش هه ردووکیان لایه نگری داواکه یان کرد. که باس له چه ند و چۆنی کرا، خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی پیشنیازی کرد ئه وه به کۆمه ل باس نه کریت و بخریته بهینی خۆی و منه وه و پیکه وه له سه ر ورده کارییه کان ریک ئه که وین.
- ده رباره ی پاره، کاک ئیدریسیش وه ک بارزانی خۆی له وه پیش باسی ئه کرد ده ری خست که باری داراییان زۆر خراپه و چه ند مانگیکه یارمه تی پیشمه رگه ش دابه ش نه کراوه، له ئه نجامدا به ره و رووی کاک محمه د عه زیز کراینه وه، ئه ویش نامه یه کی کاک ئیدریسی نیشانی نوینه ره که ی ئیمه دابوو که نوسراوه ۶۰۰ دیناریان بۆ سه رف بکه ن، ئه ویش نووسراویکی نارد بۆ ئه مانه تی دارایی و پاره که که

هاته وه، له باتی شهش سه د، هزار دینار بوو، ئیتر نه مانزانی کاک محمه د عه زیز
 ئه و زیاده یه ی خستبووه سه ر یاخود کاک عه لی عه بدوللا که ئه مینی گشتی دارایی بوو.
 ده رباره ی چه کیش له وئ هیچیان نه داینی، کاک ئیدریس له گه ل یه کیک له
 لئیرسراوه کانی خۆیاندا ریگ که وتبوو که له پشتی قه لادزیوه به یه ک بگه یین و بریک
 چه کی هه مه جوره یان ل وه ربگرین، کاتیک هیزه که ی ئیمه له کشانه وه دا بووین، له
 ناوچه ی باله که وه بۆ شارباژێر، بریار وابوو له و شوینه ی ریگ که وتبووین له سه ری
 چه که کان وه ربگرین، به لام پیش گه یشتنی ئه و هیزه ی ئیمه بۆ ئه و شوینه تا قمیک
 چه کدار ریگیان پیگرت و شه پیک روویدا، یه کیکیان ل بریندار کرا و دوو
 که سیشیان ل ده ستگیرکرا، ئه وه بوو به هوی گۆرینی ریگا و بی ئه نجامی ئه و
 مه وعیده به هوی ئه و رووداوه وه. پاش سالانیکی دریز بۆمان ده رکه وت که ئه و
 لئیرسراوه چاوه پئی ئیمه ی کردوو و که نه یگه یشتووینی، له گه ل هیزه که یدا به ره و
 ئیران کشاوه ته وه، ئه ویش عریف ده رویش بوو.

دوای ئه و کۆبوونه وه یه له گه ل بارزانی و سه رکرده کانی پارتیدا، دوا پزیسکی
 هیوای به ره له ستی و په ره پیدان به و شوپشه کوژایه وه. پاش ئه و چاوپیکه وتنه ی
 بارزانی که دوا جار بوو له ژیاندا بینیم، به ره به یان بوو له یه کیک له ژوره کانی
 میوانخانه که ی بارزانی له حاجی هۆمه ران، نووسه ری به ناویانگ جه رجیس
 فه تحوللام دی، خه وی زپابوو و بۆله بۆل و ئاخ و داخی بوو، ده میک بیروپرامان
 ئالوگۆر کرد و دوا قسه ی ئه مه بوو: (انتم قاوموا... وانا فی الخارج اکتب عنکم).
 (ئیه بهرگری بکه ن .. منیش له ده ره وه ده رباره تان ئه نووسم).

سه رباری ئه و که شه وه وای بی ئومیدییه، ده ستمان کرد به په یوه ندی
 گورجوگۆل و به په له به هه موو لایه ن و لئیرسراو و ئه و که سانه ی ریگکه وتبووین
 له سه ر به رده وامبوونی شوپش.

شکستی جولانه وه که ئه مه نده گه وره بوو که سه عات له دوای سه عات و روژ
 له دوای روژ ده نگوباسی تازه ئه بیسترا و دوودلی ئه خسته ناو ریزی ئالا

هه لگره کانی شوږشی داهاتووه وه. دواي گفتوگو له نيوان قيادهي مه رکه زي و کومه لهي مارکسي - لينيني و نه و کس و هيژانهي شهيد تاهير عه لي والي به گ سه رکرده يان بوو، که له دهر به ندي رايات به يه ک گه يشتين، بريايمان دا له پينجوين يه ک بگرينه وه و له ويوه دست بکين به پلان دانان و که وتنه خو بو ريکخستني به رهنگاري و پهره پيداني بزوتنه وهي چه کداري. شهيد تاهير نه وکاته جيگري فهراندهي هيژي خه بات بوو، پيشتريش فهراندهي هيژ بوو، باره گاکه ي له پينجوين بوو، بوچوونيش وابوو که له سه ره تادا کردني ناوچه ي شاربازير به مه لبه ندي هيژ و چالاکيه کانمان راسترين هه نگاهه. قيادهي مه رکه زيش له ناوچه ي شاربازيردا لقيک پيشمه رگه و بنکه ي هه بوو. جگه له مانه ش نزیکيمان له سليمانيه وه که مه لبه ندي هيژ و چالاکيه کاني کومه له و قيادهي مه رکه زي بوو، نه بوونه بنکه يه کي شوږشيگري له ناوچه که دا. ئيمه وه ک قيادهي مه رکه زي ده ستمان کرد به گويزانه وهي، نه وهي توانيمان بيگويزينه وه، بو ناوچه ي سليماني، نه وهي نه شمانتواني به هوي نه بووني ته نانه ت پارهي کريني هه ندي ئيستر بو نه و مه به سته خستمانه ژير خاکه وه و به هيواي دهره ينانه وهي، له داهاتودا.

له سه ر بريايره که ي دهر به ندي رايات، ئيمه گه يشتينه پينجوين، له گشت نه وانه ي برياير بوو يه ک بگرينه وه، ته نيا کاک تاهير عه لي والي به گ له وي مابوو. براده راني ديکه گه يشتبوونه وه سليماني.

نه و ئيواره يه ي گه يشتينه پينجوين، پاشماوه ي کوگاکاني شوږش تالان نه کرا و ته قه له هه موو لايه که وه نه بيسترا، تا قم تا قميش پيشمه رگه به ره و ئيران و به ره و عيراق ريچکه يان به ستبوو. شهيد تاهير پيشوازيه کي گه رمي ليکردين و پيي راگه ياندين که هه ر نه و ماوه ته وه و نه ويش چاوه رپي ئيمه نه کات. که که وتينه گفتوگو، نه ويش هاتبووه سه ر نه و رايه که ئوميد ي هه لسانه وه له و باره نا کریت و نه بيت بزوتنه وه ي شوږشيگري خوي بو هه لومه رجيکي تر ناماده بکات، گوتي باوه رم وايه من نه گه ر بگه ريمه وه بو عيراق ئيعدام نه کریم، بويه ناچارم به ره و

ئێران بپۆم، راشم وایه ئیوهش به ته نیا به هیچ جۆریک توانای شه پرتان نییه و چاکتر وایه ئیوهش به رهو عیراق بپۆنه وه و قوریانی بی حساب نه ده ن. ئیمه له و کاته دا، زۆر دلگیر بووین به و هه موو گۆرانه ی به سه ر دوا هه ول و کۆششماندا هات بۆ به ره له سترکردنی شالای دوزمن، به یانی زوو به ره و کورپه کاژاو که وتینه پری، کاک تاهیر و چه ند پيشمه رگه یه که هه تا (راوگان) به پریان کردین و له گه ل نازاری زۆری له یه که جیا بوونه وه دا، خوا حافی زیمان له یه که کرد، تفه نگیکی زیادی لامابوو به دیاری دای به ئیمه و خۆی گه رایه وه بۆ دوا وه، ئیمه ش به ریگای حاجی مامه ند دا به ره و به رزنجه و ئینجا به ره و گوندی کاژاو که وتینه وه پری.

له کاژاو، ئه و ئەندامانه ی سه رکردایه تی حیزب که له ناو کوردستاندا بووین، له گه ل چه ند ئەندامیکی سه رکردایه تی لقی کوردستان و چه ند کادریکی تری پيشکه وتوو، به درپژێ له هه موو بارودۆخی کوردستانمان کۆلییه وه. پاش لیکۆلینه وه له م باسانه:

١- مانه وه ی ئیمه به ته نیا له مه یدانی شه پردا

٢- توانای عه سکه ریمان

٣- خراپی زۆری باری داراییمان

٤- توندو تیژی هه رهس که کاری کردبووه سه ر جه ماوه ری کوردستان و

ته نانه ت سه ر ئه و ناوچه و دیپانه ش که بنکه کانمانی تیدا یه

٥- هاتنی ده نگوباسی که هیزیکی گه وره ی تازه ته سلیمبوو، ئاماده کراوه بۆ

لیدانی ئیمه

٦- ئەگه ری گه یشتنی کۆمه کی مالی، له ده ره وه ی ولاته وه پیمان که زۆر

زه حمه ته و هه شبیت جیگای هیچ ناگریت بۆمان.

گه یشتینه ئه و ئەنجامه ی که ته نیا به ئیمه، که حیزبیکی (مارکسی - لینینی)

ین و حیزبی (ش. ع) لیژنه ی مه رکه زیش له وه برمانه وه له به ره ی سیاسی و

عه سکه ری به عس دا راوه ستاوه، هه موو هیزه کانی شۆرشی کورد، یان

گه یشتوونه ته خاکی ئیرانه وه یان رازی بوون به و لیبوردنه گشتیهی که حکومه تی به عس دای به هه موو به شدارانی جولانه وهی چه کرداری کورد، ته نیا به ئیمه به رده و امبوونی شۆرش و به ره له ستیکردنی شالای حکومه ت، ناکریت، به هیوای خۆپیکستننه وهی نوی و هاتنه پیشه وهی هه لومه رجیکی تر، په یمانمان به یه ک دا له گه پانه وه ماندا سه ری حیزب و شه هیدانمان و خۆمان به رز راگرین، و وه ک به شیک له جولانه وهی نیشتمانی سوپا شکاوی ئه و رۆژانه ئیمه ش دوا لایه ن، دواکه س، ئه و باره مان که وته سه رشان.

هه له سه ئگانندی په یوه ندیی پارٹی و قیاده ی مه رکه زی

حیزبی شیوعیی عێراق (قیاده ی مه رکه زی) ته نها حیزب بوو له کوردستاندا به ئاشکرا چالاکی بنوینیت و په یوه ندی به پارٹی دیموکراتی کوردستانه وه هه بیت، هه رچه نده ئه م دوو حیزبه له به ره یه کی نیشتمانیدا یان په یمانیکی ناوخۆیی نووسراودا کۆنه بوو بوونه وه، به لام هاوکاری و دۆستایه تی له سه ر ئاستی سیاسی و عه سکه ری به یه کییه وه به ستبوون.

باوه ری ته واوی حیزبی شیوعیی عێراق، قیاده ی مه رکه زی به مافی گه لی کورد له برپاردانی چاره نووسی خۆیدا و گه یشتنی به ئامانجه نه ته وه یی و دیموکراسیه کانی، باوه ری به وه ی چه وساندنه وه ی نه ته وه یی به شیکه له چه وساندنه وه ی چینایه تی، زه مینه ی په یوه ندیه کی مه بده ئیی له گه ل پارٹی دیموکراتی کوردستاندا ره خساندبوو.

قیاده ی مه رکه زی پینچ بنکه ی له کوردستانی رزگارکراودا هه بوو، له هه موو ناوچه کاندا به شداریی شه ری دژی سوپای عێراق ئه کرد. له شاره کانیشدا چالاکی رۆری سیاسی و شۆرشگیژی هه بوو.

له ده ره وه ی ولایتیش، ده نگیکی دلیر بوو، له و کاتانه دا که هه ندیک هیزی سیاسی عێراقی ئه یانویست له سه ر مینه به ره کانی بزوتنه وه رزگارخوازه کانی

فه له ستین و یه مهنی دیموکراتی و سوریا و لوبنان و ئه وروپاوه هه ولی ئابلوقه دانی شۆرشی کورد بدهن و رووه رزگار یخواز و دیموکراسییه که ی له و هیژ و جوولانه وانه بشارنه وه و، ته نیا لایه نی په یوه ندیی به ئیران و ئه مریکاوه بخه نه روو، قیاده ی مه رکه زی له سه ر ئه و مینه رانه وه و له ناو ئه و ولاتانه دا به هه موو توانا و گشت شیوه یه که بهرگری له شۆرشی کورد و پارتی دیموکراتی کوردستان ئه کرد.

قیاده ی مه رکه زی یه کێک بوو له هیژه سه ره که یه کانی (التجمع الوطني العراقي) که له شام دامه زرا و له و به ره فراوانه عێراقییه دا چه سپینه ری داوا و ئامانجه کانی گه لی کورد بوو، ریگی دۆستایه تی و هاوکاری ئه و ری کخسته نی له گه ل شۆرشی کورد دا ته خت و ئاسان کرد.

له سالی ۱۹۷۴ دا خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی داوای لی کردین په یوه ندی به حیزبی شیوعی چینه وه بکه ین و هه ول بده ین به یه کیان بگه یه نین. حیزبان ئه و داوایه ی پی باش بوو، هه ولی دا بیهینیته دی، چین به چاوی گومانه وه ئه یروانییه په یوه ندییه کانی شۆرشی کورد به ئیرانه وه و داواکه شیان به جو ره یارییه که دا ئه نا له گو ره پانی سیاسه تی ئه و روژانه دا، به لام قیاده ی مه رکه زی توانی هه ندیک له باری سه رنجیان بگو ری و ئه گه ر ئه و هه ره سه ی له ئازاری ۱۹۷۵ دا دابکه وتایه، هاوپی چینییه کان پيشوازیان له وه فدیکی هاوبه شی قیاده ی مه رکه زی و پارتی دیموکراتی کوردستان ئه کرد.

حیزبی کاری ئه لبانیش له هه مان روانگه وه ته ماشای شۆرشی ئه کرد، من وه ک نوینه ری قیاده ی مه رکه زی له سالی ۱۹۷۳ دا، سه ردانی ئه لبانیام کرد. گفتوگویه کی زۆرم له گه ل سه رکرده کو مونیسته کانی (تیرانا) دا کرد و باوه ریم وابوو که هه ندیک له سه رنجه کانیان له مه ر شۆرشی کورد، گو رانی دیاری به سه رداها ت.

پارتی دیموکراتی کوردستان به و هیژه گه وره و جه ماوه ره فراوانه یه وه که هه یبوو وه ئیمه پشتگیریمان ئه کرد، له باتی ئه وه ی به ره و هاوکاری راسته قینه و دامه زرانندی به ره یه کی فراوان و په یوه ندیی دیموکراسی هه نگاو هه لبینیت،

ناره زووی دهسه لاتداری و پاوانکردنی گۆره پانی سیاسی ته نیا بۆ خۆی، رۆژ له دای رۆژ تیدا قوولتر ئه بووه وه، دووربینانه ته ماشای هاوکاری خۆیانان له گه له قیادهی مه رکه زیدا نه ئه کرد، بگره به پێچه وانه وه پلان دانه ترا بۆ ته سک کردنه وهی جموجول و بنکه کانمان و له کاتی دروستبوونی بچووکترین کیشه دا گورزی خۆیان ئه وه شانند و دلخۆشیی خۆشیان به دهره نجامه کانی نه ئه شارده وه .

ئه توانین هۆکاری ئه وره فتاران له م خالانه دا کۆبکه یه وه یه که م: ناره زوو و بریاری په یره وکردنی سیاسه تی دهسه لاتداری تاکه حیزب له کوردستاندا.

دوو هه م: پاراستنی هاوکیشهی په یوه ندییه کانی پارتی به ئیران و هاوکاره کانی ئیرانه وه و بوونی حیزبکی شیوعی که هاوپه یمان و دۆستی پارتی بێت له ناو شۆرشدا. سییه م: کزی یا نه بوونی په یوه ندیی حیزبی شیوعیی عیراق، قیاده ی مه رکه زی - به مه لبه ندیکی نێوده وه له تیی کاریگه ره وه .

ئه مانه جگه له هه ندیک هۆی ئایدۆلۆجی و چینه یه تیی قوول. سه ره پای ئه وه هه مو وه وه له ی دامان بۆ دروستبوونی به ره یه کی نیشتمانیی له کوردستاندا بۆ ئه نجام بوو، هه یچمان به هه یچ نه ئه کرد و ئاسنی ساردمان ئه کوتا.

هۆیه کانی شکستی ۱۹۷۵

پاش ئه م رابوردنه به سه ر سالانی پێش شکستی ۱۹۷۵ دا و ئه و بارودۆخه سیاسیانه ی پێش ئه م رووداوه، ئه توانین هۆیه کانی شکسته که بکه ین به دوو به شی سه ره کییه وه: هۆکاره ناوه کییه کان و هۆکاره دهره کییه کان. ئه م دوو هۆیه بوونه ئه نجامیکی به یه که وه به ستر، به هه ردووکیان کاریان کرده سه ر باری چۆنایه تی شۆرشه که و له روودانی ریککه وتننامه ی جه زائیردا هه ردوو هۆیه که پیکه وه نووسان و پیکه وه گورزی به هیزی خۆیان له جه سته ی ئه و شۆرشه که وره یه ی گه لی کورد وه شانند و به و ئه نجامه یان گه یاند.

هۆکاره ناوه کییه کان

۱- کزی و نزمی رادهی هوشیاری سیاسی و روشنبیری.

ئهدامانی ریکخستنه سیاسی و پیشمه رگایه تییه کانی شۆرش، که له بنه رهدا ههستی نه ته وهیی و نیشتمانی پالی پیوه نابوون بۆ ناو ریزه کانی پارتی و شۆرش، به ئومیدی گۆرانکاری له باری ژیاندا له هه موو روویه که وه. ئه بوو روژ له دواي روژ به په ییره وکردنی بهرنامه یه کی نوئی شۆرشگێرانه گۆش بکرین و هۆشیارییان بهر وه پیش ببهن و تیگه یشتنیان له ده روپشتی خویان و له دنیا قوول بکه نه وه و کادره کان و لپرسراوه کان به ره و چاره سه ری ئه م که موکوپییانه ببهن و له گه ل لاوازیی ریکخستنی سیاسی و سه ربازی و کزیوونی زه بت و ره بت له ریزه کانیاندا. به تایبه تی له دواي ریککه و تننامه ی ۱۱ ئازاره وه ئه و هۆیانه ریکخستنه کانیان به ره و پوکاندنه وه ئه برد و نه یانته هیشت به ریکگایه کی راست و تیگه یشتوو تر دا ری پی بگرنه بهر.

۲- گۆرانی هیزی پیشمه رگه، له هیزیکی شۆرشگێرپییه وه بۆ له شکرکی نیزامی به بی راهیان.

ئه و جوتیارانه ی به ئاره زوی خویان و بۆ جیه جیکردنی ئه رکی نه ته وهیی و نیشتمانی هاتبوونه ریزه کانی هیزی پیشمه رگه وه و له سه ره تادا به نانه ره ق و ساوه ر و توژیک شه کر و چا قایل بوون، به ره به ره به تایبه تی له پاش ریککه و تننامه ی ۱۱ ئازاری ۱۹۷۰ه، گۆران به ره و دروستکردنی سوپایه کی نیزامی و باری سه ربازی و ئابوریان چوه ئاستیکی تره وه.

له سه ره تادا (پاسه وانی سنور) یان لی پیکه یئرا، پاشان هه موو هیزی پیشمه رگه وه ک سوپا مانگانه یان به گویره ی پله ی هه رکه سیك له له شکر دا بۆ برپایه وه.

وه ک ئه م گۆرانکارییه ی روویدا، ئه بوو ئه و له شکره راهیانانی سه ربازی گونجای پی بکریت له گه ل باری پیکه اتوی خویدا، له هونه ری شه ر و پلان و توانای دوژمن به ئاگا بکرین و چۆن له له شکرکی نیزامیدا سه رباز و ئه فسهر فیتری

بەكارھېنانى چەك و پالانى شەپ ئەكرېن و بە خويندىنى رۆژانەى ھەموو وانە سەربازىيەكان گۆش ئەكرېن، ئەبوو لەم حالەدا ھىزەكانى پېشمەرگەش ئاۋەھا رابەرى بكرانايە.

۳- سەرھەلدىنى جىاوازىيە چىنايەتى لەنيوان سەركردە و لىپرسراوان و پېشمەرگەدا، ھەر بەھۆى رىككەوتنى ۱۱ى ئازار و ئەو جى و رىيەى كە شۆپشى تىكەوت، بارى دارايى شۆپش گۆپانى بەسەردا ھات. زۆر بە روونى ئەوانەى سووديان لەو بارە تازەيە ۋەرگرتبوو لەوانىتر جىا ئەكرانەۋە. سەركردە و فەرماندەى ھىز و بەتالىون، خواردن و جلو بەرگ شىۋەى ژيانيان زۆر بەپەلە گۆپا و زوربەيان لەو كاتى نەبوونىدە بوون بە خاۋەن ئۆتومبىللىش.

دروستبوونى ئەو جىاوازىيە چىنايەتییە، بىزارىيەكى زۆرى خستە ناو پېشمەرگە و دانىشتووانى ناوچە رزگار كراۋەكانەۋە. ئەو جۆرە بىزارىيانە ئەگەر لەكاتى ئاشتىدا يان لە بارودۆخى ئاسايىدا زۆر كارنەكەنە سەر ئەۋبارە، ئەۋە دەرگەوت لەكاتى شكست و تىك شكاندا ئەبنە ھۆيەكى كاريگەر لە كەمكردەۋەى تەۋرمى شۆپشگىرپانە لە گىانى پېشمەرگەكاندا بەتايىبەتى و لەناو ھەموو جەماۋەردا بەگشتى.

۴- پەنابەرەكانى ئىران. ئەو بىرپارەى پېش دەستپىكردەۋەى شەپ، لە ئازارى ۱۹۷۴دا درا بۆ ھاندانى ھەموو ھاۋلاتيان بۆ شار بەجىھىشتن و رووكردە ناوچە رزگار كراۋەكان ۋەك فشارىك بۆسەر حكومەتى عىراق و دەرختنى جەماۋەرىتى شۆپش، كۆمەللىك ئەنجامى رەچاۋنەكراۋى لى پەيدا بوو. زوربەى ئەوانەى شارىيان بەجىھىشت، بە خۆپىشاندىكى كاتىيان ئەزانى و حسابى مانەۋە و كەوتنە بەر بۆردومان و تۆپ بارانىيان نەكردبوو، ژمارەيەكى زۆريان بە خاۋوخىزانەۋە ھاتبوونە دەرەۋە. ئەمە خۆى لە خۆيدا دلسۆزى و قوربانىدانى زۆرى تىدابوو، بەلام ژمارەيەك گىروگرفتى ئالۆزكاۋى ھىنايە كايەۋە. سەركردايەتى شۆپش كە ئەم بانگەۋازەى بۆ ھاۋلاتيانى دلسۆز بلاۋ كردهۋە، خۆيشى حسابى بۆ دابىنكردىنى

شوین و ژیانى ئەو ژماره زۆره نه کردبوو، به تاییه تی که ئەگەر شهڕ هه لڭگیرسیته وه، وه که رووی دا، له بهرئه وه په نابرایه بهر ئیژان بو چاره سه رکردنی ئەم کیشه یه . ئەوه بوو له دوای بۆردومانکردنی هه له بجه و قه لادزی و توندوتیژ بوونی شهڕ به گشتی، ژماره ی په نابهره کان به رزتربووه وه، هه ژاره کان له ئۆردوگاگاندا ژیانى چه رمه سه رییان به سه ر ئەبرد و خیزانی ده وله مه ند و لئیرسراوه کانیش له شاره کاندا، به گویره ی پله ی ئەوانیش، له شارى بچووک و گه وره دا دابه ش بوو بوون .

ئەم ئۆردوگایانه باریکی گران بوون له گیروگرفتی به پێوه چوون و به پێوه بردنیاندا و له دواییشدا بوونه یه کیک له و هۆیانە ی ئەژنۆی هه زاران پێشمه رگه و لئیرسراویان هینایه له رزین، که ئەگەر په پیره وی ریککه وتننامه ی جه زائیر نه کریت و شوپش به رده وام بیټ، به پێچه وانە ی ویستی شای ئیژان، ئەوا ئەو هه زاره ها خیزانه به ژن و مناله وه لای رژی می پیلانگێری چه په لی شای ئیژان بارمه ئەبن .

۵- مانه وه ی په یوه ندییه عه شایه رییه کان و نه بوونی پێشکه وتنی کۆمه لایه تی . له گه ل ئەو ژماره زۆره جوتیار و زه حمه تکیش و قوتابییه ی هاتبوونه ریزه کانی پێشمه رگه و لایه نگیری زۆری جه ماوه ری شاره کانیش بو شوپش، هیشتا په یوه ندییه عه شایه ری و خیله کی له ناو شوپشدا باو بوو وه له زۆرکاتدا له سه روو گشت په یوه ندییه حیزبییه کانی خویشیان وه بوو . بیگومان ئەمه ریکه وت نه بوو، به لکو په یوه ندی هه بوو به سه روشتی چینایه تی و کۆمه لایه تی سه رکردایه تی شوپشه وه، ته نانه ت که کۆمه له جاشیک له تۆبه کارییه کدا به اتنایه ته وه ریز، مانگانه و ئازۆخه ی چه کداره کانیان له پێ سه رۆکه که یانه وه ئەدانى، له کاتی کدا هه لویستی راست ئەوه بوو سه رۆکه کانیان کارکه ناربخه ن و راسته وخۆ په یوه ندی به چه کداره کانیا نه وه بکه ن، تا ورده ورده ئەو په یوه ندییه یان هه لبوه شیته وه .

ئەبوو سه رکردایه تی شوپش ئاوپی له به رژه وه ندی جوتیاران و زه حمه تکیشانی کوردستان بدایه ته وه و بیرى له هه ندیک چاره سه ری کیشه

كۆمەلایەتى و چىنايەتییەكان بىكردايەتەوۋە و بەرەو پېشى بېردنايە، بەرەو پىچرانى پەيۋەندىي خىلەكى و دروستىكردى پەيۋەندىي نوپى كۆمەلگاي ئاراستە بىكردايە. سەركردايەتیی شۆرش رېبازى قولكردەنەوۋەى ناوەرپۆكى شۆرشەكەى نەبوو، بۆيە لەكاتى نوشوستيدا ئەو جۆرە پەيۋەندى و پىكھاتانەى ناو رىزەكانى شۆرش بوون بەھۆيەكى لاوازى و پساندىنى نەك خۆراگرتن و بەرەو پېشىبىردنى.

۶- نەبوونى بەرنامە و ھىلىسى سىياسىي دىيارىكراو و روشن. پىكھاتنى پارتى دىموكراتى كوردستان لە چەند چىنى كۆمەلایەتیی جىاواز و نوپنەرايەتییان بۆ ئەو چىنانە ناكۆكىي فىكرى و سىياسى بەردەوامىيان لەسەر ھەموو پەيرەو و ھەلوئىست و پەيۋەندىي سىياسى ناو ولات و دەرەوۋەيدا، رىزەكانى پارتىيى خىستبووھ مەملانىيەكى ھەمىشەيىوھ. شۆرشى كوردىش ھەر لەسەرەتايەوھ و بەھۆى ئەوھى پارتى سەركردايەتى ئەكرد رەنگدانەوھى ئەو راستىيە بووھ. ھەر لە رۆژانى جىاوازى و ناكۆكىي ھەردوو بالى ھەمزە عەبدوللا لەلایەك و ئىبراھىم ئەحمەد و مام جەلال لەلایەكى ترەوھ، ئىنجا دروستبوونى دووبەرەكى بەھىزى نىوان ھىلى ئىبراھىم ئەحمەد - مام جەلال و ھىلى مەلا مستەفای بارزانى ھەمىشە پارتى و شۆرشى كورد گۆرپەپانى ناكۆكى و بەيەكدادانى بەردەوامى توندوتىژىي نىوان ئەودوولايەنەدا بوو، ئەو ناكۆكىانە تا ئەمرو بەردەوامن و بنچىنەى سەرھەلدانى و ئامانجەكەشى دەستگرتنە بەسەر سەركردايەتى شۆرشى كورد و دەسەلاتى سىياسى لە كوردستاندا.

توندوتىژىي ئەم ناكۆكىيە وای كورد، كە ھەرچى كارىك لایەكىيان بىكات، كاردانەوھىەكى لەلایەن ئەولواھ بىيىت، كە تەواو بەپىچەوانەى كارەكەى ئەمىيان بىيىت. ئەم ھۆيە و دروستبوونى چەند ھۆيەكى تر لە ئەنجامىدا، رىگاي بەرەو پېشىچوون و گەشەكردى چەند لایەنى پارتى و شۆرشى گرت و ھۆيەكى كارىگەر بوو لە پەيدا نەبوونى بەرنامەى دىيارىكراو و ھىلى سىياسىي روشن لەبەردەم سەركردايەتىي شۆرشدا.

ھۆكۈمەت دەرىجىسىدىكى كەسپ

كوردستان بە چەند دەۋلەتتە ئابلۇقە دراۋە كە ئىستا گشتيان دژى سەربەخۆى كوردستانن و ئو سەربەخۆىيە ئەژنۆى ھەموويان ئەھىننئە لەرزە و بەرژەۋەندىيان ئەخاتە مەترسىيەۋە . بە درىژايى شۆپشى ئەيلول، توركيا سنورى لە شۆپش داخستبوو، ناوبەناو و بەگويرەى سياسەتى ھەرىمى خۆى دوژمنايەتى سويابىشى ئەکرد .

سوريا لە سالى ۱۹۶۳دا، كە ئەوكاتە ھەردوو رژىمى بەس ماۋەيەكى كەم تەبا بوون، لەشكرى خۆى نارد و ھاوكارى لەگەل سويپاى عىراقدا كرد بو لىدانى شۆپشى كورد . پاش تىكچوونى پەيوەندى ھەردوو بەس و سەرھەلانى ناكۆكى توندوتىژى لەنيوانياندا كەوتنە پىلانگىران لەيەكترى، نە ئەوساۋ نە داۋى ئەۋەش ھاوكارى سوريەكان بەرادەى پىويست نەگەيشت و تەنيا لە دالەدانى ھەندىك سياسى و پروپاگەندە و رىگادان بە ھاتوچۇدا مايەۋە . لە سالانى پىش ۱۹۷۵يشدا و لەگەل ئەو ھەموو ھەول و كۆششەشدا كە (التجمع الوطني العراقي)يش داى و كە خۆيشيانى تىدا بوون، سوريا رادەى ئەو پەيوەندىيانەى بەرز نەكردەۋە .

ئىران بەھۆى سەركەوتنى شۆپشى ۱۴ تەموزى ۱۹۵۸ ھە و پىچراندنى ئەلقەيەكى گرنكى پەيمانى سەنتۆ لە عىراقدا، كەوتە دوژمنايەتىكردنى عىراق . پىش ھەلگىرساندى شۆپشى ئەيلول، ئىران پەيوەندى بە ھەندىك دەربەگ و عەشايەرى كوردەۋە كردبوو .

كە شۆپشى ئەيلول بەرپا بوو، ئىران بە ھەلى زانى پەيوەندى بكات و دەست بخاتە ناو كار و رىبازىيەۋە . شۆپشى كوردىش ھەر لەوكاتەۋە، لە بى دۆستى و بە ھەلسەنگاندنى ئەو ھاوكىشەيەى ئەلئىت (دوژمنى دوژمنم دۆستەم) سەرەتاي دۆستايەتى لەگەل ئىراندا دامەزراند . ئىرانى شا، نە دۆستايەتى و نە پەيوەندى دىپلۇماسى، نەيىستەۋە بە مەسەلەى كوردەۋە، تەنيا بو بندەستخستنى شۆپشى كورد و سوود لىۋەرگرتنى لەكاتى پىويستدا، ئەو جۆرە پەيوەندىيەى ئەکرد .

هه لۆیستی ئیران پاش چوارده سال دۆستایه تی و هاوکاریکردن، به ریکه وتنی جه زائیر هاته سر:

- ۱- کشانه وهی کتوپری هیزه کانی له کوردستانی عیراق.
 - ۲- برینی هه موو یارمه تی چهک و تهقه مه نی و پاره یهک له شوپش.
 - ۳- ری برین له هینانی خوارده مه نی و هاتووچۆی بازرگانی و مرویی.
 - ۴- هه په شهی داخستنی سنوور به پووی شوپشدا نه گهر به رده وام بیته.
 - ۵- هه په شه یان لیدانی هه موو جموجۆلیک له نزیک سنووری خۆیه وه.
 - ۶- هه په شهی به بارمه دانانی هه زاران خیزانی پیشمه رگه و هاوالاتیانی په نابه ری کورد له ئوردوگا کانی ئیراندا.
 - ۷- دروستکردنی پشتینیکی نه منی هاوبهش به هاریکاری حکومه تی عیراق له مدیو و ئه ودیوی سنووری دهوله تی نیوان عیراق و ئیراندا.
- هه ره له وکاته دا ئه مریکاش پاشه کشه ی له سه رتا پای مه سه له که کردو به وه هه لۆیسته، دوژمنایه تی بی په چه ی ئیمپریالیزمی ئه مریکی بو گه لی کورد ئاشکرا کرد.
- لیکۆلینه وه له هه لۆیستی ئیران و ئه مریکا به رامبه ره شوپشی ئه یلول، ته نیا به سه ر اچوونه وه یه کی میژووی نییه. به لکو بو ئه مرۆی کورد که به ئه زموونییکی یه کجار ناسکدا تیئه په ریته، گرنگیه کی زۆری چه ند سه ره ی هه یه پیویسته به وردی و قوولی سوود له و تاقیکردنه وه جه رگبرانه وه ربگیریت.
- هه ره ها له م دنیا یه دا که رۆژانه روودای گه وره ی سیاسی تیدا سه ره له ئه دات، ئه بیته به چاوی پشکنینه وه به دوای راست و ره وانیه ی هه لۆیسته دا بگه ریته و له و سازشه نیوده وله تیانه ی پیش ئیسته بکۆلینه وه. بو ئه وه ی ره ش و سپی له یه کتری جیا بکه ینه وه و چیتر چه واشه نه کریین.

با چاویک به م به لگه نامه گرنگه دا بگپین و چند نه زمونیکی لی وه ریگرین^۱:
له سالی ۱۹۷۶ دا کومیته یه ک بو لیکۆلینه وه له چالاکیه نهینیه کانی ده زگای
هه والگریی ئه مریکی به سه رۆکایه تی (ئۆتیس پایک) دامه زرا و راپۆرتی کۆمیته که
به ناوی سه رۆکه که یه وه بلاوکرایه وه . له به ره وه ده ولته تی ئه مریکا غه درییکی
گه وره ی له بزووتنه وه ی کوردی کردبوو، بۆیه به هیچ چه شنیک نه یئه ویست
راپۆرته که بلاویکریتته وه .

راپۆرته که ساغی کردووه ته وه که وا له مانگی ئابی ۱۹۷۱ دا مهلا مسته فای
بارزانی په یوه ندی به سه رکردایه تی هه والگریی ناوه ندیی ئه مریکیه وه له تاران
کردووه و داوای کۆمه کی دژی عیراق کردووه . ئه م نامه یه وه لامی نه بووه . له
ئازاری سالی ۱۹۷۲ دا دیسان داواکه دووپات کراوه ته وه ئه م جاره یان هه ردوو
نامه که که ئاراسته ی (کۆمیته ی چله ی) کراوه که سه ره رشتی سه رجه م چالاکیه
نهینیه کانی موخابه راتی ئه مریکا ئه کات . ئه وساش کینسجه ر سه رۆکایه تی ئه کرد .

زانیا رییه که له راپۆرتی (ئۆتیس پایک) دا دوا ی لیکۆلینه وه به مجۆره گه لاله کراوه:
ئو به لگانه ی لای کۆمیته که کۆکراونه ته وه ئه یسه لمینن که بریاره که له پله ی
یه که مدا وه کو دلنه وایی ئیرانی هاوپه یمان دواوه که دلسۆزانه هاوکاری ئه کرین و
پیشیان وایه له عیراقی دراوسینیا نه وه مه ترسی هه ره شه یان لینه کات . دوژمنایه تی
نیوان هه ردوولاش دیرینه یه ، له بنه ره تیشدا جیاوازییه کانیان ریبازی عه قیده یی
نییه به لام له وکاته دا په یوه ندی به ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکا وه هه یه .
هه روه ها له راپۆرته که دا هاتووه که : ئامانجی ویلایه ته یه کگرتووه کان له
یارمه تیدانی کورد بو ئه وه نه بووه بتوانن سه ربکه ون و ته نانه ت مافی ئۆتۆنۆمی

^۱ ئه م ده قانه له کتیبی (شوێرشێ کوردستان و گۆرانکارییه کانی سه رده م - خه باتی
شاخه کان یان راپه رپینی شاره کان) له نووسینی حیکمه ت محمه د که ریم (مهلا
به ختیار) هوه وه رگیراوه .

سه ربه خوښ وه رېگرن، نه گهر کورد له عیراقدا مافی وا وه رېگرن بوی هیه کاربکاته سهر کورده کانی ئیرانیس. نه مه کیشه بؤ شا دروست نه کات. ههر له بهر نه وهی سهر کردایه تیی شوږشیش به کریگراویان نه بووه بویه نه نیا به رادهیه کی نه وتو یارمه تیان داوه که سهرکه وتنی گه وره وه دهست نه هینیت نه وه ک کار بکاته سهر کوردی ئیرانیس. نه گهر وانه با واته نه گهر سهر کردایه تی بارزانی خوئی به نه مریکا و ئیران فروشتبا، بیگومان نه و کاته بی ترس وه کو بزوتنه وه به کریگراوه کان یارمه تیان نه دا و له وهش نه نه ترسان که سهرکه وتنی گه وره وه دهست بهینیت.

دوا به شی راپورته که که راستیه کی میژوویی، یان با بلین دانپیانانیکی غه درلیکردنه گه وره که ی تیدایه که نه مریکا له کوردی کردوه، به راشکاوئی نه لین: سیاسه تیکی بی ره وشتانه مان به رامبه ر کورد هه بووه، نه یارمه تیمان دان و نه لیشیان گه راین کیشه کانیان له گه ل حکومتی عیراقدا چاره سهر بکن، هانمان دان و پاشان وازمان لیهنان.

نه م دانپیانانهی نه مریکا نه مهنده روون و بی غه ل و غه شه، که هیچ دریزه پیدان و ته نکیدکردنی ناویت، که چند بی ره وشت بوون و چپیان به گه لی کورد کردوه. ده با بزاین شای ئیران خوئی نه لیت چی و چون هه لوئیستی خوئی ده رنه بری، نه وه تا به بی چه ندوچوون و بی دلنه وایی له چاوپیکه وتنه که یدا له گه ل (مه مه د حه سه نین هه یکهل) که له رۆژنامه ی (الانوار) بیروتی له ۱۹۷۵/۲/۹ دا بلأوی کرده وه نه لیت: "به لی، یارمه تی شوږشی کوردمان دا و له ماوهی دوا پیدا ئیمه هیزی کاریگه ر بووین پشتیه وه، که لایه نگیریمان لی راگرت، نه وه رووی دا که دیمان. نه مه ویت نه وه بلیم که من شوږشی کوردم دروست نه کردوه، به لام ته ماشام کرد خوئی وه ک راستیه ک دروست بووه و هیه .. سالانیک بوو رژی مه فه رمانره واکانی عیراق دوژمنایه تیان نه کردین .. هیژی پروپاگهنده ی ناشکرا و دوژمنایه تیی نه شاراوه و تیکده ره کانیان به سنورماندا نه کرده ژوره وه. هه ندی جاریش پیکدادانی چه کدارانه رووی نه دا.

لە شۆپرشى كورد دا ھەلىكم بەدى كرد. بە خۆم گوت: بۆچى بەكارى نەھىنم؟ ئەو بوو بەكارم ھىنا .. بۆچى نا؟ ئايا من ئەمە ویت كىشەى كورد ھەلبىگىرسىنم؟ بەدلىنبايىو ھە نا .. بىرت نەچىت من لە ئىراندا كەمايە تىيەكى گەورەى كوردم ھە يە!"

راپۆرتەگەى كۆمىتەى ئۆتیس پاىك زۆر بە راشكاوى راستىي پەيوەندىيەگانى ئەمەرىكا بە شۆپرشى كوردەو ھەخاتەروو كە برىتى بوو ھەم چەند خالە:

۱- مەسەلەى كوردیان ئەمەندە بچووك ھەلسەنگاندوو ھەنانەت ھەوالگىرى ئەمەرىكى ھەلامى رەتكردنەو ھەشى نەداو ھەتەو بە مەلا مستەفا بارزانى، كە لە ئابى ۱۹۷۱دا داواى كۆمەكى لىكردوون دژى عىراق.

۲- دواچار كە ئەمەرىكا ھەنگاوىكى بچووكىشى ناو ھەرەو كىشەكە، بۆ دلنەوايى ئىرانى ھاوپەيمان بوو كە لە عىراقى دراوستىيانەو ھەترسى ھەرەشەيان لىئەكات.

۳- زۆر بە ئاشكرا راپۆرتەكە ئەو راستىيە رۇشن ئەكاتەو كە، ئامانجى وىلايەتە يەكگرتووگانى ئەمەرىكا لە يارمەتيدانى كورد بۆ ئەو ھەنەبوو ھەتوان سەرىكەون و ھەنانەت مافى ئۆتۆنۆمى سەرىكەو ھەرىگرن، ئەگەر كورد لە عىراقدا مافى وا ھەرىگرن بۆى ھەيە كار بكاتە سەر كوردەگانى ئىرانىش، ئەمە كىشە بۆ شا دوست ئەكات.

ئەمە خۆى ھىچ شىكردنەو ھە لىكۆلینەو ھەى قوولى ناوئىت، خۆى بەبى پىچ و پەنا ھەلوئىستى ئەمەرىكا لەسەر مەسەلەى كورد پىشان ئەدات. تەنيا بەرژەو ھەندىي ئەمەرىكا خۆى برىارى چەند و چۆنىتى ھەلوئىستى بەرامبەر گەلانى دنيا ئەدات و ھىچ پەيرەوكردنىكى دىموكراتى و مافى مرۆڤ لەكايەدا نىيە و ئەو مافانە لەلای ئەوان زاراو ھەى روونتر و لە بەرژەو ھەندىيەگانى سەرمایەدارى ئەمەرىكادان بۆ ھەلىنجانى دوا تىوكى نەوتى ئەم و لاتانە، بۆ گەشە پىكردنى ئابوورى خۆيان و مانەو ھەى دەسەلاتيان بەسەر زورىي جىھاندا.

شای ئیرانیش له و لیدوانه ی له گه ل (هه یکه ل) دا ئه و راستیه ئه چه سپینیت و هه رچی ته مومژ هه یه به سه ریه وه ناهیلیت که شۆرشی کوردی بۆ ئامانجه گلاوه کانی خۆی به کارهیناوه له و کاته دا که به بهرژه وه ندیی خۆی زانیوه .

دوو هۆکار کاتی دهستبهردار بوونه که بیان یه کلا کرده وه

یه کهم:

ئه و تیکشکانانه ی له شه پی پاییزی ۱۹۷۴ دا به رامبه ر سوپای عێراق به سه ر شۆرشی کورد دا هات که سوپای عێراق چه ند ناوچه ی رزگارکراوی گرت هه وه و بۆ شۆرش نه ئه گیرایه وه ، ئیران له وه ئه چیت زۆر له م ئه نجامه ترسابیت که شه ر بگاته سه ر سنووری خۆی . سوپای ئیرانیش هه رچه نده زۆر چه کدار و گه وره بوو، به لام له وسه رده مه دا، له هیه چ شه پیکدا به شداری نه بوو بوو تا بتوانیت به کردار و تاقیکردنه وه توانای خۆی هه لسه نگینیت، به رامبه ر سوپایه ک که له سالی ۱۹۶۱ هه به رامبه ر شۆرشی کورد ئه جه نگا .

دووه م:

حکومه تی عێراق ملی بۆ سازشی سه رشۆری به رامبه ر ئیران که چ کرد، وازی له مافی عێراق له ئاو و خاک و سه روه ریی نیشتیما ن هینا . ئه مه هه لیکی میژوویی بوو که شا به تریک دوو نیشان بپیکیت:

أ- ئه وه ی له ناکوکی عێراق و ئیرانی ئه خوازیت، به ریکه وتنیکی نیوده وه له تی باوه رپیکراو بۆی هاته دی .

ب- له و شه پوشۆره و له مه ترسیی گه یشتنی بۆ ناو ئیران رزگاری بوو .

له کاتی کدا سه رکردایه تی شۆرش هۆشیارانه حسابی بۆ په یوه ندیه کانی به حکومه تی ئیرانه وه نه کردبوو، ئه زموونی کۆماری کوردستان له گه ل حکومه تی ئیران و هه مان (شا) دا بیرچوو بووه وه ، بۆ به تینکردنی په یوه ندی خۆی و حکومه تی ئیران که وته هه له ی گه وره و کوشنده ی دوژمنایه تیکردنی توندی

جولانهوهی کورد له کوردستانی ئێراندا و کارگه‌یشته گرتن و راوانان و کوشتنی چه‌نده‌ها سه‌رکرده و کادری شوپشگێری کوردستانی ئێران و به‌ ساغی یان به‌ کوژداری راده‌ست به‌ حکومه‌تی ئێرانی کردن.

که‌ریم سه‌عید مه‌سیفی له‌ کتێبه‌که‌یدا ۳۰ سال‌ خه‌بات و ولاتیکی وێران - چاپی سوید، ئەلیت (ئهو سه‌وداگه‌ریتیه‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش، زۆر به‌ گران له‌ سه‌ری که‌وته‌وه هه‌م له‌ لایه‌ن جه‌ماوه‌ری ولاتپاریزی کوردستانی بنده‌ستی ئێران، بوو به‌ مایه‌ی بێزاری له‌ ناو شوپشدا). هه‌روه‌ها ئەم نووسه‌ره ئەلیت (سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش له‌ سالێ ۱۹۷۲دا که‌ ته‌واوی روویان له‌ ئێران کرد، هه‌ر له‌و ساله‌دا شا په‌یامی بۆ سه‌رانی رژیمی عێراق ناردبوو، داوای لیکردبوون، که‌ ئەگه‌ر ئەوان ئاماده‌بن داخواییه‌کانی ئێران له‌ سه‌ر سنوور له‌ گه‌ڵاندا جێبه‌جێ بکه‌ن، ئێرانیش ئاماده‌یه‌ یارمه‌تی خوێ له‌ کورد بپێت. رژیمی عێراق له‌ پێشدا گوێی بۆ ئەو داخواییه‌ شل نه‌کرد. به‌لام که‌ شه‌ر ده‌ستی پیکرده‌وه، بۆی ده‌رکه‌وت که‌ هێزی سوپا ده‌ره‌قه‌تی کوردان نادات، ئینجا پێشنیاره‌که‌ی شای به‌ بێرده‌اته‌وه و له‌ نه‌جامدا له‌ جه‌زائیر ئەو ریککه‌وته‌نه‌ مۆرکرا) (بڕوانه‌ لاپه‌ره ۵۵-۵۹ی کتێبی ناوبراوی سه‌ره‌وه).

سه‌رکرده‌یه‌تی شوپشی ئەیلول نه‌یتوانی و نه‌یزانی ته‌رازووی هاوکاریکردن له‌ گه‌ڵ ئێران وه‌ک ده‌وله‌ت و له‌ گه‌ڵ بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانی کوردی ئێران بۆ به‌رژه‌وه‌ندی خوێ رابگریت، ئەوانی دواي خوێ پێ لاوازکرد و ئەنجامی ئەوه‌ش له‌ دواي ریککه‌وتنی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵دا به‌ روشنی ده‌رکه‌وت و کاری کرده‌ سه‌ر شوپش له‌ کوردستاندا.

دوا ره‌خنه‌ی میژوویی له‌ سه‌رکرده‌یه‌تی شوپشی ئەیلول به‌ لای منه‌وه شیوه‌ی کۆتاییه‌ینانه به‌و بزوتنه‌وه‌ گه‌وره‌یه‌ و کشانه‌وه‌یان بۆ ناو خاکی ئێران به‌ بێ ده‌نگی و به‌ بێ ده‌رکردنی به‌یاننامه یان روونکردنه‌وه‌یه‌ک بۆ جه‌ماوه‌ر و ته‌نانه‌ت بۆ پێشمه‌رگه‌ش که‌ هۆ و ئەنجامه‌کانی ئەو کاره‌ساته‌ی تیدا شی بکاته‌وه و باسیکی دواپۆژی زانراویشیان بۆ بکات.

ئو پیلانه گه وره یه ی نازاری ۱۹۷۵ دژی گه لی کورد و، به کارتیکردنی هۆیه ناره کییه کانی لاواز بوونی شۆرش له پیش ریکه وتنه که دا، بوونه دوا هۆکاری سه رگرتنی پیلانه که و ئه و شکسته گه وره یه ی به سه ر شۆرش ی ئه یلول دا هینا، کۆتایی به یه کیک له بزوتنه وه هه ره به هیزه کانی کورد هینا و رژی می فاشستی به عس بالی ره شی به سه ر کوردستاندا کیشایه وه و له هه موو عیراقیشدا ره گورپیشه ی خۆی قایمتر کرد.

له گه ل ئه و ره خنه و سه رنجانه دا ئه بیئت گه لی کورد به چاوی ریزه وه ته ماشای قاره مانیتی و قوربانیدانی هه زاره ها شه هید و کۆله واری مال ویران و ئیش و نازارکیشان و هیلاکبوونی سالانی دووردریژی ۱۹۶۱-۱۹۷۵ ی شۆرش ی ئه یلوله وه بکات. له گه ل دهربرینی هه موو ئه و ره خنه و که موکوورپی و هه وله گه ورانه دا، شۆرش ی ئه یلول هیشتا هه ر به یه کیک له شۆرشه گه وره کانی گه لی کورد ئه ژمیردییت، که بۆ هاتنه دیی ئامانجه نه ته وه ییه ره واکانی گه لی کوردستان خه باتی خویناوی و دریژی کرد. ئه نجامی تیکشکاندن ی ئه و رۆزانه و به لگه نامه کانی دوا ی شکسته که، ئه وه یان ئاشکرا کرد که سه رکردایه تی شۆرش ی ئه یلول هه له یان کردوه، که موکوورپیان هه بووه، به لام نۆکه ری هه یچ هیزیک و هه یچ ده وله تیک نه بوون.

بەشى نۆيەم

قۇناغى دواى ھەرەس

دواى هه رهس

رۆژانیکی یه کجار ناخۆش بوون، دل تهنگ و پرله ئازار و ته مومژى ئاینده یه کی نارۆشن. ههستکردن به شکستی بزوتنه وه یه کی پر قاره مانیتی گه لیکى چه وساو به دهستی پیستری و درنده ترین رژیمی دیکتاتوری فاشستی. به لام زوربه ی ئه و هاوړی و براده رانه ی له شوړشه وه گه پانه وه بۆ ناو شاره کان سه ربه رز بوون و بیجگه له و بوومه له رزه یه کی که له ئه نجامی ئه و پیلانه گلاوه نیوده وه له تیه دا روویدا، هه مو به شانازییه وه باسی سالانی ناو شوړش و قوربانیدانه کان و هیرش و هه لمه ته ئازایانه کانی پیشمه رگه ی کوردستانمان ئه کرد تاکه تاکه یه ک نه بیته که سم نه ئه دی چاوشۆر بیته به رامبه ر کورده خو فرۆشه کان به به عس به لگو به پیچه وانه وه به سووکی ته ماشایان ئه کرا و قیزمان لییان ئه هاته وه. دواى شکسته که ی ۱۹۷۵ و گه پانه وه مان بۆ ناوشار، داموده زگا کانی حکومت زۆر به هیمنی له گه ل ئه و که سایه تی و پیشمه رگانه دا هه لسوکه وتیان ئه کرد و به هه موو شیوه یه ک ئه یانویست دلی خه لک رابگرن به ئومیدی ئه وه ی حیزبی به عس بیته به جیگره وه ی حیزبه سیاسییه کانی کوردستان. ئه مه له کاتیکدا بوو که ح.ش.ع (لیژنه ی مه رکه زی) له حکومتی عیراق و لیژنه ی ته نفیزی حوکمی زانیدا، ئه وان و چه ندین که سایه تیه سه ربه خو له و داموده زگایانه دا بوون، حیزبی به عس سه رکرده یی به ره ی نیشتمانی! و ئه و چه ند حیزبه ی ئه کرد که له واقیعدا هه موو ده سه لاته کان به دهست خو یانه وه بوون و هه ولیان ئه دا که ئه و که سانه ش که پاش شکسته که چونه ته ئیران بگه ریینه وه و په یتا په یتا وه فدیان به شویندا ئه ناردن، ئه م هه وه لیان تا راده یه کی دیار بۆ چوو ه سه ر.

له سه ر داواى هاوړییانمان له ده ره وه ی ولات و به ئاگاداری و را و بریاری ئه و چه ند کادره پیشکه وتوانه ی حیزب من و هاوړی ئیسماعیل (عه فان چلمیران) که ئه ندامی سه رکرده یه تیه حیزب (ق.م) بوو، چووین بۆ لوبنان بۆ بینینی سکرتری حیزب هاوړی ئیبراهیم عه لاوی که له پیش روودانی پیلانی ۶ ی ئازاری ۱۹۷۵ وه

له لوبنان بوو. زۆر به دریژی لیکدانه وه مان بۆ باری سیاسی ئه و روژانه کرد و گه یشتینه ئه و ئه نجامه ی من و ئیسماعیل بگه پینه وه بۆ کوردستان و بپاری حیزب به هاو پیکانمان بگه ینین که بریتیه له وه ی حیزب له دهره وه ی و لاتدا له پاراستنی ئه م ریکخراوه ی که هه یه به رده وام ئه بیته و ئیمه ش لیره پاش ئه و شکسته گوره یه که ئیمه شی گرتبووه وه به هیمنی هه ولی خوپاراستن بده یین و به شیوه یه ک که وا دیار بیته چالاکی ریکخستمان نییه و بتوانین ئه و ژماره هاو پیکانه ی ماومانه به هیوای ئه وه ی له دوا روژیکی تر دا و پاش پاراستنی شه ره فی سیاسی خۆمان ریک بخرینه وه .

له سالانی ۱۹۷۵ به دوا وه تا ۱۹۹۰ چوار جار سه فه رم بۆ دهره وه ی و لات کرد و هه ر جاره ی له شوینیک: لوبنان، ئه لمانیا، فپه نسا، به ریتانیا له گه ل هاو پیری ئیبراهیم دا یه کمان ئه دی. چه ند جار ریکش هاو پیکانه ی بیجگه له من، به ناگاداریی من، بۆ هه مان مه به ست سه ردانیان هه بوو.

* * *

دوا ی شکستی ۱۹۷۵ و ئه و باره ی به سه ر قیاده ی مه رکه زیدا هات، چه ند که سیک له ئه ندامانی ئیمه که له دهره وه ی و لات ئه ژیان و له راستیشدا دوو که سی یه که میان له دوو حیزبی جیاواز له جولانه وه ی شیوعیه وه هاتبوونه ناو حیزبه وه ، به لام نه گه یشتبوونه هه یچ پله یه کی حیزبی و ته نیا ئه ندام بوون، بانگه وازیکیان به ناوی (یه کگرتنی قاعیده - وحدة القاعدة) وه بلاو کرده وه و بوونه ریکخستنیک جیاواز ، به لام بیجگه له یه ک دوو هاو پیری خوارووی ریکخستنه کان، که سی دیکه یان بۆ رانه کیشرا ته نیا چه ند که سیک نه بیته که پیش هاتنه ناو قیاده ی مه رکه زییه وه براده ریان بوون. ئه م جوولانه وه یه نه ییتوانی فراوان بیته: ئه م کرداره ی ئه و براده رانه زیانیکی زۆری دا و که وتنه ناوه یینان و قسه وباسی هه رزه کارانه ی سیاسه ت. ئه نجامیش پاش ماوه یه ک به سه ر لیشیواوییه وه وازیان له جموجۆلی ئه و ریکگایه هینا و ئه و چه ند که سه پیشکه وتوو ه یان به ره و ریکخستن و بزوتنه وه یه کی

دوور له فيكړی مارکسی و عه لمانییه تیش رویشتن و بوون به به شیک له بزوتنه وهی ئیسلامی.

* * *

پاش ئه و کاره ساته ی ۱۹۷۵ که به سهر شوپشی کورددا هات، قیاده ی مه رکه زیی ئیمه ش له و شکست و شکانده گورزی گه وره مان به رکه وت.

له کاتیکدا که ژماره یه که له ئه ندامانی سه رکر دایه تیی حیزب ماوه یه که بوو له دهره وهی ولات بوون، ئه وانه ی له ناویشه وه بووین هه موو له یه که راده ی تیگه یشتندا نه بووین به رامبه ر ئه و رووداوه گه وره یه، من که که سی یه که م بووم له پله ی حیزیی کوردستاندا و چالاکترین که سیش بووم له هه موو حیزیدا، ئه و کاته ی هاوړی ئیبراهیم له دهره وهی ولات ئه بوو، زوربه ی کار و په یوه نندییه کانی به شه کانی دیکه ی عیراقیش به من ئه سپیږدرا.

له و ته نگوچه له مه قووله دا من پیش هه موو هاوړیانی حیزب ئیعلانی به رگریکردم کرد و به ناگایی هه موو سیاسییه کانی ئه و ناوچانه، جموجولی فراوانم ده ستپیگرد و له گه ل هاوړیانی تر دا دیدار و کوبوونه وهی زورمان به م ناراسته یه دا کرد.

هاوړی ئیبراهیم به په له رای خوی بو من نارد که ئه و (موقاوه مه) یه ی تو ئالایت هه لگرتووه کاریکی گه وره و نازایانه یه، به لام به رای ئیمه و به لیکنانه وهی ئه م باره سیاسییه، کاریکی سه رکه وتوو نابیت. ئه مه ئه مگیړیته وه بو سالانی دوی ۱۹۷۵ و هوکاره سه ره کییه کانی سه رنه که وتنی ئیمه (به ته نیا) له به رده و امبوونی ئه و به رگریکردنه و ئینجا ئه گه پیمه وه بو سه ر ئه و که موکوپریانه ی قیاده ی مه رکه زیی هه یبوو له سالانی دوی شالاهه توندوتیزه که ی به عس له سالی ۱۹۶۸ هوه، شه هیدبوونی سه دان ئه ندامان و ده یان سه رکرده و کادری پیشکه وتووشمان له ناو ئه م ژماره یه دا. له هه مانکاتدا رووخانی عه زیز ئه لحاج که سکرتری حیزب بوو، پاش ئه و کوشتن و برین و سه رکوکاربیانه، بیگومان حیزب زور لاواز بوو له رووی ریځخستنه فراوانه کانی و له رووی جوړی کادر و هه ندیک

سه رکرده شه وه که لاوازی فیکری و ریکهستنیا پپوه دیار بو وه له به کهم رۆژی هه ولدانی کۆکردنه وهی ئەندام و ریکهراوه لیک دابری پراوه کان له ئەنجامی ئەم شالاهه چه په لانهی به عس له لایه ک و له لایه کی تره وه حیزبی شیوعی عیراق (لیژنه ی مەرکه زی) وه ک حیزبی شیوعی ره سمییش له به غدا و گشت ناوچه کانی عیراقدا به هاوکاری ئاشکرا له گه له به عسدا له گۆره پانی سیاسیدا هه بوون و دوژمنایه تی قورسی قیاده ی مەرکه زینیشیان به توندوتیژی ئەکرد.

ئیمه ی قیاده ی مەرکه زی به جۆریک بیتوانایی داراییمان پپوه دیار بو که له په لوپۆی خستبووین بۆ هاتوچۆی کادر و ژیاکی کادری خۆشاردووی شاره کان و به رپوه بردنی ئەو تپیه چه کدارانه ی له ناوه پراست و خوارووی عیراقدا هه مانبوو، چند هاو رپیه کی پیشکه ونوومان شه هید بوون و فریای به رپوه بردنیکی گونجاوی داراییان به باشی نه ئەکه وتین. له و ماوه یه دا چند سه رکرده یه کی به توانمان وه کو ناجی سه بری (ئهبو محسین) و رافیع کوبه یسی و زوهیر عه لوی شه هید بوون ئەوه ش به شیک بوو له شالای به عس و تۆکه ره کانیان که بووه هۆی لاوازبوونی ئەو ریکهراو و تیکۆشه رانه مان له ناوه پراست و خواروودا.

ئهو هاوکاری و یارمه تیبانه ی ئەگه یشتنه حیزب هه ندیکیان له هاو رپییانی دهره وه ی ولاته وه که زوربه یان خویندکارانمان بوون له ئەوروپا و هه ندیکی تریشی له به خشین و ئابوونه ی ئەندام و دۆسته کانمانه وه له ناو ولاتدا بۆ کۆئه کرایه وه که له نزمترین راده ی پپووستدا بوو.

هه موو هاو رپییانیش له دهره وه ی ولات بۆ به رده وامبوونی ئیشوکاری ناوخۆ له په یدا کردنی چه ک و ته قه مه نیدا بوون بۆ پیشمه رگه کانمان له کوردستاندا و زیاتریش بۆ چه کداره کانمان بوو له ناوه پراست و خوارووی عیراقدا که زوربه ی له هاو رپییانی حیزب و حکومه تی یه مه نی خوارووی دیموکراسییه وه دابین ئەکرا و به زه حمه تیکی زۆر بۆمان ئەگه یه نرایه کوردستان. ئەو سه رچاوه یه شمان پاش تیکچوونی حیزبی ئیشتیراکی یه مه نی و جیابوونه وه یان بۆ دوو بالی سه ره کی و

پاشان رووخانی ئەو فهمانزەوا پیشکەوتنخوازه که وهک (شۆرشیکى شههید) چووه میژووه، بهوجۆره ئیمه ئەو سهراچاوهیه شمان نهما که دۆستی نزیکمان بوون.
 له کوردستانیشدا ههچهند له گهڵ پارتهی دیموکراتی کوردستان هاوکار و دۆست بووین و ههندیك یارمه تیمان ته نیا بۆ پیشمه رگه کانمان لی وهرئه گرتن، ئەوانیش ناو به ناو چه پۆکیکیان پیاذا ئەکیشاین بۆ ئەوهی فراوانتر نه بین!

جیاوازیی سه رهکیی ئیمه و هیللی ئەوبه ری بزوتنه وهی شیوعی، باوه رپوونی ئیمه بوو به خهباتی چه کدار و راستگۆیانه و هه مو هه ول و کۆششیکمان له پیناوه ئەو باوه رپه ماندا ئەدا. هه ر له راپه رپینی ژۆنگاوه کانی خوارووی عیراق که هاو رپیی ژۆر نزیکی خۆم خالید ئەحمه د زه کی که ئەندامی یه ک لیژنه ی حیزبیی بووین، سه رکردایه تی کرد و له گهڵ چه ند هاو رپیه کی دیکه یدا شه هید بوون، هه تا هه ولی شۆرشیکى چه کدارانه ی سوپا و راپه رپین.

به لێ سه رنه که وتین له رووخاندنی ئەو رژیمه دا، به لām بیروباوه ریکى نویمان له عیراق و کوردستانیشدا خسته ناو خه لکه وه و به گیانیکی فیداکاری و رۆشنبیری شۆرشگێرانه هه زاره ها که نجمان پینگه یاند که ئەمه یان سه رکه وتنیکى گه وره یه بۆ دوا رۆژیکى تر.

قیاده ی مه رکه زى وه ک ریکخستن ئەو کاره ساتانه ی به سه ردا هات، به لām سه ره رزین به میژوو مان.. سه ره رزین به وه ی که ئەو بلیسه یه نه کۆژا وه ته وه و نا کۆژیه وه. به شدار بووین له په ره رده کردنی نه وه یه کی نویدا که ئیستا خه ریکه کاروانی نوئی ئەو بیروباوه رپه و به سه رکردایه تی هه ندیک له و هاو رپیی تیکۆشه رانه مان که له سه ره مان ریباز به رده وامن و من هه یچ گومانم نییه که ریکخستنیکى نوئی شۆرشگێر به رپوه یه و به شدار ئەبیته له هینانه دیی نیشتمانیکى ئازاد که پیشکەوتنخوازی و دیموکراسی و یاسا سه ره ره ئەبیته تیایدا و چه وساندنه وه ی مرۆقی تیدا به ره و نه مان ئەپوات. من گه وره ترین هیوام له ژیاندا ئەوه یه به ته واو بییش نه بیته به لām سه ره تايه کی راست و ره وان بیته بۆ دامه زاندنی ریکخستنیکى فراوان که باوه رپى به و په رپه وانه هه بیته و کۆمه لگه که مان به ره و شارستانیتى و دادپه ره ریه ی به ریت.

هر له م روانگه یه وه و به هۆی سه رکه وتن له کۆمه لیک پڕۆژه ی ئابووری و به که لکدا بۆ ولات و میلله ته که مان خۆی له خۆیدا خزمه تیکی روون و دیاره و به هۆیه وه توانای داراییشم پێشکه وتوو وه له سه ره همان بیروبا وه پرم، هاوکاریی ژماره یه کی زۆر ریکخراوی چه پ و چالاکیی مه دهنی و سه دان قوتابی له قۆناغی جیا جیادا و ههروه ها هه ژاران بووه ته پڕۆگرامیکی هه میشه یی له ژیانمدا. په یمانی ئه وه شم داوه که هه تاهه تایه ئه وه خۆشه و یستییه ی هه مه بۆ بیروبا وه پرم، واته بۆ گهل و نیشتمانم کهم نه کات و په ره بسینیت، خوینی شه هیده کانی هاوڕێشم به هه موو مانا کانیانه وه له یادما بمینیت.

خانوه که ی مائی باوکم و سه ره تای کار و کاسبی

وه ک ژیا نی خۆم، هه موو خیزانه که مان خاوه نی خانویه کی بچوک بووین که له باوکمه وه بۆمان به جیمابوو. ئه وه خانوه ی که من تیایدا له دایک بووم و دواتر دایکم تیایدا ئه ژیا و ناوبه ناو یه کی که له خوشکه زا کانیان بۆ هاودهنگی و هاوکاریی له گه لیدا ئه ژیان، ئه وه خانوه ی تیایدا له دایک بووم و گاگولکیم تیایدا کرد و پیم گرت و زمانم له ویدا پزئا، بیری هه موو سووچ و ژوو و حه وشه و میوه جوانه که ی سه ره سه که خنجیلانه که ی و به رسيله و تری میوه که ی سه ری و کیسه هه لدرورا وه کانی دایکم ئه ی دروو بۆ ئه وه ی هی شووه تری شوپبو وه کانی له زه رده واله پی پاریزیت، ئه وه سه ربانه خۆشه ی ده وری به چیغ گیرابوو له هاویندا تیایدا ئه نووستین، هه ره له وه سه ربانه وه یاری و ته راتینی خۆم و هاوڕیکانی منالیم له یاده که سنوو له نیوان سه ربانی ماله کاندانه بوو. به وه سه ربانانه دا گه ره کا و گه ره که به بازبازین به سه رباندا و به ئاشکرا و هه ندیک جار به دزییه وه توو و شاتو و به رسيله و تری و هه ناری ماله دراوسی کانیان ئه خوارد، له م خانوه دا زۆرتین یادگاریی باوکم و دایکم و برا و خوشکه کانم هه یه تا چوونه قوتابخانه و هه موو قۆناغه کان تا ده رچوون له دوانا وه ندی و به جی هیشتنی سلیمانی بۆ به غدا بۆ خویندن له زانکو.

له پاش زیاتر له حهوت سال له ژيانی خوشاردنه وه و شوږش، گهراومه ته وه
 ئەم خانووه. ئیستا که هەر دایکمی تیا به و منیش هاتوومه وه بی ئیشوکار پلانی
 زۆرم له میشکدایه بو داها تووی ژیان، به داخیکی زۆره وه ئەلیم به که م پلان و
 پرۆژم ئە وه به که ئە بییت ئەم خانووه بفرۆشم و ههول بدهم ئیشیک به پاره که ی
 بکه م. به یانییه که خهریکی نان و چا خواردن بووین له گه ل دایکدا له پر شه مسه
 خانی دراوسییمان به گریانه وه هاته زوره وه، گوتی بیستوومه مانه خانووه که
 ئە فرۆشن، توخوا ئە وه غه دره مه که ئەم خانووه مه رقه دیکه بو هه موو گه ره ک !!
 هیچ چاریکی تر نه بوو، پاش رازیکردنی دایکم و برا و خوشکه کانه که گفتی
 ئە وه م پیدان له داها توودا ئە وه به شانیه یان به زیاده وه بده مه وه، برا و خوشک هه ر
 به که له مالی خۆی اندا بوون، من و دایکیشم خانویه کمان به کری گرت مانگی به ۱۸ دینار.
 خانوو فرۆشرا به ۳۲۰۰ دینار، فولکس واگنیکی کۆنم پیکری به ۹۰۰ دینار و به و
 پاره به یی لیبی مایه وه دهستم کرد به ورده ئیش.

لیره دا ئە مه ویت به راشکاوی مه به ست له باسکردن و گیرانه وه ی که وتنه کاره وه
 به کاری سه ره به ست یا خود نازاد و دوور له وه زیفه ی حکومی و به دریتی بدویم:
 دوو مه به ستم هه به، به که میان وه ک بیره وه ری خۆم، دووه میان وه ک ئە زمونیکی
 نووی که سیک که سالانی پيشووی له قوناغه کانی خویندنه وه هه تا ده رچوون له
 زانکو و بینینی چه ند کاریکی حکومی له بانق و له ده ره وه به سه ربردوه، بیجگه
 له وه ی ژیان به ریوه بردنه، من زور به ی کاتم به ئیشوکاری حیزبایه تیشه وه ئە برده
 سه ر و حه وت هه شت سالییش دوا ی ئە وه له شاخ و شاره کان به نهینی ژيام وا دنیا
 به جوړیکی تر وه رچه رخواه و که وتوومه ته ناو ژیانیکی جیاواز و پیوستی
 کارکردنی نازاده وه.

ئەم ئە زموننه ی من له م رۆژانه وه دهستی پیکرد و به ره و ژوور هه لکشا و بوومه
 خاوه نی کار و پرۆژه ی جیاواز که خۆم هه مووی به به سوود ئە زانم بو خۆم و گه ل
 و ولاته که م، له بارودۆخیکی پر ره نجکیشان و چاونه ترسی و گیروگرفتی زۆردا.

با ئەم ژیانه و ئەم ئەزموونه ببیته دهرس و چاولیکه ریبه نه وهی نوئی که مروؤف به توانای خوئی و به ئیراده یه کی پته و به به کارهینانی ئەقلی خوئی و ئەزمونی کهسانی تر ئەتوانیت سهرکه وتن به دیبهینیت، بی ئەوهی خوئی به خه لک یان حیزبدا هه لبواسیت، یاخود ریگای هه لپه رستی و سهرشۆپی بگریته بهر.

من که دهرچووی کۆلیجی بازرگانیی زانکۆی به غدا بووم نزیکه ی چوار سالیش له پاش دهرچوون، فه رمانبه ر بووم له بانقی بازرگانیی عیراق و له و سالانه ی دوای دهرچوون و کاری بانقی بازرگانیش له به غدا ئیواران ژمیریاری کۆمپانیایه کی ئەهلش بووم که دوو پیاوی چاک خاوه نی سهره کی بوون، حاجی جه لعوت هیتی و ئەندازیار خه لیل دووری، زانین و شاره زاییه کی باشم هه بو له زۆر لایه نی کاروکاسبی و به ئینده رایه تیدا. خه لیل دووری و حاجی جه لعوت گه وره ترین به ئینده ر و پیاوانی خاوه نکاری به غدا بوون ئە و چه ند ساله .

بانقیش جیگایه کی زۆر باش بوو بو فیربوون و به و دوو شوینی ئیشه ، شاره زاییه کی چاکم په یدا کرد که تا ئیستا جیگه یان دیاره له پیگه یشتنی مندا.

ههر له سهره تای ده سترکنم به کاری سهر به سته وه باوه ریم به وه هه بوو، کار بچووک بیت یان گه وره به شی خوئیان پلاندانانی ئەو بیت و له ده سته پیکردندا ئەبیت سووربیت له سهر جیبه جیکردنی پلانه که، له وه ش گرنگتر به دوا داچوونی ئەو جیبه جیکردنه له پلانه که گرنگتره . خاوه نکار ئەبیت باوه ری به راویژکردنی له خوئی شاره زاتر هه بیت و ئەزمونی سهرکه وتوویی کهسانی تر روناککه ره وهی ریگای ئەمیش بیت، به بی ئەم په یره وانه سهرکه وتن زۆر زه حمه ته .

له ده وره به ری مانگی ئەیلول و تشرینی ۱۹۷۵دا به دوای کاردا ئەگه پام. بیستم له زانکۆی سلیمانی قۆنته راتی چاککردنه وهی قه ره ویله و دۆلاب و کورسی و میزی به شه ناوخوییه کانی قوتابیان هه یه . به گویره ی راگه یاندنه که ی ئەوان له گه ل کاک شاسواری حه مه ئاغای براده رمدا ته نده رمان وه رگرت و زۆر به هه رزان پرمان کرده وه، له ئەنجامدا داواکه ی ئیمه یان نه خسته ناو پیشبهرکیی کاره که وه .

تیگه یشتم که ئەو فه رمانبهره ی لئپرسراو بوو له و کاره ترسابوو ئیشه که بدات به من! و ئەو ئیشه بچوکه شی پی رهوا نه بینیم.

دووهم هه ولدان بۆ وه رگرتنی ئیشیکی تازه ئەوه بوو له ئیداره ی محه لیبی سلیمانی چاککردنه وه ی دیواریک و ئاو و ئاوهرۆی خانویه که هه بوو بۆ من ده رچوو به ۱۴۰ دینار هه فته یه کی پئچوو لام وایی ۲۰-۳۰ دیناریکی قازانچ کرد.

له شاره وانیی سلیمانییش قۆنته راتی دوو پانزه مه تر درئیژی دروستکردنی ئاوهرۆی سنووقییان دامی که بایی ۸ هه زار دینار بوو، ۱۵ مه تری له کۆتایی شیوی قازی و ۱۵ مه تری له کۆتایی شیوی جوله کان بوو. ئیشه که زۆر قورس بوو چونکه شیو و ئاوکه که به بن دیواری خانوه کاندایه پئه بوو و خانوه کانییش هه موویان دیواری گل و خشتی قور بوون و هه ر داروخانیکی ببوایه تووشی گیره وکیشه ی زۆر ئەبووم له گه ل خاوه ن خانوه کاندایه. که ده ستم کرد به ئیش تیگه یشتم ئەم ۳۰ مه تر درئییه ی سه رۆکی شاره وانی داویتی به من و منه تی زۆریشی به سه ردا کردم، به شیکه له ۳۰۰-۴۰۰ مه تر ئاوهرۆی سندوقی که دراوه به دۆستیکی خۆیان، ئەم ۳۰ مه تری گه پاره ته وه بۆ شاره وانی چونکه شوینه کانیان شیوی قازی و شیوی جوله کان بوو مه ترسیی له دارووخانی خانوه کانی ئەمبه ر و ئەوبه ری هه بوو. ته واکردنی ئەم کاره چه ند مانگیکی پئچوو، هه مووی پرپوو له دلله پراوکیی خۆم و وه ستا که ریمی حاجی که ئیشه که ی بۆ هه لئه سوپانم. نزیکه ی ۵۰۰ دینارمان قازانچ کرد. قه ت له بیرم ناچیت که کاریکی بچوکی تازهم له ئیداره ی محه لیبی سلیمانی وه رگرت بایی ۱۵۰۰ دینار بوو، که ده ستمان کرد به هه لکه ندنی زه ویی گرده که، ده رکه وت به هه لله دا چووین و ئەندازیه که ی هاوکاریی ئەکردم حسابی گل هه لکه ندنی کردبوو، که ئەو شوینه هه مووی به رد بوو. خوالیخۆشبوو فه تاح به گی ئەندازیاری ئیداره محه لی زۆر یارمه تی دام و به کۆمپریسه ری خۆیان هه موو هه لکه ندنه که ی بۆ ته واکردم، ئەمه ش بووه ئەزموونیکی بچوکی نوی. کوردیش ئەلی هه ر ئەقله و له خه ساریک.

به هۆی هاتووچۆی به غداوه و ناسینی حاجی جه لعوت و خه لیل دووری و هه ندیک ناسیاوی دیکه م که کار و پرۆژه و کارگهی گه وره یان هه بوو، به ره و ئه وه چووم که به ردی موزاییک - مه رمه پ له سلیمانیه وه ببه م بۆ به غدا بۆ فرۆشتن. تا ئه و کاته چه ند که سیک ئه و کاره یان هه بوو، که باس م کرد هه ردوو خوالیخۆشبوو عومهری حاجی عه بدولره حمان و جه مالی میرزا حه مه سه عید به ردیان له پینجوبینه وه ئه برد بۆ به غدا. بووین به هاوکار له و ئیشه دا و منیش چه ند کارگهی گه وره ی کاشی و مه رمه پی به غدام ئه ناسی، ماوه یه ک به و کاره وه خه ریک بووین، دوو پیاوی راستگۆ و ده ستپاک و خۆشه ویست بوون.

پاش ماوه یه ک بیرم له وه کرده وه که بۆچی ئه م به رده به هارپراوی نه گه یینینه به غدا. بۆ یه که م جار من که ساره یه کی هارپینی به ردی مه رمه پم له شه قامی شیخ عومهر له به غدا کپی به هه زار دینار و له تانجه رۆ دامنا. ئه م کاره م زۆ سه رکه وتوو بوو، به رده هارپراوه که پیی ئه وتريت موزاییک، له به غدا و هه ندی کارگهی سلیمانیش ئه مفرۆشت مانگی پتر له ۱۵۰۰ دیناری قازانج ئه کرد.

ئه مه له کاتیکدا بوو به پاره و هاوکاریی هاوپیی خاوه ن هه لۆیست و دلسوژم ماجید عه لوی خه ریکی هینانی کارگه یه کی بلۆکی کۆنکرتیتی بووین که له چوونیکه به غدا دا باسی ئه و پرۆژه یه م بۆ ماجید و هاوپیی خۆشه ویستی هه ردوو کمان فوناد قاسم ئه لئه میر کرد و گوتم ئه م کارگه یه کارگه یه کی سه رکه وتوو ئه بیته و له سلیمانیدا دوو کارگه ی تیدایه، ئه وه ی من پیشنیارم کرد کارگه یه کی مامناوه ندی بوو که به هه لسه نگانندی خۆم چوارده هه زار دیناری تینه چوو. ماجید گوته من سه به نیی ئه و پاره یه ت ئه ده می و ده ست به کار ببه، کارگه یه کی زینیت (Zenith) م له تانجه رۆ دانا که به ماوه ی ۲-۳ مانگ شوینم بۆ ئاماده کرد و ئامیره کانم له ئه لمانیاوه گه یانده تانجه رۆ.

هه موو رۆژیک سه عات پینجی به یانی له خه و هه لئه ستام به و پیکابه ده ستی دووه دا ئه چووم به گونده کانی زرگۆیز و سه دو بیست و به رده که پ و سه ماوات و تا

دیی ره مه زان کریکاره کانم کۆ ئه کرده وه و ئه مهینان بۆ سه ر ئیش له تانجه رۆ. که ئه و کارگه یه م له سالی ۱۹۷۶ له تانجه رۆ دامه زرانده، زه ویه کم له کۆچکردوان عه بدوللای کونجرینی و عوسمانی قادر اغا به کری گرتبوو. ئه وه یه که م کارگه و بگره ئاوه دانیی کار بوو که له نیوان پرده کۆنه که و پرده تازه که ی ئیستا هه یه و ئه و کاته ته واو نه بوو بوو، له و ناوچه یه دا هاته دنیا وه .

ئیواران کریکاره کانم ئه گه یانده وه بۆ گونده کانی خۆیان و ئه هاتمه وه بۆ تانجه رۆ له گه ل خوالیخۆشبوو کاک عه لی سه عید که هاوکار و سه ریه رشتیاری کارگه که بوو ئه گه راینه وه بۆ ئوفیسه که مان له سه ر جاده ی پیره میرد که هه شت مه تر دوو جابه که ئه بوو دوکانه که م له کاک یاسین خه لیلی هاوپی خۆشه ویستم گرت به کری مانگی به دوو دینار، یادی ئه و عه لی سه عیده دلسۆزه م هه تا هه تایه له بیر ناچیت که نمونه ی پاک ی و ده ستپاک ی و دلسۆزی بوو.

ئه و کاته دانه ی بلۆک ئه فروشرا به ۱۲۰ فلس، به ره مه ی کارگه که مان وه ک ئه وترا نه ئه که وته ئه رز، به هۆی چاک ی و پته ویه وه رۆژ به رۆژ ئه فروشرا، وه ک با سم کرد به پارهی ماجید دروستکرا و منیش به و جو ره به ریوه م ئه برد، قازانجیش به نیوه یی بوو، پاش سالی ک مایه ی ده رهات و هه ستم ئه کرد که توانای ئیشی گه وره تره هه یه کارگه که م له گه ل داموده زگای کارگه یه کی ده ستیی شتایگه ر فروشت به چل و دو هه زار دینار به هه ردوو برا کاک که ریم و کاک که مالی سه عید ته ها کۆیی، که دوو پیاو چاک و کاسبی چالاک بوون، شوینی کارگه که و ئه و چه ند ژوو ره ی تیایدا بوو تا ئیستا له سه ر که ناری ئاوی تانجه رۆ ماوه ته وه .

ئه مه سه ره تایی قازانجیکی باش بوو بۆ ئه و رۆژه و ئه و سه رمایه بچوکه ی من و هاوپی که م. به ره و کاری به لێنده رایه تی هه نگاوم نا و یه که م ئیشم له گه ل کاک ئه که رمی سالی ره شه و کاک جه میل نوریدا به بینا یا خود ته لاری ته کیه ی تاله بان ی ده ست پی کرد، ئه مه ناوه ره سمیه که ی بوو ئه گینا ئه م بینایه له سه ر جیگای مزگه وتی ته کیه رووته دا بنیات نرا که دائیره ی ئه وقافی سلیمانی خاوه نی بوو.

له‌گه‌ل‌کاری روژانه و تیگه‌یشتن له بازار و به‌لینده‌رایه‌تی، په‌لی زیاترم هاویشت، به پیناسی دوو به‌لینده‌ری به‌غدا هه‌ردوو ئه‌ندازیار عه‌بدو‌ل‌لا جابیر و ئه‌لیاس بوترس بینای ۶۰ شوقه‌ی (فه‌رمانبه‌ریتی ئاودیری دوکان)م گرت به شه‌ریکایه‌تی ئه‌وان که پاره‌بدن و کاره‌که‌ش ئیمه‌بیکه‌ین، له‌وکاته‌دا ئه‌ندازیار دلشاد ره‌شیدی خزم و وه‌ستا محمه‌دی وه‌ستا حه‌مه‌ ئه‌مین (حه‌مه‌ی حه‌پسه‌ی) هاوپی‌م کرد به هاوبه‌ش. ئه‌و بینایانه ئیستاش ماون له دوکان، دوو سالی پیچوو به جوانی و سه‌رکه‌وتویی کارمان ته‌واو کرد، قازانجی زۆر باشمان لی‌کرد. من باوه‌رم به‌وه هه‌بوو، له‌گه‌ل‌ده‌ستکه‌وتی تازه و په‌ره‌سه‌ندنێ کار و داها‌تدا پیشه‌ و کار بگۆرم به ئیشی گه‌وره‌تر، ئه‌م تیگه‌یشتنه و باوه‌ر بوون به توانای په‌ره‌سه‌ندویی خۆم به‌رزه ئومیدی تیا دروستکردم.

له راسته‌وه: که‌مال، شه‌هید ئه‌کره‌می وه‌ستا حه‌مه‌ ئه‌مین (ئه‌کره‌می حه‌پسه‌)، فاروق مه‌لا مسته‌فا، جه‌میل نوری، ئه‌کره‌می مه‌جمودی سألحی ره‌شه، ته‌کیه‌ رووته، ۱۹۷۹

له سالی ۱۹۸۵دا له ریره وی گه پانمدا به دواى کار و پرۆژه ی نویدا بیستم که وه زاره تی کشتوکالی عیراق چوارده مه جزه ره ی مریشک سه رپرین و پاککردنی هاوچه رخ هاورده ئه کات و هه ر پارێزگایه کیش یه کیکی بهر ئه که ویت. پاش به دوا داگه پان و به دوا داچوونی هه واله که و لیکۆلینه وه له قازانج و زیانی ئه م پرۆژه یه که وتمه هه ولدان بۆی. من بریارم له سه ر ئه وه لا دروست بوو، که ئه مدی بازارپی ولاته که پیویستی به چهنده ها سه رپرینخانه ی مریشک هه یه چونکه زوربه ی زۆری ئه م خواردنه گرنکه له دهره وه ی ولاته وه و به تایبه تی له ئه مه ریکا و به رازيله وه ئه گه یشته ده ست کپیاره کان، به ره مه مک که فرۆشتنی مسۆگه ر بیت یه که م مه رجی سه رکه وتنی تیدایه، بۆیه که وتمه گه پان به دواى ئه م پرۆژه یه دا.

له کوردستان ته نیا مه جزه ره یه کی حکومی هه بوو له هه ولیر درا بوو به کرێ به ئه حمه د ئیسماعیل که مه جزه ره یه کی بچووکى نیوه ئۆتوماتیک بوو، له سه رکه وتووی ئه وه دا کاک ئه حمه د خه ریکی بیناکردنی یه کیکی تازه بوو که یه کیکی بوو له و چوارده مه جزه ره یه ی هاتبووه ناو ناوانه وه. له به غدا مه جزه ره یه کی گه وره تری تیدا بوو که به مه جزه ره ی ئه بو فارس ناوی دهرکردبوو وه خاوه نی مؤله تی ژماره (۱) ی ئه و کاره بوو له عیراقدا. چووم بۆ لای ئه بو فارس که ناوی (یه حیا یاسین) بوو زۆر پیاوانه ورد و درشتی ئه و کاره ی بۆ باس کردم و من و دلشادی برده ناو مه جزه ره که وه و زۆر هاوکاری کردین به پیدانی زانیاری و هانی داین لئی رانه وه ستین و گوئی: (ئه گه ر هاوکاریت ئه ویت ئاماده م.)

به مجۆره که وتمه ناو کاریکی تازه وه، کاریکی گه وره و به سه رمایه یه کی گه وره ی ئه و کاته که ئه گه ر خۆم له ئیشى کارگه ی بلۆک و که ساره و هه ندیک به لئنده رایه تی سه رمایه یه کی بچووکم هه بوو، به لام دلشاد و وه ستا محمه د که کردم به هاوبه ش سه رمایه یه کی یه کجار که میان هه بوو. قۆلمان لئ هه لکرد ده ستمان کرد به بینای کارگه که و ئاماده کردنی هه موو پیویستییه کانی ئامیر و داموده زگاکانی له هۆله نداوه، هه رسیکمان به و ئاماده کارییه وه زۆر ماندوو بووین.

ئە ی پارە ی له کو ی؟ خانوو ه که ی خۆم که له گه پ ه کی تو ی مه لیک دروستم کردبوو خسته ره هنی بانکی کشتوکاله وه . ئینجا په نام بۆ ماجید برده وه که هاوبه شیم بکات له م کاره گه وره یه دا و ئە وه بوو به ده نگمانه وه هات و خویشی قازانجی دیاری له م پرۆژه یه کرد .

هەر بۆ ئە وه ی که هه موو که س له کار و سه رمایه م تییگات، به شیکی زۆری ئە وه که سانه ی نه وه ی ئیستام مه به سته که ئازایه تی و ئیراده ی پته وی مرۆف و دلخویشی به به شداریکردن له ئابووری و لات ه که دا زۆر کۆسپ ته خت ئە کات، په یوه ندیی باش و سه رپاستی و ده ستپاکیش خه لک به یه که وه ئە به سستیت و کاری به کۆمه لیان سه ره ئە خات . به ۳۰۰ سه د هه زار دیناری ماجید و ۷۰ هه زاری خۆم و ره هن کردنی خانوو ه که م و وه رگرتنی دووسه د هه زار دینار قه رز له بانق و، یه کی بیست هه زاری دلشاد و وه ستا محمه د ده ستمان کرد به ئیش . ئە و رۆژه ئە و پرۆژه یه ی ئیمه گه وره ترین کارگه یاخود پرۆژه ی به ره مه هینان بوو له سلیمانیدا . په یتا په یتا دۆست و که س و بازرگان و خاوه ن کاره کان ئە هاتن بۆ سه یری ئە م پرۆژه جوان و گرنگه . هه ر بۆ زانینی نرخ ی دینار و دۆلاریش، ئە و کاته دیناریک ۲,۵ دۆلار بوو . پێشتر پتر له سی دۆلار بوو .

له زنجیره ی ئیشوکاره کانمدا و گۆرپینی ئە م جۆره به جۆریکی دیکه ی ئیش، نامه ویت په یوه ندییه سیاسیه کان تی هه لکیش به م باسانه بکه م، له کۆتاییی قوناغیکیدا ئە گه ریمه وه بۆ ئە و میژووانه ی باسیان ئە که م .

به رپۆه چوونی مه جزه ره له و کاته دا کۆمه لیک کۆسپ و گپروگرفت ئە هاته ریگای . ئە و سالانه به هۆی شه ری عیراق - ئیرانه وه باریکی ئابووری نو ی هاتبووه کایه وه نرخ ی که ره سه ی یه ده ک و نه بوونی کادری هونه ریی ته واو کاتیکی زۆری ئە و یست بۆ به رپۆه بردن و به ره وپێشه وه بردنی کار و به ره م هینان .

له سلیمانی و ده ورپشتی کیلگه ی مریشک به خپوکردن که م بوو، له گه ل به ره وپێشچوونی ئیشی ئیمه خه لکیکی زۆر که وتنه دروستکردنی کیلگه ی په له وه ر (ده واجن) که به شیوه یه کی دیار ئە م پیشه یه په ره ی سه ند و هاوالاتیان سوودیان

لهم پیشه‌یه وه‌رگرت، و بهره بهره کارمندی هونه‌ریشمان په‌روه‌رده کرد. هر بۆ راستی ئه‌م قسانه ئیستا که کۆتایی سالی ۲۰۱۶یه، باشترین کارمندی هونه‌ری کاره‌با و میکانیکی کۆمپانیای ئاسیاسیل تاقمیکن له‌و‌گه‌نجه‌ته‌مه‌ن بچووکانه‌ی ئه‌و سالانه‌ی مه‌جزره که له کریکاری ئاساییه‌وه له‌وی پیگه‌یشتن و ئیستا له راده‌ی هره بهره‌ری هونه‌رییدان له ئاسیاسیل.

له‌بهر ئه‌وه‌ی پرۆژه‌که‌ی ئیمه که‌وتبووه سه‌ر سنووری نیوان ناوچه‌ی ده‌سه‌لاتی حکومه‌تدا له نزیک گوندی ئه‌للایی له بازیان و ده‌سه‌لاتی پیشمه‌رگه له‌و ناوچه‌یه‌دا، ئه‌که‌وتینه به‌ر هه‌لسوکه‌وتی گرژی پشکنینی داموده‌زگا‌کانی حکومه‌ت. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا کۆمه‌لێک سه‌ربازی را‌کردووشمان ئه‌شارده‌وه و زۆر کاتیش ویستگه‌یه‌ک بووین بۆ ده‌رباز بوونی که‌سانیک له‌ویوه بۆ ناوچه‌ی ئازاد.

سه‌ربرینخانه‌ی مریشکی بازیان بووه هۆی په‌یدابوونی هه‌لی کار بۆ سه‌دان که‌س و پیگه‌یاندنی که‌سانیک دیکه‌ش بۆ په‌لی به‌رتر له کریکاری ئاسایی و له‌بهر ئه‌وه‌ی کیلگه‌کانی مریشکی سلیمانی به‌شی به‌ره‌مه‌ینانی پرۆژه‌که‌ی نه‌ئه‌کرد به‌رده‌وام لۆریه تایبه‌تییه‌کانمان به‌پێوه‌بوون بۆ موسل و به‌غدا و هه‌ندی کات خوار به‌غداش بۆ کرینی مریشکی زیندوو و هینانی بۆ سه‌ربرینخانه‌که (مه‌جزره). له ئه‌نجامی سه‌رکه‌وتنی ئیشه‌که‌دا بریارماندا فراوانی بکه‌ین به‌ بنیادانی کیلگه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مریشک به‌خپوکردن و پرۆژه‌ی هه‌له‌ینانی هیلکه (مه‌فقه‌س) و کارگه‌ی گه‌وره‌ی ئالیکی په‌له‌وه‌ر (عه‌له‌فی ده‌واجن). که به‌شیک ته‌واوکرا و هه‌ندیک به‌ره‌مه‌ینانی تیا هاته‌دی و به‌هۆی شه‌ری عێراق و کوه‌یت و هێرشێ سوپای عێراق بۆ سه‌ر پرۆژه‌کانمان ته‌واو نه‌کرا.

سالی ۱۹۸۸دا به‌شداریم له پرۆژه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مریشکی هیلکه‌که‌ردا کرد که هاوبه‌شییه‌کی گه‌وره بوو له نیوان من و هاوبه‌شه‌کانی خۆم به‌ریژه‌ی ۱۵٪. کۆچکردووی له یاد نه‌چووم دکتۆر ره‌وف عه‌زیز و بریایان عومه‌ر سه‌عید (وه‌ستا عومه‌ر) و حاجی جه‌مالی شانگه‌ر و حاجی کامیلی برای و جه‌مالی حه‌مه ره‌شید و ته‌لعه‌ت ناداردا.

ئەم پرۆژە‌یه‌مان له‌ هه‌راج کردنی پرۆژه‌ حکومیه‌کاندا کرپیه‌وه‌ که‌ له‌ وه‌زاره‌تی کشتوکالی عێراق له‌ به‌غدا کرا به‌ ٩٥٢٠٠٠٠ (نۆ ملیۆن و پینجسه‌د و بیست هه‌زار دینار) به‌ ٢٠٪ پێشه‌کی و ئه‌ویتری به‌ قیستی سالانه‌ به‌ قه‌رز. ئەم پرۆژه‌یه‌ زۆر سه‌رکه‌وت و له‌ مانگی یه‌که‌میدا جیاوازی سه‌رکه‌وتنی ئیداره‌ی که‌رتی تایبته‌ به‌ سه‌ر ئیداره‌ی که‌رتی حکومیدا به‌پرونی ده‌رکه‌وت.

عێراق برپاری دا گشت پرۆژه‌کانی ده‌واجین (جووچک هه‌له‌ینان، ئالیکی په‌له‌وه‌ر، مریشک به‌خێوکردن، مریشکی هیلکه‌ هه‌له‌ینه‌ر، و سه‌ربرپنخانه‌کانی مریشک) له‌ خاوه‌نێتی حکومه‌ته‌وه‌ بگۆریت بۆ که‌رتی تایبته‌، ئەم برپاره‌ی سه‌رکه‌وتنیکی دیار بوو له‌ ئابووری عێراقدا له‌م که‌رته‌ گرنه‌دا به‌ تایبه‌تی که‌ پرۆژه‌ حکومیه‌کانی به‌ شیوه‌ی موزایه‌ده‌ی ئاشکرا ئه‌فروشت.

دوای راپه‌رینی ١٩٩١ و دارووخانی حکومه‌تی به‌عس له‌ کوردستاندا و کشانه‌وه‌یان له‌ ئیداره‌ی کوردستان، هه‌ندیک هه‌لسوکه‌وتی سه‌یر له‌ داموده‌زگاکانی (به‌ره‌ی نیشتمانی) و دوای ئه‌وه‌ راسته‌وخۆ له‌ لایه‌ن هه‌ندی که‌س و لایه‌نی یه‌کێتی نیشتمانی کوردستانه‌وه‌ به‌ بریبیانوی دوور له‌ یاسا به‌رامبه‌ر ئه‌وچه‌ند پرۆژانه‌ کرا که‌ ئه‌مه‌ چۆن هی ئیوه‌یه‌ و له‌ کویتان بوو. ته‌نانه‌ت ئه‌و جووره‌ توندپه‌وییه‌ به‌رامبه‌ر خاوه‌نداریتی مه‌جزه‌ره‌ی بازیان کرا دژی من که‌ زه‌ویی مه‌جزه‌ره‌ و هه‌موو ئامیر و داروبه‌ردی مولکی تایبه‌تی بوو و هیچ په‌یوه‌ندیه‌کی به‌ حکومه‌ته‌وه‌ نه‌بوو. کارگه‌یشه‌ ئه‌وه‌ی شه‌ویک (دوو ئار پی جی) یش نرا به‌م پرۆژه‌یه‌وه‌ که‌ سلیمانی ته‌نیا ئه‌مه‌ی تیدا بوو. له‌ دواییدا که‌ دۆکیومینته‌کانمان خسته‌ پوو و به‌ سه‌ر که‌سان و لایه‌نه‌کانی ناو یه‌کێتیدا بلایوم کردنه‌وه‌، و له‌مانه‌ش گرنه‌تر کاتیک مام جه‌لالم ئاگادار کرده‌وه‌، ئیتر ئه‌م ته‌نگ پی هه‌لچینه‌ کۆتایی هات.

هه‌ر له‌م جووره‌ کردار و رووداوانه‌ی له‌ ماوه‌یه‌دا هاته‌ ریگام که‌ له‌ هه‌موویان توند وتیتر و ناربه‌واتر بوو، (پرۆژه‌ی فینک) بوو که‌ بریتی بوو له‌ هه‌شت خانووی دروستکراو بۆ گه‌شت و گوزار که‌ من له‌ که‌سانێکی دیکه‌م کرپه‌وه‌وه‌ و تازه‌ ته‌واو

بوو بوو، يه كيك له سهركرده كانى نهوساى يه كيتى داواى ليكردم پينج خانوويانى بدهمى، كاتيك پيم گوت بوجيته؟ گوتى بو نيشته جيپوونى خوم. من زور به نهرمى ويستم تى بگه ييتم كه نه مه تاچه شويني گه شتوگوزار ييه له م ناوچه يه دا و بگره له كوردستانيشدا كه مابيتته وه خه لك بتوانيت سوود له خانووه كان و باخه فراوانه كانى و مه له وانگه كه ي ببينيت و نه گهر خانوويه كى خوم بووايه پيشكه شم نه كرديت، نه و له كه لى خوى دانه نه به زى و نه يگوت نه مه ويت و گه ياندييه هه ره شه كردن به وهى كه نه گهر رازى نه يم به زور داگرى نه كات و يان له گه ل زهوى ته ختى نه كات ياخود نه مانداته بهر نار پى جى .. تاد.

منيش به رامبه ر نه و توندتر بووم و له وه لامدا پيم نه گوت زور به هه له دا چوويت نه گهر وا بزانيت من له هه ره شهى تو ياخود هه كه سيك له م دنيايه دا نه ترسم، و كه سيش نييه بتوانيت مالى خوم لى داگر بكات. دواچار نه م درامايه م بو هاوپرپى خو شه ويستم مولازم عومه ر گيرايه وه كه به بهرچاوى خومه وه ته له فونى بو كرد و پيى گوت كاك فلان، فاروق برادهرى نزيكى مام جه لاله هه روه ها هى كاك نه وشيروان و منيشه، نه م پياوه نيشتيمان په روه ريكي ناسراوه و پيش ئيمه ش پيشمه رگايه تيبى كردووه چون به م شيوه يه ره فتارى له گه لدا نه كه يت؟

له كو تايدا به وه لامى ترى كاك عومه ر و كاك نه وشيروان و داوى نه ويش به هه لويسى توندى كاك نه وشيروان و كاك عومه ر و مام جه لاليش كه پيى زانى زور توندتر وه لامى بو نارد كه واز له م ريگا چه وته به ينييت!! وازى هينا و سوپاسى هه رسى براى خو شه ويستم نه كه م.

له سه ره تاى مانگى نيسانى ۱۹۹۱ كه سوپاى عيراق هيرشيان هينا يه وه سه ر كوردستان و شاره كانى سليمانى و هه ولير و دهوكيان داگر كرده وه، هيزه كانى (حه ره س جمهورى) په لامارى مه جزه رى بازانيان دا و هه رچى به كه لكى دزين هات دزيان، و هه موو لورى و پيكاب و تراكتور و ده مپه ره كان و هه رچى ئيركونديشن و سيستميك بگوازرتته وه له بنيان هه لكه ند و دزيان هه نديكيان تيكشكاند.

گه وره ترین زیانی ئه و هیرشه بهر ئیمه کهوت. پاش شکاندنیان و پاشه کشه یان گه راپنوه وه سهر پرۆژه که و به هول و ته قه لا و سهر فکردنیکی زور سهر برینخانه ی بازیانمان پاش ۷-۸ مانگ به چاره که توانای جارانییه وه خسته وه کار، به لام نه چوه وه سهر باری خوی و له پاش ماوه یه که له کار کهوت، به داخراوی به شه کانم له هاوبه شه کان کرپیه وه و شوینی مه جزره ئیستا پرۆژه یه کی دهرمانسازیی خومی تیدا به .

پرۆژه ی ده واجینی هیلکه مان به زوویی که وته وه کار وه پر به توانای خوی که وته به ره مه پنهان. به ره می هیلکه ی به گشتی له سالی کدا گه یشته راده یه کی بهرز و بیجگه له پیویستی سلیمانی هیلکه ئه نیردرا بو به غدا و پاریزگاکانی دیکه ی عیراق.

ئا له م کاتی به ره سه نده دا که بره وی زوری هه بوو و قازانجی دیاری به دیهینا، من بیرم له زور کاری دیکه ئه کرده وه، که پیویستی به سه رمایه هیه و ئه نجامیشی باشتر ئه بیئت له م پرۆژه یه که من ۱۵٪یم هیه و چه ند به شداریکی بچووکیشم له گه لدا به له م به شه ی خوم. پاش وهرگرتنی رای هاوبه شه کانم که کاک عومه ر حسینی هاوړپم یه کی که بوو له وانه و به ره سمیش به ریوه بهری پرۆژه که بوو، و وه که په یه وه ی یاسایی و عورف و عاده تیش به هاوبه شه کانن کۆمپانیام گوت من به شه که ی خوم ئه فرۆشم ئه گه ر ئیوه بتانه ویت به که سی دیکه نالییم، قسه که شم و کرپینه که شیان پی خۆش بوو، دوا ی چه ند رۆژیک ریکه وتین که به شه که ی خومیان پی بفرۆشم به دوانزه ئه وه نده و نیوی سه رمایه که ی خوم، واته یه که پشک که نرخ یه که دینار بوو لیان کرپمه وه به دوانزه دینار و نیو بو هه ر پشکیک. ئه مه ده سته که وت و سهر که وتنیکی گه وره بوو بو من.

هه ره ها من و هاوبه شه کانن ئه م پرۆژه یه که دلم خۆشه به وه ی هه ر سهر که وتوون و له به ره و پیشچووندان و له په یوه ندی خۆشدا ین، حاجی جه مال و حاجی کامیلی شانه دهر و وه سته عومه ر سه عید فه تاح و هاوړپکانیانن. له وساشه وه هه ر که به ره میان هه بو بیئت مالی ئیمه یان بی هیلکه نه کردوه .

ژنەينان و قوناغىكى نوي له ژيانمدا

پاش ئەوھى كەوتمە سەر ئىشوكارى ژيان بەرپۆھە بردن، تەمەنى ئەوھم ھاتبوو، ياخود راستتر وايە بلّيم له دواكەوتن يا بەسەرچوون نزيك ئەبووھوھ كە ژيانى خيزانى پيك بەينم.

من كە ھەوت ھەشت سال له نيوان خوشاردەنەوھى ناو شارەكان و پيشمەرگايەتى و كارى سياسىي شاخ بووم، ھىچ پەيوەندىيەكى پيش وەختم نەبوو بۆ دروستكردن و دامەزراندنى قوناغىكى نوي ژيان، لەبەر ئەوھ لەگەل ھەموو خەريكبونم بە دواي ئىشوكار و بەرپۆھە بردنيدا ئەم ئەركەش پرسين و گەپان و پاپۆژكردنى ئەوويت بۆ گەيشتن بە ئەنجامىكى گونجاو. خو ئەم كارە لە زوربەي كارەكانى دىكە قورسترە كە دوو كەس خيزانىكى نوي پيكبەينن و شەو و پۆژ ھەموو تەمەن پيكەوھ بە ئارامى و ئاسوودەيى بژين.

زوربەي كەس ئەلّين كە ژنەينان لە ولاتى ئيمەدا و بە تايبەت لەو سال و سەردەمەي ئيمە تايادا بووين، وەك ئىستاي سلّيمانى و كوردستانيش نەبوو، كە كچ و كور بە سەربەستى لە شوئىنە گشتىيەكاندا يەكتر ببينن و لە بيروپا و تەبيعەتى يەك بگەن و شارەزا بن بۆ ماوھەيەكى دريژ.

ئەگوترا ژن ھينان وەك يانسىب وايە و ھات و نەھاتى تىدايە و كەس ناتوانيت لە ئەنجامەكەي دلّياييت.

بارى دارايى من، پاش خانوو فروشتن و كاسبىيەكى بچوك گەيشتبووھ ئەوھى جوړە روونىيەكى تىداييت. كە خانوويەكم گرت بەكرى بە ۱۸ دىنار و ۱۷۰۰ دىنارم تەرخان كەردبوو بۆ (ژن و مال) وەكو ئەلّين مال دروست كردن و جلوپەركى بوكتنى. بەم پارە كەمە مالمان پيك ھينا. ئىنجا ئەبيت بلّيم كە ھاوبەشم (پەخشانى مستەفای موفتى) ھىچ كۆسپىكى نەھينايە ريگاي ئەو مال پيكبەينانە و زۆر بە بەرزى ھاتەپيشەوھ كە بىرم نەچووھ و ناچييت. پەخشان كە لە ۱۹۷۷/۲/۲۲ بوو بە ھاوبەشى ژيانم نە ئەوسا و نە ئىستا گوئي نەدايە چەند و

چۆنیتی رادهی ژیان و ژنیکی زۆر به تهنگه وه هاتوو بووه له ناخۆشی و نهخۆشیمدا و کورد وتهنی دلسۆز و بهرهم بووه بۆ من و منالانی ههردوو کمان. من له یادی ژنهینانم دا ئه بیئت چاکه و خۆشه ویستی سه بیحه خانی خوشکی په خشان و کاکه ئه حمه دی میرزا غه فووری میزدیم بیرنه چیت. کاک ئه حمه د ته نها ئاوه لزاوام نه بوو به لکو برایه کی گهره ی ره وشت بهرز و خاوه ن مالی کراوه ش بوو بۆ ئیمه .

سه ره تاي ژن هينان

سه ره پای ناره زایه تیی هه ندیک له که سوکاری په خشان به بیانوی ئه وه ی من شیوعیم و فه رمانی له سیداره دانم له سه ر بووه، ئه م کاک ئه حمه د و سه بیحه خانه له جینگای خوشک و برا و خه زوور و خه سووی بهرز و به نرخی ئیمه بوون. له م خزمایه تیه تازیه ده دا ئه بیئت به تایبه تی باسی مامۆستا محمه د توفیق بکه م که له بهر ئه وه ی تاقانه و خۆشه ویستی دایکی بووه به (حه مه ی حه لار) مه شهوور بوو. مامۆستام حه مه ئه فهندی که له دووی سه ره تاییدا مامۆستام بوو، من بووم به ئاوه لزاوای واته به خزمیککی نزیک که به رده وام یه کترمان ئه دی. خۆی و

ئەختەرخانى ژنى كه هيچ كات له خوشكه كانم دورتر نه بوو ليمه وه جيگاي خوشيهه كي تازهم بوون. ماموستا له سالي ۱۹۲۲ له سليمانى له دايك بووبوو وه له ۲۰۰۶/۹/۴ كوچى دوايى كرد. ماموستا يه كيك بوو له وه گه نجانەى شارى سليمانى كه له سالي ۱۹۴۲ دا له گه له عه بدولواحيد نوري و نه عيم به دهوى يه كه م شانەى (ح.ش.ع) بوون له سليمانى. له سالي ۱۹۹۴ له ژماره ۵ى گوڤارى دواپوژدا چاوپيكيه وتنم له مبارهيه وه له گه لدا كرد و به دريژى ئه و ميژوووه رووناكهى ئه و سالانهى بو باس كردم.

ئىستا كه ئه م بيره وه ريبانه ئه نووسم، خاوهنى دوو كچ و دوو كوړم: زينو، زهريا، زرينگ، زينو كوړ و كچيكي ههيه: راسان و نارە. هه ر چوار مناله كه م له زانكو ده رچوون و زوربهيان خاوهنى شه هادهى به كالوريس و سه روو ئه وه شن له بازرگاني و ياسا و ئەندازياري و زانسته سياسيەكان. جيگاي دلخوشيشمه كه هه رچواريان ريگاي خویندنه وه و روشنبيريان گرتوو ته بهر و بربوواوه رى پيشكه وتنخوازيان ههيه و هه مووشيان زمانزان. يه كيك له ئاواته كاني من له بواري خيزانيدا ئه وهيه ئه م كوړ و كچانه م ريك بن له ناو خوياندا و ئه و دايكه دلسوژه شيان بو هه موويان هه ميشه به يه كگرتوويى ئه وان و مناليان دلخوش بيت. بو منيش ئاوات و ئامانجى گه ورم ليسان ئه وهيه بيجه له ريگاي نيشتمانپه روه رى و خوشه ويستيان بو هه ژاران، ئه و پرژه گه ورا نهى من دروستم كردوون به ره و پيشى ببه ن و له يه كيان نه ترازينن به تايبه تى ئه وانەى بو قازانج نه كراون وه ك پرژه خزمه تگوزارييه ته ندروستى و په روه رده ييه كان. په خشانيش هه ر به ته ندروستى باش و ميزاج خوشى بپاريزن چونكه دايكيكى يه كجار دلسوژيانه.

هه روه ها هيوام وايه له دواپوژدا پاراستنى ئه و كادر و فه رمانبه ره دلسوژانهى كاره كانمان كه پرژه كان له گه له خومدا به رپوه ئه به ن و به قه د پرژه كان ئه مانيش گرنگيان ههيه، بپاريزن و به هه موو شيوه يه ك دليان رابگرن بو وه فا بويان و به رده وامبوون و په ره پيدانى ئه م پرژه انهى رولى دياريان ههيه له پيشكه وتنى كوردستاندا.

راپه رینی ١٩٩١

من نامه ویت وهک میژوونوسه کان دریزه به هه موو لایه نه کانی راپه رینی مه زنی ١٩٩١ی کوردستان بدهم چونکه دهیان و سهدان کهس له به شداربووانی و له نیشتمانپه روه ران له زۆر لایه ن و گۆشه یه وه له سه ریان نووسیوه . من که بیره وه ریبی خۆم له م کتیبه دا ئه خه مه به رچاوی خوینه ره کانی له چه ند شوینیکدا مه به سستی خۆم له بلاوکردنه وه ی ئه م بیره وه ریبانه ده رخستوه ، بۆیه ئه مه ویت به کورتیبه کی پرمانا له هه ندی هۆ و رووداوه کانی و ئه نجامه کانی بدویم .

بۆ ئه وه ی نرخی گه وه ی راپه رینه که به به رزی و مه زنی رابگرم ، که تیروانین و سه رنجی خۆم له چه ند روویه که وه باس ئه که م ، له سه ره تاوه هه لسه نگانندی ئه و راپه رینه به کاریکی پیویست ئه زانم ئینجا هه ندیک سه رنجیشی له سه ر باس ئه که م .

راپه رین ئه نجامی تیکۆشانیکی دهیان سالی پیش روودانیتی ، هه ره له خه باتی سالانی پیش و پاش دامه زرانندی حکومه تی کوردستان به مه لیکیتی شیخ مه حمودی نه مر ، هه تا دامه زرانندی کۆماری مه هاباد له کوردستانی ئیران و له نیوان ئه و میژووانه و هه تا گه یشتن به شوپشی ١٤ی ته موزی ١٩٥٨ی عیراق ، کورد به شدار بوو له دهیان تیکۆشانی سه ختی رووبه پوو بوونه وه ی چه وسینه ره وه کانی چ به شیوه ی خۆپیشانان و راپه رین و مانگرتنی سیاسی و به ره له ستکردنی داموده زگا حکومییه کان به زۆر شیوه ی جیاواز بۆ داوای مافی دیموکراسی و نه ته وه یی خۆی و به بی پشوودان و ملکه چ کردن بۆ دوژمنانی . له سالانی ١٩٦١ی شه وه شوپشی کورد به جۆریکی نوی هاته کایه وه و قه له مبارزیکی گه وه ی تیدابوو له چاوه موو شوپشه کانی پیشوو له رووی ناوه رۆکه وه چونکه ١١ی ئه یلولی ١٩٦١ له سه ره تا دا وهک به ره له ستیکردنی ژماره یه ک ده ره به گ له کوردستاندا به رامبه ر یاسای چاره سه رکردنی کشتوکال پهیدا بوو ، ئه و یاسایه ی زه ویسی ده ره به گه کانی به سه ر جوتیاراندا دابهش ئه کرد . له هه مانکاتدا فه رمانزه وایی نیشتمانی عیراق به سه رکردایه تی عه بدولکه ریم قاسم ریژه ویکی

تاکرپه وی و نواندنی زه برونه نگی گرتبووه بهر به رامبه به هه موو ئه و ده نگانه ی که دیموکراسییان ئه ویست بۆ عیراق و عه بدولکه ریم قاسمیان له ئه نجامی دوارپوژیکی رهش ئاگادار ئه کرده وه که ئه و ریپازه ی به ره و حوکمی دیکتاتوری دوور له میلله تی ئه بات. ئه و کاته عه بدولکه ریم قاسم که وتبووه سه رکوتکردنی جوولانه وه ی نیشتمانی و دیموکراسیی کوردستان که خۆی له هیز و لایه نگرانی پارتی دیموکراتی کوردستاندا ئه بینیه وه، له هه مان کاتیشدا ریگای ئازادی ته نانه ت رۆژنامه گه ریی له حیزبی شیوعیی عیراقیش گرت و که وته راوانان و گرتنیان.

پارتی دیموکراتی کوردستان که مه لا مسته فای بارزانی سه روکی بوو و ئیبراهیم ئه حمه دیش سه کرتیری بوو که وته ناو هه لومه رجیکی ئالۆسکاوی سیاسی و چینایه تی و کۆمه لایه تییه وه، که له ئه نجامدا به وه لیی هاته دهره وه که ئه و جوولانه وه چه کداره سنوورداره ی دهره به گ و عه شایه ره کان بگریته ده ست خۆی و بیگۆرپیت به بزوتنه وه یه کی داواکه ری مافی میلله تی کورد له چوارچیه ی عیراقیکی دیموکراتدا. ئیتر شوپشی ئه یلول بووه ئه و شوپشه ی که رووبه ریکی فراوانی له ناوچه کانی کوردستانی عیراقدا گرته وه.

دوای کوده تای ۱۹۶۳ و ۱۹۶۸ ی به عس، ئامانجی ئه م شوپشه فراوانتر بوو، لیدان و کوشتن و برین و ته ختکردن و سوتاندنی دیهاتی کوردستانیش گه یشته ئاستیک که له میژوی کوردستان دا رووی نه دا بوو. جگه له هه ندیک پشودان به هۆی گفتوگۆکانی حکومه تی به غدا و سه رکرایه تی شوپشه وه نه بیته تا سالی ۱۹۷۵ ی شکستی گه وره ی شوپشی ئه یلول ئه م گه لی کوردستانه له ژیر زه برونه نگی سوپای عیراق و جاشی کورددا له ئازار و چه وساندنه وه و کوشتن و برین و له سیداره دانی رۆله کانیدا بوو.

دوای شکستی ۱۹۷۵ و سه ره له دانه وه ی شوپشی نوێ به هه موو لایه نه کانیه وه جویریکی دیکه له توندوتیژی دهستی پیکرده وه و به ته ختکردن و نه هیشتنی مرۆف و داروده خت و کشتوکال و ئازهل له پتر له ۴ هه زار گوندی کوردستاندا، شالاوه

دپنده فاشستییه کان دهستی پیکرده وه و گه یشته ئه و راده یه ی که کیمیا بارانی شار و شارۆچکه و دیهاتی کوردستان بۆ قه لاجۆکردنی ژیان له کوردستاندا بکریت. هه له بجه بووه ره مزى ئه و تیکۆشانه ی گه له که مان و حوکمی فاشستی به عسیش چوو دپری یه که می فاشسته کانى میژوو وه .

نامه ویت باسی شه پى ئیران و عیراق و شه پى که ندا و بکه م چونکه له میژوودا به دوینى ئه دریتته قه لاه م و منیش وه ک گوتم لیکۆلینه وه نانووسم، به لام ئه بیته کاریگه ریی شه پى که ندا و بۆ روودا وه کانى دواى ئه و شه په هه میشه له به رچا و بیته . کاتیک سوپای هاوپه یمانان به سه رکردایه تى ئه مریکا هیرشى هینایه سه ر هیزه کانى عیراق و له کوهیت ده ریبه پاندن و به ره و به غدا راوینان، له شاره کانى خواروو و ناوه پاستى عیراقدا راپه رپین به رامبه ر به داموده رگا ئیدارییه کانى حکومه ت ده ستى پیکرد . ئه گه ر ته رازووی بالانسه کانى سیاسه تى ئه مریکا لاسه نگ نه بووایه و سازشى له گه ل سهدام حسین نه کردایه ، راپه رپین یان هه ر ناویکی دیکه ی لى بنین به غداشى ئه گه رته وه و حوکمی به عس و سهدام له و ساله دا ته فروتوونا ئه بوو .

ئا له و بارودۆخه سیاسى و عه سه که ریبه دا له ناوچه کانى کوردستاندا شار له دواى شار راپه رپین ده ستى پیکرد و به هۆى ئه وه ی سه رکردایه تى راپه رپین ئاگادار و خۆ ئاماده کار بوون بۆ روودانى ئه م راپه رپینه و له یه که م چرکه وه هیرش کرایه سه ر هیزه کانى حکومه تى به عس له کوردستاندا و له چه ند رۆژیکدا له په لوپۆ خران . رق و کینه ی په نگخواردووی گه لیکی چه وساو ه ی ده ستى فاشسته کان و نۆکه ره کانیا ن بووه هیژیکى گه وره ی شۆرشگیزانه و ئه و رۆژانه ی راپه رپینی کوردستان چوو میژوو ی گه له که مان و گه لانی دیکه ی چه وساو ه و داپلۆسراوی ده ستى زۆرداران ه وه .

سه رکه وتنى هاوپه یمانان به سه ر له شکرى سهدام حسیندا وای کرد راپه رپین هه موو شاره کانى خواروو و ناوه پاستى عیراقیش له هه مان کاتى راپه رپینی کوردستاندا بگریته وه ، به لام له گه ل ریککه وتنى هاوپه یمانان به سه رۆکایه تى

هیزه کانی سوپای ئەمریکا له گه‌ل سه‌دامدا له ۱۹۹۱/۵/۳ راپه‌پینه‌کانی خوارووی عێراقی خسته به هیزشی درپدانه‌ی سوپای عێراق و چه‌کدارانی حیزبی به‌عه‌سه‌وه و ئەو شارانه‌یان خلتانی خوین کرد.

راپه‌رینی ۱۹۹۱ سه‌لماندی که زۆرداران هه‌رچه‌نده به‌هیز بن به‌لام که دوور بوون له جه‌ماوه‌ر و ژیانیان و سه‌ربه‌ستییان، له ئە‌نجامدا هه‌ر ئە‌پووخین و میژووش به‌پنجه‌وانه‌ی ئە‌وانه‌وه که سه‌ربه‌رزی بو‌ نیشتمانپه‌روه‌ران و تیکۆشه‌رانی رێگای نازادی ئە‌نووسیت، سه‌رشۆپی و ناپاکی له‌سه‌ر دوژمنانی تۆمار ئە‌کات.

هیزه‌کانی جه‌ماوه‌ر به‌ سه‌رپه‌رشتی و سه‌رکرده‌یی پیشمه‌رگه‌کانی کوردستان زۆر به‌ گورجوگۆلی و نازیانه داموده‌زگای حکومه‌ت و حیزب و نۆکه‌ره‌کانیان له کوردستاندا پامالی.

نه‌مانی فه‌رمانه‌ه‌وایی به‌عه‌س، نه‌مانی کوشتن و بپینی بی‌ ویژدانانه، نازار و ئە‌شکه‌نجه، قه‌لاچۆکردنی مرۆفی کورد به‌ پیر و گه‌نج و مناله‌وه، رووخاندن و سووتاندنی زیاتر له ۴ هه‌زار گوندی کوردستان بوو. به‌ واتایه‌کی کورترکراوه، به‌عه‌س بریتی بوو له هه‌ولێ له‌ناو‌بردنی کورد و چۆل‌کردنی کوردستان وه‌ک ولات و کردنی به‌ که‌لاوه‌یه‌کی ته‌خت کراو به‌جۆرێک که کونده‌به‌بووش هاواری لی‌ هه‌لبسیت. ئە‌و نه‌مان و رامالینه‌ی به‌عه‌س و نۆکه‌رانی و داموده‌زگا‌کانی گه‌وره‌ترین ده‌ستکه‌وتی گه‌لی کورده‌ نه‌ک له‌ سه‌ده‌ی بیست دا به‌لکو له‌ سه‌رتاپای میژووی گه‌لی کورددا چونکه هیچ دوژمنیکی کورد به‌و جۆره پاکتاوی خاک و مرۆف و داروبه‌ردی نه‌کردبوو.

من به‌ هه‌موو ئە‌و ره‌خنانه‌ی هه‌مه‌ له‌ هه‌ندی‌ رووداو و لایه‌نی راپه‌پین و د‌وای راپه‌پین و دامه‌زراندنی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان، لام وایه‌ هه‌مووی به‌ گشتی بچووکت‌رن له‌و بوومه‌له‌رزه‌یه‌ی دوژمنی کوردی له‌ کوردستاندا هه‌ژاند و ته‌خت و تاراجی رووخاندن.

سه رنج و ره خنه دواي سه رکه وتنی را په رین

وهك چه نديجار دووباره م کردووه ته وه که گه وره یی راپه پین و کاریگه ریتی بۆ سه ر نه وسا و دواپۆزی کوردستان له هه موو که موکوورپیه کان و رووداوه کانی مه زنتر بوون، به رامالینی دپنده ترین هیزی دوژمن به گه لی کورد له هه موو میژوویدا. به لام نه مه نه وه ناگه یه نیّت که ره خنه له هه ندیک لایه ن و له هه ندیک رووداوه نه گریّت که ره خنه کان یه کهم شت بۆ ده رخستن و تۆمارکردنی رووداوه نااسایی و نایاساییه کانه و دووه م بۆ دهرس وه رگرتنه له هه له کان بۆ دوویات نه بوونه وه و ریگای راست گرتنه بهر بۆ به ره وه پیشچوونی کۆمه لایه تی و یاسایی و شارستانیتی.

نه بوو سه رکه ردایه تیی راپه رین ریگریی ته وای بکردایه له وه هیرشه زۆرانه ی خه لک کردیه سه ر داموده زگا مه ده نییه کانی حکومه ت که له راستیدا مولکی میلله ت خۆیه تی، وهك دائیره کانی تاپۆ و دادگاگان و په روه رده و ..تاد و تالانکردن و سووتاندن، له زۆر شوین کار گه یشته ده سته سه رداگرنتی ئامیری زۆر ره وانه کردنیان بۆ ولاتانی دراوسی بۆ فرۆشتنیان که له وکاته دا زاواهی (ناویدی کردن) چوو هه ره هنگی زمانه که مانه وه. گه یشته نه وه ی هه رچی کیلی گه یاندن هه یه له نیوان شاره کاندا له ژیر زه وی هه لکه نریت و تالان بگریّت.

نه وه موو شوقل و ئامیری هه لکه ندن و ئوتومبیلانه به نرخی هه رزانیشه وه بۆ ماوه یه کی دووردریژ نه برانه دهره وه ی ولات و نه فرۆشران. به راستی نه مه گورزیکی گه وره بوو بازرگانه ده ست و دل پیسه کان له ئابووری کوردستانیان دا و نه وه کاره نا هه موارانه چینیکی تاییه تییان له وه جوړه که سه دژ به قانون و به رژه وه ندیی نه م ولاته به رپا کرد که بووه بنه رپه تیکی نوئ بۆ نه م گه نده لیبیه ی تا نیستا به چه ند شیوه یه که له ولاته که ماندا خۆیان نه نوین هه ر شوینه و هه ر کاته به به رگیکی تازه وه. من وهك ئابووریناسیک به نه رکی سه ر شانی خۆمی نه زانم بیجگه له بیره وه ریی، لیکۆلینه وه یه که له سه ر نه و قۆناغه بکه م له دهره فه تیکی تردا، که به شیکی له ژیر نه م ناوینشانه نه بیّت (لادیکان به ره و شار و شارستانی به رین یا شاره کان به ره و لادی و په یوه ندیی خیالیه تی).

له رپرهوری رۆژنامه نووسی و میدیاگهریدا

بۆ یهکه مجار له ژياندا له ساڵی ۱۹۵۹ که له پۆلی یهکه می کۆلیجی بازرگانی و ئابووری بووم له زانکۆی بهغدا، بههۆی ئاره زووی زۆرم له خویندنه وه و نووسین، و که دکتۆر عیزه دینی براشم له رۆژنامه ی (نازادی) بوو وه خویشم ئەندامی حیزبی شیوعی بووم، چومه رۆژنامه ی (نازادی) ی زمانحالی لقی کوردستانی حیزب که له هه مان باره گای رۆژنامه ی رۆژانه ی ئیتیحاد ئەلشعب (اتحاد الشعب) دا بوو، وه که هه له چن و وردبینی کۆتایی له چاپخانه ی (وهفا) ئەوه سه ره تای چوونه ناو کۆپری چاپ و چاپخانه و رۆژنامه نووسی بوو بۆ من.

هه ره له ساڵی ۱۹۶۰ دا وه کو پیشه ی رۆژانه که له وه زاره تی ئیرشادی عیراقی فه رمانبه ر بووم، له گۆقاری (عیراقی نوی) دا که به چه ند زمانیک ده ره ئه چوو، که سی سه ره کی بووم له گۆقاره که دا و هه روه ها له کاروباری وه رگێرانی کۆمه لیک بلوکراوه ی ئەو وه زاره ته .

له ساڵی ۱۹۶۰ دا یه کیتی لاوانی عیراق - لیژنه ی کوردستان داوایان له من کرد که به شدارییان بکه م له هه ندیک چالاکی راگه یاندندا. یه کیک له و کارانه که پیتم سپێردرا پیشکه شکردنی به رنامه ی (لاوانی کوردستان) بوو له ئیستگه ی به غدا به شی کوردی. هه فته ی جاریک من و کاک فه رهاد ئەحمه د ئەم به رنامه یه مان ئاماده ئەکرد و له ئیستگه ی به غداوه بلأومان ئەکرده وه. زوربه ی به رنامه که له سه ر ده نگوباسی یه کیتی لاوان و ده سته وته کانی ریکخراوه که بوو بۆ لاوانی کوردستان و عیراق.

به رپوه به ری گشتی ئیستگه ی رادیۆی به غدا زه عیم وه حید بامه رنی بوو، پیاویکی نه زان بوو له رووی رۆشنبیری و راگه یاندن و سیاسه ته وه. ئەبوو به رنامه کان پیش پیشکه شکردنی بخوینتته وه و ئیمزای بکات ئەوسا ئیمه بیخوینینه وه، هه رچی به دل نه بووایه ئەیکوژانده وه. منیش ئەمگوت باشه، به لام له خویندنه وهیدا له ستودیۆ هه موو ئەوانه ی ئەو به دلی نه بوو، ئەمخوینده وه. که به وه ی زانی برپاری دا ئیتر پی نه که یه وه به و دامه زراوه یه دا و ئەو به رنامه یه وه ستینرا.

له سالانی ۱۹۶۸ تا ۱۹۷۵ نووسهر و وهرگیژی سهره کی ریگی کوردستان و تهریق ئەلشعب (طریق الشعب)ی قیاده ی مەرکه زی بووم به ههردوو زمانی کوردی و عه ره بی. ئەم کارانه زیاتر مێشکیان کردمه وه و به ره و خویندنه وه ی هه مه جو ره ی کتیب هانی دام، چونکه نووسهر یان وهرگیژ ئەگه ر راده ی خویندنه واری یا زیاتر بلێین روونا کبیری نه بیته، ئەوا له مهیدانی رۆژنامه نووسی و راگه یاندندا سهرکه وتوو نابیت. له سالی ۱۹۹۴دا و پاش په یوه ندی کردن به چه ند براده ری رۆشنبیر که تیگه یشتنمان و بیروبا وه پیمان زۆر نزیك بوو له یه که وه و تیروانیمنان ده باره ی ئیستا و دوا رۆژی سیاسی ولات و به تایبه تی باوه ربوونمان به ریگی راستی

مامۆستا حه مه ئەمین حه سه ن

سۆشیا لیزم بۆ هه موو مرقایه تی وه ک یه ک و ابوو، گه یشتینه ئەو ئەجامه ی که (گۆقاری دوا رۆژ) ده ربکه یین. له گه ل مامۆستای مه زمان کۆچ کردوی له یادنه چووم هه تا هه تایه، کاک حه مه ئەمین حه سه ن و مامۆستا فوئاد قه ره داغی که هه ردووکیان به رۆشنبیری گه وره ناسرابوون و خاوه نی ئەزموونی دیار و به نرخ بوون بریاری ده رکردنی گۆقاری دوا رۆژمان دا. حسین عارفی هاوړی دیرینیشم به شدار بوو له هه ندی رووی ئەم بریار و چالاکیه ماندا.

له ژماره دووی دوا رۆژدا، نامه یه کی هاوړی ئازیزم د. ئیبراهیم عه لوی - سکرتهیری (ح.ش.ع) قیاده ی مەرکه زی تی دایه، له بهر گرنگی نامه که و له و کاته دا ده رکه وتنی په یوه ندی به رده وامی هه ردوو کمان، به باشم زانی ده قی ته وای ئەو نامه یه له م لاپه رانه دا بلاو بکه مه وه:

برايانى دەستەى نووسەرانى گۇڧارى شكۇدارى دوارپۇژ

لەگەل دەرچونى گۇڧارى دوارپۇژ لە سەرەتاي سالى ۱۹۹۴د، سلاو و پېرۇزبايى خۇمتان پېرادەگەيەنم. خوازىارى دەستكەوت و پېشكەوتنى گۇڧارەكەتاتم لە ئەنجامدانى پەيامە پېرۇزەكەيدا، بە ھەلگرتنى ئالاي بىرى پېشكەوتنوخوازانە و داكۇكىكردن لە مەسەلەكانى گەلى عىراق بە گشت نەتەوہ و لايەنەكانىيەوہ، بەتاييەتى، مەسەلەى گەلى تىكۇشەرى كورد. ئەم دەستپېشخەرىيەتان مايەى خۇشحالئ و پشتگىرى شەيدايانى نازادى و پېشكەوتن و سۇشالييزم و لايەنگرانى مەسەلەى رەواى گەلى كورد ئەيىت.

دوارپۇژ لە بارودۇخىكى ميژويى تاييەتى و لە وەرچەرخانىكى گرنكى رەوتى گشت مرۇقايتيدا، دەر دەچيىت.

ئاشكرايە ئەم چەند سالەى دوايى، ھەرەسەينانى سيستەمى سۇڧىتى و قەيران (نەزمەى) بىرى سۇشالييستى و، شلەژانىكى گشتى لەو سيستەمە سياسى و ئابووربيەى لە كۇتايى ھەردوو جەنگى جىھانى يەكەم و دووہمەوہ بەسەر جىھاندا زالبوو، بەخوۋە دى. ديارە ئەم رووداوانە، بە شىوہيەكى زۇر توندوتىژ، لە عىراقدا، زياتر لە ھەر ولايتىكى ديكە، لە جەنگى ئەم دواييەى كەنداو و، لە ئاكامەكانيدا و لە ئەنجامە راستەوخۇكانى بارودۇخى نوئى جىھاندا رەنگياندايەوہ.

زۇر ئاسايە، ئەم ھەژانە سياسىيانە لە جىھاندا گۇرانكارى گەورە لە ھۇشيارى و بىر و ھەلويستى مليۇنەھا كەسدا بکەن؛ رامان و پرسىيار و چەواشەيى فيكرى بجنەوہ. بىنگومان ئەم حالەتانە ماوہيەكى دوورودرېژ دەخايەنن؛ چونكە لەگەل ئەوہشدا كە زۇر لە سەلمىنراوہكانى ماوہى پېشوو بەلاوہ نراون و ئەو خۇشخەيالييانەى بېرۇكراسيى رزىوى حوكمرانىيى بە ناوى سۇشالييزمەوہ پىشەبەستەن رەوينەوہ، بەلام ھىشتا ئەم ھۇيانەى كېشەكەيان ناوہتەوہ، نەك ھەر لە ناستى جەماوہرى گەلدا بەلگو بۇ زۇر كەس لەوانەى خۇشيان بە ھۇشيار دەزانن و لە مەيدانى خەباتى شۇرشگىپرانەدا كاردەكەن، روون نين.

بۇيە كارى فيكرى سۇشالييستى و ديموكراتى ئەركىكى بەپەلەيە و كەسانى خاوەن فيكرى پېشكەوتوو دەخاتە بەردەم ئەركىكى بىنچىنەيى وەھا كە شياوى كۇششىكى بەردەوام يىت.

له نیوان مهسهله فیکریه نوییه کاندا کۆمه لیک مهسهله دهرده کهون وه که مهسهلهی دیوکراسی، که بۆ ئیستا و دوارژیش بایه خیان ههیه. له بهر شه به بی زامنکردنی بهدیلی دیوکراسی که توانای ژیان و خو راگرتنی له بهرامبهر گوشاری دهره کی و ناوه کیدا هه بیته، ناتوانریت پشت به رووخاندنی سیسته مه دیکتاتوریه کان به ستریت، ههروهها سادهترین مافی سیاسی و نه ته وایه تی زامن ناکریت و، له ناکامدا هه هه ولداینک بۆ گۆرانکاری سیاسی نه بیته کاریکی رووکهش و له وه تیپه ر ناکات که تا قمیکی خوینرپه ژ جینی تا قمیکی دیکه ی خوینرپه ژ بگرته وه و گه لیش له ژیر سایه ی سه رکوتکاری و حوکمی به هه وه سدا به بیبه شی له مافه سه ره تاییه کانن مرؤف بمیته وه.

نه گهر چی چه ندین لایهن مهسهله ی دیوکراسییان خسته وه ته روو وه له ناوه نده بالاکانی دیپلوماسی نیوده وله تیدا ده گوتریته وه، به لام هیشتا له واقعی سیاسی ولاته دواکه وتوه و کانه وه، له وانهش له واقعی ولاته (سۆشالیسته کانن) جارانه وه، دووره. بینگومان دیوکراسی بۆ ولاتیکی وه کو عیراق له جوغزی ناره زوویه کی خه یالی دهرناچیت چونکه به جددی و راشکاو به رهنگاری حه قیقه تی نه م کیشه یه ناکریت ؛ هۆیه کانیش ته نها هه ر زۆرداری و دهسه لاتی تاکه که سی رژیته فه رمانه واکان نین له و ولاتانه دا یان بۆ جددی نه بوونی جوولانه وه کانن ئویوزیسیون (معارضه) ناگه رپته وه، به لکو په یوه ندیی به لیلی کیشه ی دیوکراسی و مه وادی توانای به دیهینانی له ولاتیکی ناسه رمایه داری په ره سه ندرودا هه یه. نه بیته سه ره تا شه وهش بلین که ته نها گه شه کردنی سه رمایه داری سیسته میکی سیاسی لیبرالی ناسه پینیت. میژووی سه رمایه داری له ئەلمانیا و ژاپون و دیارده ی گه شه کردنی بیته ندازه ی شه مرۆی پیشه سازی له ولاتانی رۆژه لاتی دووردا شه دهرده خهن. شه وه ی که دیوکراسی له هه ندیک ولاتی رۆژئاوای وه که بریتانیا و فره نسا و ولاته یه کگرتوه کانن شه مریکادا به دیهات، هۆیه که ی بۆ پیدایسته یه نابووریه کانن گه شه کردنی سه رمایه داری له نیوان که رته تایه تیه کانن سه رمایه و بازاری سه رمایه داریی نازاده وه گه شه ی کرد. شه مهش کیپرکی نازادانه ی، وه که هۆیه که بۆ به دیهینانی لیوه شاهه یی (کفاته) نابووری، ده خواست.

سەبارەت بەو ۋىلاتانەى مېژوۋىيە كى دېرىنيان لە ناۋەندىتى دەۋلەت و دەستېرىشتى بەسەر كۆمەل و بەرھەمھىناندا ھەبوو ۋەك چىن و ژاپۇن و ناچەى ئىسلامى و ھەندىك ۋىلاتى ئەۋروپايى ديار ۋەك رۇسىيا و ئەلمانىا... ھتد، گەشە كەردنى سەرمایەدارى تىياندا بە رۆلى بنچىنەى دەۋلەتەۋە لە ھەردوۋ كارى بەرھەمھىنان و دابەش كەردندا، گىرى خواردبوو. لەم ۋىلاتانەدا، لە چوارچىۋەى سەرمایەدارىدا، بەدېھىنانى دېموكراسى ئاسان نەبوو. سىستەمە پەرلەمانىيە كانىشيان بەھۆى ھۆكارە دەرەككىيە كانەۋە پىكھاتىبون. ئەم راستىيە دۋاى ھەرەسھىنانى سىستەمى سۆقتى لە رووسىادا بە ئاشكرا دىاربوو، كە نەبوونى بنەما كۆمەلايەتى و سىياسىيەكانى سىستەمىكى سەرمایەدارى شىۋە خۆرئاۋايى ھۆى راستەقىنەى نابوتىي ئەو تاقمە سىياسىيانە بوون، كە لە چەندىن سالى رابردوۋدا ناۋەندى دەسەلاتىيان لە مۆسكۆدا بەدەستەۋە بوو. ئەم راستىيە سەرەتايىيە لەلای دەزگا سىياسى و ئەكادىمىيە بالاكانى وىلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكى، تەننەت يەكەم جار، ديار نەبوو؛ بەلام ئىستا ديارە و خەرىكەن جەنگىكى ساردى نوئ نامادە دەكەن. ئايا ئەمە واتاى ئەۋە دەگەيەنەت كە ھەرگىز دېموكراسى لە ۋىلاتىكى ۋەكو رووسىا يان لە باروۋخىكى نىك لىمانەۋە - ۋەك عىراق - بەدى نايەت؟

بىروا ناكەم ۋەھا بىت، بەلكو من ۋەھاى ئەبىنم كە دېموكراسى لەم جۆرە ۋىلاتانەدا سىستەمىكى سۆشالىستى دەخاۋزىت، نەك لە شىۋەى سۆقتى، بەلكو بە پىي ئەۋ ھەلومەرجەى باروۋخى مېژوۋىي ئىستا دەپرەخسىنەت و لەلایەن ئەزمونى ھەدوۋ شۆرشى سۆقتى و چىنى لەخۆيدا كۆبكاتەۋە و لەلایەكى دىكەۋە ئەۋ شۆرشە زانستىيە ئىستا لە ھەلومەرجى داروۋخانى ھىزە سەرمایەدارىيە گەرەكاندا پىادە بوۋە، لەبەرچاۋ بگرت.

سەلماندى ئەم بۆچوۋنە، ئەۋ پىسارە بە مېشكدا دەھىنەت كە ھۆى سەرنەكەۋتنى سۆشالىزمى سۆقتى و پەپرەۋ نەكەردنى رىبازى دېموكراسى لە ژيانى سىياسىدا چى بىت؟ بەلى ئەمە پىسارىكى بەجىيە. لە دىدگای منەۋە ئەۋە بۆ مەھالېۋونى سۆشالىزم ناگەرېتەۋە بەلكو بۆ پىنەگەشتىنى فىكرى سۆشالىستى دەگەرېتەۋە كە لە پىداۋىستى دېموكراسى ۋەك بنچىنەيەكى پابەند بە سۆشالىزمەۋە تىنەگەشتىبوۋ لەبەر ئەۋە ۋەھا

بۆی ده چون که دیکتاتوریی سیستمی (سۆشیاالیستی)ی فه رمانره و دیکتاتوریی پرۆلیتاریا دهرته بریت و شه راستیه یان فه رامۆش ده کرد که ده ولته تی خاونداریی هۆیه کانی به ره مه پنان، جا شه ده ولته ته هه رچۆنیک بیته، ده ولته تی چینیک کۆمه لایه تی ته بیته یان له جیی چینیک خاوندار و له هه مان کاتدا فه رمانره و شه بیته. له م حالته شدا وازه پنان له ئیمتیازاتی سیاسی و ئابووری به حوکمی بانگه شه ی راگه یاندنه کانی له بهرزه وه ندی شه ده ولته ته نییه.

شه مرۆ ساویلکه یه تی له وه دا خۆی شه بینیت که باوه ر به بانگه شه ی (پوکانه وه)ی ده ولته له گه ل بنیاتنانی سۆشیاالیزمدا بکریت، پاش شه وه ی میژووی شۆرش سۆقیته ده ولته تیکمی مه رکه زیت و خۆسه پینتری له تزاریم (القیصریه) به خۆوه دی.

سه ره نجامی کاری دوو نه وه پتر له بنیادنانی (سۆشیاالیستی)دا گه لانی سۆقیته رووتکرده وه له هه رچی هۆ و ئاره زوویه ک هه یه بۆ بهرگریکردن له سۆشیاالیزم. سۆشیاالیزمی که نمونه ی وه کو بیریا و بریجنیف و دوای شه وانیش گۆرباچۆف و یه لئسینی لپرسکا. له بهر شه وه من وه های شه بینم که جه ختکردن (تاکید) له سه ر مه سه له ی دیموکراسیی ناویته به دادی کۆمه لایه تی وه ک بنچینه ی هه ر خه باتیک سۆشیاالیستی، سه رکه وتن شه نجامی شه بیته و خزمه تی جه ماوه ری زه جمه تکیش ده کات.

باری ئیستای عیراق چۆنه؟

به پتویستی نازام بارودۆخی ئیستا بجمه روو و ئاماژه بۆ شه هۆکارانه بکه م که به م بارودۆخی گه یاند، چونکه ئیت سرورشتی سیستمی فه رمانره وا و شه دۆخه جیهانییه ش که هیشتوویه تییه وه و درپژه به ژبانی ده دات روون و ئاشکران. ههروه ها ره نگه شیکردنه وه ی شه و سیاسته جیهانییه گونجاو نه بیته، که له عیراقدا، وه ک خالی یه کانگه ربوونی زوربه ی بهرزه وه ندیه نیوده ولته تییه جیهانییه کان، جیی خۆی کردۆته وه. به لام پتویسته ئاماژه به دوو خالی گرنگ بکه م: یه که میان شه وه یه که بارودۆخی ئیستای عیراق ناساییه و له هیمنی و دامه زراوی به دووره، له بهر شه وه ده شپته رووبه رووی

چەندىن ھەژانى گەورە بېيتەوہ ؛ چەندىن ھەژان كە رەنگە بە پېتى ئەو روالەتەنەى ديارن نەتوانرېت پېشېبىنى بىكرېن، بە تايبەتى، ھاوسەنگىي ھېزەكان و ئەو پەيوەندىيە دەولەتتايانەى بە بەردەوامى بارودۆخى ئىستايان راگرتوہ، روو لە گۆران و داھىزانە. دووہم خال، كە لە دىدگاي منەوہ گرنگترە، ئەوہىيە بو كېشەكەى ئىستا چارەسەر بدۆزىتتەوہ دوای ئەوہى راستى بارودۆخەكە ئاشكرا بووہ و ھەموو گەل بە دەست بارى گرانى ئەو بە شەينەتى و برسېتتېيەوہ دەنالېتن كە ئەم جەنگەى دوایى كەنداو، سەرەپراى داپلۆسېن و تېرۆر و زەوتكردنى سادەترىن ئازادى و مافى مرۆف، بۆيانى بە جېھېشتوہ. چى پېويستە؟ يەكەم: پېكھېتايانى بە دىلېتكى نىشتىمانى دىموكراتى بو ئەم بارە، لەبەر ئەوہى گۆرەپانى ئۆپۆزىسيۆنى سىياسى عىراق ھېشتا ھەر چۆلە ئەبېت ھەول و كۆشش بو پىادەكردنى ئەم بەدىلە بدرېت.

كە دلېين ئۆپۆزىسيۆنى عىراق لە ئارادا نىيە ماناي نكوولېكردن لەو (ئۆپۆزىسيۆنە) نىيە كە دەزگاكانى راگەياندى دەولەتان جاروبار باسى لىوہ دەكەن. بەلام ئەم (ئۆپۆزىسيۆنە) پابەندى ئەو بارودۆخە دەولەتتېيەكە بوونى پېبەخشيوہ. ئەو بارودۆخەش بە پېچەوانەى ماناي وەزعى ئىستاي عىراقەوہ نىيە، بۆيە ئەم (ئۆپۆزىسيۆنە) لە ھاوكېشەى سىياسى عىراق دەچېتە دەرەوہ و راگۆرېنەكانى ئەم دوایيەى بوارە دىپلۆماسى و نەوتىيەكان خەرىكن ئەو پەرى سوودى نېودەولەتتېى داواكراو، يان ئەوہندەى بە كەمترىن خەرجى مومكېنە بە دەستى دەھىنن و، ھەلوېستى توندى ئەمرىكا رووبەرووى ھەلوېستى ئاشكرا ئەبېتتەوہ بەتايبەتى پاش ئەوہى بەرەى دىپلۆماسى نىو ئەندامە ھەمىشەبىيەكانى ئەنجومەنى ئاسايشى نىو دەولەتتېى درزى تېبوو.

ئا لەم بارودۆخە نوئىيەدا گەل ئەبېتتە ھېزى راستەقىنە و گۆرانكارى ئەبزوينېت. بەلام بزوتنەوہى ئەنجامدەرى گەل لە بۆشايىدا پېكنايەت بەلكو پېويستى بە تەوہرەيەك ھەيە لە دەورى كۆبىنەوہ. تەوہرەيەك باوہر پېكراو و شاھىنى رېزى جەماوہر بېت، بۆيە ناتوانرېت پشت بەو توخم و جەستە ساردبووہوانە بەسترېت كە لە سازشە نىو دەولەتتېيەكاندا سواون.

ئوهی من بانگه شهی بۆ ده کهم پیکه پینانی ئیتیلانیکی هیزه چهپ و پیشکه وتنخوازه کانه. ریکخستی کار و یه کبونی توانایانه له پیناوی بهر یه که نیشتمانی یه کگرتووی فراواندا که گشت ره وته نیشتمانییه کان بگریته وه به جیاوازی فیکری و ناسنامه ی نه ته وایه تی و ئاینیه کان. به مه گه لی عیراق به گشت لایه نه سیاسی و نه ته وایی و ئاینیه کانیه وه ده توانیت به دیلی سه رکه وتوو بۆ بارودۆخ و سیاسه تی ئیمپۆ دابین بکات.

به بۆنه ی ده رچوونی گۆقاری دواړۆزه وه جاریکی دیکه پیروزیایی ئهم ده ستپیشخه ریه تان لیده کهم. هیوادارم چرایه کی بری پیشکه وتنخوازی و دیوکراسی و پشتیوانیکی نوئی خه باتی گه لی کوردی تیکۆشه ر بیت.

ئیراهیم عه لاوی

١٩٩٤

* * *

گۆقاری دواړۆز به لای منه وه پیناگرتن و سووربوون بوو له سه ر ریبازی فیکری و ئه خلاقیی خۆم که بۆ هاوړپیانم ده رکه ویت ئیمه له سه ر هه مان رینگای تیکۆشان به رده و امین، هه روه ها هه ردوو برا، مامۆستا هه مه ئه مین هه سه ن، به دریزایی ژیانی ئه ندام بوو له حیزیدا و له جیا بوونه وه شماندا کادری ناسراوی قیاده ی مه رکه زی بوو، هه وره ها کاک فوئاد قه ره داغیش له سه ر هه مان ره وت و تیگه یشتنی سووشیالیزم بوو وه تیکۆشه ریکی به ئه زموونی ئه م ریبازه بوو.

گۆقاری دواړۆز وه ک میژوو یه کهم ژماره ی له کانونی دووه می ١٩٩٤ دا ده رچوو شه شه م ژماره ش له کانونی یه که می ١٩٩٨ دا گه یشته ده ست خوینده وارانی. هه رچه نده ته نیا شه ش ژماره ی لی ده رچوو، به لام وه ک ناوه پۆک و هه ولدانیکی تر له به رده و امبوونی به رنه دانی ریبازی فیکری و سیاسی خۆماندا له کتبخانه ی کوردیدا جیگایه کی بچوکی گرت.

ئەم گۆفاره پېر بوو له وتاری به نرخی فیکری و سیاسی و بیروباوهری مارکسیزم - لینینیزم له کاتیکی وه هادا بوو به پئویستمان زانی خوینده واران بزنان بهرده و امین له سه ره ئه و بیروباوهره بیجگه له سوودی بو هه وادارانی ئەم ریگا به نرخیه . ههروهها ژماره یه ک نووسه ری نزیك ئەم بیروباوهره شی هیئایه وه نزیك خۆی و چهنده ها وتاری به نرخیان تیدا بلأو کرده وه .

هه ره له م چوارچۆیه شه دا ئە بیئت چاپخانه بچکۆله که ی (سه فوه ت) له یاد نه که م که به ناوی باوکه وه ناوم نا، بیجگه له شه ش ژماره ی گۆفاری دواړۆژ، ژماره یه ک کتیبیشم پی له چاپ دا .

ههروهها وه ک یادگار یکی خۆشی شاعیری گه وره و سیاسی و هونه رمه ندی داهینه ر حه مه سالح دیلان هه ره به م بۆنه یه وه ئە خه مه وه یاد و به رچاوی خوینه رانی ئە م نامیلکه یه ی خۆم که له ژماره (۵) ی ته موزی ۱۹۹۸ ی گۆفاری دواړۆژدا بلأو کرایه وه . ئە م هه لبه سته ی ماموستا دیلان، که له ه یچ شوینیکی تر دا بلأو نه کراوه ته وه، له سه ر داوای من به خه تی خۆی بو ی نووسیمه وه . له گه ل را و بۆچوونی جیاواز له سه ر ستالین، هه لبه سته که شاکاریکی گه وره ی دیلانه و نرخیکی میژوویشی هه یه :

بۆ مه رگی رابه ریکی کۆمۆنیستی

حه مه د سالح دیلان

قه لای نازادی	پیشه وای به رزی چینی کریکار
مۆسیقای شادی	تیری ناراسته ی دلێ سته مکار
به رامبه ر به شه ر	نالآ هه لگری ناشتی جیهان
گه نجی عیلم و فه ر	چرای رزگاریی ریگه ی میلله تان
کیوی زانیاری	باوکی دلسوژی ملیونه ها که س
ناشکرا و دیاری	ری پیشانده ری ئاین و مه به س
بۆ شه وی تاری	تیشکی زی پینت چرای کوردستان
جریوده داری	ئه ستیره گه شه ی ئاسۆی نیشتمان

* * *

مردن له ناستت لیوه له ره ی بوو	پرس کهن له مردن
به رۆژ و به شهو چه رمه سه ره ی بوو	بۆ زه فه ر بردن
چۆن ویرای توخنی چریسکه که وێ	وا به ئاسانی
یا وهک په روانه رووناکی ئه دی	بۆ ریگاوبانی
ئه بی مردنیش که تیگه بی لیّت	بالێ شکاوه
هه لئه پرووزی بگاته ناو جیّت	خه یالی خاوه
بۆیه وا توانی به کورنوش بردن	بگاته بهر پیّت
بگاته راستت به ئارهق رشتن	بگاته ناو جیّت

* * *

ههنگاویکی نوێ له کاری راگه یاندن و روشنبیرییدا

نوێترین ههنگاوی من له کاری روشنبیری و راگه یاندن، ئه وه تا زیاتر له سالیکه دهرفه تیکی ترم دهستکهوت بۆ دامه زانندنی دهزگای (دواپۆژ - بۆ رووناکییری و راگه یاندن) که سالیك به سه ر دامه زانندیدا تیده په ریّت. ئه مجاره یان ئه م دهزگایه به هاوکاری سه ره کیی نووسه ر و بیرمه ندی ناسراو دکتۆر شیرکو عه بدوللای هاوپیّم هاته مه یدانه وه که بریتییه له سایتی دواپۆژ و رادیوی دواپۆژ و بلاوکه ره وه ی کتییی هه لبژێردراو بۆ به شدارییکردن له گه یاندنی نوێترین بابته ی روشنبیری و چاوگیژانه وه به بابته ی میژوویی تایبهت به میژووی کورده وه که تا ئیستا نه که وتبیّه بهردهم خوینه ری کورد. به هیوای په ره پیدانی ئه م ریبازه نوییه که خزمه تی فیکری پیشکه وتخواز بکات له پیناوه ره وه پیشچوونی گه له که مان.

* * *

بهشيك له كارمه‌ندانى دهزگای روناكبيرى و راگه‌ياندنى دواړوژ، ٢٠١٧

به لگه كان

قه سام شهرعى كه په يوه ندييه خيزانيه كانى مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى و
حاجى مه لا ره سولئ ديلئزه روون نه كاته وه:

التاريخ: ١٩٤٨/٤/١٩	محكمة الشرعية السليمانية	العدد
٩٤٨/٩٨		٩٤٨/١١٧

ان من سكان محلة دركزين الشيخ فتاح ابن الشيخ محمد خان توفى منذ خمسون
سنه بلا زوجة عن اولاده الشيخ عبدالرحمن و الشيخ عزيز و الشيخ قادر و الشيخ
محمد امين و الشيخ عارف و امه و حبسه ثم توفى المزبور الشيخ عبدالرحمن منذ
خمس واربعون سنة عن اولاده الشيخ رشيد و الشيخ شريف و الشيخ محمد .. و
خديجه . ثم توفى الشيخ عزيز منذ اربعون سنة بلا زوجة عن اولاده الشيخ توفيق و
الشيخ صالح و الشيخ خالد ورعنا و امه وسلمى و خورشيد ثم توفى المزبور الشيخ
قادر في عين السنة بلا زوجة عن اولاده أحمد و تمينة و ايساف و امه و مينا و رعنا و
غونجه . ثم توفى المزبور الشيخ محمد أمين منذ ثمانية و ثلاثون سنة عن اولاده
الشيخ سعيد و الشيخ كريم و الشيخ احمد و رعنا و بيروز، و امه و شيرين و صافيه،
ثم توفيت المزبوره ، صبيحه شيخ فتاح منذ خمسة و ثلاثون سنة عن اولادها ملا

توفيق المتولد من زوجها المتوفي حمه آغا سليمان و عطيه من زوجها المتوفي الاخر
الشيخ سعيد وفهيمه من زوجها المتوفي الاخر خضر، ثم توفي المزبور الشيخ امين
الشيخ فتاح في عين السنة عن اولاده الشيخ عبدالله الشيخ جلال و رعنا و خورشيدة،
ثم توفيت المزبورة خورشيدة بنت الشيخ محمد ابن الشيخ فتاح بلا زوجة من ابنها
المنفرد حمه رشيد ابن ملا توفيق بن سليمان. ثم توفيت امينة بنت الشيخ عزيز ابن
الشيخ فتاح في عين السنة بلا زوجة عن ولديها محمد و رحمة من زوجها السابق
رستم. ثم توفيت المزبورة خورشيدة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح منذ ثلاثين
سنة عن زوجها الحاج عارف بن مصطفى واولادها منه محمد اديب و احمد و عاصمة،
ثم توفيت المزبورة سلمة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح من عين سنة عن ابنها
المنفرد محمد بن زوجها المتوفي شريف، ثم توفي المذكور الشيخ خالد ابن الشيخ
عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين الشيخ
توفيق و الشيخ صالح و رعنا. ثم توفي المزبور الشيخ توفيق ابن الشيخ عزيز منذ
ثمان وعشرين سنة عن شقيقه المزبورين الشيخ صالح و رعنا. ثم توفيت المزبورة
رعنا بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة عن زوجها الحاج ملا رسول
و اولادها منه ملا محمود و ملا مصطفى و نجم الدين و حفصة. ثم توفي المذكر الشيخ
صالح ابن الشيخ عزيز منذ خمس و عشرون سنة عن ولديه الشيخ رشيد و عطية، ثم
توفي المزبور الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن في عين السنة عن ابنه المنفرد
جاسم. ثم توفيت المزبورة غنجة بنت الشيخ قادر ابن الشيخ فتاح في عين السنة عن
بنتها المنفردة امينة المتولدة من زوجها المتوفي احمد بن حسن ويس و اشقائها
المزبورين الشيخ احمد و تمينة و ايساف و امنة و مينا و رعنا. ثم توفي المزبور
الشيخ احمد أبن الشيخ قادر في عين السنة بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين
و عمه المزبور الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح ثم توفيت المزبورة عطية بنت الشيخ
محمد امين ابن الشيخ فتاح منذ اثنين وعشرين سنة عن اولادها حسن و حمه غريب و
رعنا المتولدين من زوجها السابق محمود بن شيخة. ثم توفي المزبور حسن بن محمود

شيخة في عين السنة عن زوجته خديجة بنت الشيخ عبدالرحمن وولديه فائق وبهيه بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين الشيخ كريم و الشيخ سعيد رعنا وابنة و شيرين. ثم توفي المزبور الشيخ كريم ابن الشيخ محمد امين بلا زوجة و ولد في عين السنة عن اشقائه المزبورين الشيخ سعيد و رعنا و أمينة و شيرين. ثم توفيت المزبورة شيرين بنت الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح منذ عشرين سنة عن ابنها المنفرد رسول بن حسين. ثم توفيت المزبورة امينة بنت الشيخ فتاح في عين السنة عن زوجها أمين بن جاسم بك واولادها. منهم خسرو و ثم توفي المزبور خسرو بن امين بك تسعة عشر سنة عن والده المزبور امين بك و زوجته بهيه بنت جميل ابنه المنفرد منها محمد نجيب ثم توفيت المزبورة اجى بنت امين بك عن والدها المزبور امين بك و بنتها المنفردة آتوله المتولدة من زوجها السابق حسن آغا ثم توفي المزبور امين بك في عين السنة عن ولديه المزبورين خالد و جميلة ثم توفي المزبور الشيخ محمد ابن الشيخ عبدالرحمن منذ ثمانية عشر سنة عن زوجته رحمة بنت الشيخ سعيد وابنه المنفرد الشيخ لطيف. ثم المزبور الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح في عين السنة من زوجته امينة بنت نور محمد واولاده نجم الدين و عاصمة و حصفة و عطية و صبرية و فاطمة ثم توفي المزبور الحاج ملا رسول عن زوجته عطية بنت الشيخ سعيد المزبورة واولاده ملا احمد و ملا محمود و ملا مصطفى و نجم الدين و حفصة ثم توفي المزبور ملا توفيق بن سليمان منذ عشرين سنة تقريبا عن زوجته سلمة بنت الحاج عزيز واولاده حمه رشيد المزبور و عبدالله و محمد و احمد و جميلة و خانم، ثم توفيت المزبورة مينا بنت الشيخ قادر عن زوجته حمه امين منصور وابنها المنفرد منه صابر، توفي المزبور صابر بلا زوجة و ولد عن والده المزبور حمه امين بن منصور ثم توفيت المزبورة رعنا بنت الشيخ محمد ابن الشيخ فتاح ثمان سنين بلا زوجة و ولد عن شقيقها المزبورين الشيخ عبدالله و الشيخ جلال ثم توفي المزبور الشيخ عبدالله الشيخ محمد منذ سبعة سنين عن زوجته فهيمة بنت ملا غفور و شقيقة المزبور الشيخ جلال ثم توفيت المزبوره فهيمة بنت ملا غفور منذ ست سنين عن شقيقها

محمود ملا غفور ثم توفي المزبور الشيخ رشيد ابن الشيخ عبدالرحمن ابن الشيخ فتاح منذ اربع سنين عن شقيقته خديجة وابن اخيه الشيخ لطيف ابن الشيخ محمد ابن الشيخ عبدالرحمن و جاسم ابن الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن ثم توفي المزبور الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد و امين ابن الشيخ فتاح عن زوجته حنيفة بنت حمهى بكر و عائشة بنت حسين بك و اولاده عثمان و على و فهيمة و خاور و صبيحة ثم توفيت المزبوره فهيمة بنت مام خضر منذ سنة واحدة بلا زوج و ولد عن اخيه من الاب صابر بن مام خضر و اخته من الام عطية بنت الشيخ سعيد و ليس له وارث شرعى آخر عدا من ذكر سواء كان حاضرا او غائبا منهم ذلك من البيان المعطي من قبل هيئة اختيارية محلة دركزين المؤرخ ١٨/٣/١٩٤٨. والاخبار الشرعية الوارد من قبل الشاهدين ملا عارف بن محمد و عبدالقادر مصطفى الساكنين في محلة سرشقام والمؤدين للبيان المذكور وعليه بموجب الفرائض الشرعية تصح المسألة الارثية - من (ثلاث وعشرون مليوناً ومائتين واربعه وثمانون الف و ثمانمائة اسهم).

منها للمزبور خالد بك بن امين بك (ثمانمائة وثمانية آلاف وخمسائة اسهم) والمزبورة جيملة بنت امين بك (اربعمائة واربعه آلاف ومائتان و خمسون سهما) والمزبورة بهيه بنت جميل (واحد وخمسون الفا وتسعمائة و خمس و سبعون سهما) والمزبور نجيب بن خسرو بن امين بك (مائتان واربعه وتسعون الفا وخمسائة و خمسة وعشرون سهما) والمزبوره (أتوله بنت حسن آغا) (مائة وثلاثة آلاف وتسعمائة وخمسون منهما) ولكل واحدة من المزبورات (تمينه و ايساف و آمنة و رعنا) بنات شيخ قادر (خمسائة واربعه و ستون آلاف وثلاثمائة اسهم) والمزبورة امينة بنت احمد من غنجة بنت الشيخ قادر (مائتان وسبعة آلاف وتسعمائة اسهم) وللمزبور حمه امين بن منصور (خمسائة واربعه وتسعون الفا وثلاثة اسهم) وللمزبور نجم الدين ابن الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح (تسعمائة و خمسة الاف و ثمانية وخمسون سهما) ولكل واحدة من المزبورات امينه بنت محمد و عطيه و حفصة و صبرية و فاطمة و عاصمة بنات الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح (اربعمائة وخمسون الفا وتسعمائة وخمس و عشرون سهما) وللمزبورة خديجة بنت

الشيخ عبدالرحمن ابن الشيخ فتاح (مليون واحد وعشرة الاف وثمانمائة وثمانون سهما) وللمزبور جاسم ابن الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن (مليون واحد ومائة وثمانية وثمانون الفا اسهم) وللمزبور الشيخ لطيف ابن الشيخ محمد مليون واحد وتسعة و ستون الفا ومائتا اسهم) وللمزبورة رحمة من زوجتي الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين (ثلاثة وستون الفا سهم) ولكل واحد من عثمان و علي ابن الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين مائتان واثنان وخمسون الفا اسهم) ولكل واحدة من خاور و فهيمه و صبيحة بنات الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين (مائة وستة و عشرون الفا اسهم)، ولكل واحدة من رعنا و بيروزة و امينه بنات الشيخ محمد امين و رسول ابن حسين من فراش شيرين بنت الشيخ محمد امين (خمسمائة و اربعة الاف اسهم) وللمزبورة رعنا بنت محمود شيخه (ستون الفا وخمسمائة وثمانون سهما). وللمزبورة حمه غريب بن محمود شيخه (مائة وعشرون الفا وتسعمائة و ستون سهما) و للمزبور فائق ابن حسن سبعون الفا وخمسمائة و ستون سهما و للمزبورة بهية بنت حسن (خمسة و ثلاثون الفا ومائتان و ثمانون سهما) و للمزبور حاجي ملا عارف بن مصطفى (ثلاثة وثمانون الفا ومائة وستون الفا) ولكل واحد من محمد اديب و احمد امين المزبور الحاج ملا عارف مصطفى (تسعمائة وستون الفا و سبعمائة و اثنان وتسعون سهما) وللمزبورة عاصمة بنت حاجي ملا عارف مصطفى (تسعة واربعون الفا وثمانية مائة و ستة وتسعون سهما). ولكل واحد من المزبورون ملا مصطفى و ملا محمود و نجم الدين ابناء الحاج ملا رسول مائتان واربعة الاف و خمسون سهما وللمزبور حفصة بنت الحاج ملا رسول (مائة والغان وخمسة وعشرون سهما) و للمزبور ملا احمد ابن حاجي ملا رسول (سبعة و ثلاثون الفا وسبعمائة و ثلاثون سهما) وللمزبور الشيخ رشيد ابن الشيخ صالح ابن الشيخ عزيز (مليون واحد واربعة و ثلاثون الفا وثمانمائة و ثمانون سهما) و للمزبورة عطية شيخ صالح (خمسمائة و سبعة عشرة الفا واربعمائة واربعون سهما) وللمزبور محمد ابن رستم (مائتان و واحد وعشرة الف وسبعمائة و ستون سهما) وللمزبورة رحمة بن رستم (مائة وعشرون الاف وثمانمائة وثمانون سهما) وللمزبور محمد بن شريف (ثلاثمائة واثنان و

ثلاثون الفا وستمائة واربعون سهما) وللمزبوره عطيه بنت شيخ سعيد (خمسائة وتسعة الاف وثمانائة و خمسة و خمسون سهما) وللمزبور صابر بن مام خضر (ثلاثمائة وستة واربعون الفا وخمسائة اسهم). وللمزبورة سلمى بنت الحاج عزيز (مائة وثلاثة الاف وتسعمائة وخمسون سهما) وللمزبور حمه رشيد بن ملا توفيق سليمان (ستمائة وتسعة وتسعون الاف و تسعمائة و ثلاثون سهما) و لكل واحد من عبدالله و محمد و احمد ابناء ملا توفيق بن سليمان (مائة و خمسائة و اربعون الفا و خمسائة و ثلاثون سهما) و لكل واحدة من المزبورين جميلة و خانم بنتي ملا توفيق (اثنان و سبعون الفا و خمسة و ستون سهما) و للمزبور شيخ جلال ابن الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح (مليونان و اربعمائة و خمسة و عشرون الفا و خمسائة اسهم). وللمزبور محمود ابن ملا غفور (ثلاثمائة و ستة و اربعون الفا و خمسائة اسهم) وعلى طالب الوارث المزبور ملا محمود ابن الحاج ملا رسول هذا القسام الشرعي تسجيلا في ١٩٤٨/٤/١٩ ..

عدد الاضبارة محكمة شرعية السليمانية م/ تصحيح القسام الشرعي
المدعي / احمد مجيد مولود الساكن في محلة دركزين
المدعي عليه / ملا محمود حاجي ملا رسول الساكن في محلة الاسكان اضافة للتركه

لقد نظم المدعي عليه القسام الشرعي الرقم ٩٤٨/١١٧ و المؤرخ ١٩٤٨/٤/١٩.
الصادر من محكمة شرعية السليمانية لمورثنا المدعو الشيخ محمد امين شيخ فتاح
ولكنه كتم اربعة بنات من ورثة صافية بنت شيخ محمد امين ابن شيخ فتاح حيث
كان للمتوفيه صافيه المذكورة اعلاه ولدان هما حسن و حمه غريب محمود شيخه و
خمسة بنات هن امنه و سلمى و سلطانه و خورشيدة لم يذكر اسم اربعة بناتها وهن
كل من امنه و سلمى و سلطانه و خورشيدة بنات صافيه بنت شيخ حمه امين شيخ
فتاح. بل ذكر ولديها و بنتها رعنا والمذكورين اعلاه وان وارث بنات الصافية
المذكورين اعلاه والذين لم يذكر اسمائهم في القسام الشرعي المذكور هم ١. امنه
توفت بلا زوج عن اولادها كل من احمد و حمه صالح و صابر و مينا و بهية اولاد
مجيد مولود ٢. سلمى توفت بلا زوج عن ولديه حمه صالح عزيز ٣. سلطانه توفت
بلا زوج عن بنتها امينه بنت حسن ٤. خورشيدة توفت بلا زوج عن اولادها حمه
صالح و مجيد و شمس اولاد قادر خسرو و سبب المدعي عليه من حرمان هذه
الورثة المذكورة من التصرف بالدار التسلسل ١١١٥ الواقعة في محلة دركزين
عليه جلب المدعي عليه الى المحكمة والحكم عليه بتصحيح القسام الشرعية المذكور
اعلاه هذه الدعوة و تحميله كافة مصاريف المحاكمة اضافة للتركه ...
حصتي في الدار المرقمة المذكورة تسلسل ١١١٥ محلة دركزين

القاضي

المدعي

المدعي

به كه م به يان نامه ي شو رشى ١٤ اى ته موز:

البيان رقم واحد

صادر من القائد العام للقوات المسلحة الوطنية

بسم الله الرحمن الرحيم

أيها الشعب الكريم

بعد الإتكال على الله وبمؤازرة المخلصين من أبناء الشعب والقوات الوطنية المسلحة، أقدمنا على تحرير الوطن العزيز من سيطرة الطغمة الفاسدة التي نصبها الاستعمار لحكم الشعب والتلاعب بمقداراته وفي سبيل المنافع الشخصية إن الجيش منكم وإليكم، وقد قام بما تريدون وأزال الطبقة الباغية التي استهترت بحقوق الشعب، فما عليكم الا أن تؤازروه. وأعلموا أن الظفر لا يتم إلا بترصينه والمحافظة عليه من مؤامرات الاستعمار وأذنابه وعليه فإننا نوجه إليكم نداءنا للقيام بإخبار السلطات عن كل مفسد ومسيء وخائن لاستئصاله. ونطلب منكم أن تكونوا يداً واحدة للقضاء على هؤلاء والتلخص من شهرهم. حركة تموز ١٩٥٨

أيها المواطنون:

إننا في الوقت الذي فيه نكبر فيكم الروح والوطنية الوثابة والأعمال المجيدة، ندعوكم الى الإخلاق والسكينة والتمسك بالنظام والتعاون على العمل المثمر في سبيل مصلحة الوطن.

أيها الشعب:

لقد أقسمنا أن نبذل دماءنا وكل عزيز علينا في سبيلكم، فكونوا على ثقة واطمئنان بأننا سنواصل العمل من أجلكم وان الحكم يجب أن يعهد إلى حكومة تنبثق من الشعب وتعمل بوحى منه وهذا لا يتم إلا بتأليف جمهورية شعبية تتمسك بالوحدة العراقية الكاملة وترتبط برباط الأخوة مع الدول العربية والإسلامية وتعمل بمبادئ الأمم المتحدة وتلتزم بالعهود والمواثيق وفق مصلحة الوطن وبقرارات مؤتمر باندونج. وعليه فإن الحكومة الوطنية تسمى منذ الآن (الجمهورية العراقية). وتلبية

لرغبة الشعب فقد عهدنا رئاستها بصورة وقتية الى مجلس سيادة يتمتع بسلطة
رئيس الجمهورية ريثما يتم استفتاء الشعب لأنتخاب الرئيس. فالله نسال أن يوفقنا
في أعمالنا لخدمة وطننا العزيز انه سميع مجيب
بغداد، في اليوم السادس والعشرين من شهر ذى الحجة سنة ١٣٧٧ هجرية،
الموافق لليوم الرابع عشر من شهر تموز سنة ١٩٥٨ م.

العقيد الركن عبدالسلام محمد عارف
القائد العام للقوات المسلحة الوطنية وكالة

١٩٥٨/٧/١٤

دهستورى كاتىى دواى شوڤشى ١٤ى ته موز

الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨

بعد قيام ثورة ١٤ تموز ١٩٥٨ أُعلن عن سقوط القانون الأساسي العراقي لسنة ١٩٢٥ وتعديلاته كافة، وتطبيق الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨ رغبة في تثبيت قواعد الحكم وتنظيم الحقوق والواجبات لجميع المواطنين، وقد أشار هذا الدستور المؤقت إلى أنه واجب التطبيق في فترة الانتقال إلى أن يتم تشريع دستور دائم.

وقد أشار الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨ إلى احترام حقوق المواطنين وصيانة حرياتهم، وأن العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن، ويقر هذا الدستور حقوقهم القومية ضمن الوحدة العراقية، كما ركز الدستور على حرية الاعتقاد والحريات الشخصية وحرمة المنازل وحرية الأديان وأن تسليم اللاجئين السياسيين محظور، كما نص الدستور على أن يتولى رئاسة الجمهورية مجلس سيادة يتألف من رئيس وعضوين، ويتولى مجلس الوزراء السلطة التشريعية بتصديق مجلس السيادة، كما أكد الدستور على استقلالية القضاء وأن القضاء لا سلطان عليهم في قضائهم لغير القانون، ولا يجوز لأية سلطة أو فرد التدخل في استقلالية القضاء أو في شؤون العدالة، وينظم القانون الجهاز القضائي ولأول مرة اعتبر نظام الحكم جمهورياً بعد أن كان ملكياً مقيداً بدستور.

وإليك النص الكامل للدستور العراقي المؤقت لعام ١٩٥٨:

لما كانت الحركة الوطنية التي قام بها الجيش العراقي بموازة الشعب وتأييده في ١٤ سنة ١٩٥٨ تهدف تحقيق سيادة الشعب والعمل على منع اغتصابها وضمان حقوق المواطنين وصيانتها ولما كان الحكم السابق في البلاد الذي تم التخلص منه قائماً على أساس من الفساد السياسي إذ اغتصب السلطة افراد حكموا على خلاف إرادة الأكثرية وضد مصلحة الشعب إذ كان هدف الحكم تحقيق منافعهم وحماية

مصالح الاستعمار وتنفيذ مآربه كما جاء ذلك في البيان الاول الذي أعلن للشعب في يوم ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ في بدء الحركة الوطنية وتضمن سقوط نظام الحكم الملكي وقيام الجمهورية العراقية.

فإننا باسم الشعب نعلن سقوط القانون الأساسي العراقي وتعديلاته كافة منذ ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ ورغبة في تثبيت قواعد الحكم وتنظيم الحقوق والواجبات لجميع المواطنين نعلن الدستور الموقت هذا للعمل بأحكامه في فترة الانتقال إلى أن يتم تشريع الدستور

الباب الأول

الجمهورية العراقية

المادة (١): الدولة العراقية جمهورية مستقلة ذات سيادة كاملة.

المادة (٢): العراق جزء من الأمة العربية.

المادة (٣): يقوم الكيان العراقي على أساس من التعاون بين المواطنين كافة باحترام حقوقهم وصيانة حرياتهم ويعتبر العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن ويقر هذا الدستور حقوقهم القومية ضمن الوحدة العراقية.

المادة (٤): الإسلام دين الدولة.

المادة (٥): عاصمة الجمهورية العراقية بغداد.

المادة (٦): يعين العلم العراقي وشعار الجمهورية العراقية والأحكام الخاصة بهما بقانون.

الباب الثاني

مصدر السلطات والحقوق والواجبات العامة.

المادة (٧): الشعب المصدر السلطة.

المادة (٨): الجنسية العراقية يحددها القانون.

المادة (٩): المواطنون سواسية أمام القانون في الحقوق والواجبات العامة ولا يجوز

التمييز بينهم في ذلك بسبب الجنس أو الأصل أو اللغة أو الدين أو العقيدة.

- المادة (١٠): حرية الاعتقاد والتعبير مضمونة وتنظم بقانون.
- المادة (١١): الحرية الشخصية وحرمة المنازل مصونتان ولا يجوز التجاوز عليهما إلا حسب ما تقتضيه السلامة العامة وينظم ذلك بقانون.
- المادة (١٢): حرية الأديان مصونة وينظم القانون أداء وظيفتها على أن لا تكون مخلة بالنظام العام ولا متنافية مع الآداب العامة.
- المادة (١٣): الملكية الخاصة مصونة وينظم القانون أداء وظيفتها الاجتماعية ولا تنزع إلا للمنفعة العامة مقابل تعويض عادل وفقاً للقانون.
- المادة (١٤):

أ. الملكية الزراعية تحدد وتنظم بقانون.

ب. الملكية الزراعية مصونة بموجب القوانين المرعية إلى حين استصدار التشريعات واتخاذ التدابير الضرورية لتنفيذها.

المادة (١٥): لا يجوز فرض ضريبة أو رسم تعديلهما أو إلغاؤهما إلا بقانون.

المادة (١٦): الدفاع عن الوطن واجب مقدس وأداء الخدمة العسكرية شرف للمواطنين وتنظم أحكامها بقانون.

المادة (١٧): القوات المسلحة في الجمهورية العراقية ملك للشعب ومهمتها حماية سيادة البلاد وسلامة أراضيها.

المادة (١٨): الدولة وحدها هي التي تنشأ القوات المسلحة ولا يجوز لأية هيئة أو جماعة إنشاء تشكيلات عسكرية أو شبه عسكرية.

المادة (١٩): تسليم اللاجئين السياسيين محظور.

الباب الثالث

نظام الحكم

المادة (٢٠): يتولى رئاسة الجمهورية مجلس السيادة ويتألف من رئيس وعضوين.

المادة (٢١): يتولى مجلس الوزراء السلطة التشريعية بتصديق مجلس السيادة.

- المادة (٢٢): يتولى مجلس الوزراء والوزراء كل فيما يخصه أعمال السلطة التنفيذية.
- المادة (٢٣): القضاة مستقلون لا سلطان عليهم في قضائهم لغير القانون ولا يجوز لأية سلطة أو فرد التدخل في استقلال القضاء أو في شؤون العدالة وينظم القانون الجهاز القضائي.
- المادة (٢٤): جلسات المحاكم علنية إلا إذا قررت المحكمة جعلها سرية مراعاة للنظام العام والآداب.
- المادة (٢٥): تصدر الأحكام وتنفذ باسم الشعب.
- المادة (٢٦): تنشر القوانين في الجريدة الرسمية ويعمل بها من تاريخ نشرها إلا إذا نص فيها على خلاف ذلك، وإذا لم يذكر فيها تاريخ تنفيذها تنفذ بعد عشرة أيام من اليوم التالي ليوم النشر.

الباب الرابع

أحكام انتقالية

- المادة (٢٧): يكون للقرارات والأوامر والبيانات والمراسيم الصادرة من قائد القوات المسلحة أو رئيس الوزراء أو مجلس السيادة في الفترة من ١٤ تموز ١٩٥٨ إلى تاريخ تنفيذ هذا الدستور الموقت قوة القانون وهي تعدل ما يتعارض مع أحكامها من نصوص القوانين النافذة قبل صدورها.
- المادة (٢٨): كل ما قرره التشريعات النافذة قبل ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ تبقى سارية المفعول ويجوز إلغاء هذه التشريعات أو تعديلها بالطريقة المبينة بهذا الدستور الموقت.
- المادة (٢٩): ينفذ هذا الدستور المؤقت من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.
- المادة (٣٠): على وزراء الدولة تنفيذ هذا الدستور.
- كتب ببغداد في اليوم التاسع من محرم الحرام سنة ١٣٧٨ هـ الموافق لليوم السابع والعشرين من شهر تموز سنة ١٩٥٨ م.

محمد صالح محمود وزير الصحة	محمد نجيب الربيعي رئيس مجلس السيادة محمد مهدي كبة عضو مجلس السيادة خالد النقشبندي عضو مجلس السيادة
الدكتور إبراهيم كبة وزير الاقتصاد	عبدالكريم قاسم رئيس الوزراء ووكيل الدفاع
فؤاد الركابي وزير الاعمار	عبدالسلام محمد عارف نائب رئيس الوزراء ووزير الداخلية
بابا علي الشيخ محمود وزير المواصلات والأشغال	الدكتور عبدالجبار الجومرد وزير الخارجية
محمد حديد وزير المالية	الزعيم الركن ناجي طالب وزير الشؤون الاجتماعية
هديب الحاج حمود وزير الزراعة	مصطفى علي وزير العدالة
وزير المعارف	الدكتور جابر عمر
وزير الإرشاد	محمد صديق شنشل

وئنه كان

بردنی تەرمی حاجی مەلا رەسول بۆ گۆرستانی سەیوان، ۱۹۲۷

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت

لوبنان، ۱۹۴۲

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت، ۱۹۴۴

مہلا نئے حمہد حاجی مہلا رھ سول (نئے حمہد فائز)

مہلا مہ حمود حاجی مہلا رھ سول ، ۱۹۶۹

نه‌جمه‌دین ئه‌فه‌ندی حاجی مه‌لا ره‌سوول (ن. ئاری) ، ۱۹۶۸

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت

له چه په وه:

دوو که سی خواره وه: که مال محمه د سه عید، نه وشیروان فوئاد مه سنی
ریزی خواره وه: جه مال حسین ناغا، چه سن وه ستا ئه مین ده لاک، ئه کره م حاجی
چه ملان، ئه نوه ر مه حمود، جه میل گورون، عومر حاجی عه لی، جه بار ئه حمه د سا بر،
ئیسما عیل حاجی سه عید چه لواچی

ریزی سی: ماموستا: داود ئه فهندي ماموستای وهرزش، عومر ()، ()، قادر
حاجی محمه د مسگر، ماموستا عه بدوللا، به هزاد جه میل سائیب، عومر حاجی
چه مه سالح، ئه نوه ر ئه حمه د سه یفوللا، نه زهت که ریم.

به ریوه بهر: ماموستا جه لال محمه د سه یفوللا

سه ری سه ره وه: فاروق مه لا مسته فا، نوری حاجی شیخ که ریم، سه لاج جه لال سائیب،
سامال چه مه ناغا، جه مال عومر میوژه، عه بدوللا سه بری سابونچی، نه وزاد چه مه سه عید
عه نبر، محمه د مه حمود، ره مزی ئیسحاق، به کر سه عید، چالاک ئه حمه د فه می

پۆلی ۳، مه کته بی فه یسه لییه، ۱۹۴۹

له چه په وه:

ریزی خواره وه: فاروق مه لا مسته فا، نه وشیریوان فوناد مه سستی، که مال حه مه
سه عید خه یات، نه وزاد جه لال محه مه د، عومه ر محه مه د سالیج به گ، سه فوه ت ره شنید،
ئیحسان غه فور، چالاک نه حمه د فه همی

ریزی دوو: سه لاج شیخ ره وف نه قیب، عومه ر محه مه د، محه مه د عه بدوللا نازی،
بورهان مه سره ف، سالار حه مه ناغا، که مال عیزه ت، جیران قه زه رؤس، نه نوه ر
مه حمود، به هزاد جه میل سائیپ.

ریزی سی: ماموستا حسین سالیج ناغا، نه زهه ت که ریم به گ، جه بار نه حمه د سابر،
سالار نه مین، نه فراسیاب مه جید یاوهر، محه مه د مه حمود، جه مال قادر، (.....)،
ئیسماعیل حاجی سه عید حه لواچی، جه لال ئیبراهیم سنگه ر، نه نوه ر نه حمه د
سه یقوللا، به ریوه به ری ماموستا جه لا محه مه د سه یقوللا

ریزی سه ره وه: یونس، نه ناسراوه ته وه، نه ناسراوه ته وه، فه ره ج حاجی سالیج،
عومه ر محه مه د حه مامچی، جه مال سنگه ر، نه ناسراوه ته وه، نه ناسراوه ته وه

مه کته بی فه یسه لیه، ۱۹۵۰-۱۹۵۱

فاروق مهلا مستهفا

خانه قین، ۱۹۵۱

فاروق مه‌لا مسته‌فا، سه‌ربانی ماله‌وه له ده‌رگه‌زین، ۱۹۵۱

دانیشتوو: فاروق مه‌لا مسته‌فا

له‌راسته‌وه: زولال مه‌جید سه‌لیم ئاغا، عیزه‌دین مسته‌فا ره‌سول، عه‌لی حاجی

قادر، سه‌ره‌تای په‌نجاکان

ريزي يه كه م

له راسته وه: نه ناسراوه، محمه د جاسم، محمه د محمود، حه سهن حسين، فائق
 محمد صالح، نه حمه د محمه د سه لته، نه وه ي پشته وه نه ناسراوه، ره نوفي حاجي
 عه لي، نه ناسراوه ته وه، نوري نه حمه د كهريم، محمه د محيدين
 دانيشتوه كان: عه تا ره شيد، سه ردار به هادين، عيزه ت ره شيد، فاروقي مهلا
 مستهفا، جه لال نه مين سامسون، محمه د فه تاح، نديم شوكت، عوسمان محمه د

لهراسته وه: جهلال مهلا ئه حمده حاجی مهلا ره سوڤ (هاوسه ری ئه ختەر خان)،
ئه ختەر خان (خوشکی فاروق مهلا مسته فا)، فاروق مهلا مسته فا، خانه قین ۱۹۵۴

قادر مهلا ئه حمده حاجی مهلا ره سوڤ، ۱۹۵۶/۲/۲

ناوه‌کان: ۱. مامۆستا عه‌زیز محه‌مه‌د، ۲. محه‌مه‌د سه‌ید جاسم، ۳. فاروق مه‌لا
 مسته‌فا، ۴. که‌مال ره‌شید مه‌لا ئی‌براهیم، ۵. جه‌لالی ساما‌غا، ۶. عیزه‌ت ره‌شید
 ده‌شتی ته‌یاره‌خانه‌که (گه‌ره‌کی عه‌قاری)، ۱۹۵۵/۱۲/۲۳

له‌پاسته‌وه: سال‌ج عه‌لی، فاروق مه‌لا مسته‌فا، جه‌میل نوری، ناوه‌ندی سلیمانی

فاروق مه‌لا مسته‌فا،

۱۹۵۶/۵/۵

فاروق مه‌لا مسته‌فا به‌ جلی

که‌شاه‌وه، قوتابی‌ ناوه‌ندی

سلیمانی، سه‌رچنار ۱۹۵۶/۲/۲۱

له‌راسته‌وه: جه‌میله‌ سالح‌ قادر (دایکی‌ فاروق‌ مه‌لا‌ مسته‌فا)، فاروق‌ مه‌لا‌ مسته‌فا،
مه‌لا‌ مسته‌فای‌ سه‌فوه‌ت، ته‌لعت‌ مه‌لا‌ مسته‌فا، کانی‌ خان، ۱۳/۳/۱۹۵۸

ناوه‌راست: فاروق مه‌لا مسته‌فا، خۆپیشاندان، به‌غدا، ۱۹۵۸

دانیشتووه‌کان له راسته‌وه: ئه‌نوه‌ر عوسمان، حسین عارف، قادر میرزا که‌ریم، فاروق

مه‌لا مسته‌فا، ۱۹۵۹

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، عوسمان شیخ کهریم، عهلی مهلا عهبدوللا،

مرگه وتی حاجی مهلا ره سول، ۱۹۶۱

له راسته وه: حسین عارف، فهرج ئه حمه د، ئه نوهر عوسمان، فاروق مهلا مستهفا،

کامیل نوری، شارع ره شید - حه یده رخانه - به غدا ۱۹۶۱/۱/۷

(وه‌ستاوه‌کان له‌پراسته‌وه: حسین فه‌تحو‌للا، د. فه‌یسه‌ل حه‌به، جه‌لالی ساما‌غا، فاروق مه‌لا مسته‌فا، سه‌ردار مسته‌فا مه‌زه‌ر)، گه‌شت بۆ ناوچه‌ی صدور له به‌غدا ١٩٦٢/٢/٢١

له‌پراسته‌وه: شه‌هید مه‌حمود که‌ریم، فاروق مه‌لا مسته‌فا، ئیحسان غه‌فور، باخی گه‌شتی سلیمانی

دانیشتوه‌کان له راسته‌وه: فهوزی مهلا مه‌حمود، فاروق مهلا مسته‌فا، نه‌جمه‌دین حاجی مهلا ره‌سول، حیکمه‌ت به‌حرانی، رۆسته‌می همه‌ی رۆسته‌م، فه‌ره‌یدون وه‌ستاوه‌کان له‌راسته‌وه: فازیل مهلا مه‌حمود، ئازاد نه‌جمه‌دین حاجی مهلا ره‌سول، سه‌رچنار، ۱۹۶۲

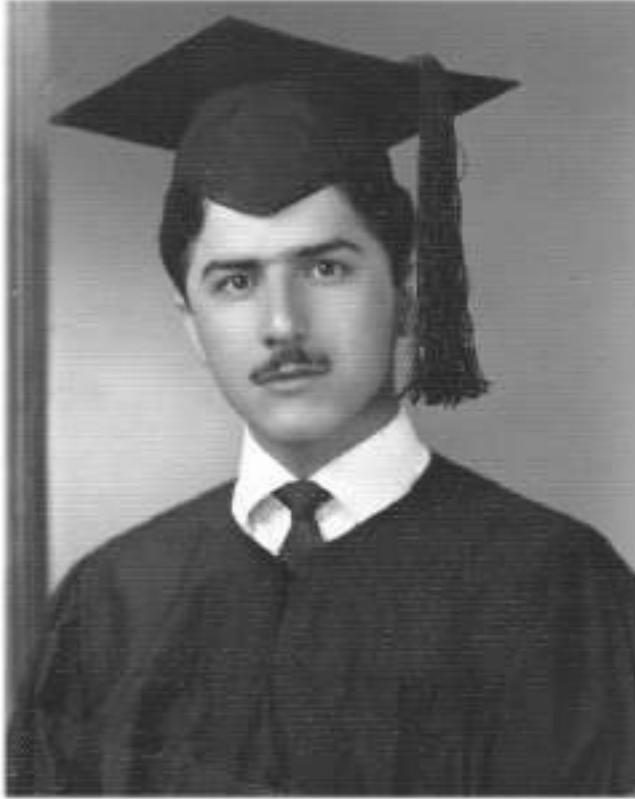
فاروق مهلا مسته‌فا، محهمه‌د سه‌عید خه‌یات، به‌رئگه‌ی به‌غداوه، ۱۹۶۲

له پاسته وه: سهردار مسته فا مه زهر، جه لالی ساماغا، فاروق مه لا مسته فا، گهشت
بۆ سه دی هندیه - حله، ۱۹۶۲

وه ستاوه کان له پاسته وه: پینجه م (فاروق مه لا مسته فا)، تیپی فته بۆلینی کۆلجی
ئیحیات، ۱۹۶۴

فاروق مہلا مستہفا
دہرچوون لہ زانکۆ، ۱۹۶۴

قوتابییه کوردهکانی کولێجی بازرگانی به غدا، ١٩٦٤

وه رگرتنی خه لاتی فته بۆلین له عه مید سه عدون حسین - فه رمانده ی کۆلیجی
ئیه تیات، سالی ١٩٦٥

له راسته وه: فاروق مەلا مستەفا، حسین فهتحووللا، نه بیل یوسف، سامی عهنتەر،

کۆلیجی ئیحتیات ١٩٦٥/٣/١

له چه پوهه یه که م: فاروق مەلا مستەفا، نه جهف، سه رده می ئه فسه ری ئیحتیات، ١٩٦٥

له راسته وه: حه سه ن زئوهر، ئه رجومه ن قه ره داغی، فاروق مه لا مسته فا، ۱۹۶۶

فرۆکه وان فه ره یدون عارف نه جیب، فاروق مه لا مسته فا، سه لمان پاک، ۱۹۶۷

فوءاد مه لا مه حمود، سلیمانی، ١٩٦٧

فازیل مه لا مه حمود، سلیمانی، ١٩٦٧

شه‌هید زوهر عه‌لاوی

شه‌هید نه‌مین خه‌یون

فاروق مەلا مستەفا، موختەفییی له کەرکوک ١٩٧١

فاروق مەلا مستەفا، د. ماجید ئەحمەد عەزیز ئاغا، بەغدا

که‌مال شاکر

شه‌هید جه‌مال‌عه‌لی‌فایز

خه لیل نه لغه زالی، فاروق مه لا مسته فا، ناوپردان، ۱۹۷۱/۸/۱۵

فاروق مه لا مسته فا، (ران) کچی د.
عیزه دین مسته فا ره سول، ناشی
شیخی، ته موزی ۱۹۷۱

مسته‌فا چاوپه‌ش، فاروق مه‌لا مسته‌فا

فاروق مه‌لا مسته‌فا،
پیشمه‌رگایه‌تی

له‌پاسته‌وه: خه‌لیل ئیبراهیم غه‌زالی، فاروق مهلا مستهفا، عه‌لی شیبیبی، عادل
عه‌بدولمه‌هدی، دیمه‌شقی، ۱۹۷۲

فاروق مهلا مستهفا، شه‌هید شه‌هاب شیخ نوری، شام ۱۹۷۳

نوری ئه‌حمهدی ته‌ها، فاروق مه‌لا مسته‌فا، له ده‌ربه‌ندی رایات، ۱۹۷۱

فاروق مه‌لا مسته‌فا
کانی سپیندار، ۱۹۷۱

فاروق مهلا مسته فا
بيروت، ١٩٧٢

د. عيژه دين مسته فا ره سول

له راسته وه: شههید ئیسماعیل
ئه حمهه (له ١٩٧٤/١١/٣ له
شه پری سه رتیز له نزیک چیای
زۆک شههید بوو)، مه حمود قادر
فه رهج، شههید جه مالی عه لی فایز
(شهوی ١٥/١٦ ی ته موزی ١٩٩١
شههید کرا)

له راسته وه: ئه حمهه، له تیف
شیخ ئه وپه حمان کانی مارانی،
فاروق مه لا مسته فا، عه زیز
ئه نوهر (عه زه رهش)، کانی
سپیندار، ١٩٧٣

سه‌ره‌تای ژن هی‌نان، ۱۹۷۷

سه‌ره‌تای ژن هیئان، ۱۹۷۷

له‌پاسته‌وه: په‌خشان مسته‌فا موفتی، جه‌میله‌ سالیح
 قادر (دایکی فاروق مه‌لا مسته‌فا)، فاروق مه‌لا مسته‌فا
 سه‌ره‌تای ژن هیټان، ۱۹۷۷

له پاسته وه: فاروق مهلا مسته فا، شیرکو بی کهس، فرهج ئه حمه د،
سالانی هه شتاکان

له چه په وه: د. عیزه دین مسته فا ره سول، یاسین خه لیل، فاروق مهلا
مسته فا، دلشاد ره شید

له چه په وه: ماجد عه لوی، فاروق مهلا مستهفا، خوالیخوشبوو (ټه بو حه یدهر)، دلشاد ره شید، حه مهی حه پسه

له راسته وه: کامهران محمه د ټه حمه د (کامه رانی تاپو)، جه مالی حه مه سور، یاسین خه لیل، فه ره ج ټه حمه د، مستهفا سه ید مه جید، جه مال شادان، کاک حه مهی به کر، فاروق مهلا مستهفا، جه مال حه مه ره شید، سلیمانی، نه وه ده کان.

مهسعود بارزانی، فاروق مهلا مستهفا

له پاسته وه: فاروق مه لا مسته فا، د. بهرهم سالج، کۆسرهت ره سول، مام جه لال،
ئیره ایم عه لاوی، ماجید عه لاوی

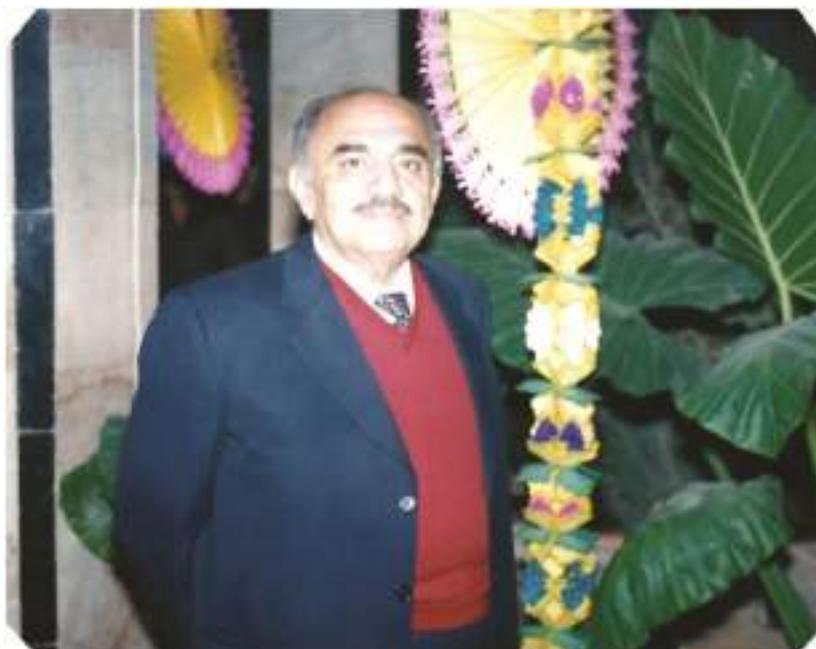
ٹیبراہیم عہلاوی، لہسہر مہزاری ہاوی (فہد)، ۲۰۰۳/۱۲/۱۰

فاروق مهلا مستهفا، ماجید عہلاوی

له‌گه‌ل د. رافد ئه‌دیپ و خیزانه‌که‌ی / بریتانیا - ١٩٧٥

یاسین خه‌لیل

مام جهلال، فاروق مهلا مستهفا، لهگه‌ل زه‌ریا و زینگ (کوپانی فاروق مهلا
مستهفا)، قه‌لاچوالان، ۱۹۹۱

نه‌وشیروان مستهفا، زنویر، فاروق مهلا مستهفا

له‌چه‌په‌وه: زه‌ریا، هاوړی عه‌زیز محمه‌د، زرنګ، فاروق مه‌لا مسته‌فا، زینۆ

کامه‌ران محمه‌د ئه‌حمه‌د (کامه‌رانی تاپۆ)، فاروق مه‌لا مسته‌فا

په خشان مستهفا موفتی، زنویر فاروق مهلا مستهفا

له چه پوهه: فاتمه (باچی)، مونیره، دلسوز (خوشکه زای فاروق مهلا مستهفا)

زرنگ و زینۆ

زه‌ریا و زرنگ

ئەختەر مهلا مستهفا، زنویر فاروق مهلا مستهفا،

سلیمانی، ۱۹۹۳/۵/۱۵

په‌خشان مسته‌فا موفتی، فاروق مه‌لا مسته‌فا

له پاسته وه: ته حسين قادر، سهروه قادر، فاروق مهلا مستهفا، زنویر،
 زینۆ، سهدار قادر، په خشان مستهفا موفتی، زهريا، زرنګ، نه ورۆزی ۲۰۱۵

له پاسته وه: شوان، زینۆ، په خشان مستهفا موفتی، فاروق مهلا مستهفا،
 زهريا، زنویر، زرنګ

د. شیرکو عه بدوللا، پاسار شیرکو، ده زگای رووناکییری دواړوژ، ٢٠١٧

من كه ئەم قسانە ئەكەم ئازار دلم ئەگوشیت وەك
حەسرەتێك بۆ ئەو رۆژە شكۆدارانەى خەباتكردن بۆ
دروستكردنەوہى پەيوەندى و بنیادنانەوہى ریکخراوہ
حیزبىيەكان لە بارودۆخێکدا كە لە ھەموو ھەنگاویک و
لە ھەموو پێچیکدا مردن و دەستگیرکردن ھەرەشەى لى
ئەکردین. ئەوانە رۆژگارێکن كە ھەتا ئەمرم ھەمیشە بە
یادیانەوہ ئەژیم و شانازییان پێوہ ئەكەم.